

CRACOVIÆ,
Apud Christophorum Domański.

BJ B.II.11(b)

MEDVLLA THEOLOGICA,
EX SACRIS SCRIPTVRIS CONCILIORUM PONTIFICUMQUE DECRETIS, ET SANCTORVM PATRVM ac Doctorum placitis

AVTHORE

LVDOVICO ABELLY
EPISCOPO RVTHENENSI

Expressa
Ordinatione & Authoritate
ILLVSTRISSIMI & REVERENDISSIMI DOMINI

D. CASIMIRI
à ŁVBNA
ŁVBIENSKI
EPISCOPI CHELMENSIS,
Episcopatûs Cracoviensis Generalis
ET
Abbatiæ Czervenensis perpetui
ADMINISTRATORIS.
Tum quoque
REVERENDISSIMI
CAPITVLI CRACOVIENSIS
ad vsum sui Seminarij
reimpressa

PARS SECUNDA
Complectens ea quæ ad Sacramenta & mores pertinent.

CRACOVIÆ, M.DCCIX.

APPROBATIO DOCTORUM.

NOs in Sacra Theologiæ Facultate Parisiensi Doctores Sorbonici, fidem facimus lectum esse, examinatumque à nobis librum, cui titulus est, *Medullæ Theologicæ, &c. Authore Magistro* LUDOVICO ABELLY, *Doctore Theologo, & Sancti Iodoci Parisiis Rectore*, nihilque repertum in eo, quod sit Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ Fidei, ac Doctrinæ, bonisque moribus contrarium. Datum Parisiis die trigesima Septembris, anno Domini 1651.

M. GRANDIN.

R. DU VAL.

BJ Bien B. II. 11(6)

PRÆFATIO
In posteriorem Medullæ Theologicæ partem.

POST explicatas in priori huius Operis parte veritates illas, quæ mysteriorum fidei notitiam præsertim spectant, reliquæ Theologicæ doctrinæ capita, quæ magis ad praxim accedunt, hac posteriori exhibentur: atque in primis, ea, quæ ad Sacramentorum rationem ac disciplinam pertinent; quæ cùm sint media quædam ad Christi Domini gratiam in nos vberrimè derivandam divinitùs instituta, convenienter post ipsius gratiæ doctrinam vltimo prioris Partis tractatu traditam, subiungitur Theologiæ Sacramentalis explicatio, in qua de ipsis Sacramentis tum generatim, tum speciatim, disseritur: ut noverint illi, quibus mysteriorum tantorum dispensatio credita est, quomodo se in sacra illa œconomia gerere debeant, & qua ratione populus fidelis dignè iisdem participare, plenioresque ac vberiores illorum fructus in se percipere possit.

Quoniam verò terra super se venientem bibens imbrem, proferens autem spinas ac tribulos, maledicto proxima est (ut testatur Apostolus) qui prætereà monet, ne in vacuum gratiam Dei recipiamus, hortaturque ut exhibeamus nos, sicut Dei ministros in omni opere bono fructificantes; idcirco in secundo posterioris huius Partis tractatu, agitur de ipsis actibus humanis, quibus vnusquisque Deo vel morti fructificare potest (ut loquitur idem Apostolus) investigaturque, ex quibus fontibus bonitas eorum vel malitia profluat, ac præsertim prima & præcipua illorum actuum regula, lex scilicet divina, Decalogi præceptis contenta, paulò attentius consideratur: cui subiungitur notitia Ecclesiasticarum legum ac censurarum; ac demum pro totius operis veluti coronide, apponitur brevis quædam Appendix eorum, quæ ad statum Clericalem & Ecclesiasticæ Hierarchiæ disciplinam spectant, quæ in aliis tractatibus explicari commodè non potuerunt.

Cùm autem vniuersa hæc Theologia Moralis & practica, duobus præsertim fundamentis innitatur, ratione scilicet ac authoritate, rationem quidem optimam ducem, author huius operis arbitratus est; sed in tanta rerum caligine, quæ nos undique circumdat, solam haud satis

tutam,

tutam, ideoq; authoritatem tanquam certiorem, & fidei magis amicam illi adiunxit, imò plerumq; solam sequutus est; ac in primis diuinam sacræ Scripturæ facem ubicumq; Deus illam allucere voluit, tanquam certum & infallibile medium ad dignoscendum verum à falso, & prauum à recto, in iis quæ ad Sacramenta & mores pertinent, adhibuit, iuxta Propheticum dictum, Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. *Exinde Conciliorum, summorumq; Pontificum decreta, necnon Sanctorum Patrum effata, tum in propriis fontibus, tum in ipso iure canonico solerter inquisiuit, deniq; Doctorum maximè probatorum responsa consuluit, ac præ cæteris ipsum Sanctum Thomam Theologiæ totius apicem obseruauit, eiusq; doctrinæ semper adhæsit.*

Et iis quidem, quæ nullam aut per exiguam difficultatem recipiunt, unius tantum aut alterius probati Doctoris calculum adiecit: in grauioribus verò difficultatibus maximorum & nominatissimorum Theologorum sensa euoluit, eorumq; authoritate stabiliuit ea, quæ probabilissima & quoad praxim tutissima ipsi visa sunt; hæcq; omnia quanta potuit breuitate, facilitate, ac perspicuitate præstitit, aut certè præstare voluit.

Cæterùm si quid in hac Theologiæ moralis & practica Synopsi, lectori minus arrideat, hoc ab illo suppliciter postulatur, ut apud se perpendat, difficillimum esse, imò vix possibile uniuscuiusq; mentem assequi, aut votis obsecundare, in tanta rerum adeo implexarum & arduarum varietate ac multitudine, quæ in hoc opusculo tractari debuerunt, eiusq; angustis limitibus arctari: præterea consideret authorem nihil ex proprio ingenio, cui maximè diffidere debuit, sed omnia & singula vel ex Scripturis sanctis, vel ex ipso iure canonico, vel ex probatissimis authoribus protulisse, eaq; insuper nonnisi doctissimorum Virorum iudicio examinata & probata in lucem edidisse, ac demùm sanctæ Catholicæ, Apostolicæ ac Romanæ Ecclesiæ arbitrio & censuræ, quanta potest animi demissione submittere.

MEDVLLÆ THEOLOGICÆ PARS POSTERIOR,

Complectens ea quæ ad Sacramenta & mores pertinent.

TRACTATVS PRIMVS.

DE SACRAMENTIS.

QUOD olim per Prophetam pollicitus fuerat Deus Ezech. 36. effusurum se super servos suos & ancillas suas aquam mundam, quâ emundarentur ab omnibus inquinamẽtis suis, hoc præsertim in Sacramẽtis à Christo Domino postmodum institutis adimplevit: hæc siquidem sunt veluti vasa quædam sacra, quæ, ut declarat Concilium Tridentinum sess. 7. can. 6. diuinum illum gratiæ sanantis & Sanctificantis liquorem in se continent, & ex se diffundunt: hi sunt fontes illi Saluatoris, ex quibus haurire possumus in gaudio aquam viuam, quæ fiat in nobis fons aquæ salientis in vitam æternam. Certè si bonorum illorum, quæ desursum sunt, quæque à Patre luminum descendunt, justi sumus æstimatores, inter alia innumera nobis cælitùs collata, Sacramentorum illorum institutionẽ, & in ipsis Sacramentis diuinæ charitatis exuberantiam, religioso in primis cultu suspicere, & grato quantùm possumus animo suscipere debemus, nec non peculiari studio, diligentiâ & affectu perdiscendæ huic cæle-

sti de Sacramentis doctrinæ incumbere, ut eos decet, quos ministros suos, ac mysteriorum dispensatores Christus Dominus constituere voluit, & à quibus dispensationis illius rationem se aliquandò exacturum esse contestatus est.

De ipsis igitur Sacramentis primùm in genere; tùm posteà in particulari, secundùm ordinem à Sancto Doctore præscriptum, nobis deinceps agendum est.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramentis in genere.

SECTIO I.

Quid sit Sacramentum.

1. NOMEN Sacramenti duobus præsertim modis apud Sacros scriptores acceptum reperitur. 1. pro re occulta & latente; quo sensu Ephes. 2. dicitur, ut notum nobis faceret Sacramentum voluntatis suæ. Et Sap. 2. Nescierunt Sacramenta Dei: 2. pro ipsius rei latentis & occultæ signo, ut Eph. 5. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia: ubi matrimonium ab Apostolo Sacramentum magnum appellatur, quia est signum magnum alicujus rei latentis & occultæ, nempe conjunctionis Christi cum Ecclesia.

In hac autem posteriori acceptione nomen Sacramenti communiter à SS. Patribus & ab ipsa Ecclesia usurpatum est, ad exprimendas sacras quasdam ceremonias ad nostri Sanctificationem divinitùs institutas, ut ex infrà dicendis patebit.

Hoc igitur sensu Sacramentum in Catechismo Conc. Trid. Part. 2. cap. 10. definitur: Res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione Sanctitatis & justitiæ, tum significandæ, tum efficiendæ vim habet.

Dicitur 1. Res sensibus subjecta, seu, ut loquitur S. Doctor. q. 6. art. 2. ad 4. signum sensibile: quia ad suaucm

Dei

Dei prouidentiam pertinuit, ut per res exteriores, & signa quædam sensibilia ad cognitionem & perceptionem rerum spiritualium & diuinarum veluti manu duceremur: *Si enim incorporeus esses*, (ut ait Chrysostomus Hom. 38. in Sanct. Matth.) nude ipsa dona incorporea tibi tradidisset: sed quia corpori conjuncta est anima tua, ideo rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.

Dicitur 2. Ex Dei institutione: Sacramentum enim non est signum naturale aut physicum, sed ex sola Dei voluntate & institutione, cujus solius est instituere signa illa, quæ justitiam & Sanctitatem significare & conferre possint sicut illius solius est Sanctitatem ipsam & justitiam efficere, ut docet S. Thomas. quod tamen non obstat, quin (ut idem S. Doctor asserit p. 3. q. 64. a. 2. art. 3.) Christus Dominus etiam in quantum homo fuerit causa ministerialis principalis ipsorum Sacramentorum, ad eorumque interiores effectus non solùm meritoriè, sed etiam efficienter in ratione causæ instrumentalis operetur.

Dicitur denique, Sanctitatis & justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habere: quibus verbis indicatur Sacramentum esse signum quoddam practicum cujus usu seu applicatione fideles interiùs ex opere operato Sanctificentur, & exteriùs veluti Symbolo, seu notâ quàdam ab aliis Gentibus discernantur: quæ omnia ex dicendis pleniùs & faciliùs poterunt intelligi.

2. Est autem observandum hac ultimâ definitionis particulâ, Sacramenta legis gratiæ præsertim distingui à Sacramentis legis naturæ & Mosaicæ: quamvis enim essent signa quædam sensibilia ad Sanctitatem & justitiam significandam diuinitus instituta, unde Apostolus dicit Rom. 4. Circumcisionem fuisse Signaculum justitiæ fidei: non tamen illius efficiendæ, & ex opere operato conferendæ vim habebant, ut docet S. Thomas q. 62. a. 6. unde idem Apostolus Gal. 4. illa vocat Infirma & egena elementa; & S. Aug. lib. 19. contra Faust. cap. 18. Vetera (inquit) Sacramenta promittebant gratiã, nostra vero eam exhibent.

Porrò ut rectè obseruat Laymannus libro 5. tractat 1. capite 2. Meratius tractat. de Sacrament. disp. 1. sect. 1. & alii, ad rationem quoque Sacramenti propriè dicti requiritur, ut perpetuam seu stabilem institutionem ac usum habeat, pro statu durantis Ecclesiæ. Ea de causa linguæ igneæ, quæ in die Pentecostes apparuerunt, item insufflatio Christi in Apostolos Joan. 20. licet signa fuerint gratiæ invisibilis, ad hominis Sanctificationem, tamen propriè Sacramenta censeri non debent.

SECTIO II.

Vtrum Sacramenta nouæ legis constent rebus & verbis tanquam materiâ & formâ.

1. AD iuvandam humanæ mentis imbecillitatem in percipiendis iis, quæ ad Sacramentorum rationem spectant, Ecclesia diuinitus inspirata certos loquendi modos adinvenit, & ex rerum naturalium similitudine deduxit, per quos ideam quandam, licet aliquatenus imperfectam, veram tamen & certam mysteriorum illorum supernaturalium conciperemus. Sicut igitur cernimus substantias omnes corporeas constare duobus principiis componentibus, materiâ scilicet & formâ; sic ad percipiendam naturam Sacramentorum, duas veluti partes in unoquoque illorum distinguendas esse docuit; unam quæ materiæ, alteram quæ formæ rationem obtineret. Ita expresse declaratur in Concil. Florent. in Decreto Eugenij Papæ, ubi post enumerationem septem Sacramentorum nouæ legis hæc verba subjunguntur, Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquàm materia, verbis tanquam forma, & persona ministri.

Est autem obseruandum nomine rerum, quæ dicuntur esse instar materiæ, intelligi id omne quod in Sacramentis indeterminatam habet significationem; nomine vero verborum id, per quod illud determinatur: exempli gratiâ in

tiâ in Baptiſmo aqua naturalis ſe habet inſtar materiæ: quia (ut docet S. Thomas quæſt. 60. art. 6.) ſignificare poteſt & ablutionem propter ſuam humiditatem, & refrigeriũ propter ſuam frigiditatem: ſed cum dicitur (ego te baptizo) manifeſtatur, quod aquâ utimur in Baptiſmo ad ſignificandam emundationem ſpiritualem.

Quæres an materia formæ cõjungi debeat, & ſimul tempore cum illa exiſtere, ut Sacramentum validè conficiatur. Reſpondetur id ex cujuſque Sacramenti naturâ eſſe dignoſcendum. Nam in confectione Sacramenti Euchariſtiæ requiritur, ut eo ipſo tempore, quo verba formæ proferuntur: materia præſens ſit, hanc enim ut præſentem ſignificat pronomen demonſtratiuum (hoc, vel hic) quod in formâ ponitur. In Sacramento autem Pœnitentiæ, cũ forma non ſignificet applicationem materiæ, ſed proferatur per modum judicij, nec in judicio requiratur ut ſententia judicis cum rei accuſatione tempore conjuncta ſit; hinc fit ut in hoc Sacramento non requiratur, ut abſolutionis forma cum confeſſione & aliis actibus pœnitentis, qui materiæ locum tenent, tempore conjungatur. In aliis verò Sacramentis quæ in actione aliqua tranſeunte conſiſtunt, & quorum forma applicationem ipſius materiæ ſignificat: quamvis aliqui Doctores arbitrentur ad illorum validitatem ſatis eſſe, ut moralis aliqua conjunctio inter materiam & formam reperiatur, ideoque validum, verbi gratiâ, fore Baptiſmum, ſi ſtatim poſt ablutionem verba formæ proferantur, aut poſt formæ prolationem ablutio ſequatur; certior tamen & tutior in praxi eſt aliorum omnium Doctorum ſententia, quia aſſerunt materiam ac formam ſimul reipsâ debere conjungi, itaut ſimul tempore, materia Sacramenti applicetur, & verba formæ proferantur; aut ſaltem priuſquam materiæ applicatio finiatur, formæ prolatio inchoëtur, vel vice versâ. Ita gloſſa in cap. (detrahet) cauſa 1. quæſt. 1. Joan. Major. Richardus, Scotus, Paludanus, Sylveſter, Navarrus, & alij quos citat, &

quibus subscribit Vivaldus in Candelabro aureo 1 part. tit. 1. num. 15.

3. Caeterùm ad faciliorem intelligentiam eorum, quae de unoquoque Sacramento in particulari dicenda sunt, Theologi communiter duplicem distinguere solent materiam in Sacramentis, saltem in ijs, quae in usu seu actione transeunte consistunt (qualia sunt omnia novae legis Sacramenta, praeter Sanctissimam Eucharistiam, ut suo loco explicabitur) remotam scilicet & propinquam. Materia remota dicitur res illa, circa quam actio Sacramenti exercetur, ut aqua naturalis in Baptismo, oleum balsamo mixtum in Confirmatione, &c. Materia verò propinqua dicitur ipse actus, seu usus illius rei sensibilis, puta ablutio.

SECTIO III.

Vtrum ad conficienda Sacramenta determinatae res ac determinata verba requirantur.

1. AD propositam quaestionem communis Theologorum responsio est affirmativa, nimirùm, suppositâ institutione Sacramentorum novae legis divinitùs factâ, ad validam illorum confectionem, res easdem & eadem verba requiri determinatè secundùm ipsius Christi Domini instituentis voluntatem. Ratio est; quia, cùm Sacramentum confici nequeat, nisi rebus illis & verbis, quae ex institutione Dei gratiam Sanctificantem significare ac efficere possunt (ut constat ex dictis sectione primâ) si Deus significationem illam & efficaciam certis tantùm & determinatis rebus, certis item & determinatis verbis imposuit; sequitur quòd non nisi rebus & verbis illis à Deo determinatis Sacramentum confici possit. Ita argumentatur S. Doctor quaest. 60. art. 5. & 7.

Quod confirmari potest ex eo quòd Concilium Tridentinum sess. 21. capite 2. declarat Ecclesiam posse circa Sacramentorum dispensationem statuere vel mutare ea quae

susci-

suscipientium utilitati, & ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum ac locorum varietate magis expedire judicaverit, salvâ tamen illorum substantiâ. Quibus verbis significat non esse in Ecclesia potestatem immutandi ea, quæ ad Sacramentorum substantiam pertinent; sed esse prorsus necessarium retinere omnia illa, quæ ex divina institutione determinata sunt: unde etiam S. August. lib. 8. cont. Don. capite 25. Certa sunt, inquit, Verba Evangelica, sine quibus non potest Baptismus consecrari: & libro 20. cont Faust. capite 13. Noster calix & Panis certâ cõsecratione mysticus, fit nobis corpus Christi.

2. Est autem observandum, determinationẽ illam materiæ & formæ, seu rerum & verborum, non esse æqualem & ejusdem rationis in omnibus Sacramentis novæ legis. Quod enim spectat ad materiam, determinatio illius petenda est præsertim ex aptitudine ad usum ipsius Sacramenti secundùm institutionem divinam; unde fit ut aqua congelata, quamvis ejusdem speciei sit cum liquidâ, non est tamen materia Baptismi sufficiens; quia non est apta ad corporalẽ ablutionem. E contrario in Sacramento pœnitentiæ quilibet dolor de peccatis ex supernaturali aliquo motivo elicitus, licet non ejusdem speciei, sufficit ad illius Sacramenti validitatem: quia scilicet dolor ille quocunque ex motivo supernaturali elicitus, ac proinde cujuscunque sit speciei, est dispositio sufficiens ex parte pœnitentis confitentis ad absolutionem peccatorum recipiendam, ut infrà suo loco explicabitur.

Quod vero spectat ad formam; cùm reliquis sex Sacramentis certa quædam & determinata verba ore prolata requirantur, in Matrimonio signa vel nutus ad consensũ de præsenti exprimendum verborum loco substitui possunt, ut suo loco dicetur.

In aliis etiam Sacramentis, quæ certa verba ore prolata requirunt, determinatio verborum illorum desumenda non est ex qualitate soni syllabarumque quibus illa constant, sed ex significatione; ita ut eadem determinatè verba cen-

ba censeantur, quorum eadem est significatio, ut docet S. Thomas citato art. 7. in resp. ad 1.

3. Quæres 1. Vndenam scire possimus quænam sint illæ res determinatæ, verba item derminata, ad validam Sacramentorum confectionem ex divina institutione necessariò requiruntur? Respondetur id constare, partim ex Sacris scripturis, partim ex traditione divina, quam ex ipsius Ecclesiæ vel expressâ declaratione, vel continua praxi discimus; unde S. Dyonisius lib. de Eccle. Hier. capit. 1. sic loquitur: Primi duces Sacerdotalis muneris visibilibus signis cælestia Sacramenta texuerunt, & partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt. Quid autem scriptura vel traditio de propria ipsorum Sacramentorum materia & forma doceat, explicabitur, cùm de unoquoque illorum in particulari agetur.

Quæres 2. quænam mutatio in rebus illis & verbis divinitùs determinatis Sacramentorum validitatem impediat? Respondetur mutationem quamcunque in rebus illis, aut verbis, seu in materia aut forma, si substantialis sit, Sacramentum irritum & invalidum reddere sin verò tantùm accidentalis, validè quidem, sed tamen illicitè confici Sacramentum, nisi necessitas aut alia legitima causa excuset. Ita S. Thom. citatâ quæst. 6. art. 8. & communiter alij.

Tunc autem materiæ Sacramentorũ mutatio substantialis censetur, quando tanta est, ut secundùm communẽ usum & æstimationem hominum, differat ratione & appellatione à materia, quam Christus præscripsit, & Ecclesia usurpat; sive differentia illa sit specifica, sive non sit ut rectè docet Suares disp. 2. de Sacra. ser. 4. exempli gratiâ, farinacea massa nondùm pista & igne cocta, non est apta materia ad conficiendum Eucharistiæ Sacramentum quia secundùm communem usum & æstimationem hominum, non est panis, sive eandem specie formam physicam cum ipso pane habeat, sive non.

4. Contrariâ ratione, mutatio illa materiæ censetur accidentalis

cidentalis, si materia secundùm communem usum & æstimationem eadem sit, licet qualitas fortasse aliqua illi desit, quæ ex præcepti Ecclesiastici necessitate alias requiratur, puta si panis ille sit alter, fermentatus, &c.

Similiter formæ Sacramentorum mutatio illa substantialis censeri debet, cùm tanta est, ut communi hominum judicio non retineat eum sensum, quem habet forma à Christo præscripta: quòd si sensum illum retineat, qualiscunque mutatio fiat, accidentalis tantùm est. Ita S. Thomas citato, art. 8.

Ex quo intelligitur mutationem formæ fore tantùm accidentalem: exempli gratiâ, si fit solius idiomatis; ut si quis baptizet vel consecret lingva vulgari vel græca: si fiat aliqua verborum transpositio, oratione eundem sensũ retinente: si vox aliqua detrahatur, quæ non pertineat ad substantiam formæ: aut si verbum aliquod addatur, quod tamen illius sensum non evertat: Item si consveta formæ verba mutentur in alia synonyma, dicuntur autem synonyma, quæ idem, non quomodocunque, sed eodem modo, idque tam explicitè & distinctè significant: si denique verba formæ corruptè proferantur, ita nihilominus ut tota illa oratio corruptis dictionibus constans habitâ ratione materiæ, cui applicatur, & aliarum circumstantiarum, juxta communem hominum concipiendi modum, eundem audientium animis sensum generet. In his omnibus & similibus casibus mutatio formæ censetur esse tantummodò accidentalis, ut docet S. Thomas quæst. 60 art. 7 ad 3. & post illum Paludanus, Scotus & alij, quos citat & sequitur Laymanus tract. 1. de Sacram. in communi, cap. 4. Hæc autem mutatio accidentalis, quamvis si advertenter & sine ulla rationabili causâ fiat, ministrum peccati reum efficiat, ipsius tamen Sacramenti validitatem non impedit.

SECTIO IV.

Vtrum, & quâ ratione Sacramenta novæ legis gratiam conferant.

1. QUod spectat ad primam quæstionis propositæ partem certum est ex fide novæ legis Sacramenta gratiam conferre, quocunque modo illam conferant. Huic veritati oppositus olim fuit error Massilianorum, qui teste S. Epiphanio hæres. 80. & S. August. lib. de hæres. cap. 57. vim Sanctificandi non tribuebant Sacramentis, sed solis precibus: à quo errore non longè absunt nostri temporis Hæretici, qui (ut observat Bellarminus tom. 3. lib. 2. cap. 2.) gratiam, quæ in Sacramentorum susceptione recipitur, non eorum efficaciæ aut virtuti, sed soli suscipientium fidei ascribunt.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1. ex scripturâ, cuius testimoniis variis expresse constat Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, Ordinem, & Extremam Vnctionem gratiam conferre: Vnde sequitur & alia Sacramenta eundem effectum habere, cùm horum & illorum sit par ratio.

De Baptismo constat ex his verbis S. Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu Sancto, &c. quibus regeneratio spiritualis, quæ per gratiam fit, aquæ Baptismali tanquam causæ tribuitur.

De Pœnitentiâ S. Joan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: quibus significatur (ut declarat Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. & 9.) Sacerdotes in Sacramento Pœnitentiæ per absolutionem verè peccata remittere, ac proinde gratiam conferre.

De Eucharistiâ S. Joan. 6. Qui manducat me, & ipse vivet propter me, vitâ scilicet gratiæ.

De Ordine 2 ad Timoth. 1. Admoneo te ut resuscites gratiam quæ est in te per impositionem manuum mearum

Dei

De Extrema Vnctione denique S. Jacob. 5. Vngentes eum oleo in nomine Domini, &c. si in peccatis sit remittentur ei: Vbi declaratur vis hujus Sacramenti ad peccata remittenda, proindeque ad gratiam conferendam.

Probatur 2 ex Concil. Florent. in decreto Eugenii, & Tridentino sess. 7. cap 6. ubi expresse definitur, Gratiam conferri per novæ legis Sacramenta semper & omnibus, quantùm est ex parte Dei, si ritè ea suscipiant.

Probatur 3. ex S August. in Psal. 37. expresse asserente Sacramenta novi testamenti dare salutem Et S. Chrys. dicente hom. 60. ad pop. Deum per visibilia signa (Sacramenta scilicet) invisibilem largiri virtutem.

Quod spectat ad secundam partem propositæ quæstionis, certum est etiam ex fide Sacramenta novæ legis gratiam producere & conferre, non tolum inquantum si suscipientes ad aliquem actum fidei, aut alium pium affectũ objective excitant, ut dicunt Hæretici; sed propria virtute & efficaciâ non quidem principaliter (quod solius Dei proprium est) sed instrumentaliter, & (ut loquuntur Doctores) ex opere operato.

Ut hæc veritas faciliùs intelligatur, observandum est gratiam conferri ex opere operantis in aliquo Sacramento idem esse, atque conferri intuitu meriti ipsius operantis, seu illius qui est conficiens, vel administrans Sacramentũ, aut illud sucipiens. Ex opere autem operato gratiam conferri idem esse, ac conferri gratiam præcisè vi ipsius operis operati, id est facti, prout juxta divinam institutionem faciendum est.

His observatis, veritas nostræ assertionis probatur & error oppositus refellitur 1. authoritate scripturarum, quæ supra relatæ sunt, ex quibus satis apertè colligitur Sacramenta efficaciâ aliquâ & virtute sibi propriâ, proindéque ex opere operato remissionem peccatorum & gratiam conferre.

Probatur 2. authoritate Concil. Trid. sess 7. cap. 8. Si

quis

quis dixerit per novæ legis Sacramentũ non conferri gratiam ex opere operato, anathema sit.

Probatur 3. authoritate S. Augustini lib. 19 cont. Faust c. 11. ubi dicit vim Sacramentorum esse inenarrabilem, & cap. 16. Sacramenta novæ legis plurimum à legalibus distare & esse virtute majora & utilitate potiora. Atqui virtus Sacramentorũ novæ legis nec esset inenarrabilis, nec major aut potior virtute Sacramentorum antiquæ legis, si eo tantùm modo gratiam conferrent, quo asserunt Hæretici. Itẽ S. Cypriani serm. de Cœna Dom. ubi dicit: Sacramẽtis inesse æternæ vitæ effectum. Et S. Bernardi in serm. de eadem Cœnâ Dom. Si quis vestrum (inquit) non tam sæpè modò, nec tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujusmodi; gratias agat corpori & sangvini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo.

Addimus Innocentium III. summum Pontificem qui lib. 3. de mysteriis missæ cap. 5. dicit Missæ sacrificiũ conferre gratiam, licet per malos ministros; quia, etiamsi opus operans fortasse sit immundum ex parte ministri, attamen opus operatũ est semper mundum respectu Dei.

4. Quærunt Theologi, utrùm Sacramenta novæ legis moraliter tantùm, an etiam physicè gratiam producant?

Respondetur 1. certum esse Sacramenta novæ legis semper esse causas morales gratiæ, quæ ex opere operato confertur dignè suscipientibus; siquidem ad gratiam illã producendam & suscipientibus largiendam movent ipsum Deum gratiæ omnis authorem & largitorem? qui ideò gratiam illam tunc vult conferre, quia Sacramentum rectè perfectum & debitè susceptum est. Sunt autem causæ morales non quidem principales, sed tantùm instrumentales, tùm quia sic vocantur à Concil. Trident. sess. 6. cap. 7. tũ quia causa moralis principalis ipsius gratiæ est Passio Christi Domini (ut ibidem dicitur) in cujus solummodò virtute Sacramenta hunc suum effectum attingunt.

Respondetur 2. probabilissimum esse Sacramenta novæ

legis

legis non tantùm moraliter, sed etiam physicè gratiam producere. Ita Cajetanus, Alanus Cardinalis, & plures alij, quos citat & sequitur Suares dis. 9. de Sacram. serm. 2. Quibus etiam favere videtur S. Doctor quæst. 61. art. 1. 2. & 3. Et SS. Patres id satis apertè innuere videntur, cùm modum illum, quo Sacramenta gratiam producunt, admirabilem aut inexplicabilem esse dicunt: ut S. Cyrillus Alexand. lib. 4. in S. Joan. ubi de Sacramentorum effectu loquens: Quomodo autem (inquit) id fiat, nec mente intelligere, nec lingvâ dicere possumus, sed silentio atque firma fide suscipimus: Et S. August. tract. 80. in Joan. Vnde (inquit) tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? Atqui virtus illa Sacramentorum nec tanta esset, nec ineffabilis, aut incomprehensibilis, dici deberet, si moraliter tantam gratiam produceret; cùm hæc moralis efficientia facilè intelligi & explicari posset. S. Item Leo Papa serm. 5. de Nativit. asserit Virtutem Altissimi, quæ fecit ut Maria pareret Salvatorem, facere quoque ut regeneret unda credentem: Atqui Beatissima Virgo non solum moraliter, sed etiam physicè ad Incarnationem Christi Domini concurrit: Ergo, &c.

Hinc obiter colliges quanta sit Sacramentorum novæ legis excellentia & dignitas, quanta virtus & efficacia illis insit; proindéque quanti à nobis illa æstimari, quâ reverentiâ tractari & suscipi oporteat, & quantæ Deo optimo maximo, illorū authori & largitori gratiæ debeantur.

SECTIO V.

Quam gratiam Sacramenta novæ legis conferant

1. Dicendum 1. certum esse, ut ex antedicta patet, Sacramenta omnia novæ legis conferre gratiam Sanctificantem, sive primam, ut Baptismus & Pœnitentia; sive illius augmentum, ut reliqua Sacramenta; de quibus suis locis fusiùs agetur.

Dicen-

Dicendum 2. Sacramenta novæ legis præter gratiam Sanctificantem, conferre quoque virtutum supernaturaliũ habitus & dona Spiritûs Sancti, sive illorum habituum & donorum augmentum. Id constat tùm ex Concil Trident sess. 6. cap. 7. asserente justificationem non esse solùm peccatorum remissionem sed Sanctificationem & renovationem interioris hominis per susceptionem gratiæ & donorum; & in ipsa justificatione cum remissione peccatorum simul infundi fidem, spem & charitatem: cujus quidem justificationis causam instrumentalem dicit esse Baptismi Sacramentum: tùm etiam ex eo quòd juxta communem & certam Theologorum doctrinam, gratiæ Sanctificantis infusionem perpetuò comitatur habituum illorum & donorum infusio, ut in priori hujus operis parte tractatu de gratiâ explicatum est.

Dicendum 3. præter gratiam Sanctificantem, dona, & virtutes Sacramenta novæ legis conferre quædam actualis gratiæ auxilia conducentia ad consequendos proprios fines, ob quos ipsa Sacramenta instituta sunt. Ita S. Thomas quæst. 62. art. 2. ubi expressis verbis dicit, Gratiam Sacramentalem addere supra gratiam communiter dictã & super virtutes & dona quoddam divinum auxilium ad consequendum Sacramenti finem.

Et certè nisi hoc verum esset, frustrâ tot Sacramenta instituta forent, eundem siquidem effectum haberent, ad quem unum illorum abundè sufficeret.

2. Quæres 1. quænam sint illa specialia gratiæ auxilia quæ à Sacramentis novæ legis conferuntur?

Respondetur illa esse, quæ in Concilio Flor. sess. 7. can 7. in decreto Eugenij Papæ enumerantur his verbis: Per Baptismum spiritualiter renascimur: Per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur divina Eucharistiæ alimonia: Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur: spiritualiter & corporaliter prout animæ expedit, per Extremam Unctionem: per Or

dinem

dinem vero Ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualiter: per Matrimonium augetur corporaliter. Quæ quidem omnia distinctiùs & faciliùs intelligentur ex ijs, quæ infra de unoquoque Sacramento in particulari dicenda sunt.

2. Quæres 2. utrum Sacramenta gratiam Sanctificantem & prædicta auxilia conferant omnibus suscipientibus?

Respondetur certum esse ex fide ac in Concilio Tridentino definitum. sess. 7. can. 7. gratiam Sanctificantem per Sacramenta novæ legis, quantùm ex parte Dei, semper & omnibus ea dignè suscipientibus conferri. Quod autem spectat ad illa specialia auxilia, dicendum est illa tribui omnibus, qui gratiam ipsam Sanctificantem ex Sacramentis dignè susceptis recipiunt: dispositio enim illa quæ sufficit ad recipiendum primarium Sacramenti effectum, qui est gratia ipsa Sanctificans, sufficit etiam ad secundarium, qui in istis actualibus auxiliis consistit. Tribuuntur autem specialia illa auxilia non statim atque Sacramentũ recipitur, sed ijs temporibus & occasionibus quibus aptũ & conveniens videtur illi, qui est ut ait Propheta Psalm. 9. Adjutor in opportunitatibus in tribulatione, ut fusius explicat Gammachæus ad quæst. 62. cap. 1. Ex qua doctrina sequitur (quod valde notandum est) nulla ejusmodi auxilia ex opere operato unquã illis tribui, qui ob defectũ dispositionis ex Sacramento indignè suscepto gratiam Sanctificantem nunquam recipiunt: cum gratia illa sit primarius Sacramẽti effectus, in quo reliqui veluti radicantur.

Quæres 3. utrum Sacramenta novæ legis æqualẽ semper gratiam conferant?

Respondetur quæstionem istam in duplici sensu accipi posse: 1. an diversa Sacramenta, verbi gratiâ Baptismus & Eucharistia, æqualem conferant gratiam: & dicendum est conferre inæqualem cum probabilissimum sit Deum voluisse per Sacramenta perfectiora & digniora cæteris paribus majorem & uberiorem gratiam conferre: est autem de fide, & in Concilio Tridentino definitum sess. 7. can. 7. Sacramenta omnia non esse inter se æqualia, sed alia alijs digni-

digniora esse & excellentiora: Vnde infertur Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum majorem & uberiorem præ alijs Sacramentis conferre gratiam: cùm omnium dignissimũ & præstantissimum sit, ut satis indicat Concilium Tridentinum sess. 13. capite 1. & seq. & multiplici ratione probat Sanctus Doctor quæst. 65. art. 3. Vbi etiam secundum dignitatis locum tribuit Ordini, tertium Cõfirmationi, quartum Baptismo, quintum Extremæ Vnctioni, sextum Pœnitentiæ, & septimum Matrimonio.

2. Proposita quæstio intelligi potest, utrùm unum & idem Sacramentum æqualem omnibus illud suscipientibus conferat gratiam: Et dicendum est eò majorem conferre, non modò ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, quò perfectiùs ad illud disponuntur. Quod constat tùm ex Cõcilio Tridentino sess. 6. capite 7. ubi loquens de adultorum justificatione, cujus instrumentalem causã dicit esse Baptismum, expressè asserit illos justitiam recipere secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem: Tùm ex authoritate S. Doctoris, ad quæst. 62. cap. 2. S. Bonaventuræ, & aliorum, quos citat & quibus subscribit Gammachæus: Tùm etiam ex eo quòd ad suavem Dei providentiam pertinere videatur, ut meliùs & perfectiùs dispositis majora & uberiora gratiæ suæ munera largiatur.

4. Hæc autem melior & perfectior dispositio consistit præsertim in majori perfectione, intensione, continuatione & multiplicatione actuum fidei, spei, charitatis, religionis &c. qui in ordine ad Sacramenti suscepionem eliciuntur: sive tunc eliciantur cùm Sacramentum suscipitur sive anteà in ordine ad illud eliciti fuerint: Ex quibus tamen videntur cæteris paribus meliùs disponere actus illi qui eo tempore exercentur, quo Sacramentum actu suscipitur.

Dices inde sequi gratiam illam uberiorem, quæ meliùs dispositis tribuitur, fore ex opere operantis, cùm detur intuitu meriti ipsius suscipientis.

Respondetur actus illos, per quos homo ad Sacramentum aliquod suscipiendum disponitur, spectari posse duobus modis: 1. prout sunt ex se alicujus gratiæ meritorij: 2. prout passivè disponunt subjectum suum, & magis aptum reddunt ad effectum Sacramenti recipiendum. Et sic duplex illis respondet gratia: si spectentur priori modo, gratiam merentur ex opere operantis; si posteriori, reddunt hominem aptum ad majorem gratiam Sacramentalem ex opere operato recipiendam.

Instabis, Sacramenta agere necessariò ergo æqualiter.

Respondetur verum esse, si subjecta sint æqualiter disposita; falsum verò, si inæqualiter: sicut sol æqualiter undequaque lumen suum diffundit, quod tamen maximè inæqualiter in corporibus inferioribus recipitur; aliter siquidem in diaphano, aliter in opaco, aliter in stellis, aliter in luto & lapidibus impolitis.

SECTIO VI.

Vtrum per aliqua Sacramēta imprimatur character.

1. NOmine characteris intelligitur signum quoddam spirituale, quod animæ per quædam Sacramenta imprimitur, de quo.

Dicendum 1. ejusmodi characterem verè imprimi animæ per susceptionem quorumdam Sacramentorum. Ita Sanctus Thomas & communiter omnes, estque de fide ac in Concilio Florent. & Trident definitum, ut infrà dicetur

Probatur 1. ex capite 1. ad Ephes. In quo & credentes signati estis, ubi Apostolus loquitur de signaculo spirituali quod accipitur in Baptismo, prout hunc locum exponunt SS Chrysost. Hieron. & alij apud Bellaminum tom. 5. lib. 2. cap. 20. Item 2. Corinth. 1. ubi Apostolus de Confirmationis Sacramento loquens, Vnctioni illius signaculum conjungit: Vnxit nos Deus, & signavit nos.

Probatur 2. ex Sancto Ambros. libro 1. de Spiritu Sancto:

cto: Spiritu signamur, inquit, ut splendorem atque imaginem ejus tenere possimus, quod est utique spirituale signaculum: Et Sanctus August. serm. de gestis cum Emerito capite 6. ubi loquens de Bapismo: Iste, inquit, est character Imperatoris mei; de isto charactere militibus suis vel potius comitibus suis, ut hunc imprimerent eis, quos congregabant castris ejus, præcepit dicens: Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, &c.

Dicendum 2. Characterem illum esse indelebilem, nec ullis peccatis posse obliterari; ac proinde Sacramenta quæ illum imprimunt, iterari non posse Ita Sanctus Thomas art. 5. Et expresse definitum est in Concilio Florent, in decreto Eugenij, & in Tridentino sess. 7. can. 9. Et antè præfata Concilia id ipsum docuerunt SS. Patres, ut S. Cyril. Hierosol præfat. in catecheses ubi Baptismi Sacramentum per effectus definiens, dicit esse signaculum Sanctum & indelebile. & S. August. libro 2. cap. 13. cont. Epist. Parmeniani, loquens de Baptismo & Ordine, dicit Sacramenta illa non minùs inhærere apostatis, quàm corporalem notam Imperatoris militibus fugitivis; ideòque illa non esse iteranda, dum Apostatæ redeunt ad Ecclesiam.

Docet autem S. Thomas in resp. 3. characterem illum manere etiam post hanc vitam, non solùm in animabus beatorum, sed etiam damnatorum, in illis quidem ad majorem ornatum & splendorem, in istis verò ad majorem ignominiam & confusionem.

Dicendum 3. tria tantùm Sacramenta imprimere characterem, Baptismum scilicet, Confirmationem, & Ordinem. Ita S. Doctor; & constat ex Concilio Florent. in citato decreto Eug. & Tridentino sess. 7. can. 9. & etiam praxi continuâ totius Ecclesiæ, quæ tria illa Sacramenta iterari non posse, alia verò quatuor iterari posse apertè demonstrat: cujus quidem discriminis alia sufficiens causa afferri non potest, nisi quod tria illa imprimant characterem, reliqua verò non imprimant, ut fuse explicat Bellarminus lib. 2. de Sacra. cap. 22.

Quæ-

Quærunt Theologi quid ſit propriè character ille Sacramentalis: Omiſſis varijs ſuperhac re Doctorum ſententijs, omnium probabiliſſimè loquuntur illi, qui juxta doctrinā S. Thomæ q. 63. 1. 2. & 3. aſſerunt characterem illum eſſe qualitatem quandam ſpiritualem ſupernaturalē, quæ tria præſertim efficit in anima, cui imprimitur. Primum eſt, quòd conferat quandam poteſtatem ſpiritualem ad ea peragenda quæ ad cultum divinum ſpectant; quæ quidem poteſtas eſt vel paſſiva ut in Baptiſmo, per cujus characterem redditur homo idoneus ad alia Sacramenta licitè & validè ſuſpicienda; vel activa, ut in Ordine & Confirmatione: per Ordinem enim efficitur homo idoneus ad Sacramenta alijs miniſtranda; per Confirmationem verò ad fidem profitendam. Secundum eſt, quòd hominem Chriſto Domino configuret, à quo tanquam ſummo ſacerdote derivatur omnis poteſtas ſpiritualis, & ideo, qui charactere aliquo Sacramentali inſigniti ſunt, Chriſto Domino ſimiliores efficiuntur præ alijs, qui ſimili charactere non ſunt inſigniti Tertium denique eſt, quòd conſignet hominem, eumque ab alijs ſecernat, qui ejuſmodi characterem non receperunt; ita ut (verbi gratia) illi qui charactere ſacerdotali præditi ſunt, quovis in loco vel ſtatu reperiantur, per totam æternitatem ut tales agnoſci poterunt & ab alijs diſtingui, quæ omnia fuſiùs explicata apud eundē Bellarminum cap. 19. videri poſſunt.

SECTIO VII.

Quis ſit numerus & quæ neceſſitas Sacramentorum novæ legis.

1. Certum eſt ex fide ſeptem eſſe Sacramenta novæ legis, nec plura, nec pauciora: ſcilicet Baptiſmum Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium. Ita expreſsè definitum habetur in Concil. Florent. in decret. Eug. & in Concil. Trident. ſeſſ. 7. can. 1.

Plura nullus unquā hæreticus agnovit, pauciora multi,

præ-

præsertim recentiores, qui cùm in eo solummodò inter se conveniant quòd veritati adversentur, circa ipsorum tamē Sacramentorum numerum maximè ab invicem discrepant, & disttahuntur in varios & multiplices errores: Alij siquidem unum tantummodò Sacramentum esse contendunt: alij duo; alij tria recipiunt, nec tamen eodem modo: Quidam enim Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam inter Sacramenta solummodò numerant. Alij Pœnitentiæ loco Matrimonium: alii Ordinationem substituunt: quæ omnia fusiùs apud Bellarminum lib. 2. de Sacra. cap. 25 explicata reperiuntur. Verùm falsitas istorum dogmatum hæreticorum, & nostræ fidei veritas constat ex supradictorum Conciliorum, adeòque totius Ecclesiæ authoritate, quæ hunc septenarium Sacramentorum numerum definivit, erroresque omnes oppositos proscripsit: & pleniùs adhuc constabit ex iis quæ dicenda sunt, cùm de unoquoque Sacramento in particulari agetur.

2. Quod spectat ad necessitatem Sacramentorum novæ legis, certum est absolutè loquendo, illorum institutionē ad salutem hominum non fuisse necessariam, cùm Deus sine ullis Sacramentis, sive in statu naturæ lapsæ, sive in quocunque alio, potuerit per alia media homines ad salutem consequendam efficaciter juvare. At verò supposita institutione Sacramentorum in statu naturæ lapsæ divinitùs factâ, dicendum est quædam Sacramenta necessaria esse necessitate medij, quædam solummodò necessitate præcepti, in quibusdam neutram reperiri necessitatem, in alijs utramque.

In primis enim Baptismi Sacramentum respectu infantium solâ necessitate medij necessarium est, cùm nullum aliud ad salutem consequendam medium ipsis suppetat. Idem etiam Baptismi sicut & Pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto susceptum, necessitate tùm medij, tùm præcepti necessarium est respectu adultorum, qui vel peccatum originale contraxerunt, vel post illud in Baptismo remissum, mortale aliquod actuale peccatum commiserunt

Eucha-

Eucharistia quoad realem susceptionem, soliùs præcepti necessitate necessaria est. Ordo & Matrimonium quamvis ad bonum commune totius Ecclesiæ maximè requirantur, ad salutem tamen uniuscuiusque fidelium nullam neque medij, neque præcepti necessitatem inferunt.

Quomodò autem ista intelligi debeant; & quæ sit etiã Confirmationis & Extremæ-Vnctionis necessitas, infrà suis locis explicabitur.

SECTIO VIII.

Quis sit minister Sacramentorum novæ legis, & quæ in illo requirantur ad validam illorum administrationem.

1. Supponimus ex S. Doctore quæst. 64. art. 3. Christum Dominum in Sacramentis dupliciter operari: 1. quatenùs Deus est, per potestatem supremæ & omnimodæ authoritatis. 2. quatenùs homo est, per potestatem ministerij principalis, ratione cujus Sacramenta ipsa instituit, & ad eorum effectus concurrit, tùm ut causa moralis meritoria principalis, tùm ut causa instrumentalis divinitati per unionem hypostaticam conjuncta: sicque primarius & præcipuus cuiusque Sacramenti minister est ipse Christus Dominus; unde Sancti Joannis cap. 1. de illo dicitur. Hic est qui baptizat. Hoc præsupposito.

Dicendum 1. Christum Dominum alios sub se Sacramentorum suorum ministros instituisse, qui quidem secundùm legem ordinariam debent esse homines viatores. Ita S. Thomas art. 7. Et constat ex variis Scripturæ testimoniis. 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum, &c. Ephes. 4. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, quosdam Pastores & Doctores, Hebræor. 10. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, &c. qui condolere

possit

possit iis, qui igorant & errant; quoniam & ipse circum datus est infirmitate.

Diximus secundùm legem ordinariam, fatemur enim cum S. Doctore suprà, Angelos posse extraordinariè Sacramenta ministrare: Vnde S. Augustinus lib. 2. contra Parmenianum, cap. 15. Quod attinet, inquit, ad Baptismum adest Deus qui dat, sive per seipsum, sive per hominem sive per Angelum.

Dicendum 2. in ministro, ad hoc ut validè Sacramentum aliquod administret, duo præsertim requiri.

Primum est sufficiens & legitima potestas; cùm enim Sacramenta nonnisi supernaturali modo agant, nec validè confici possint, nisi juxta præscriptum divinæ institutionis, hinc apertè constat neminem ad illa conficienda esse idoneum, qui secundum rationem institutionis cuiusque Sacramenti, sufficientem à Deo non acceperit potestatem.

Hæc autem potestas respectu Baptismi, secundùm divinam institutionem, in omnibus quibuscunque viatoribus etiam infidelibus sufficiens reperitur; respectu Matrimonii, in omnibus fidelibus baptizatis nullo impedimento canonico obstrictis; respectu aliorum quinque Sacramentorum, in iis solummodò qui sacerdotali aut Episcopali charactere sunt prædicti: quæ omnia suis locis fusius explicabuntur.

Secundum est intentio conficiendi Sacramentum & ad eius effectum cooperandi, vel saltem in genere faciendi id quod Christus faciendum instituit, vel quod ipsa Ecclesia facit. Ita S. Thomas quæst. 64. art. 8. & expressè definitum habetur in Concil. Florent. in decret. Eug. & in Trid. sess. 7. can. 11. ubi anathema profertur in eum qui dixerit, In ministro, dum Sacramentum conficit, non requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Ratio peti debet ex institutione ipsius Christi, qui ministros Sacramentorum suorum humano & rationabili modo ea conficere & ministrare voluit; Vnde & Apostolus vocat illos dispensatores ut signi-

ut significet considerate & cum certâ intentione illos operari debere : alias dissipatores potiùs dicendi essent.

3. Est autem observandum intentionem illam triplicẽ esse posse, habitualem scilicet, actualem, & virtualẽ. Habitualis intentio nihil aliud est quam propensio illa & facilitas concipiendi aliquam actualem intentionem, quæ quidem propensio & facilitas ex iteratâ sæpius Sacramentorum administratione oritur : Et hæc habitualis intentio est insufficiens ad Sacramentum validè conficiendum, ut docent Scotus, Gabriel, Richardus & alij apud Suarem dis. 13. sect. 2. estque communis Doctorum sententia, & in praxi tenenda.

Actualis intentio ea est, quâ aliquis Sacramentum conficiens, actu & de facto intendit conficere, seu facere quod facit Ecclesia; estque optima, & ad Sacramenti validitatẽ sufficientissima, non tamen absolutè necessaria; quia sufficere potest virtualis, scilicet, quæ cum paulo ante actu extiterit, nec revocata fuerit, ex illius vi minister actionẽ Sacramenti perficit: exempli gratia, cùm quis ex intentione actuali celebrandi Missam & conficiendi Sacramentum Eucharistiæ, sumit vestes sacras, & ad altare accedit: quod si posteà in ipso consecrationis actu ex humanâ fragilitate distrahatur, dummodò verba consecratiois super materiam aptam debitè proferat, nec primam illám intentionem revocet validè conficit Sacramentum : quia id facere censetur vi actualis illius intentionis quæ præcessit, & quæ causa extitit, cur sumpserit vestes sacras, ad altare accesserit, & alia egerit, cum quibus consecratio habuit connexionem. Ita expresè S. Doctor art. 8. in resp. ad 3. ubi dicit quod si in ipso exercitio actus, cogitatio ministri ad alia rapiatur, virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum: cui subscribunt Scotus, Durandus, Paludanus Gabriel, & alii communiter omnes apud eundem Suarem suprà sect. 3.

4. Observat autem rectè Gammachæus ad quæst. 64. cap. 5. non requiri in ministro, necessitate absolutâ expli-

citam

citam & formalem intentionem faciendi, quod Christu instituit, vel quod facit Ecclesia; sed sufficere quamcunqu aliam æquivalentem: exempli gratia, ut minister apud s velit hic & nunc fungi officio suo, vel id facere quod solē alij sacerdotes, & quod aliquis ab illo petit, scilicet ut Sa cramentaliter absolvat, &c. omnia enim ista & alia simili æquipollenter includunt intentionem Christi & Ecclesiæ ut per se liquet.

Dices, si Sacramentorum validitas pendet ab intentio ne ministri, inde consequens fore ut nullus, securo & tran quillo animo esse possit, nec certò scire utrum verè abso lutionem Sacramentalem receperit, vel Baptismi Sacra mento fuerit initiatus; cùm certo scire non possit, an mini ster sufficientem intentionem habuerit. Respondetur a securitatem illam & tranquillitatem animi sufficere debe re, quòd spectatis omnibus circunstantijs, nulla occurra rationabilis causa dubitandi de Sacramenti suscepti validi tate: imò rectè monet. Gammachæus suprà, quòd, sicu ex præcepto charitatis unusquisque judicia omnia temera ria & suspiciones contra proximum, ac proinde contra quemcunque Sacramentorum ministrum abijcere debet sic etiam dubitationes omnes, quæ de illus legitimâ & sufficienti intentione suboriri possent, repudiare tenetur Vbi etiam subjungit probabilem esse Alexandri Alensis Durandi, Gabrielis & aliorum Doctorum sententiam, qu existimant in eo casu, in quo ex malitiâ vel ignorantia aut inadvertentiâ ministri, intentio sufficiens in collatione Sacramenti alicujus non esset adhibita, Christum Dominū tanquam summum sacerdotem, & præcipuum ac prima rium ministrum, qui nusquam deest in necessarijs, defe ctum illius Sacramenti supleturum esse eo modo, qui infi nitæ ejus in nos charitati magis congruit; quod etiam do cet S. Thomas art 8. in resp. ad 2.

5. Est autem hic observandum privatum ministri erro rem non obstare validitati Sacramenti, dummodò veram materiam adhibeat, & substantialem verborum formam

debi-

debitè proferat, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, ut supra explicatum est, etiamsi error in quo versatur, & cui pertinaciter adhæret, sit contra veritatem ipsius Sacramenti. Ita docet S. Augustinus lib. 4. de Baptismo contra Donatist. cap. 15. & refertur cap. 48. dist. 4. d. consecrat. ubi sic loquitur: Satis ostendimus ad Baptismum qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusque vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu Sancto aliter sentiat, quàm cælestis doctrina insinuat. Vnde etiam baptisati ab Arianis, qui in fide circa mysterium SS. Trinitatis maximè errabant, cùm ad Ecclesiam redibant non rebaptisabantur, ut in Concilio Arelatensi primo can. 8. edicitur: Si ad Ecclesiam aliqui de hæresi (Arianâ) venerint, interrogent eos nostræ fidei Sacerdotes Symbolum; & si perviderint in Patre & Filio & Spiritu Sancto eos baptisatos, manus tantū eis imponant ut accipiant Spiritum Sanctum.

Si tamen minister errorem suum contra veritatem Sacramenti in formâ exprimeret, vel intentione suâ ita conciperet, ut nollet Sacramentum conficere aut ministrare, nisi cum suppositione illius erroris, v. g. si Arianus nollet baptismum cum invocatione Patris & Filij & Spiritûs Sancti valere, nisi supposito quod Pater sit major filio, aut quod Filius non sit illi consubstantialis, tunc Sacramentū irritum esset, ob defectum formæ vel intentionis, ut ex antedictis manifestum est.

6. Quæres utrum in ministro, præter legitimam potestatem & sufficientem intentionem, requiratur insuper fides & gratia Sanctificans.

Respondetur 1. neutram requiri ad Sacramenti validitatem, ut expresè definitum est in Concil. Triden. sess. 7. can. 12. de Sacramentis in genere, & can. 4. de Baptismo, & olim definitum fuerat in Concil. Nicen. 1. canon. 19. Carthagin. 1. can. 1. & à summis Pontificibus Leone Magno Epist. 77. ad Nicetam, & Gregorio Magno lib. 9. registri Epist. 61.

Respondetur 2. ad hoc ut minister non modò validè, sed etiam licitè Sacramentum conficiat, fidem & gratiæ Sanctificantis statum in eo requiri. Ita S. Doctor, & constat ex S. Dionysio cap. 1. de Eccles. Hierarch. ubi dicit quod Malis non est fas tangere Symbola, id est Sacramenta: & ex S. August. lib. 2. cap. 10. contra Parmenianum, Omnia Sacramenta, cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.

Idipsum confirmat S. Doctor ex Sanctitate Christi Domini principalis Sacramentorum ministri, cui in actione Sacramentali, sicut inferiores ministri per cooperationem suam conjunguntur, sic & per Sanctitatem conformari debent, juxta illud Levit. 19. Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum.

Ex dictis colliges, quotiescunque aliquod Sacramentum conficiendum est, illius Ministrum antè omnia inspicere debere, an peccati alicujus mortalis sibi conscius sit, & si ita esse deprehendat, vel dubitet, illud priùs Sacramentali confessione, si fieri possit, sin minùs saltem perfectæ contritionis actu expiare, aliàs grave sacrilegium committeret, si lethalis alicujus culpæ reus sacra illa mysteria tractaret.

Excipitur tamen casus necessitatis urgentis, verbi gratiâ Baptismi puero moribundo conferendi: tunc enim quàm primùm illius saluti, omissis quibuscumque aliis consulendum est: nec peccaret qui Baptismum tunc, licet in peccato mortali, ministraret, si contritionis eliciendæ tempus non suppeteret, ut docet S. Th. quæst. 64. art. 6. ad 3. & post illum Isambertus ad quæst. 64. disp. 4. art. 7. Vbi etiam addit non esse peccatum mortale ex se & ex genere suo, si quis in statu peccati mortalis Eucharistiam alteri sumendam porrigat: sicut nec si Parochus, vel alius sacerdos ab eo delegatus in tali statu adsistat celebrationi Matrimonii; in illa siquidem actione non ministri, sed testis honorati personam sustinet, ut infrà suo loco dicetur: nec etiam Diaconus vel Subdiaconus in statu peccati mortalis so-

niter ministrent: quod etiam antè illum docuit Scotus, Valentia, Suares, Henriquez, Vasques, & alij apud Laymannum, cap. 5. de Sacram. Angelus tamen, Sylvester, Victoria, Navarrus & alij, apud eundem, existimant Diaconum & Subdiaconum tunc mortaliter peccare, quod confirmari posse videtur ex eo quod dixit S. Doctor, in 4. dist. 5. q. 2. art. 2. quod quicunque in peccato mortali existens exhibet se ministrum Ecclesiæ in quocūque spirituali, peccat. Quamvis autem prior sententia sit maximè probabilis; in praxi tamen tutius est, ut antè quamlibet functionem solemnem cujuscunque Ordinis sacri, minister, si noxæ alicujus lethalis conscius sibi sit, actum perfectæ contritionis semper præmittat.

8. Quæres, utrum à malis ministris licet Sacramenta recipere? Respondetur cum distinctione: vel enim ministri illi sunt ij, quibus incumbit ex officio Sacramenta ministrare, ut Parochus, Episcopus, aut ij, quibus id non ex officio, sed ex delegatione tantùm incumbit. Rursùs hi vel sunt expositi ad Sacramenta ministranda, ut quando confessarius aliquis sedet in loco ubi audire solet confessiones: vel non sunt expositi. Hâc distinctione supposita,

Dicimus 1. nullum Sacramentum, solo Baptismo excepto, licitè recipi posse ab iis ministris, qui ab Ecclesia non tolerantur, quales sunt nominatim excommunicati, degradati, &c. dicunt tamen aliqui in articulo mortis absolutionem Sacramentalem licitè recipi posse à Sacerdotibus etiā non toleratis. Ita Canus in relect. de Pœni. p. 5. Azor instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 11. quæst. 12. & habetur in declaratione Cardinalium ex collect. Joan. Galiemat in cap. 7. sess. 14. Concil. Trident.

Dicimus 2. ab iis, quibus ex officio Sacramenta administrare incumbit, quamvis mali sint, quamdiu tamen ab Ecclesia tolerantur licitum esse, etiam nullâ urgente necessitate, Sacramenta petere ac recipere: neque enim subditus, qui tale jus habet, ob Superioris malitiam illud amittere censetur.

Dicimus 3. ab iis quibus ex officio Sacramenta ministrare non incumbit, si sint expositi & ab Ecclesia tolerentur, licitum esse Sacramenta recipere, & ipsi administrantes illa sibi solis nocent, ut habetur can. sciscitantibus, 15. quæst. 8.

Dicimus 4. à malis ministris, qui nec expositi sunt, nec Sacramentum ex officio ministrare tenentur, non licere illa petere, si nulla urgeat necessitas. Nomine autem malorum ministrorum intelliguntur illi, qui notoriè in peccato aliquo mortali existunt: verbi gratiâ concubinarii publici: de peccatis enim occultis nemo judicare debet. Ratio hujus dicti est, quia hoc esset verè ad peccandum eos inducere. Videri potest Toletus lib. 1. cap. 92.

CAPVT SECVNDVM

De Sacramento Baptismi.

SECTIO I.

Quid sit Baptismus, & quæ ejus necessitas.

1. BAptismi nomen, quod à Græcâ voce derivatum est, significatque ablutionem, seu immersionem, ex Christi Domini instituto, ab Apostolis & deinceps ab universâ Ecclesiâ usurpatum est, (ut declarat Catechismus Concil. Trident. part. 2. cap. 11.) ad significandum illud Sacramentum, in quo per exteriorem corporis ablutionē aquâ naturali factam, sub præscriptâ verborum formâ, confertur gratia.

Docet autem S. Thom. quæst. 66. art. 32. institutum fuisse hoc Sacramentum à Christo Domino, eo tempore, quo à S. Joanne in Jordane baptizatus est: quod etiam docet S. Ambr. lib. 2. in Luc. Baptizatus, inquit, Dominus non mundari volens, sed mundare aquas; ut ablutæ per Christi carnem, quæ peccatum non cognovit, Baptismatis jus haberent.

Est autem hic obiter observandum, Baptismum illum

à S.

à S. Joanne collatum, à Sacramento Baptismi longè diversum esse, ut expresse definitum est in Concil. Trident. sess. 7. can. 1. quod vel ex ipsis S. Joannis verbis satis liquet: S. Matth. 3. Ego baptizo vos in aqua in pœnitentiã; qui autem post me venturus est, ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto; Vbi manifestam exprimit differentiam inter suum & Christi Baptismum; quòd ipse in aquâ solùm id est in cæremoniâ quâdam externâ ad pœnitentiam exterius disponente; Christus verò in Spiritu Sancto baptizaret; id est quòd per exteriorem ablutionem quam instituit, Spiritum Sanctum seu gratiam Sanctificantem conferret. Huic veritati subscribunt unanimiter SS. Patres, quos passè refert Coccius tom. 2. Thesauri Catholic. lib. 5. de Baptismo art. 5.

2. Jam quod spectat ad ipsius baptismi necessitatem, certum est ex fide, Sacramentum Baptismi omnibus cujuscunque ætatis, sexûs & conditionis hominibus, nõ tantùm præcepti, sed etiam medij necessitate necessarium esse.

Probatur 1. ex his Christi Domini verbis S. Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei, quæ verba S. Ambrosius explicans lib. 2. de Ap. cap. ult. Vtique, inquit, nullum excepit, non infantem, non aliqua præventum necessitate, &c.

Probatur 2. authoritate Conciliorum Carthag. & Milevit apud S. August. Epist. 90. & 92. in quibus proscriptus est error Pelagianorum, qui censebant paruulos sine Baptismo salutem posse consequi, & Concilij Constantiensis ubi denuo condemnatus est idem error à Vviclefo renovatus, & denique Trident. sess. 7. can. 5. de Bapt. ubi anathema profertur in eum, qui dixerit Baptismum ad salutem necessarium non esse.

Probatur 3. ex S. August. lib. 3. de orig. animæ, cap. 9. & lib. 1. de peccat. meritis & remiss. cap. 18. & ex S. Hieronym. lib. 3. contra Pelag. & aliis SS. Patribus à Bellarmino fusè relatis lib. 1. de Bapt. cap. 4. ex quibus constat Baptismum ita esse omnibus sive paruulis, sive adultis ne-

cessarium, ut sine illo nullus ab originali peccato mundari, æternamque salutem consequi possit.

Hæc est autem differentia inter paruulos & adultos; quod illis ad salutem necessarius sit Baptismus reipsâ susceptus; his verò vel in re, vel in voto: quod expresse declaravit Concilium Trident. sess. 6. cap. 4. ubi dicit justificationem à peccatis, post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non posse.

3. Per votum autem Baptismi intelligitur illius suscipiendi desiderium & propositum, non nudum aut simplex, sed fidei & perfectæ contritioni conjunctum; quia sine illis virtutibus nullus adultus extra Sacramentum justificari potest, ut constat ex ijs quæ in priori hujus operis parte diximus. Quod confirmari potest ex eo quod dixit S. Augustinus lib. 4. contra Donat. cap. 22. fidem conversionemque cordis, id quod ex Baptismo deerit, posse supplere: si fortè ad celebrandū Mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest: quod ostendit exemplo Cornelij Centurionis ante realem Baptismi susceptionē justificati.

Neque dicas superfluam fore posteà realem Baptismi susceptionem; Vt enim idem S. Pater cap. 21. de eodem Cornelio dixerat (quod & de quolibet alio dici potest) si etiam Spiritu Sancto jam accepto baptizari noluisset, contempti tanti Sacramenti reus extitisset.

Docet etiam S. Thomas quæst. 66. art. 11. & 12. Martyrium pro Christo perpessum posse vicem Baptismi supplere, & ad salutem consequendam sufficere: quod etiam constat ex eo quod Christus Dominus dixit S. Matth. 16. Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam: quibus verbis S. Augustinus asserit lib. 2. de orig. an. cap. 12. Martyres, quibus contigerit antè pro Christi nomine occidi quàm Christi Baptismate dilui, exceptos esse ab hac sententia: nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, &c. & lib. 3. de Symb. ad Catechumenos cap. 4. dicit Sanctos Innocentes, ab Originali peccato fuisse suo sanguine dilutos: Vnde sequitur secundùm ejus mentem (quod

& plu-

& plurimi Theologi asserunt) martyrium singulari Dei dispensatione, non modò ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, gratiam conferre.

Ex his facile est intelligere quid S. Doctor art. 11. & cum eo communiter Theologi significare velint; cùm triplicem Baptismum, fluminis, flaminis, & sanguinis distinguunt: Baptismus enim fluminis est Baptismus in re susceptus: Baptismus flaminis est Baptismus in voto: Baptismus denique sanguinis est martyrium, quod morte pro Christo perpessâ consummatum est.

SECTIO II.

Quæ sit materia Baptismi.

1. Dicendum aquam naturalem esse remotam Bapismi materiã. Id constat ex Christi Domini verbis S. Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. quæ de Sacramẽto Baptismi per aquam naturalem conferendo intelligenda esse declaravit Concil. Trident. sess. 7. cap. 2. de Bapt. Vbi & aquam naturalem materiam Baptismi esse definivit: quod & in Concilio Florent. in Decret. Eug. & in Concil. Lateran. cap. Firmiter, de summâ Trinitate anteâ definitũ fuerat. Nomine autem aquæ naturalis intelligitur illa quæ est elementaris & simplex, sive sit ex mari, ex flumine aut fonte, aut palude, aut etiam ex pluviâ, ut docet S. Thom. quæst. 66. art. 3. & 4. in quo singularis prorsus elucet divinæ in homines misericordiæ benignitas quod ad Sacramentum tantæ necessitatis & utilitatis conficiendum, ut observat Catech. Trid. p. 2. cap. 2. materiam illã delegerit, quæ semper præsto est, atque ab omnibus ubique facilè parari potest.

Hinc colliges aquas omnes artificiales & alios humores mixtos, exempli gratiâ aquam quæ ex rosis aut alijs floribus vel herbis elicitur, item quæ ex sale resoluitur, lachrymas etiam, salivam, & similes liquores qui ab aquâ

naturali ſpecie differunt, non eſſe idoneam & ſufficientem Baptiſmi materiam: è contra verò Baptiſmum validè confici poſſe ex quâcunque aquâ naturali, quamvis accidentaliter immutata, dummodò veram aquæ naturalis formam, ſecundùm communem hominum æſtimationem retineat: nihilque proinde ad hujus Sacramenti validitatem conferre, ſi aqua calida ſit aut frigida, pura vel impura, vel ex glacie, nive, grandine expreſſa, aut aliquo liquore alieno in modicâ quantitate permixta; omni enim ejuſmodi aquâ, communis eſt Theologorũ ſenſus, & expreſſa S. Thomæ doctrina art. 4. poſſe Baptiſmi Sacramentũ validè confici: validè inquam; nam ut licitè adminiſtretur, aqua pura quam tum fieri poterit, adhibenda eſt.

Dicendum 2. materiam proximam Baptiſmi eſſe ablutionem ex aquâ naturali, ut conſtat ex illis Chriſti Domini verbis. S. Marc. c. ult. Baptiſantes eos in nomine Patris &c. & ex communi doctrina & praxi totius Eccleſiæ: cum enim aqua ſit materia remota Baptiſmi, oportet materiam ejuſdem proximam in applicatione ipſius materiæ remotæ quæ per ablutionem fit, conſiſtere, ut conſtat ex dictis capite præcedenti: Unde S. Doctor quæſt. 66. art. 1. ad 3. dicit fieri Sacramentum, non in ipſo elemento, ſed in homine cui adhibetur elementum per uſum ablutionis.

Quæres 1. qualis ablutio ad Baptiſmum requiratur. Reſpondetur quod quamvis olim Baptiſmus ut plurimùm fieret per immerſionem, certum eſt tamen per effuſionem quoque aut aſperſionem aquæ validè conferri poſſe, ut docet S. Thom. art. 7. & uſus communis Eccleſiæ declarat, qui & ab ipſis Apoſtolis incepit; Act. 2. & 4. Ubi dicuntur uno die tria hominum millia baptizaſſe, quod non niſi per aſperſionem factum fuiſſe probat Iſambertus ad cit. quæſt. diſp. 2. art. 1.

Cæterum nihil ad validitatem Sacramenti refert, utrum unica vel trina ablutio aut immerſio fiat, ut obſervat Catech. Rom. & olim declaravit S. Gregor. lib. 2. Epiſt. 41. ad Leandrum: retinendus eſt tamen uſus, qui in unaquaque

ue Ecclesia particulari receptus est, sicut monet idem Catechismus p. 2. cap. 2.

Quæres quanta ablutio sit ad Baptismum necessaria. Respondetur tantam requiri quæ secundùm communem loquendi morem verè ablutio dici possit, ad quod unica gutta sufficere non censetur; sed ea quantitate aquæ opus est ut is qui baptizatur verè dicatur ablui. Ita docent Sotus, Suares & alij apud Layman. cap. 3. de Baptismo. Observat tamen rectè Isambertus ad Baptismi validitatem sufficere posse guttas aliquot quæ corpus tangant cum aliqua sua divisione & partium successione possint tangere; quod ad scrupulos tantum amovendos hic adnotamus, non verò ut aliquo humano respectu Sacramenti hujus Minister in illius collatione aliquot tantùm guttas adhibeat, ne verbi gratiâ infantuli alicujus nobilis corpus ex aquæ frigore tantillum lædatur; cùm in Sacramento tantæ necessitatis ea semper aquæ quantitas adhibenda sit, quæ ad ejus validitatem citra quodcunque dubium sufficere possit.

Quæres 3. quænam corporis pars ablui debeat, ut validus sit Baptismus. Respondetur, Baptismum haud dubiè validum forè, si caput hominis abluatur: quod docet S. Thomas, quæst. 65. art. 11. ad 4. & Ecclesiæ præcepto faciendum esse constat ex cap. postquam vos, de consecrat. dist. 4. & ex Catech. Rom. p. 2. cap. Validum quoque fore existimant Sotus, Suares, & alij apud Laymannum citat. cap. 3. & etiam Isambertus ad quæst. 66. disp. 3. a. ult. si scapulæ, pectus, aut alia ejusmodi notabilis pars abluatur.

4. Cæterum si alia pars minùs notabilis, verbi gratiâ manus, pes, &c. tantummodo ablueretur, ut si infans in egressu ex utero materno manum vel pedem proferret; tunc si immineat aliquod vitæ periculũ, baptizandus quidem esset; sed cùm dissentiant inter se Doctores, utrùm valeat ejusmodi Baptismus, docet S. Thomas loco citato & post illum Alexander Alensis p. 4. quæst. 17. memb. 3. & alij communiter, remoto posteà infantis periculo, Baptismum esse sub conditione repetendum. Addit Layman-

nus suprà sentiendum idem esse si infans pelle adhuc illâ quam vocant secundinam, circumdatus, propter pericul[um] baptizetur; cum à quibusdam dubitetur an sit pars infantis quod etiam similiter dici debet, si soli capilli aqua perfun[derentur]: quamvis enim Sotus, Henriquez, Toletus, Vas[ques], & alij apud eundem Layman. suprà existiment a[d] Baptismi validitatem id sufficere: quia tamen id certum non est, & alij Doctores contrarium sentiunt, idcircò tu[tius] est in re tanti momenti, Baptismum sub condition[e] repetere; cùm nunquam satis tutò æternæ animarum sa[lu]ti, quæ ex hoc Sacramento pendet, consuli possit.

SECTIO III.

Quæ sit forma Baptismi

1. BAptismi forma hæc est: Ego te baptizo in nomin[e] Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti. Quod cōstat ex Con[ci]lijs Lateranensi cap. firmiter de summa Trinit. Floren[ti]no in decret. Eug. & Tridentino sess. 7. can 4. de Bapti[s]mo; additurque in Romano Catechismo parte 2. cap. 2 formam illam à Christo Domino Apostolis ac toti Ecclesi[æ] traditam fuisse Matth. 28. his verbis: Euntes docete omne[s] gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spi[ri]tûs Sancti.

In qua quidem forma exprimi debet primò actio ipsiu[s] ministri, ut docet S. Thomas quæst. 66. art. 5. Vnde Ale[-] xander Tertius c. 1. de Baptismo & ejus effectu dicit, quo[d] Si quis puerum ter in aquam immerserit in nomine Pa[-] tris, & Filij, & Spiritus Sancti, & non dixerit (Ego te ba[-] ptizo) non est puer baptizatus. Et in decreto sæpius cita[-] to Eugenij post relatam formam, qua Græci in Baptism[i] collatione utuntur, quæ est ejusmodi; Baptisetur vel Ba[-] ptizatur servus Christi N. in nomine Patris, & Filij, & Sp[i-] ritûs Sancti; dicitur Baptismum sub tali forma collatum esse validum; quoniam in illa exprimitur actus qui pe[r] ipsum

ipſum exercetur miniſtrum cum invocatione Sanctæ Trinitatis.

Exprimi 2. debet perſona baptizanda, ut ſignificat idẽ S. Doctor ſupra & conſtat tùm ex citato cap. ſi quis, tùm ex præfato Catechiſmo Romano & etiam ex ipſo uſu & praxi totius Eccleſiæ, quæ in forma Baptiſmi perſonam baptizandam ſemper exprimere ſolet; tùm denique ut oſtendatur inter baptizantem & baptizatum eſſe debere diſtinctionem, aliumque eſſe qui baptizatur, & alium qui baptizat, ut habetur cap. Debitum extra de Bapt. & ejus effectu: proindeque neminem poſſe ſeipſum baptizare.

2. Exprimi 3. debet unitas divinitatis, ut aſſerit S. Doctor ſuprà ? in reſp. ad 6. Vnde S. Hieronimus ſuper cap. 4. ad Epheſ. Non baptizamus, inquit, in nominibus Patris &c. ſed in uno nomine quo intelligitur Deus: & S. Auguſtinus lib. 3. contra Max. Art. cap. 32. dicit conferri Baptiſmum, in nomine, non in nominibus: quia hi tres unum ſunt.

Exprimi denique debet explicita & diſtincta prolatio & invocatio trium perſonarum Sanctiſſimæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, ut docet S. Thom. Et conſtat tùm ex citatis Chriſti Domini verbis, Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti: tùm ex Concilio Lateranenſi cap. firmiter, tùm ex epiſtola Zachariæ ad Bonifacium Epiſcopum quæ refertur c. in Synodo de conſecr. diſt. 4. ubi dicitur quod ſi lotus in fonte Baptiſmatis quis fuerit, ſine invocatione Trinitatis, perfectus Chriſtianus non eſt, niſi in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti fuerit baptizatus. Quod ſimiliter antè illum docuerant Sanctus Cyprianus Epiſt. 63. ad Iubajanum, Sanctus Leo Epiſt. 4 Sanctus Auguſtinus loco proximè citato cõtra Maximinum & plures alij.

Obſervat autem S. Doctor art. 5. ad 7. expreſſam Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti mentionem & invocationem in forma Baptiſmi eſſe ita neceſſariam, ut ſi quis alias voces quamvis idem ſignificantes adhiberet, ut ſi diceret, in nomine

mine

mine Genitoris, & Geniti, & ab utroque procedentis, Baptiſmum tamen minimè perficeret: quod etiam poſt illum docent plures alij quos citat Suares diſp. 21. ſect. 4.

Dices Act. 8. referri quod in nomine Chriſti baptizabantur viri ac mulieres, non ergo in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti.

3. Reſpondetur 1. probabile eſſe, quod docet S. Thomas art 6. ad 1. Apoſtolos id ex ſpeciali revelatione & diſpenſatione initio naſcentis Eccleſiæ aliquando feciſſe, ut nomen Chriſti, quod erat odioſum Judæis, atque Gentilibus, honorabile redderetur.

4. Reſpondetur 2. probabilius adhuc videri Apoſtolos nunquam in ſolius Chriſti nomine baptizaſſe, cùm nullus antiquorum Patrum (ut obſervat Vaſques diſp. 143. cap. 2.) qui Apoſtolis aut eorum diſcipulis comtemporanei fuerunt, illius revelationis aut diſpenſationis mentionem fecerit: Imò S. Clemens lib. 2. conſt. Apoſt. cap. 23. S. Dionyſius cap. 3. Eccleſ. Hierarch. S. Iuſtinus apolog. 2. pro forma Baptiſmi, trium perſonarum Sanctiſſimæ Trinitatis expreſſionem divino præcepto ſervandam eſſe declarant quod etiam in can. 48. & 49. Apoſtolorum præſcribitur.

Quare quod dicitur Apoſtolos baptizaſſe in nomine Chriſti, intelligendum eſt baptizaſſe authoritate ac poteſtate ipſius Chriſti, quo ſenſu de credentibus in ſe dixit idem Chriſtus: In nomine meo Dæmonia eiicient Matth. ult. cap. vel baptizaſſe in nomine Chriſti, quia baptizantes exprimebant nomen Filij ſimul cum nomine Patris & Spiritûs Sancti, ut intelligit S. Cyprian. Epiſt. 73. ubi explicans S. Petri verba Actor. 2. Baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu; ſic ait: Jeſu Chriſti mentionem facit Petrus, non quaſi Pater omitteretur, ſed ut Patri quoque Filius adjungeretur.

SE

SECTIO IV.

Quis possit Baptismum conferre.

1. DIcendũ quemlibet hominẽ viatorẽ sive virũ, sive mulierẽ, sive fidelẽ sive infidelẽ, posse validè Baptismum conferre. Id constat ex Concilijs Lateranensi & Florentino sect. præced. citatis, & etiam ex cap. Ad limina. 30. q. 1. & cap. Romanus. de consecrat. dist. 4. idque ita institutum à Christo Domino fuisse docet S. Thom. quæst. 67. art. 3. ut Sacramentum ad salutem necessarium à quocunque homine in casu necessitatis validè conferri posset.

Dicendum 2. quemlibet hominem non modò validè, sed etiam licitè Baptismum absque solemnitate (in solo tamen casu necessitatis) conferre posse. Id constat tùm ex Concilijs & canonibus suprà citatis, tùm ex antiquis Patribus qui id expresse docent, ut Tertulianus lib. de Baptism. cap. 16. ubi dicit in casu necessitatis Laicis esse jus baptizandi: quod etiam docet Sanctus Hieron. dialog. contra Luciferianos paulo ante medium, idque affirmat suo tempore ubique receptum & usitatum fuisse Diximus (absque ceremoniis aliis, quæ in collatione Baptismi ex Ecclesiæ præcepto adhibentur; nam si laicus ceremonias illas usurparet, peccaret mortaliter, fieretque irregularis, ut habetur cap. si quis, extra de non ordinato ministrante.

2. Observat autem S. Doctor quæst. 67. art. 4. & post illum Paludanus, Sotus, Silvester, Navarrus & alij apud Laymannum cap. 7. de Bapt. in casu necessitatis hunc ordinem esse servandum; ut præsente proprio Pastore, non baptizet Diaconus, præsente item Diacono, non baptizet Clericus inferior aut laicus: imò etiam præsente Clerico non esse conveniens laicum baptizare, sicut nec præsente viro, mulierem. Additque idem Author fore peccatum mortale, si præsente Sacerdote, laicus aut inferior Clericus baptizare præsumeret; veniale vero solummodo, si inter alios clericos inferiores & Laicos, vel inter virum ac mu-

lierem, præfatus ordo invertatur; imò nullam fore culpā: si ordinis illius invertendi causa aliqua subsit, ut quia obstetrix meliùs & certiùs novit modum baptizandi; vel quia virum non decet accedere ad baptizandum puerum nondum omnino ex utero matris editum.

3. Dicendum Episcopum in Diœcesi, Presbyterum Curatum in paræcia sua, esse ordinarium Baptismi Ministrum De Episcopo apertè constat, cùm sit in Diœcesi sua primus & ordinarius Pastor: Vnde Tertullianus lib. de Bapt. Dandi Baptismum, inquit, habet jus summus Sacerdos qui est Episcopus, dehinc Presbyteri, &c.

De Sacerdote Curato etiam similiter constat ex usu & praxi totius Ecclesiæ, & ex Rituali Romano tit. de Bapt. ubi dicitur quod. Legitimus Baptismi minister est Parochus, vel alius sacerdos à Parocho vel ab Ordinario loci delegatus; Vnde etiam (ut observat Joan. Filsacus Opusc. de Parœc. & Parœc. orig. cap. 7.) Ecclesiæ Parœciales olim vocabantur Ecclesiæ baptismales.

Id præterea confirmat Isambertus ad quæst. 67. disp. 1. art. 5. ex eo quod actus baptizandi solemniter (ut ibidem probat) sit actus pastoris ordinarii proprius; Vbi etiam addit Parœcum, præsente Episcopo suo, citra illius consensum, quem honoris & reverentiæ causa postulare debet, licitè baptizare non posse: quod colligit ex Epist. 80. S. Leonis ad Episcopos Galliæ.

4. Dicendum quemlibet alium sacerdotem, qui nec Episcopus est: nec Parœcus, non nisi ex hujus vel illius delegatione seu licentia Sacramentum Baptismi posse licitè administrare. Ita S. Thomas quæst. 67. art. 4. ad 2. cui subscribunt Suares disp. 31. sect. 4. Vasques, Valentia Henriques, & alij apud Laymannum c. 7. de Bapt. Vnde sequitur sacerdotem illum peccaturum mortaliter, qui absque proprij Sacerdotis licentia expressa, aut saltem rationabiliter præsumpta, solemniter baptizaret: quod etiam docet Gamachæus ad citatam quæst. 67. cap. 1. & Isambertus ad eandem quæst. disp. 1. art. 5.

Est

Est autem observandum non modò Sacerdotes, sed etiã Diaconos ex Episcopi vel Parœci commissione posse solemniter baptizare, ut Doctores supra citati asserunt; cum hac tamen differentia, quod Sacerdoti tanquam legitimo ministro committi possit pro libito proprii sacerdotis; Diacono vero non nisi urgente aliqua necessitate: & prætcrea Diaconus absque Ordinarii licentia solemniter baptizans non modo peccet mortaliter, sed etiam fiat irregularis, ut habetur cap. Si quis, extra de non ordinato ministrante; Sacerdos vero idem faciens peccat quidem, sed nullam irregularitatem contrahit.

SECTIO V.

Quis Baptismum suscipere possit; & quæ dispositiones ad id requirantur.

1. CErtum est quemlibet hominem in statu viæ capacem esse Baptismi percipiendi, cum Christus Dominus dixerit S Matth. ult. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Et de adultis quidem nulla est difficultas; cùm sicut ad doctrinam Evangelicam audiendam, sic etiam ad percipiendum Baptismum sint idonei: De Infantibus verò rationis usum nondum assecutis negant hujus temporis Anabaptistæ, qui (ut refert Bellarminus lib. 1. de Bapt. c. 8.) contendunt non nisi adultis conferendum esse Baptismum; ideoque infantes jam baptizatos, cùm ad ætatem adultam pervenerunt, iterum rebaptizant; Vnde & Anabaptistarum nomen sortiti sunt: contra quos fides Catholica docet paruulos etiam nõdum rationis usum assecutos, sive à parentibus catholicis: sive ab hæreticis aut infidelibus prognati sint, Baptismi suscipiendi esse capaces.

Probatur hæc veritas & error oppositus refellitur, tum ex his Christi Domini verbis, Matth. 19. Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum: tum ex Concilio Milevitano can. 2. ubi hæc habentur: Placuit, ut

qui-

quicunque paruulos recentes ab uteris matrum, baptizandos negat, anathema sit: tùm etiam ex Concilio Viennensi sub Clement. V. Clementinâ I. de sum. Trinit. & fide Cathol. & Concilio Trid. sess. 5. can. 4. ubi eadem veritas definita est: denique ex S. Augustino, qui lib. 10. de Gen. ad liter. c. 23. dicit hanc baptizandorum puerorum in Ecclesiâ consvetudinem esse traditionem Apostolicam.

2. Cùm igitur hoc certum sit ex fide, quæritur an infantes illi sint invitis parentibus baptizandi.

Respondetur 1. infantes infidelium nondùm rationis usum assecutos, invitis eorum parentibus, non esse baptizandos, si sub illorum curâ & potestate remanent, aut periculum sit, ne ad eorum curam & potestatem redeant. & ab illis pervertantur: Si autem ab illorum curâ & potestate justè abstrahi possint, ita ut nullum sit periculum ne ad illos redeant, aut ab illis pervertantur, tunc licet infantes illos etiam invitis parentibus, baptizare, quod similiter licitum est, in præsenti periculo mortis ipsorum infantium: imò etiam invitis eorum parentibus fieri debet: quæ omnia fusè explicat & probat Gregor. à Valentiâ, disp. 4. q. de Bapt. p. 3.

Respondetur 2. licitum esse invitis parentibus Hæreticis, filios illorum, secundùm ritum Ecclesiæ baptizare. Ita habetur cap. in Judæis dist. 45. cũ enim Hæretici, ut potè & ipsi baptizati, Ecclesiæ sint subditi, justè ab illâ compelli possunt, ut filios suos Baptismi Sacramento secundùm ritum Catholicum initiandos & in vera fide ac religione instruendos deferant & si præstare id recusant; etiam inuitis illis id fieri potest.

Jam quod spectat ad dispositiones in suscipientibus Baptismum necessarias, de adultis solùm quæstio intelligenda est: in paruulis enim fidem, intentionem, aut aliam similem dispositionem requirere, aliud non est, (ut dicit S. Augustinus Epist. 57. ad Dard.) quàm ipsis sensibus & evidentissimæ veritati velle contradicere.

3. Prima igitur dispositio ad Baptismum in adulto requi-

quisita, est eius consensus. Ita S. Doctor quæst. 68. art. 7. & constat ex cap. Maiores, extra de Baptismo dist. 4. & eius effectu & cap. ægrotantes de consecrat. dist. 4. & etiã ex ipso usu & praxi Ecclesiæ, quæ ante ipsius Baptismi collationem interrogat baptizandum, utrum velit baptizari. Non requiritur autem consensus actualis expressus, sed sufficit virtualis aut interpretatiuus, seu ut adultus actualem suscipiendi Baptismi aliquando habuerit voluntatem, eamque minimè retractaverit.

Secunda dispositio ad suscipiendum Baptismum necessaria, est fides, sufficiensque doctrinæ Catholicæ notitia. Id constat tùm ex Script. S. Marc. ult. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Et Act. 8. Eunucho Baptismum postulanti S. Philippus respondit: Si credis ex toto corde, licet: Vnde Ecclesia baptizandum super præcipuis fidei nostræ articulis interrogat, illiusque publicam professionem ab eo exigit.

Tertia dispositio est dolor de peccatis cum proposito servandæ legis divinæ. Id etiam constat ex his S. Petri verbis Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum & ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 6.

4. Qualis verò esse debeat ille dolor, & ex quo motivo elicitus, quale item servandæ legis propositum, pleniùs constabit ex iis quæ dicentur infra cap. 5. de Sacra. Pœnitentiæ: ut enim docet & probat Isambertus, ad q. 68. disp. 6. art. 4. dolor qui ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficit, ad Sacramentum etiam Baptismi sufficiens esse censetur.

Porrò cùm hæ tres dispositiones, ad Baptismum fructuosè recipiendum in adulto requirantur ad illius tamen validitatem solummodo prima necessaria est, ut constat ex cap. Maiores, & cap. de Judæis dist. 54. & ex S. August. lib. 2. contra Petilian. cap. 35. & lib. de catechis rud. cap. 17. unde, quando quis serio vult Baptismum percipere, quãvis neque fidẽ, neque de peccatis dolorẽ habeat, verè ipsius Baptismi characterem recipit, non tamen gratiã

Sancti-

Sanctificantem, neque alios effectus qui ab ipsa pendent, de quibus agetur sect. seq.

Quæres 1. utrùm infans in utero materno baptizari possit. Respondet S Doctor ibid. a. 11. non posse, cùm ejus corpus in eo statu aquâ tingi & ablui non possit: proindèque (ut ibidem docet) ad Baptismum conferendum expectanda est totalis egressio pueri ex utero: si tamen periculum aliquod immineat, caputque primo egrediatur, in eo baptizari debet, nec est postea rebaptizandus, si eum perfectè nasci contigerit: quod si manum, vel pedem aut aliam similem partem exerat, in illâ similiter, periculo imminente, debet baptizari, quia tamen incertum est, an eiusmodi Baptismus validus sit, erit posteà sub conditione iterum baptizandus.

5. Quæres 2. utrùm monstra baptizari debeant. Respōdetur monstra illa, de quibus dubitatur utrùm animam rationalem habeant, si nihil certi dignosci possit, immineatque mortis periculum, sub hac conditione baptizari debere: Si tu es capax Baptismi, ego te baptizo, &c. Si verò nullum sit in mora periculum, consuli poterunt medici & alij experti; imò tutiùs erit rem ad Episcopum deferre ordinemque ab illo præscriptum sequi, ut declaratur in Rituali Romano, titulo de Baptismo.

Quod si monstrum tale sit, de quo dubitetur an sit unus homo vel plures, baptizari non debet donec id discernatur discerni autem poterit, si unum vel plura capita; unum vel plura pectora in eo sint; tunc enim totidem erunt corda & animæ hominesque distincti, & in eo casu seorsim singuli erunt baptizandi: si verò distinctio illa personarum non possit certò deprehendi, ut si duo quidem capita, non verò duo pectora habeat; tunc in uno absolutè baptizari debet, in altero sub conditione, ut in eodem Rituali præscribitur.

Quæres 3. an adulti amentes sunt baptizandi Respondetur cum distinctione; vel enim fuerunt perpetuò amentes, nec speratur eos rationis compotes aliquando futuros esse,

esse, & talibus Baptismus conferri debet; sicut & alijs infantibus; vel aliquando usum rationis habuerunt, & postea in amentiam lapsi sunt; & siquidem constet illos, dū mentis compotes essent, Baptismum petiisse aut exoptasse, nec voluntatem illam mutasse, Baptismus illis erit conferendus; si verò id non constet, à Baptismi administratione abstinendum est. Ita habetur in Catechismo Trid. part. 2. cap. 2.

Dices videri tutius esse illos baptizare, cum in illis interpretativa Baptismi suscipiendi voluntas præsumi possit; id est illos esse dispositos, ut si statum suum agnoscerent, & Baptismi necessitatem scirent, haud dubiè illum suscipere vellent.

Respondetur voluntatem illam interpretativam ad Baptismum minimè sufficere, ut docet & probat Isambertus ad citatam q. 68. disp. 6. art. 2. additque art. 3. quòd si quis Baptismum adulto conferret, in quo dispositiones, ad Baptismum necessariò requisitas non deprehenderet, peccati mortalis reatum incurreret.

SECTIO VI.

Quinam sint effectus Baptismi.

QUinque sunt præcipui hjus Sacramenti effectus Primus est remissio quoad culpam peccati originalis, & peccatorum omnium actualium si quæ ante Baptismi susceptionem commissa sunt. Ita S. Doctor quæst. 66. art. 1. & expresse definitum habetur in Concil. Florent. in decret. Eug. & in Trident. sess. 5. & longè anteà in Concil. Carthag. 4. can. 1. inter præcipua fidei dogmata, quæ Episcopus consecrandus profiteri debebat, reponitur istud de remissione peccatorum per Baptismum: & S. Greg. Epist. 38. infideles illos vocat, qui dicunt peccata in Baptismate nō verè, sed superficie tenus dimitti.

Secundus effectus, est remissio totius pœnæ peccatis debi-

debitæ. Ita S. Doctor art. 2. & constat ex eodem Eugenij decreto, & ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 14. ubi dicitur in Sacramento Pœnitentiæ temporalem pœnam non totam semper, ut in Baptismo fit, dimitti.

Id etiam confirmari potest ex universali Ecclesiæ praxi, quæ nulla unquam satisfactionis opera imponere solet baptizatis, sicut imponit Sacramentaliter confessis: imò Catechismus Rom. suprà docet, id sine maxima Sacramēti injuria fieri non posse.

Tertius effectus est gratia Sanctificans simul cum donis & virtutibus infusis quæ illam comitantur; Hujus siquidem Sacramenti virtute (ut loquitur Catech. Rom. suprà) non solùm à malis, quæ verè mala dicenda sunt, liberamur; verum etiam eximiis donis & muneribus augemur animus enim noster divina gratia repletur, quâ justi & filij Dei effecti æternæ quoque salutis hæredes instituimur, &c. est autem gratia non solùm per quam peccatorum fit remissio, sed divina qualitas in anima inhærens, ac veluti splendor quidam & lux, quæ animas nostras pulchriores & splendidiores reddit: huic verò gratiæ additur nobilissimus virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia divinitùs infunditur.

2. Quartus, est ipsa gratia Sacramentalis Baptismi, quæ quidem (ut docet idem Catechismus) procedit ex arctissima illa unione, quâ per Baptismum Christo Domino baptizati, tanquam capiti suo membra copulantur & connectuntur; quæque illos speciali modo ad servandam divinam legem, Sacramenta dignè suscipienda, aliaque religionis & pietatis officia debitè exequendo habiles reddit.

Quintus denique, est character qui per Baptismum indelebiliter animæ imprimitur, ut definitum est in Concil. Trident. sess. 7. can. 9. unde (ut ibidem declarat) hoc Sacramentum iterari non potest.

Ex his & alijs Baptismi effectibus, quos Sanctus Doctor quæst. 69. & alij SS. Patres passim enumerant, colligi potest quanta sit hujus Sacramenti excellentia & dignitas-

quan-

quanta etiam ejusdem utilitas & necessitas, ac proinde quam justâ ratione præceperit Ecclesia in Ritual. Rom. tit. de Bapt. ut paruuli recenter nati quam primùm ad Ecclesiam Baptismi suscipiendi causâ deferantur; & quàm graviter peccent parentes, qui ob inanes causas & vanos quosdam respectus per plures dies hujus Sacramenti subsidio infantes privant, eósque beatitudinis æternæ amittendæ periculo exponunt.

Est autem observandum quòd quamvis adultus, qui fictè Baptismum recipit, id est sine fide, aut sine ullo dolore de peccatis, characterem quidem illius, non verò gratiam recipiat; si tamen postea fictionem illam per pœnitentiam removeat, tunc Baptismus omnem effectum suum consequetur ut docet S. Thom. art. 9. & 10. & ante illũ docuit S. Cyprianus serm. de Paſſ. Dom. paulò ante finem; & S. Augustinus lib. 1. de bapt. cont. Donat. cap. 12.

3. Quærunt hic Theologi an Circumcisio, quæ olim apud populum Judaicum divinitùs instituta fuerat, peccatorum remissionem & gratiam Sanctificantem ex opere operato contulerit.

Respondetur negativè cum S. Doctore quæst. 70. art. 4. Et constat ex Concil. Florent. in decreto Eugenij, ubi dicitur, Sacramenta legis antiquæ non causasse gratiam, sed eam solum per Passionem Christi dandam figurasse.

Quamvis autem per Circumcisionem non conferretur ex opere operato gratia & remissio peccatorum; conferebatur tamen ex opere operantis, in adultis quidem per actum perfectæ contritionis, quo solo justificari posse peccatores extrà Sacramenta nouæ legis supponimus ex dicendis infrà cap. 5. In paruulis autem per applicationem fidei parentum vel aliorum, cujus quidem fidei signum erat Circumcisio; idque in virtute futuræ Passionis ipsius Christi Domini. At verò ante institutionem Circumcisionis docet idem S. Thomas in resp. ad 2. probabile esse, quod parentes fideles pro paruulis natis, & maximè in periculo existentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam

bene-

benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti pro seipsis preces & Sacrificii offerebant: quâ ratione speciali Dei misericordiâ virtus Passionis Christi ipsis paruulis applicabatur, sicque à peccato originali emundabantur: Quod & similiter post Circumcisionem institutam, & de fœminis quæ illius capaces non erant, & de maribus ante octauum diem (quo tantùm eos circumcidere licitū erat) decedentibus dici debet.

SECTIO VII.

Quænam sint ceremoniæ in collatione Baptismi seruandæ.

1. CErtum est ceremonias quasdam religiosas ab Ecclesiâ in solemni Sacramentorum administratione ad majorem Christiani populi devotionem excitandam, salvâ illorum substantiâ institui potuisse, & de facto piè ac Sanctè institutas esse: proindeque sine peccato contemni, aut ab ipsorum Sacramentorum ministris omitti pro libito nō posse, ut expresse definitū est in Conc. Trid. sess. 7. can. 13.

Quòd igitur spectat ad ipsius Baptismi ceremonias, docet Catechismus Romanus, eas ad tria capita revocari posse: quædam enim Baptismi collationem antecedunt; quædam comitantur: quædam subsequuntur. Præcipuas hic eo ordine, quo ab Ecclesia adhibentur discutiemus.

Ac in primis ante Baptismi collationem aqua præparari debet, quâ solâ in illius administratione uti licitum est. Consecratur autem baptismalis fons varijs precibus & exorcismis ab Ecclesiâ institutis, addito Catechumenorū oleo & Sacro Chrismate juxta priscum Ecclesiæ morem, cujus testis est S. Cyprianus Epist. 70. & S. Basilius lib. de Spiritu Sancto cap. 27. quam benedictionem seu consecrationem aquæ baptismalis in vigilijs duntaxat Paschæ ac Pentecostes, faciendam esse, docet Catechismus Rom. & habetur cap. in Sabbato de consecr. dist. 4.

Hâc

Hâc benedictione aquæ suppositâ qui Baptismo initiandi sunt, adducuntur ad Ecclesiæ fores, atque ab ejus introitu tanquam indigni, ut potè qui adhuç potestati dæmonis per peccatum mancipati sunt, excluduntur.

2. Et primò Sacerdos trinam insufflationem & varios exorcismos adhibet ad expellendum dæmonem, eoque ritu (qui in Ecclesiâ antiquissimus est) non exorcisatur aut exsufflatur creatura Dei in infantibus (ut ait Sanctus Augustinus lib. 1. de Symb. ad Catech. cap. 1) sed ille, sub quo sunt omnes qui cum peccato nascuntur.

Eadem etiam ratione signum crucis efformatur in baptizandi fronte aliisque partibus, ut per illud dæmon compescatur, omnesque ejus machinæ dissolvantur: quod observat S. Augustinus lib. de Catech. rud. cap. 20. & S. Athanasius lib. de Incarn.

Fit prætereà impositio manus à Sacerdote, variæque super baptizandum orationes ab ipso proferuntur. Hujus ceremoniæ meminit Concil. Carthag. 5 can. 83. & S. August. lib. de pecc. merit. & remiss. cap. 26. Catechumenos inquit, secundum quendam modum, per signum Christi, & orationem manûs impositionis puto Sanctificari.

Exinde Sacerdos salem priùs à se benedictum in os baptizandi imponit, ad significandam Baptismi gratiam, per quam homo à peccatorum putredine liberatur, & cælesti quâdam ac supernaturali prudentiâ donatur. Hujus ceremoniæ mentiò fit in Conc. Carthag. 3. can. 11. & apud S. Aug. lib. 1. Confess. c. 11.

Posteà idem sacerdos salivâ aures & nares baptizandi tingit: aures quidem, ut eas ad Christi sermones percipiendos aperiat: nares verò, ut virtutis ac pietatis bonũ odorẽ hauriant, ut explicatur cap. postea, de consecr. dist. 4. & docet etiam S. Ambrosius lib. 1. de Sacram. cap. 1.

3. Sequitur abrenunciatio, quâ ad ad interrogationem Sacerdotis baptizandus diabolo & omnibus operibus & pompis ejus abrenuntiat: cujus ceremoniæ mentionem facit S. Dionysius lib. de Eccles. Hier. cap. 2. & S. Ambros.

lib. 1.

lib. 1. de Sacrament. cap. 2. ubi hunc ritum expendens ſi loquitur: Quando te Sacerdos interrogavit: abrenuncia diabolo & pompis ejus? quid reſpondiſti? abrenuntio. Abrenuncias ſæculo & voluptatibus ejus? quid reſpondiſti? abrenuntio. Memor eſto ſermonis tui, & nunquam tibi excidat ſeries cautionis tuæ, &c. Chirographum tuum tenetur non in terra, ſed in cælo, &c.

Per illam abrenunciationem bello veluti dæmonibus indicto baptizandus in ſcapulis & in pectore inungitur. Quaſi athleta Chriſti (inquit S. Ambroſius ſuprà) quaſi luctamen hujus ſæculi luctaturus, & (ut loquitur S. Chryſoſt. homil. 6. in Epiſt. ad Coloſſenſes) ſtadium jamjam ingreſſurus.

Poſt primam illam unctionem baptizandus iterum à Sacerdote interrogatus ſuper præcipuis fidei articulis, illius publicam profeſſionem emittit: & de hac fidei profeſſione loquitur Sanctus Ambroſius libro de Sacramentis; c. ult. & Sanctus Auguſtinus libro 8. Confeſſionum, cap. 2. ubi dicit hanc fidei profeſſionem verbis certis conceptis retentiſque memoriter de loco eminentiore in conſpectu populi fidelis reddi ſolere ab ijs qui ad gratiam Baptiſmi acceſſuri ſunt. Hæc autem profeſſio fidei ſupponebat ipſius baptizandi inſtructionem per Catechiſmum jam factam: unde adulti qui Baptiſmum olim petebant, priuſquam ad illum admitterentur, notabili aliquo temporis ſpatio recenſebantur inter Catechumenos: de quorum inſtructione per Catechiſmum frequens habetur mentio apud Sanctos Patres; præſertim apud S. Auguſtinum libro de fide & operibus cap. 8. & alibi paſſim.

4. Tandem iterum elicito libero & publico baptizandi conſenſu, confertur illi Baptiſmus, ſive per immerſionem ſive per aquæ infuſionem trinam vel unam; in quo Eccleſiæ cujuſque approbata conſuetudo ſervanda eſt.

Poſteà baptizatus in vertice capitis Sacro Chriſmate ungitur, ut habetur cap. Si quis de alio, de conſecrat. diſtinct. 4. ubi dicitur Chriſma recens eſſe oportere, id eſt eodem

anno

nno in die Cœnæ Domini ab Episcopo consecratū. Quā-
is autem primis Ecclesiæ sæculis omnis Unctio Chrisma-
s à solis Episcopis fieri soleret; posteà tamen concessum
it, ut hæc Baptismalis unctio in vertice à Presbyteris fieri
osset, ut constat ex Concil. Carthaginens. 4. can. 36. &
olet. in cap. 20. Quæ autem in fronte fit & propria est
acramenti Confirmationis, solis Episcopis semper reser-
ata fuit, ut suo loco dicetur. Significat autem hæc Chris-
natio baptismalis in vertice Baptizati, illum ab eo die
hristo capiti (ut loquitur Catech. Rom suprà) tanquam
embrum conjunctum esse, atque ejus corpori insitum; &
re Christianum à Christo, Christum vero à Chrismate
ppellari.

Vestis deinde candida, seu album sudariolum profer-
r, & baptizato imponitur, tùm in symbolum innocentiæ
r Baptismum restitutæ, & per totam vitam servandæ,
m etiam in signum futuræ resurrectionis & gloriæ, ad
jus spem baptizatus renascitur, ut explicat Catch. Ro-
an. suprà De hac veste candida baptizatis imponi solitâ
quitur S. Ambrosius libro de initiandis cap. 7. & S. Au-
ust. sermone 157. de Temp.

5. Demùm traditur Baptizato cereus accensus: ut osten-
tur illum translatum esse à potestate tenebrarum in lu-
m & sortem Sanctorum, fidémque illam charitate ar-
ntem, quam per Baptismum accepit, usque ad finem
tæ servandam esse ac studio bonorum operum augendā,
in eodem Catech. Roman. dicetur. Meminit hujus cere-
oniæ S. Greg. Nazianz. orat. 40. in Sanctum lavacrum,
S. Augustin. enarrar. in Psal. 65.

Præter supradictas ceremonias duo sunt adhuc ritus in
aptismo servandi. Primus est ut hoc Sacramentum extra
sum necessitatis non in domibus vel in locis privatis, sed
Ecclesia, qua Sacri Fontes huic ministerio destinati sunt,
nferatur, ut habetur Clementinâ unicâ de Baptismo:
i ab hac lege tantummodò excipiuntur Regum & Prin-

cipum filij, qui tamen non in loco profano, sed in Orat-rio aut facello baptizari debent.

Secundus, ut patrinus unus pro puero è Sacro Fon- suscipiendo, & matrina una pro puella, aut ad summu unus & una pro hac vel illo adhibeantur Ita constitutu est cap. Non plures, de consecrat. dist. 4. & cap. quamv de cognatione spirit. in 6 & novissimè in Concilio Tr dent. sess. 24. cap. 2. De reform. Matrimon. inter quos baptizantem ex una parte, & baptizatum patrémque matrem illius ex altera, contrahitur cognatio Spirituali non solùm matrimonium contrahendum impediens, se & contractum dirimens; ut suo loco dicetur.

Quando autem Baptismus confertur sine solemnita in casu necessitatis, observat Laymannus cap. 9. de bap post Sotum, Suarem & alios quos citat, nullum exta præceptum Ecclesiæ, ut in tali casu patrinus vel matrin adhibeatur.

6. Qualis vero sit obligatio patrini & matrinæ erga in fantem quem de Sacro Fonte susceperunt, declaratur ca pite Vos autem, de consecrat. distinctione quartâ, ubi dic tur eos esse fidejussores apud Deum pro illis, quos proin de monere tenentur, ut promissiones suo nomine facta servent, & ad hunc finem obligantur Symbolum Oratio nemque Dominicam, & Decalogum, aliaque Christian fidei rudimenta eos docere aut doceri curare; à quâ tam obligatione S. Doctor quæst. 67. art. 8. docet patrinam & matrinam ut plurimum liberari, quando illi quos de Fo te susceperunt, inter fideles educantur, in ijs præsertim lo cis in quibus Pastores de instructione animarum sibi com missarum sunt solliciti.

Porrò ex praxi Ecclesiæ constat, quando aliquis in ca su necessitatis Baptismum suscepit sine solemnitate, cere monias illius esse supplendas eo modo qui præscribitur i Rituali. Exeipitur tamen quando aliquis adultus, ab hæ reticis in infantia baptizatus, ad fidem Catholicam revert ur; in illo enim casu (ut observat Layman. loc cit.) plu

rimis

rimis in locis & præsertim in Galliâ, & Germaniâ, non solent Baptismi ceremoniæ suppleri (nisi ex devotione ij qui ab hæreticis baptizati sunt, id postulent) fortasse ne rudis populus opinetur nos Baptismum Hæreticorum improbare, & ab aliis baptizatos iterum baptizare.

CAPUT TERTIUM.

De Sacramento Confirmationis.

SECTIO I.

Utrùm Confirmatio sit Sacramentum.

1. Confirmationis nomine intelligitur ritus ille quo Episcopus baptizati frontem sub certâ verborum formâ Sacro Chrismate ungit: qui ritus à S. Clemente Epist. 4. vocatur, Consignatio; à S. Cypriano Epist. 73. ad Jubaianum, Signaculum Dominicum; à S August. lib. 2. contra Petilianum cap. 104. Sacramentum Chrismatis; & aliter ab allis: communi tamen nomine & magis usitato in Ecclesia vocari solet, Confirmatio, quod nomen ante 1280. annos usurpatum reperitur à S. Melchiade Pontifice in Epist. sua decret. ad Episcopos Hispaniæ, ubi ait quod Cōfirmatio armat & instruit nos ad agonem vitæ istius.

Verùm quicquid sit de nomine, certum est Confirmationem esse Sacramentum nouæ legis à Christo Domino institutum. Hanc veritatem quæ de fide est, negant hæretici hujus temporis & olim negavit etiam Novatus, ut refert Euseb. lib. 6. cap. 35. Contra quos.

Probamus illam primò ex Script. Act. 8. ubi dicitur Samaritanos quosdam post Baptismum susceptum accepisse Spiritum Sanctum, per manuum impositionem Sanctorum Petri & Joannis: ex quo quidem loco constat Spiritum Sanctum, id est gratiam collatam fuisse per ritum quendam externum, qui (ut dicitur in Concil. Senon decret

10.) tunc impositionis manuum, nunc Confirmationis appellatum est Sacramentum: & eodem sensu hunc locum explicat S. Cyprian Ep. 73. ad Jubajanum, & Hieron. in Dialog. adversùs Luciferian.

Probatur 2. ex Concil. Constantinop 1. can. 7. ubi dicitur eos qui ab Hæreticis baptizati ad Ecclesiam veniunt signandos esse signaculo Spiritus Sancti: & ex Concil. Florent. in decret. Eug. & Trid. sess. 7. can. 1. de Confirmatione, in quibus definitum est, Confirmationem esse verum novæ legis Sacramentum.

Probatur 3. ex S. Dionys. cap. 4. de Eccl. Hier. ubi dicit quod illi, qui divinâ regeneratione Sacramento initiatus est, divini Spiritus adventum, largitur ungventi consummatrix unctio; & S. August. lib. 2. cont. lit. Petil. cap. 104. Sacramentum Chrismatis in genere visibilium signaculorum Sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.

Quæres quo tempore hoc Sacramentum à Christo Domino fuit institutum. Respondetur probabilissimum esse (sicut docet Suar. disp. 32. sect. 2.) præcipuè & perfectè fuisse institutum post Christi Domini resurrectionem: cũ Apostolis plenitudinem Episcopalis potestatis in corpus mysticum Ecclesiæ suæ contulit, dicens illis S. Joan. 19. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos quod tamen non obstat quin verum sit quod S. Fabianus Papa Epist. 2. dixit ipsum Christum in ultima Cœna Discipulos suos Chrismatis conficiendi rationem docuisse; unde promanavit consuetudo Sacrum Chrisma conficiendi in die Cœnæ Domini: quæ quidem semper in Ecclesia servata est, & adhuc servatur.

SECTIO II.

Quænam sit materia & forma Sacramenti Confirmationis.

1. MAteria remota hujus Sacramenti est Chrisma ex oleo olivarum & balsamo confectum & ab Episco-

po benedictum, proxima verò est ipsius Chrismatis unctio in fronte suscipientis ab Episcopo in crucis figuram facta. Forma autem consistit in his verbis, quæ ab Episcopo proferũtur: Signo te Signo crucis, & cõfirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris & Filij, & Spiritus Sancti. Ita S. Doctor q. 72. a. 2. & 4. & constat tùm ex Conc. Florent. in decret. Eug. tùm ex Catechismo Rom. p. 2. cap. 3. tum etiam ex ipso usu & praxi Ecclesiæ.

Sunt autem quædam hic observanda ad clariorem, & certiorem hujus veritatis intelligentiam.

Primum est, ad substantiam hujus Sacramenti necessariò requiri Chrisma compositum ex oleo olivarum & balsamo. Ita docet S. Thom. suprà, nec satis probabilis videtur sententia Cajetani & quorumdam aliorum, qui dixerunt ad validitatem Confirmationis solum oleum posse sufficere, nec mixtionem balsami requiri, ex Ecclesiæ præcepto: cùm (ut habetur in Catech. Rom. suprà) Concilia & Patres perpetuò docuerint hoc Sacramentum per Chrisma seu ungventum ex oleo & balsamo confici oportere, quod expressis verbis declaravit Conc. Flor.

Secundum est, ad substantiam quoque hujus Sacramẽti requiri ut Chrisma sit ab Episcopo benedictum ut docet S. Thom. a. 3. & constat tùm ex cit. decret. Eug. tùm ex Innocentio I. Epist. 29. ad Decentium, tùm etiam ex universali & perpetuâ Ecclesiæ praxi.

Ratio autem, cur materia hujus Sacramenti sicut & Extremæ Vnctionis debeat necessariò esse benedicta, ut Sacramentum validè conficiatur, cùm ad validitatem Baptismi quævis aqua naturalis sufficiat; est quia (ut docet S. Th. Sup.) Sacramentorum illorum, quibus Christus Dominus usus est, ut Baptismi & Eucharistiæ, materia per ipsummet Christi usum accepit aptitudinem ad perfectionem Sacramenti; unde dicitur cap. nunquam de concess. dist. 4. Quod aquæ Baptismi purgare credentium peccata nunquam possent, nisi tactu dominici corporis Sanctificatæ fuissent: quare non est de illorum Sacramentorum ne-

cessitate, ut illorum materia benedicatur; & si quæ benedictio ex Ecclesiæ institutione adhibetur, non ad necessitatem, sed ad majorem reverentiam Sacramenti pertinet: cùm verò neque ex Script. neque ex Traditione constet Christum Dominum unctionibus visibilibus, quæ in Sacramento Confirmationis & Extremæ Vnctionis adhibentur aliquandò usum fuisse: eâ de causa benedictio Episcopi qui Christum in Ecclesia sua perfectissimè repræsentat necessariò requiritur, ut materia illa idonea & apta efficiatur.

Observat autem Isambertus ad qu. 72. disp. 2. a. 5. nullam certam benedictionis formulam à Christo Domino fuisse determinatam, illumque solummodò decrevisse ut Chrisma benediceretur, modum verò benedicendi Ecclesiæ arbitrio reliquisse: unde quælibet ipsius Chrismatis benedictio ab Episcopo facta cum debitâ intentione & invocatione Spiritûs Sancti, ad validitatem Confirmationis sufficere potest; quamvis grave alioquin esset peccatum formam benedictionis ab Ecclesia præscriptam omittere aut immutare.

3. Tertium est, unctionem Chrismatis in fronte confirmandi esse faciendam in Crucis figurâ, ut constat ex Côc. Hispal. 2. can. 7. & ex decret. Eug. ubi dicitur Confirmandum ideò in fronte, ubi verecundiæ sedes est, inungi; ne dum ideò in fronte, ubi verecundiæ sedes est, inungi; ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipuè crucem ejus, quæ Judæis est scandalum, gentibus autem stultitia propter quod signo crucis signatur: unde S. Ambrosius lib. 7. de Sacram. c. 2. sup. a. 6. de ipsius Confirmationis Sacramento sic loquitur: Vnxit te Deus, signavit te Christus. Quomodo? Quia Crucis ipsius signatus es forma.

Docet autem Isambertus de necessitate hujus Sacramenti esse, quòd unctio Chrismatis manu seu digito Episcopi non verò mediante ullo alio instrumento fiat: quod verò fiat pollice dexteræ manûs, id non nisi ex præcepto Ecclesiæ esse ad majorem decentiam & commoditatem.

Quartum denique est, formam hujus Sacramêti à Christo

sto Domino sicut & materiam ejus institutam esse; quod tamen non aliunde quàm ex traditione & perpetuâ totius Ecclesiæ praxi probari potest.

Nec obstat quòd apud quosdam antiquos authores eadem verba non reperiantur, satis est enim, ut ait Bellarminus lib. 2. c. 10. quod habeatur idem sensus cùm vis formæ Sacramentalis posita sit, non in sono, aut numero syllabarum, sed in verborum sensu: ubi etiam rectè monet nemini mirum videri debere, quòd apud SS. Patres neque hujus, neque aliorum Sacramentorum formas expressas legamus; quia scilicet nostræ Religionis mysteria infidelibus patefacere nolebant, ne illis blasphemiæ alicujus aut impietatis occasionem præberent: unde Innocentius I. de hoc Confirmationis Sacramento loquens Ep. I. ad Decentium. *Verba, inquit, dicere non possum, ne magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere.*

4. Objiciet aliquis Apostolos Act. 8. hoc Sacramentũ administrantes neque chrismate, neque unctione usos fuisse, sed tantummodò manus imposuisse: unde sequitur neque chrisma, neque unctionem ad Sacramenti hujus rationem pertinere. Respondet S. Doctor suprà, Apostolos ex singulari Christi privilegio solâ manuum impositione Sacramentum hoc extraordinariè aliquando administrasse, Spiritu Sancto tunc visibilibus & miraculosis quibusdam signis super fideles descendente, & plenitudinem gratiæ conferente; communiter tamen in exhibitione hujus Sacramenti chrismate usos fuisse.

Aliam affert responsionem Bellarmin. lib. 2. de Confirm. cap. 9. ex Th. Valdensi, Hugone & aliis, qui dicunt impositionem manuum, cujus in Actis Apostolorũ mentio fit, aliam non fuisse quàm unctionem chrismalem, cũ Apostoli non ungerent nisi imponendo manus: & S. Lucam (ut sæpè fit in aliis Script. locis) ex parte unâ rem totam significare voluisse; quod etiam frequens est apud SS. Patres, quoties de hoc Sacramento loquuntur, ut apud S. Cyprian. qui Epist. ult. lib. 1. solius unctionis meminit

& Epist. 1. lib. 2. solius manuum impositionis: & Epist. 73. ad Jubajanum, impositionis manuum simul & signaculi Dominici in fronte mentionem facit.

SECTIO III.

Quinam sint hujus Sacramenti effectus.

1. TRes sunt Confirmationis effectus: Primus illi cum aliis Sacramentis communis est, nempè augmentum gratiæ Sanctificantis: quod satis constat ex iis quæ cap. 1 dicta sunt.

Secundus effectus hujus Sacramenti proprius & peculiaris, est complementum & perfectio gratiæ baptismalis & auxilium quoddam speciale actualis gratiæ tempore opportuno conferendum, ad Christi fidem interius fideliter contra quaslibet tentationes retinendam, & exteriùs in quibusvis casibus, etiam cum discrimine vitæ (si ita necessarium sit) fortiter profitendam. Ita S. Thom. art 1 & 7. & constat tùm ex decreto Eugen. tùm ex Catech. Rō suprà quod etiam explicavit S. Melchiades Papa in Epist suprà cit. ad Episc. Hispaniæ, ubi sic loquitur: Spiritus Sanctus super aquas Baptismali salutifero descendit illapsu in Fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam: & quia in hoc mundo ætate totâ victuris inter hostes & pericula gradiendum est, in Baptismo regeneramur ad vitam; post Baptismum confirmamur ad pugnam: in Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur.

Est autem observatione dignum id quod habetur in Epist. S. Cornelij Papæ ad Fabium Episcopum Antiochenum, quæ extat apud Euseb. lib. 6. hist. Eccl. cap. 35. ubi S. ille Pontifex ideò Novatum in hæresim lapsum esse dicit, quia post Baptismum sigillo Domini ab Episcopo obsignatus non fuit.

2. Tertius denique effectus, est character spiritualis, qui

qui per hoc Sacramentum indelebiliter animæ imprimitur, ut expressè definitum est in decret. Eug. & in Concil. Trident. sess. 7. can. 9. & anteà definitum fuerat in Concil. Tolet. 8. & canon 7. in quo habetur, Sanctum Chrisma collatum & altaris honorem evelli non posse; id est Confirmationis & Ordinis characterem non posse deleri: ex quo sequitur Sacramentum hoc semel susceptum nunquā posse iterari, ut in iisdem Conciliis declaratur, & etiam in Concil. Cabilonensi 2. can. 27.

Hinc colligitur quantâ reverentiâ, & animi devotione Sacramentum istud recipi debeat, & quæ cura sit adhibenda, ne præparationis defectu obex aliquis ponatur ejus gratiæ, inter tot pericula & hostes adeò necessariæ, quæ tamen nunquam fortassis recuperari poterit. Certè Dominicus Sotus in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 8 & post illum Vasques disp. 161. cap. 2. & plures alij Theologi docent solius Baptismi id proprium esse, ut ficte, id est indignè susceptus, sublatâ posteà per veram pœnitentiam fictione, Sacramentalem nihilominus gratiam conferre possit; de aliis verò Sacramentis id negant: neque ulla authoritate aut ratione evinci potest, Sacramentum Confirmationis aut quodcumque aliud (solo Baptismo excepto) indignè receptum ullam unquam gratiam ex opere operato producere in eo qui indignè recepit, quantumcumque de indigna illa receptione pœniteat.

SECTIO IV.

Quænam dispositiones necessariæ sint ad Sacramentum Confirmationis validè & fructuosè recipiendum, & quæ sit illius recipiendi obligatio.

1. CErtum est in primis Confirmationis Sacramentum solis baptizatis validè conferri posse. Ita S. Th. quæst. 72. art. 6. qui dicit characterem Confirmationis ita supponere baptismi characterem, ut, si quis non baptizatus

confirmaretur, nihil reciperet: & hæc est communissima & indubitata Theologorum omnium doctrina, non modò Confirmationem; sed & alia novæ legis Sacramenta solis baptizatis validè conferri posse.

Certum est prætereà omnibus baptizatis Confirmationem validè conferri posse. Ita S. Doctor suprà, & constat ex praxi Ecclesiæ primitivæ, in quâ etiam infantibus simul cum Baptismo conferebatur, ut habetur ex S. Dionysio c. 2. Eccles. Hierarch. ex S. August. tract. 6. in Epist. 1. S. Joann. & ex lib. de Eccles. dogm. c. 52. Quod quamvis verum sit, monet tamen Catechismus Rom. part 2. cap. 3. minùs expedire ut hoc fiat, antequam pueri usum rationis habeant; quare, si duodecimus annus expectandus non videtur, usque ad septimum certè hoc Sacramētum differre maximè convenit: neque enim Confirmatio ad salutis necessitatem instituta est, sed ut ejus virtute optimè instructi & parati inveniremur, cùm nobis pro Christi fide pugnandum esset: ad quod sane pugnæ genus pueros, qui adhuc usu rationis carent, nemo aptos judicabit.

2. Cùm hæc certa sint, quæritur quænam dispositiones in adultis baptizatis necessariæ sint, ut Confirmationis Sacramentum dignè ac fructuosè recipiant. Respondetur duas præsertim requiri, fidem scilicet & charitatem, seu gratiæ Sanctificantis statum. Ita S. Doctor. art. 7. ad 2. & constat ex Catechismo Rom. suprà, ubi dicitur, debere adultos, qui hujus Sacramenti gratiam & dona consequi cupiunt, non solum fidem & pietatem afferre: sed etiam graviora peccata quæ admiserunt ex animo delere, imo elaborandum esse ut peccata prius confiteantur, & pastorum cohortatione ad jejunia & alia pietatis opera suscipienda incitentur, admoneanturque laudabilem illam antiquæ Ecclesiæ consuetudinem renovandam esse, ut non nisi jejuni hoc Sacramentum suscipiant: quod & similiter edicitur in Concil. Aurelian. cap. ut jejuni, de cōsecr. dist. 5.

Monet autem Isambertus disp. 5. art. 2. illi, qui peccati alicujus mortalis sibi conscius esset, ad Sacramentum hoc

dignè suscipiendum præmittendam esse confessionem Sacramentalem, aut saltem perfectam de tali peccato contritionem esse concipiendam, nec attritionem, aut quemvis alium dolorem charitate minimè informatum sufficere.

3. Quod spectat ad obligationem hujus Sacramenti suscipiendi, certum est (sicut docet S. Thom. art. 8. ad 4. gravissimum fore peccatum, si quis ex contemptu illud recipere nollet: imò Tolet. lib. 2. cap. 24. Sylvester verbo (Confirmatio) & alij quos citat Laiman. cap. 5. de Confirm. existimant proximè ad contemptum accedere, si quis non curaret suscipere hoc Sacramentum, oblatâ illius suscipiendi opportunitate, quam in posterum non adfuturam prævideret. Equidem Hugo de Sancto Victore lib. 2. de Sacram. part. 7. cap. 3. dicit omninò periculosum esse si quem ab hâc vitâ migrare contingat, Sacramento Confirmationis minimè suscepto, quod culpabiliter suscipere neglexit: & Isambertus disp. 7. a. 1. asserit in iis locis, ubi urget aut imminet persecutio contra Ecclesiã, teneri quemlibet adultum, si Episcopum commodè adire possit, hoc Sacramentum suscipere, ut ex illo robur & vires ad fidem constanter profitendam hauriat; sicut & illum, qui graves contra fidem experiretur tentationes, quas per hujus Sacramenti virtutem se posse tantummodo superare existimaret.

Optimè Catechismus Rom. suprà monet, In hoc Sacramento suscipiendo neque præproperâ festinatione, neque dissolutâ negligentiâ & cunctatione utendum esse, &c. & quamvis ejusmodi necessitatem non habeat, ut sine eo saluus quis esse non possit; illud tamen à nemine prætermitti debere: sed potius maximè cavendum esse, ne in re Sanctitatis plenâ, per quam nobis divina munera tam largè impertiuntur, aliqua negligentia committatur: quod enim omnibus communiter ad Sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum est.

SE-

SECTIO V.

Quis Sacramentum Confirmationis ministrare possit, & quo ritu ministrari debeat.

1. CErtum est ex fide ordinarium Confirmationis Ministrum esse solum Episcopum. Ita expressè definitum est in decr. Eug. & in Conc. Trid. sess. 7. can 5. de Confirmatione: & jam anteà in Conc. Constantiensi sess. 8. error huic veritati oppositus inter Vviclefi articulos damnatus est. & confirmari potest ex c. 8. Act. ubi dicitur Sanctos Petrum & Joannem Samariam venisse, ut baptizatis manus imponerent: quo ex loco Innocentius 1. Epist. 29 ad Decentium infert non ab alio quàm ab Episcopo Confirmationis Sacramentum esse conferendum.

Docet tamen S. Thom. art. 11. ad 1. commissione seu delegatione summi Pontificis, Confirmationis Sacramentum posse à simplici sacerdote ministrari; quod etiam probat ex facto S. Gregorij magni, qui cum accepisset Sardiniæ Presbyteros solere baptizatis dare Confirmationem, id eos in posterum facere prohibuit, ut habetur lib. 3. registri, Epist. 9. at cùm ex hac prohibitione sua comperisset scandalum aliquod in populo exortum fuisse, ut id facerent posteà concessit, ut constat ex Epist. 27. ejusdem libri: & in decr. Eug. expresè dicitur; Per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & urgenti admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc Sacramentū Confirmationis aliquando administrasse.

Ex quibus Concilij verbis colligitur, quòd Quamvis simplex sacerdos ex dispensatione summi Pontificis possit extraordinariè Confirmationis Sacramentum conferre; nō potest tamen Sacrum chrisma conficere, sed hoc semper ex perpetua Ecclesiæ praxi, Episcopo soli reservatum fuit, ut docet & probat Isambertus disp. 2. art. 6.

2. Quod spectat ad ritum hujus Sacramenti; præter ea quæ

quæ illi ex institutione divinâ essentialia sunt, Ecclesia ad majorem suscipientium devotionem excitandam quasdam præscripsit cæremonias in ejus administratione ac susceptione observandas.

Prima est, ut adsit susceptor seu patrinus, qui confirmandum offerat Episcopo; ratione cujus susceptionis contrahitur spiritualis affinitas similis illi, de quâ in Baptismo dictum est. Est autem hæc cæremonia antiquissima, ut constat ex variis Conciliorum Pontificumque decretis quæ citantur à Gratiano, ac præsertim ex can. Si quis, dist. 50. q. 1. in quo præcipitur ut viri, qui filios proprios in Confirmatione tenuerint, quoad usum thori, separentur ab uxoribus, propter affinitatem scilicet spiritualem, quam contraxerunt: & diversa ratione can. Dictum est ibi. quibusdam fœminis, quæ fraudulenter filios proprios in Confirmatione tenuerant; ut eo prætextu à viris separarentur, injungitur quidem pœnitentia, prohibetur tamen ne à viris separentur.

Secunda cæremonia est, ut preces quædam solemnes ab Episcopo super confirmandis recitentur, idque ut divinum auxilium in actione tanti momenti, tùm pro se, tum pro illis invocet, eosque ad mentem in Deum elevandam, pietatisque ac devotionis sensum aliquem concipiendum excitet.

Tertia est, ut Episcopus genam cujusque confirmati percutiat, eique alapam leviter infligat: ut is intelligat se ad probra, verbera & quæcunque alia pro Christo patienter perferenda paratum esse debere, & ad hoc specialem gratiam vi & efficacia hujus Sacramenti accepisse.

Quarta in eo consistit, quòd Confirmato pax ab Episcopo detur: ut agnoscat hunc esse Christianæ patientiæ fructum: & post fidem in bellis ac certaminibus hujus vitæ servatam, æternam illi ac beatam pacem in cœlo esse repositam.

Quinta denique in eo consistit, ut Confirmati frons fascia ligetur; tùm ne Sacrum chrisma casu aliquo profane-

tur,

tur, tùm etiam ut significetur gratiam in Confirmatione acceptam sollicitè ac sedulo affectu esse custodiendam.

4. Monet autem Bellarminus lib. 2. de Confirm. c. 13 morem cujusque Ecclesiæ in hac cæremoniâ servandum esse; quibusdam enim in locis ad septem dies fascia illa in fronte retinetur; in aliis ad tres tantum; aliquandò etiam frons confirmati confestim post susceptam Confirmation à Sacerdotibus extergitur.

Observat etiam Gamachæus cap. 10. de Confirm. quòd si quis nomen prophanum aut ridiculum gerat, possit illud mutare in Confirmatione, quæ scilicet est complementu & perfectio Baptismi. Addit etiam Episcopos non debere alienis diœcesanis absque proprij Episcopi consensu, Confirmationis Sacramentum administrare, nisi ferè invaluerit contraria consvetudo, de quà nullus Episcopus conqueratur.

CAPUT QUARTUM.

De SS. Eucharistiæ Sacramento.

SECTIO I.

Quo nomine Sanctissimum hoc Sacramentum nuncupetur.

1. CUM in Sanctissimo hoc Sacramento mirabilium suorum memoriam fecerit Dominus (ut olim pronunciavit Propheta regius Psal. 110.) illicque non modo sapientiæ ac scientiæ, sed & potestatis, misericordiæ, charitatis, ac reliquarum divinarum perfectionum thesauros omnes recondiderit; minimè mirum est, si nullum singulare nomen excogitari potuit, quod excellentiam illius infinitam exprimeret; sed varia & diversa vocabula passim à SS. Patribus adhibita reperiantur, quibus tanti mysterij dignitas utcunque adumbraretur.

Aliquando enim vocatur Sacramentum corporis & sangvi-

guinis Christi, ex S. August. lib. 3. de Trinit. cap. 4. ab ipsa re quam in se continet: aliquando Sacramentum altaris, à loco in quo conficitur, ex eodẽ S. Augustino Epistol. 30. Aliquando Sacramentum fidelium, ab iis quorum gratiâ institutum est, ex Sancto Augustino, serm. 2. de verb. Apostoli cap. 1. Aliquando Panis supersubstantialis, ex S. Cypr. lib. de Cœna Domini: Panis ob accidentia exteriora quibus tegitur, supersubstantialis, propter divinam vivificamque virtutem quæ ipsi inest: Aliquando Communio, propter unionem perfectam & ineffabilem, quam inter Christum Dominum ut caput, & Ecclesiæ fideles, ut ejus membra, efficit, ex S. Damasc. lib. 4. Orthod. fidei c. 14. Aliquando Sacra Synaxis, propter religiosum fideliũ conventum in solemni hujus Sacramenti celebratione fieri solitum, ex eodem S. Damasc. ibid. Aliquando viaticum, eo quòd illius virtute in hujus vitæ peregrinatione, & præsertim in ultimo ad æternitatem transitu sustentamur, ut in Concil. Nicen. 1. can. 13.

2. Sed præ cæteris usitatissimum in Ecclesia est nomen Eucharistiæ, quod significat bonam gratiam vel gratiarũ actionem, idque aptissimè ad designandum nos in hoc Sacramento gratias uberrimas, imò ipsum gratiarum fontẽ in nobis recipere, & per idem Sacramentum acceptissimas Deo gratias posse referre, ut dicitur in Catechismo Rom. part. 2. cap. 4.

Sive igitur Eucharistia, sive quovis alio nomine ex iis quæ suprà explicata sunt, appelletur, intelligitur Sacramẽtum illud, quod à Christo Domino in cœna ultima institutum est, in quo sub speciebus panis & vini, verè, realiter, ac substantialiter ejusdem Christi corpus & sanguis continetur, ut in Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. & 2. expressè definitum est, quod plenius constabit ex iis quæ sect. seq. dicenda sunt.

SE-

SECTIO II.

In quo propriè consistat Eucharistiæ Sacramentum.

1. SUpponimus tanquam certum ex fide, Eucharistiar esse verè & propriè dictum Sacramentum à Christi Domino institutum: quod nullus negavit Hæreticorum qui Sacramenta aliqua novæ legis agnoverunt. Et hæc ve ritas non modò in Concil. Trident. sup. sed etiam in Conc Carthag. 3. can. 29. in Concil. Lateran. cap. firmiter d Sum. Trin. & in Concil. Florent. in decret. Eug. definit est.

Hoc præsupposito, quæritur in quo propriè consista hoc Eucharistiæ Sacramentum. Cùm verò quatuor præ sertim in illo spectari possint: scilicet consecratio, corpu & sanguis Christi, species consecratæ, & usus sive sumptio Sacramenti, ex quibus primum, & quartum in action aliqua transeunte consistunt, secundum verò & tertium in re permanente: hæretici hujus temporis contendun hoc Sacramentum non in re permanente; sed in actione transeunte consistere; Calvinus quidem in solo illius usu & sumptione; Kemnitius autem tùm in sumptione, tùm etiam in consecratione ipsius, ut videri potest apud Bellarminum lib. 4. de Euch.

Huic errori opposita est Catholicæ fidei veritas, quæ docet Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in re aliquâ permanenti consistere, & sic corpus Christi Domini post verba consecrationis prolata realiter existens sub speciebus Panis, esse verè & propriè Sacramentum: sive sumatur, sive in Sacrario servetur; sive ad ægros aut aliâ de causâ publicè deferatur, Ita expresse definitum est in Concil. Trident. sess. 13. cap. 5. & 6. & can. 4. & 7. & probatur fusè à Bellarmino lib. 4. de Eucha. 4. cap. 4. ex antiquissimo ritu servandi Sacram Eucharistiam, eamque cum honore & reverentiâ ad ægrotos deferendi, qui semper in Ecclesiâ fuit religiosissimè observatus.

Cùm

Cùm igitur ex fide constet Sacramentum hoc in re permanenti consistere, dubitatur inter Doctores, num in solo Christi corpore sub speciebus contento, num in solis speciebus, num in utroque simul Sacramenti hujus ratio propriè consistat.

2. Vera & ab omnibus communiter recepta est illorum sententia, qui dicunt consistere, tàm in speciebus consecratis, quàm in Christi corpore sub iis existente, proindeque Sacramentum Eucharistiæ esse veluti quid compositum ex speciebus consecratis & corpore ac sanguine Christi Domini. Ita S. Doctor in 4. disp. 8. quæst. 1. art. 1. cui communiter alij Theologi subscribunt: & probatur ex cap. Hoc est, de consec. dist. 2. ubi dicitur hoc Sacramẽtum constare duobus: visibili elementorum specie, & invisibili Christi carne & sanguine; veluti persona Christi constat ex Deo & homine. Deinde ex eo quòd Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. dicit in Eucharistiæ Sacramento verè contineri Corpus & Sanguinem Christi; Vnde infertur aliquid aliud ab ipso Christi corpore & sanguine ad rationem Sacramenti pertinere, nimirum species & accidentia sub quibus continetur.

3. Ex dictis colligitur Sacramentum Eucharistiæ ab aliis sex Sacramentis in eo præsertim differre; quòd alia Sacramenta in actione aliquâ transeunte consistant, scilicet in applicatione formæ ad materiam; nec proinde existant, nisi cum actu conferuntur & suscipiuntur: at verò Sacramentum Eucharistiæ in re aliquâ permanenti consistit, ut explicatum est.

Sunt & aliæ inter Eucharistiam & alia Sacramenta differentiæ, quæ ex infrà dicendis faciliùs intelligentur, inter quas hæc minimè prætermittenda est, quod Eucharistiæ Sacramentum sit omnium aliorum Sacramentorum nobilissimum & excellentissimum; Vnde Sanctus Dionysius cap. 3. de Eccl. Hier. dicit, ad hoc Sacramentum tanquam ad suum finem Sacramenta omnia alia ordinari: Et in Cath. Rom. asseritur, hoc Sacramentum, quantum ad bonorum

afflu-

affluentiam, se habere ad reliqua, sicut se habet fons ad ri-
vulos.

SECTIO III.

Quænam sit materia Eucharistiæ conficiendæ.

1. Nomine materiæ in Sacramento Eucharistiæ intelligi-
tur id ex quo secundum Christi Domini institutio-
nem conficitur ipsum Sacramentum: seu res illa, quæ per
verba consecrationis, in ipsius Christi Domini corpus con-
vertenda est.

Est autem certum ex fide, solum verum Panem, & so-
lum verum vinum ex vite, esse aptam & idoneam hujus
Sacramenti materiam. Id constat ex Sanctis Evangelistis
S. Matth. 26. S. Marc. 14. S. Luc. 22. qui unanimiter dicũt
Christum Dominum in instituendo hoc Sacramento, ve-
rum Panem & verum vinum adhibuisse, & posteà præce-
pisse discipulis suis, ut hoc facerent quod ipse fecerat, pro-
inde ut verum Panem & verum vinum de vite ad Sacra-
mentum hoc conficiendum assumerent. Id prætera defini-
tum habetur in Concil. Lateran. cap. firmiter. Concil. Flo-
rent. in decr. Eug. & in pluribus aliis Concilijs, quorum
canones fusè citantur à Gratiano dist. 2. de consecr.

Cùm igitur id certum sit; ad majorem tamen hujus ve-
ritatis elucidationem, observationes hic aliquæ faciendæ
sunt.

Prima est, solum Panem ex frumento seu tritico confe-
ctum, esse sufficientem & aptam hujus Sacramenti mate-
riam. Ita S. Doctor quæst. 74. art. 3. & constat ex decr.
Eug. in quo expressis verbis habetur, Eucharistiæ materiam
esse Panem triticeum & vinum de vite: Ex quo sequitur
Panem ex hordeo, avenâ, aut aliis similibus granis a triti-
co specie diversis, non esse idoneam hujus Sacramenti ma-
teriam: Imò rectè monet Isambertus ad quæst. 74. art. 4

Pa-

Panem ex filigine confectum (vulgò pain de fegle) non esse adhibendum ad conficiendam Euchariſtiam ; quamvis enim aliqui exiſtiment ſiliginem ſpecie non differre à tritico, quia tamen alij contrarium ſentiunt, aut ſaltem de eâ re dubitant, rectè docet pro confectione hujus Sacramenti aſſumendam non eſſe materiam dubiam, ſed tantùm certam, qualis eſt Panis purè triticeus.

Quodſi Panis fiat partim ex tritico, partim ex ſiligine, hordeo, vel aliis ejuſmodi granis, tunc videndum erit an grana illa ſpecie à tritico diverſa in tam modicâ quantitate adhibita ſint, ut Panis ſecundùm communem æſtimationē triticeus cenſeri poſſit ; vel in tam magnâ, ut talis minimè cenſeatur : in primo caſu erit materia ſufficiens conſecrationis, in ſecundo non erit eſt tamen ſemper optimum & reverentiæ huic Sacramento debitæ convenientiſſimum ut Panis conſecrandus ex puro tritico, ſine ullâ granorum quorumvis admixtione, conficiatur.

3. Secunda eſt, ad conſecrationis validitatem requiri, ut Panis ille triticeus ſit coagmentatus ex aquâ elementari, & calore ignis cōcoctus, non verò frixus aut elixus: Vnde neque maſſa farinæ nondum igne cocta, neque Panis ille qui ex melle aut butyro eſſet coagmentatus, aut frixus, vel elixus (qui non jam Panis, ſed potiùs placenta dici deberet) ſufficiens hujus Sacramenti materia eſſe cenſetur, ut pluribus probat Iſambertus art. 6.

Tertia eſt, Panem fermentatum ad validitatem hujus Sacramenti ſufficere : in decreto tamen Eugenij conſtitutum fuiſſe, ut quilibet Sacerdos Euchariſtiam in Pane ſive fermentato, ſive azymo conficiat, juxta conſuetudinem Eccleſiæ ſuæ : Vnde ſequitur Sacerdotem Græcum in Græca Eccleſia Pane fermentato, Latinum verò in Eccleſia Latina non niſi azymo uti debere quod quidem præceptum de Pane azymo tantummodò ad conficiendam Euchariſtiam in tota Eccleſia Latina adhibendo, adeò ſtrictè obligare aſſerit idem Iſambertus art. 5. ut nequidem in caſu neceſſitatis exiſtimet Sacerdotem Latinum in Pane fermen-

men-

mentato consecrate licitè posse: quod probat ex capite finali extra de celebratione Missarum, ubi Sacerdos qui in Pane fermentato consecraverat, punitur officij depositione & amissione beneficij quamvis excusationem necessitatis prætexeret.

4. Quarta est, in vino adhuc contento in uvis aut in vino seu liquore ex uvis nondum maturis expresso (quod agresta seu omphacium vocatur) consecrationem Dominici sangvinis valide fieri non posse, sicut nec in aceto aut vino decocto, quod defrutū dicitur. Ita S. Th. art. 5. ad 2. & 3. Et ratio est, quia hæc omnia propriam vini rationem non habent, ut per se patet, & expresse declaratur in rubricis Missalis; ubi etiam dicitur quod, quamvis consecratio validè fiat in musto seu vino recenter ex uvis cum fæcibus expresso, aut in vino acescente, non tamen penitùs acido; id tamen reverentiæ Sanctissimo huic Sacramento debitæ repugnare, proindeque sine gravi peccato fieri non posse, quod etiam affirmat S. Doctor loco citato.

De vino autem congelato quamvis quidam Theologi existiment, quandiu congelatum remanet, non esse idoneam consecrationis materiam; Sylvester tamen, Sotus & alij, quos citat & sequitur Suares disp. 45. sect. 1. affirmant ejusmodi vinum congelatum validè consecrari posse quāvis ad majorem decentiam & scrupulos evitandos sit consultius (ut ibidem monet Suares) vel aliud vinum adhibere vel vinum congelatum adhibitis pannis calidis, aut admoto igne liquefacere, ut sic convenientiùs possit consecrari: quod quidem rubricæ Missalis faciendum esse præscribunt, si post consecrationem vinum congeletur, ut à Sacerdote celebrante sumi possit.

Quinta est, aquam vino permiscendam esse ante consecrationem; quod semper in Ecclesia observatum fuisse testantur SS. Patres, qui fusè à Gratiano citantur dist. 2. de consecrat. idque ex professo probat S. Cypr. Epist. 63. ad Cæcilium: præterà definitum habetur in decret. Eug. & in Concil. Trident. sess. 22. cap. 9.

Mo-

Monet autem S. Doctor art. 8. aquam illam in modica quantitate vino permiscendam esse, ita ut species vini non solvatur, sed potiùs ut ipsa aqua in vinum convertatur, & sic in vinum conversa consecretur.

5. Quæres an hæc permixtio aquæ sit de essentia consecrationis. Respondetur non esse, sicut docet expressè Catechismus Rom. cap. 4. ubi dicit sine tali permixtione Sacramentum constare posse: & in Cocil. Trident. sess. 22. cap. 7. dicitur id ab Ecclesia præceptum esse Sacerdotibus; unde sequitur non esse ex institutione divina necessarium.

Sexta denique est, materiam illam sive Panis, sive vini Sacerdoti celebranti moraliter debere esse præsentem; ita ut aliquo sensu, puta visu vel tactu deprehendi possit, ut validè ab ipso consecretur. Ita ex communi Theologorum consensu Isambertus ad quæst. 74. disp. 5. art. 1. & constat ex verbis ipsius consecrationis, quæ materiam illam Sacerdoti consecranti præsentem esse significant, ut ex dicendis sequenti sectione faciliùs intelligetur.

Hinc sequitur (ut idem Isambertus observat) quod, quando cumulus aliquis formularum seu hostiarum corā Sacerdote in altari exponitur, possint omnes ab illo validè consecrari; quamvis nec videat, nec tangat singulas: quia singulæ censentur illi moraliter præsentes eo ipso, quo continentur in cumulo illo quem videt aut tangit: & similiter dicendum, si formulæ illæ consecrandæ, sint quidem Sacerdoti proximæ, sed velo aliquo coopertæ, aut pixide inclusæ, quia ratione sui continentis moraliter censentur esse præsentes.

6. Requiritur prætereà ut materia non solùm sit moraliter præsens, sed etiam ut per intentionem consecrantis sit determinata; id est ut formam consecrationis proferendo, intendat facere quod facit Ecclesia circa hanc determinatam materiam. Ita ex communi Doctorum consensu docet Isambertus art. 2. ex quo sequitur ut, si Sacerdos coram se centum formulas habens, intendat solùm

consecrare quinquaginta, eas nullatenùs designando aut determinando, tunc nullam illarum consecrare censeatur; secùs est si putans solummodò esse quinquaginta super cumulum illarum verba consecrationis proferat tunc enim cùm nullas excludat, censetur omnes velle consecrare: quamvis in æstimatione numeri decipiatur: non tamen in intentione, quæ, ut supponimus) super cumulum illum sibi præsentem fertur.

Quare ad scrupulos devitandos tutius est ut semper sacerdos consecrare intendat formulas omnes sibi apposita, quamvis earum numerum nesciat; illius enim primæ intentionis virtute consecrantur omnes, etiamsi quando ipsius formæ verba profert, de illis actu non cogitet: sed ad eam quam præ manibus habet solummodo attendat, ut monet idem Isambertus suprà.

SECTIO IV.

Quæ sit forma ad consecrandam Eucharistiam requisita, & quis verus & proprius verborum illius sensus.

1. Docet S. Thomas q. 78. a. 1. formam ad Sacramenti hoc conficiendum requisitam in eo consistere, ut Sacerdos eadem verba super materiâ Panis ac vini proferat quæ à Christo Domino illud instituente Panemque in corpus suum ac vinum in sanguinem convertente prolata sunt nimirum super Pane: Hoc est corpus meum: & super vino. Hic est calix sanguinis mei. &c. Quibus verbis, ex Ecclesiæ Romanæ consuetudine à S. Petro Apostolo derivata) ut observat idem S. Doctor. art. 2. ad 5.) interseritur hæc conjunctio enim, quæ non est de formæ hujus necessitate, sed tantum ut verba ipsius consecrationis faciliori sensu cum antecedentibus cohæreant.

Hæc autem doctrina expressis verbis traditur in decr. Eug. & in Catechismo Rom. part. 2. cap. 4. & huic etiam sub-

subscripserunt unanimiter SS. Patres, ut S. Greg. Nissen. orat. catech. cap 37. ubi dicit quod Panis Sanctificatur à Verbo (sicut dictum est) transmutatus nempè ab isto, hoc est corpus meum: Tertul. lib. 4. contra Marcionem, Panem, inquit, acceptum Christus fecit corpus suum, dicendo; Hoc est corpus meum: Et S Ambrosius lib. 4. de Sacram. c. 4. Consecratio, inquit, fit verbis Domini: & ubi ventum est ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed Christi sermonibus utitur.

2. Confirmari potest eadem doctrina ex antiquâ & universali Ecclesiæ praxi, quæ statim post prolationem supradictorum verborum ostendit venerabile Sacramentum populo adorandum, ut videre est in Canone Missæ quem multis ante sæculis ab ipsa Ecclesia institutum esse declarat Concil. Trident. sess. 22. cap. 4. Vnde sequi docet Gamachæus ad quæst. 78. cap. 1. hanc doctrinam esse de fide, nec sine hæresi negari posse; qui etiam cap. 2. observat non omnia verba, quæ in consecratione sanguinis proferri solent, ad formæ substantiam pertinere, sed tantummodò ista: Hic est calix sanguinis mei; alia verò quæ sequuntur, esse tãtùm de necessitate præcepti; proindéque absque graui peccato omitti non posse; quamvis si omitterentur, nihilominùs consecratio ipsius sanguinis validè conficeretur: quod etiam ante illum docuerunt Magister sentent. S. Bonavent. Albertus, Alensis, Joannes major, & alij quos ibidem citat.

Quod spectat ad verum & proprium illorum consecrationis verborum sensum: Quæres 1. an debeant intelligi recitativè tantùm, seu materialiter, an verò significativè seu formaliter; seu an Sacerdos verba illa proferat animo solùm referendi verba ab ipso Christo in hujus Sacramenti institutione usurpata: an etiam animo exercendi significationem illorum, & consecrandi, seu convertendi Panem & vinum in corpus & sanguinem ejusdem Christi.

Respõdetur cũ S. Doctore, utroq; modo proferri: recitativè qui-

vè quidem, ut constat ex his verbis canonicis: Qui pridie quàm pateretur, accepit, &c. quibus Sacerdos narrat quid Christus Dominus in hujus Sacramenti institutione fecerit & dixerit: Proferri verò etiam significativè, præter S. Thomam docent Alensis, S. Bonavent. Scotus & alij apud Suarem disp. 58. sect. 4. & colligitur ex eo quod in decreto Eug. declaratur Sacerdotem in personâ Christi loquentem hoc conficere Sacramentum: non loqueretur autem in personâ Christi, si tantùm narraret & recitaret id quod dixit Christus.

3. Quæres 2. quid in illis verbis consecrationis propriè significet pronomen, Hoc & hic.

Longum & superfluum esset referre omnes Hæreticorum opiniones, de significatione pronominis illius: nam ut observat Gregor à Valentia, octoginta & ampliùs interpretationes absurdissimæ & falsissimæ in eorum libris reperiuntur: Variæ quoque sunt Doctorum Catholicorum explicationes, qui tamen in eo ab Hæreticis differunt, quòd hi licèt inter se divisi & malè cohærentes, cõveniant nihilominùs in reijciendâ & denegandâ transsubstantiatione Panis & vini in Christi corpus & sanguinem; illi verò eam constanter asserant imò tanquam fide credendam supponant. Omissis igitur etiam variis illis Catholicorum interpretationibus, omnium certissima videtur esse illa quã affert S. Doctor, nimirum per pronomen, Hoc vel hic, nihil demonstrari quod sit eo tempore quo profertur, sed id quod est in fine prolationis ipsius formæ, prædictamque locutionem intelligendam esse secundùm ultimum instans prolationis verborum.

Hæc autem S. Doctoris explicatio duplici modo intelligi potest. Prior est, ut pronomen illud accipiatur substãtivè saltem in formâ consecrationis Panis, & per illud significetur substantia corporis Christi (quæ erit sub speciebus Panis in fine prolationis formæ) confusè tamen eo pronomine designata, & per prædicatum hujus enuntiationis distinctiùs expressa. Posterior modus quem tuentur Joan-

Joannes Major in 4. diſt. 8. q. unic. & Maldonat. in cap. 26. S. Matth. eſt, ut prædictum pronomen ſumatur adjectivè, ac proinde ut eodem modo hæc Chriſti verba intelligantur: Hoc eſt corpus meum, atque ſi quis diceret: Hic eſt theſaurus meus: & ſicut etiam Pater cœleſtis de eodem Chriſto Domino dixit: Hic eſt filius meus dilectus: quo poſteriori ſenſu præſertim intelligi debet forma conſecrationis ſanguinis, cujus verba tranſtulit Interpres noſter per nomen adjectiuum demonſtratiuum: Hic eſt calix ſanguinis mei.

4. Quæres 3. quo ſenſu in verbis illis conſecrationis accipienda ſit copula, eſt: Hæretici enim contendunt eo loco accipiendam eſſe pro ſignificat: quam ad rem varia ex Scripturis exempla proferunt, in quibus eo ſenſu accipi videtur, ut 1. Cor. 10. Petra erat Chriſtus, id eſt (ut inquiunt) petra ſignificabat Chriſtum.

Reſpondetur 1. quamvis verum eſſet aliquandò in ſcripturis verbum ſubſtantiuum ſic accipi: inde tamen nullomodo ſequi illud in verbis conſecrationis eo ſenſu eſſe accipiendum: cùm neque à SS. Patribus, neque ab Eccleſiâ universâ unquam ſic acceptum fuerit, ut conſtabit ex iis quæ ſectione ſequenti dicentur.

Reſpondetur 2. falſum eſſe, illud verbum ſubſtantiuum, eſt, in Sacris aut etiam prophanis litteris unquam accipi pro verbo ſignificat: in omnibus enim allegoricis aut metaphoricis locutionibus quæ afferri poſſunt, ut rectè obſervat & probat Maldonatus ſuprà, ſi quæ figura eſt, non hæret in verbo, eſt, ſed vel in ſubjecto enunciationis, vel in prædicato; verbum enim, eſt, ſemper aut ſubſtantiam, aut ſolam extremorum unionem ſignificat, ut docuit Ariſtoteles lib. de interpret. cap. 3.

5. Quæres 4. quomodo hæc conſecrationis forma vera eſſe poſſit; prius enim requiritur rem aliquam eſſe, quàm veram eſſe propoſitionem quæ affirmat illam eſſe, forma autem conſecrationis, cùm efficiat illam rem quam enun-

ciet, est illa prior, & ex consequenti falsa; cùm significet id esse quod nondum est.

Respondetur ex S. Doctore hanc esse differentiam locutionum quæ vim significativam solummodò habent & earum quæ habent vim effectivam; quòd illæ supponunt rem quam enunciant jam esse: hæ verò illam efficiant: unde ad veritatem formæ consecrationis, per quam verbi gratiâ corpus Christi ponitur sub speciebus Panis, sufficit quod eadem duratione reali quâ significatio ejus completur, res per eam significata & enunciata talis à parte rei sit, qualis esse significatur & enunciatur: quòd cùm in formâ illâ reperiatur, ut constabit exdicendis sectione sequenti, hinc sequitur illam veram esse.

Quæres 5. & ultimò, quo sensu intelligi debeant verba, quæ ad consecrationem sanguinis Christi Domini adhibentur: Hic est calix sanguinis mei novi & æterni testamenti, Mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

6. Jam diximus non omnia illa verba esse de essentia consecrationis, sed hæc tantùm, Hic est calix sanguinis mei; ea verò quæ sequuntur, per traditionem à S. Petro Apost. qui Romanæ liturgiæ author fuit, accepta esse docet Leo IX. in Epist. ad Michaëlem Imperatorem cap. & S. Thom. art. 3. fuisseque addita verbis essentialibus formæ ad expressiùs significandam virtutem ipsius sanguinis Christi, qui quidem, ut explicat S. Doctor pro nobis effusus est, primo ad conferendum nobis jus hæreditatis juxta illud Hebr. 10. Habentes fiduciã in introitu Sanctorum in sanguine Christi; & ad hoc exprimendum, dicitur noui, & æterni testamenti: Ius enim ad hæreditatem per testamentum acquiritur. Secundò ad justificationem, & Sanctitatem conferendam, cujus initium, fundamentum & radix est fides, ut loquitur Concil. Trid. sess. 6. cap. 8. & ideò subditur; Mysterium fidei. Tertiò ad amovenda ipsius gloriæ & justificationis impedimenta, scilicet peccata, juxta illud Hebr. 9. Sangvinis Christi emundabit

conſcientiam noſtram ab operibus mortuis: & quantùm ad hoc ſubjungitur qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum: Pro multis, id eſt pro omnibus, quantùm eſt ex parte ipſius Chriſti, ut explicant Euthimius & Theophylactus apud Maldonatum ſuprà; vel, Pro multis id eſt pro ſolis prædeſtinatis, quantùm ad fructum & efficaciam, prout à nobis explicatum eſt priori hujus operis parte tract. 5. cap. 6. ſect. Effundetur, vox Græca, in tribus Euangeliſtis Matthæo, Luca: & Marco eſt præſentis temporis, ſignificatque effundi ſanguinem, id eſt offerri ſeu libari in ipſo Miſſæ Sacrificio; verſio tamen communis quæ eſt futuri temporis, refertur ad effuſionē illam ſanguinis quæ in cruce futura erat, quando hæc verba Chriſtus protulit hæc Eccleſia retinuit, ut ſignificaret Sacrificium iſtud quod in Altari offertur, & illud quod in Cruce oblatum eſt, unum & idem eſſe, Solà, ut loquitur Concil. Trident. ſeſſ. 12. cap. 2. offerendi ratione diverſa

SECTIO V.

Quid in hoc Sacramento per verba conſecrationis efficiatur.

TRia ſunt præſertim, eaque maximè admiranda atque ſuſpicienda, ut loquitur Catechiſmus Roman. part 2. ap. 4. quæ per verba conſecrationis efficiuntur. Primum ſt, quod verum & proprium Chriſti Domini corpus & lud idem quod ex Sanctiſſimâ Virgine natum ad dexterā atris ſedet & verus ac proprius ejuſdem ſanguis qui pro obis effuſus eſt, in hoc Sacramento realiter & ſubſtantiater continetur.

2. Secundum eſt, quod nulla in Sacramento illo remaet Panis aut vini ſubſtantia, quantumvis id à ſenſibus mame alienum videatur; ſed tota ipſius Panis ac vini ſubantia convertitur in ſubſtantiam corporis, ac ſanguinis hriſti Domini.

Tertium denique est quod in eo Sacramento accidentia Panis ac vini, quæ oculis alijsque sensibus percipiuntur, sine ullo subjecto mirabili quadam atque inexplicabili ratione remanent & operantur; de quibus in paragraphis sequentibus agendum erit.

§ I.

De vera & reali præsentia corporis & sanguinis Christi Domini in Sacramento Eucharistiæ.

1. NOn hoc tempore solùm, sed jam olim à primis Ecclesiæ sæculis hæc veritas (nimirum Christi Domini corpus & sanguinem verè ac realiter in Eucharistiæ Sacramento adesse) quæ inter reliqua fidei Catholicæ dogmata quasi principem locum obtinet, ab Hæreticis impugnata est, quorum antesignanus fuit Iudas Iscariotes, qui primus huic veritati incredulus fuit, ut habetur S. Joann. 6. quem postea secuti sunt Simoniani & Menandriani, ut refert Bellarminus lib. 1. de Sacram. Euch. cap. 1. qui realem corporis Christi Domini præsentiam in Eucharistiâ negaverunt. Post illos Iconomachi, ut constat ex 6. Synodo generali act. 9. dixerunt Eucharistiam esse tantùm figuram seu imaginem corporis Christi. Secutus est deinde Berengarius, qui eandem veritatem circa annum 1050. impugnavit, quam tamen contumaciâ omni depositâ in Conc. Rom. sub Greg. 7. postea professus est. Exorti sunt postmodum Albigenses, qui (ut testatur S. Antoninus part. 4. tit. 11. c. p. 7. §. 5.) in Sacramento Eucharistiæ Christi Domini corpus verè & realiter esse negaverunt: quibus aliquot post annos subscripserunt Heretici illi qui Flagellantes dicti sunt, ut refert Bernardus Luxemburgensis in catalogo Hæreticorum. Demùm Joannes Zuinglius, Oecolampadius, Bullingerus, alijque recentiores Sectarij, quorum agmen clausit Caluinus, cum suis asseclis; qui omnes licet inter se discordes, in eo tamen conveniunt, quod Christi Domini corpus realiter in Eucharistiæ Sacramento esse negent.

2. Pro-

2. Probatur igitur nostræ fidei veritas, & simul errores oppositi refelluntur, 1. authoritate script. S. Joann. 6. ubi Christus Dominus de institutione hujus Sacramenti à se facienda sic loquitur. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita; Deinde SS. Matth 26. Mar. 14. & Luc. 22 Christus Dominus hoc Sacramentum instituens, apertis & expressis verbis dixit: Hoc est corpus meum: hic est sanguis meus: Vnde sic argumentari possumus, Christus Dominus Eucharistiæ Sacramentum instituens, dedit in cibum id quod se daturum antè promiserat: atqui citato S. Joannis loco promiserat se daturum in cibum, non figuram corporis sui, sed ipsummet corpus: Ergo dicendū est verè corpus suum dedisse, proindèque ipsum Christi Domini corpus verè & realiter in Sacramento Eucharistiæ existere Quod autem verba illa ex S Joan. relata de corpore Christi non figuratè, sed verè ac realiter in cibū dando intelligenda sint, constat ex unanimi SS. Patrum consensu: Ita enim hunc locum de verâ & reali corporis Christi Domini sumptione in Sacramento Eucharistiæ interpretati sunt SS. Basilius, Gregorius Nyssen. Chrysostomus, Cyrillus, Epiphanius, Cyprianus, Hilarius. Ambrosius Hieronymus, Augustinus, Prosper, Leo, Damascenus, Bernardus, & alij quorum testimonia fusè refert Maldonatus in cap. 6. S. Joannis.

Probatur 2. auth. duorum Conciliorum generalium, primi scilicet & ultimi, scilicet Nicæni & Trident. in illius siquidem actis (ut refert Bellarmin libros 2. de Eucharist. cap. 10.) hæc habentur: Fide intelligamus situm in Sacra illa mensa agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à Sacerdotibus immolatum, & pretiosum ipsius corpus & sanguinem verè nos sumentes, credere hæc esse nostræ resurrectionis symbola. In Tridentino autem sess. 13. cap. 1. Docet Sancta Synodus, & apertè ac simpliciter profitetur, in almo Sanctæ Eucharistiæ Sacramento, post Panis & vini consecrationem, Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum atque hominem, verè; realiter ac

 sub-

substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri: nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cœlis assideat, juxta modum existendi naturalem, & ut multis nihilominus aliis in locis Sacramentaliter præsens, suâ substantiâ nobis adsit ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata, assequi possumus, & constantissimè credere debemus.

Probatur 3. ex SS Patribus qui fusè citantur à Bellarmino toto lib. 2. de Euchar. ubi consentientem illorum per omnes Ecclesiæ ætates doctrinam ostendit: Illustriora aliquot testimonia hic proferemus.

S. Cyprian. serm. de Cœnà Dom. Panis iste, inquit, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro.

S. Hilarius lib. 8. de Trinit. De veritate, inquit, carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus: nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra vere caro est & vere sanguis est, &c. an hoc veritas non est? contingat plane his verum non esse, qui Christum Jesum verum esse Deum negant.

S. Ambros. lib 4. de Sacram. Panis iste, inquit, Panis est ante verba Sacramentorum; ubi accesserit consecratio de Pane fit caro Christi.

Probatur 4. ex antiquâ & perpetuâ Ecclesiæ praxi adorandi hoc Sacramentum, quod testatur S. Ambros. lib. 3 de Spiritu Sancto cap. 12. Per terram, inquit, intelligitur caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus. Et S. Aug. in Psal. 98. Nemo, inquit, carnem Christi manducat, quin prius adoret; adorari autem in hoc Sacramento Christi caro non posset; si in eo verè ac realiter non existeret.

4. Objiciunt Hæretici 1. hæc Christi Domini verba S. Joannis 6. Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quidquam; Unde inferunt carnem Christi realiter in sumptione Eucharistiæ non comedi cùm ex se nihil profutura sit.

Respondet S. Augustinus tract. 27. in Joann. Caro non rodest quidquam sed quomodo illi (Capharnaitæ scilicet) ntellexerunt, carnem quippe sic intellexerunt quomodo n cadavere dilaniatur, aut in macello venditur. Vnde S. hrysost. hom. 46 in Joan. Cyrillus Catechesi 4. Mystag & alij SS. Patres per hæc Christi Domini verba & alia ubsequentia dicunt admoneri fideles, ut hujus Sacramen-i veritatem non carnaliter, id est secundùm sensum huma-um, qui nihil prodest, imò in percipiendis Mysteriis di-inis multum obest, sed spiritualiter, id est secundum ve-æ fidei spiritum intelligant, secundùm quem caro Christi Domini in hoc Sacramento non ut simplex & nuda caro onsideratur, quâ ratione nihil prodest, sed ut caro divi-o spiritu plena & divino Verbo personaliter unita; quo acto vivificare & maximè prodesse potest.

Obiiciunt 2. S. Augustinum lib. cont. Adimantium cap. 2. sic loquentem, Non dubitavit Christus dicere: Hoc est orpus meum, dum signum daret corporis sui. Vnde infe-unt hoc Sacramentum non continere corpus Christi reali-er, cum illius signum sit, Item tract. 25. in Joan. Vt quid paras ventrem & dentes? crede & manducasti: Vnde se-uitur non ore, sed fide percipi corpus Christi; proinde-ue in hoc Sacramento realiter non existere.

Respondetur ad primum locum, falsò ab Hæreticis in-erri corpus Christi realiter in hoc Sacramento non existe-e, ex eo quod dicatur esse signum corporis Christi; sicut x eo quod idem Christus vocatur ab Apostolo Heb. 1. fi-gura substantiæ Patris, falsò inferretur substantiam patris n illo realiter non esse: quare dicendum est ideò Eucha-istiam vocari signum corporis Christi; non quod Christi corpus ibi realiter non sit; sed quia ibi modo quodam in-visibili sub speciebus tamen sensibilibus Panis tanquàm sub signo visibili existit.

Ad 2. Respondetur S. Augustinum verbis in objectione citatis metaphoricè loqui de manducatione spirituali do-ctrinæ divinæ, quæ fit per fidem ut ex toto ejus contextu

facilè colligi potest vel si de ejus Sacramenti manducatione loquatur, docere tantùm illum voluisse realem corporis Christi in hoc Sacramento manducationem tunc solùmmodò esse fructuosam, quando spirituali per fidem manducationi conjuncta est.

5. Obiiciunt 3. possibile non esse Christum totum in tam parvâ hostiâ, imò in illius minutissimâ particulâ realiter contineri; simul in cœlo & in tot locis super terram realiter adesse; ejus majestatem dedecere, dentibus manducantium frangi & conteri, imò à bestiis posse devorari, ab igne comburi, pedibus conculcari, &c.

Ad hæc & similia argumenta breviter respondetur, ista videri posse impossibilia & indecentia iis qui Dei potestatem incomprehensibilem & inexhaustam bonitatem, & (ut Apostoli verbis utamur Ephes. 2.) nimiam charitatem ignorant: Fideles verò, qui firmiter credunt S. Luc. 1. non esse impossibile apud Deum omne verbum, ut testatus est Angelus, firmissimè etiam sibi persuadent realem illam Christi præsentiam in hoc Sacramento tam expressis divinæ veritatis testimonijs assertam, Deo possibilem esse, licet possibilitatis illius modum ignorent. Credunt etiam nihil in illo Sacramento infinitam ejus bonitatem dedecere, neque manducatione, aut quâvis aliâ hujus Sacramenti attrectatione corpus Christi gloriosum dehonestari, sicut nec Solis radius inficitur ex cœno in quod illabitur, nec ejus speculi aut cristalli ab eo illustrati fractione violatur.

6. Porrò ad has & similes Hæreticorum objectiones solvendas, observandum est hujus Sacramenti veritatem non ratione humanâ, sed solâ Dei authoritate inniti: proindèque ut certò cognoscatur, non ratiocinium humanum sed divinum oraculum esse tantummodò consulendum: videndum quid afferat Sacra Scriptura, non ut ab Hæreticis in contrarias & falsas interpretationes distorquetur, sed ut ab Ecclesia universa & à SS. Patribus unanimi consensu intelligitur. Præterea notandum est SS. Patres aliquando non apertè & clarè, sed ambiguè & obscure de hoc Sacramento lo-

tò locutos fuisse, ac religiosâ quâdam præcautione illius notitiam occultare voluisse tum Catechumenis, ne ex ea scandalum aliquod paterentur; tùm infidelibus inter quos degebant, ne tam pretiosam margaritam ante porcos projicerent; præsertim cùm inter fideles nulla tunc circa hujus Mysterij veritatem difficultas aut dubitatio suborta esset: unde S. Athanasius in 1. Apol. de fuga sua: Non est, inquit, fas Mysteria non initiatis prodere, ne Ethnici non intelligentes derideant, aut Catechumeni curiosiores facti scandalizentur.

§. II.

De Transsubstantiatione seu conversione totius substantiæ Panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi Domini.

1. FIdes Catholica docet non modò corpus & sanguinem Christi Domini realiter in Sacramento Eucharistiæ sub speciebus Panis aut vini existere, ut suprà probatum est, sed præterea nihil substantiæ Panis aut vini in eo remanere, totamque Panis ac vini substantiam transmutari & converti in substantiam corporis & sanguinis Christi Domini; quod Conc. Trid. explicavit simul & definivit his verbis: Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuò Sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem Panis & vini, conversionem fieri totius substantiæ Panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus, quæ conversio convenienter & propriè à S. Catholica Ecclesia Transsubstantiatio est appellata.

Huic veritati multiplices opponuntur errores, quos hic breviter recensere non erit inutile, ut evidentiùs fiat quid in hoc Mysterio credi, quidve repudiari debeat.

Quidam igitur, ut refert Bellarm. lib. 3. de Eucha. cap. 11. attendentes ad modùm transmutationum substantialium quæ naturaliter fiunt, in quibus una tantùm pars sub-

ſtantialis compoſiti, nempè forma, tranſmutatur, materiā prima immutabili permanente; ſimiliter opinati ſunt in hoc Sacramento ſolam Panis ſubſtantialem formam per conſecrationis verba mutari; materiam verò Panis remanere, & ab anima Chriſti informari. Alij è contrario exiſtimaverunt ſolam Panis materiam mutari in corpus Chriſti, remanente forma ſubſtantiali ejuſdem Panis. Alij arbitrati ſunt Panem in Euchariſtia hypoſtatice aſſumi à Verbo divino eodem prorsus modò quo natura humana ab illo aſſumpta eſt. Alij cenſuerunt ſubſtantiam corporis Chriſti & ſubſtantiam Panis ſimul in Euchariſtia commiſceri. Luther. denique lib. de captivit. Babyl. cap. de Euchariſtia, docuit non eſſe articulum fidei, quod ſubſtantia Panis maneat vel non maneat ſimul cum Chriſti corpore in Euchariſtia, ac utrumque ſine hæreſis periculo poſſe defendi; ſibi tamen videri probabilius & Scripturis conformius quod in hoc Sacramento Panis ſubſtantia maneat ſimul cum ipſo Chriſti corpore.

2. Refelluntur hi errores, & Catholicæ fidei veritas de tranſubſtantiatione Panis & vini in Chriſti Domini corpus & ſanguinem, probatur 1. ex authoritate Eccleſiæ, quæ id expreſsè & apertè declaravit, tùm in Concil Trident. ſuprà relato, tùm etiam anteà in Concil. Later ſub Innoc. III. cap. Firmiter, de Sum. Trin. ubi definitum habetur: In Sacramento altaris corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus Panis & vini veraciter contineri, transſubſtantiatis Pane & vino in corpus & ſanguinem: Et in Conc. Rom. ſub Nicolao II. ubi Berengariûs iterùm hæreſim ſuam abjurans, profitenſque fidem Catholicam ſic loquitur: Corde credo, & ore cõfiteor, Panem & vinum, &c. ſubſtantialiter converti in veram ac propriam & vivificatricem carnem & ſanguinem Chriſti Domini.

Probatur 2. ex SS. Patribus qui id unanimi conſenſu aſſerunt: ut S. Gregor. Niſſen. orat. Catech. cap. 37. Dei verbo, inquit, Sanctificatum Panem in Dei verbi corpus credo tranſmutari: ibidemque ſubdit naturam Panis &

vini

vini transelementari in corpus & sanguinem Christi, S. Cyril. Alexand. Epist. ad Calosyrium, dicit Panem in altari oblatum, in veritatem propriæ carnis à Christo converti S. Damasc. lib. 4. de Fide cap. 14. asserit in hoc Sacramento Panem & vinum modo mirabili in Christi corpus & sanguinem converti. S. denique Ambr. lib. de initiandis cap. 9. ipsam Panis & vini transmutationem in corpus & sanguinem Christi Domini fusè explicat, & variis tùm rationibus, tùm exemplis probat, quæ apud illum utiliter legi possunt.

3. Obiiciunt 1. hæretici Eucharistiam vocari in Scripturis Panem, ut 1. Cor. 10. unde inferunt Panis substantiam simul cum Christi corpore in Eucharistia remanere, alias falso Panis diceretur.

Respondetur vocari Panem; vel quia exteriorem figuram & alia Panis accidentia retinet; sicut Gen. 18. Angeli vocantur viri, quia exteriùs tales esse videbantur, licet realiter tales non essent; vel quia ante consecrationem verè Panis fuit: ideoque Panis dicitur, quamvis ampliùs non sit; sicut in Scripturis res quædam post mutationem in ipsis factam eodem plerumque nomine vocantur, quo anteà vocabantur, ut Exod. 7. virga Moysis in serpentem substantialiter mutata, adhuc tamen appellatur virga.

Obiicitur 2. verbum (transsubstantiationis) non reperiri in scriptura.

Respondetur neque etiam in illa reperiri verbum Consubstantialis, quod Concilium Nicæn. 1. ad Christi Domini naturam divinam explicandam usurpavit; neque ullum tamen Catholicum de veritate per verbum illud significata dubitare: si igitur Ecclesia in Concilio illo Sanctissimè & summa cum ratione id fecit, cur eadem Ecclesia in Cōcilio Lateran. Florent. & Trident. ad Eucharistiæ veritatem expressiùs significandam & ab erroribus vindicandam idem præstare non potuit?

§. III.

Explicantur quædam difficultates circa transsubstantiationem Panis & vini in Christi Domini corpus & sanguinem.

1. PRima est, quid sit propriè illa transsubstantiatio & quomodò intelligi debeat, Omissis variis & prolixi super hac difficultate Theologorum disputationibus, bre viter dicimus trassubstantiationem Panis in corpus Christi non esse ipsius corporis Christi substantialem productio aut mutationem, id est, Christi Domini corpus per illan transsubstantiationem de novo non produci, nec substan tialiter mutari, aut localiter moveri; sed per vim & e ficaciam consecrationis fieri, ut desinente totâ Panis sul stantiâ corpus Christi, quod est in Cœlo, sine ullo mot locali, aut mutatione sui substantiali, jam esse incipiat su Speciebus ipsius Panis; neque solùm sub illis sit per sim plicem præsentiam sive coëxistentiam, sed etiam per unio nem quandam, qualis erat inter substantiam Panis & ac cidentia ejusdem Panis, sublatâ tamen inhærentiâ.

Quod si cui explicatio ista minimè satisfaciat, memine rit SS. Patres (ut testatur Catechismus Rom. cap. 4. par ✱) sæpè admonere fideles, Ne curiosius inquirant, qu pacto ea mutatio fieri possit; nec enim à nobis percip potest, nec in naturalibus mutationibus, aut in ipsâ rerun creatione hujus rei exemplum aliquod habemus; verùn quod solâ fide percipi debet, id quomodò fiat non est cu riosius inquirendum.

2. Secunda difficultas est, quid in illâ transsubstantiatio ne ponatur sub speciebus Panis & vini tam vi verborũ con secrationis, quàm per naturalem concomitantiam. Nihi aptius ad hujus difficultatis solutionem afferri potest, qu id quod habetur in Concil. Trident. sess. 13. cap. 3. ubi di citur, Verum Christi corpus, verumque ejus sanguinen sub Panis & vini specie, unà cum ipsius animâ & divinita

te exi-

te exiſtere, ſed corpus quidem ſub ſpecie Panis, & ſanguinem ſub ſpecie vini ex vi verborum: ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie Panis, animamque ſub utraque vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit non amplius moriturus, inter ſe copulantur, divinitatem quoque, propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypoſtaticam unionem: quapropter veriſſimum eſt tantumdem ſub alterutrâ ſpecie, atque ſub utrâque contineri; totus enim & integer Chriſtus ſub Panis ſpecie, & ſub quavis ejus ſpeciei parte: totus item ſub vini ſpecie, & ſub ejus partibus exiſtit.

Ex quibus Concilij verbis colligitur 1. quòd ſicut ſub ſpecie Panis totum corpus, ſic etiam ſub ſpecie vini totus Chriſti Domini ſanguis vi verborum ponitur, cùm nulla ſit ratio cur una ejus pars præ alterâ ponatur, ſicque totus ille divinus ſanguis, ne unicâ quidem guttulâ exceptâ, vi verborum conſecrationis in Sanctiſſimo Miſſæ ſacrificio (quod maximè perpendi debet) pro unoquoque noſtrûm quotidie effunditur.

Colligitur 2. ea omnia, quæ Chriſto Domino extra Sacramentum nunc in Cœlo exiſtenti ſunt intrinſeca, per concomitantiam quoque poni ſub ſpeciebus conſecratis; & ſic corporis ejus glorioſi dotes, qualitates item naturales ac ſupernaturales ejus animæ inexiſtentes, omnes denique divinitatis ejus perfectiones in illo Sacramento contineri: ita ut aliqua ratione de unoquoque fidelium dignè Sacramentum hoc percipiente dici poſſit, quòd tunc cùm illud percepit, in eo ſint omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei. Per eandem quoque concomitantiam perſona Patris & perſona Spiritûs Sancti, propter identitatem naturæ cum ipſius Filij perſonâ, ſub illis Panis ac vini ſpeciebus ita ſimul adſunt, ut ſi per immenſitatem ſuam ubique non eſſent, ratione tamen illius identitatis in illo Sacramento adeſſent.

3. Tertia pars difficultatis, an Chriſti Domini corpus, quod

quod in Eucharistiæ Sacramento inextensè & indivisibiliter existit (constat ex suprà relatis Concil. Trid. verbis) retineat in eodem Sacramento propriam quantitatem. Respondetur affirmativè cum S. Doctore q. 76. a. 4. Ratio est, quia omnia quæ naturalem & plusquam localem connexionem habent cum substantiâ corporis Christi, ponuntur per concomitantiam in hoc Sacramento, ut ex antè dictis patet; unde sequitur, ut quantitas quæ corpori glorioso Christi naturaliter connexa est, sub hujus Sacramenti speciebus reperiri debeat. Quæ quidem Doctrina ita certa est, ut quamvis ab Ecclesiâ expresśè definita non sit tanquam de fide: contrarium tamen sentire erroneum existimet Alexander Alensis p. 1. q. 40. mem. 3. a. 2.

Dicet aliquis, si corpus Christi retineret propriam quantitatem in Eucharistiâ, deberet esse extensum & divisibile & figuram etiam aliquam habere, cùm figura sit intrinsecus terminus quantitatis.

Respondetur duplicem esse quantitatis extensionem, seu corpus quantum duplici modo esse extensum; primo in ordine ad se, secundo in ordine ad locum. Prior extensio est de essentia ipsius quantitatis: posterior verò est tantùm proprietas virtute Divina ab ea separabilis: unde fit ut quantitas hac extensione locali destituta quantæcumque sit magnitudinis in ordine ad se, possit tamen per divinam Omnipotentiam intra spatium quantumvis exiguum concludi. Similiter duplex est figura, una organica, quæ pendet ab extensione quantitatis in ordine ad se; altera localis, seu (ut ita loquamur) situalis, quæ ab extensione locali ipsius quantitatis pendet cum igitur corpus Christi Domini in Eucharistiæ Sacramento sit solummodò extensum in ordine ad se, non verò in ordine ad locum, habet tantùm figuram organicam, non verè localem, unde intelligitur quâ ratione fieri possit, ut retinens propriam quantitatem & figuram, in quantumvis exiguo spatio & sub quantalibet specierum Sacramentalium particula totum contineri possit.

4. Quar-

4. Quarta difficultas est; quid de speciebus Panis & vini in hoc Sacramento remanentibus sentiendum sit. Respondetur species illas seu accidentia Panis & vini, puta figuram, colorem, saporem, &c. post consecrationem manere sine ullo subjecto. Ita definitum est in Concilio Trident. sess. 13. can. 2. & hæc Vvicleſi propositio tanquam falsa & hæretica damnata est in Concil. Constant. sess. 8. (Accidentia Panis non manent sine subjecto in Sacramento, &c.) Id tamen de omnibus accidentibus conjunctim sumptis est intelligendum: vera siquidem est S. Thomæ doctrina quæst. 77. art. 1. & 2. asserentis quantitatem Panis & vini ab omni subjecto separatā divinâ virtute in hoc Sacramento existere; reliqua verò accidentia esse in ipsâ quantitate tanquam in subjecto. Qui etiam a. 3. docet, species illas Panis & vini posse sic separatas agere, quidquid poterant, dùm ipsius Panis & vini substantiæ tanquā proprio subjecto inhærebant; cùm semper eandem essentiam, existentiam & agendi virtutem retineant Et a. 4. species illas posse corrumpi ut experientia satis compertum est. Art. item 6. ex speciebus illis fieri posse nutritionem substantialem: sive nutritio illa ex solâ specierum quantitate divina virtute fiat, sive (quod probabilius est) ex materiâ quæ à Deo creatur eo instanti quo species illæ Sacramenti ita alterantur, ut ipsa substantia Panis, si adesset, sub illis esse naturaliter desineret. Denique q. 76. art. 6. ad 3. tradit Christi Domini corpus & sanguinem desinere esse sub illis Panis ac vini speciebus, quandò ita mutantur aut alterantur. ut hæc mutatio seu alteratio ad desitionem substantiæ Panis ac vini sufficeret; remanere verò sub illis Christi corpus ac sanguinem, quandiù mutatio illa seu alteratio tanta non est, ut ad desitionem substantiæ Panis aut vini satis esset: quod ex ipsius etiam Ecclesiæ praxi satis constat, quæ tandiù adorat Christum in hoc Sacramento, quandiù in illo species Panis ac vini remanere cognoscit.

5. Quinta difficultas est, an Christi corpus sub specie-

bus

bus Sacramentalibus existens videri possit ab oculo corporeo, vel ab intellectu creato cognosci.

Respondet S. Doctor quæst. 76. art. 7. nullum corporeum oculum pertingere posse ad visionem corporis Christi, prout est in hoc Sacramento; cùm in illo sit per modum substantiæ, quæ per se non est visibilis: ab intellectu autem creato posse clarè cognosci, dummodò lumine gloriæ illustretur, quo deficiente nonnisi obscure, ac per fidem percipi posse Christi existentiam Sacramentalem: unde (ut ait idem S. Doctor.) nequidem ipsi dæmones Christum in hoc Sacramento existentem cognoscere possunt, nisi per fidem, cui non assentiuntur voluntariè; sed ad eam evidentia signorum convincuntur, prout dicitur S. Jacob. 2. quod dæmones credunt & contremiscunt.

6. Sexta denique difficultas est, quid de miraculosis apparitionibus sentiendum sit, quæ aliquandò in hoc Sacramento contigerunt, & adhuc contingere Deo ita volente possunt; ut quandò puer, vel caro in manibus Sacerdotis aut super altari, vel sanguis in calice cernitur. Respondet S. Doctor art. 8. Christum tunc semper manere in hoc Sacramento; nec carnem illam aut sanguinem miraculosè apparentem esse carnem vel sanguinem ipsius Christi, sed esse aliquid miraculosè productum, quo tùm caro & sanguis ipsius Christi, tùm etiam Sacramentales species teguntur. Monet autem rectè idem S. Doctor in 4. dist. 10. q. 4. art. 1. q. 3. non licere ejusmodi carnem aut sanguinem miraculosè sic apparentem ore sumere: quia hæc signa miraculosa non habent modum convenientem, quo possint pro ratione hujus Sacramenti comedi ac bibi: quare in illo casu deberet Sacerdos (ut docet Valentia disp. 6. quæst. 4. de Euch. part. 1.) alium Panem & vinum consecrare & sumere, ut Sacrificium ea ratione perficeretur.

SI.

SECTIO VI.

Quinam sint effectus Sacramenti Eucharistiæ.

1. VArii sunt, iique saluberrimi hujus divini Sacramenti effectus, de quo verè dici potest, quod olim de manna dictum est, omnem in illo reperiri saporis suavitatem: præcipuos hic & observatione maximè dignos adnotabimus.

Atque in primis certum est hoc Sacramentum ritè dispositis gratiæ Sanctificantis augmentum conferre, ut in Dec. Eug. expressè definitum habetur, & satis constat ex ijs quæ cap. 1. de Sacram. in genere dicta sunt. Quod quidem gratiæ augmentum cæteris paribus longè uberius & plenius in isto Sacramento, quàm in aliis percipitur, cùm in eo fons ipse gratiarum, & omnium charismatum, ac donorum cœlestium contineatur, ut dicit Catechismus Romanus. Docet autem S. Thom. quæst. 80. art. 8. ad 6. effectum illum in ipsâ Sacramenti sumptione percipi, ideòque præcipuam tunc & maximam in suscipiente requiri devotionem.

Quærunt Theologi an Sacramentum hoc conferat etiã aliquando primam gratiam à peccatis justificantem. Respondetur certum esse sicut docet S. Thom. q. 79. a. 3. Sacramentum hoc nullo modò profuturum, sed potiùs maximè obfuturum ei qui cum affectu vel conscientia peccati mortalis illud susciperet: quod verò spectat ad illum qui in peccato mort. existens, illius tamen nec affectum nec conscientiam haberet, si bonâ fide ad hoc Sacramentum accedat, quidam Theologi, ut Richardus, Scotus, & alij quos citat & sequitur Suarez disp. 63. sect. 1. existimant in illo casu Sacramentum Eucharistiæ ex opere operato justificare ac primam gratiam conferre: Melius tamen S. Bonaventura, Gabriel Major & alij, quibus subscribit Vasques disp. 205, cap. 4. negant: cùm hoc Sacramentum per

se ad remissionem peccati mortalis non sit institutum: Cō
stat enim (ut loquitur Catechismu Rom. sup. c.4.) quem
admodum mortuis corporibus naturale alimentum nihi
prodest: ita etiam animæ, quæ Spiritu non vivit, Sacr
mysteria non prodesse: ac propterea Panis & vini speci
habent, ut significetur, non quidem revocandæ ad vitan
animæ, sed in vitæ conservandæ causa, instituta esse. Do
cet tamen S. Thom. sup. illum qui bonâ fide ignorans s
in peccato mortali esse, devotè ac reverenter hoc Sacra
mentum perciperet, ex Dei bonitate per illud gratiam ali
quam actualem consecuturum, quâ excitabitur ad actum
charitatis seu perfectæ contritionis eliciendum, & sic ab
ipso peccato mortali illum liberari posse.

2. Secundus hujus Sacramenti effectus complectitu
quædam specialia gratiæ actualis auxilia opportuno tem
pore vi hujus Sacramenti dignè suscepti conferenda, pe
quæ charitas conservatur, roboratur, perficitur; idqu
spiritualiter animæ confertur, quod Panis & vinum cor
pori conferre solent, ut expressè declaratur in Dec. Eug
ubi dicitur, Omnem effectum, quem cibus & potus mate
rialis quoad vitam operantur corporalem, sustentando
augendo, reparando, & delectando; Sacramentum ho
quoad vitam operari spiritualem; In quo (ut explicat S
Chrysost. hom. 6. ad pop. Antioch.) Christus Dominu
maximā erga nos charitatem evidentissimè testatur: cum
enim sæpè numerò parentes liberos suos aliis nutriendo
tradant, ipse nos alere propriâ suâ substantiâ voluit, car
nemque suam à nobis tangi, manducari, illique dente
nostras infigi permisit.

Tertius effectus consistit in eo, quod Christus Dominu
se in hoc Sacramento sumendum nobis exhibet, non mo
dò tanquam cibum, quo nutriamur, sed etiam tanquam
salutare medicamentum, quo naturæ nostræ infirmitate
id est pravæ inclinationes, immoderati affectus, &c. cu
rentur. Id passim docuerunt SS. Patres S. Gregor. Nissen
Orat. Catech. cap. 37. dicit Eucharistiam esse Salutar

medi-

ıedicamentum, veneni damnum quod corpori fuerat in-
ıum, per contrariam repellens affectionem. S. Cyrillus
ɔ. 4. in S. Joan. cap. 17. Sedat, cum in nobis manet Chri-
us, sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem
ɔrroborat, perturbationes animi extingvit, ægrotos curat,
ɔllisos redintegrat, &c. S. Ambrosius lib. 5. de Sacram.
ap. 4. Iste Panis quotidianus sumitur in remedium quoti-
ianæ infirmitatis. S. denique Bernardus in Serm. de Cœ-
â Domini, postquam dixit Sacramentum Dominici cor-
oris & sanguinis efferatis motibus & pruritibus concupi-
:entiæ mederi, subjungit: Si quis vestrûm non tam sæpe
ıodo, nec tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ
ıxuriæ; aut cæterorum hujusmodi, gratias agat corpori
: sanguini Domini: quoniam virtus Sacramenti opera-
ır in eo, & gaudeat quòd pessimum ulcus accedat ad sa-
itatem.

3. Quartus effectus est remissio peccatorum venialiũ,
: docet S. Doctor art. 4. & antè illum docuerat S. Am-
rosius lib. 4. de Sacram. cap. 6. & lib. 5. cap. 4. & habe-
ır cap. Litterarum de Cons. cr. dist. 2. cap. 110. ibid. Re-
ittuntur autem peccata venialia in hoc Sacramento, sive
r infusionem gratiæ Sanctificantis præsupposità de illis
tritione, sive per charitatis & perfectæ contritionis fervo-
m, quem hoc Sacramentum excitat, ut ex mente Sanct.
octoris explicat Isambertus ad q. 79. q. 1. a. 6.

Quintus effectus est præservatio à peccatis mortalibus,
docet S. Th. art. 6. & S. Bernardus Serm. de Cœnâ Do-
ini, ubi dicit, Duo in nobis hoc Sacramentum operari,
& sensum minuat in minimis; & in gravioribus tollat
nnino consensum. Hunc autem effectum præstat tribus
æsertim modis, ut docet Isambertus suprà: primo sug-
rendo vires, & robur addendo, per augmentum scilicet
bituum supernaturalium, quod efficit: secundo amovẽ-
peccandi occasiones, juxta illud Psalm. 22. Parasti in
nspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me:
ertio denique protegendo nos à dæmonum impugnatio-
nibus

nibus, ipsósque dæmones arcendo; Vnde S. Ignatius Epi. ad Ephes. dicit per hujus Sacramenti frequentem & dign susceptionem: Expelli potestates Satanæ, &c. panemq illum esse antidotum non moriendi: & S. Chrysost. Hom 61. ad pop. Antioch. Tanquam leones, inquit, ignem sp rantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles.

Sextus effectus, est animæ gloria seu vita æterna. I S. Thom. a. 2. & constat ex his Christi Domini verbis Joan. 6. Qui manducat hunc Panem, vivet in æternũ. Co fert autem hunc effectum Eucharistia, non tantùm qu tribuit gratiam Sanctificantem, in quâ fundatur jus & d gnitas ad ipsius vitæ æternæ consecutionem; quod & r liqua Sacramenta præstant: sed etiam quia speciali mo confert dignè suscipientibus finalem perseverantiam, quantum per specialia gratiæ auxilia charitatem robor ac perficit, & à peccatis mortalibus præservat, ut suprà ctum est.

4. Septimus effectus, est corporis resurrectio & glori catio, quæ speciali modo tribuitur participationi hujus S cramenti, quod Christus declaravit his verbis S. Joan. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novi mo die: quod fusè explicat & probat S. Cyrillus Alexan lib. 4. in S. Joan. cap. 14. ubi observat quòd Christus D minus, in exsuscitandis mortuis non solùm verbo & i perio, ut Deus utebatur, verum etiam carnem suam qu cooperatricem nonnunquam adhibebat; ut reipsa ost deret carnem quoque suam, quoniam sibi conjuncta e vivificam esse: nam quandò principis filiolam suscitav manum ejus apprehendit, &c. Vnde concludit quòd formabit omninò ad immortalitatem participes sui.

Octauus denique, est, singularis quædam & inexpli bilis unio Christi Domini cum eo qui Sacramentum ist dignè suscipit; juxta quòd ipse Dominus Christus dixit Joan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sa guinem, in me manet, & ego in eo: & de hac mirab

unio

nione sæpè cum pietatis sensu loquuntur SS. Patres, ac
præ cæteris Sanctus Chrysostomus hom. 61. ad pop. An-
tioch. ubi postquam dixit nos per hujus Sacramenti parti-
ipationem unum corpus cum Christo fieri, subjungit;
ut itaque non tantùm per charitatem hoc fiamus, verùm
& ipsâ re in illam misceamur carnem, hoc per escam ef-
ficitur, quam largitus est nobis, volens ostendere deside-
rium, quod erga nos habet: propterea semetipsum nobis
commiscuit, & corpus suum in nos contemperavit, ut unū
quid efficiamur tanquam corpus capiti coagmentatum:
ardenter enim amantium hoc est. Et S Cyrillus Alexan-
drinus lib. 10. in Sanctum Joan. cap. 13. supra relata Chri-
sti Domini verba explicans: Sicut, inquit, si quis ceram
igne liquefactam alteri ceræ similiter liquefactæ ita miscue-
rit, ut unum quid ex utrisque factum videatur: sic com-
municatione corporis & sanguinis Christi ipse in nobis est,
& nos in ipso.

Hos omnes effectus, paucis, sed efficacibus verbis de-
laravit Concilium Trident. sess. 13. cap. 2. ubi dixit Chri-
tum Dominum hoc Sacramentum à fidelibus sumi voluis-
, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur &
onfortentur viventes vitâ illius qui dixit: qui manducat
ne, & ipse vivet propter me, & tanquam antidotum quo
iberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus
ræserivemur: pignus prætereà id esse voluit futuræ no-
træ gloriæ & perpetuæ fælicitatis, adeoque Symbolum
nius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos
anquam membra arctissima fidei, spei, & charitatis con-
exione astrictos esse voluit.

5. Monet autem sapienter Isambertus ad quæst. 79.
isp. 1. art. 1. ad hos effectus per totam vitam obtinendos,
acramenti illius participationem sæpe repetendam esse,
deò ut existimet vix fieri posse, ut quis propriâ sponte ac
eliberatè ab hoc Sacramento per longum tempus absti-
eat, quin in nouum aliquod mortale peccatum dilabatur.

Porrò circa hanc frequentem Eucharistiæ perceptionē,
obser-

observanda est Doctrina Sancti Thomæ & in 4. dist. 12 q. 4. art. 3. ubi dicit: In perceptione hujus Sacramenti duo requiri: desiderium conjunctionis ad Christum, & reverentiam Sacramenti: quorum primum inclinat ad sumendum, secundum ad abstinendum: sed quia amor timori præponderat, cæteris paribus laudabilius est sumere quàm abstinere: dùm tamen ex frequenti sumptione amor intendatur, & reverentia non minuatur.

6. Addimus prætereà ex libello verè aureo Introductionis ad vitam devotam, Beati Francisci Salesij Episcopi Gebennensis part. 2. cap. 22. super hoc frequenti communionis usu judicium communi Ecclesiæ consensu & praxi approbatum: Duo, inquit, genera hominum frequenti hujus Sacramenti participatione indigent: perfecti quidem, cum enim sint optimè dispositi, vituperio ipsis verteretur, si ad perfectionis fontem non accederent: imperfecti autem, ut ad perfectionem possint aliquando pertingere: fortes, ne debilitentur; debiles, ut roborentur: infirmi, ut sanitatem recuperent; sani, ne in morbum incidant. Subjungit posteà, eos qui multis sæcularibus negotijs sunt impliciti, Sacram Eucharistiã frequenter percipere debere, eo quod ejus virtute ac præsidio indigeant: sicut illi qui plurimis laboribus exterioribus attenuantur, vires solidis cibis crebrò reficere opus habent: denique Sanctissimum hoc Sacramentum sæpe percipiendum esse; ut quomodo dignè percipi debeat, experientia ipsa discatur: minùs siquidem rectè illud fit quod raró fit.

Hæc autem & similia, quæ de frequenti communionis usu apud SS. & Patres alios probatos authores dicta reperiuntur, semper intelligi debent cum hac conditione, ut scilicet quoties hoc Sacramentum sumitur, dignè & cũ debitis dispositionibus sumatur: de quibus dispositionibus nunc agendum nobis est.

SECTIO VII.

De dispositionibus ad hujus Sacramenti dignam perceptionem necessariis.

DE dispositionibus ad dignam Eucharistiæ perceptionẽ ex præcepto aliquo seu divino; seu Ecclesiastico necessariis agendum nobis est, & inquirendum, quænam dispositiones ad Sacramentum hoc sumendum ita prærequirantur, ut si vel unica ex iis desit, in illius perceptione, peccati alicujus reatus incurratur.

§. I.

Quænam dispositiones requirantur ex parte animæ.

1. PRima dispositio ad dignam Eucharistiæ sumptionem necessaria, est sana & recta de illius veritate fides; impossibile enim est (ut ait Apost. Hebr. 10.) sine fide placere Deo, accedentem quippe ad Deum credere oportet: & ideò, ut rectè observavit S. Doctor, qu. 77. a. 3. & ante illum Yuo Carnotensis Epist. 264. ex peculiari Ecclesiæ instituto, formæ hujus Sacramenti consecratoriæ, interposita sunt verba illa: Mysterium fidei: ut accedentes ad illud monerentur, fidem præsertim ipsis esse necessariã. Quod & confirmari potest ex antiquâ Ecclesiæ praxi, in illius administratione olim servari solitâ, teste S. Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 4. ubi refert moris suo tempore fuisse, ut Sacerdos Sacram Eucharistiam sumendam porrigens clarâ voce diceret: Corpus Christi, cui suscipiens respondebat, Amen; hâc voce, suæ erga hujus Sacramenti veritatem, fidei veluti professionem emittens.

Secunda dispositio est ab omni peccati mortalis maculæ munditiᴇs, & gratiæ Sanctificantis in suscipiente status: cum enim, ut docet Sanctus Thomas quæst. 79. art. 2. hoc Sacramentum se habeat instar spiritualis cujusdam alimẽti; vitam necessariò supponere debet in suscipiente: & quæst.

quæst. 80. art. 5. dicit eos qui cum conscientiâ peccati mortalis corpus Christi Domini sumunt, gravissimũ haud dubiè peccatum committere; quod quidem peccatum indignè communicantium Sanctus August. tract. 62. in Joan. cum peccato Judæ proditoris cōparat, S. verò Chrysostomus hom. 6. ad pop. Antioch. cum peccato eorum qui ipsum Christum Dominum occiderunt. Certè Apostolus 2. Cor. 11. apertè declarat indignè manducantem & bibentem Reum esse corporis & sanguinis Christi: quare ut monet Concil. Trident. sess. 13. cap. 7. communicare volenti revocandum est in memoriam Apostoli præceptũ probet seipsum homo: Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa confessione Sacramentali ad Sacram Eucharistiam accedere debeat: quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris; quod si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quàm primum confiteatur.

2. Ex quâ Concilij doctrina obiter colligitur, quàm periculosa sit quorumdam Theologorum sententia, qui asserunt olim iis, quibus ob peccata mortalia imposita fuerat pœnitentia publica, concessam nihilominùs ab Ecclesia interdùm fuisse Eucharistiæ participationem, quamvis Sacramentalem peccatorum absolutionem nondum recepissent: eandem etiam Eucharistiam ab Ecclesia non fuisse denegatam ob peccata quædam mortalia non ita gravia, licet nulla Sacramentali pœnitentia expiata forent.

Hæc enim manifestè pugnant cum iis quæ à Tridentino Concilio, ex praxi & consuetudine totius Ecclesiæ, ad dignam Eucharistiæ perceptionem facienda esse præscribuntur, imò quæ ex ipsiusmet Apostoli verbis in vero & proprio sensu ab ipsa Ecclesia explicatis, tanquam absolutè necessaria declarantur.

Dixi-

Diximus ad dignam Sacræ Eucharistiæ perceptionem quiri munditiem à quovis peccato mortali, non verò à ccato veniali: cum per illud Sanctificantis gratiæ status on destruatur, ut ex fide certum est; quamquam si quis a erga venialia aliqua peccata pravè affectus esset, ut iis xpressa & deliberata voluntate inhærere vellet, maxima set ratio dubitandi, ut nihil hic temerè definiamus, an ad sumendam Eucharistiam sufficienter esset dispositus; um enim Eucharistia sit ex diuina institutione Antidotum uo liberamur à culpis quotidianis, ut ex Concil. Trident. prà relatum est, qui fieri posset ut is dignè illam recipe- t, qui peccata illa quotidiana seu venialia deliberate in nimo fovere vellet?

3. Tertia dispositio est, ut nulla Ecclesiæ prohibitio hu- s Sacramenti perceptionem impediat: quantumvis enim uis justus & Sanctus existat, si taman Ecclesia Sacramēti jus sumptioni conditionem aliquam apponat, qua defi- ente illud sumi prohibeat, parendum necessario; nec con- mpto aut neglecto illius præcepto dignè potest quis ad cram illam mensam accedere. Exemplum hoc affert S. octor quæst. 80. a. 8. si quis à media nocte aliquid cibi l potus sumpserit; cùm secundùm Ecclesiæ leges non i à jejunis Sacramentum hoc extra morbum periculo- n sumi debeat. Item si quis excommunicationis alicujus tentia fuerit Superioris authoritate perculsus; quantū- aliàs coram Deo innocens, & ab omni crimine immu- existat, nihilominùs ab Eucharistiæ perceptione absti- re tenetur, donec vel innocentiam suam superiori pro- verit, vel absolutionem ab excommunicatione accepe- : ut enim rectè monet S. Gregor. hom. 26. in Evang. storis sententia justa vel injusta semper gregi timenda , &c. & is qui sub manu Pastoris est, timeat ligari, vel uste: nec Pastoris sui judicium temerè reprehendat; ne njustè ligatus est, ex ipsâ tumida reprehensionis super- culpa, quæ non erat, fiat.

4. Quarta denique dispositio ad dignam Eucharistiæ

perceptionem necessaria, in illis qui sunt rationis comp-
tes, est pius aliquis reverentiæ ac devotionis affectus. Quo
satis expresse declarat Concil. Trident. sess. 13. cap. 7
dicit cuique fidelium cavendum esse, Ne absque ma
reverentia & Sanctitate ad hoc Sacramentum percip
dum accedat: & cap. 8. explicans quâ ratione spiritua
sumatur, dicit id fieri, Fide vivâ quæ per dilectionem
ratur; id est per actus aliquos fidei & charitatis, qu
Christo Domino quilibet fidelis spiritualiter unitur: a
frustrà quis Christum Sacramentaliter tantùm in Euch
sta sumeret, nisi eidem spiritualiter conjungeretur; q
tamen sine aliquibus piis & religiosis affectibus fieri
posse, ex relatis Concilij verbis apertè constat.

Et certè quis non meritò reprehensibilem judicar
peccati damnaret illum, qui licet à peccato mortali
absolutionem Sacramentalem factus immunis, sine
tamen reverentiæ aut pietatis sensu, animóque de lib
vanis cogitationibus distracto, ad tremendam hanc
sam accederet? Piorum equidem omnium sensus e
si in Sacramenti hujus perceptione minus afferant dev
nis ac reverentiæ quàm par esse arbitrentur, de illo de
tanquam de peccato sese in confessione Sacramentali a
sent, unde patet eos tanquam indubitatum tenere; di
hoc Sacramentum nonnisi cum singulari religionis ac
tatis affectu esse suscipiendum.

§. II.

Quænam dispositiones requirantur ex parte corp

1. DVÆ præsertim ad hoc Sacramentum suscipien
dispositiones ex parte corporis requiruntur. P
est, ut qui Eucharistiam cupit percipere, sit jejunus
est ut nihil cibi vel potus à media nocte sumpserit. Ita
ctus Doctor quæst. 80. art. 8. idque in variis Concili
cretum est, ut in Carthagin. 3. cap. 29. & Tolet. 7. ca
ut in honorem tanti Sacramenti, quod dixit S. Aug.
118. prius in os Christiani corpus Dominicũ intraret q

rel

liqui cibi: ex quibus verbis intelligitur quale debeat esse ud jejunium, perfectum scilicet ac naturale; ita ut omnē orsùs cibi, potûs, medicinæ, aut cujusvis alterius rei in antumlibet parvâ quantitate sumptionem excludat, ut iam docet Sanctus Thomas cit. articulo 8. ad 4. & cum o communiter omnes.

Ceterum si quis sanguinem, aliùmve humorem ex ca- te defluentem, aut os eluendo, aquæ guttulas cum sali- a mixtas, aut cibi reliquias dentibus adhærentes casuali- r transglutiat: non censetur violare jejunium, nec ob id communione abstinere tenetur, ut explicat idem S. Do- or loco citato.

2. Sunt tamen aliqui casus, in quibus, secundùm com- munem Doctorum sententiam & Ecclesiæ praxim, etiam non jejunis Eucharistia sumi potest. Primus est, quan- o in periculo mortis per modum viatici sumenda est, ut ocet idem S. Thomas suprà. Secundus quando, nisi statim imatur Eucharistia, vel incendio absumenda est, vel infi- elium aut impiorum manibus prophananda: tunc enim Sacerdote vel à quovis alio etiam non jejuno cum reve- entia sumi debet. Tertius, quando Sacrificij perficiendi ecessitas incumbit, ut si Sacerdos celebrans, post conse- rationem, sed antè Sacramenti sumptionem moriatur; unc enim debet alius etiam non jejunus, Sacrificium in- hoatum perficere. Item si quis post consecrationem & orporis Christi sumptionem animadvertat aquam pro vino fuisse in calice appositam; tunc enim licet illā hau- erit, debet tamen (prout in rubricis Missalis annotatur) Panem & vinum de novo offerre & consecrare, incipiendo ab illis verbis; qui pridie quàm pateretur, &c. ac postea umere. Monet tamen rectè Laymannus cap. 7. de Sacri- icio Missæ, nullum ibi præceptum imponi adeoque Sacer- dotem, præsertim si publicè celebret, sequi posse senten- iam Scoti, Gabrielis, Adriani, Navarri, & aliorum, quos bidem citat, quibus etiam subscribit Toletus lib. 2. cap. 9. qui omnes docent in eo casu satius esse ad evitandū scan-

dalum, ut solummodò Sacerdos aliud in calice vinum pauxillo aquæ infundat, & tacitè offerat, atque consecr[et] incipiendo ab illis verbis, Simili modo postquam, &c. Quartus denique casus est, quando post sumptam ablu[tio]nem animadvertit Sacerdos superesse aliquas hostiar[um] à se consecratarum particulas; illas enim tunc licitè sumere poterit, ut docent Scotus, Navarrus, Suares, & alij apud eundem Laymannum suprà: ubi etiam mon[et] id intelligendum esse, non tantùm de particulis minu[tis] in patena vel corporali hærentibus, sed etiam de grandi[o]ribus, si facile asservari non possint; dummodò tamen Sacerdos nondū ab Altari recesserit, aut vestes Sacras exuer[it].

3. Secunda dispositio ex parte corporis, est munditie[s] seu ab omni immunditia corporali puritas: ad reverent[iam] quippe huic divino Sacramento debitam pertinet, ut quis immunditiei alicui seu pollutioni causam culpabile[m] dederit, quamvis peccatum in Pœnitentiæ Sacramen[to] expiaverit, à perceptione tamen Eucharistiæ abstineat i[l]lo die, ut fusè declarat Sanctus Thomas articulo 7. ubi Gregorium tanquam illius doctrinæ assertorem citat Epist. ad Augustinum Anglorum Episcopum, responsion[e] 10. & 11. additque quod, quamvis nulla culpabilis caus[a] intercederet, ex quadam congruitate tamen & decenti[a] consultiùs videretur illo die abstinere; quod tamen lib[e]rum cuique est, imò, si necessitas aliqua urgeat, aut di[a]boli fraus timeatur: tunc S. Doctor communionem ce[n]set non ideò esse relinquendam.

Quod autem de hac peccati specie, & de plerisque ali[is] gravioribus dicendum videtur; quis enim asserere aude[at] hominem qui immane aliquod flagitium, puta homicid[i]um aut adulterium recenter perpetraverit, eodem di[e] mente adhuc commotâ, & turbatâ conscientiâ: quamvi[s] peccatum cum ingenti cordis dolore confessus sit, illiu[s]que remissionem fuerit consecutus, posse tamen cum debi[ta] reverentiâ huic Sacramento participare; imò quis n[on] judicet ejusmodi hominem saltem illo die à Sacra Com-

muni-

unione abstinere debere eique Confessarium hoc præcire posse? Excipitur tamen casus necessitatis, aut alterius usæ rationabilis, quæ Confessarij judicio discutienda requitur.

Cum igitur de supradictarum dispositionum ad dignam ıcharistiæ perceptionem necessitate omnes conveniant, duabus aliis aliqua est hodie inter Theologos difficul-, quæ duobus Paragraphis sequentibus explanabitur.

§ III.

n sit ex præcepto aliquo necessarium, ut quis pœnitentiam seu satisfactionem sibi à Sacerdote injunctam ante sumptionem Eucharistiæ impleat.

QUæstio proposita intelligenda est de satisfactione seu pœnitentia secreta, id est secretò in confessione Sacramentali impositâ, & secretò à pœnitente implendâ, non rò de publicâ & canonica pœnitentiâ, quæ ob peccata ıædam graviora & publica olim imponebatur; est enim confesso apud omnes secundùm antiquam Ecclesiæ pram, publicos pœnitentes fuisse â Sacra communione exısos, ipsamque à corpore Christi separationem publicæ ius pœnitentiæ partem fuisse, nec proinde nisi peracta a pœnitentia ad Sacram Mensam licitè accedere potuisse; anquam verum sit etiam aliquando ante perfectam puicam illam pœnitentiam, ipsos pœnitentes priùs secretò Sacramentaliter à peccatorum reatu absolutos, ad Saam Synaxim in quibusdam casibus admissos fuisse, ut fu- & eruditè explicat & probat Joannes Bagotius è Societe Jesu in dissertationibus Theologicis de Pœnitentia ssert. 2. c. 8. sect. 2. & seq.

2. Quærimus igitur hic an pœnitens Sacramentaliter nfessus & absolutus impositam sibi à Confessario satisctionem priùs implere teneatur, quàm Eucharistiã perpiat. Et respondendum est nullo præcepto neque divino, que Ecclesiastico ad id teneri. Quod ut facilius probari

 possit,

possit, præsupponimus ex doctrina Concilij Tridentin &
communi Ecclesiæ praxi, absolutionem Sacramental
posse validè ac fructuosè conferri pœnitenti etiam pec
ta mortalia confitenti, antequam impleverit imposit
sibi à Sacerdote satisfactionem; imò, cum ipsa sati
ctio, sive consideretur quatenùs exolvitur pro pœnis, q
ut plurimum peccato quoad culpam remisso luendæ
persunt, sive sub quavis alia ratione, non possit esse D
grata & accepta, nisi ab eo impleatur qui justus fi
Deo gratus: hinc sequitur satisfactionem illam longè
lius ac perfectiùs effectum suum sortiri, si prius pœnit
per absolutionem Sacramentalem Deo reconcilietur.

Hoc igitur præsupposito, dicimus nullum extare p
ceptum divinum aut Ecclesiasticum, quo homo per Sa
mentalem absolutionem justificatus, ad implendam sa
factionem sibi à Sacerdote impositam obligetur, ante
ad Sacram Communionem accedat: neque enim div
aut Ecclesiasticæ leges quidquam aliud requirunt in
qui communicaturus est, nisi ut sit in gratiæ Sanctificar
statu; easque habeat dispositiones, quas paragrapho p
cedenti explicavimus: potest autem illas habere, qua
vis satisfactionem nondum impleverit. Certè Concil. T
dent. sess. 13. cap. 7. ex professo declarans, quænam præ
ratio ad hoc Sacramentum dignè suscipiendum requirat
nihil de illâ satisfactionis adimpletione dicit; sed tantu
modò proponit probationem illam quæ ab Apostolo p
scribitur ratione cujus is, qui peccati alicujus mortalis
conscius est, ad Sacrã Cõmunionẽ nonnisi præmissa Con
sione Sacramẽtali perceptaque absolutione, accedere deb

3. Cui Concilij doctrinæ suffragatur S. Gregorius E
in lib. Reg. 2. cap. 11. Quid est, inquit, hoc loco proba
nisi evacuata peccatorum nequitia se probatum ad do
nicam mensam & purum exhibere?

Quod confirmari potest ex eo quod S. Thomas art.
dicit, quod quilibet in gratiâ Sanctificante existens:
membrum vivum corporis Christi; proindéque filius D

ado-

loptiuus ac hæres; atqui membrum viuum debet sustentari de alimento ipsius corporis, & is, qui divinâ illâ escâ cœlestis gloriæ fruitione revelatâ facie pasci ac repleri gnus est, eandem sub velo Sacramenti dignè recipere test.

Dices saltem posse Sacerdotem pro arbitrio pœnitentem obligare, ut adimpleat satisfactionem a se impositam iusquam corporis Christi particeps fiat.

Respondetur posse quidem, sed non pro arbitrio; neque nim cœlestis illius thesauri dominus est, sed tantùm dipensator, proindéque sicut Margaritam illam divinā proicere non debet ante porcos, sic nec justis & filiis Panem itæ sine maximâ & gravissimâ causâ denegare: immò S. Patres nimium illum rigorem quorumdam Sacerdotum prorsùs improbant. Vnde Sanctus Leo Papa Epist. 80. i fin. Nulli Christianorum, inquit, facile communio denegatur, nec ad indignantis arbitrium Sacerdotis hoc fiat: paucis interjectis, conqueritur levibus de causis quosdam à gratiâ communionis exclusos, & animam, pro quâ hristi sanguis effusus est, irrogatione tam sævi supplicij uciatam, & inermem quodammodo exutamque omni unimine diabolicis incursibus, ut facilè capiatur, objectā.

§. IV.

n ad dignam Eucharistiæ perceptionem requiratur excellens aliquis puritatis ac Sanctitatis gradus.

SEnsus quæstionis est, an ad dignam corporis Christi participationem minimè sufficiat, ut quis per confessionem & absolutionem Sacramentalem à peccatis mortalibus mundatus sit; sed requiratur insuper, ut per diuturna pœnitentiæ bonorumque operum exercitia gradū aliquem excellentiorem puritatis ac Sanctitatis acquisierit; a ut, si quis recens à peccatis mortalibus per Sacramentum Pœnitentiæ purgatus, in se nihilominus adhuc experiatur vitiosos aliquos motus, prauas inclinationes, infir-

mam & languidam voluntatem, & alias ejuſmodi peccatorum reliquias, is ſufficienter diſpoſitus ad Euchariſtiam dignè percipiendam non cenſeatur, niſi priùs in perſanandis illis animi ægritudinibus, & ejuſmodi peccatorum veluti radicibus penitùs extirpandis, ac virtutum oppoſitarum acquirendis habitibus ſedulò ac diu laboraverit. Procul ſit reſolutione.

2. Dicendum quòd quamvis nulla creaturæ puritas aut Sanctitas, quantacunque ſit, infinitæ hujus divini Sacramenti excellentiæ ac dignitati pro merito reſpondere valeat; ea tamen fuit divinæ in nos clementiæ benignitas, ut nullum certum puritatis aut Sanctitatis gradum ad dignam illius participationem præſcripſerit; ſed id uniuscujuſque liberæ voluntati permiſerit; ita ut, dummodo quis verè à peccato mortali emundatus & per gratiam Sanctificatus exiſtat, quaſcunque animæ ægritudines aut pravos affectus in ſe perſentiat, modò iis non conſentiat, licitè ac fructuosè ad Sacram Euchariſtiam poſſit accedere.

Id ſatis apertè colligitur ex his Chriſti Domini verbis S. Matt. 11. v. 28. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos: & non eſt opus valentibus Medicus, ſed male habentibus: Item ex eo quòd univerſa Eccleſia in publicis Collectis profitetur ac poſtulat, ut hoc divinum Sacramentum ſit ablutio ſcelerum, & fortitudo fragilium, &c.

Idipſum etiam aſſerunt SS. Patres, cùm docent unum ex hujus Sacramenti effectibus eſſe, animæ ægritudines ſanare, pravorum affectuum motus ſedare, peccati fomitem comprimere, & alia ſimilia in nobis operari, ut ex eorum teſtimoniis ſuprà relatis ſect. 6. conſtat, quibus tria adhuc ſubjungimus.

3. Primum eſt Sancti Thomæ in opuſc. 58. cap. 1. de Sacramento Altaris, ubi docet corpus Chriſti in Euchariſtiâ inſtar medicinæ nobis exhiberi: illudque comparat maſſæ ficuum, quâ Iſaias Ezechiæ Regis ulcus ſanavit, dicitque

itque hujus Sacramenti perceptione ulcus concupiſcentiæ inari.

Secundum eſt S. Bonauenturæ in compendio Theologicæ veritatis lib. 5. c. 16. ubi dicit corpus Chriſti in Euchariſtiâ eſſe, ægris medicinam, peregrinantibus viam, ebiles confortare, valentes delectare, langvorē ſanare &c.

Tertiū eſt inſignis Eccleſiæ Pariſienſis Cancellarij Joannis Gerſonis, qui tractat. 9. ſuper Magnificat, poſtquam ortatus eſt animam Chriſtianam ut frequenter ad Sacram Euchariſtiam accedat: Audio, inquit, quid reſpondeas: rigida ſum: diſperſa ſum; carnalis ſum; exagitor curis, ſcrupulis inquietor, mordeor concupiſcentiis, fides imbecillis eſt, nutat ſpes, charitas refriguit: quæ mihi conventio cum Hoſpite tanto? Si te ſanam judicares, opus Medico non haberes, jure à te illum repelleres 3. exemplum Petri non approbamus in hac parte: ſtupuit ad capturam piſcium, ſubintulit tremens; Exi à me Domine, quia peccator ego ſum: tanto magis ô Petre, ſi peccator es, retinendus eſt Medicus Sanctificans & peccata tollens à te: quantò ſapientiùs peccator Zachæus: qui feſtinus & gaudens ſuſcepit Ieſum ad ſe: denique quàm prudenter hoc fecerit, data ſalus oſtendit.

Cæterum quantò propenſior erga nos Chriſti clementia & benignitas in hoc Sacramento effulget, tantò majorem haud dubiè reverentiam ac devotionem à nobis exigit: tantùmque abeſt ut inde quis occaſionem neglectûs aut torporis accipiat, quin potiùs, quò ſæpius accedit ad hanc divinam menſam, quod tamen ſine ſapientis viri conſilio facere periculoſum eſt, eò attentiùs ipſe invigilare debet, nè tot cœleſtibus gratiis tam frequenter irroratus vitiorum tribulos aut labruſcas, ſed potius uberes virtutum fructus referat: Heb. 6. Terra enim ſuper ſe venientem bibens imbrem, proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cujus conſummatio in combuſtionem.

SECTIO VIII.

Quæ sit hujus Sacramenti percipiendi necessitas.

1. DE duplici necessitate medij vel præcepti, quæstio in-telligi potest, de quâ in priori sensu.

Dicendum 1. Sacramentum Eucharistiæ in re suscep-nec adultis nec paruulis ad salutem necessarium esse ne-cessitate medij. Ita S. Doctor q. 73. a. 3. Et de adultis qui-dem constat, tùm ex communi Ecclesiæ consensu, tùm ex illis Christi domini verbis Sanct. Marc. ult. Qui credi-rit & baptizatus fuerit, saluus erit; Vbi æterna salus adul-torum (de quibus loquitur) fidei ac baptismo solùm at-scribitur, nullâ Eucharistiæ factâ mentione. De paruulis verò usu rationis carentibus, Concilium Trident. sess. c. 4. expresse declaravit illos Nulla obligari necessitate Sacramentalē Eucharistiæ communionem, siquidem per baptismi lavacrum regenerati Christo Domino incorpo-ti, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate ami-tere non possunt.

Dicet aliquis SS. Patres Eucharistiam paruulis bapti-tis administrasse, ut constat, ex Sancto Cypriano serm. de lapsis, S. Augustino Epist. 107. ad Vitalem & alijs. Vnde sequitur illos existimasse Eucharistiam esse necessitate me-dij necessariam.

Respondetur morem illum communicandi paruulos aliquibus tantùm in locis fuisse servatum; neque SS. Pa-tres unquam censuisse realem Eucharistiæ susceptionem necessitate medij esse paruulis necessariam: cùm S. Mel-chiades Papa qui circa annum 312. rexit Ecclesiā, in Epist. Decret. ad Episcopos Hispaniæ dicat, Regenerationem (Baptismi scilicet) per se salvare nos in pace beati sæculi recipiendos. Vnde Concilium Tridentinum docet: Non esse damnandam antiquitatem, si eum morem in aliquibus locis aliquando servavit; ut enim Sanctissimi illi Patres sui probabilem causam facti pro illius temporis ratione habue-

habuerunt, ita certè eos nulla salutis necessitate id fecisse sine controversia credendum est.

Dicendum 2. Sacramentum Eucharistiæ in voto suscéptum eatenùs tam adultis, quam paruulis esse ad salutem necessarium necessitate medij, quatenùs votum illud in Baptismi susceptione continetur, tùm ratione gratiæ baptismalis, quæ baptizatum ad Eucharistiæ perceptionem idoneum efficit; tùm etiam ratione propensionis, quam is qui vitam spiritualem gratiæ per Baptismum accepit, censetur habere ad vitam illam per alimentum Eucharistiæ conservandam, ut docet S. Thomas suprà, & post illum communiter alij Theologi, ut videre est apud Valentiam disp. 6. quæst. 1. de Eucharist. punc. 5.

Ex qua doctrina sic explicata intelligi potest, quo sensu dixerit Sanct. Augustinus lib. 1. contra duas Epist. Pelag. eos vitam habere non posse, qui fuerint expertes corporis & sanguinis Christi: Id enim intelligendum est de sumptione corporis Christi, quæ censetur fieri in voto, cum Baptismus suscipitur: quod idem S. Pater declaravit, ut refertur cap. Nulli, de consec. dist. 4. ubi dicit, Vnumquemque fidelium tunc corporis & sanguinis Domini participem fieri, quando in Baptismo membrum corporis Christi efficitur.

2. Quod si de necessitate præcepti quæstio intelligatur.

Dicendum 3. varia olim de hac re extitisse Ecclesiæ præcepta: Initio siquidem nascentis Ecclesiæ fideles sæpissimè, imò ferè quotidiè Sacramentum hoc sumebant: quæ consuetudo cum paulatim intermitti videretur, hanc Sanctus Anacletus aliqua ex parte renovavit. Epist. 2. præcipiens saltem Ministri qui Missæ Sacrificio inservirent, Eucharistiæ participarent. Charitate postmodum refrigescente, Sanctus Fabianus Papa Epist. 1. quæ refertur cap. Etsi de consecrat distinct. 2. edixit ut ter saltem quotannis, scilicet in festis Natalis Domini, Resurrectionis, ac Pentecostes, omnes Christi fideles Eucharistiam sumerent: Quod postea in pluribus Conciliis similiter decretum est ac præscr-

sertim Agathensi 1. Demum cùm Sācta illa & salubris præceptio in desuetudinem abiisset, & maximo animarum damno in plures etiam annos corporis Christi communio differretur, constitutum est in Concilio Lateran. sub Innocentio 3. cap. omnis utriusque sexûs, ut singuli fideles [illegible] ad annos discretionis pervenerint, Sacramentum hoc saltem semel in anno, tempore Paschatis percipiant, nisi ex licentia proprij Sacerdotis, in plures aliquot dies ex causâ aliquâ rationabili differendum esse censeatur.

3. Sunt autem quædam hic observanda circa Ecclesiasticum istud de sumenda Eucharistia præceptum.

Primum est, tempore Paschatis intelligi totū illud tempus, quod effluit à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusivè, ut ab Eugenio 4. declaratum fuisse refert Navarrus cap. 21. n. 45. imò ubi consuetudo legitimè præscripta uiget de satisfaciēdo huic præcepto per communionem quolibet Quadragesimæ die factam, idem Navarrus docet satis esse ad transgressionem præcepti evitandam, ut quis ejusmodi consuetudini se conformet.

Secundum est, ex probabilissimâ & in praxi magis receptа sententia, illum qui tempore Pachatis ex causâ aliqua justa vel injusta Sacram Eucharistiam accipere intermisit, posteà quam primùm commodè potest, ad sumendam illam obligari. Ita docent Navarrus, Azor, Suares, & alij apud Laymannum cap. 5. de Euchar. quibus subscribit Isambertus ad quæst. 80. disput. 6. art. 2. ubi etiam addit illum, qui prævidet defuturam sibi tempore Paschali communicandi occasionem, ad præveniendum illud tempus obligari: quod tamen aliqui rectè limitant, si in eum annum jam semel non communicaverit; aut si prævideat quod intra eundem annum communicare non possit; quia Ecclesiæ intentio præcipua est, ut communio intrà annum non differatur, sicut rectè observat & probat Laymannus suprà.

Tertium est, pœnam illam in supradicto decreto Concilij Lateran. contra hujus præcepti transgressores constitutam;

tutam ; scilicet ut viventes ab Ecclesia arceantur, & mortui Ecclesiastica sepultura priventur ; non esse latæ sententiæ, sed ferendæ, ut ipsius decreti verba indicant: quapropter parochi, aliique Sacerdotes, qui jurisdictionem in foro exteriori non obtinent, pœnam illam nonnisi consulto sic jubente Ordinario inferre non debent, nisi specialibus Diœceseon constitutionibus, aut consuetudinibus aliquid expressius declaretur.

4. Dicendum non modò Ecclesiasticum, sed etiam divinum de sumenda Eucharistia extare præceptum : Ita S. Thomas quæst. 8. art. 11. & constat tum ex his Christi Domini verbis S. Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis ; tum etiam ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. ubi sic loquitur : Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit ; & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, &c.

Quæres quo tempore divinum illud præceptum obliget? Respondetur 1. obligare saltem in articulo mortis, ut docet & pluribus probat Suares disput. 69. sect. 5. & Valentia disput. 6. quæst. 8. de Eucharist. punct. 4. colligiturque ex perpetuâ Ecclesiæ praxi, quæ peculiari curâ semper cavit, ne infirmi sine illius sumptione ex hac vita decederent : Vnde in Concilio Nicæno 1. can. 13. Eucharistia in fine vitæ sumenda vocatur viaticum necessarium. Idem habetur in Concilio Carthagin. 4. can. 77. & in alijs Conciliis quæ referuntur in Decreto, causa 27. quæst. 1. & 6.

Respondetur 2. valdè probabilem esse sententiam Soti lect. 9. de Euch. Ægidij Coninck quæst. 68. art. 3. & aliorum Doctorum, qui asserunt ex præcepto divino unumquemque fidelem adultum, etiam citrà mortis periculum ad sumendum aliquoties in vitâ Eucharistiam obligari, Christumque Dominum nullum tempus certum præscribere voluisse, sed Ecclesiæ suæ reliquisse determinandum.

Est autem observandum, quando Eucharistia in periculo mortis per modum viatici sumitur, etiam à non jeju-

nis

nis illam sumi posse, quandò sine graui damno aut periculo ieiunium ab illis usque ad tempus hujus Sacramenti recipiendi servari non potest, ut ex communi Doctorum consensu docet Toletus. l. 6. c. 15. & habetur in Rituali Romano, titulo de communione infirmorum: si tamen nullum probabile mortis periculum immineret, & ex devotione sola communicare vellet infirmus (quod illi haud dubiè saluberrimum est, ideóque consulendum) tunc non nisi ieiunus Eucharistiam suscipere deberet: quod si infirmus in mortis periculo diutius versetur, poterit iterum & sæpius Eucharistiam per modum viatici etiam non ieiunus sumere, ut docet idem Toletus suprà; dummodò tempus aliquod ab ultima viatici sumptione intercesserit: quod quidem tempus in Rituali tit. de comm. infirm. decem dierum spatio præfinitur.

5. Quærunt aliqui, an is qui paulò antequam incideret in periculum mortis, communicavit, teneatur iterum periculo illo adveniente Eucharistiam recipere. Quidā Theologi, ut Sotus, Paludanus, & alij quos citat & sequitur Laymannus c. 5. de Euchar. existimant, illum qui Eucharistiam recepit octo vel decem diebus antequam in periculum mortis incideret, non teneri sub peccato iterum communicare; quorum sententia quamvis probabilis videatur, verior tamen & in praxi tenenda est ea quæ asserit talem ex præcepto divino iterum obligari ad communicandum, etiamsi pridie quàm incideret in mortis periculum; jam communicasset. Ita Isambertus ad qu. 80. disput. 5. art. 2 ubi etiam contendit illum, qui nihil de periculo mortis cogitans communicasset aut celebrasset, si eodem die in tale periculum incidat, iterùm ad Eucharistiam sumendam per modum viatici obligari: cui tamen sententiæ ne subscribamus, obstat Ecclesiæ lex & consuetudo prohibens ne quis eodem die bis communicet, exceptis aliquot casibus in jure expressis, ut Natalis Domini, Parochi duas aut plures Ecclesias parochiales distinctas legiti-

mè

mè possidentis, &c. inter quos tamen propositus hic casus nusquam reperitur.

Optimum super hâc re consilium esset id præstare quod à Sanctissimis viris, & nuper etiam ab Eminentissimo & de universa Ecclesiâ optimè merito Cardinali Baronio aliquot annis ante mortem factum legimus; qui quoties communicabant, aut Missæ Sacrificium celebrabant, toties Sacram Eucharistiam per modum viatici ex peculiari intentione sumebant, eâ scilicet mente, ut si mors ex improviso accideret, divino præcepto de Eucharistia in tali casu sumenda ab ipsis satisfactum esset.

SECTIO IX.

Soluuntur quædam dubia circa doctrinam præcedenti sectione traditam.

1. PRimum est, utrum amentibus baptizatis administranda sit Eucharistia. Respondet S. Doctor q. 80. a. 6. cũ distinctione: vel enim semper caruerunt usu rationis, & talibus dicit Sacramentum hoc non esse administrandum: vel non semper caruerunt, & tunc si prius cum essent rationis compotes, apparuit in eis Sacramenti hujus aliqua devotio, debet ipsis in articulo mortis exhiberi (ut ibidem docet confirmatque authoritate Concilij 4. Carthaginen. can. 76. nisi fortè timeatur periculum vomitûs vel expulsionis. jis autem qui non omninò amentes sunt, sed debilem tantum habent rationis usum, non est hoc Sacramentum omninò denegandum, sed pro ratione dispositionis & devotionis administrandum.

2. Secundum est, quâ ætate pueris Sacramentum hoc administrari debeat? Respondetur, nihil super hac re generatim posse definiri, sed cujusque pueri indolem esse considerandam, in aliis siquidem tardiùs, in aliis citiùs rationis usus exoritur: neque tamen requiritur ut puer pleno ac perfecto judicio polleat, sed satis est, secundum men-

tem

tem S. Doctoris sup. in respect. ad 3. ut talem usum rationis habere incipiat, quo possit actum fidei circa hoc Sacramentum elicere, & devotum aliquem affectum circa illud concipere.

Vnde graviter aliquando peccant parentes, pastores & Confessarij, qui ex incuria primam puerorum communionem nimis diu differunt, quos Beatus Franciscus Salesius Episcopus Gebennensis in ipso rationis crepusculo ad Christum Dominum volebat in hujus Sacramenti participatione adduci, ut illius gratiis irrorati tanquam novellæ olivarum in circuitu mensæ Domini adolescerent, eoque confortante, baptismalem innocentiâ fæliciùs & constantiùs custodirent.

Tertium est, utrum reis ad mortem damnatis Eucharistia licitè denegari possit? Respondetur cum Isamberto a quæst. 10. disp. Ecclesiam posse speciali aliquo decreto, vel ratione alicujus consuetudinis, ejusmodi reos ad mortem damnatos Sacramentali Eucharistiæ perceptione privare quod præsertim probat ex eo quod Ecclesia olim in quibusdam Conciliis ac nominatim in Concilio Eliberitano, quosdam peccatores publicos, licet pœnitentes & Sacramentaliter absolutos, Sacra viatici sumptione etiam in articulo mortis privavit ergo idem etiam nunc in similibus casibus ad horrorem quorundam criminum altiùs animis imprimendum facere poterit: cùm in dispensatione Sacramentorum salvâ illorum substantiâ plenariam à Christo Domino potestatem acceperit.

4. Quartum est, utrùm sicut Sacerdotes celebrantes, sic etiam laici communicantes, Sacramentum hoc sub utraque specie sumere debeant? Respondetur juxta definitionem Concilij Trid. sess. 21. cap. 1. Laicos & Clericos non conficientes, nullo præcepto divino ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum obligari, neque ullo pacto salvâ fide dubitari posse, quin illis alterius speciei communio ad salutem sufficiat. Et posteâ subdit cap. 2 quòd licet ab initio Christianæ religionis non infrequens

utri-

triusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis am mutatâ illâ consuetudine, Sancta Mater Ecclesia gravibus & justis de causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit; quam reprobare aut sine ipsius Ecclesiæ authoritate pro libito mutare non licet. Addit denique cap. 3. fatendum esse etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum sumi; ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos desraudari, qui unam speciem solum recipiunt. Certè in Scripturis Actor. 2. 20. & 27. fit mentio solius fractionis panis, in cujus communicatione dicuntur fideles fuisse perseverantes: & olim in Ecclesia Sacramentum hoc sub sola specie panis ad communionem infirmorum asservatum, ipsisque infirmis ministratum fuisse, constat ex Concilio Nicæno can. 12. & 14. & ex Eusebio lib. 6. Histor. Ecclesf. cap. 35. & etiam ex S. Gregorio Nazianzeno in Orat. de Gorgonia sorore: ex quibus patet, quantùm à veritate alienum sit, quod hæretici dicunt, unumquemque fidelium præcepto divino ad communionem sub utraque specie sumendam obligari.

SECTIO X.

Quis sit legitimus hujus Sacramenti minister.

QUæstio proposita dupliciter intelligi potest: primò quis hoc Sacramentum conficere; secundò, quis illud legitime dispensare, & administrare possit, Pro illius in utroque sensu resolutione.

Dicendum 1. solùm novæ legis Sacerdotem, ritè ordinatum, esse proprium & legitimum Eucharistiæ conficiendæ ministrum. Hæc veritas, quæ de fide est, constat tùm ex his Christi Domini verbis S. Matth. 26. & S. Luc. 22. Hoc facite, &c. quibus solis Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus hanc Eucharistiæ conficiendæ potesta-

tem

tem concessit quo sensu verba illa intelligenda esse doce S. Thomas quæst. 81. art. 1. & constat ex Concilio Lateran. sub Innocentio III. cap. firmiter, in quo statuitur neminem nisi Sacerdotem ritè secundum claves Ecclesiæ ordinatum, Sacramentum hoc posse conficere: quod etiam expresè definitum est in Concil Trid. sess. 2. cap. 1. Huic quoque veritati subscripserunt SS. Patres ut S. Chrysostomus passim in libris de Sacerdotio, præsertimque lib. 3. 5. & S. Hieronymus dialogo cont. Luciferianos post medium, ubi contendit Hilarium quendam Schismaticum non potuisse Eucharistiam conficere, eo quòd fuisset tantùm in Diaconum ordinatus.

2. Dicendum solùm Sacerdotem esse ordinarium dispensationis & administrationis hujus Sacramenti ministrum. Ita S. Thomas q. 82. a. 3. & constat ex cap. pervenit, de consec. dist. 2 in quo reprehenduntur Sacerdotes qui laicis Eucharistiam dabant ad infirmos deferendam: & in Concilio Trid. sess. 13. cap. 8. dicitur: Hunc semper in Ecclesia morem fuisse, ut laici à Sacerdotibus communionem acciperent.

Diximus (ordinarium) primis enim Ecclesiæ temporibus ob penuriam Sacerdotum, extraordinariè hanc Eucharistiæ dispensationem Diaconis commissam fuisse constat ex S Justino Apolog 2. in fine, & ex S. Ambrosio lib. 1. Offic. cap. 41. quod tamen tempore consequenti ad solum casum necessitatis redactum fuit, ut declaratur in Concilio Carthag. 4. can 38. ac demùm protsùs exolevit.

3. Quanquam Suarez disp 72. sect. 1. & alij Doctores quos ibidem citat, existimant, etiam nunc in casu necessitatis (ut si infirmus in mortis articulo postularet viaticū nec adesset Sacerdos) posse Diaconum illi administrare quod similiter docet Toletus lib. 2. cap 28. Imò idē Suarez, Valentia, Koninch, & alij apud Bonacinam disp. 4 q. 5. punct. 1. asserunt in extremæ necessitatis casu, ut in articulo mortis, si nullus adsit Sacerdos aut Diaconus, laicum posse Eucharistiam per se ipsum sumere, aut alteri

sumen-

sumendam præbere; quod tamen intelligendum est seclu-so quovis scandalo. Quamvis autem Bonacina hanc sen-tentiam minus probabilem existimet alijs tamen non im-probanda videtur: cum olim id usitatum fuerit, ut constat ex Eusebio lib. 6. cap. 36 & nuper etiam in Maria Scotiæ Regina factum laudatur.

Dicendum 3. nullum Sacerdotem posse licitè alteri Eu-charistiam administrare, nisi sit ejus proprius pastor, vel ex proprij pastoris, id est summi Pontificis, Episcopi, vel Parochi commissione seu licentiâ expressa vel rationabili-ter præsumptâ, id faciat. Ita Suarez suprà sect. 2. Vasquez disp. 219. cap. 2. Laymanus lib. 5. tract. 4. cap. 7. de Euch. qui hanc affert rationem; quod dispensatio Sacramento-rum, ac præsertim hujus quo fideles spiritualiter pascun-tur, sit proprium munus pastoris, quod proinde nemo alius usurpare debet.

SECTIO XI.

De sanctissimo Missæ Sacrificio.

§ I.

Utrum in Missa verum & propriè dictum Sacrifi-cium offeratur.

1. MISSÆ nomen plurimi ab Hebraicâ voce, quæ ob-lationem spontaneam significat, derivare conten-dunt: alij tamen probabilùs (ut Bellarmino videtur lib. 1. de Miss. c. 1.) dictionem esse Latinam existimant à mit-tendo derivatam; quia per illam oblationes & preces ad Deum mittuntur; vel quia in illius fine Diaconi vel Sa-cerdotis voce fit remissio seu dimissio populi: Patres si-quidem Græci nusquam nomen Missæ, sed liturgiæ usur-passe reperiuntur, quos tamen alias voces Hebraicas, ut Pascha, Sabbatum Alleluia, &c. passim retinuisse videmus.

Quicquid sit de illius nominis derivatione, certum est illud

illud in Ecclesia antiquissimum & usitatissimum fuisse, it satis demonstrat ejus frequens mentio tùm in Conciliis antiquis, tùm apud SS. Patres, quos fusè refert Bellarminus loco proximè citato. Et eo nomine, secundùm communissimam ac usitatissimam illius acceptionem, significatur actio illa Religiosa divinitùs instituta, per quam Christi Domini corpus & sanguis cum Sacris quibusdam ritibus ab Ecclesia præscriptis consecratur, offertur, ac sumitur. Et de Missa eo sensu intellecta quæritur an sit verum & propriè dictum Sacrificium: pro cujus quæstionis faciliori resolutione.

Supponimus ex Doctrina S. Thomæ 2. 2. q. 83. & aliorum communiter Theologorum, Sacrificium propriè dictum esse oblationem externam soli Deo factam, quâ in testificationem supremi dominij, quod in omnes creaturas earumque vitam & existentiam obtinet (cujus proinde nutu sicut creatæ sunt & conservantur, sic etiam destrui & annihilari possunt) à legitimo ministro res aliqua sensibilis & permanens, ritu mystico consecratur & transmutatur.

Dicitur 1. oblatio externa, ut ab internis religionis actibus discernatur.

Dicitur 2. (soli Deo facta) quis enim, inquit S. Augustinus lib. 10. de civit. c. 4. sacrificandum censuit, nisi ei quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit?

Dicitur 3. in testificationem supremi dominij, &c. ut explicetur in quem finem Sacrificium offeratur.

Dicitur 4. à legitimo ministro: non enim cujusvis est offerre Sacrificium, Nec, ut ait Apostolus, quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.

Dicitur 5. res aliqua sensibilis & permanens, ut a ratione Sacrificij propriè dicti excludantur actiones transeuntes, quales sunt psalmodiæ, preces, &c.

Dicitur 6. (ritu mystico consecratur) id est divinò cultui & honori dedicatur: sacrificare enim, ut ait S. Doctor sup. a. 3. est aliquid Sacrum facere.

Dici-

Dicitur 7. (& transmutatur) ad verum enim & propriè dictum Sacrificium requiritur ut id quod sacrificatur a transmutetur, ut desinat esse id quod ante erat, cùm nim (ut suprà dictum est) Sacrificium offeratur in proestationem, quod Deus sit summus vitæ ac necis arbiter, d hoc requiritur ut non solùm usus rei, sed ejus etiam ubstantia Deo offeratur & in ejus honorem consumatur.

3. Hoc præsupposito, dicendum est in Missa verum & ropriè dictum Sacrificium Deo offeri. Hæc veritas, quæ Conc. Trident. definita est, tanquam fide credenda, & uam hæretici hodierni præsertim impugnant, probatur 1. x Malachiâ cap. 1. sic Judæos alloquente: Non est mihi oluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus on suscipiam de manu vestra: ab ortu enim usque ad ccasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in mni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio unda: quibus verbis prædicit Propheta, ut explicat S. ugustinus lib. 19. de Ciu. c. 23. cessaturas victimas quas umbra futurorum offerebant Judæi, & unum Sacrificiũ ntes à solis ortu usque ad occasum, sicut jam fieri cernius, oblaturas.

Probatur 2. ex eo quod Apostolus Heb. 6. dixit, quòd hristus Dominus factus est Pontifex in æternum secunm ordinem Melchisedech, id est quod sicut Melchisedech nem & vinum in Sacrificium obtulit, sic etiam Christus ominus corpus & sanguinem suum sub specie panis & ni in Sacrificium obtulit, & discipulis suis eorumque in cerdotio successoribus offerendũ tradidit: ita enim hunc ostoli locum explicant Sancti Cyprianus, Ambrosius, Ieronymus, & alij quos refert Bellarminus libro 1. de Issa cap. 6.

Probatur 3. ex Concilio Nicæno 1. can. 14. ubi statuitur Iaconos non habere potestatem offerendi Sacrificium, sed sos Sacerdotes: & Nicæno 2. act. 6. ubi expressa mentio f incruenti Sacrificij quod in memoriam Passionis Christi à Saerdote offertur; diciturque in eo non imaginem, sed immet Christi corpus offerri.

4. Probatur ex Sancto Ambr. cap. 1. in Sanctũ Lucam: d
ſacrificamus, inquit, Chriſtus adeſt, Chriſtus immolatu
Sancto Gregorio Niſſeno orat. 1. de feſto Paſchæ: Chriſt
non expectat Pilati judicium, ſed ineffabilis ſacrificij m
do præoccupat violentum impetum Judæorum, ac ſeip
offert oblationem pro nobis, Sacerdos ſimul & agnu
quando verò id accidit? cùm nempè corpus ſuum ad ma
ducandum, & ſanguinem familiaribus exhibuit ad biber
dum. Et Sancto Auguſtino libro 4. de Trinitate capite 1
Quid gratius offerri aut ſuſcipi poteſt, quàm caro ſacrifici
noſtri, corpus effectum Sacerdotis noſtri?

Probatur 5. hac ratione: Vbicunque reperiuntur Alta
ria & Sacerdotes, ibi ſacrificium etiam reperiri neceſſe eſ
cùm nonniſi ad ſacrificia offerenda uſui eſſe poſſint: Atq
in Eccleſia Catholica ſemper fuerunt Altaria & Sacerdo
tes, ut conſtat ex antiquiſſimis Conciliis, Chalcedonen
act. 1. ubi dicitur Patres Concilij conſediſſe in Eccleſia A
te cancellos Sanctiſſimi Altaris, & Laodiceno can. 19. u
ſtatuitur Solis Sacratis licere ad Altare accedere; & ca
44. prohibetur Ne mulier ingrediatur ad Altare: item
S. Cypriano lib. 1. Epiſt. 9. ubi prohibet ne offeratur S
crificium pro Chriſtiano quodam defuncto, qui teſtamen
ſuo rerum aliquarum temporalium procurationem Sace
doti mandaverat; Quia, inquit, non eſt dignus ut pro il
ſacrificetur, qui Sacerdotem Dei ab Altari abſtraxit.

5. Obiiciunt 1. Hæretici, Chriſtum Dominum in Scri
pturis vocari & re vera eſſe Sacerdotem in æternum und
inferunt nullos in terris Sacerdotes illi eſſe ſubſtituendo
nec ulla proinde Sacrificia ab ipſis poſſe offerri.

Reſpondetur Sacerdotes non ſubſtitui Chriſto Domin
nec illorum multiplicationem repugnare unitati & æte
nitati Sacerdotij ipſius Chriſti, ſed operari & ſacrificar
in illius virtute tanquam ejus Vicarios; ſicut quamvis ip
Chriſtus de ſeipſo loquens dixerit: unus eſt Magiſter v
ſter Chriſtus, hoc non obſtat quin ſub illo ſint etiam a
Doctores & magiſtri: unde Apoſtolus 2. Timoth. 1. voc
ſe Magiſtrum & Doctorem gentium.

Obiiciunt 2. Apostolum Hebr. 10. dixisse Christum unâ sui oblatione consummasse in æternum Sanctificatos, unde sequitur nos nullo alio Sacrificio indigere, cum unum Christi in cruce sacrificium infinitam & æternam vim habuerit.

Respondetur verum esse quod Christus Dominus unicâ sui oblatione æternam humani generis redemptionē perfecit; quod tamen non obstat, quin, ut loquitur Conciliū Tridentinum sess. 22. cap. 1. Ecclesiæ suæ visibile, sicut hominum natura exigit, reliquerit Sacrificium, quo cruentū illud semel in cruce peractum repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret; atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur.

§. II.

Quænam partes Missæ ad rationem Sacrificij pertineant.

1. DE duabus præsertim ipsius Missæ partibus controversia est apud Theologos, consecratione scilicet & communione, an utraque vel una solummodò illarum ad rationem seu essentiam Sacrificii pertineat: de aliis enim quæ in Missa fiunt, conveniunt omnes quod ad essentiam Sacrificii minimè pertineant; sed quod sint tantum ceremoniæ quædam ab Ecclesia institutæ, quarum aliæ sunt præparatoriæ ad Sacrificium, aliæ repræsentatiuæ eorum quæ in Passione Christi Domini gesta sunt, aliæ demum significatiuæ fructus qui ex illo sacrificio super fideles derivatur.

Sunt autem duæ celebriores Theologorum super hac quæstione sententiæ: Prior eorum qui existimant rationē seu essentiam sacrificij Missæ in sola consecratione consistere. Ita Suarez disputatione 75. & plures alij quos ibidē citat, quorum præcipuæ rationes hæ sunt.

Prima, quod Sacri Evangelistæ institutionem huius Sacrificii referentes solius consecrationis meminerint, nec

dicant

dicant Christum Dominum corpus & sanguinem suum in illâ institutione sumpsisse; quod quamvis Sanct. Thomas quæst. 81. art. 1. & plurimi alii tùm Sancti Patres, tùm Doctores asserant; non est tamen verisimile Sacros Euangelistas omissuros fuisse, si ad huius sacrificii rationem & essentiam pertinere existimassent.

Secunda, quod huius Sacrificii essentia consistat in actione, quæ est expressissima Passionis & mortis Christi Domini repræsentatio: atqui consecratio est eiusmodi, cùm in illâ, vi verborum corpus seorsim à sanguine ponitur, & sic fiat mystica quædam separatio sanguinis ab ipso corpore; in quâ quidem separatione realiter in cruce facta posita fuit vera & propria ratio sacrificii in ipsà cruce peracti, ergo, &c.

Tertia quòd huius sacrificii propria & essentialis ratio constituenda sit in actione illa, in qua Sacerdos fungitur vice Christi Domini principalis offerentis, & illius nomine aliquid Deo offert: atqui in solâ consecratione id reperitur; tunc enim solummodò Sacerdos in persona ipsius Christi loquitur, & virtute verborum consecrationis victimam illam diuinam veluti sistit in Altari, sicque eam Deo offert: omnes enim reliquæ oblationes, quæ ipsam consecrationem antecedunt aut subsequuntur, ab Ecclesia institutæ sunt; cùm Sanctus Gregorius lib. 7. Epist. 63. Apostolos primis Ecclesiæ temporibus ad verba consecrationis solam orationem Dominicam addere solitos fuisse testetur.

2. Posterior sententia est eorum qui asserunt ad rationem & essentiam huius sacrificii pertinere quidem consecrationem corporis & sanguinis Christi Domini, quatenus est veluti positio seu adductio victimæ ad Altare illiusque oblatio; sed solam non sufficere defectu realis immutationis in sacrificio requisitæ; proindéque ad ratione & essentiam huius sacrificii pertinere quoque Sacerdotis communionem, per quā huius sacrificii victima in honorē Dei veluti destruitur atque consumitur, in quantum per illam Sacerdo-

rdotis communionem corpus & ſanguis Chriſti ſub ſpe-
bus Sacramentalibus eſſe definit.
Cujus ſententiæ aſſertores ſunt Canus, Sotus, Bellarmi-
s & alij, quibus ſubſcribit Iſambertus ad quæſt. 83. diſp.
art. 4. qui etiam pro eâ citat S. Doctorem præfatæ quæ-
onis art. 2. fundamenta illius poſterioris ſententiæ præ-
ua ſunt hæc.
Primùm, quòd Chriſtus Dominus ſacrificium hoc inſti-
ens ſimul & offerens, dixit S. Luc. 22. & 1. Cor. 11. Hoc
corpus meum quod pro vobis datur: frangitur, juxta
æcam editionem: & de calice ſanguinis ſui: qui pro
bis funditur in remiſſionem peccatorum: quæ quidem
rba de fractione & effuſione, quæ in ipſo ſacrificio fit,
telligenda eſſe ex mente S. Chryſoſtomi & plurium
. Patrum probat Maldonatus ad cap. 16. S. Matth. unde
ctè colligitur ſumptionem corporis & ſanguinis Chriſti
omini à Sacerdote factam, quæ per fractionem & effu-
nem illam ſignificatur, ad ſacrificii rationem & eſſen-
m pertinere; cùm illius fractionis & effuſionis virtute
ccata remittenda eſſe dicantur, qui quidem effectus hu-
; ſacrificii proprius eſt, ut infrà explicabitur.
Secundum eſt, quod ad rationem ſacrificii pertineat rea-
quædam immutatio, ſeu deſtructio rei oblatæ; per con-
rationem autem nulla fiat corporis & ſanguinis Chriſti
ſtructio, ſed potius nova ipſius ſub ſpeciebus Sacramen-
ibus poſitio, quæ per communionem deſtruitur; per
am proinde fit ut corpus Chriſti amittat eſſe Sacramen-
e & ſic realiter immutetur.
Tertium eſt, quod Eccleſia præcepit ut ſi contingat Sa-
rdotem celebrantē, factâ conſecratione mori ante com-
nionem, alius Sacerdos etiam non jejunus perficiat
ſſam, conſumendo totam victimam; ne ſcilicet ſacrifi-
m imperfectum relinquatur: Quale enim eſt Sacrificiū,
dicitur cap. Relatum de conſecrat. diſtinctione 2. cui
c ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur?

3. Quamvis autem hæ duæ ſententiæ maximè videa-tur probabiles, & ex utrâque illarum poſſint varii & e-mij pietatis ac religionis affectus elici; poſterior tam magis nobis arridet; tùm ob fundamenta illa quibus ini-titur, tùm etiam quia rationes pro priori allatæ non firmæ ſunt, quin everti poſſe videantur.]

Ad primam ſiquidem reſpondetur, ſatis expreſſam Evangelio fieri mentionem, non ſolùm conſecrationi, ſed etiam communionis, ſeu conſumptionis victimæ huj ſacrificii verbis illis Chriſti Domini, quæ in primo poſt-rioris ſententiæ fundamenti relata ſunt.

Ad ſecundam, reſpondetur myſticam illam ſeparati-nem ſanguinis à corpore Chriſti Domini non ſufficere ad rationem ſacrificii, ad quam ut dictum eſt, realis aliqu immutatio rei ſacrificatæ requiritur: quæ cùm in ſo conſecratione non reperiatur, hinc ſequitur in illâ ſo perfectam & completam rationē ſacrificii minimè reperi

Ad tertiam denique reſpondetur, Sacerdotem vi ſu ordinationis habere poteſtatem non modò conſecrandi offerendi victimam, ſed etiam illam conſumendi; cùi conſumptio æquè ac conſecratio & oblatio pertineant a rationem ſacrificii, quod perficere debeat tanquam Min ſter Chriſti, in cujus perſonâ æquè dici debet victimar conſumere, cùm id Chriſtus Dominus fecerit; ſicut in eju perſonâ dicitur ipſam victimam conſecrare.

§. III.

Quinam ſint hujus Sacrificij effectus.

1. SUpponimus ex veriori ſententia, quam Bellarminu lib. 2. de Miſſa cap. 4. communem eſſe Theologorun affirmat, ſacrificium Miſſæ ad effectus ſuos producendo vim habere, non ſolùm ex opere operantis, ratione ſcili cet bonitatis & devotionis ejus qui illud offert; quod ill cum omnibus aliis piis operibus commune eſt; ſed etian ex opere operato, id eſt virtute ipſius ſacrificii quod offe

tur,

r, idque independenter à bonitate vel malitiâ seu indi-
nitate Ministri offerentis: unde Concilium Tridentinum
ſ. 22. cap. 20. dicit hujus sacrificii oblationem ita esse
undam, ut nullâ indignitate aut malitia offerentium in-
uinari possit: posset autem inquinari, si ex solâ bonitate
orali ac merito operis, quod exercet offerens, valorem
effectum haberet. Accedit communis totius Ecclesiæ
nsus, qui est, sacrificium hoc pro aliquo sive vivente sive
ortuo oblatum posse ipsi esse fructuosum, etsi offerendi
tio ex parte ipsius operantis nihil habeat bonitatis mora-
; : nec ullo statuto aut lege obligat Sacerdotem, qui in
ccato mortali ex aliqua obligatione celebravit, iterum
lebrare, tanquam obligationi illi minime satisfecerit.

Hoc præsupposito, pro resolutione quæstionis proposi-
:, dicendum est Missæ Sacrificium esse ex opere operato,
on modò Latreuticum & Euharisticum, seu Sacrificium
udis & gratiarum actionis, ut loquitur Cōcilium Tridē-
num sess. 22. cap. 2. & can. 3. sed præterea esse etiam pro-
tiatorium & impetratorium, ut in eodem Concilio defi-
tum est. Atque in primis quòd sit Latreuticum & Eucha-
ticum, seu quod offerri possit in laudem & honorem
ei, & in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis, con-
ntiunt omnes; & inde constat, quod (ut docet Sanctus
ugustinus in Psalm. 29. & Sanctus Leo sermone tertio
Passione) in se contineat modo quodam longè perfe-
iori & eminentiori differentias omnes & proprietates
crificiorum antiquæ legis: Atqui inter Sacrificia illa an-
quæ legis, ut observat Sanctus Doctor 1. 2. q. 102. a. 3.
uædam offerebantur purè in honorem & laudem Dei,
uæ holocausta dicebantur; quædam in gratiarum actio-
em, quæ vocabantur hostiæ pacificæ: Ergo à fortiori
issæ Sacrificium idem præstare poterit, & proinde in
ei laudem & gratiarum actionem offerri.

2. Quod verò sit etiam propitiatorium, seu expiatoriū
eccatorum, quod hæretici præsertim negant, probatur

1. ex eo quòd Christus Dominus hoc Sacrificium instit-ens & offerens dixit SS. Matth. 22. Marc. 14. Luc. 22. Hi est sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis & p multis effundetur, vel fundetur, in remissionem pe catorum: quibus verbis, ut explicat Sanctus Alexand Papa & Martyr, qui anno 129. Ecclesiæ præfuit in Epist la decretali ad omnes Orthodoxos, ipsa veritas nos instru &c. crimina atque peccata oblatis his Domino Sacrific deleri, &c. & talibus hostijs placari Deum, & peccata i gentia dimittere.

Probatur 2. ex Sanctis Patribus qui hanc veritatem una nimiter asserunt; ut Sanctus Cyprianus, qui sermone c Cœna Domini hoc Sacrificium esse dicit Medicamentu simul & holocaustum ad sanandas infirmitates & purga das iniquitates Sanctus Augustinus quæst. 57. in Leviticu asserit in illo Sacrificio veram fieri remissionem peccato rum; & sermone undecimo de Sanctis, dicit in altari sa guinem effundi pro peccatoribus. Plura Sanctorum P trum testimonia videri possunt apud Gregorium à Valer tia disp. 16 quæst. 11. de ritu & oblatione Eucharistiæ pu cto 1.

Est autem observandum id quod docent Bellarminu libro 2. de Missa cap. 4. Suares disputatione 79. sect. 3. & communiter alij Theologi, remissionem peccatorū quoa culpam esse hujus Sacrificij effectum, non ad eum modum quo in Baptismo & Pœnitentia per infusionem gratiæ ha bitualis justificantis remitti solent; sed eâ solum ratione quòd hujus Sacrificij intuitu Deus conferat donum pœni tentiæ, id est, gratiæ alicujus actualis auxilium, quo pe cator ad actum perfectæ contritionis eliciendum, vel a absolutionem in Sacramento pœnitentiæ digne & fructuo sè recipiendam excitetur & adjuvetur: quod expresse de claravit Concilium Tridentinum sessione 22. capite 2. ub de hoc Sacrificio loquens: Hujus, inquit, oblatione placa tus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens crimina & peccata etiam ingentia dimittit.

3. Quod

3. Quod verò spectat ad remissionem pœnæ peccatis uoad culpam remissis debitæ, communis & vera Theologorum sententia quam fusè explicat & probat Suares isp. 79. sect. 6. est, illam per Missæ Sacrificium immediatè fieri, Deo scilicet ob illius oblationem relaxante pœnam i pro quo oblatū est: quod etiam docet S. Thomas quæst. 9. art. 5. ubi dicit Missæ Sacrificium habere directè ex institutione sua vim pro peccatis satisfactivam.

Denique quod Missæ Sacrificium sit etiam impetratoium, præter authoritatem Concilij Tridentini sess. 22 cap. , & can. 3. id expresè definientis, constat; tùm ex Apostoo 1. ad Timoth capite 2. præcipiente fieri Obsecrationes, d est, ut S. Chrysostomus Theophylactus & Oecumenius xplicant, Sacrificia, pro Regibus, &c. ut quietam & tranuillam vitam agamus: tum ex perpetua & universali Ecclesiæ praxi, quæ hoc Sacrificium offerre consuevit pro uibuscunque bonis spiritualibus, imò temporalibus à Deo impetrandis, & pro quibuscunque malis deprecandis & avertendis, ut satis constat ex orationibus, quibus in Canone & alijs partibus Missæ olim usa est, sicut ex antiuis Liturgiis patet, & nunc etiam utitur. Cujus quidem ei insigne exemplum profert S. Augustinus lib. 22. de cit. cap. 8 ubi loquens de viro quodam tribunitio nomine Hesperio, qui cum domum suam à malignis spiritibus infestari comperisset, servòsque & animalia vim illorum noxiam perpeti, Rogavit nostros, inquit, me absente Presbyteros, ut aliquis eorum illò pergeret, cujus orationibus ederent: perrexit unus, obtulit ibi Sacrificium corporis Christi, orans quantùm potuit, ut cessaret illa vexatio, Deòque protinùs miserante cessauit.

Neque dicas, minùs conveniens videri rem infinitè excellentem qualis est victima illa diuina quæ in Missa offerur, ad rem aliquam temporalem & caducam ordinare: Respondetur enim, minimè conveniens fore, si res illa temporalis & caduca propter se solummodò experetetur;

non esse autem, si expetatur tanquam medium ad Deum in bonis honorandum, & salutem æternam per rectum & legitimum illorum usum consequendam; ex qua sola intentione decet Christianos, non modò in Sacrificio Missæ, sed etiam in aliis orationibus à Deo bona temporalia postulare.

4. Quæres 1. an Missæ Sacrificium effectus suos infallibiliter producat? Respondetur cum distinctione: si enim consideretur ut est Latreuticum & Eucharisticum, infallibiliter haud dubiè consequitur effectum suum respectu Dei, ad quem honor & laus ex hoc Sacrificio quod illi non potest non esse acceptissimum, semper redundat: sicut satisfactorium, habet etiam infallibiliter suum effectum in illis pro quibus offertur, idque secundum modum & mensuram tùm institutionis ipsius Christi, tùm devotionis & bonæ dispositionis illorum pro quibus offertur, dummodò nullum ponant obicem; id est dummodò, quando illis hujusmodi fructus applicatur, sint in gratiâ Sanctificante constituti: nunquam enim pœna peccati relaxatur, nisi simul remittatur, vel ante remissa sit culpa, ut ex dicendis capite sequenti intelligetur: si autem spectetur ut impetratorium, habet etiam infallibilem efficaciam ad bona spiritualia vel temporalia in generali à Deo impetranda, non verò ad hæc vel illa in particulari; cùm ex parte Dei nulla intercedat promissio absoluta de his aut illis specialibus bonis Sacrificii hujus intuitu conferendis; sed tantùm conditionata: si nimirum bona illa hic & nunc conducant ad majorem Dei gloriam, & illius, pro quo postulantur, salutem.

Quæres 2. An Missæ Sacrificium æqualis sit efficaciæ, sive à bono sive à malo Ministro offeratur. Respondetur, si spectetur illius effectus, prout est ex opere operato, æqualem prorsùs esse illius efficaciam; cùm nullomodo pendeat à dispositione bonâ vel mala Ministri, ut docet Sanctus Thomas quæst. 82. art. 6. si verò spectetur prout est ex

ſt ex opere operantis, tunc certum eſt illius fructum pendere à diſpoſitione Sacerdotis, quæ quò melior eſt, eo magis illi & aliis prodeſt.

§ V.

Quibus perſonis proſit Miſſæ Sacrificium ſeu pro quibus licitè & validè offerri poſſit

QUæſtio propoſita intelligenda eſt non de eo Miſſæ fructu qui ex opere operantis provenit: certum eſt enim ejuſmodi fructum applicari poſſe à quolibet Sacerdote iis omnibus vivis & defunctis, pro quibus orationes ſuas particulares ad Deum dirigere poteſt, cùm ſit utrobique par ratio; ſed de fructu illo qui eſt ex opere operato.

Circa hujus verò quæſtionis reſolutionem conveniunt in quibuſdam Theologi; in quibuſdam verò non conveniunt. Atque in primis conveniunt omnes in eo, quòd Sacrificium Miſſæ validè & licitè offerri poſſit pro omnibus & quibuslibet fidelibus baptizatis non excommunicatis, ſive vivis, ſive defunctis in Purgatorio exiſtentibus. Id cõſtat ex ipſius Eccleſiæ perpetuâ & univerſali praxi, quæ tùm in antiquis Liturgiis; ut videre eſt apud Pamelium tomo 1. Liturgicôn; tùm in ritu illo, quo nunc in Miſſæ celebratione utitur, Sacrificium hoc offerre conſuevit, pro omnibus Orthodoxis, atque Catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus, &c. & pro omnibus in Christo quieſcentibus, qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei, & dormiunt in ſomno pacis.

Conveniunt etiam omnes in eo quod Miſſæ Sacrificiũ nec validè offerri poſſit pro damnatis, ſive cum peccato aliquo actuali mortali, ſive cum ſolo originali deceſſerint. Quod expreſsè docuit S. Auguſtinus lib. 3. de origine animæ cap. 12. Noli credere, inquit, nec docere, nec dicere Sacrificium Chriſtianorum pro iis qui non baptizati de corpore exierunt, offerendum, ſi vis eſſe Catholicus.

Conveniunt item omnes Sacrificium Miſſæ poſſe validè

ac licitè offerri in honorem & memoriam Sanctorum u[t] habetur in Concilio Tridentino, sess. 22. cap. 3. Non qu[od] illis offeratur Sacrificium, ut ibidem declarat, sed Deo [so]li qui illos coronavit: unde nec Sacerdos dicere solet: [Of]fero tibi Sacrificium Petre & Paule; sed Deo de illor[um] victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut [ip]si pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum mem[o]riam facimus in terris.

2 Non conveniunt autem omnes, an & quâ ratio[ne] hoc Missæ Sacrificium licitè offerri possit pro infidelib[us] non baptizatis, & pro excommunicatis baptizatis. Qu[i]dam enim Doctores existimant Missæ Sacrificium directè p[ro] infidelibus non baptizatis offerri licitè posse: probabil[ius] tamen alii docent indirectè quidem posse pro infidelib[us] non baptizatis, sicut & pro excommunicatis baptizatis [Sa]crificium illud licitè offerri; quatenùs scilicet pro inc[re]mento & exaltatione Ecclesiæ, & quovis schismate ab [e]a tollendo offertur; quæ duo per conversionem infideliu[m] & resipiscentiam excommunicatorum maximè fiunt; [Di]rectè autem nec pro excommunicatis, nec pro infidelib[us] non baptizatis posse licitè offerri.

3. Atque in primis quod spectat ad excommunica[tos] (quo nomine intelligimus hic tantùm nominatim exco[m]municatos vel notorios Clericorum percussores juxtà E[x]travagantem Martini III. quæ incipit. Ad evitanda) ex[tat] prohibitio Ecclesiæ cap. A nobis, & c Sacra, extra de sent[en]tiâ excommunicationis: ubi vetatur pro illis Missæ Sac[ri]ficium offerri: quam tamen prohibitionem Richardus [&] Navarrus apud Isambertum ad q. 83. disp. 7. a. 2. doc[ent] non extendi ad excommunicatos per veram pœnitentia[m] jam contritos, licèt nondum ab excommunicatione ab[so]lutos, pro quibus existimant Missæ Sacrificium licitè p[os]se offerri.

Quod autem neque etiam pro infidelibus non baptiza[tis] offerri ilicitè possit; constat ex ipsius Ecclesiæ praxi; qu[æ] quam-

quamvis summo affectu illorum conversionem & salutem exoptet; nullam tamen eorum mentionem in Missa fieri voluit, neque pro eis orationes ullas in illa offerri; quod tamen haud dubiè fecisset, si pro eis Sacrificium hoc offerri voluisset; quis enim, inquit S. Augustinus lib. 1. de anc. r. offerat corpus Christi, nisi pro eis qui sunt membra Christi?

4. Quæres an Missæ Sacrificium ex opere operato prosit, non solùm illis pro quibus offertur, sed etiam ipsi Sacerdoti offerenti; quatenùs præcisè est offerens. Suares disp. 79. sect. 5. & quidam alii cum illo affirmativè respondent: alij tamen cum Gabriele & Vasque disput. 232. capite 3. probabiliùs negant, docentque nullum in Sacrificio Missæ fructum ex opere operato provenire Sacerdoti offerenti, quatenùs est offerens: quod probari potest ex eo quod Apostolus Hebr. 3 dicit, Pontificem seu Sacerdotem constitui pro hominibus in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis: unde concludit quod debet quemadmodum pro populo ita etiam & pro semetipso offerre, &c. ex quibus verbis sequitur, quod rectè docet S. Thomas 3. part. quæst. 22. art. 4. ad 1. Sacerdotem sui Sacrificii effectum participare, non in quantum Sacerdotem; sed in quantùm peccatorem; proindeque ut effectum aliquem Sacrificij sui accipiat, requiri necessariò ut habeat se passivè ad illud; id est ut illud offerat pro se sicut & pro allijs, ad quos ex ejus applicatione fructus Missæ derivatur. Quod prætereà confirmari posse videtur ex verbis quibus per Episcopum Sacerdos consecratur: Accipe potestatem offerendi Sacrificium, tam pro vivis quam pro defunctis: hæc enim verba significant potestatem illi conferri quâ prosit iis, pro quibus Missæ Sacrificium oblaturus est; unde sequitur Sacerdotem præcisè catenùs sibi ipsi prodesse, non quatenùs offert Missæ Sacrificium, sed quatenùs pro seipso illud offert.

§. V.

Quænam applicatio requiratur ex parte Sacerdo[tis] celebrantis ut Missæ fructus in alios derivetur.

1. AD faciliorem & certiorem quæstionis propositæ solutionē quædam hic ex communi & receptâ Theologorum doctrinâ observanda sunt.

Primum est Sacerdotem celebrantem multiplici nomine Missæ Sacrificium offerre: in primis quidem nomi[ne] Christi, ut principalis offerentis, & ex cujus meritis pr[o]cedit ipsius Sacrificij valor: proinde ex cujus volunta[te] præsertim pendet illius applicatio; ut enim habetur [in] Concilio Tridentino sess. 22. c. 2. Idem est nunc offere[ns] Sacerdotum ministerio: qui seipsum in cruce obtulit. D[e]inde nomine Ecclesiæ, cui meritorum suorum & satisf[a]ctionum dispensationem Christus Dominus commisit. Præ[te]reà nomine proprio, quatenus ex liberâ suâ volunta[te] Missæ Sacrificium offert; illiusque fructum aliis vel si[bi] applicat. Denique nomine aliorum qui simul cum eo S[a]crificium illud offerunt, quales sunt ij qui Missæ inserv[i]unt aut assistunt, vel pro illâ celebrandâ eleemosyna[m] ad ipsius Sacerdotis victum erogant: qui quidem quamv[is] laici existant, dicuntur tamen ipsum Missæ Sacrificium [su]o modo per ipsum Sacerdotem offerre, præsertim quand[o] interno affectu illius actioni junguntur, ut docet S. Le[o] Epist. 8. & apertè colligitur ex ipsis Sacerdotis celebrant[is] verbis, dum in Missæ canone de astantibus dicit: qui ti[bi] offerunt hoc Sacrificium laudis.

2. Secundum est, inter illos omnes offerentes Christ[um] Dominum primum & principalem locum tenere, ita u[t] ex ejus præsertim voluntate pendeat fructuum hujus S[a]crificii applicatio, quorum quidem voluit omnes & sing[u]los fideles esse participes, quoties illud Sacrificium offe[ra]tur; dummodò tamen illius participationis capaces sint

nul-

nullusque, ex illorum parte obex reperiatur; quod explicat Sanctus Cyrillus Hierosolym. Catech. 5. Mystag. ubi hoc Missæ Sacrificium dicit esse hostiam propitiationis pro communi Ecclesiarum pace, &c. pro Regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis, pro afflictis, & in summa pro omnibus qui egent auxilio, &c deinde pro defunctis Sanctis Patribus & Episcopis: denique pro omnibus qui inter nos vitâ functi sunt. Vnde quoad communem hunc fructũ Missæ, qui ex Christi Domini voluntate in omnes fideles diffunditur, nulla specialis ipsius Sacerdotis celebrantis applicatio requiritur; imò dummodò validè illud offerat, nullum ex fidelibus ab illius participatione potest excludere, ut rectè monet Isábertus; sed velit, nolit unusquisque illorum portionem, quæ ipsum contingit, recipit.

Simili ratione Ecclesia quæ est intentionum ipsius Christi Domini fidelis Interpres, vult etiam fructuum ejusdem Sacrificii participationem omnibus fidelibus baptizatis ab unitate suâ non præcisis, & nullum obicem ponentibus communicari; ideóque in Canone præscripsit hoc Sacrificium offerendum esse Pro omnibus Orthodoxis atque Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus; & etiam pro omnibus in Christo quiescentibus.

Porrò ex hac fructuum Missæ generalitate, certum est Christo Domino ita volente & disponente, notabilem aliquam partem relictam esse liberæ applicationi & determinationi tam ipsius Sacerdotis celebrantis tanquam Ministri & Mysteriorum ejus dispensatoris, quàm aliorum simul cum eo offerentium; quod constat ex communi sensu ipsius Ecclesiæ, quæ approbat morem fidelium, quo expetunt pro se Sacrificium illud peculiariter offerri, quod frustrà facerent, si omnis ejus fructus iam ex Christi Domini & Ecclesiæ intentione applicatus esset, nullúsque superesset per Sacerdotis intentionem applicandus.

Sicut autem Sacerdos in hujus Sacrificii actione superior existit aliis cum ipso offerentibus, sic etiam fructuum illorum applicatio ab ejus intentione præsertim pendet; ita ut

ita ut sive licitè, sive illicitè applicet, de quâ re mox dic-
tur, valida tamen & rata semper sit hæc illius applicatio
cùm sit actus à potestate Ordinis pendens, qui proinde ej
voluntati subjacet, ut rectè docet Isambertus suprà art. 1

Tertium est, determinari certo à nobis non posse qua
tus sit fructus Missæ, quem Christus Dominus voluit, siv
generatim ad omnes fideles vivos & defunctos, sive sp
ciatim ad hos vel illos secundùm intentionem particula
rem Sacerdotis celebrantis derivari; cùm nec Sacra Scr
ptura, nec Ecclesiæ Traditio, nec Concilia aut Patres quic
quam de ejusmodi quantitate definierint aut tradiderint
ideòque satis esse, ut Sacerdos celebrans saltem tacitè &
interpretativè tantùm de hujus Sacrificij fructu his aut illi
secundùm propriam devotionem aut obligationem appli
care velit, quantùm Christus Dominus ipsi applicandun
concessit.

4. His observatis, pro quæstionis initio hujus Paragra
phi propositæ resolutione dicendum est, quædam requir
ex parte Sacerdotis celebrantis, ut ejus applicatio valid
sit; quædam verò, ut sit licita.

Ad hoc enim ut validè fructum hujus Sacrificij applicet
requiritur in primis ejus intentio eodem prorsùs modo
quo antea dictum est requiri ut Sacramentum aliquod va-
lidè conficiat: est enim utrobique par ratio, ut docet Isam-
bertus citato art. 13. Vnde sicut ad validam Sacramenti
cujuslibet confectionem, sic etiam ad validam hujus Sacri-
ficii applicationem habitualis intentio minimè sufficiens
est: actualis optima, sed non necessaria; virtualis verò
sufficiens est: & actuali deficiente, necessaria.

Requiritur 2. ad eandem applicationis validitatem, ut
intentio illa sive actualis sive virtualis concomit
ipsam Sacrificii actionem, sicut comitari debet Sacra
confectionem. aliàs si post Sacrificium peractum, verbi
gratia, post consecrationem factam, præsertim secundùm
sententiam illorum, qui existimant Sacrificii rationem &
essentiam in illâ solâ consistere, Sacerdos applicare incipiat,

hæc

ec ejus applicatio nullum effectum sortietur : quia cùm .crificium esse desierit, illius effectus ex opere operato on ampliùs subjacet liberæ applicationi Sacerdotis.

Requiritur 3. ut applicatio illa specialis à Sacerdote faenda, sit determinata & certa, ne effectum hujus Sacrifi-i suspensum relinquat : quá ratione docet idem Isamber-s cit. art. 13. Sacerdotem, verbi gratia, qui à nullo roatus hodie celebrat Missam, non posse istius Missæ fructū x opere operato applicare illi, qui die crastino rogaturus ſt eum, ut dato honorario pro se offerat ; ita ut hac priori Iissæ celebratione satisfaciat obligationi, quam honorario lo accepto contraxit ; quia sicut Sacramentorum, sic tiam Sacrificii effectus à futura conditione pendere non otest.

5. Neque dicas Deum propè nosse futurum esse, ut talis rastina die roget Sacerdotem, ipsique eleemosynam laratur, ut pro se offerat ; quamvis enim hoc verum sit ; cut tamen Deus nullum punit, nec remunerat ob ea quæ itura prævidet ; sic etiam effectum hujus Sacrificii non onfert propter prævisam aliquam actionem futuram : une sequeretur effectum Sacrificij manere suspensum ; quod ullatenùs dici debet.

Jam ad hoc ut applicatio Sacerdotis non modò valida t, sed etiam licita, debet ipse Sacerdos præsertim attenere, ut per illam obligationibus suis, si quæ sint, satisfaat. Circa illas autem obligationes præcipua difficultas ſt, an possit Sacerdos una Missæ celebratione & applicaone pluribus obligationibus particularibus satisfacere ; n verbi gratia qui pro Missæ Sacrificio celebrando accepit uo stipendia seu honoraria, quorum quodlibet secundū :ceptam consuetudinem sufficiens censeatur, possit una Iissæ celebratione utrique satisfacere : cujus quidem difcultatis solutio pendere videtur ex solutione alterius uæstionis, quam §. sequenti discutiemus.

§. VI.

§. VI.

An Missæ Sacrificium pro pluribus oblatum, tanti singulis prosit quantum si pro uno solum offerretur.

1. SUpponendum est ex communi Theologorum doct na, quod quamvis Sacrificium Missæ sit in se valo infiniti, tam ratione rei oblatæ; quam principalis of rentis, cujus dignitas & excellentia infinita est, nihilon nùs efficientia & influxus ipsius Sacrificii est solummo finitus, ut docet S. Thomas in 4. dist. 45. quæst. 2. art. & post illum Nauarrus, Bellarminus, Toletus, Suarez, plures alii quos citat & sequitur Layman. tract. 5. de S crificio Missæ cap. 1. Idque constat, tùm ex eo quod Eccl sia Missæ Sacrificium pro eadem re sæpiùs iterat, ut sat manifestum est ex ejus praxi, unde sequitur quòd influx actualem illius finitum esse judicet, tùm etiam ex eo quò Eucharistia non fit majoris efficientiæ in ratione Sacrific quam in ratione Sacramenti: atqui licet in ratione Sacra menti: sit infiniti valoris & excellentiæ, nonnisi limitato tamen producit effectus; ergo à pari in ratione Sacrifici nonnisi finitos producet.

Hoc præsuppofito, pro quæstionis propositæ resolutio ne dicendum 1. quando plures sunt Missæ Sacrificium si mul offerentes, tunc illud non minùs prodesse singuli pro ratione dispositionis cujusque illorum, quam si unu tantùm esset offerens: exempli gratia, quando multi Missa celebrationi adstant, illudque cum Sacerdote offerunt, tan tùm singulis prodest illud Sacrificium, quantùm si unu solus adesset & offerret. Ita Cordubensis lib. 1. quæstiona rij quæst. 3. opin. 5. conclus. 3. ubi dicit hanc esse com munem Doctorum sententiam, & pro illa plurimos citat quibus subscribit Isambertus ad quæst. 83. disput. 7. artic 8. Ratio est, quia ad multiplicationem oblationis, eju quoque fructus multiplicatur: atqui quando plures ad stant Sacerdoti celebranti, censentur cum illo moraliter

simul

nul offerre, proindéque tot sunt oblationes quot sunt
ferentes: Vnde sequitur quòd Sacrificium illud tantùm
ıgulis prosit, quantùm uni prodesset si solus offerret: imò
spectectur fructus Missæ, prout respondet non tantùm
ıperi operato, sed etiam operi operantis, quò numerus
lstantium est major; etiam fructus ille copiosior est: tum
ıia sicut major est virtus unita quam diuisa, sic etiam
ultorum preces in illo Sacrificio simul unitæ magis ef-
caces sunt apud Deum quam separatim oblatæ; tùm
iam quia quò numerosior est offerentium multitudo,
ò major honor Deo exhibetur, sicut Princeps multitudi-
e adstantium & sibi deservientium honorari censetur:
ıa ratione Sancti Patres & Concilia Missam parochialẽ
ommendant, propter majorem in illa fidelium simul of-
rentium unionem & uberiores quæ inde profluunt bene-
ctiones.

2. Dicendum Missæ Sacrificium non æquè prodesse iis
ro quibus offertur tantùm generatim, ac illis pro quibus
eciatim & nominatim offertur. Id satis constat ex ipsius
cclesiæ praxi: si enim non magis prodesset iis pro quibus
eciatim offertur quàm aliis: frustrà Ecclesia illud offerret
ro certis & determinatis quibusdam personis ut pro mulie-
prægnante; pro infirmo, pro hoc vel illo defuncto &c.

Dicendum 3. Sacrificium Missæ oblatum speciatim pro
uribus, non tantùm prodesse illis singulis, quantùm uni
orum, si pro illo solo speciatim offerretur: proindéque
cerdotem, qui pluribus personis ratione stipendii seu
onorarij à singulis accepti, aut aliâ quâvis de causa ob-
gatus est ad Sacrificandum, non satisfaceret unicum pro
is offerendo Sacrificium. Ita Sanctus Bonaventura, Ri-
ıardus, Major, Sotus, & alii quos citat & quibus subscri-
it Suares disp. 69. sect. 2. quæ sententia communis est, &
praxi tenenda, probaturque ex communi ipsius Ecclesiæ
nsu & quotidianâ praxi, quâ tam multæ singulares Mis-
pro singularibus personis, nullo etiam accepto ab eis
ipendio, offeruntur, cùm saltem ex charitate singulas

offer-

offerri pro pluribus, imò pro omnibus par esset; si pro
iis pluribus vel omnibus oblatæ æquè illis ex opere ope
ro prodessent, ac si pro singulis offerrentur. Et sanè cù
Missæ Sacrificium pro defunctis oblatum, iis aliter prod
se non possit, nisi ad relaxationem pœnæ temporalis
Purgatorio ab ipsis luendæ, si Missa una pro pluribus c
lata tantùm pœnæ singulis relaxat, quantùm relaxa
uni, si pro eo solo offerretur, cur tam multæ Missæ p
uno duntaxat & non pro omnibus, aut saltem pro plu
bus speciatim offerrentur? cur Concilium Tridentinu
sess. 25. cap. 4. de reform. cum tanta cautela solis Episc
pis & Abbatibus ac Generalibus Ordinum reductione
Missarum ad minorem numerum permisit, idque tantù
in certis casibus ibidem expressis; quod etiam circumsp
ctè & prudenter: ab ipsis fieri vult, ne fortè conscientia
suam in discrimen adducant? cur inquam hoc ita statuer
si Missam pro pluribus oblatam tantùm prodesse exis
maret, quantùm si pro uno duntaxat offerretur?

3. Hoc autem quod in hâc tertia assertione dictum e
intelligi debet, ut rectè observat Isambertus ad q. 83. dis
7. a. 12. de Sacrificio Missæ, prout est satisfactorium; qu
ratione quandò pro pluribus speciatim offertur, min
singulis prodest, minusque pœnæ per illud redimitur r
spectu singulorum, quam si pro uno tantum offerretu
quia ut sic, se habet per modum cujusdam solutionis, qu
cùm sit finita, ut ex antè dictis patet, minuitur haud dub
si in plures dividatur: At verò quatenùs est impetratori
tantùm potest prodesse multis quantùm uni: cùm eni
vis illius impetratoria infinitam Dei misericordiam &
beralitatem respiciat, nihil obstat quin Deus oblatione i
lius Sacrificii ad beneficia sua conferenda exoretur æq
pro multis ac pro uno.

Quæres utrùm, sicut Sacerdos intentioni eorum pr
quibus obligatur, satisfacere debet quoad numerum Miss
rum; ita etiam teneatur, quoad alias huius Sacrificii ci
cumstantias, verbi gratiâ, utrum quando quis postulav

de tali

tali Sancto, in tali loco vel tempore celebrari, Sacer-
s ad id præstandum teneatur? Respondetur Sacerdotē
lebrantem quantum potest intentionem illius à quo sti-
ndium accepit, exequi debere, proindéque talem pro il-
Missam celebrare qualem postulavit: non tamen pec-
re, si ex justâ aliquâ causâ Missam celebret aliam ab illâ
empli gratiâ, si postulavit ut celebraret pro defunctis,
illo die incidat festum alicujus Sancti duplex, vel semi-
iplex, aut etiam simplex, poterit Sacerdos Missam illius
sti celebrare; quamvis enim Missa propria defunctorum
iquâ ratione ipsis defunctis magis prosit, propter oratio-
es & preces ad hunc finem ab Ecclesia institutas; si ta-
en consideretur ut Sacrificium, æqualiter prodest, imò
arum orationum defectus satis suppleri censetur devo-
one celebrantis, & intercessione illius Sancti cuius Missa
lebratur. Ita Navarrus, Suares, Toletus, & plures alij
os citat & sequitur Bonacina dis. 4. q. ult. de Sacrificio
issæ punct. 9. §. 3.

Quòd verò ad locum spectat, debet Sacerdos in eo ce-
brare, quem designavit is qui stipendium dedit, nisi ne-
ssitas aliqua aut rationabilis causa excuset: & similliter
oad tempus, debet quamprimum potest obligationi suæ
tisfacere. Vnde Bonacina suprà 5. dicit peccare Sacerdo-
s qui sunt notabiliter in morâ celebrandi; præsertim
ando ex morâ illâ sequitur alteri præiudicium, ut si
issa quæ pro infirmo dicenda erat, ob nimiam dilationē
nnisi defuncto illo celebretur; quare cavere debent Sa-
rdotes, ne stipendia Missarum dicendarum nimis cupidè
ngerant, ex quarum dilatione conscientia ipsorum one-
tur: In iis tamen locis in quibus fit populi concursus
festum alicujus Sancti, vel aliquam devotionem, cen-
ntur illi qui postulant Missas, & stipendia offerunt, tacitè
nsentire in dilationem illam, quæ ut plurimùm necessa-
a est, ut illorum & aliorum intentioni satisfiat: in quo
men, qui ejusmodi stipendia recipiunt, curare debent, ut
hil ab ipsis fiat, quòd justitiæ, vel charitati repugnet.

§. VII.

§. VII.

Applicationis à Sacerdote celebrante facienda faci & optima praxis proponitur.

1. QUoniam non raro contingit Sacerdotes quosdam inconsideratione, aut alia de causa minus conve enter hujus divini Sacrificii vim & efficaciam applicar ex qua tamen applicatione, ut ex antè dictis constat, ta quam ex conditione necessaria uberrimorum fructuum lius participatio maximè pendet idcircò illis nec inut nec ingratum fore existimavimus, si ex iis quæ in superi ribus Paragraphis dicta sunt, brevem aliquam & facile hujus applicationis faciendæ methodum seu praxim col gamus.

Cum igitur divinum hoc Sacrificium omnes quoru cumque Sacrificiorum proprietates modo quodam exc lentissimo in se complectatur, sitque Latreuticum, Euch risticum, propitiatorium & impetratorium, ut suprà e plicavimus, Sacerdos celebrans, illud secundùm has omn ejus proprietates applicare poterit, & ad hoc attentione & intentionem suam dirigere.

Atque in primis illud offerre intendet ad supremum cu tum & honorem condignum divinæ Majestati deferend offerendo ipsiusmet Christi veri & naturalis filii Dei d missionem, humilitatem, devotionem, adorationem, alia similia religionis officia, quæ in hoc victimæ statu m do quodam inexplicabili Summæ Trinitati exhibet.

2. Secundò illud offeret ad gratias divinæ Majestati e hibendas pro tot & tantis beneficiis, sive in natura, sive gratia, ingratis licet & immerentibus tempore præteri collatis, & in futurum præparatis & promissis, ac præ puè pro inæstimabili Redemptionis humanæ per divi Verbi Incarnationem & ejus in carne assumpta Passione & mortem beneficio, cujus memoriam præsertim in h Sacrificio recoli voluit ipse Christus Dominus; & expr sis verbis in ejus institutione præcepit.

Tertiò ad placandum diuinum Numen tot & tantis sce-
ibus & peccatis quotidie & ubique offensum, ab eóque
fericordiam ac pœnitentiæ gratiam pro eluendis ipsorũ
ccatorum maculis exorandam, nec non ad satisfactionẽ
ndignam pro iisdem peccatis ejus justitiæ exhibendam.

Quartò denique ad postulanda quæcunque beneficia
n spiritualia tùm etiam temporalia, quatenùs ad ejus
oriam & salutem nostram conducere possunt; ad depre-
nda quæcunque mala, sive præsenti tempore vexantia,
ve in futurum impendentia.

Hæc autem præstabit Sacerdos primùm nomine ipsius
mmi Sacerdotis Christi Domini, intentionem suam illius
tentioni perfectè conformando & submittendo; deinde
tius Ecclesiæ nomine, omnimodam vim & efficaciam
ujus diuini Sacrificii, universis illius membris applican-
o, tùm Sanctis & Beatis in cœlo ad gratias de illorum vi-
oriis & præmiis Deo exhibendas: præsertim quando in
lorum honorem Missa celebratur; tùm animabus in Pur-
atorio, ad pœnas eorum per satisfactoriam huius Sacri-
cii vim sublevandas; tùm cunctis fidelibus viatoribus
terrâ, præsertimque illis quorum memoriam in Canone
ominatim fieri præcipit, ut Summo Pontifici, Episcopo,
egi, adstantibus, &c. ad fructuum huius Sacrificij parti-
pationem illis communicandam: Demùm ut ipsius Chri-
i & Ecclesiæ Minister, cui notabilis fructuum illorum
ars pro arbitrio dispensanda relicta est applicabit eos in
articulari tùm sibi, tùm personis aliis; sive vivis sive de-
nctis, quibus ex obligatione tenetur, vel ex charitate &
evotione hoc pietatis officium impendere cupit; idque
t suo ac illorum nomine supremum latriæ ac religionis
ultum Deo per Christum deferat, gratias pro omnibus
eneficiis ac nominatim pro his vel illis exhibeat, veniam
gratiam pro omnibus peccatis ac peculiariter pro his
ut illis exoret, ac denique ut bona quæcunque sibi neces-
ria aut utilia impetret, præsertimque hæc vel illa, qua-
nùs ad diuinam gloriam conducere possunt.

Ad

Ad evitandos autem scrupulos, qui circa hujus parti-
laris applicationis obligationem, vel modum suboriri p
sent, optimum aliquibus visum est, si post debitam ap
cationem iis factam, erga quos aliqua incumbit obliga
Sacerdos illius Sacrificii fructus aliis personis sibi chari
aut aliâ ratione peculiariter conjunctis aut commend
communicare cupiens, intentioni suæ conditionem e
modi apponat, ut scilicet hanc illis communication
velit & à Deo postulet, in quantum licitè, & secund
justitiæ ac charitatis leges velle & postulare potest;
enim tuta conscientiâ & sine cujusquam præjudicio po
rit ex infinito illo & nunquam exhauriendo meritorum
satisfactionum Christi Domini thesauro, cuius dispensa
constitutus est, in alias personas partem aliquam deriva
quæ ex summa & ineffabili Dei charitate ac misericor
nonnisi maxima & uberrima sperari potest.

§ VIII.

Explicantur reliqua quæ ad debitam hujus Sacrifi celebrationem requiruntur.

1. NOn repetemus ea quæ variis sectionibus huius ca
tis dicta sunt de materiâ, formâ, intentione, aliisq
ad validam & licitam Eucharistiæ confectionem requisi
nec etiam de dispositionibus ad ipsius dignam receptio
necessariis, quæque maximè quidem à Sacerdotibus e
guntur, ut divinum hoc Sacrificium debitè offerant,
illis suppositis, subjungemus tantum ea quæ ex ipsius E
clesiæ instituto ad convenientem Missæ celebrationem
quiruntur.

Dicendum igitur 1. ad debitam hujus Sacrificii celeb
tionem requiri tempus aptum, totum illud scilicet qu
à primo auroræ crepusculo usque ad meridiem excurrit,
habetur cap. Nocte, & cap. Et hoc, de consecr. dist. 1 qu
excepta festivitate Natalis Domini in cuius nocte Sacr
catur, illicitum est aliis temporibus ante auroræ initiu
Mis-

ſam celebrare, ut docet S Thomas quæſt. 83. art. 2. & n illo communiter omnes : quod tamen Suares diſp.80. . 4. & quidam alii Doctores quos citat & ſequitur Layn. tract. 5. de Sacrif. Miſſæ cap. 4. ita explicant, ut ad tandam culpam ſatis fore exiſtiment, ſi Miſſa privata initium auroræ finiatur.

Poteſt autem Epiſcopus in causâ particulari diſpenſare ante auroram celebrare liceat, multóque magis ipſe t tali facultate uti; ſicut ex communi Theologorum nſenſu docet Ægidius Koninch quæſt. 8. art. 2. dub. 4. i addit conſuetudinem quæ in quibuſdam Galliæ, Bel, ac Germaniæ locis viget, ut hiemis tempore aliquot ris ante Solis ortum Miſſa inchoëtur in gratiam operarum & famulorum, reprehendi non debere quandò n contradicit Epiſcopus : quod etiam docet Navarrus . 25. can. 85.

2. Simili ratione illicitum eſt Miſsâ celebrare poſt meiem, quæ eſt doctrina communis fundata in praxi & nſuetudine ipſius Eccleſiæ, & roborata ſpeciali conſtiione Pii V. quæ incipit, Sanctiſſimus : Suares tamen & ; quos citat & ſequitur idem Layman. ſuprâ, exiſtint ad culpam evitandam ſatis eſſe, ſi Miſſa inchoëtur e meridiem, vel ſaltem in ipſo meridie.

Poteſt verò Epiſcopus ob juſtam aliquam cauſam diſnſare ut poſt meridiem celebretur, ut ſuprà de anticipane dictum eſt : imò in caſu neceſſitatis, etiam non peì Epiſcopi licentiâ, ſi ad illum facilis non detur recur, celebrari poterit poſt meridiem ; v. g. ſi infirmus via indigeat : ſi feſto die publica Concio uſque ad merim & ultrà producta ſit, licebit poſteà Miſſam privatā hoare, præſertim quandò aliqui ex populo Miſſam non dierunt: item ſi Sacerdos feſto die ratione itineris impeus fuerit ne ante meridiem celebraret, poterit poſt meiem celebrare, ut docet Henriquez, Miranda, Suarez, alij apud eundem Laymannum ſuprà.

3. Dicendum 2. requiri locum idoneum, id eſt, ab Epi-

ſcopo conſecratum ſeu dedicatum, vel ab eodem aut li-
ex ejus licentiâ & facultate benedictum. Ita S. Thom. quæſt.
83. art. 5. & habetur cap. ſicut & cap. nullus de conſecr.
diſt. 1. ubi tamen excipitur caſus neceſſitatis, exempli gra-
tiâ in bello, quandò Miſſa in caſtris pro exercitu dicen-
eſt: in longa peregrinatione, per loca infidelium; in ma-
ximo aliquo populi concurſu, quem Eccleſia capere non
poteſt, & ſimilibus caſibus, in quibus tamen ſemper Epi-
ſcopi licentia obtinenda eſt, ſi commodè ad illum recurri
poſſit.

Ipſis autem Epiſcopis ſpeciali privilegio indultum eſt,
ut ſuper Altari portatili ubivis Sacrificare vel Sacrificanti
adſiſtere poſſint, non ſolùm in caſu neceſſitatis; ſed & ob
ſolam devotionem: quod etiam docet Suarez diſp. 81.
ſect. 3. ex eorum tamen prudentia pendet proſpicere ut ta-
les locos ad id eligant, in quibus nihil quod tanti Myſterii
Sanctitati ac reverentiæ minùs conveniens factum ſit, aut
faciendum videatur.

4. Monentur tamen iidem Epiſcopi in Conc. Trid. ſeſſ.
22. decret. de obſervandis in celebratione Miſſæ: Ne per-
tiantur privatis in domibus, atque omnino extra Eccleſiam
& Oratoria ad divinum tantùm cultum dicata, ab iiſdem
Ordinariis deſignanda & viſitanda, Sanctum hoc Sacrificium
à ſæcularibus aut regularibus peragi.

Porrò neque etiam in Eccleſia conſecratâ celebrare li-
cet, ſi violata aut polluta fuerit, niſi priùs reconcilietur,
ut ex communi Eccleſiæ praxi conſtat. Tribus verò modis
cenſetur Eccleſia pollui: Primò per homicidium aut vio-
lentam aliquam ſangvinis humani effuſionem ex gravi &
notoriâ percuſſione factâ in Eccleſia, ut habetur cap. Pro-
poſuiſti, & cap. ult. de conſecr. Eccleſiæ: Secundò per il-
licitam & notoriam ſeminis humani intra Eccleſiam, ef-
fuſionem, ut habetur eodem cap. ult. & cap. Eccleſiis de
conſecr. diſt. 1. Tertiò per ſepulturam hominis nomina-
tim excommunicati, aut notorij Clericorum percuſſoris;
item infidelis aut alicujus hominis non baptizati, etiam

ſolum-

ummodò infans sit, ut habetur citato cap. Proposuisti, cap. Sacris, de sepulturis, & cap. Ecclesiam, de consetione.

5. Est autem observandum discrimen inter Ecclesiam Episcopo consecratam, & illam quæ Episcopali authoate tantùm benedicta est: illam enim solus Episcopus, ac verò quilibet Sacerdos ex Episcopi commissione reciliare potest, ut habetur cap. Aquam, & cap. ultim. consecr. Ecclesiæ.

Si autem Ecclesia secundùm majorem sui partem deuatur, quod Episcopus diiudicare debet, ex gr. si ejus rietes ex majori parte corruerint, non ampliùs in eâ ceprare licet; eâque reædificatâ non simplici reconciliane, sed iteratâ consecratione seu dedicatione, aut salm benedictione opus est, ut habetur c. Ecclesiis, de conr. dist. 1. & c. Ligneis, de consecr. Ecclesiæ: ubi tamen claratur consecrationem non amitti, si tecta solummoaliáque opera lignea cōbusta sint, illæsis parietibus; eo òd consecratio in ipsis præsertim parietibus fiat; quamin ejusmodi Ecclesia, quæ omni prorsùs tecto careret, ssam celebrari non conveniat, ob varios casus, qui ex is iniuriâ & ventorum agitatione accidere possent: tetamen illius instaurato nulla neque consecratione, nee reconciliatione opus erit.

Dicendum 3. requiri Altare, quod lapideum esse debet ab Episcopo consecratum, ut habetur c. Altaria, de conr. dist. 1. Est autem duplex Altare; unum portatile, erum fixum & stabile, inter quæ hoc discrimen interlit, quod illud per se consecratur, hoc verò nonnisi quaiùs basi affixum est. Vnde sequitur quod Altare portae quocunque deferatur, non amittat consecrationem, um vero amittat, si ab interiori structura & basi amoatur, ut habetur cap. Si motum, de consecr. dist. 1. &c. gneis, de consecr. Ecclesiæ. Illud verò utrique Altari nmune est, quod notabili fractione consecrationē amit; quando scilicet talis est, ut in illo calix cum patena

ampli-

amplius consistere non possit: item violatione sigilli seu lo-culi quo reliquiæ Sanctorum conditæ sunt; quod quamvis aliqui Theologi negent asserantque reliquias illa ad consecrationem Altaris non esse absolutè necessarias; spectata tamen consuetudine ipsius Ecclesiæ, quæ initio Missæ hanc orationem à Sacerdote ad altare ascendente illudque osculante recitari voluit: Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum quorum reliquiæ hic sunt, &c. probabilius est, & in praxi tenendum, ejusmodi sigilli violatione consecrationem altaris amitti; proindeque iterùm esse consecrandum: quod apertè colligitur ex cap. 1. de consecr. Eccl. ubi dicitur quòd Si lapis ille qui sigillum continet, confractus fuerit aut etiam diminutus, debet altare denuo consecrari: & ita docet Durandus in Rationali l. 1. c. 6. Angelus verbo Altare. §. 2. & alij communiter.

6. Dicendum 4. in Altari dùm Missa peragitur, necessaria esse quædam ornamenta, quæ in Rubricis Missalis enumerantur: in primis tres, aut saltem duas mappas, aut ad minùs unam duplicatam, ut tradit Suarez disp. 81. sect. 6. & Toletus lib. 2. cap. 2.

Secundò corporale, quod equidem non sericum, aut auro aliave materia intertextum, sed purè lineum ac simplex esse debet: Similiter & pallam, quæ Calici superponitur, & pars quædam corporalis esse censetur; sicuti colligitur ex antiqua consuetudine, secundùm quam corporale etiam calicem cooperiebat, ut observat Stortia lib. 1. de Sacrificio cap. 5. quæ palla etiam linea & simplex esse debet, saltem ex ea parte qua calicem contingit: & utraque ab Episcopo aut alio facultatem habente benedictam esse oportet. Ita docet S.Thom. q. 83. a. 3. ad 7. & 8. & habetur cap. Consulto de consecrat. dist. 1. Quamvis autem de mapparum benedictione nihil in jure decretum reperiatur. Ecclesiæ tamen consuetudo id etiam exigit, ut docet Azor. lib. 10. cap. 28. quæst. 8.

Tertiò, calicem & patenam ex materia aurea vel argentea, aut saltem stannea, non verò lignea, lapidea, ferrea,

ærea,

erea, aut vitrea, ut docet S. Th. qu. 83 art. 3 ad 6. & habetur cap. vasa & cap. ut calix de consecr. dist. 1. Debent autem calix & patena esse ab Episcopo consecrata, ut habetur cap. unico de Sacra unctione, & constat ex usu & consuetudine ipsius Ecclesiæ. Adjungitur purificatorium lineum & mundum ad ipsum calicem abstergendum; velum item sericum, quo calix & pars anterior corporalis tegi solet.

Quartò, Missale approbatum, secundùm usum quem in celebrando quisque sequi tenetur: communis enim Doctorum sententia est ac præsertim Navarri cap. 25. numero 84. Sylvestri verbo Missa, Azorij, cap. 29. quæst. 4. Toleti lib. . c. 2. Sacerdotem illum peccaturum mortaliter, qui celebraret absque libro, in quo saltem canon Missæ continere tur, quamvis quæ dicenda essent memoriter teneret.

Quinto, lumen, ut constat ex cap. ultimo de celebratione Missarum: dicit autem Tolet. loco citato duas candelas accensas aut saltem unam requiri: ita ut sine lumine celebrare existimet esse peccatum mortale. Quamvis autem absolutè loquendo necessarium non sit ex præcepto ut candelæ illæ sint cereæ, possitque lumen ex oleo, ita postulante necessitate, adhiberi, ut docet Suares disp. 81. sect. 6. standum est tamen communi Ecclesiæ consuetudini, nec nisi candelis ex cera communiter utendum est.

Sextò, imaginem Crucifixi, quæ secundũ regulas Missalis Altari superponi debet, ad cujus pedes reponi solet tabella secretorum, quam vulgò Canonem vocant.

Dicendum 5. requiri præterea vestes Sacras, quibus Sacerdos celebrans indutus esse debet: sunt autem sex, amictus scilicet, alba, cingulum, manipulus, stola, & casula; quas quidem vestes mundas & integras, atque ab Episcopo aut alio facultatem habente benedictas esse oportet; ut Toletus loco citato & plures alij existiment esse peccatum mortale, cum vestibus minimè benedictis aut notabiliter immundis, vel laceris celebrare; quod & similiter de corporalibus intelligendum est.

Quæres 1. quandiu vaſa & linteamina Sacra conſecrationem vel benedictionem retineant? Reſpondetur de vaſis, tamdiu conſecrationem retinere, quamdiu integra perſeverant: amittere verò ſi notabiliter frangantur aut dividantur; ita ut formam & quantitatem, quæ ad conveniantem & proportionatũ eorum uſum neceſſaria eſt, amplius non retineant. Ita Ledeſma tract. de Sacram. Eucar. cap. 21. ubi addit calicem & patenam, quamvis priſtinam formam retineant, amittere tamen conſecrationem, ſi de novo deaurentur ex ea parte qua corpus & ſanguinẽ Christi contingunt; proindéque de novo conſecrari debere. De veſtimentis autem aut linteaminibus Sacris docet Azorius libro 10. c. 28. quæſt. 9. illa tunc amittere benedictionem, quando ita franguntur aut diſſuuntur; ut ad id amplius apta non ſint, ad quod Eccleſiæ benedictione deſtinata fuerant.

Quæres 2. an liceat omnibus Sacra vaſa & veſtes contingere. Reſpondetur 1. vaſa & linteamina Sacra, calicem ſcilicet, patenam, corporale & ciborium, dum in illis continentur corpus & ſanguis Chriſti, à nemine præterquam à Sacerdote vel Diacono ſine gravi culpa tangi non poſſe. Ita Suares. Paludanus, & alij apud Laymannum tr. 5. de Sacrif. Miſſæ, cap. 6. & habetur ex cap. Non oportet. diſt. 23.

Reſpondetur 2. eadem linteamina & vaſa Sacra, etſi vacua ſint, contrectari aut tangi non debere ab iis qui Sacris Ordinibus non ſunt initiati, ut habetur cap. In Sancta de conſecrat. diſt. 1. hujus tamen præcepti Eccleſiaſtici tranſgreſſionem (ſi contemptus abſit) culpam venialem non excedere docent Suares, Azorius, Sotus; & alij apud Laymann. ſuprà: imò ſi rationabilis cauſa ſuadeat, nulla erit culpa, ut ibidem docet.

Vbi autem conſuetudo viget, ut corporalia & pallæ ac purificatoria à perſonis laicis, præſertimque fœminis Deo Sacris mundentur, prius à Sacerdote vel Diacono in pluviali lavari debent, & aquâ lotionis in piſcinam effundi, vel in ignem projici.

Por

Porrò alias vestes benedictas & reliqua Altaris ornamenta, quæ neque chrismate uncta sunt, neque corpus Domini aut sanguinem immediatè attingunt, cùm reverentia tangere omnibus etiam laicis concessum est; verùm ad prophanos usus adhibenda non sunt, quamvis vetustate consumpta sint; sed potiùs igni absumenda, ut dicitur c. Ligna, & c. Altaris de consecr. dist. 1.

9. Dicendum 6. requiri Ministrum qui Sacerdoti celebranti inserviat, ut habetur cap. Hoc autem, de consecr. dist. 1. & cap. Proposuit, de filiis Presbyterorum. Hic autem Minister debet esse vir, non fœmina, ut habetur cap. 1. de cohabitatione Clericorum ac mulierum, imò Suares disp. 87. sect. 1. & Sotus disput. 13. quæst. 2. art. 5. arg. 2. satius esse arbitrantur, si urgeat necessitas, Missam absque Ministro celebrare, quàm fœminam ad Altare respondentem, aut urceolos porrigentem adhiberi: nihil tamen obstare videtur quominùs fœminæ præsertim Sanctimoniales, ex loco remoto Sacrificanti respondeant, ut ibidē dicit Suares, & usus Ecclesiæ in Monasteriis declarat.

Est autem observandum, Sacerdotis celebrantis pedes calceatos esse debere, ob majorem honestatem & decentiam, ut docent Sylvester, Richardus, & alij apud Petrum Ledesma tract. de Euchar. cap. 20. caput verò apertum & nudum, ut habetur cap. Nullus, de consecrat. dist. 1. Azorius tamen, & alij quos citat Laymannus cap. 5. de Sacrificio Missæ cap. 6. existimant Episcopum posse ob causam aliquam rationabilem, v.g. infirmitatis, dare licentiam Sacrificandi capite operto amictu vel pileolo, præsertim usque ad Canonem: imò si causa ita celebrandi manifesta sit, tali dispensatione non esse opus, docent Navarrus, Sylvester, & Henriquez apud eundem Layman. dummodò nullum inde scandalum oriatur, & necessitas celebrantis v.g. ob infirmitatem, senectutem, loci frigus, &c ab unoquoque adstantium facilè dignosci possit.

10. Superest una difficultas hic solvenda; nimirum quoties Sacerdos Missam celebrare teneatur. Respondetur

cum diſtinctione: ſi enim de Parocho aut alio beneficiato ſermo ſit, toties celebrare tenetur, vel per ſe, vel ſaltem per alium, quoties requiritur ut officio ſuo vel obligationi ſatisfaciat: Si verò de Sacerdote generatim hoc quæratur, abſtrahendo ab aliis obligationibus ſpecialibus, nihil aptius reſponderi poteſt, quàm id quod habetur in Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 14. ubi dicit Epiſcopum curare debere ut Sacerdotes ſaltem (quod verbum notandum eſt) diebus Dominicis & feſtis ſolemnibus; ſi autem curam animarum habuerint, tam frequenter ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent: ex quibus Concilij verbis meritò infertur maximè congruum eſſe ac decens, ut Sacerdos quantùm fieri poteſt, quotidie Sanctiſſimum illud Sacrificium offerat: quam quidem praxim ut piam & religioſam laudant SS. Patres, ac præſertim S. Cyprianus lib. 1. Epiſt. 2. S. Ambroſ. orat. in funere fratris, S. Hieronymus lib. 1. adversùs Jovinian. S. Syricius Papa in Epiſt. ad Himerium cap. 7. S. Innocentius in Epiſt. ad Exuperium, S. Chryſoſtomus homil. in Epiſt. ad Hebræos: quibus addere poſſumus Joannem Gerſonem part. 2. operum tract. de præparatione ad Miſſam.

11. Monet tamen idem Concilium ſeſſ. 22. in decreto de obſervandis ac evitandis in celebratione Miſſæ, omnem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe, ut quanta maxima fieri poteſt, interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis ſpecie, hoc divinum atque tremendum Myſterium peragatur: Ideóque decrevit, ut Epiſcopi ea omnia prohibere atque è medio tollere ſedulò curent ac teneantur, quæ vel avaritia Idolorũ ſervitus; vel irreverentia, quæ ab impietate vix ſejuncta eſſe poteſt: vel ſuperſtitio veræ pietatis falſa imitatrix induxit.

Atque ut multa paucis comprehendantur, imprimis quod ad avaritiam pertinet, cujuſvis generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Miſſis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones potiùs quàm poſtulationes, aliaque

hujuſ-

jusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certè à turpi quæ-
non longè absunt, omnino prohibeant.

Deinde ut irreverentia vitetur, singuli in suis Diœce-
us interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Missas
ebrare liceat: neminem præterea, qui publicè & noto-
criminosus sit, aut Sancto Altari ministrare, aut Sacris
eresse permittant; neve patiantur privatis in domibus
que omnino extra Ecclesiam & Oratoria ad diuinum
ntùm cultum dedicata, ab ijsdem Ordinarijs designanda
visitanda, Sanctum hoc Sacrificium à sæcularibus aut
gularibus quibuscumque peragi; ac nisi prius qui inter-
it, decenter composito corporis habitu declaraverint se
ente etiam ac devoto cordis affectu, non solum corpore
esse: Ab Ecclesiis vero musicas eas, ubi sine organo,
e cantu lasciuum, aut impurum aliquid miscetur; itē
culares omnes actiones, vana atque adeo prophana col-
quia, deambulationes, strepitus, clamores arceant: ut
mus Dei vere domus orationis esse videatur ac dici pos-
.

Postremo ne superstitioni locus aliquis detur, edicto &
enis propositis caveant, ne Sacerdotes aliis quàm debi-
horis celebrent, neve ritus alios aut alias ceremonias
preces inter Missarum solemnia adhibeant, præter eas,
æ ab Ecclesia probatæ ac frequenti & laudabili usu re-
ptæ fuerint: quarumdam vero Missarum & candelarum
merum, qui magis à superstitioso cultu quàm à vera
igione inventus est, omnino ab Ecclesia removeant, do-
antque populum quis sit, & à quo potissimum provenit
nctissimi hujus Sacrificii tam pretiosus ac cælestis fru-
us: moneant etiam eundem populum ut frequenter ad
as Parochias saltem diebus Dominicis & majoribus fe-
s accedant.

CAPVT QVINTVM

De Sacramento Pœnitentiæ.

SECTIO I.

Quid nomine Pœnitentiæ intelligatur.

1. POEnitentiæ nomen in duplici sensu à Theologis sum- solet. Primò pro virtute morali infusâ, cujus pro- prius actus est detestari peccatum, ac de illo commisso dolere, non modò quatenùs rectæ rationi adversatur, sed præsertim quatenùs est offensa quædam & injuria Deo illata, cum proposito emendandi ac reparandi offensam illam & injuriam, ipsique Deo satisfaciendi. Ita S. Doctor 3. part. quæst. 85. art. 1. 2. & 3. & de hac pœnitentiæ vir- tute frequens mentio reperitur in Scripturis, fuitque, ut loquitur Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. universis homini- bus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent quovis tem- pore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria.

Secundò, nomen Pœnitentiæ sumitur pro uno ex Sacra- mentis novæ Legis; id est pro ritu aliquo, externo, & sen- sibili divinitûs instituto, quosdam hominis pœnitentis & Ministri absolventis actus complectente quo, ab hoc ille Deo reconciliatur, & à peccatis post Baptismum commis- sis absoluitur.

2. Primus, qui hujus Sacramenti veritatem impugna- vit fuit Novatus Episcopus Africanus, qui exinde Romam veniens Novatianum Presbyterum & alios quosdam se- duxit & in suas partes traxit, ut fusius declarat Baronius ad annum Christi 254. n. 66. ubi refert ipsum Novatum ejusque gregales primùm in Africâ adversùs Sanctum Cy- prianum schisma conflasse, eo quòd in lapsis Ecclesiæ re- conciliandis nimis rigidum se præberet. Posteà mutatâ fa- cie (quod rectè observat Idem Baronius, peculiare est

nnium Hæreticorum atque Schiſmaticorum, nunquam licet perſtare in eâdem ſententia, ſed pro loco & tempore vas induere formas (in Sanctiſſimum Pontificem Cornlium turbas Romæ concitaſſe eo quod lapſos pœnitens in Eccleſiam reciperet, eiſque beneficium abſolutionis ipertiret, ut eum prætextu illo è Sede Romana deturbant, & Novatianum faſtu & ambitione tumentem in ilm per fas nefaſque intruderent; eóque tandem devenit ſe Novatus, ut negaret ullam Sacerdotibus novæ legis d remittenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa traditam le à Chriſto poteſtatem: verùm ipſi Novati ſectatores oſtmodùm ab eo deſciverunt (quod Lutheranis, Calviſtis & aliis à veritate diſſidentibus familiare eſt, nimirũ ab Authoribus & Patriarchis ſectarũ ſuarum, ubi fraus lorum pateſcere incipit, paulatim ſe ſubducant, & alia ogmata profiteri ſubinde incipiant, donec ab illis etiam l illa transfugere veritatis armis oppreſſi cogantur) cum nim ipſius Novati aſſeclæ præfatam magiſtri ſui hæreſim ropugnare non poſſent, illam temperare voluerunt, adittentes quidem aliquod remedium, quo virtute claviũ cleſia remittere poſſet leviora peccata, non tamen graora & atrociora, quod teſtatur S. Ambroſius lib. 2. de œnit. cap. 3. ubi de illis Hæreticis ſic loquitur: Ajunt ſe ceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioris, non quidem author erroris Novatus, qui nemini danam pœnitentiam putavit.

3. Errorem illum ab Eccleſia proſcriptum, ut teſtatur yprianus Ep. 52. & 54. & jam obſoletum recentiores Hætici denuò renovare conati ſunt, videre eſt apud Bellarninum lib. 1. de Pœnit. cap. 9. negantes Sacrum illum rim, quo Eccleſia Catholica in reconciliandis pœnitentius poſt Baptiſmum lapſis utitur, eſſe Sacramentum à hriſto Domino inſtitutum aut ullam ineſſe Sacerdotibus d peccata remittenda judiciariam poteſtatem: cujus quiem erroris falſitas & ſimul Catholici dogmatis veritas lenius conſtabit ex iis quæ ſequenti ſectione dicentur.

SECTIO II.

Pœnitentiam esse verum & propriè dictum novæ le Sacramentum, contra Hæreticos demonstratur.

1. PRæter authoritatem universæ Ecclesiæ, quæ tùm Concilio Florentino, in decreto Eugenij, tùm in T dent. sess. 14. can. 1. hoc dogma tanquam certissimum fide credendum definivit, errorémque oppositum anat mate percussit, probari potest ejusdem dogmatis veri variis testimoniis SS. Patrum fusè relatis à Judoco Coc tomo 2. thesauri lib. 7. art. 1. & seq. Duo vel tria hic il striora proferemus. Primum est S. Ambrosij lib. 1. de P nitent. cap. 7. Cur baptizatis, inquit; si per hominem p cata dimitti non licet? &c. quid interest utrum per P nitentiam aut per Lavacrum hoc jus sibi datum Sacer tes sibi vindicent? quibus verbis æqualem vim ad pecc remittenda Sacerdotibus sive Baptismum conferendo, si Pœnitentiæ Sacramentum administrando tribuit. Secu dum est Sancti Chrysostomi libro 3. de Sacerdotio, ubi po quam potestatem ad peccata remittenda quæ Sacerdo bus collata est, contulit cum potestate eorumdem ad co ficiendam Eucharistiam: posteà, conferens eandem cu potestate baptizandi: Neque enim, inquit, solum cum n regenerant, sed etiam posteà, condonandorum nobis p catorum potestatem obtinent. Tertium Sancti Petri Ch sologi serm. 84. Vbi sunt, inquit, qui per homines n posse peccata remitti præscribunt? &c. remittit Pet peccata & toto cum gaudio suscepit pœnitentes, atque mnibus Sacerdotibus hanc à Deo concessam amplecti potestatem.

2. Probari præterea potest eadem veritas ex his Cl sti Domini verbis S. Joan. 20. Quorum remiseritis pec ta, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta su ex quibus duo colliguntur. Primum est, ritum aliqu

exter-

ternum à Christo Domino institutum esse, quo Apostoli
rúmque in Sacerdotio successores de peccatis juridicè
gnoscerent, eàque sic cognita vel remitterent vel reti-
rent, idque (ut fit in judiciis humanis) verbo aliquo
anifestarent. Secundum est, huic ritui divinitùs instituto
junctam esse promissionem gratiæ Sanctificantis: quod
is indicant verba illa. Remittuntur eis: cùm hæc pecca-
rum remissio nonnisi per gratiæ Sanctificantis infusionē
at, ut constat ex ijs quæ in priori hujus operis parte in
actatu de Gratia, dicta sunt: unde patet Pœnitentiam es-
ritum externum à Christo Domino institutū, quo gra
i confertur: ac proinde esse Sacramentum: & eo sensu
rba illa Christi Domini intellexerunt Sanctus Cyprianus
sermone de lapsis, Sanctus Basilius in Epist. ad Amphi-
chium, Sanctus Athanasius hom. in illa verba; Ite in ca-
llum, & S. Thomas in comment. super cap. 16 S Matth.
i tres errores super illorum verborum explicatione vi-
idos esse monet. Primus est eorum qui opinati sunt Sa-
rdotes posse quemlibet pro arbitrio solvere aut ligare,
ccata remittere aut retinere; quod falsum est: his enim
bis Christus vices suas tantummodò demandavit Sacer-
tibus, ut facerent quod ipse facturus fuisset, si visibilis
terra manere voluisset; proindéque ut peccata remitte-
it vel retinerent, non pro libito, sed prout ipse remisis-
aut retinuisset, quod ab Ecclesiæ sensu discere debent.
3. Secundus error est, solvere aut ligare nihil esse aliud
àm pœnitentem solutum aut ligatum declarare: verùm
oc ita esset, Christus Dominus potiùs dicere debuisset
æcunque soluta erunt in cœlis: solvetis super terram:
m è contrario dixerit: quæcunque solveritis super ter-
n, soluta erunt in cœlis: Et hic error proscriptus etiam
t in Concilio Tridentino sessione 14. canone 9.
Tertius denique error est, Sacerdotem, antequam ab-
utionis verba proferat, supponere debere pœnitentem
contritionis actum à culpa peccati & æternæ pœnæ
tu jam factum esse liberum; proindéque absolvendo

illum tantummodo à pœna temporali, quæ plerumq peccato quoad culpam remisso luenda superest, non to quidem, sed aliquâ ejus parte illum eximere. Verùm q falsa & aliena sit à vero & genuino verborum Christi D mini sensu, hæc verborum illorum expositio, satis per manifestum est; quis enim dicat remittere peccata, ni aliud esse, quàm ipsa peccata jam remissa supponere, solummodò aliquid de pœna temporali peccatis quo culpam remissis debita minuere?

4. Obiicies, in Sacramentis novæ Legis pro materia r quiri rem aliquam sensibilem; nullam autem ejusmo materiam in Pœnitentia reperiri; proindeque non esse S cramentum.

Respondetur actus pœnitentis esse materiam Sacram Pœnitentiæ, ut infrà dicetur; actus autem illos esse sen biles, vel per se, vel per aliquid aliud: confessionem qu dem per se, cùm Sacerdotis auditu percipiatur; contriti nem autem per humiliationem externam, genuflexione lachrymas, & alia ejusmodi signa exteriora, atque etia per ipsammet confessionem.

Quæres an Pœnitentiæ Sacramentum sit ad salute necessarium? Respondetur affirmativè, idque non mo necessitate præcepti, de qua suo loco agetur; sed etia medij, quod satis expressè declaravit Concilium Tride sess. 14. cap. 2. ubi dixit, Sacramentum Pœnitentiæ lap post Baptismum ad salutem necessarium esse, ut nondu regeneratis ipse Baptismus. Est autem necessarium vel re, vel saltem in voto; ita ut, quamvis peccator aliqua do per actum perfectæ contritionis Deo reconcilietur, i tamen reconciliatio, ut loquitur idem Concilium, ipsi co tritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, n est adscribenda. Eatenus autem votum hujus Sacramen in perfectæ contritionis actu includi censetur, quaten qui perfectè conteritur, ita dispositus est, ut absolutè ve servare præcepta omnia sub mortali obligantia, ita nullum sit, de quo si actu cogitaret, illud adimplere n

vel-

esset : atqui datur præceptum divinum & Ecclesiasticum, infrà explicabitur, confitendi peccata omnia mortalia ost Baptismum commissa, eaque clavis Ecclesiæ subiicien- : unde sequitur peccatorem perfectè contritum ita esse spositum, ut peccata sua confiteri, & clavibus Ecclesiæ biicere expressâ vel tacitâ, seu interpretativâ intentione elit.

SECTIO III.

Quæ sit materia Sacramenti Pœnitentiæ.

SUpponimus juxtà doctrinam S. Thomæ, q. 84. a. 2 in Sacramento Pœnitentiæ, sicut & in aliis novæ Legis cramentis, duplicem materiam esse distinguendam ; reotam scilicet & proximam: juxtâ quam distinctionem.

Dicendum 1. materiam remotam Sacramenti Pœnitenæ esse peccata actualia post actualem Baptismi susceptionem commissa. Ita S. Thomas cit. art. 2. & cum eo comuniter omnes. Ratio est, quia Sacramentum Pœnitene versatur circa peccata ; unde sequitur quod ejus sint ateria : dici autem non potest quòd sint materia proxia, cùm illa sit pars ipsius Sacramenti, quæ simul cum is formâ ad producendam gratiam suo modo concurredebet, quod peccatis nullomodò convenire potest ; unsequitur quòd sint tantùm materia remota.

Sunt autem hic aliqua observanda circa remotam illam enitentiæ materiam. Primum est, peccata illa catenùs i hujus Sacramenti materiam, quatenus per Pœnitenm destruuntur & abolentur ; sicut lignum dicitur ignis ateria, quia per illum consumitur ; quo exemplo utitur techismus Romanus Part. 2. cap. 5

Secundum est, sola peccata post realem Baptismi susceonem admissa, esse remotam hujus Sacramenti matem : quod satis expressè declaravit Concilium Tridenum sess. 14. c. 1. & 2. Ratio est, quia sola ea peccata

sunt

ſunt ejus Sacramenti materia, quæ ab illis commiſſa ſu[nt,]
in quos Sacerdos tanquam judex poteſt ferre ſententia[m:]
at Eccleſia, ut loquitur Conc. Trid. cit. cap. 2. in nem[inem]
judicium exercet, qui non prius in ipſam per Baptiſmi[um ja]
nuam fuit ingreſſus.

2. Tertium eſt, peccata omnia poſt Baptiſmum co[m]
miſſa, ſive mortalia, ſive venialia, eſſe materiam hu[jus]
Sacramenti; cùm de omnibus confeſſio fieri poſſit à pœ[ni]
tente, & à Sacerdote abſolutio conferri, ut ſatis con[ſtat]
ex generali & illimitatâ poteſtate remittendi quæcumq[ue]
peccata, quam Chriſtus Dominus Apoſtolis eorùmque[in]
Sacerdotio ſucceſſoribus conceſſit. Et hoc etiam intell[igi]
debet de peccatis jam in confeſſione declaratis, & per [Sa]
cerdotis abſolutionem remiſſis, ut docet S. Tho. in 4. d[iſt.]
17. q 3. a. 3. qu. 5. ad 4. & diſt. 18. qu. 1. art. 3. qu. 2. ad[...]
& poſt illum Paludanus Major Medina, Suares & alii ap[ud]
Laymannum tract. 6. cap. 3 de Sacram. Pœnitent. & [de]
monſtrat uſus in Eccleſia receptus & approbatus con[feſ]
ſiones generales inſtituendi, in quibus peccata jam an[te]
confeſſa & remiſſa declarantur; & clavibus iterum ſu[bji]
ciuntur: & hanc praxim non ſolùm in confeſſionibus [ge]
neralibus, ſed etiam in aliis peccata aliqua jam confeſſa[&]
remiſſa iterum declarandi Nauarrus tanquam Sanctam[&]
piam laudat, ſi devotionis causâ cum conſcientiâ qui[ete]
fiat.

3. Dices, peccata illa jam remiſſa fuiſſe, & ex con[ſe]
quenti eſſe deleta & abolita; proindéque materiam hu[jus]
Sacramenti eſſe non poſſe, cùm amplius deleri & abol[eri]
non poſſint.

Reſpondetur, peccata illa eatenùs eſſe hujus Sacrame[nti]
materiam, quatenùs actus pœnitentis circa illa verſari p[oſ]
ſunt; id eſt quatenùs pœnitens poteſt illa deteſtari, co[n]
fiteri, &c ſicque materiam proximam hujus Sacrame[nti]
ſubminiſtrare, quæ ſimul cum forma illius proprium ef[fe]
ctum producat, ſcilicet gratiam Sanctificantem, per qu[am]
peccata illa formaliter delerentur & abolerentur niſi ja[m]
deleta & abolita forent.

Quar-

Quartum est, hanc esse differentiam inter peccata mortalia & venialia, quod peccata mortalia sint materia hujus Sacramenti necessaria id est quod non alia ratione quam per hoc Sacramentum in re vel in voto suscepum remitti possint; peccata autem venialia sint tantùm materia sufficiens, id est quod quanquam rectè & utiliter, ut loquitur Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 5. citraque omnē præsumptionem in confessione dicantur; quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possint. Addit Navarrus cap. 21. nu. 5. ijs qui per divinam gratiam mortalibus non implicantur; utile esse sæpius peccata venialia confiteri; quia per id augetur gratia, pœna Purgatorij minuitur, propositum nunquam peccandi mortaliter renovatur, & habitus peccandi venialiter diminuitur.

4. Dicendum 2. materiam proximam hujus Sacramēti esse hos tres actus pœnitentis, scilicet contritionem (sumpto generatim hoc nomine, prout etiam attritionem complectitur) confessionem, satisfactionē. Ita S. Doctor quæst. ... art. 1. & expresse ddfinitum habetur in Concilio Florentino; in decreto Eugenij, & in Trident. sess. 14. cap 3. his verbis: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, qui quatenùs in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionē ex Dei institutione requiruntur, hâc ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.*

Ex illis autem tribus Pœnitentiæ partibus S. Doctor cit. ... 2. & cum eo communiter alij Theologi asserunt contritionem & confessionem esse partes essentiales; satisfactionem verò esse tantum partem integralem ipsius Sacramenti; quod etiam habetur in Catechismo Rom. part. ... cap. 5. contritionē enim & confessionem esse partes essentiales inde constat, quòd sine illis Pœnitentiæ Sacramentum nec fructuosum nec validum esse possit, ut ex ... dicendis constabit; satisfactionem verò esse tantum integrantem, quod absque ea & validum & fructuosum

esse

esse possit, ut patet in pœnitente illo, cui in articulo mortis potest aliquando validè & fructuosè conferri absolutio quamvis nulla pænitentia injungatur, & præterea eò quod satisfactio communiter post receptam absolutionem impleatur, ut dicetur infrà ex quibus cum habeatur illam non esse partem hujus Sacramenti essentialem, sequitur ut sit solum integrans, id est quod hoc Sacramentum absque illa integrum & completum esse non possit; sicut licet pes vel manus non sit pars essentialis hominis; cùm absque pede vel manu verus homo esse possit; est tamen pars integrans, quia sine pede vel manu homo integer & completus esse non potest.

SECTIO IV.

Quæ sit forma Sacramenti Pœnitentiæ.

1. FOrma Sacramenti Pœnitentiæ consistit in his verbis Sacerdotis pœnitentem absolventis: Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Ita definitum habetur in decreto Eugenij, & in Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. ubi dicitur Formam hujus Sacramenti in illis Ministri verbis positam esse, Ego te absolvo: & hoc etiam docet S. Thomas quæst. 84. art. 3. ex cujus doctrinâ quædam observatu digna colligit Isambertus ad cit. quæst. disp. 8. art. 2. & sequent.

Primum, ad validitatem hujus Sacramenti necessariò requiri ut illa absolutionis verba pronuncientur voce Sacerdotis; neque ad hoc satis esse si scripto tradantur: cujus quidem rei nulla melior ratio afferri potest; quàm ipsa Christi Domini institutio, quæ nobis per Ecclesiæ praxim innotescit: Hæc autem verborum prolatio debet à Sacerdote fieri præsente ipso pœnitente, absolutio enim absenti conferri non potest, ut declaravit Clemens VIII. speciali suo decreto, quod refertur à Laymanno tract. 6. cap. 5. de Sacram. Pœnit.

Secun-

Secundum est, quòd quamvis Sacerdos in hujus Sacra-
nenti administratione verba omnia suprà relata proferre,
mò & alias preces; quæ ex Ecclesiæ instituto ante & post
bsolutionem recitandæ sunt: adjungere debeat, nisi fortè
liqua necessitas aut causa rationabilis excuset, ut in Ri-
uali declaratur, nihilominus ad essentiam absolutionis seu
ormæ hujus Sacramenti, ex probabiliori Theologorum
ententia hæc sola verba pertinent, Ego te absolvo, vel
Absolvo te, quæ quoad sensum idem significant. Atque in
primis quod expressio Sanctissimæ Trinitatis non requira-
ur essentialiter in hoc Sacramento sicut in Baptismo, do-
et S. Thomas, & probat ex eo quod Christus Dominus
hoc Sacramentum instituens nullam Sanctissimæ Trinita-
s sicut in institutione Baptismi mentionem fecit. Quod
tem hæc verba, à peccatis tuis, ad ejusdem formæ essen-
am non pertineant, constat ex ejusdem S. Thomæ doctri-
a cit. art. 3. ibid. ubi pro legitimâ hujus Sacramenti for-
nâ hæc verba tantum ponit: Ego te absolvo; quia tamē
oannes Major, Petrus Sotus & aliqui alii graves Theolo-
existimaverunt verba illa: à peccatis tuis, ad essentiam
rmæ pertinere, nihilque ab Ecclesia super hâc re defini-
m est ideò tutius erit nunquam illa omittere, præsertim
m ex Ecclesiæ præscripto proferri debeant.

Tertium est, impositionem manuum in hoc Sacramen-
, ut docet S. Thomas art. 4. esse tantùm ex Ecclesiæ insti-
to; nec ad Sacramenti rationem pertinere; quamvis ce-
monia illa, sicut & quævis alia ex Ecclesiæ usu aut sta-
to aliquo in administrandis Sacramentis præscripta non
beat omitti.

Quartum est, absolutionis formam modo deprecato-
prolatam, esse invalidam, ut ex eodem S. Doctore a.
constat; est enim hoc pœnitentiæ Sacramentum adin-
judicij institutum, cujus verba debent esse absoluta,
n deprecatoria: non enim dixit Christus Dominus: Pec-
a illorum pro quibus oraveritis, remittentur eis: sed
pliciter & absolutè Quorum remiseritis peccata, re-

mittun-

mituntur eis: Vnde si quis pœnitentem absolveret dicendo Absolvat te Deus, nihil efficeret.

3. Quintum est, conditionem de futuro hujus Sacramenti formæ appositam, reddere illam insufficientem & nullam; quia talis conditio suspenderet ipsius formæ significationem & effectum, proindéque in causâ esset cur absolutio illa irrita & nulla existeret. Imò Petrus de Ledesma tract. de Pœnit. cap. 3. dicit gravissimum Sacrilegium ab illo Sacerdote committi, qui ejusmodi conditionem de futuro absolutioni apponeret: v. g. si diceret Ego te absolvo, dummodò rem ablatam intra decem dies restituas, aut quid simile.

Quod autem spectat ad alias conditiones de præterito vel præsenti, quamvis non reddant absolutionem invalidam, cùm ejus significationem aut effectum non suspendant, nihilominus sine rationabili aliquâ causâ aut necessitate apponi non debent, putâ cùm Sacerdos ad moribundum absolvendum accedens nonnisi dubia & incerta contritionis signa in eo deprehendit: tunc enim potest, imò debet absolutionem illi conferre sub hac conditione, tacitâ vel expressâ: Si tu es absolutionis capax, ut docet Isambertus disp. 18. de Sacram. Pœnit. art. 10. & Gammacheus cap. 21. de eodem Sacram. Pœnit. §. 1. in fine: similiter quandò Sacerdos dubitat, utrùm pœnitens plenum ac perfectum rationis usum habuerit necne, quando peccata in confessione declarata commisit, v. g. quando puer in primo rationis crepusculo ad Sacramentum Pœnitentiæ accedit: tunc enim secundùm communem omnium Doctorum consensum, ut loquitur Ledesma suprà, licitè potest Sacerdos dicere in absolutione: Si peccasti, ego te absolvo, &c. additque idem de simillibus aliis casibus esse dicendum.

4. Quæres quis sit verus & proprius sensus illorū verborum: Ego te absolvo. Quorundam antiquorum scholasticorum opinio fuit verborum illorum sensum hunc esse Ego declaro peccata tibi à Deo esse remissa, sicque absolutio-

tionem Sacramentalem nihil aliud esse, quàm declara-
onem remissionis peccatorum ipsi pœnitenti à Deo factæ
iam quidem opinionem non satis cum fidei veritate co-
rere docet Isambertus disp. 8. de Sacram. Pœnit. art. 12.
aximè ob contrariam definitionē Concilij Trident. sess.
. cap. 6. can. 9. ubi anathema profert in eum qui dixe-
, Absolutionem Sacerdotis esse nudum ministerium de-
arandi peccata esse remissa. Quare vera & certa respon-
o ad quæstionem propositam est, Sacerdotem per verba
la absolutionis significare se pœnitentis peccata remitte-
, illumque à peccati macula, & consequenter à pœna
erna illi debita Christi Domini authoritate verè absol-
re. Ita S. Thomas quæst. 84. art. 3. & probatur in pri-
is ex his Christi Domini verbis S. Matth. 18. Quæcunque
lveritis super terram, &c. & S. Joan. 20. Quorum remi-
ritis peccata, &c. hujus siquidem vocis, Absolvo, in
rma Sacramenti Pœnitentiæ eadem est significatio, quæ
: istorum verborum (solueritis, remiseritis) cùm iis
us sit Christus Dominus ad Sacramentum hoc instituen-
m atqui verba illa veram & effectivam peccatorum re-
ssionem significant in omnibus aliis Scripturæ locis, quæ
quenter in utriusque Testamenti libris occurrunt; nus-
am autem simplicem illius remissionis declarationem:
o etiam in illo duplici S. Matth. & S. Joan. loco, idem
nificare dicenda sunt; & ex consequenti verbum, Ab-
uo, in forma Sacramenti Pœnitentiæ eandem signifi-
ionem habere dicendum est.

5. Probatur deinde ex eo quod S. Chrysostom. lib. 3.
Sacerdot. de peccatorū remissione loquens dixit; Deū
rem omnifariam potestatem dedisse filio, & eandem
m omnifariam potestatem à Deo filio, ipsis Sacerdoti-
esse traditam: atqui certum est filium Dei habuisse
am potestatem remittendi peccata, quoad culpam &
nam æternam, ergo eandem potestatem Sacerdotibus
it.

Denique, ut rectè observavit S. Ambrosius lib. 1. de

Pœni-

Pænitent. cap. 2. poteſtas remittendi peccata tanta
quanta poteſtas eadem retinendi, cùm æqualiter utra
à Chriſto Domino data fuerit: atqui per hanc Sacerdo
verè peccata quod maculam & æternæ pœnæ reatum
tinent, denegando abſolutionem: ergo per illam eac
peccata verè quoad maculam & æternæ pœnæ reat
poterunt abſolutionem conferendo remittere.

Obiicies, in variis Scripturæ locis dici ſolum Deum
mittere peccata, delere iniquitates.

Reſpondet Sanct Doct r ſupra, iis locis nihil aliud
gnificari, quàm Dei ſolius eſſe tanquam cauſæ principa
per propriam authoritatem peccata remittere, quod n
impedit quin Sacerdos ejuſdem Dei nomine peccata
mittat per modum cauſæ miniſterialis ſeu inſtrumenta

SECTIO V.

Quinam ſint effectus hujus Sacramenti

1. PRimus Sacramenti Pænitentiæ effectus eſt remi
omnium & quorumcunque peccatorum mortaliu
poſt ſuſceptionem Baptiſmi commiſſorum; quantumc
que gravia ſint & enormia: cùm poteſtas peccata rem
tendi à Chriſto Domino collata Sacerdotibus S. Joan.
ad omnia, nullo prorsùs excepto, ſe extendat; & hoc
finitum habetur in Concilio Lateran. ſub Innocentio
cap. 1. Firmiter extra de ſummâ Trinit. ubi ſine ullâ ex
ptione aut reſtrictione dicitur peccatum quodcunque p
Baptiſmi ſuſceptionem commiſſum poſſe per pœnitenti
reparari.

Obiicies Chriſtum Dominum declaraſſe S. Mat. 12
S. Mar. 3. peccatum in Spiritum Sanctum neque in hoc
culo remitti, neque in futuro.

Reſpondetur 1. per peccatum in Spiritum Sanctum
telligi à S. Auguſtino ſerm. 12. de verb. Dom. & Ep.
ad Bonifacium, peccatum finalis impœnitentiæ, quod

num

m est nunquam remitti: cùm post illud commissum pec-
or sit extrà statum viæ: nec proinde sit amplius pœni-
ntiæ aut absolutionis capax.

Respondetur 2. alios SS. Patres per peccatum in Spiri-
m Sanctum intellexisse peccatum illud quo quis verita-
m aliquam a Deo revelatam, & ut sic cognitam, ex cer-
malitiâ impugnat. Ita SS. Athanasius. Chrysostomus,
silius Ambrosius, Hieron. & allij apud Bellarminum
b. 2. de Pœn. cap. 16. Dici autem irremissibile, non quod
bsolutè remitti non possit, si peccatorem verè de illo pœ-
teat, illudque clavibus Ecclesiæ subiiciat: sed quia ordi-
riè & ut plurimùm, qui tale peccatum commisit, de il-
ob propriæ voluntatis perversitatem non dolet, nec pro-
de illius remissionem accipit; sicut alia peccata citatis
is dicuntur remitti: non quod semper de facto remittā-
r, cùm multi de illis non doleant, sed quia ut plurimum
ordinariè pœnitentibus condonântur.

Secundus hujus Sacramenti effectus est remissio pecca-
rum venialium, quæ sicut quivis potest piè & salubriter
confessione declarare, ita de illis quoque remissionem,
tute illius Sacramenti, consequi posse certum est, ut ex
è dictis patet.

Est autem difficultas inter Theologos qua ratione pec-
a illa in Sacramento Pœnitentiæ remittantur. Omissis
riis super hac re sententiis, quæ instituti nostri non est
fusius explicare, probabilissimè loqui videntur ij qui
erunt hanc peccatorum venialium remissionem in Sa-
mento Pœnitentiæ fieri per gratiam Sanctificantē per
Sacramentum ex opere operato productam, non solū
undùm se præcisè consideratam; sed præsertim ut datā
itu præviæ de illis attritionis, qua ratione formalem
n illis peccatis habet repugnantiam, cum sit gratia re-
ciliationis ab ipsis. Ita Vasques in 1. 2. disput. 207. cap.
x qua doctrina sequitur ad hoc, ut quis in Sacramento
nitentiæ peccatorum venialium remissionem consequa-
necessarium esse, non modò ut nullam actualem e

ca pec-

ea peccata illa complacentiam habeat; sed præterea r quiri ut formalem de iis vel saltem virtualem contri nem aut attritionem concipiat ita ut quamvis unum alterum in confessione declaret si tamen de aliis omn generatim verè ex animo doleat, virtute Sacramenti rum omnium remissionem consequatur: quod ideò obiter observamus, ut cuique facilius & certius innotes neque necessarium, imò neque satis consultum esse om & singula peccata venialia sigillatim in cõfessionibus q tidianis declarare, quod aliqui scrupulosius faciunt; uno aut altero graviori explicato, si nullum mortale fu de his & reliquis omnibus verum dolorem & emen tionis propositum concipere, & sic beneficium absolu nis recipere.

3. Quæres quando peccata venialia extra Sacrame Pœnitentiæ remittantur. Respondetur juxta doctrinam Th. q. 87. a. 1. ad peccatorum venialium remissionem tra Sacramentum Pœnitentiæ non sufficere habitualem splicentiam, quæ in habitu charitatis includitur; alias n lus justus peccati venialis reatum haberet; sed displic tiam de illis formalem, quæ in actu perfectæ contritio reperitur, aut saltem virtualem contentam in eo actu di ctionis Dei, quo quis ipsum sic diligit, ut si peccata ven lia quæ commisit, menti occurrerent, perfectum de i dolorem conciperet. Ita Alensis in 4. p.q. 15. memb.3. Paludanus in q. 87. dist. 16. quæst. 1. art. 2. & plures Theologi: Quamvis etiam probabilis videatur senten Dominici Soti in 4. distinct. 15. quæst. 2. art.1. Suares di 11. sect. 3. & quorumdam aliorum Doctorum, qui doce non modò per contritionem formalem & virtualem; etiam per attritionem de illis ex motivo supernaturali c citam, ejusmodi peccata remitti. Certè S. Bernardus mone 1. in Cœna Domini de peccatis illis venialibus quens dicit Necesse non esse de illis nos nimis sollicit Deum facile illa ignoscere, imò & libenter si tantum do nos agnoscamus: in ejusmodi namque quasi inevita

libus,

ius, & negligentiam culpabilem esse, & timorem inor-
natum.

Respondetur 2. remitti quoque peccata venialia; tùm
r aliorum Sacramentorum susceptionem, dummodò su-
piens verè de peccatis illis doleat, tùm etiam per usum
cramentalium, ut docet S. Thomas quæst. 87. art. 3.
omine autem Sacramentalium Theologi communiter
elligunt res quasdam vel actiones Sacras ab Ecclesia eo
ne institutas, ut per illarum usum peccatorum venialium
missio obtineatur.

4. Variè autem à Theologis Sacramentalia solent enu-
erari: præcipua; & de quibus apud omnes constat, sunt
inque, scilicet. Aqua benedicta, ut habetur cap. Aquam,
consec. dist. 3. Panis benedictus, c. Cùm omne crimen,
consecr. dist. 2. Benedictio Episcopalis, cap. Dictum est,
. 1. quæst. 2. Oratio devotè ad Deum fusa in Ecclesia
licata; ut ex ipso ritu dedicationis Ecclesiarum intelligi-
: Et quælibet Sacramentalis unctio; ut docet S. Thom.
art. 3. id est unctio illa quæ fit in quibusdam Sacra-
ntis ex solo Ecclesiæ instituto.

Remittuntur autem peccata venialia per Sacramenta-
n illorum usum, non quidem ex opere operato, ut
dam Theologi minùs probabiliter dixerunt, sed tantùm
opere operantis: quatenùs per preces Ecclesiæ, quæ
iusmodi Sacramentalium usu nobis applicantur, actua-
quædam gratiæ auxilia impetrantur; quibus excitamur
actum aliquem formalem aut virtualem contritionis
llis peccatis venialibus concipiendum. Ita S Thom.
art. 3. ad 3. ubi dicit quod per Sacramentalia tollun-
peccata venialia virtute charitatis, cujus motus per
excitatur.

. Quod si quæstio intelligatur de peccatis venialibus,
quibus justus ex hac vita decedit, dicendum est cum
octore q. 7. de malo art. 11. illa remitti post hanc vi-
quantum ad culpam, eo modo quo remittuntur in hac
scilicet per actum charitatis in Deum, repugnantem
ialibus in vita commissis.

Neque dicas nullum esse in altera vita merito loc
nec proinde contritionem tunc peccatorum venialium
missionem posse promereri: respondetur enim peccat
la non remitti vi contritionis illius, quatenùs est actus
nus & meritorius, sed quatenùs est forma quædam
cato veniali repugnans, illudque ex anima expellens.

Sunt etiam alij hujus Sacramenti effectus præter d
suprà explicatos, quorum præcipui sunt pax, & seren
conscientiæ, cum vehementi Spiritûs Sancti consolatio
ut declarat Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. quibus add
possumus reviviscentiam bonorum operum per peccat
mortale extinctorum, de qua sectione seq. agendum est.

SECTIO VI.

Vtrum per Pœnitentiæ Sacramentum merita bon operum reviviscant.

1. DE duplici bonorum operum genere quæstio pro
sita intelligi potest primò de illis quæ in statu pecc
mortalis exercentur, & vocantur mortua: secundò de i
quæ in statu quidem gratiæ facta sunt; sed statu i
per peccatum mortale labefactato, vim quoque suam
meritum amiserunt. De utrisque igitur quæritur, an
gratiam in Sacramento Pœnitentiæ acceptam, quoad m
ritum reviviscant: pro cujus resolutione.

Dicendum 1. opera bona facta in statu peccati morta
nihil unquam homini justificato ad gloriam consequen
profutura esse. Ita Sanctus Thomas quæst. 89. a. 6. & c
stat ex iis quæ in priore hujus operis parte tr. 6. à no
dicta sunt de conditionibus operis vitæ æternæ merito
quarum prima & præcipua hæc est, ut fiat ab homine
statu gratiæ Sanctificantis: unde S Augustinus tr. 71. in
Joan. explicans hæc Christi Domini verba: Sine me ni
potestis facere, dicit opera fidelium à Christo Domino
Peccatum mortale excisorum nihil illis ad vitam ætern
conse-

nſequendam prodeſſe: quod quamvis verum ſit, rectè
nilominus monet Sanctus Doctor in reſponſione ad 3.
n eſſe prorsùs inutilia ejuſmodi opera in ſtatu peccati
ortalis facta, ut fuſiùs explicavimus in citato tract. 6. un-
S Hieronymus in c. 1. Aggæi, Si quando videris, inquit,
er multa mala opera facere peccatorem quemquã ali-
a quæ juſta ſunt, non eſt tam injuſtus Deus, ut propter
ulta mala obliviſcatur paucorum bonorum.

2. Dicendum bona opera in ſtatu gratiæ Sanctificantis
cta & per peccatum mortificata, hujus Sacramenti vir-
te reviviſcere: ita ut jus quod homo ſibi ad æternã glo-
m per opera illa acquiſierat, eidem reſtituatur; proin-
que etiam gratia Sanctificans per peccatum mortale de-
rdita, in quã fundatur jus illud & meritum ad æternam
otiam. Ita S. Doctor quæſt. 89. art. 5. & probatur 1. ex
s Apoſtoli verbis ad Galat cap. 3. Tanta paſſi eſtis ſine
uſa: ſi tamen ſine cauſa; quibus alloquens ipſos Gala-
ob ſuſceptam Chriſti fidem perpeſſos, & poſteà in pec-
um mortale lapſos; declarat quòd quamvis in illo ſta-
peccati mortalis bona illa opera eſſent ipſis inutilia, ſi
nen per veram pœnitentiam converterentur, non fore
tra & inutiliter ab illis facta. Ita hunc locum explicat
Hieronymus in illud caput, ubi ſic loquitur; Qui ob
riſti fidem laboraverit, & poſteà lapſus fuerit in pec-
um, non perdet merita ſua, ſi ad priſtinam fidem & ſtu-
m revertatur.

Probatur 2. ex Concil. Trident. ſeſſ. 16. cap. 6. ubi ait,
ificatis hominibus, ſive acceptam gratiam perpetuò
averint, ſive amiſſam recuperaverint, proponenda eſſe
ſtoli verba: Abundate in omni opere bono, ſcientes
d Deus non eſt injuſtus, ut obliviſcatur operis veſtri,
quo loco notanda eſt diſtinctio gratiæ perpetuò ſer-
æ, & gratiæ amiſſæ, ſed recuperatæ, quæ videretur in-
s, niſi Concilium intelligeret per pœnitentiam priſti-
merita inſtaurari, ut docet Gammachæus cap 27. de
am. Pœnit. ubi etiam addit ex S. Doctore, gratiam il-

lam

Iam habitualem per peccatum deperditam reparari p Pœnitentiam in majori vel minori gradu, juxta majo vel minorem devotionem ac dispositionem ipsius pœ tentis: quod etiam priùs docuerat Hugo à S.Victore l de Sacramentis p. 4. cap. 19. & S.Bonaventura in 4.di part. 2. art. 2. quæst. 3.

3. Quæres an, sicut bona opera mortificata per Pœ tentiam reviviscunt, sic è contrario peccata in Sacram Pœnitentiæ semel remissa per subsequens peccatum i tale redeant, quoad reatum tam culpæ quàm pœnæ. R spondet S.Doctor quæst. 88 art. 1. peccata semel rem nunquam posteà redire: quod probari potest ex variis S ptura locis: Ezech. 18. Impietas impii non nocebit i quocumque die conversus fuerit ab impietate sua. Mic Proiiciet in profundum maris omnia nostra scelera; bus & aliis similibus loquendi modis significatur D absolutè & independenter ab eventu futuro pænitent peccata remittere: quò etiam spectat illud Rom. 11. pœnitentia sunt dona Dei. Probari deinde potest auth tate Gelasij Papæ cap. Divina. de Pœnit. dist. 4. ubi d quod divina clementia peccata dimissa in ultionem ve non sinit.

Quamvis autem peccata jam condonata, nec form ter nec materialiter ob sequentem lapsum non rede redeunt tamen virtualiter, in quantum aggravatur pec tum subsequens propter circumstantiam ingratitudinis ga Deum, à quo tam misericorditer præcedentia pecc condonata fuerant; & hæc ingratitudo tantò gravior censetur, quantò plura & atrociora delicta fuerunt re sa: Quamvis autem hæc ingratitudo nouum peccatū tabiliter aggravet, non est tamen speciale peccatum ab distinctum, ut docet S.Thomas; nisi in eo casu, in quo tra Deum peccaretur ex formali expressoque contem beneficii ab eo accepti.

SECTIO VII.

Quid sit Contritio in genere.

EXplicatis iis, quæ ad naturam effectusque hujus Sacramenti pertinent, nunc de singulis illius partibus agendum est, atque in primis de contritione, quæ in genere secundùm mentem Concilij Trid. sess. 14. cap. 4. definitur: animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi decætero.

Dicitur Animi dolor, ut significetur contritionem, non appetitu inferiori, sed in voluntate sedem habere: neque dolore sensibili, sed in dolore spirituali, qui solius voluntatis proprius est, consistere.

Dicitur deinde Detestatio; ut exprimatur odium peccati commissi, ex quo dolor ille solet oriri, vel quod in dolore saltem virtualiter continetur: eo ipso enim quis verè de peccato commisso dolet, vellet non peccasse (qui proprius est ipsius contritionis motus, ut docet Varrus cap. 1. num. 2.) proindeque ita dispositus est, peccatum commissum odisse & detestari censeatur.

Dicitur præatereà, de peccato commisso: ut intelligatur objectum doloris illius ac detestationis non esse quodcunque malum, nec etiam quodcunque peccatum; sed solū illud quod vel omissione vel commissione à nobis perpetratum est. Non dicitur de hoc vel illo peccato, sed indefinitè de peccato commisso: ut ostendatur contritionem de omnibus peccatis commissis esse concipiendam; qui enim erga aliquod peccatum mortale ita esset affectus, ut de illo commisso non doleret, quantumcunque de aliis dolere videretur, ejus contritio vera non est.

Dicitur denique, cum proposito non peccandi de cætero: qui enim amico à se offenso vult reconciliari, ut dicit Catech. Rom. part. 2. cap. 5. oportet ut & doleat, quod illum injuriosus atque contumeliosus fuerit, & de ejus

amicitia in posterum non ampliùs lædenda sollicitè p
videat; alias non agitur pœnitentia, sed simulatur.

2. Quamvis autem optimum sit ut propositum i
formaliter & expressè concipiatur, & nonnunquam i
exigendum sit à pœnitentibus, quorum dispositio non
evidenter Confessario nota foret; absolute tamen loqu
do dicendum est sufficere ut propositum illud sit virtu
& implicitum; id est, ut pœnitens de peccatis comm
dolens ita sit dispositus & affectus, ut si de futuro temp
cogitaret, peccata illa in posterum devitare firmiter p
poneret. Ita Major, Medina, And. de Vega, Navarrus
alij quos citat & sequitur Suares. disp. 4. de Pœnit. sect
Ratio est, quia, ubi est vera aversio à peccato & vera c
versio ad Deum, ibi etiam est vera pœnitentia & vera
tritio; potest autem cum solo virtuali proposito non p
candi, concipi vera aversio à peccato & vera conversio
Deum: ex gr. si quis totus defixus sit in perpender
peccatis, quæ ex intimo cordis affectu dolet in Deum
finitè bonum & diligibilem commisisse, ita ut nullo n
do de vitâ in futurum instituendâ cogitet; quis dicat
verè à peccatis non averti & ad Deum non converti? C
tè ubi David Rex tantummodò dixit 2. Reg. cap. 12. P
cavi Domino, quibus verbis detestationem & displicen
peccati à se commissi declaravit, quamvis nullum pro
situm peccati illius in futurum devitandi expresserit, c
tinuò audivit, Dominus quoque transtulit peccatum tu

3. Quæres an sicut sufficit propositum virtuale qu
includitur in verâ & formali contritione, sic etiam suffic
dolor virtualis de peccatis qui censetur includi in actu a
quo amoris divini: an scilicet is qui accederet ad con
sionem nihil cogitans de peccatis deflendis, sed totus di
ni amoris actibus eliciendis intentus, sufficienter esset c
positus ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Respondet Suares disp. de fide sect. 4. n. 19. hunc am
rem sufficere, eo quod ex se voluntatem efficaciter av
tat à peccato & convertat ad Deum, & eo ipso quo q

perfe-

rfectè diligit Deum, censeatur exhorrescere & detestari amicumque offensam & injuriam Dei. Hæc autem opi- Suaris cui favere videtur D. Thomas part. 3. quæst. 87. . 1. quamvis valde probabilis sit, tamen in praxi non letur esse consulenda; & communi doctrinæ Concilio- n & Patrum magis consentaneum est dicere dolorem pressum seu displicentiam de peccatis ad Sacramentum enitentiæ necessariam esse; illudque Sacramentum ita è à Christo institutum, ut habere pro materia necessaria beat dolorem & displicentiam de peccatis; unde etiam nomen pœnitentiæ illi impositum est.

4. Observat autem Catech. Rom. suprà, ad significan- m dolorem illum de peccatis, qui ad veram illam Pœ- entiam requiritur, nomen contritionis usurpari, ducta ilitudine à rebus corporeis quæ minutim confringun- : ut significetur, Corda nostra, quæ peccando obdu- runt, illius doloris vi contundi atque conteri debere: oque dolorem illum contritionis debere esse summum pretiativè, ut loquuntur Theologi, id est, quòd pœnitẽs et de peccatis commissis plus dolere, eaque magis odis- k aversari, quàm alia quæcunque mala.

Porrò quæ huc usque dicta sunt, generatim intelligi ent de contritione illa, quæ, loquitur Concil. Trident. cap. 4. quovis tempore necessaria fuit ad impetrãdum uam peccatorum: si enim agatur de contritione quæ elium baptizatorum propria est, quæque ad peccato- n remissionem in Sacramento Pœnitentiæ recipiendam uiritur, præter conditiones suprà explicatas unam ad- exigit Concilium, nimirùm ut dolor ille de peccatis, n fiducia misericordiæ, & voto præstandi reliqua con- ctus sit, quæ ad suscipiendum Pœnitentiæ Sacramentũ uiruntur: id est, ut explicitum aut saltem implicitum positum includat confitendi Sacramentaliter peccata rtalia commissa, & pro illis Deo satisfaciendi, seu satis- ionem imponendam acceptandi & adimplendi, ut ex- at Catechismus Romanus suprà.

SECTIO VIII.

Quid sit Contritio perfecta & quo pacto ab attritione distinguatur.

1. Supponimus ex doctrina Concilij Trid. sess. 14. c. contritionem illam, de quâ præcedenti sectione dic est, dividi in perfectam quæ simpliciter contritio dici s let, & imperfectã quæ communiter vocatur attritio. H præsupposito, quæritur, quid sit illa contritio perfecta, quomodo ab attritione distinguatur.

Quidam olim dixerunt contritionem in eo tantùm d stingui ab attritione, quòd illius intensio & duratio, huju intensione & duratione major esset. Alij quòd contritio nis actus esset semper gratia Sanctificante informatus, a tritionis non item. Alij, quòd contritio detestaretur pe catum mortale ut summum malum & super omnia al mala detestabile; attritio verò illud quidem detesta tur, sed non super omne detestabile. Alij quòd contritio s extenderet virtualiter super omnia peccata mortalia: attri tio verò super omnia illa non se extenderet.

Omissâ illarum opinionum refutatione, quæ apud I sambertum videri potest disp. 12. de Sacr. Pœn. art. 1. ve ra sententia & communis hodie inter Theologos est, con tritionem in eo præsertim ab attritione distingui, quò contritio sit detestatio & dolor de peccato commisso, pro ut est offensa Dei, seu propter Deum summè dilectum attritio verò sit ejusdem peccati detestatio & dolor propter aliquod aliud motiuum bonum & honestum à perfectæ contritionis motivo distinctum. Ita Isambert. loc. cit.

2. Probatur in primis ex Concilio Tridentino citato c. 4. ubi contritionem ab attritione distinguit, in eo quòd contritio sit Charitate perfecta, seu formata: attritio verò non sit; quòd quidem intelligi debet de perfectione intrinsecâ per formale motiuum charitatis, à quo illic contritionis actus specificatur in ratione veræ dilectionis Dei: neque

que enim intelligi poteſt de intrinſeca perfectione, quæ habitum in actum contritionis derivaretur: cùm hoc mmune ſit cum omnibus aliis virtutum actibus, qui ab mine in ſtatu gratiæ conſtituto eliciantur, & etiam ipſi ritioni, ſi in tali caſu eliceretur.

Probatur 2. ex S. Aug. ſerm. 7. de temp. ubi dicit Odiũ cati & amorem Dei efficere veram & perfectam Pœnitiam. Atqui non alia ratione amor Dei cum odio peci conjungi poteſt ad veram & perfectam pœnitentiam, contritionem efficiendam, niſi quando quis odit & detatur peccatum à ſe commiſſum, de eoque dolet, prout offenſa Dei: id eſt, prout eſt malum quoddam ipſius i: ejuſdem enim charitatis eſt, velle Deo bonum, ſeu od illi gratum & acceptum eſt, & averſari ac deteſtari lum illius, ſeu peccatum, de illoque dolere: At verò atio non ex amore Dei, ſed ex turpitudine peccati, vel iore gehennæ, aut alio ſimili motivo à charitate diverconcipitur; ut docet Concilium ſuprà, & ſectione ſequẽti plicabitur.

3. De hac autem perfectâ contritione tria præſertim à nobis obſervari debent. Primum eſt, illius tantam & admirabilem eſſe vim & efficaciam ratione charitatis i informatur, & cujus motivo elicitur, ut peccata quanque deleat, peccatoremque Deo perfectè reconciliet m antequam Pœnitentiæ Sacramentum actu ſuſcipia: ut expreſsè definitum eſt in Concilio Trident. ſuprà

Secundum eſt, ad rationem perfectæ contritionis, adeò ut producat effectum illum remiſſionis peccatorum & onciliationis cum Deo, non requiri certum aliquem inſionis gradum, aut determinatum voluntatis conatum, à quem non ſit ad effectum illum producendũ ſuffici; neque certam aliquam durationis moram, neque ut eliciantur contritionis actus quot peccatâ commiſſa t: quamvis enim optimum ſit & quàm maximè optan, ut quivis pœnitens quamplurimos eliciat perfectæ tritionis actus, eoſque quantùm poterit intenſos & ex

summo voluntatis conatu: ea tamen est divinæ miseri-
diæ immensa largitas, ut ad peccatorum quorumcun-
remissionem, & peccatoris cum Deo reconciliationem
ficiat unicus perfectæ contritionis actus, quantumvis
rum intensus, & vel unico tantum momento durans: d
modò ex veræ charitatis & Dei dilectionis motivo el
tur; sitque si non intensivè certè appretiativè summus
est, talis ut per illum voluntas Deum quibuscunque re
absolutè & sine ulla prorsùs exceptione præponat: pr
deque peccatum quatenùs ipsius Dei offensa est, tanqu
summum malum, & suprà omnia alia quæcunque m
detestabile auersetur. Ita Bellarm. lib. 2. de Sacr. Pœn. c
2. Gammachæus cap. 7. Pœn. assert. 3. & 4. & plures
Theologi quos ibidem citat.

Ac in primis quòd contritio, quamvis minimùm int
sa, ad remissionem peccatorum sufficiat, patet ex Scriptu
quæ variis in locis peccatorum condonationem promi
pœnitentibus seu contritis, nullâ proposita mensura de
ris aut contritionis peccatorum, ut Ezech. 18. Conve
mini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus
stris, & non erit vobis in ruinam iniquitas: Zach. 1. Co
vertimini ad me, & ego convertar ad vos: Actor. 3. Co
vertimini & pœnitemini, ut deleantur peccata vestra.
certè nulla est ratio, cur potiùs certus aliquis gradus
tensionis in contritione requiratur ad remissionem pec
torum efficiendam, quam alius major vel minor; neq
etiam dici debet quòd summus requiratur: alias quis u
quam ne probabiliter quidem sibi persuadere posset, qu
ad gradum illum contritionis summè intensum perven
set? deinde ut quid pœnitentia S. Magdalenæ aliorum
Sanctorum pœnitentium tantopere celebraretur, si omn
pœnitentes ad eandem pœnitentiæ perfectionem oblig
rentur? Quòd verò unicus de omnibus peccatis perfec
contritionis actus vel momento elicitus ad illorum rem
sionem sufficiat, patet ex multis Sanctis, ut Sanct. Mag
lena, S. Matthæo, S. Paulo & aliis quos Scriptura ref
bre-

uissimo tempore & quasi momento unico verè conver- & justificatos fuisse.

Huic doctrinæ favent SS. Pâtres; ut S Cyprianus de serm. cœna Domini. Sed & in eodem articulo temporis, in- t, cùm jam anima festinat ad exitum, & egrediens ad ia expirantis emerserit, Pœnitentiā clementissimi Dei ignitas non aspernatur. Et paulò inferiùs, nec quanti- criminis, nec brevitas temporis nec horæ extremitas, c vitæ enormitas, si vera contritio, si pura fuerit volun- um mutatio, excludit à venia. Et S. Joannes Chrysosto- is in priori Epist. ad Theodorum lapsum, de bono La- ne loquens, dicit quòd in unico momento totius vitæ ccata simul abstersit.

Tertium est, certum esse dari aliquod præceptum divi- m, quo peccator ad actum contritionis eliciendum obli- tur aliquando: Neque enim (ut rectè dixit Augustinus . de duabus anim. cap. 11.) in hanc rem Scripturæ te- monia colligere necesse est: vox est etiam ista naturæ: minem stultum rei hujus notitia deseruit, &c. potest quis dicere se non peccare; non autem non esse, si pec- verit, pœnitendum: nulla barbaries hoc dicere audebit.

5. Verùm difficultas est quonam tempore præceptum od obliget: quidam enim dixerunt peccatorem statim eccato commisso ad perfectæ contritionis actum eliciē- m obligari: & tamdiu peccare continuè, quamdiu ab so peccato, vel perfectæ contritionis actu, vel Sacramēti nitentiæ susceptione non purgatur. Alii peccatorem ad obligari asseruerunt, quoties peccata commissa nec re- issa, memoriæ occurrunt Alii peccatorem astringunt ad , diebus Dominicis vel festiuis, ut illos debitè Sanctifi- re possit. Quæ omnia quamvis optima sint & saluberri- a; nullam tamen in illis casibus, ad contritionis perfe- æ actum eliciendum, obligationem esse docet & probat ammachæus cap. 8. de Sacram. Pœnit. & Isambertus 13. eod. Sacramento art. 3. & seq.

Quare cum illis dicendum est, peccatorem ex divino

præcepto in duobus tantùm casibus ad actum perfectæ contritionis eliciendum obligari. Primus est, quoties actio aliqua necessariò exercenda est, quæ statum gratiæ requirit in eo, qui hujusmodi actionem exercere debet: nec dubium Sacerdos, qui eum à peccato mortali quod commisit, sacramentaliter absolvat, tunc enim ne nouum Sacrilegij peccatum incurrat, perfectæ contritionis actum elicere tenetur.

Secundus casus est, quoties quis in periculo mortis constitutus, alicujus peccati mortalis se conscium esse deprehendit: tunc enim, si Confessarii copia non suppetat, tenetur perfectæ contritionis actum elicere. Ratio est, quia ex divinæ legis præscripto quilibet tenetur æternæ damnationis & separationis à Deo certum periculum devitare, necnon mediumque ad id necessarium adhibere: atqui nullum aliud tunc suppetit damnationis evitandæ medium, quàm actus perfectæ contritionis: ergo peccator tunc ad illum eliciendum obligabitur.

SECTIO IX.

Vtrum Cōtritio perfecta necessaria sit ad Sacramentum Pœnitentiæ dignè & fructuosè recipiendum, an vero attritio ad id sufficiat

1. PRæsupponimus alterutram esse necessariam: id est ad fructuosam & dignam Sacramenti Pœnitentiæ susceptionem, requiri contritionem aliquam formalem & expressam, ita ut aliquis verus & actualis dolor à Pœnitente concipiatur de peccatis commissis, quamvis venialia tantummodò forent, cùm contritio sit pars essentialis hujus Sacramenti, quâ deficiente nullum esset Sacramentum. Quare qui tantummodò doleret quod de peccatis non doleat, careret dolore ad fructum hujus Sacramenti necessario: quia contritio est dolor de peccato commisso, ut ex Concilij Tridentini doctrinâ constat; proindeque qui

alius

llius dolor, qui non est de peccato cōmisso, non est con-
ritio; quanquam si dolor ille sit absolutus & efficax, pa-
iet necessariò verum de peccatis dolorem, id est efficiet
t voluntas peccata commissa aversetur, & doleat ea com-
nisisse: quo sensu intelligi debent Theologi illi qui ad
œnitentiæ Sacramentum sufficere dicunt pœnitentē do-
ere quod de peccatis non doleat.

2. Hoc præsupposito, dicendum est contritionem per-
ectam, quamvis sit optima & excellentissima dispositio
id Sacramentum Pœnitentiæ dignè & cum uberrimo gra-
iarum fructu recipiendum, non esse tamen necessariam,
ed simpliciter sufficere attritionem. Ita docent Paludanus
14. dist. 19. quæst. 1. art. 2. S. Antoninus 3. part. tit. 14.
ap. 19. Sylvester verbo, Confessio, cap. 1. Roffensis art.
. contra Lutherum. Joannes Malderus Episcopus Antuer.
. 22. q. 19 art. 4. Ruardus Tapper. art 4. p. 185. Thomas
aplet. tom. 2. Prolegom. 1. in lib. 5. Guillelmus Estius
13. sent. d. 34. §. 7. & in 4. d. 54. §. 13 Canus. relect. de
œnit. p. 5. ad 2. Soto lib. 2. de Nat. & grat. cap. 15. & in
dist. 18. quæst. 3 art. 2. & plures alij, quibus subscri-
erunt Isambertus disp. 4. de Pœnit. art. 4. & Gamma-
æus cap. 9. de Sacram. Pœnit. ubi etiam dicit esse ma-
estam sententiam S. Thomæ.

Probatur in primis ex Concilio Tridentino sess. 14. cap.
ubi, postquam declaravit contritionem imperfectam,
æ attritio dicitur, non solum non facere hominem hy-
critam & magis peccatorem, verùm etiam donum Dei
e, & Spiritûs Sancti impulsum, non quidem adhuc in-
bitantis, sed tantùm moventis: quo pœnitens viam sibi
justitiam parat; hæc immediatè subjungit: Et quamvis
e Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem per-
cere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam
Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit: quibus
bis apertissimè declarat attritionem illam, quam ibidem
t communiter concipi, vel ex consideratione turpitu-
is peccati, vel ex gehennæ pœnarumque metu, si vo-

luntatem peccati excludat, cum spe veniæ, esse disposi-
nem sufficientem ad remissionem peccatorum in Sacra-
to Pœnitentiæ obtinendam: Vnde Catechismus Rom.
part. 2. cap. 5. mentem Concilij adhuc apertiùs expli-
dicit: Si quis ita animo affectus sit, ut peccata admissa
leat, simulque in posterum non peccare instituat, etsi
modi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam vera
satis esse possit, ei tamen, cùm peccata Sacerdoti ritè co
fessus fuerit, vi claviū scelera omnia remitti ac condona

Probatur 2. ex S. Augustino lib. de catechisand. rudi
27. ubi dicit eos qui volunt fieri Christiani, ne eant in
æternum cum diabolo, &c. habere aliquam dispositionem
non omniò perfectam, sufficientem tamen, ut verè Chri
ni fiant, id est, ut Baptismi Sacramentum recipiant, a
illud justificentur: talis autem dispositio non est alia qu
attritio, ut ex ejus motivo patet: ergo si secundùm m
S. Augustini est dispositio sufficiens ad remissionem pe
torum in Baptismo consequendam, erit etiam ad Sa
mentum Pœnitentiæ dignè & fructuosè recipiendum,
par sit utrobique ratio, ut rectè probat Gammachæus
cap. 9.

3. Probatur ex fine ob quem Sacramentum Pœn
tiæ à Christo Domino institutum est, qui finis est spiri
lis suscitatio peccatoris à morte peccati, & ejus cum D
reconciliatio: Vnde Baptismus & Pænitentia vocantu
cramenta mortuorum, & Concilium Trident. sess. 14. c
1. dicit hoc Sacramentum institutum esse ad reconcilia
Deo fideles post Baptismum lapsos: huic autem fini r
gnat prærequiri ad hoc Sacramentum tanquam dispo
nem necessariam, actum aliquem, vi cujus ante re
ipsius susceptionem, peccator à peccati morte suscit
& Deo reconcilietur; quia sic Sacramentum nunquā
sequeretur finem suum, proindeque ad finem illum fu
institutum fuisse diceretur.

Probatur 4. ex potestate remittendi peccata Sacer
bus à Christo Domino collata, quam ipsi Sacerdo

oc Sacramento exercent: quæ quidem potestas frustrà il-
s data fuisset, si ad illius exercitium dispositio aliqua ne-
cessario prærequireretur in ipso pœnitente, quâ peccatorũ
iorum remissionem antè Sacerdotis absolutionem conse-
ui deberet. Imò, ut argumentatur Gammachæus cit. cap.
. si contritio perfecta esset ad Sacramentum Pœnitentiæ
ispositio necessaria, consequens foret Sacerdotes non ha-
ere propriè potestatem Clauium, nec verè peccata re-
nittere sed solũmodò declarare peccata esse remissa: quod
licit esse hæreticum.

4. Confirmatur ex eo quod inde sequeretur contra com-
nunem Ecclesiæ & SS. Patrum consensum, legem gratiæ
uriorem & rigidiorem esse, quàm Mosaica lex fuerit, &
ongè grauius onus Christianis impositum esse quàm Ju-
æis ad remissionem peccatorum obtinendã: in lege Mo-
aica siquidem sola contritio ad id sufficiebat, in lege au-
em gratiæ præter contritionem, tenerentur insuper pœ-
nitentes peccata omnia mortalia, etiam occultissima, sigil-
latim Sacerdotibus aperire: quod quàm grave & difficile
t plerisque, experientia satis testatur.

Porrò hæc doctrina ita certa est, ut cum quidam Theo-
ogus nuper in libro à se edito scripsisset. Attritionem de
eccatis insufficientem esse, pro accipienda remissione pec-
atorum in Sacramento Pœnitentiæ, contritionemque ex
haritate perfecta esse ad id necessariam: & ex consequenti,
bsolutionem Sacramentalem nihil aliud esse, quam decla-
ationem juridicam peccati jam remissi: alma Facultas Pa-
siensis multis præhabitis deliberationibus tam prima Iu-
ij, quàm prima Iulij anni 1638. totum istud hac censurâ
otaverit: Quæ tradit de attritionis insufficientia, & con-
itionis ex perfecta charitate absoluta necessitate ad reci-
iendum Pœnitentiæ Sacramentum: & quæ addit de abso-
itione, quòd nihil aliud sit quàm declaratio juridica pec
ati jam remissi, damnavit Facultas, & censuit has propo-
tiones esse quietis animarum perturbativas, communi &
omnino tutæ praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ Sacramẽ-

ti pœni-

ti pœnitentiæ imminutivas, & insuper temerarias & [e]rroneas: Ita refert Isambertus disp. 14. de Sacr Pœnit. [a]rt. 6. qui eidem censuræ interfuit & subscripsit.

Obiiciunt aliqui Concilium Trident. sess. 6. cap. 6. in dispositiones ad justificationem adultorum requisitas h[as] recensere, ut scilicet, Deum tanquam omnis justitiæ f[on]tem diligere incipiant; ac propterea moveantur adve[rsus] peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est [per] eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agere opor[tet].

5. Respondetur vel Concilium ibi loqui de justifica[tio]ne adulti infidelis, quæ fit ante realem Baptismi suscep[tio]nem per solum propositum illius suscipiendi, verba e[x] lo citata explicat Isambertus; & ad hanc justification[em] certum est contritionem perfectam esse necessariam: [vel] si loquatur de justificatione quæ in reali Baptismi su[sce]ptione confertur, per dilectionem Dei non intelligi a[mo]rem perfectæ charitatis; sed amorem imperfectum qu[i] virtute spei reperitur; quod satis apertè ex ejus verbis [an]tecedentibus colligitur, ubi de infidelibus adultis loqu[ens]: Disponuntur, inquit ad ipsam justitiam, dum excitat[i di]vinâ gratiâ & adjuti, fidem ex auditu concipientes, & c[um] spem eriguntur fidentes Deum sibi propter Christum p[ro]pitium fore: illumque tanquam omnis justitiæ fontem [di]ligere incipiunt: quasi dicat illos incipere Deum dilig[ere] eo quòd ab illo tanquam à fonte totius gratiæ & justi[tiæ] se peccatorum remissionem impetraturos sperant: Nu[llus] autem dubitat hunc amorem spei, & hanc confident[iam] in Deum per Christi merita, requiri ad justificationē [pec]catoris, sive in Sacramento, sive extra Sacramentum, [fi]dem, timorem, aliasque virtutes, quas ibi enum[e]rat Concilium, eâ ratione quæ à nobis explicata e[st] in priori hujus operis parte tract. 6. de Gratia cap. 4. de justificatione.

S E

SECTIO X.

Qualis esse debeat attritio illa, quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ debitè suscipiendum necessaria est.

AD faciliorem quæstionis propositæ solutionem observandum est, attritionem seu dolorem de peccatis ex vario & multiplici motivo concipi posse. Primum ex motivo malo: verbi gratia, quando quis dolet se in ebrietatem lapsum esse, quia per illud impeditus est ne furtũ committeret. Secundò, ex motivo indifferenti; ut si quis de intemperantia doleat; quia sanitati obfuit. Tertiò, ex motivo aliquo humano: si quem latrocinij pœniteat, eò quòd illius causa sit apud alios infamatus. Quartò, ex motivo honesto, sed purè naturali; ut si quem pœniteat mendacij vel fraudis, eo quòd rectæ rationi naturali adversetur. Quintò denique ex aliquo motivo bono supernaturali. id est fidei divinæ innixo; verbi gratiâ, quando quis ex impulsu Spiritûs Sancti se peccatum aliquod mortale commisisse dolet, illudque detestatur, quia æternæ damnationis incurrendæ, aut cælestis beatitudinis amittendæ periculo illum exponit; vel quia per fidei lumen judicat turpe esse homini Christiano tale peccatum committere, verbi gratiâ, quod dixit Apostolus 1. Cor. 6. Tollere membra Christi, & facere membra meretricis.

Hac observatione supposita, dicendum est attritionem quinto modo sumptam. esse ad Sacramentum Pœnitentiæ debitè suscipiendum sufficientem; aliis vero quatuor modis esse insufficientem. Ita Suares disp. 5. de Sacr. Pœnit. sect. 1. Isambertus disp. 14. de eodem Sacr. art. 4. & alij communiter. Atque in primis quod attritio quatuor illis prioribus modis sumpta, sit insufficiens, ex illorum enumeratione constat: certum est enim dolorem de peccatis ex motivo aliquo malo, aut indifferenti, aut humano conceptum, non esse virtuosum: Nec proinde ad Sacramentũ

Pœni-

Pænitentiæ suscipiendum disponere posse. Certum est q
que dolorem de peccatis ex motivo naturali honesto
citum non sufficere, ut ex communi Theologorum con
su docet Suares suprà; & apertè constat ex eo quod C
cilium Trident. sess. 14. c. 4. dicit attritionem illam, q
ad gratiam hujus Sacramenti sufficienter disponit, esse
num Dei, & Spiritûs Sancti impulsum. Quod verò su
ciat attritio quinto modo sumpta; id est quatenus per a
xilium gratiæ concipitur ex motivo aliquo bono supern
turali, quodcunque illud sit, evidens est, tùm ex ver
Concilij Trident. præcedent sect. relatis, tùm ex rationib
quibus ibidem probauimus contritionem perfectam a
fructum Sacramenti Pœnitentiæ non esse necessariam; a
tritionem verò esse sufficientem: si quæ enim attritio su
ciens est, haud dubiè illa, quæ talis est, qualē illam qu
to modo descripsimus.

Obiiciunt hæretici apud Bellarminum lib. 2. de Po
cap. 17. attritionem illam ex metu gehennæ concepta
non posse sufficienter ad Pœnitentiæ Sacramentum disp
nere, eo quòd sit vitiosa & mala, cùm non ex amore D
sed ex amore sui oriatur: Vnde Kemnitius in exami
Concilij Trident. super sess. 14. attritionem illam ex me
gehennæ conceptam vocat Iudæ Pœnitentiam.

3. Vt clarius & efficaciùs hæc objectio solvatur, & h
reticorum error refellatur, observandum est quadrupli
timorem à Theologis assignari. Primus est timor natur
lis, quo naturaliter homo refugit malum naturæ suæ co
trarium, & hic timor ex se neque bonus neque malus e
Secundus timor, est mundanus, quo quis inordinatè te
poralia mala timet; adeò ut ad illa devitanda, in Deu
peccare non vereatur, & hic timor malus est atque viti
sus, illumque S. Basilius Hostilem vocat in Ps. 33. Terti
est timor filialis ex charitate perfecta originem ducen
quo justus supremam Dei majestatem cum omni humi
tate ac cordis devotione reveretur, & hoc præsertim m
tuit, ne in aliquam ejus offensam incurrat, illique quov

modo

odo displiceat, aut ab eo per peccatum separetur, & hic mor proprius est Sanctorum, deque illo dixit Psaltes re- us, Ps. 33. Timete Dominum omnes Sancti ejus. Quar- is denique est timor servilis, quo videlicet peccator Deũ omminantem & punientem ita timet, ut ratione timoris llius, & propter pœnam euitandam quam tunc præ ocu- s habet, peccata commissa aversetur, & ab illis in futu- um cavere proponat.

Est autem in confesso dolorem de peccato ex timore nundano vel naturali ortum esse insufficientem: Ex ti- nore verò filiali, optimum & saluberrimum, cùm ad per- ectam charitatem pertineat. Tota igitur difficultas est de imore servili (ut observat Bellarminus sup.) quem hæ- etici contendunt esse malum ac vitiosum, proindeque in- ufficientem ad veram Pœnitentiam: nos è contrario asse- imus esse bonum & utilem, proindeque attritionem ex jus motivo elicitam, esse sufficientem dispositionem ad acramentum Pœnitentiæ debitè ac fructuosè recipiendũ.

Probatur hæc veritas 1. ex Scriptura, quæ innumeris ropè locis timorem vindictæ divinæ ac pœnarum æter- arum ingerit, & ad illum peccatores vehementer exci- at: quin & ipsemet Christus Dominus S. Matth. 10. No- te. inquit, timere eos qui occidunt corpus, &c.) en timor nundanus quem reprobat) sed potiùs timete eum, qui otest & animam & corpus perdere in gehennam; ita dico obis hunc timete; en timor gehennæ & servilis ad quem xcitat.

Probatur 2. ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 4. ubi di- t timorem illum Donum Dei esse & Spiritûs Sancti im- ulsum, &c. eoque timore utiliter concussos Ninivitas ad onæ prædicationem, plenam terroribus pænitentiam egis- e, &c.

Probatur 3. ex S. Augustino in Psalm. 127. ubi super æc verba: Beati omnes qui timent Dominum: dicit, quod uamvis timor ille, quo quis timet pœnas, ac metuit ne nittatur in gehennam, nondum castus sit; est tamen bo-

nus ac utilis : Ex Sancto Basilio in Psalm. 33. ubi post
timorem mundanum descripsit, dixitque prorsus esse a
ciendum, subjungit : Imò verò salutaris, & qui Sanct
tatis operarius est, vis enarrem qualis sit? Si quand
senseris ad unum aliquod cieri ac prosilire peccatum ;
mentem revoca formidabile illud, nec ulli mortalium
lerabile judicium Dei, &c. Vbi pergit in judicio illo u
mo describendo, & exinde proponit, Inferni profundu
barathrum, tenebras impermeabiles, ignem obscurū, c
sticas quidem habentem vires, luce verò destitutum, v
mium innumerabilium genus venenosum ac carnivoru
&c. additque : Hæc tu time : Et ejusmodi timore erudit
quasi fræno quodam animum reprime. Et tandem concl
dit, Hunc esse timorem, quem Pater cœlestis non qual
cunque, sed filios de propriâ salute sollicitos promisit
docturum. Et ex S. Chrysostomo hom. 15. ad pop. Antioc
Quid gehennâ gravius? sed hujus metu nihil utilius: g
hennæ namque timor regni nobis affert coronam, &
Nihil enim tam peccata consumit, & virtutem germina
& crescere facit, quàm timor; propterea qui non vivit
timore, rectè illum agere non est facile, sicut vicissim im
possibile est illum peccare, qui cum timore vivit.

Ex S. Hieronymo, in cap. 2. Mich. Qui pudore & ver
cundia non tenentur, agant pœnitentiam, saltem comm
natione pœnarum.

Ex S. Ambrosio ad Virg. lapf. cap. 8. Pœnitentia sic ag
tur, si tibi ante oculos ponas de quantâ gloria cecideris
& de quo libro vitæ nomen tuum deletum sit, & si te jam
credas propè ipsas positam tenebras exteriores.

Denique ex S. Augustino lib. de grat. & liber arbit. cap
18. qui loquens de timore Dei dicit, quod illius timori
Spiritus est haud dubiè magnum donum Dei, &c. no
quidem ille timor quo Petrus Christum negavit, sed illiu
timoris Spiritum accepimus, de quo dicit ipse Dominu
Christus, Eum timete qui habet potestatem & animam &
corpus perdere in gehennam.

5. Cum

5. Cùm igitur constet timorem illum esse donum Dei, impulsum Spiritus Sancti, atque ex motivo supernatu-li divinæ fidei innixo concipi, hinc sequitur esse bonum salutarem proindeque attritionem quæ ex illo oritur, n esse vitiosam & malam sed bonam & honestam; quæ itur quidem ex amore sui, sed benè ordinato, quo nimi-m secundùm rectam rationem & diuinæ legis præscri-um refugimus damnationem & mortem æternam, & iamvis amorem Dei perfectum in se non includat, illum men non excludit, nec illi ullo modo adversatur: unde quitur attritionem illam esse sufficientem dispositionem Sacramentum Pœnitentiæ debitè suscipiendum.

Instabit aliquis, attritionem ex solo gehennæ metu or-n, nec honestam, nec bonam moraliter esse posse, cùm odium non peccati, sed pœnæ, ita ut si nulla esset pœ-peccato imposita, nulla esset quoque peccati detestatio. Ad solutionem hujus instantiæ observandum est dupli-n à Theologis distingui timorem servilem: unum quē cant serviliter seruilem in quo tota ratio tam finalis quã pulsiva dolendi de peccato, aut ab illo abstinendi, est a & odium ipsius pœnæ: ita ut quis peccatum fugiat ummodò ob pœnam quam evitare cupit, finemque m quasi ultimum in illius pænæ fuga constituat: alte-n verò, quem vocant timorem simpliciter seruilem, in o pœnæ odium, illiusque fuga, homini à peccato volun-em suam avertenti non est ultimus finis, sed tantum ximus; ita ut non sistat se in simplici fugâ pœnarum rnarum, sed hunc illarum metum, saltem virtualiter & rpretativè, ad æternæ vitæ desiderium, & amorem imperfectum referat; quatenùs scilicet ex tali metu vetur ad dolendum de peccato vel ad bene operandũ ne pœnam illam æternam patiatur tùm etiam ne bo-æterno privetur, Deumque sibi iratum & infensum eat, in quo præsertim differt à timore serviliter servili, nihil prorsùs de Deo illiusque fruitione curat. Est etiã inter utrumque illum timorem differentia, quã tradit

Bellarminus lib. 2. de Pœnit. cap. 8. nimirum quod m
serviliter seruilis solummodò peccati executionē seu ac
nem impediat; timor verò simpliciter servilis volunta
ipsam immutet, & non modò à peccato cohibeat, sed
ad Deum convertat.

6. Hâc præmissa observatione, facilis est ad instant
responsio; conceditur enim attritionem ex timore se
liter seruili elicitam, nec honestam nec bonam esse m
liter; negatur verò attritionem ex timore simpliciter
uili elicitam, vitiosam esse aut insufficientem, cùm hab
omnes conditiones à Concilio Tridentino requisitas;
enim donum Dei & impulsus Spiritus Sancti, cùm gr
excitantem præsupponat, & ex motiuo supernaturali o
tur: & præterea voluntatem peccandi excludat: cum
veniæ à Deo consequendæ.

Ex dictis facilè intelligi potest, in quo conveniant i
se contritio & attritio & in quo differant. Cōveniunt e
1. in eo quod utraque sit supernaturalis, id est quod u
que per impulsum Spiritus Sancti ex motivo aliquo su
naturali, seu per fidem diuinam cognito oriatur: Sec
dò, quod utraque debeat esse interna & Spiritualis;
dolorem aliquem sensibilem necessariò requirat. Ter
quod ad omnia peccata mortalia commissa, nullo pror
excepto, utraque debeat extendi. Quartò, quod utra
voluntatem peccati excludere, spemque veniæ adjunct
habere debeat. Quintò denique, quòd utraque sit di
sitio apta & conveniens ad Sacramentum Pœnitentiæ
gnè & fructuosè suscipiendum.

Differunt autem præsertim, tum ratione objecti for
lis seu motivi: contritio enim ex motivo perfectæ char
tis concipitur; attritio verò ex aliquo alio motivo à c
ritate diverso; bono tamen & honesto ac supernatu
lumine fidei cognito: tum ratione effectus; contriti
quidem peccatorem justistificat ac Deo reconciliat, et
antequam Pœnitentiæ Sacramentum actu susceperit, at
stio verò ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ
equendam tantummodo disponit.

7. Quòd verò aliqui Doctores dicunt attritionem de-
re aliqua ratione concipi propter amorem ipsius Dei,
de amore perfectæ charitatis intelligatur, negandum est:
ia dolor ex illo amore quantumlibet remisso elicitus,
te Sacramenti receptionem justificaret, ut supra proba-
m est, proindeque dolor ille non esset attritionis, sed
ntritionis: si autem de amore Dei imperfecto, id est qui
motivo à charitate diverso elicitur, qualis est ille qui in
rtute spei includitur, quo diligimus Deum, non prout
t in se summè bonus & propter se diligibilis sed prout
t erga nos beneficus & liberalis, concedendum est, quia
tritio debet saltem virtualiter spem veniæ in se include-
, ut docet Concilium Trident. suprà. Videri potest super
c materia Beatus Franciscus Salesius Episcopus Geben-
nsis in tract. de divino amore lib. 2. cap. 17. ubi optimè
plicat; quis & qualis sit amor ille imperfectus, qui in
ei virtute reperitur.

8. Superest unum hic observandum quod monet Lay-
ann. tract 6. de Sacram. pœnit. cap. 4. nimirum ad va-
rem Sacramenti Pœnitentiæ requiri, ut dolor internus
ritionis, seu contritionis aliquo modo antecedat aut
tem comitetur externam peccatorum confessionem tum
ia contritio, cùm sit pars Sacramenti, debet aliquo signo
eriori per confessionem scilicet, fieri sensibilis; tùm
am quia ipsa peccatorum confessio procedere debet ab
ernâ Pœnitentiâ; cùm non sit mera & simplex pecca-
um narratio, sed sui ipsius coram Deo accusatio, quæ
oinde in Spiritu humilitatis & in animo contrito facien-
est. Probabilis nihilominus & tuta est sententia Suaris
o. 20. de Sacram. Pœnit. sect. 4. n. 31. (quam hic sub-
gimus in gratiam eorum, qui frequentiùs ad tribunal
enitentiæ, nec nisi cum culpis venialibus accedunt, qui-
e interdum variis super hac re scrupulis exagitantur)
i docet actum contritionis fructuosè post confessionem
actam posse elici, dummodò antè absolutionem Sacer-
is eliciatur, ipsamque confessionem, quamvis ab inter-

nâ pœ-

nâ pœnitentiâ non processerit. tamen quatenùs poste
luti informatur per consequentem contritionem, suffic
ter perfici in ratione accusationis Sacramentalis : sed
necesse esse, ut interior illa contritio vel attritio exte
aliquo signo, putâ exteriori corporis demissione, hu
expectatione ipsius absolutionis, pectoris tunsione, &
prodat.

SECTIO XI.

Vtrum Confessio Sacramentalis ad peccatorum re sionem consequendam ex Christi Domini institutione sit necessaria.

1. CONfessionis Sacramentalis nomine secundùm co munem S. Thomæ in 4. disp. 17. q. 3. a. 2. aliorũ Theologorum doctrinam, intelligitur Accusatio legiti in Sacramento Pœnitentiæ de propriis peccatis facta Sa doti, ad absolutionem illorum ab eo recipiendam.

Dicitur 1. Accusatio: quia confessio fieri debet per m dum accusationis; Nec in ea ut loquitur Catech. Rom. p. 2. cap. 5. peccata sunt ita enarranda, quasi rem aliqu gestam otiosis auditoribus exprimamus; verum accusa rio animo ita enumeranda sunt, ut ea etiam in nobis dicare cupiamus.

Dicitur 2. legitima: quia non quælibet accusatio suffi sed ad eam conditiones quædam lege divina præscrip & infrà explicandæ requiruntur.

Dicitur 3. in Sacramento Pœnitentiæ: confessio e quæ fit in foro exteriori coram judicibus sive sæcularib sive Ecclesiasticis, non est apta hujus Sacramenti mate

Dicitur 4. de propiis peccatis: neque enim aliena cata, sed propria solummodò in confessione declara sunt: in quo abusum multorum notat Toletus lib. 3. 6. cui, ut aliquod propriũ peccatum detegant. simul a rum peccata enarrant; vir uxoris, uxor viri, domini

vorum

um, servi dominorum, &c. qui quidem super hac re
psis Confessariis admoneri debent.

Dicitur 5. facta Sacerdoti: quia solus Sacerdos est
timus hujus Sacramenti Minister ut ex ante dictis con-
: nec proinde confessio facta laico, aut clerico non Sa-
loti, ullo modò Sacramentalis est. Debet autem fieri
rdoti, presenti, non absenti, ut in Catechismo Rom.
declaratur; & speciali Clementis VIII. constitutione,
m refert Isambertus disp. 18. a. 4. sententia illa, quæ
rit confessionem Sacramentalem per litteras aut inter-
cium fieri posse, tanquam falsa & scandalosa prohibi-
st: tunc enim nec confessio secreta esset, nec certa ma-
absolutionis; contingere siquidem posset, ut pœni-
intermedio tempore mutaret animum, aut è vivis
deret Potest tamen pœnitens aliquandò solis nutibus
fiteri, ut in mutis contingit & interdùm in moribun-
Potest per interpretē verbi gratiâ cùm Sacerdoti ipsius
itentis idioma seu linguam non intelligenti fit confes-
ad quod tamen nullus obligatur, ut monet Toletus
à, cùm alteri revelare confessionem suam non tenea-
Potest in scripto, ut scilicet peccata sua scribat, & Con-
r, annuente ipso pœnitente, legat: quod in mutis aut
ex causa aliqua rationabili contingere posse docet
tus suprà.

icitur denique ad obtinendam peccatorum remissio-
: in quo, ut observat Catech. Roman. suprà, hoc ju-
m longè dissimile est à forensibus capitalium rerum
tionibus, in quibus confessioni pœna & supplicium,
verò culpæ liberatio & errati venia constituta est.

De confessione igitur Sacramentali eo modo intel-
quæritur, utrum sit ex Christi Domini institutione ad
ssionem peccatorum consequendam necessaria: Et re-
sio affirmativa est de fide quam tamen negarunt olim,
modò Novatiani, sed etiam plures alii Hæretici, ut
aliani, Iacobitæ, & Armenii, Albigenses, Flagellantes,
enses, & alii apud Iudocum Coccium tr. 2. lib. 7. a. 3.

qui-

quibus posteà subscripserunt Lutherani & Caluinista
videre est apud Bellarminum lib.3.de Pœn. c.2.qui om
licet maximè inter se circa varia dogmata discrepant
eo tamen conveniunt, quod negent confessionis Sacra
talis ex jure divino necessitatem.

Refellitur illorum error, & veritas opposita probat
ex cap. 20. S Joannis, ubi Christus Dominus alloq
Apostolos; eorumque in Sacerdotio successores: Qu
inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis: & quo
retinueritis, retenta sunt: ex quibus verbis perspicuum
ut docet Catechismus Rom. suprà, ipsos Apostolos &
cerdotes circa peccata remittenda aut retinenda jud
esse constitutos. Et quoniam, ut Sancta Synodus Trid
tina sapienter admonuit, de qualibet re verum judic
fieri; atque in repetendis criminum pœnis justitiæ mo
teneri non potest, nisi planè cognita & perspecta c
fuerit; ex eo sequitur, ut pœnitentium confessione sig
tim peccata omnia Sacerdotibus sint patefacienda.

Probatur 2. authoritate plurimorum Conciliorum
neralium, ac præsertim Lateranensis sub Innocentio
cap. 12. Constant sess. 8 Florent. in decret. Eug. & T
sess. 14. c. 5. & can. 6. ubi hæc habentur: Si quis nega
rit Confessionem Sacramentalem, vel institutam vel ad
lutem necessariam esse jure divino: aut dixerit mod
secretè confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catho
ab initio semper observavit & observat, alienum esse
institutione & mandato Christi, & inventum esse hu
num; anathema sit.

4. Probatur 3. ex SS. Patribus qui huic veritati sub
pserunt, ut S Cyprianus serm. de lapsis, ubi laudans
qui de peccatis solâ cogitatione commissis se se apud
cerdotem in Sacramento Pœnitentiæ accusant: Qua
inquit, & fide majores & timore meliores sunt, qui qu
vis nullo Sacrificii aut libelli facinore constricti, quoni
tamen de hoc vel cogitarunt, hoc ipsum apud Sacerdo
Dei, dolentes, & simpliciter confitentes, exomologe

cor-

nſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem
edelam parvis licet & modicis vulneribus exquirentes?
Baſilius in regulis Brevioribus num. 288. Neceſſario,
uit, iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpē-
io Myſteriorum Dei: ſi quidem rationem hanc in pœni-
itiá etiam veteres illos cernimus ſecutos fuiſſe S. Leo
pa Epiſt. 80. ad Epiſcopos Campaniæ, prohibens ne pec-
a ſecreta publicè recitarentur; hanc affert rationem:
ia, inquit, reatum conſcientiarum ſufficit ſolis Sacer-
tibus confeſſione ſecreta indicari.

5. Obiiciunt Hæretici Nectarium Patriarcham Conſtā-
opolitanū abrogaſſe Presbyterum Pœnitentiarium con-
ſionemque ſuſtuliſſe: unde inferunt illam non eſſe ju-
divini, cùm tale jus ab hominibus abrogari non poſſit.
Duplex ad hanc objectionem afferri poteſt reſponſio;
fuſiorem hujus facti enarrationē & explieationē omit-
nus, quæ apud Bellarminum videri poteſt lib. 3. de pœn.
15. Prima eſt, abrogationem illam Presbyteri pœniten-
rya Nectario factam, ad ſedandum populi tumultum
caſione alicujus ſcandali exortum, qualitercunque facta
benè an male, hominis particularis factum fuiſſe, qui
eruditione, nec experientiá pollebat, in his quæ ad
imen Eccleſiæ pertinent, cum jam ſenex rerumque Ec-
ſiaſticarum expers ad Patriarchatum evectus fuiſſet:
indeque ex illo ejus facto nullum ſatis validum argu-
ntum duci poſſe, contra tot ſæculorum praxim univer-
que Eccleſiæ conſenſum.

Secunda reſponſio eſt, Nectarium nuſquam confeſſio-
n Sacramentalem ſecretam abrogaſſe, ſed ſolummodò
m aliquem particularem occaſione Novatianæ hæreſis
oductum, quo pœnitentes certa peccata Sacerdoti pœ-
ntiario confiteri tenebantur, qui eos (prout expedire
ſebat) ad publicam illorum peccatorum confeſſionem
igabat, quem quidem uſum ob ſcandalum inde ſecutū
ogavit Nectarius, liberumque reliquit, ut unuſquiſquē
cata ſua ſecretò poſſet cuilibet Sacerdoti aperire, ut fu-
explicat & probat Bellarminus loco citato.

SECTIO XII.

Quæ personæ, & quo tempore obligentur ad con[fes]sionem Sacramentalem faciendam.

1. QUod spectat ad primum, communis & certa Do[cto]rum sententia est, eas omnes & solas personas ad [Sa]cramentalem confessionem obligari, quæ mortale aliq[uod] peccatum post realem Baptismi susceptionem comm[ise]runt. Hoc enim manifestè constat, tùm ex cap. Omnis u[triu]sque sexus in Concilio Lateran. tùm etiam ex eo q[uod] Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. dicit baptizatos, qui se [cri]mine aliquo contaminaverint, ad Pœnitentiæ tribunal[i] Christi Domini instituto sisti debere, ut ab admissis pecc[atis] liberentur; & cap. 5. peccata omnia mortalia, etiamsi [oc]cultissima sint, esse in confessione declaranda: venialia [au]tem, quamvis rectè & utiliter in confessione dicantur, [ta]ceri tamen posse citra culpam.

Quod verò spectat ad secundum, consentiunt om[nes] Theologi præceptum divinum de confessione facienda, [ob]ligare illum qui sibi conscius est alicujus peccati mortal[is] saltem in articulo aut probabili periculo mortis, ut [est] periculosa navigatio, dimicatio cum hostibus, partus [dif]ficilis, gravis & periculosa infirmitas, &c. Ita Navarr[us] sect. 2. punct. 4. Sotus, Angelus, Reginald. Vasques; [&] alii apud Bonacinam disp. 5. quæst. 5. de part. Pœnit. [Et] ea de causa cap. cum infirmitas, de pœnit. & remiss. inju[n]gitur medicis, ut cum eos ad infirmos vocari contigeri[t], ipsos ante omnia moneant atque inducant, ut Medicos a[d]vocent spirituales animarum: & Cælestius Papa Epist. ad Episcopos Galliæ quæ refertur 26. q. 6. c. Agnovimu[s], improbans prauum quendam usum denegandi Sacrame[n]tum Pœnitentiæ damnatis ad mortem; qui tunc in Gall[ia] inoleverat, Quid, hoc, inquit, aliud est, quàm morien[ti] mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne abs[o]luta esse possit, occidere? Et paucis interjectis, Salute[m]

ergo

go homini ademit, quisquis mortis tempore speranti
œnitentiam denegavit.

2. Diximus, saltem in articulo aut probabili periculo
ortis: Quidam enim Doctores non improbabiliter exi-
mant præceptum illud divinum ad confessionem Sacra-
entalem obligans, etiam aliquando extra articulum seu
riculum mortis obligare: Quis enim sibi persuadeat, si
cclesia tempus confessionis faciendæ non determinasset,
eccatorem in quibuslibet criminum sordibus toto vitæ
mpore, remanere mediumque adeò efficax ad veniam
eccatorum obtinendam sine novo peccato negligere po-
isse?

uo verò tempore præceptũ illud divinũ obliget, Chri-
us Dominus expressè determinare noluit, sed Ecclesiæ
æ determinandum reliquit; quæ quidem in Concil. La-
ran. sub Innocentio III. cap. 21. hoc decretum edidit:
mnis utriusq; sexûs fidelis, postquam ad annos discretio-
s pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideli-
r, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti, & injunctã
bi Pœnitentiam studeat pro viribus adimplere: quo de-
eto suo velut modificavit & determinavit ipsum præce-
um divinum de confessione facienda; & tempus quo
nplendum esset, præscripsit: Neque enim; ut loquitur
oncil. Trident. per Lateranense Concilium Ecclesia sta-
it, ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino ne-
ssarium, & institutum esse intellexerat, sed ut præceptũ
nfessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis,
m ad annos discretionis pervenissent, impleretur.

Sunt autem quædam hic circa præceptum illud confes-
onis annuæ observanda.

3. Primum est, illud propriè & per se obligare tantùm
melin anno ad confessionem Sacramentalem institueu-
m; quamvis ratione Paschalis communionis, ad quam
eles tenentur, ipso tempore Paschali præsertim obliga-
censeatur. Ita Sotus in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 4. Valen-

tia quæst. 9. de pœn. punct. 4. Vasques quæst. 90. art. & plures alij quos ibidem citat.

Secundum est, nullam certam ætatem determinari posse, in qua pueri primùm confessionis faciendæ præcepto teneantur; cum aliis citiùs, aliis tardiùs oriatur usus rationis ad peccatum mortale committendum sufficiens: quare id Confessarius non ex sola ætate, sed multò magis ex ingenii & educationis qualitate discernere debet. Ita Laymannus tract. 6. de Sacrament. Pœnitentiæ cap. 5 ubi etiam monet Confessarium, postquam consideratis circumstantiis judicauit puerum verè ac deliberatè peccatum mortale quod confitetur commisisse, illum curâ peculiari ad concipiendum dolorem de peccatis ex motivo aliquo supernaturali excitare & juvare debere; cùm in eo dolore concipiendo frequenter pueri deficere soleant. Quod si ut ibidem subjungit, omnibus perpensis de judicio & discretione pueri dubius permaneat, num sufficiens extiterit ad aliquod peccatum deliberatè committendum, tunc illum sub conditione absolvere poterit.

4. Tertium est, præcepto confessionis annuæ non obligari nisi eos qui peccatum aliquod mortale commiserunt, ut constat ex Conc. Trid. supra; & docuit Sanctus Thomas, Sotus, Major, & alii apud Suarem disp. 22. sect. 8. quod tamen non obstat quin consultissimum sit iis, qui nullius peccati mortalis sibi conscij sunt, ad Pœnitentiæ tribunal tempore Paschali accedere & venialia confiteri: imò fieri potest ut is, qui tantùm habet venialia, ad confessionem Paschali tempore obligetur, non quidem per se, sed per accidens: Primò, ratione scandali quod oriri posset, si tempore Paschali ad confessionem non accederet: Secundò, ad evitandum peccatum præsumptionis: Tertiò, ne seipsum decipiat sibi nimium blandiendo, putans se tantummodò habere venialia, cum fortassis habeat etiã mortalia, quorum non recordetur: quæ tamen tunc ei remitterentur indirectè simul cum venialibus quæ confiteretur. Quod potiori adhuc ratione obseruandum esse in articulo mortis, rectè docuit Isambertus disp. 14. art. 14.

Quartum est, præter confessionis annuæ præceptũ, dari tiam quosdam alios casus, in quibus confessionis faciendæ bligatio incumbit; v. g. cum quis suscepturus est Sacram ucharistiam, estque sibi peccati alicujus mortalis conscius: unc enim, ut decaravit Concil. Trident. sess. 13. cap. 7. uantumcunque sibi contritus videatur, absque præmissa onfessione Sacramentali ad Sacram Eucharistiam accedee non debet. Præterea, ut ibidem habetur, quando urgẽ necessitate Sacerdos lethalis alicujus culpæ sibi conscius bsque prævia confessione celebravit, postea debet quàm rimùm confiteri. Alium adhuc casum adjungit Suares isp. 31. q. 31. n. 1. part. 2. cap. 5. cùm scilicet quis sæpius n peccatum aliquod mortale relabitur, nec se illud aliter vitare posse putat, nisi confessionis Sacramentalis auxilio unc enim medium illud amplecti tenetur. Addimus ex atech. Rom. Nullam rem fidelibus adeo curæ esse deere, quam ut frequenti peccatorum confessione animum udeant expiare, &c. ac turpe esse, cum in eluendis coroоris aut vestium sordibus tam diligentes simus, non eadẽ ligentia curare, ne animæ splendor turpissimis peccati aculis obsolescat.

SECTIO XIII.

Quænam sint conditiones ad confessionem debitè faciendam requisitæ.

QUidam Doctores sexdecim ejusmodi cõditiones enumerant, quæ licet alioquin omnes bonæ sint ac utis, plerasque tamen illarum minimè necessarias esse mot Tolet. lib. 3. cap. 7. qui eodem cap. & seq. quinque æsertim conditiones ad confessionem debitè faciendam quiri docet.

Prima est, ut sit Diligens: id est, ut pœnitens ad conssionem non accedat, quin prius peccata sua diligenti missso examine in memoriam sibi revocare conetur: as qui nullam ejusmodi diligentiam adhibere vellet, ad

confessionem admittendus non esset: imò qui ex culpabi negligentiâ peccatorum aliquorum mortalium oblivisc retur, quæ idcirco in confessione declarare omitteret; ips confessionem ex integro repetere teneretur, ut asserit id Toletus cap. 9. ubi rectè observat diligentiam illam no æqualiter in omnibus requiri, sed pro diversâ ratior personarum, & statûs, nec nón temporis ex quo ultim confessio facta est determinandum esse; illumque qui mu tis & variis negotiis implicatus est, teneri ad majorem d ligentiam adhibendam, quàm is qui ab ejusmodi negoti vacuus & liber est: similiter qui tempore diuturniori expe confessionis fuit; quàm qui breviori.

2. Secunda est, ut sit fidelis & vera: id est, ut pœniten veraciter & sincerè Sacerdoti conscientiæ suæ statum ap riat, neque negando quæ commisit, neque scienter si imponendo quæ non commisit, neque item dubia pr certis, aut certa pro dubiis proponendo: mentiri enim i confessione, ut ibidem docet, grave peccatum est, quan dò scilicet hoc fit deliberatè & in materiâ aliquâ gravi.

Tertia est, ut sit Secreta: id est, ut pœnitens non cora aliis & publicè, sed secretò & ad aurem ipsius Sacerdot peccata explicet: hanc enim esse confessionis Sacrament lis conditionem ex ipsius Christi Domini institutione rec docet & probat Isambertus disp. 15. de pœn. art. 6. Vnd Conc. Trid. sess. 14. can. 6. expressè asserit Ecclesiam sem per observavisse & observare modum illum secretè co fitendi: & cap. 5. ejusdem sess. dicit, Quod, quamvis Ch stus Dominus non vetuerit quin aliquis in vindictam su rum scelerum & sui humiliationem, ob aliorum exemp & Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publicè c fiteri possit, id tamen non esse divino præcepto mandat nec satis consultè humanâ aliqua lege præcipi posse, ut d licta præsertim secreta, publica essent cõfessione aperiẽd

Quarta confessionis conditio est, ut sit Obediens para id est, ut pœnitens habeat voluntatem & propositum ex quendi ea, quæ Confessarius ipsi tanquam necessaria pr

scri-

scripserit: v.g. fugiendi proximas peccati occasiones, aliena restituendi, pœnitentiam impositam adimplendi, &c.

Quinta denique conditio est, ut sit Integra, quæ quidē conditio, quoniam gravioris alicujus momenti est, seq. sect. commodiùs explicabitur.

SECTIO XIV.

Quæ sit integritas Confessionis ad validitatem & fructum ejus requisita.

1. Certum est integritatem Confessionis non Ecclesiastico solùm, sed Diuino etiam jure necessariam esse, pœnitentésque ad peccata omnia in Confessione declaranda ex Christi Domini institutione obligari. Hoc expressè docuit Concilium Trid. sess. 14. cap. 5. cujus quidem verba, quoniam doctrinam pro hujus Sacramenti praxi maximè necessariam continent, paulò fusius hic attexere non erit inutile. Dicit igitur: Sacerdotes à Christo Domino Præsides & Judices in Sacramento Pœnitentiæ constitutos, judicium hoc incognita causa exercere non posse, neque æquitatem in injungendis pœnis servare posse, si in genere duntaxat, & non potiùs in specie ac sigillatim sua ipsi pœnitentes peccata declarent: unde colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, & tantum adversus duo ultima Decalogi præcepta, commissa, quæ nōnunquam animum grauius sauciant, & periculosiora sunt iis, quæ in manifesto admittuntur, &c. cùm enim universa mortalia peccata etiam cogitationis, homines iræ filios & Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam cum aperta & verecunda confessione à Deo quærere. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, proculdubio omnia divinæ misericordiæ ignoscenda exponunt: si enim erubescat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat medi-

cina, non curat. Colligitur præterea etiam eas circumſta
tias in confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem pecc
mutant: quod ſine illis peccata ipſa, neque à pœniten
bus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant, &c
liqua autem peccata quæ diligenter cogitanti non occ
runt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intel
guntur, pro quibus fidenter cum Propheta dicimus: A
occultis meis munda me Domine.

Ex qua Concilij doctrina intelligi poteſt non modò n
ceſſitas integritatis in confeſſione ſervandæ; ſed etiam q
ſit illius modus, ſeu quænam requirantur, ut confeſſio i
tegra eſſe cenſeatur: quæ hic paulò diſtinctiùs, brevi
tamen majoris facilitatis gratia ſubjungimus.

2. Ad integritatē igitur confeſſionis ſecundùm ment
Concilij, requiritur primò ut pœnitens peccata om
mortalia, vel quæ mortalia eſſe dubitat, etiam ſolius c
gitationis, quæ poſt diligentem ſui diſcuſſionem memo
occurrent, in confeſſione explicet, adeò ut confeſſio nu
ſit & denuo iteranda, ſi vel unum ejuſmodi mortale p
catum in confeſſione deliberatè reticeat. Et de pecca
quidem mortalibus, quæ à ſe commiſſa eſſe recordatu
evidenter conſtat ex ſuprà citatis Concilij verbis: de il
verò peccatis; de quibus pœnitens dubitat utrum mor
lia ſint, vel utrùm ſint à ſe commiſſa, communis Doct
rum ſententia & in praxi tenenda eſt, pœnitentem ad
ſub dubio confitenda obligari. Ita S. Th. Bonavent. Ale
ſis, Adrianus, Sylveſter, Navarrus, Suares & alij, qu
citat & ſequitur Layman, lib. 1. tr. 1. c. 5. paragr. 3. Qu
ſi poſt diligentiam ſufficientem judicio viri prudentis
examine conſcientiæ adhibitam peccata aliqua morta
memoriam effugiant, tunc nihilominùs virtute Sacrame
ti ſimul cum aliis remittuntur, cum onere tamen & ob
gatione eadem confitendi & clavibus ſubiiciendi, ſi fo
poſteà memoriæ occurrant.

Obſervat autem Pet. de Ledeſma tract. de Sacr. Po
cap. 16. ex communi Eccleſiæ doctrina & praxi, omn

illa peccata mortalia uni & eidem Sacerdoti esse confitenda, neque sine Sacrilegio dividi aut dimidiari posse confessionem: ita ut quædam peccata uni, reliqua verò alteri Sacerdoti declarentur: cùm hæc divisio & dimidiatio confessionis integritati ejus repugnet, nec possit unum peccatum mortale sine alio remitti.

3. Requiritur 2. ut pœnitens numerum peccatorũ suorum exprimat; neque enim satis est ut quis, verbi gratia, dicat se multoties tale peccatum commisisse, nisi quoties commiserit explicet quod tamen (ut rectè monet Gammachæus cap. 20. de Sacram. pœn. part. 1.) non mathematicè, sed moraliter intelligendum est, seu quantum ab ipso pœnitente fieri potest, unde sufficit ut pœnitens numerũ illum peccatorum exponat, qui post sufficiens examen memoriæ occurrit: imò si præcisè non recordetur quoties peccatum aliquod commisit, satis est ut dicat se circiter toties plus minusve peccatum illud commisisse: quod si frequentissimè in illud lapsus sit, saltem tempus exprimat; dicatque v. g. se ab anno fere quotidie vel pluries in unoquoque die blasphemias protulisse, aut per mensem inimicitias cum aliquo gessisse, cujus quoties recordabatur (quod sæpissimè & quacunque data occasione fiebat) toties se illius occidendi, aut aliquod aliud malum illi inferendi voluntatem renovasse. Ita idem Gammachæus sup. Toletus l. 3. c. 7. & alii communiter.

4. Requiritur 3. ut pœnitens circumstantias, quæ speciem peccati mutant, in confessione declaret: id est, quæ novam aliquam deformitatem specie differentem in actũ peccati inducunt, seu quæ specialem oppositionem habent cum aliquibus aliis præceptis aut virtutibus, v. g. si quis furatus fuerit rem Sacram, seu Sacris usibus consecratam, ut calicem: si fornicatus fuerit in loco Sacro; si hominem occiderit qui esset Sacerdos in primo enim casu circumstantia rei furto ablatæ; in secundo circumstantia loci; in tertio circumstantia personæ inducit novam deformitatem spe-

cie differentem in ipſam actionem furti, fornicationis & homicidii, proinde in confeſſione declaranda eſt.

Sufficit autem (quod rectè monet Gammachæus loc. cit.) ad evitandas perplexitates, in quas perſonæ lai aliquando incurrunt neſcientes, quænam ſint illæ circ ſtantiæ quæ ſpecies peccati mutant, aut quomodò exp cari debeant ſufficit, inquam, ut ejuſmodi perſonæ ad Pe nitentiæ Sacramentum accedentes nihil omninò retice velint eorum, quæ ab ipſis debent declarari, utque circu ſtantias notabiliores, quæ per ſe ſtatim memoriæ occ runt, & ſe ipſas ſatis evidenter produnt, in confeſſio explicent, parati ſincere ac humiliter reſpondere ad int rogata Sacerdotis, cujus eſt dignoſcere circumſtantias ill neceſſario explicandas, de iiſque pœnitentem interroga ut poſteà ſuo loco dicetur.

Quæres an pœnitens teneatur etiam declarare in co feſſione circumſtantias illas, quæ ſpeciem peccati non m tant, ſed illud notabiliter aggravant. Duæ ſunt ſuper h re oppoſitæ inter ſe Theologorum ſententiæ alij ſiquide quamvis exiſtiment optimum & ſaluberrimum eſſe circ ſtantias illas notabiliter aggravantes in confeſſione decl rare, negant tamen pœnitentes ad id obligari. Ita Palud nus, Adrianus, Navarrus, Medina Peſantius, Reginald Vaſques & plures alii apud Bonacinam diſp. 5. qu. 4. ſec 4. pun. 3. qui etiam pro illa citat S. Doctorem. Alij è co tra aſſerunt circumſtantias notabiliter aggravantes eſſe confeſſione declarandas. Ita Marcillus, Major, Sotus, C nus, Suares, & alii quos refert & ſequitur Gammachæu cap. 10. de Pœn. §. 1. cui ſententiæ ſubſcribit etiam Iſan bert. diſp. 18. a. 11. eamque pluribus rationibus propu gnat. Quamvis autem priorem ſententiam maximè prob bilem exiſtimemus, tùm propter authoritatem Doctor qui eam tuentur, tùm etiam quia Concilium Tridentin ſeſſ. 14. cap. 5. circumſtantias tantummodò ſpeciem pe cati mutantes in confeſſione declarandas eſſe dicit, null facta mentione circumſtantiarum illarum quæ tantumm

dò no-

dò notabiliter aggravant, quod tamen dicere non omisisset, si necessarium esse judicasset: contrariam nihilominùs sententiam adhuc probabiliorem, in praxi quantùm fieri poterit tenendam arbitramur, pœnitentesque circumstantias notabiliter aggravantes debere confiteri, & à Confessariis, prout spiritus & prudentia suggesserit de iisdem interrogandos esse, ob eam præsertim rationem, quod sine illarum circumstantiarum notitia vix possint Confessarij dignoscere, quales & quantas satisfactiones aut restitutiones injungere, quæ remedia proponere, aut consilia pœnitentibus suggerere debeant, aliter enim haud dubie se gerere debet Confessarius cum eo, qui brevi, aut qui diuturno tempore in peccati alicujus cœno hæsit; aliter cum illo, qui ex gravi & inveterato odio, aut qui ex repentina irâ, deliberata tamen, malum aliquod intulit aut optavit: cum hæ nihilominùs circumstantiæ peccati speciem non mutent, sed tantummodò aggravent.

SECTIO XV.

An integritas confessionis ita necessaria sit, ut in nullo casu licitum sit peccatum aliquod mortale in confessione reticere.

DUO sunt præcipui casus, in quibus pœnitens licitè & fructuosè absolutionem Sacramentalem recipere potest; quamvis peccata omnia mortalia, quæ à se commisit recordatur, non declaraverit; quod tamen non obstat quin cessante ratione ob quam illa reticuit, eadem posteà confessione declarare teneatur.

Primus casus est, quando reperitur impossibilitas quædam moralis ex parte ipsius pœnitentis ad declaranda omnia mortalia à se commissa, v. g. quando ægrotus inter confitendum vocis usum repente amittit, nec potest reliqua peccata explicare, vel etiamsi nullum peccatum declarare potuerit: tunc enim dummodò contriti animi signa-

quædam exteriora Confessarius in ipso deprehendat, po test, imò debet illum Sacramentaliter absolvere. Ita Me dina, Sylvester, Navarrus, Bellarminus, Suares, & al apud Bonacinam disp. 5. quæst. 5 de Pœnit. punct. 1. Im quamvis ante Confessarij adventum non modò vocis, se etiam rationis ac judicij usum amiserit; si tamen aut Sacra mentalem absolutionem verbis aut signis petiverit, decla raveritque se velle confiteri, idque fide digno testimoni ipsi Confessario innotescat, tunc etiam potest, imò debe illum Sacramentaliter absolvere, saltem sub condition Ita Suares & alij plures apud eundem Bonacinam suprà quibus subscripsit Gammachæus cap. 20. §. 1. & Isambe tus disp. 18. art. 10. Et probatur ex Concilio Arausican 1. can. 12. ubi dicitur, quod subitò obmutescens, prout sta tutum est, baptizari; aut Pœnitentiam accipere potest, voluntatis præteritæ testimonium verbis aliorum habea tur, aut præsentis in suo nutu. Et ex Concilio Carthag. 4 cap. 76. ei qui Pœnitentiam in infirmitate petit, si casu d ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate o mutuerit, vel in phrænesim versus fuerit, dent testimoniu qui eum audierunt, sicque accipiat Pœnitentiam; & continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus in positionem, & infundatur Eucharistia ori ejus. Item ex Leone Papa Epist. 91. ad Theodorum Forolulienſiū Ep scopum, ubi de infirmis loquens; Si, inquit, aliqua ægritudinis ita fuerint aggrauati, ut quod paulo ante p scebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebū ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium co sequantur. Accedit etiam praxis totius Ecclesiæ, quam sciamus ex Rituali Romano tit. de ordine administran Sacramentum Eucharistiæ, in quo dicitur, infirmum abso vendum esse, si confitendi desiderium vel per se vel p alios ostenderit.

2. Quod si moribundus vi morbi de repente ita oppr sus fuerit, ut nec Confessarium postulaverit, nec ullū co

fiten-

fitendi desideriũ verbis aut nutibus aliisue similibus signis, præsente vel absente Confessario ostenderit, tunc Sacramentaliter absolvi non poterit, cùm nulla sit ibi materia idonea & sufficiens Sacramenti pœnitentiæ, nulla contritio aut confessio quæ signo aliquo exteriori se prodat, cùm tamen sint partes essentiales ipsius Sacramenti, sine quibus forma illius applicari nec licitè nec validè potest. Ita Suares disp. 23. sect. 1. & plurimi alii Theologi, quos citat & sequitur Laymannus tractatu 6 de Pœnitent. cap 8. quibus subscribit Isambertus disp. 17. art. 9. Certè Concilia & Patres non aliter permittunt pœnitentiæ Sacramentum morituro obmutescenti aut phrenetico ministrari, nisi Sacerdoti constet illum anteà Sacramentum ipsum expetiisse, desideriũq; suũ verbis aut nutibus, aliisve signis declarasse.

3. Secundus casus est, quandò ex confessionis integritate sequeretur aliquod grave damnum spirituale vel corporale alterius, aut ipsiusmet confitentis? v.g. quandò urgente prælio aut instante naufragio, plurium militum aut navigantium confessio excipienda est tunc enim ne dũ unius confessio integra excipitur, aliorum quibus confitendi spatium deerit, salus periclitetur, sufficit ut quisque peccatum aliquod mortale a se commissum fateatur: imo, si tempus ad id non suppetat, & iamiam naufragium imineat, aut prælium ineatur, satis erit tunc, ut omnes navigantes aut milites signis aliquibus exterioribus se peccasse generatim, & de peccatis verè dolere demonstrent: quæ quidem signa visu vel auditu à Confessario percipiantur, sicque à Confessario absolvantur. Ita Isambertus disp. 17. art. 8.

Item quandò infirmus laborat morbo contagioso, si nō possit Confessarius absque manifesto vitæ periculo in peccatis illius sigillatim audiendis diutius immorari, tunc aliquibus tantùm peccatis in confessione auditis, si alias sufficienter dispositus sit illum Sacramentaliter absolvere potest. Ita Vasques, Koninch. & alii apud Bonacinam loco proximè citato. In hoc tamen casu debet Confessarius admone-

monere infirmum, confessionem illius eo modo factam esse validam & sufficientem, & quantum fieri poterit, animo pacatum & tranquillum dimittere.

4. Simili modo, si quis v. g. patrem aut matrem confessarij sui occidisset, aut domui ejus ignem subjecisset, nec alteri tunc confiteri posset, non teneretur incendium illud & homicidium ei in confessione declarare: quia hoc esset exponere confessarium ipsum peccato vindictæ & odij forte etiam periculo revelandæ confessionis, & multa hinc mala moraliter sequi possent, cùm Sacerdotes sint quoque homines circumdati infirmitate, & inter illos alij aliis infirmiores: quare tunc posset licitè pœnitens peccatum illud in confessione reticere. Ita Navarrus cap. 7. num. 5. Gammachæus cap. 20. §. 1. & alij.

Quæres an similiter liceat pœnitenti reticere in confessione peccatum aliquod mortale aut illius circumstantiam quod vel quam declarare non potest, nisi cum manifestatione complicis. Navarrus suprà numero 1. & sequentibus, affirmat id non modò licitum esse, sed etiam pœnitentem tunc ad peccati illius aut circumstantiæ reticentiam obligari, illique subscripsit Gammachæus supra: quorum sententia quamvis sit probabilis & tuta, verior tamen & tutior videtur sententia negans, quæ est S. Doctoris in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 2. quæst. 5 ad 5. quem sequuntur Bonaventura, Alexander, Paludanus, Major, Almainus & plures alii apud Suarem d. 34. de Pœnit. sect 1 cum quibus proinde dicimus, pœnitentem in casu supra declarato debere in primis confessorem quærere, cui persona, cum qua peccavit, non sit nota; vel si commodè & absque periculo fieri possit, confessionem in aliud tempus differre: quod si neutrum possit, tenetur tunc peccatum suum tale quale commissum fuit, declarare. Id manifestè innuit S. Bernardus opusculo de formula honestæ vitæ versus finem, ubi hoc documentum tradit: De nullo prorsus sinistre loquaris, quantumcunque sit verum vel manifestum, nisi in confessione; & hoc, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.

Ex quâ S. Bernardi, & aliorum qui suprà citati sunt, doctrina, colligitur 1. quòd obligatio integrè confitendi à Christo Domino cuique pœnitenti imposita, est ratio sufficiens ad peccatum alterius sub sigillo huius Sacramenti Confessario manifestandum; ac proinde quòd illa manifestatio sic facta, charitati proximi non adversetur, sicut eidem charitati minimè repugnat, si extra confessionem peccatum alterius occultum ex aliqua justa & rationabili causa manifestetur.

Colligitur 2. extra hunc casum necessitatis nullatenùs licere alterius peccatum in confessione declarare, ideòque quando Confessarius prævidet pœnitentem sine ulla causa rationabili velle nominare personas peccati sui complices, vel à quibus ad peccandum inductus est, debet id prohibere, ipsumque admonere, ne detractionis peccatum incurrat, ut rectè observat Navarrus supra n. 2.

SECTIO XVI.

Quis sit legitimus Sacramenti Pœnitentiæ minister.

1. CErtum est solum Sacerdotem esse legitimum Sacramenti pœnitentiæ ministrum solis siquidem Apostolis & eorum in Sacerdotio successoribus dictum est à Christo Domino S. Joan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, ut unanimiter verba illa Christi Domini intellexerunt SS. Patres, ac nominatim S. Ambr. lib. 1. de Pœnit cap 2. S. Augustinus lib. 2. contr Epist. Parmeniani cap. 12. & S Leo Epist 91. ad Theodorum. Eadem quoque veritas tanquam fide credenda, definita est in Concilio Constantien. in Bulla Martini 5. in Concil. Florent. in decr. Eug. & in Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. & can. 10.

Quod quamvis verum sit, non tamen quilibet Sacerdos quoslibet pœnitentes validè absolvere potest; sed præter potestatem illam, quam ex ordinatione accepit, requiritur in eo præterea potestas jurisdictionis; id est quòd, quãvis Sacerdos vi ordinationis suæ accipiat immediatè à

Chri-

Christo Domino potestatem remittendi peccata, non
men accipit materiam cui potestatem illam applicet, n
habet vi ordinationis suæ illos subditos, in quos judici
illam potestatem validè exerceat. Hoc patet ex Conci
Tridentino sess. 14. cap. 7. ubi expressè dicit: Nullius m
menti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos
eum profert, in quem ordinariam aut subdegatam n
habet jurisdictionem. Idem antea fuerat quoque declar
tum in Concilio Florent. in decret. Eugen. in quo dicitu
Ministrum Sacramenti pœnitentiæ esse Sacerdotem hab
tem authoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex com
missione.

2. Porro in Sacerdotibus, qui parochiale beneficiu
non obtinent, præter jurisdictionem & potestatẽ quæ ips
demandari potest, requiritur quoque approbatio Episcop
id est testimonium juridicum de illorum capacitate & su
ficientia ad excipiendas fidelium confessiones, eosque S
cramentaliter absolvendos. Ita speciatim constitutum h
betur in Concil. Trident. sess. 23. c. 15. de reform. ubi de
cernit Sancta Synodus, nullum etiam regularem posse cõ
fessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad i
idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut a
Episcopis per examen, si illis videtur esse necessariũ, alia
idoneus judicetur, & approbationem quæ gratis detur, ob
tineat. Vnde sequitur Sacerdotem illum, qui neque paro
chiale beneficium obtinet neque ab Episcopo approbatu
est, idoneum non esse ad Sacramentum pœnitentiæ mini
strandum; ac proinde neque licitè neque validè absolutio
nem Sacramentalem conferre posse, ut fusius probat Isam
bert. disp. 21. de Pœnit. art. 2. ubi etiam refert ex obser
vationibus Joannis Galmart. ad citatum caput 15. sess. 23
congregationem Cardinalium declarasse, Absolutionem à
Sacerdote datam vigore facultatis generaliter à summo
Pontifice, vel specialiter à parocho concessæ, si ab Episco
pis Sacerdos examinatus & approbatus non fuerit, censer
nullam, etiam quoad eos, qui tali Sacerdoti bona fide cõ
fessi sunt.

3. Ex

3. Ex hoc autem Concilij decreto rectè infertur, Sacer-
otes quoſcunque, ſæculares aut regulares, quamvis do-
iſſimos & in Theologia verſatiſſimos, imò & laurea do-
oratûs inſignitos, ſi parochiale beneficium non obtine-
nt, indigere Epiſcopi approbatione; ut validè confeſſio-
es excipere & pœnitentes abſolvere poſſint: & è contra
uperiores Religioſorum poſſe dare ſuis licentiam eligen-
i ſibi in Confeſſarium aliquem è Sacerdotibus per Epiſco-
um non approbatis: quia Concilium approbationem il-
am ad confeſſiones tantum ſæcularium exigit. Ita Iſam-
ertus ſup. art. 2. qui etiam articulis ſequentibus quædam
bſervat ſcitu digniſſima, & ad praxim maximè neceſſa-
a, quæ hic non omittenda duximus.

Primum eſt juxta probabiliorem & magis in praxi tu-
m Doctorum ſententiam, ab illo Epiſcopo accipiendam
ſſe approbationem, in cuius Diœceſi Sacerdos Pœniten-
æ Sacramentum eſt adminiſtraturus. Ratio eſt, quia Sa-
erdos ab eo Epiſcopo accipere debet, qui ab illo Sacra-
nenti, quod adminiſtravit, rationem exigere poteſt; &
ujus præſertim intereſt; ut debitè & eo quo decet modo
dminiſtretur.

4. Secundum eſt. approbationem illam poſſe pro arbi-
io Epiſcopi, eſſe vel univerſalem & illimitatam, vel ſpe-
alem & determinatam ad tempus aliquod certum, vel
l certa quædam loca; exempli gratia, poſſe Epiſcopum
acerdotem aliquem approbare ad confeſſiones audien-
s tantummodò per annum, ita ut anno illo elapſo, nec
citè, nec validè niſi nova approbatione obtenta, hujus
acramenti adminiſtrationi incumbere poſſit: quod in
ultis Diœceſibus, ac etiam Romæ in uſu comperitur, ad
gnitiem quorumdam Confeſſariorum excutiendam, eo-
mque ſedulitatem in conſervanda & excolenda ſcientia
ſis neceſſaria excitandam. Similiter poſſe Epiſcopum ap-
obare Sacerdotem ea conditione, ut in certo tantùm lo-
; v. g. in aliqua parochia rurali confeſſiones excipere
ſſit; idque non ſine ratione, cùm non raro contingat

Sacer-

Sacerdotem aliquem idoneum ab Episcopo judicari, qui pagis pœnitentiam administret, non verò in urbibus quibus ut plurimum reperiuntur personæ variis & diffi libus negotiis implicatæ, pro quibus in hoc Sacramen dirigendis doctrina uberior & major ingenij vis requirit

Tertium est, approbationē ab Episcopo concessam p se ab eodem revocari, e. g. si Confessarius ex negligen evadat imperitior, aut fiat moribus deterior; ita ut exp diat pro bono Ecclesiæ illum à tali officio amovere. In existimat idem Isambertus posse Episcopum sine ulla ca sa approbationem, quamvis docto & pio viro concessar prout libuerit, revocare quamvis enim id contra ratione faciendo peccet, ejus tamen revocatio vim suam & rob obtinet; ita ut Sacerdos sic revocatus nec licitè, nec va dè possit pœnitentiæ Sacramentum ministrare.

5. Quartum est, quòd quamvis ex suprà relato Conc lij decreto approbatio requiratur ad audiendas confessi nes sæcularium, etiam Sacerdotum, nihilominus in pl risque Galliæ locis solere Sacerdotes etiam minimè appr batos aliorum Sacerdotum confessiones excipere; quo quidem validè ac licitè ab ipsis fieri docet & probat Isan bertus suprà, non vi alicujus consuetudinis cui expres derogat Concilium; sed ex tacito consensu Episcoporun qui, cùm probè noverint Sacerdotes invicem, sibi hoc Sa cramentum, nulla obtenta approbatione, ministrare, n tamen id prohibeant, censentur tacitè illos quoad hoc a probare.

Quintum est, quemcumque Sacerdotem, quamvis n approbatus sit, nec ullam obtineat jurisdictionem, im etiamsi excommunicatus, suspensus, degradatus, aut hæ reticus sit; posse tamen quemlibet pœnitentem à quibu vis peccatis & censuris in articulo mortis absoluere, quo expressè declarauit Concilium Tridentinum sess. 14. c. per articulum verò mortis, etiam illius probabile pericu lum communiter Theologi intelligunt, quale est eorun qui prælium aut periculosam navigationem proximè su

initu-

ituri, ut videre est apud Suarem tom. 3. disp. 69. sect. 3. tom. 4. disp. 26. sect. 4. & 5. disp. 30. sect. 3. & patet ex p. Eos, de sent. excomm. Hæc est. autem in tali casu differentia observanda, quod Sacerdos ille tunc à quibusvis eccatis, etiam reservatis directè absolvat; à censuris verò nnisi sub ea conditione ut elapso mortis periculo, pœtens se coram Superiore sistat, id quod sibi ab illo injunetur, præstiturus, ut citato cap. declaratur.

Potest etiam Sacerdos non approbatus à peccatis morlibus alias confessis & remissis, & à quibusvis venialibus, uemlibet Sacramentaliter absolvere, dummodò tamen on sit excommunicatus, aut alio impedimento canonico torié obstrictus, ut docent Vivaldus, Pesantius, Suares, enriques, Reginaldus & alij apud Bonacinâ disp. 5. quæst. de Sacram: Pœnitent. punct. 1. Verùm licet potestas solvendi à venialibus communiter tribuatur omni Sardoti, nuper tamen sublata est per Decretum Innocentij ., editum, Anno 1679, 12. Febr: respectu quorum, requit etiam approbationem Ordinarij.

Addimus ex Toleto lib. 3 cap. 13. posse quoque Episcom vel Curatum. etiam in aliena Diœcesi vel parochiâ, os subditos confitentes audire & absolvere; quod tamē e scandalo aut aliorum offensione fieri debet.

SECTIO XVII.

De casuum reservatione.

CErtum est & in Concilio Trident. sess. 14. c. 7. expressè definitum, Pontifices maximos, pro suprema potee sibi in universa Ecclesia tradita; causas aliquas criminn graviores suo peculiari judicio reservare potuisse: ne dubitandum est, quandò omnia quæ à Deo sunt, ordia sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique œcesi, in ædificationem tamen & non in destructionem at, pro illis in subditos tradita suprà reliquos Sacerdoinferiores authoritate, præsertim quoad illa quibus ex-

com-

communicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem consonum est divinæ authoritati, non tantùm in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Ex qua Concilij definitione, sequitur Sacerdotes inferiores etiam approbatos, nec licitè, nec validè posse à casibus illis reservatis sine speciali facultate absolvere, præterquã in articulo mortis: ut præcedenti sectione dictũ est.

Quæres quinam casus Summo Pontifici, quinam item Episcopis sunt reservati. Respondetur primò, venialia peccata nec mortalia purè interna, sed sola peccata mortalia externo opere consummata reservari solere, ut docent Major, Medina, Henriques, Suares, & plures alij apud Laymannum tract. 6. de Sacram. Pœnitent cap. 12.

Respondetur 2. Non convenire inter Doctores quinam casus Episcopis ex jure sint reservati: quidam enim existimant nullos casus eis esse jure reservatos: alij quodcunque peccatũ enorme, publicum, scandalosum: ob quod olim publica pœnitentia imposita fuisset, censent Episcopis reseruatum esse, vt adulterium notorium, homicidium alij aliter sentiunt. Tutissimum in re dubiâ est, ut quilibet Confessarius attendat consuetudinem & statuta Synodalia & Episcopalia, ac reservationes speciales Diœcesis illius in qua versatur; & administrandæ pœnitentiæ incumbit, iisque in praxi se conformet, ut rectè monet Layman. suprà.

2. Quod verò spectat ad Summum Pontificem, Navarrus cap. 27. num. 261. Suares disp. 29. de pœnit sect. 2. Tolet. lib 3. cap. 14. & communiter alii docent nullum illo peccatum reservari consuevisse, nisi ratione excommunicationis seu censuræ adjunctæ: ita ut si Papa ejusve Pœnitentiarius à censura illa absolvat, quilibet Confessarius posteà possit à peccato illo in conscientiæ foro absolvere; imò, observat Henriques & alij apud eundem Laymann. suprà, si quis committat peccatum aliquod Papæ reservatum, sed ex ignorantia invincibili nesciat censurã tali peccato esse annexam: sicut ignorantia illa juris eum ab

excom-

xcommunicatione incurrenda excusat, ut infrà suo loco cetur; sic etiam facit ut ejus peccatum minimè reservam censeatur.

Quod si rursùs quæras, quinam sint casus illi ob annem censuram Summo Pontifici reservati: Respondetur urimos & varios esse, qui in toto jure Canonico passim gi possunt, & à Toleto fusè explicantur lib. 1. cap. 19. sequentibus. In Rituali Parisiensi adnotantur præsertim quentes, qui ut ibidem dicitur, frequentiùs in his Regiobus possunt accidere.

1. Exustio Templorum; nec non & domorum prophanarum procurata, dum incendiarius est publicè denunciats: quod etiam de effractione & spoliatione ædium Saarum similiter intelligi debet.

2. Simonia realis in ordinibus & beneficiis, & confientia, dummodò sit publica.

3. Occisio seu mutilatio membrorum & quæcunque trocior percussio Religiosi vel Clerici in Sacris constituti.

4. Percussio Episcopi seu alterius Prælati.

5. Delatio armorum ad partes infidelium.

6. Falsificatio Bullarum seu Litterarum summi Pontificis.

7. Invasio, deprædatio, occupatio, aut devastatio terrum Romanæ Ecclesiæ.

8. Violatio interdicti ab eadem Sancta Sede impositi. Quibus additur crimen hæresis, à quo tamen in plerisque Galliarum & aliarum Provinciarum locis solent Episcopi, sive ex consuetudine immemorabili, sive ex tacita l expressa licentia Summi Pontificis absolvere.

3. Observat autem Laymann. tra. 5. p. 2. de exom. cap. reservationem illam à Summis Pontificibus factam, nõ eò strictam esse, quin ob plures causas relaxetur, & ad iscopalem jurisdictionem devolvatur: quæ causæ in jure nonico exprimuntur, ut videre est in cap. De cætero: & p. Ea noscitur, de sent. exmm. Prima causa est ætatis inmitas; si nimirum impuberes in casum aliquem Papæ

reser-

refervatum incidant, ij etiam post puberta rem ab Epis-po absolvi possunt, ut habetur cap. Pueris, de sentent. commun.

Secunda est, sexûs infirmitas: mulieres enim in excommunicationem Papalē lapsæ ab Episcopo absolvi possu ut habetur cap. Mulieres, & cap. Quamvis, eodem titu

Tertia denique causa, est quodvis legitimum impementum Sedem Apostolicam adeundi quâ ratione exsantur pauperes, senes valetudinarij: Item ij qui sui ju non sunt, aut qui ob curam administrandi familiam, rendi officium publicum; vel ob periculum vitæ, infam scandali, aut aliam similem causam impediuntur, ne Rmam ad absolutionem recipiendam proficisci possint, toto illo titulo variis capitibus explicatur, unde conclu quod juxta regulam communiter receptam, casus Papal superveniente impedimēto adeundi Papam, fit Episcopa

SECTIO XVIII.

Quis possit à casibus reseruatis absolvere.

1. Certum est 1. omnem Superiorem in foro conscienti posse absolvere à casibus illis qui ab inferiore resvati sunt. Ratio est; quia tota potestas inferioris continetur eminenter in Superiore, ratione subordinationis postatis inferioris ad superiorem.

Diximus Superiorem in foro conscientiæ ad distinctnem aliorum, qui tantummodò sunt superiores in foexteriori, quales sunt v.g. Archiepiscopi respectu Episcporum suæ Provinciæ, illi enim cum non sint SuperioEpiscoporum in foro conscientiæ, à casibus quæ ipsi Escopi sibi reservāt, eorum subditos non possunt absolve Aliter tamen loquendum est de Romano Pontifice, cùenim sit summus Ecclesiæ Pastor, & ipsius Christi Domni in universo orbe Vicarius, habeatque supremam postatem in foro tàm interno quàm externo, respectu qu-

rum-

mcumque fidelium, ac etiam ipsorum Episcoporū (ut rà suo loco dicetur) hinc sequitur illum posse quoscune fideles à casibus quibuscumque & à quocumque re-vatis validè in utroque foro absolvere.

Certum est 2. nullum Sacerdotem inferiorem posse ab vere à casibus ab Ordinario suo reservatis, nisi ab ipso dinario, vel ab ejus Superiore, in foro conscientiæ pote-tem acceperit. Ratio est, quia per ejusmodi reservatio-m Superior Ordinarius censetur veluti revocare pote-tem & jurisdictionem inferioribus Sacerdotibus collatā pectu casuum illorum reservatorum: Fuit autem sem-r in Ecclesia persuasum (ut habetur in Concilio Trident. . 14. cap. 7.) & verissimum esse Synodus hæc confir-t, nullius momenti absolutionem illam esse debere, am Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut delegatam non habet jurisdictionem.

Certum est 3. omnes & quoscunque Sacerdotes etiam communicatos, suspensos, interdictos, imò & degrada-i, posse validè & licitè omnes & quoscumque fideles à ibuscumque non modo casibus reservatis, sed etiam suris tam à jure quàm ab homine latis, in articulo mor-absolvere. Ratio est, quia voluit Ecclesia in illo casu are omnem reservationem ut declaravit Concil. Tri-t. sess. 14. cap. 7. his verbis: Verumtamen piè admodū, hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei toditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo rtis: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœniten-à quibusuis casibus & censuris tunc absolvere possunt.

Cùm hæc tria certa sint, quæres an præter articulum rtis possit aliquando inferior à casibus reservatis absol-e, etsi nullam à superiore ad id potestatem acceperit. pondetur plures esse causas in jure expressas, quibus à bus & censuris summo Pontifici reservatis possint Epi-pi absolvere, de quibus in sect. præced. dictum est, ut tis infirmitas, cap. de cætero; & cap. ea noscitur, de ent. excom. Sexus imbecillitas, cap. Mulieres eod. tit.

Gra-

Gravis aliqua necessitas, cap. quamvis, eod. tit. & aliæ ſi-
miles cauſæ, quæ fuſius expoſitæ reperiuntur apud La-
man, tract. de cenſur. p 2 c.6.n.3 Vnde Theologi commu-
niter concludunt à pari, Sacerdotes etiam inferiores occu-
rente aliqua gravi & urgente neceſſitate, quæ juncta ſit c-
morali aliqua impotentia adeundi Epiſcopum, vel eju-
pœnitentiarum, poſſe à caſibus Epiſcopo reſervatis, abſo-
vere pœnitentem, maximè impoſito onere adeundi p-
ſtea ipſum Epiſcopum quando fieri poterit, & parendi eju-
mandatis. Exempli gratia ſi urgeat neceſſitas ſuſcipien-
aliquod Sacramentum, puta Matrimonium, vel Sancti-
ſimum Euchariſtiæ Sacramentum, à quo quis ſine grav-
ſuſpicione, aut ſcandalo ſe retrahere non poſſit, & aliund-
longè diſtet Epiſcopus, nec niſi cum ſumma difficultate
forte cùm gravi periculo adiri non poſſit. Ita Richardu-
Navarrus, Sotus, Philiarchus, Suares, & alii apud eund-
Laymann, ſup.

SECTIO XIX.

Quænam conditiones requirantur in Confeſſario, ut debitè miniſterio ſuo fungatur.

1. EX ijs quæ præcedentibus ſectionibus dicta ſunt, con-
ſtat tres præcipuas conditiones in Sacramenti huju-
Miniſtro requiri, ad hoc, ut validè illud adminiſtrare po-
ſit; nimirum ut ſit Sacerdos, ut ſit ab Epiſcopo approba-
tus, utque juriſdictionem ordinariam vel delegatam, nul-
la reſervatione cenſura aut, quavis alia ratione impeditam
in foro interiori habeat. Vt autem non modo validè, ſe-
etiam licitè ac debitè ſuo fungatur officio, tres adhuc con-
ditiones ipſi neceſſariæ ſunt; probitas ſcilicet, doctrina, &
prudentia. De duabus primis hac ſectione breviter aliqui-
dicemus; tertiam verò in proximè ſequenti explicabimu-

Atque in primis quod ſpectat ad probitatem, certum e-
Sancta non niſi Sanctè eſſe tractanda; nec Sacramenta

tu peccati mortalis administrari posse, quin nouũ mor-
e peccatum incurratur, ut suprà cap. 1. à nobis dictum
, & habetur cap. illud; dist. 95. & c. Per Isaiam 1. q. 1.
oindeque Confessario ad Pœnitentiæ Tribunal acceden-
ttendendum esse, num alicujus lethalis noxæ sibi sit cõ-
us: & si fortè ita esse deprehendat vel dubitet, maculã
im humili Confessione, vel, si commodè non possit, ur-
atque aliqua necessitas, saltem vera & perfecta contri-
ne debet eluere: imò quamvis nihil sibi conscius sit,
n ideò tamen se justificatum credet; sed consultissimũ
semper erit, huic divinæ functioni aliquem cordis con-
i & humiliati affectum præmittere nec nisi suppliciter
ocato numine, in illo Sacro Tribunali sedere.

2. Quod spectat ad doctrinam; cùm in hoc Sacramento
Confessarius Judicis ac Medici personam sustineat, certum
ut duplici illo officio debitè perfungatur, scientiã ali-
am in eo requiri, proindeque Sacerdotem illum gravi-
peccare, qui huic ministerio sine sufficienti doctrina se
erit; quantumvis alias fuerit ab Episcopo approbatus,
x communi Theologorum consensu docet Suares disp.
sect. 2.

Vt igitur Confessarius suo muneri debitè satisfacere pos-
debet probè tenere saltem ea quæ sequuntur: nimirum
e sit materia necessaria aut sufficiens, & quæ forma hu-
Sacramenti: quæ illius partes essentiales & integrantes;
lis contritio requiratur in pœnitente ad fructum hujus
ramenti percipiendum; quæ sint conditiones in Confes-
e servandæ; quæ peccata saltem ex genere suo sint mor-
a aut venialia; quæ circumstantiæ peccati speciem mu-
, aut notabiliter aggravent; quæ peccata secum affe-
aliquam restituendi obligationem, aut censuram ali-
m annexam habeant: quæ quidem omnia & alia simi-
am ex antè dictis, quam ex postea dicendis in hac po-
ori hujus operis parte, cuivis perspecta esse poterunt.
n quæ peccata summo Pontifici aut Episcopo sint reser-
; quæ quivis discere poterit ex Rituali sive Romano,

sive

five cujulque Diœcefis proprio. In cafibus verò difficil ribus circa cenfuras, obligationem reftitutionis, &c. del faltem fcire dubitare, ut abfolutionem differat quoad que doctiores confulerit, Monet autē rectè Bonacina di 5. quæft. 7. de pœn. p. 4. fpecialem notitiam irregulari tum & aliarum obligationum, quæ Clericos & benefic tos fpectant; requiri in eo Confeffario, qui ipforum C ricorum & Beneficiatorum Confeffionibus excipiendis cumbit.

3. Quæret aliquis, an Confeffarius teneatur, audi quolibet peccato, apud fe determinare an fit veniale v mortale. Refpondetur non teneri: fed fatis effe ut intel gat peccatū effe commiffum, quod ex genere fuo eft m tale vel veniale, quamvis in particulari diiudicare n poffit certò, an fit mortale vel veniale Ita Suares, Nav rus, & alii apud Bonacinam fuprà: quando tamen Conf farius dubitat an pœnitens peccaverit mortaliter, debet lum de peccato in futurum cavendo monere, & ad id miter proponendum inducere, aptaque remedia ipfi fu gerere; quia in ejufmodi dubiis tutior pars eft eligenda.

SECTIO XX.

Quæ fit prudentia in Confeffario requifita.

1. CErtum eft, ipfamet experientia tefte, Confeffariu præ cæteris virtutibus prudentia præfertim indig ad omnes minifterij fui partes debite ac fructuosè obeu das: ita ut quantavis doctrina & pietate præditus fit fi men hæc virtus in eo defideretur, in graviffimos & per ciofiffimos defectus aliquando incidere poffit; quod lib integro fuper hac materia edito fusè demonftravit Va rius Reginaldus.

Hæc autem prudentia primùm requiritur in interrog do pœnitente, quoties Confeffarius videt eum ex ignor tia aut oblivione, aut inconfideratione, aut pudore, alia quavis de caufa aliquid culpabiliter omittere, q ad inte-

l integritatem confessionis requiritur: quamvis enim :r se loquendo Confessarij officium non sit interrogare, d audire confitentem: quando tamen pœnitens in consſione deficit, tenetur ipsum juvare Confessarius; ne, si ɔsolutionem conferat indispoſito, ſimul cum ipſo ſacrigij reatum incurrat. Ita Navarr. cap. 5. num. 2. & Renaldus cap. 2. unde etiam cap. Qui vult confiteri, de œnit. diſt. 6. dicitur. quòd diligens inquiſitor ſapienter terroget à peccatore, quod forſitan ignorat, vel :recundia velit occultare.

2. Interrogatio verò illa, debet eſſe prudens; ita ut à œnitente exquirat ea, quæ habita ratione ſtatûs, condionis, ætatis, &c. probabiliter conjicit eum commiſiſſe, que ratione ſe in illis interrogationibus gerat, ut neque ıno aliquo reſpectu, aut timore aliquid neceſſarium oittat, neque etiam inquirendo, pœnitentem doceat ea ccata, quæ neſcit, & quæ neſcire illi maximè expedit; od in juniorum confeſſionibus præſertim debet attenre. Super qua re obſervari poterit monitum Cani in lect. de Pœnitent, part. 6. ubi ſic loquitur: Nolo ego onfeſſarios importunos eſſe; & intolerabile negotium faſſere pœnitentibus. Quemadmodùm nec eos quidem obo, qui imprudenter interrogando, pœnitentibus ſcanlum injiciunt, atque adeo eos peccare docent. Qua in confidenter etiam reprobo ſummas iſtas confeſſionum errogationibus plenas, quæ idiomate vulgari eduntur. gi poteſt Reginald. toto cap. 3. libri ſupra citati, de ıdentia Confeſſoris.

Requiritur etiam Confeſſarij prudentia in juvando pœente ad hoc, ut veram & ſufficientem de peccatis comſſis contritionem concipiat, firmumque propoſitum ijſdem in futurum evitandis: & in expendendo illo pœentis propoſito, an ex vera cordis converſione procedat. Item in erudiendo pœnitente, quem myſteriorum Fi-, & aliarum rerum ad ſalutem neceſſariarum ignarum : deprehendet; eoque in eliciendis fidei actibus juvando.

Eadem prudentia Confeſſarij ſimiliter requiritur in tra-
quillando pœnitentis animo, ſi fortè ſcrupulis agitatu
eſſe percipiat; eoque per ſpem & confidentiam in Deu
erigendo, ſi timore nimio, aut aliqua deſperationis te
tatione depreſſum eſſe cognoſcat; vel è contra.

Neceſſaria eſt quoque eadem prudentia in remedijs
ſilijſque aptis & convenientibus ipſi pœnitenti ſuggere
dis: ut peccata devitare, vitamq; nomine Chriſtiano
gnam ducere queat, nec non in ſalutaribus pœniten
& ſatisfactionibus pro qualitate delictorum injungend
& etiam reſtitutionibus tùm honoris & famæ, tùm bon
rum alienorum, ſi caſus aliquis id exigat, præcipiendis

Item in expendendis diſpoſitionibus ipſius pœnitent
num ad abſolutionem recipiendam ſufficientes ſint, nu
etiam expediat diebus aliquot differre: an omninò
denegare.

3. Circa has autem diſpoſitiones expendendas, non
vis aliquandò difficultas occcurrit quomodò ſe ger
debeat Confeſſarius erga eos qui ſæpius in eadem pecc
ta relabuntur. Atque in primis certum eſt deneganda
eſſe abſolutionem ijs, qui ſtatum peccati mortalis rel
quere nolunt, quales ſunt, qui nolunt inimicis reconcil
ri reſtituere alienum cùm poſſint, &c. Similiter eti
ijs, qui nolunt occaſiones proximas peccandi relinque
cùm poſſint & debeant: tales ſiquidem non cenſen
veram contritionem de peccatis commiſſis, aut veru
propoſitum de ijſdem in futurum non cōmittendis habe

Quod verò ſpectat ad eos, qui ex mera fragilitate
eadem peccata ſæpè relabuntur, certum eſt etiam pr
cisè loquendo abſolutionem illis dari poſſe toties, qu
ties in ipſa peccata relabuntur, dummodò cum vera
illis contritione; & firmo non amplius peccandi prop
ſito ad pœnitentiam accedant: declaratur enim in Co
cilio Tridentino, ſeſſ. 14. cap. 2. Pœnitentes per Sacerd
tum ſententiam non ſemel, ſed quoties ad Pœnitent
Tribunal confugerint, poſſe ab admiſſis peccatis libera

Unde

Unde Sanctus Hieronymus Epistola 46. ad Rusticum: Non solum, inquit, septies, sed septuagies septies delinquenti si convertatur ad pœnitentiam peccata condonantur: & Navarrus in Manuali cap. 3. loquens de personis illis, quæ sunt in proxima peccati occasione, quam tamen ob aliquam causam rationabilem relinquere non possunt; quam quidem causam, utrùm talis re vera sit, seriò expendere debet Confessarius, dicit personas illas posse, si reciderint, absolvi, non tantùm semel, bis, vel septies, sed etiam septuagies septies, dummodò veram in illis contritionem, & firmum non amplius peccandi propositum Confessarius deprehendat: quia, ut ibidem observat frequens peccati recidiva non est semper argumentum necessarium, quo judicari possit pœnitentiam seu contritionem non esse veram: sed est tantummodò signum maximæ fragilitatis & inconstantiæ: neque ad recipiendam absolutionem requiritur, ut pœnitens non ampliùs in futurum peccet, sed ut amplius peccare nolit.

4. Quamvis autem hæc ita se habeant; nihilominùs debet Confessarius prudenter attendere, non tantùm quid absolutè loquendo possit, sed potiùs quid ipsi pœnitenti sit magis conveniens & aptum; multa enim licent, quæ aliquando non expediunt. Debet igitur coram Deo attentè considerare num frequens usus Confessionis talibus personis utiliter suaderi possit, ut earum fragilitati consulatur, & voluntatis infirmitas, ac ægritudo, crebrâ hujus Sacramenti susceptione quasi remedio sæpiùs iterato sanetur: num è contra frequens Confessionis usus illis nocivus sit, v. g. si inde sumant occasionem peccandi liberiùs: si potiùs ex consuetudine quàm ex vero contritionis motivo, aut emendationis proposito ad Pœnitentiæ Tribunal accedant: pro raione enim dispositionum illarum pœnitentes ipsos utiliter interdum poterit privare beneficio absolutionis: vel illos in aliquot dies differre, & interim pia & religiosa quædam opera & pœnitentiæ exercitia ipsis injungere: quæ omnia potius ex interiori

Spiritûs sancti illustratione, & diuturna in administrati-ne hujus Sacramenti experientiâ; quàm ex certis reg-lis, aut præceptis dignosci possunt.

Denique hæc prudentia Confessarij præsertim requi-tur in sigillo seu secreto Confessionis inviolabiliter s-vando, de quo sectione sequenti agetur.

Huic prudentiæ jungere merito possumus charitate-seu misericordiam, quæ in Confessario maximè desider-tur, ut quoslibet pœnitentes ad se venientes affectu pl-nè paterno excipiat, illorum ignorantiam, tarditate-duritiem, pervicaciam; & alias similes imperfection-non patienter modò, sed etiam amanter sustineat, nu-labori parcat, nullam molestiam refugiat, ut illorum sp-rituale bonum quovis modo procuret, ac novum semp-zelum divinæ gloriæ salutisque animarum in corde su-concipiat & foveat, diemque illum fortunatum arbitr-tur in quo peccatoris alicujus conversioni ac sanctificati-ni, divinâ aspirante gratiâ, cooperatus fuerit, memor i-lius summæ charitatis, qua Christus optimus Pastor pe-catores & peccatrices quæsivit, vocavit, allexit, & ad s-venientes misericordiæ sinu excepit, fovit, amplexus est-hancque divinam vocem ineffabilis prorsùs benignitat-suæ testem in sacris Evangeliis reliquit: S. Matth. ca-11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati esti-& ego reficiam vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde.

SECTIO XXI.

Quæ sit obligatio sigilli seu secreti in Confessione servandi.

1. Dicendum 1. hujus sigilli seu secreti obligationem esse strictissimam, adeò ut nunquam liceat Con-fessario peccatum aliquod in Confessione auditum etiam post mortem ipsius pœnitentis ullo modo revelare: quod ita cer-

a certum est, ut S. Doctor in 4. dist. 21. quæst. 3. art. quæst. 1. ad 1. sententiam contrariam erroneam ap-pellet: & cap. Sacerdos, dist. 6. de pœnit: & etiam cap. omnis utriusque, de pœnit. & remiss. depositionis pœna, detrusionis in arctum monasterium decernitur in huius sigilli violatorem.

Hæc autem tam stricta sigilli servandi obligatio, ut sè probat Isambertus disp. 23. art. 1 oritur tum ex jure naturali, quo tenemur sub secreto nobis commissa cela-re: tum ex virtute justitiæ, quæ vetat proximi famam lædere: tùm ex virtute religionis, quæ reverentiam Sa-cramento Pœnitentiæ debitam servare jubet; tùm maxi-mè ex ipso jure divino positivo: quia, ut rectè argumen-tatur Gamachæus cap. 22. de Pœn. eo ipso quo Christus Dominus pænitentem obligavit ad integram omnium pec-catorum suorum Confessionem Sacerdoti faciendam, cen-setur etiam ipsum Sacerdotem obligâsse ad secretum in-violabiliter servandum: aliàs Confessio maximè odiosa foret, nullaque ex ea oriretur pax & conscientiæ sereni-tas, quæ tamen sunt præcipui Pœnitentiæ fructus, ut à Concil. Trid. dictum est sess. 14. cap. 3. sed potius inquie-tudo mentis in ipso pœnitente, ac timor continuus; ne Confessarius ad declaranda peccata quæ per eius Confes-sionem novit ratione aliquâ inducatur. Imò si Confessa-rius licitè posset peccata aliqua sibi confessa revelare; non teneretur pœnitens ea ipsi in confessione declarare: cùm ex institutione Christi Domini, ut supra dictum est, non-nisi ad Confessionem secretam obligetur, quæ tamen se-creta non foret, si Sacerdoti peccata per eam cognita e-vulgare liceret. Unde patet tantùm abesse, ut hæc obli-gatio sigilli in quocunque casu servandi, bono publico obstet, quia potius maximè ad illud conferat: supponamus enim perditum aliquem hominem moliri proditio-nem, aut simile quidpiam facinus in Reipublicæ perni-ciem; si credat Confessarium teneri vel posse licitè per-sonam illud suum revelare, nunquam hoc illi in Con-

fessione declarabit; neq: enim ad id obligatur; & sic i
perversa voluntate perseverabit: ubi è contra, si de Co
fessionis sigillo inviolabiliter servando securus existere
pondus conscientiæ suæ in eius sinum libentiùs exon
raret, piisque illius monitis ac consiliis ab impio il
facinore deterreri posset.

2. Dicendum hanc sigilli servandi obligationem seq
ex quavis Confessione Sacramentali, licet absolutio, siv
ex defectu potestatis in Confessario, aut dispositionis
pœnitente, sive ex aliqua quacunque causâ non confer
tur; dummodò pœnitens eo animo faciat Confessione
illam, ut peccata sua Ecclesiæ clavibus subiiciat. Ita
Thomas in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1. cui subscribunt,
Bonaventura, Richardus, Gabriel, Sotus, & alii, quos r
fert & sequitur Gamachæus supra. Si verò Confessio n
fiat animo subiiciendi peccata clavibus Ecclesiæ, sed, v.
alliciendi Confessarium ad aliquod peccatum aut ei ill
dendi, ex tali Confessione nulla oritur sigilli servandi
bligatio, ut docent Adrianus, Alensis, Vivald. Sylve
& alii apud eundem Gamachæum: qui tamen rectè m
net Sacerdotem in eo casu non debere leviter, & sine gr
vi causa, ea quæ per eiusmodi Confessionem novit d
clarare, ne inde scandalum oriatur: sed adhibito pr
dentis alicuius viri consilio, id facere, quod magis exp
dire videbitur.

Est autem observandum in citato decreto Concilij L
teranensis, dici Confessarium omnino cavere debere,
verbo, aut signo, aut alio quovis modo prodat peccat
rem; quæ verba diligenter à quolibet Confessario pe
pendenda sunt non modò ne ex verbis suis licet gener
tim dictis; aut quibuscunque signis vel nutibus; sed e
am ne ex pœnitentiâ aliqua & satisfactione pro pecca
occultis minùs consideratè imposita, alii conijcere possi
pœnitentem hoc vel illud peccatum speciatim, aut g
neratim grave aliquod delictum perpetrasse. Imò tan
huic Confessionis sigillo debetur reverentia, ut ne qu
dem

eni cum ipso pœnitente extra Confessionem loqui liceat
e peccatis aut negotiis eius per solam Confessionē cogni-
s, nisi ipsemet pœnitens de iis Confessarium interroget.
uod si Confessarius aliquid in Confessione omisit, quod
œnitenti indicare debebat. v, g. restitutionem aliquam
ciendam, id supplere debet non ex abrupto. sed pruden-
r, ac privatim, & petitâ priùs ab ipso pœnitente venia:
uæ omnia fusè explicat Gamachæus supra, ubi insuper
ddit nec ipsum Sacerdotem posse uti notitiâ per Con-
ssionem Sacramentalem, acquisitâ ad suam aut alio-
um directionem, vel ad arcendum aliquod malum, si ex
to usu & applicatione sequatur fractio sigilli, aut pro-
abile fractionis periculum: si tamen nihil tale impen-
eat, & prudenter se gerat Confessarius; ita ut omnem
emoveat temerati Sacramenti suspicionem, potest tunc
andem notitiam ad pios usus convertere, præsertimque
d malum aliquod impediendum.

3. Dicendum. Sub sigillo Confessionis cadere, primò
omnia & singula peccata mortalia, sive pœnitentis, sive
omplicis, tam in particulari, quàm in generali: omnia
tiam peccata venialia in particulari, eorumque circum-
tantias, quæ nonnisi per Confessionem cognoscuntur:
tem ea omnia, quæ licet peccata non sint. talem nihi-
ominùs cum peccatis in Confessione declaratis, conne-
ionem habent, ut de illis cognitionem aut suspicionem
ngenerare possint. Ita ex S. Thomæ & aliorum Theolo-
orum communi doctrina Isambertus disp. 23. art. 4. ubi
djungit etiam defectus sive naturales, sive acquisitos
psius pœnitentis, qui non aliter quàm per Confessionem
innotescunt, sub illius sigillum cadere: aliàs odiosa red-
eretur Confessio, & pœnitenti probrosa, si defectus ejus-
modi per illam cognitos manifestare liceret: opera verò
ona & virtutes ipsius pœnitentis sub illius sigillum pro-
riè non cadunt, quamvis aliunde Confessarius juxta in-
entionem pænitentis secretum ipsi servare teneatur.

4. Dicendum, non modo Confessarium, sed etiam in-

terpretem, si fortè pœnitens aliquem ad explicanda pe
cata adhibuerit: alios denique omnes, qui quocunq
modo licito, vel illicito, sive datâ operâ, sive casu fort
to peccata illa cognoverunt, quæ per solam Confession
Sacramentalem innotuerunt, pari obligatione sigilli s
vandi teneri. Ita docet S. Thom. Paludanus, Scotus, M
dina, Sylvester, Navarrus, & alij apud Laymann. tract.
de Pœnit: Ratio est, quiâ secundùm regulam juris, r
ad quemcunque perveniat, cum onere suo transit, ut h
betur cap. Pastoralis, de decimis. Ac proinde ad quo
cunque peccatorum alienorum notitia per solam Co
fessionem perveniat, ad illos etiam servandi sigilli ea
obligatio transibit.

De consensu tamen pœnitentis, potest Confessarius
aliqua causâ rationabili, & propter ipsius pœnitentis m
jorem utilitatem, peccatum illius in Confessione auditu
alteri declarare, ut docet S. Thom. in 4. dist. 21. quæst.
art. 2. & cum eo communiter Theologi, ut videre e
apud Isambertum disp. 23. a. 6. qui tamen art. seq. rec
admonet, consensum illum pœnitentis debere esse plen
voluntarium, liberum, formalem, & expressum: nec suff
cere tacitum seu virtualem, aut interpretativum.

5. Quæres, an etiam pœnitens ad sigillum teneatu
respectu eorum, quæ Confessarius in huius Sacramenti a
ministratione ipsi vel dixit, vel injunxit. Communis Th
ologorum responsio est negans, ut docent Major, Sot. e
alij apud Suar. disp. 13. sect. 4, Canones siquidem sigil
obligationem præcipientes nullam pœnitentis faciunt me
tionem. Quamvis autem sigillo Sacramentali non obl
getur, lege tamen naturali tenetur ad secretum servar
dum, quando ex illius revelatione aliquod damnum i
ipsum Confessarium derivaretur; aut quamvis nullum ir
de ipsi immineret damnum, aliquid tamen contra eiu
voluntatem in illius manifestatione sine ullâ rationabi
causâ fieret. Quòd si Confessarius eo impietatis delabe
retur, ut in ipso Pœnitentiæ Tribunali pœnitentem a

pecca-

eccatum aliquod solicitare, vel ad errores inducere co-
aretur, tunc posset pœnitens illum ad Superiorem de-
erre; imò aliquando teneretur: si nimirùm ex silentio
io plurium aliorum ruinam sequi videret, quos ipse
onfessarius ad peccandum aut errandum induceret.

SECTIO XXII.

n quibus casibus Confessio nulla sit; & ideò iteranda.

EX ante dictis facilè colligi potest, quænam ad con-
fessionis Sacramentalis & subsequentis absolutionis
aliditatem necessariò requirantur; tam ex parte pœni-
ntis, quàm ipsius Confessarij; quorum si vel unum de-
, confessio illa & absolutio irrita sit, atquè adeò iteran-
. Quæ quidem majoris facilitatis gratiâ breviter hîc
bijciemus.

Atque in primis ex parte pœnitentis quinque præser
n requiruntur. Primum est, ut diligentiam rationabilē
sufficientem adhibeat in discutiendâ conscientiâ, præser-
n quando ad Pœnitentiæ Tribunal rariùs accedit, &
alicuius peccati mortalis reum esse deprehendit, aut
bitat: unde si in illa discussione ita negligens sit, ut
nde sequatur oblivio peccati alicuius mortalis, quod
i in memoriam facile reducere potuisset ac debuisset,
ic confessio nulla erit, & proinde iteranda.

Secundum est, ut pœnitēns veram de peccatis com-
ssis contritionem, aut saltem attritionem actualem con-
iat, idque ante confessionem, aut in ipsa confessione,
saltem ante absolutionem; prout superiùs à nobis ex-
atum est: quæ quidem actualis contritio vel attritio
esit. confessio irrita erit, & proinde iteranda.

. Tertium est, ut firmum concipiat propositum, non
oliùs peccata illa committendi, de quibus se accusat,
e uel actuale, vel saltem virtuale, ut supra declara-
est: quod etiam intelligi debet, quando quis de so-

lis venialibus confitetur: si enim nullum ne quidem vi
tuale propositum haberet pro viribus peccata illa devita
di, obicem huius Sacramenti effectui poneret, & quamvi
si sola peccata venialia confessus fuisset. non teneatur e
dem iterùm in confessione declarare: tenetur tamen d
propositi illius defectu, & indignâ Sacramentalis absoluti
nis perceptione se denuò in Pœnitentiæ tribunali accusar

Quartum est, ut pœnitens omnia peccata mortalia e
am purè interna, quæ post diligens examen memoriæ o
currunt, eorumque numerum & circumstantias specie
immutantes, aut notabiliter aggravantes, quando illas
tales agnoscit, vel de iis à Confessario interrogatur in co
fessione, explicet: unde si scienter & datâ operâ peccatu
mortale omittat, aut peccatorum à se commissorum n
merum, vel circumstantiam aliquam necessariò declara
dam reticeat, confessio nulla erit, tenebiturque non m
dò peccatum illud scienter omissum, sed & omnia alia
singula mortalia in illa confessione explicata iterùm C
vibus Ecclesiæ subijcere; imò & omnes confessiones su
sequentes iterare; in quibus confessionis illius sacrileg
sibi conscius, ejus defectum supplere non curaverat: si t
men eidem Sacerdoti confiteretur, & ille saltem in ge
re peccatorum ipsius pœnitentis sibi declaratorum rec
daretur; tunc pœnitenti sufficeret omissum peccatum d
clarare, & se de illarum confessionum defectibus accusa

Quintum denique, ut satisfactionem rationabilem
Confessario sibi injunctam ex animo acceptet; & suo te
pore adimplere proponat: si enim nullam omninò sa
factionem acceptare vellet, absolutionis recipiendæ
pax non esset.

3. Ex parte autem Confessarij ad validitatem huius
cramenti tria requiruntur, quorum si vel unum desit,
cramentum etiam irritum erit. Primum est, debita v
borum formæ seu absolutionis prolatio; quod attend
maximè debent illi, qui Pœnitentiæ administrandæ, f
quenter incumbunt, ut non quodam usu & consuetudi

neque

neque nimis feſtinanter, ſed diſtinctè Sacramentalis abſolutionis uerba proferant: aliàs propter vel unicam ſyllabam omiſſam, grave ſacrilegium incurrere poſſet Confeſſarius; ipſumque pœnitentem, licet ritè diſpoſitum huius Sacramenti effectu privare.

Secundum eſt, debita intentio actualis, aut ſaltem virtualis, ut ſuprà cap. 1. explicatum eſt: hâc ſiquidem deficiente, eius abſolutio, quamvis ore prolata, nulla & irrita foret. Idcircò conſultiſſimum eſt, ut Sacerdos hoc Sacramentum adminiſtraturus, priùs mentem in Deum elevet, & intentionem ſuam pro hoc Sacramento debitè omnibus pœnitentibus eius Tribunali adſtantibus adminiſtrando dirigat: eamque quantùm poterit quoties abſolutio cuique illorum conferenda erit, renovet.

4. Tertium denique eſt, legitima poteſtas & juriſdictio ſive ordinaria, ſive delegata, cum debita Epiſcopi approbatione: non enim eſt major defectus quàm poteſtatis, quâ deficiente, nullius momenti erit abſolutio; ut loquitur Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. ac proinde irrita & nulla: Quare attendere debet Confeſſarius, an poteſtatem ſufficientem habeat, an pœnitens eius juriſdictioni ſubſit, an peccatum aliquod reſervatum commiſerit, vel cenſuram incurrerit, à qua illum abſolvere non poſſit: quo tamen caſu non ſtatim pœnitentem à ſe abijcere, ſed benignè miſericorditer illũ admonere & excitare debet, ut ad Superiorem recurrat: imò interdum præſtaret, ut ipſe Confeſſarius, ex charitate, in ſe ſuſciperet onus adeundi Superiorem, & facultatem illum abſolvendi poſtularet, ut ſic pœnitens majori animo ſatiſfactionem injunctam adimpleret, & remedia peccatis in futurum devitandis, apta à Confeſſario propoſita, libentius amplecteretur

SECTIO XXIII.

Quid ſit Satiſfactio Sacramentalis.

Satiſfactionis nomine intelligitur actio illa, quâ is qui alterum læſit, tantùm facit, quantùm ſatis eſt

ad inju-

ad injuriam compensandam, vel quantùm is, qui læsu
est, justè exigit, ut docet Bellarm: lib. 4. de Pœn. cap.

Quamvis autem nullus homo, ut in priori huius oper
parte tract. 5. & 6. dictum est, possit Deo pro peccatis s
tisfacere, nisi condonatio aliqua gratuita interveniat
parte ipsius Dei; supposito tamen gratiæ dono per Chr
sti Domini merita collato, certum est satisfactionem a
quam Deo exhiberi posse ab homine, eiusque opera qu
dam esse satisfactoria, ut ex infrà dicendis patebit.

Est autem hæc satisfactio duplex: alia siquidem ext
Sacramentum fit, alia Pœnitentiæ Sacramento conjung
tur, estque illius pars integrans, ut suprà dictum est: qu
quidem, quoniam non solum ex opere operantis, sed e
am ex opere operato sortitur suum effectum, ideò pe
fectior est, & majorem vim habet.

2. Rursùs hæc satisfactio Sacramentalis duplex dist
gui potest: una minùs propriè dicta, quæ reperitur in ip
contritione & confessione, aliisque pœnitentis actibus, q
absolutionem antecedunt, per illos enim actus satisfacti
nem aliquam Deo exhiberi docuit S. Thom. in 4. dist.
q. 1. art. 1, q. 1. ubi dicit, quod Pœna, quam Pœnitet
patitur in contritione & in confessione, in partem sat
factionis cadit; quod olim etiam docuerat Author li
de verâ & falsâ pœnitentiâ cap. 1. Ubi de Co
fessione Sacramentali loquens; Multum, inquit, satisfa
onis obtulit, qui erubescentiæ dominans, nihil eor
quæ commisit, nuncio Dei denegavit. Certè non pa
sunt, qui pudorem illum in quorumdam peccatorum c
fessione subeundum, multis jejuniis, orationibus, & el
mosynis vellent redimere. Hi autem actus, quatenus
homine peccatore eliciuntur, nonnisi impropriè dicun
satisfactorij, cùm neque pro culpa, neque pro pœna æt
na, peccato nondum remisso debita, aut ulla illius pa
per illos satisfiat, sed convenientiùs tantùm disponatur p
nitens ad justificationis gratiam uberius & certiùs in P
nitentiæ Sacramento recipiendam.

Altera

Altera est satisfactio Sacramentalis propriè dicta, quæ consistit in piis quibusdam operibus à Confessario injunctis, quibus pœnitens pro pœnâ temporali peccato quoad maculam, remisso debitâ, Deo satisfacit; quod expressè docuit Concilium Trident. sess. 6. cap. 14. ubi de satisfactione Sacramentali loquens, dicit illam Deo exhiberi. Non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto unà cum culpa remittitur; sed pro pœna temporali, quæ (ut sacræ literæ docent) non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur.

Hæc autem vera & propriè dicta satisfactio vocatur, quia per illam pro pœnâ illâ temporali peccato quoad maculam remisso debita verè & propriè Deo satisfit: Quod ut evidentiùs constet, duo breviter hîc explicanda sunt. Primum est, utrum remissâ per absolutionem Sacramentalem peccati culpâ, remaneat aliquando pœna aliqua temporalis luenda; Secundum est, utrum per aliqua bona opera in statu gratiæ facta, pro pœnâ illâ temporali satisfieri Deo possit. Utrumque negant hæretici huius temporis: utrumque tamen Catholica veritas affirmat, quæ quoad priorem partem probatur, & simul oppositus error refellitur.

3. Primò ex Scriptura 2 Reg. 12. ubi refertur Davidi de peccato suo perfectè pœnitenti, Deum illius culpam condonasse, (ut hunc locum explicat S. Ambrosius in priore Davidis Apolog. cap. 2) & tamen eum temporali pœna, morte scilicet filii, ob peccatum illud, quàmvis remissum, plecti voluisse.

Secundò, ex Concilio Tridentino suprà citato, & præterea sess. 14. cap. 8 ubi declarat, Falsum omnino esse & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur.

Tertiò, ex S. Augustino in Psalm. 50. Veritatem, inquit, dilexisti; hoc est impunita peccata eorum, etiam quibus ignoscis, non dimisisti: sic prorogasti misericordiam, ut servares & veritatem. Item ex S. Gregorio lib. 9. Moral. cap.

ral. cap. 27. ubi dicit Davidem punitum fuisse ob pecc
tum præteritum quamvis remissum; quia Dominus del
ctum sine ultione non deserit.

4. Quartò ex iis, quæ ad probandam veritatem Pu
gatorij suo loco infra proferentur.

Secunda pars ejusdem Catholicæ veritatis, nimirù
quod per bona quædam opera in statu gratiæ facta pr
pœnâ illâ temporali, aut aliqua eius parte Deo satisfie
posset, probatur.

Primò ex Scriptura Tobiæ 4. Eleemosyna ab omr
peccato & à morte liberat: ut loquitur Tobias senior d
Eleemosyna à filio in statu gratiæ facienda, ut ex ips
contextu patet; quam tamen dicit à peccato, id est à pœ
nâ peccati liberare.

Secundò ex Concilio Trident. sess. 14. can. 13. ubi pro
fert anathema in eum, qui dixerit, pro peccatis, quoa
pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita, sa
tisfieri pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis, vel
Sacerdote injunctis, aut sponte susceptis, ut jeiuniis, ora
tionibus, eleemosynis, aut aliis etiam pietatis operibus

Tertiò ex S. Cypriano lib. 3. Epist. 10. ubi dicit: Pec
catores Deo Patri misericordi, precibus & operibus sui
satisfacere posse; & ex S. Ambrosio lib. 2. de Elia, & je
iunio cap. 22. ubi dicit: Nos habere plura subsidia, qui
bus peccata redimamus: Pecuniam habes, redime pecca
tum tuum.

Quòd verò illis & similibus locis loquantur SS. Patre
de redimendis peccatis quoad culpam jam remissis, rect
colligit Gamachæus cap. 23. de satisfact. Pœnit. sess. 14
cap. 8 ex eo quòd, quamdiù homo hæret in statu peccat
mortalis, nihil ad redemptionem peccati quibusvis ope
ribus suis conferre possit; Unde Concil. Trident. dicit
Omnem satisfactionem, quam pro peccatis nostris exolv
mus, esse per Jesum Christum, &c. in quo vivimus, in qu
feremur, in quo satisfacimus facientes fructus dignos pœ
nitentiæ, qui ex illo vim habent, &c. ubi monet Gama

chæus

chæus notandas esse has voces ; Per Christum, & in quo vivimus : iis enim apertè significatur satisfactionem suppo-nere gratiæ vitam, & unionem cum Christo per ipsam gratiam sanctificantem.

5. Objiciunt hæretici 1. S. Petr. 1. dici : Nos redemptos esse, non corruptibilibus auro vel argento, sed pretioso sanguine Christi : Unde sequitur solâ virtute satisfactoriâ Passionis Christi, non verò eleemosynis, aut aliis operibus peccata nostra, aut pœnas illis debitas posse redimi.

Respondetur, verissimum esse nos solâ virtute meritorum Christi à peccatis, pœnisque illis debitis redemptos fuisse ; quia Christus solus condignam pro nobis satisfactionem Deo Patri obtulit, & merito suæ Passionis gratias omnes promeruit, ex quibus oritur vis omnis satisfactiva, sicut & meritoria, quæ operibus nostris bonis inesse potest : unde fit ut omnis satisfactio, quam pro peccatis nostris exolvimus, sit per Christum Jesum, & ex illo vim habeat, proindèque omnis gloriatio nostra, non in nobis, sed in ipso Christo esse debeat.

SECTIO XXIV.

Quibus operibus Deo satisfieri possit.

1. TRes sunt super hâc quæstione Theologorum sententiæ ; quidam enim existimant virtutem satisfactivam inesse solis operibus, quæ non sunt præcepti, sed solũ consilij : alij verò solis operibus bonis pœnalibus, id est, molestiam aliquam, & afflictionem inferentibus ; alij deniq; omnium probabilissimè asserunt omnibus, & quibuscunq; bonis operibus æternæ gloriæ de condigno meritoriis, ab homine justo elicitis, pro pœnâ temporali peccato debita satisfieri Deo posse. Ita Scot. in 4. dist. 15. quæst. 1. Gabriel ibidem, art. 1. Dominicus Sotus dist. 19. quæst. 2. art. 1. Henricus quodlibeto 8. quæst. 4. Petrus de Ledesma tract. de Sacramento Pœnit. cap. 22. quibus subscribit Sambertus disp. 28. de Sacram. Pœnit. art. 1. Præcipua

illorum

illorum ratio hæc est, quòd opera illa, quæ sunt æternæ gloriæ de condigno meritoria, sunt etiam meritoria remotionis cujuscunque impedimenti gloriæ illius consequendæ, cùm sit utriusque par ratio, proindeque, cùm pœna temporalis peccato debita, sit quoddam impedimentum illius consecutionis; sequitur quòd justus per opera bona remotionem illius impedimenti merebitur; & ex consequenti opera illa erunt pro peccatis satisfactoria. Quod quamvis verum sit, nihilominùs fatendum opera bona hominis justi cæteris paribus eò magis esse satisfactoria, quo sunt magis pænalia & afflictiva; quia, ut sic, majorem ex naturâ rei aptitudinem habent ad pœnam redimendam.

2. Inter opera verò satisfactoria, præsertim tria enumerantur à Concilio Trid. sess. 6. cap. 24. Jejunium scilicet, oratio, & eleemosyna: ubi per jejunium intelligit omnes & quascunque corporis afflictiones voluntariè susceptas; per orationem quoscunque religionis actus interiores, aut exteriores in Dei cultum & honorem elicitos; per eleemosynam autem quæcunque charitatis & misericordiæ opera erga proximum exhibita, ad miseriam seu necessitatem ejus corporalem, aut spiritualem sublevandam: & sess. 14. cap. 9. adjungit: Tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut nec solùm pœnis à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis; sed etiam (quod maximum amoris argumentum est,) temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus: circa quę flagella tamen & alia incommoda, quæ necessario patimur, observandum est, nos eo solùm tempore satisfacere, quo illa patienter toleramus per actum positivum patientiæ, vel alterius virtutis, cùm satisfactionis virtus, non tam in passione & sufferentia, quàm in libera & virtuosâ flagellorum illorum & incōmodorū acceptatione consistat.

SECTIO

SECTIO XXV.

Quomodo se gerere debeat Confessarius in imponendâ satisfactione.

SUpponimus Confessarium non modo posse, sed etiam debere satisfactionem aliquam pœnitenti injungere, ut constat tùm ex Concilio Lateranensi c. Omnis utriusque, & ex Conc. Trid. sess. 14, c. 8. tum etiam ex eo, quod tenetur Confessarius id præstare, quod ex ejus parte ad integritatem Sacramenti requiritur: pars autem integrans Sacramenti Pœnitentiæ est satisfactio, non quæcumque; sed illa solummodò, quæ ex præcepto Sacerdotis imponitur, ut ex antedictis constat, & habetur in Cath. Rom. part. 8. cap. 5. excipitur tamen quandò pœnitens ita morti proximus est, ut nihil supersit vitæ, nisi tantùm satis est ad absolutionē recipiendam: tunc enim cùm moribundus nullam pœnitentiam implere potest, & Confessarius nullam imponere tenetur: si tamen ita morti vicinus sit, præstat semper aliquam vel levissimam imponere. v. g. invocationem Nominis JESU, deosculationem Imaginis Crucifixi, &c. ut eâ ratione Sacramentū habeat debitam integritatem, & infirmus fructum aliquem ex illa satisfactione Sacramentali percipiat.

Hoc præsupposito, ut noverit Confessarius quomodò in injungendis pœnitentiis, seu satisfactionibus gerere debeat, Conc. Trident. doctrina ipsi antentè considerandα est; præsertim sess. 14. cap. 8. ubi dicit, Debere Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere, &c.

Quæ quidem Concilij verba, si attentè considerentur & perpendantur, plurimum lucis cuilibet Confessario afferre poterunt, ut hâc in parte officio suo ritè fungatur.

2. Dicit igitur in primis: Quantùm spiritus & prudentia suggesserit: ut ostendat Ecclesiam pro injungendis satisfa-

satisfactionibus in foro interiori & secreto Pœnitentiæ nullam certam regulam in particulari præscribere vol isse, sed id Confessariis determinandum reliquisse: quamvis olim plures Canones pœnitentiales ad vigore Ecclesiasticæ disciplinæ conservandum sanctissimè edid rit, ac pro exigentiâ temporum, locorum, & personaru variè commutaverit; illos tamen, cùm jam aliquibus s culis in desuetudinem abierint, in usum ob justissimas ca sas revocare noluisse, sed satisfactionem quidem priv tam & Sacramentalem Confessariorum discretioni & pr dentiæ reliquisse, publicam autem ob publica peccata ex yendam, Episcoporum arbitrio permisisse, ut constat variis ipsius Conc. Trid. decretis, ac præsertim ex sess. cap. 8, de reform. ubi declarat Episcopum posse pœnite tiam publicam ob publica peccata impositam, in ali secretam pœnitentiam commutare, quandò ita magis pedire judicaverit.

Dicit 2. Pro qualitate criminum, ut noverit Confe rius, quid potissimum attendere debeat in imponenda tisfactione; cuius mensuram ac modum non pro libito terminare debet, sed pro qualitate criminum, in quor vindictam simul & medelam imponitur, ideòq; pecca rum non modò numerum ac speciem, sed & alias circu stantias debet perpendere, ex quibus illorum gravitas geri vel minui potest; v. g. an ex infirmitate, ignor tia, vel malitia fuerint commissa; an ex repentino an motu, an verò ex pravo aliquo & inveterato habitu tum ducant: ut juxta divinæ justitiæ regulam: Pro m sura delicti sit & plagarum modus.

3. Dicit: Et Pœnitentium facultate: non enim peccatorum gravitas aut levitas, sed & ipsorum pœni tium facultas consideranda est: quod Rituale Roma optimè declaravit, tit. de ordine administrandi Sacra tum Pænitentiæ, ubi dicit in injungendis satisfactioni habendam esse rationem status, conditionis, sexûs, æt & item dispositionis pœnitentium. Status, v. g.

pœn-

nitens Clericus an laicus, &c. Conditionis, infimæ an
ınentis, superior an inferior, dives an pauper. Sexûs:
qua enim in sexu fragiliori tolerari utcunque possunt,
æ in perfectiori nullam excusationem admittunt. Ætа-
: est enim longè dispar ratio peccatorum, quæ in æta-
puerili, & quæ in perfectâ, & maturâ committuntur.
Dispositionis, corporis scilicet, vel animi, aliqui enim
ıt imbecilles & infirmi, quos si oneraveris opprimes,
i contra valentes & robusti, item alii conscientiæ scru-
lis & dubiis inquietantur; alii scrupulis acribus exa-
:antur, Quæ omnia & alia similia Confessario perpen-
nda sunt, ut (sicut loquitur Catechismus Rom. supra)
m justitia, prudentia & pietate in sententia erga pœni-
ıtes ferenda se gerat.

Post considerationem qualitatis criminum, & facultatis
enitentium, satisfactiones ipsæ imponendæ attendi de-
nt, quas Concilium dicit esse debere salutares & conve-
entes.

Salutares quidem, id est utiles & aptas ad salutem pœ-
tentium: quod ut præstet Confessarius, debet in illis
ıponendis hoc solum ob oculos habere, nimirùm ut
enitentis saluti consulat, ideòque duo extrema huic fini
pposita, sunt devitanda.

4. Primum est, Ne (ut loquitur Concilium suprà) pec-
tis conniveat, & indulgentiùs cum pœnitentibus agat,
ve levissima quædam opera pro gravissimis delictis in-
ngendo, alienorum peccatorum particeps efficiatur; sed
ıes injungat satisfactiones, quæ tam ad novæ vitæ cu-
ıdiam & infirmitatis medicamentum, tùm ad præteri-
rum peccatorum vindictam & castigationem conferre
ıssint. Hoc fiet, si ut monet Rituale Romanum sup.
onfessarius, quantum poterit, contrarias peccatis pœni-
ntias injungat, veluti avaris, eleemosynas: libidinosis,
iunia, vel alias carnis afflictiones; superbis, humilitatis
ficia: desidiosis, devotionis studia; rariùs autem vel
rius confitentibus, vel in peccata facilè recidentibus, u-
tilissi-

tilissimum fuerit consulere ut sæpè, puta semel in me-se, vel certis diebus solemnibus confiteantur, & si exp-diat, communicent.

Alud quoque extremum ipsi Confessario devitandu-est, ne scilicet durum se & rigidum ultrà quam satis e-pœnitenti exhibeat, illique acerbas nimis & molestas p-nitentias imponat, eo prætextu quòd conscientiam sua-exonerare velit, nihil curans an ipse pœnitens eas adi-pleat nec-ne: quod esset maximè à charitate alienum, & fini huiùs Sacramenti prorsùs repugnaret; unde sa-entissimè monet Rituale Parisiense titul. de Sacramen-Pœnitentiœ, ùt satisfactione injunctâ, interroget pœnite-tem: An possit, anne dubitet pœnitentiam sibi injunc-peragere: alioquin eam immutet aut minuat. Neque r-pudiandum est axioma Joannis Gersonis p. 2. operum regulis moralibus: ubi dicit: Tutiùs esse cum parva Pœ-nitentia, quæ spontè suscipitur, & verisimiliter adimpl-tur, ducere confessos ad Purgatorium, quàm cum mag-non implenda præcipitare in infernum. Certè multi gr-ves Theologi, quibus subscribit Gamachæus, existima-Confessarium aliquandò pro satisfactione pœnitenti sal-briter imponere posse opera etiam ab ipso aliàs debita, ex præcepto implenda, verbi gratiâ; ut audiat Missam si-gulis Dominicis diebus, & Festivis per annum, ut per t-tam Quadragesimam jeiunet, &c. Observat prætereà La-manus tract. 6. de Pœnit. cap. 15, ex S. Thoma, & al-Doctoribus, aliquas esse causas, quarum intuitu Confess-rius legitimè possit satisfactionis imponendæ rigorem m-nuere, quales sunt, magnitudo contritionis, infirmit-corporis, imbecillitas animi, Jubilæi aut Indulgentiaru-tempus, aut similes.

5. Denique, Concilium dicit satisfactiones esse deb-convenientes statui, conditioni, sexui, &c. Scilicet, ut -hil in illis Confessarius à pœnitente, nisi juxta prudentiæ -gulas exigat: e. g. ut filio familias non injungat eleem-synas erogandas, operariis, vel debilibus personis je-

nia, mu-

ia, mulieribus peregrinationes, valdè occupatis multas
eces; sed præcipuo studio Confessarius cavere debet, ut
ctè monet S. Antoninus, Navarrus, & alii apud Lay-
ann. suprà, ne tales imponat satisfactiones, ex quibus
ii, v. g. maritus, parentes, vel domestici in suspicionem
eccati alicuius in Confessione declarati, venire possint;
it ex quibus conjiciant grave aliquod peccatum à pœni-
nte commissum fuisse; quod etiam habetur in Rituali
omano supra, ubi expresse prohibent, ne unquam pro
eccatis occultis, quantumvis gravibus, manifesta impo-
atur pœnitentia.

SECTIO XXXI.

Quæ sit obligatio pœnitentis circa pœnitentiam acceptandam & adimplendam

CErtum est pœnitentem obligari ad acceptandam & adimplendam pœnitentiam sibi rationabiliter à
onfessario impositam, nec posse licitè illam repudiare,
satisfactionem in Purgatorio implendam reservare.
enim docet S. Thom. & post illum Sotus, Paludanus,
ajor, & alii plures, quos citat & sequitur Suares disp.
sect. 7. Ratio est; tum quia integritas Sacramenti à
enitente servanda id requirit, tùm etiam quia potestas
andi, quæ Sacerdotibus à Christo Domino concessa est,
eo præsertim consistit, ut declarat Conc. Trid. sess. 14.
. 8. & can. 15. quod Sacerdotes ex judiciariâ quàm
bent potestate, ligare possint pœnitentes ad pœnam;
quam profectò eos ligare non possent, si ad satisfa-
onem implendam non possent eos obligare.

2. Unde sequitur illum peccare, qui pœnitentiam ratio-
biliter impositam acceptare non vult, aut acceptatam
plere non curat, mortaliter quidem; si pœnitentia illa
gravis, venialiter tantum, si levis sit; ut docet Valen.
q. 4. de Pœnit. punct. 4, Imò Suares suprà existimat
nitentiæ cujuscunque ob venialia peccata impositæ o-

missio-

missionem, si contemptus absit, esse tantùm venialem. tamen Confessarius, nimis duram aut difficilem pœnitentiam imponat, poterit pœnitens ab eo postulare, ut illam minuat aut mutet, cui tunc Confessarius quantùm licet potest, annuere debet; ut docet Navar. cap. 26. n. 20. scilicet Confessionis & pœnitentiæ jugum nimis onerosum & exosum reddatur: quodsi Confessarius nollet minuere, vel mutare; poterit pœnitens antequàm recipiat absolutionem petitâ humiliter veniâ, Sacerdotem alterum adire, eique peccata omnia rursùs confiteri, & ab eo pœnitentiam mitiorem, & à se faciliùs implendam acceptare, ut docet Suares sup. Imò si pœnitentiam quam acceptavit implere nonnisi cum maximâ difficultate possit, poterit Confessarius qui eam imposuit, aut quivis alius etiam illi inferior, audita iterum Confessione peccatorum, pœnitentiâm illam ex causa aliqua justâ & rationabili mutare. Ita Sylvester, Henriques, Suares, Valentia & alii quos citat & sequitur Laymann. tract. 6. de Sacram. Pœnit. cap. 15. qui etiam ibidem subdit probabilem & in praxi tutam esse, eorum sententiam qui afferunt alium Confessarium ex causâ aliquâ justâ pœnitentiam mutare posse, etiam non repetita Confessione peccatorum, ob quæ imposita fuerat; sic enim docent Vivaldus, Navarrus, Victoria, Toletus, & alij quos ibidem citat.

* Quæ tamen sententia limitanda videtur; adjectione unius conditionis, nimirùm ut ille Confessarius à quo postulatur, ut pœnitentiam impositam immutet, id faciat in ipso tribunali pœnitentiæ, seu in actu Sacramenti ad tribunal illud pertinente. Ratio est, quia impositio pœnitentiæ Sacramentalis, ut pars integralis pertinet ad sententiam tribunalis Sacramentalis, ideòque neque primò imponi, neque postea immutari potest, nisi in ipso tribunali, aut in actu aliquo ad illud pertinente.

Quæres, quo tempore pœnitentia à Confessario injuncta impleri debeat: Respondetur cum distinctione [illegible] enim illius implendæ tempus à Confessario præfixum

V

el non: si primum, v.g. si certis diebus jeiuniū servandum
ijunctum sit, tempore illo præfixo, implendum est: si
cundum, pœnitens, quam primùm commodè poterit,
tisfactionem implere tenetur. Ita Suares loco ci-
ito, ubi docet illum mortaliter peccare, qui pœnitentiam
ravem sine ullâ rationabili causâ tempore valdè diutur-
o ex solâ desidiâ, aut incuriâ differret.

Est autem hîc obiter observandum, damnatam olim
uisse à Sixto Summo Pontifice in Bulla speciali data an-
o 1478. sententiam Petri de Osma, qui asserebat non
isi peractâ pœnitentiâ confitentes debere absolvi: quam
uidem sententiam, falsam, scandalosam, & SS. Patrum
ecretis. Apostolicisque Constitutionibus contrariam, &
æreticam declaravit, cujus Bullæ mentio fit in censura
acultatis Parisiensis, data anno 1644. die 23. Junij, in qua
andem, ut temerariam & hæreticam proscripsit.

APPENDIX
De Indulgentijs, & Purgatorio.

QUoniam suprà diximus posse Confessarium injungendarum satisfactionum rigorem minuere occasione Indulgentiarum, pœnasq; temporales peccatis quoad maculam remissis debitas, quibus in hac vita satisfactū minimè fuerit, post hanc vitam in Purgato-
o esse luendas, ut utrumq; meliùs & certiùs intelligatur:
ppendicem hunc de Indulgentiis & Purgatorio appo-
imus, in quo quid de utroque secundùm Catholicæ fidei
ormam sentiendum sit, breviter explicabimus.

§ I.
Quid sit, & quotuplex Indulgentia?

INdulgentiæ nomen secundùm communem & receptum Ecclesiæ usum, significat pœnæ temporalis

pecca-

peccato quoad culpam remisso debitæ condonationem, quæ fit ab Ecclesia ex justa aliquâ & rationabili causâ p applicationem satisfactionum Christi Domini, ut fusè d cet & explicat Bellarm. lib. 1. de Ind. cap. 1. & 2. Qu ut evidentiùs fiat, duo nobis hîc breviter demonstran sunt.

Primum est, extare in Ecclesia Thesaurum quendam, unde applicandæ fidelibus Indulgentiæ proferuntur: q Thesaurus constat in primis ex satisfactionibus ipsius Chi sti Domini, quarum valor, cùm infinitus fuerit, ut dictis 1. p. tr. 5. constat, quantacumq; fiat illarum applic tio, thesaurus ille nunquam exhauriri potest. Constat e am ex satisfactionibus superabundantibus Sanctorum quorum aliquos certum est longè plura passos esse; qua ob peccata commissa promeriti fuerint (quod de Sanct Joanne Baptista, multisque aliis pietas facilè suadebi quibus passionibus voluntariè ab iis, & ex perfecta ch ritate acceptatis, vis quædam inerat, non modò meri ritoria, cujus fructum in cœlo percipiunt; sed etiam tisfactoria, quam licet ipsis minimè necessariam, ut su ponimus, aliis tamen maximè utilem & salutarem e posse Ecclesia semper agnovit; ut ex communione Sa ctorum, quam in Symbolo profitemur, aliisque Scriptur locis fusè probat Isambertus tractat. 1. de Indulgent. di 3. art. 3. & Gamachæus disp. unica de Indulg. cap. ubi etiam ex communi Doctorum sententia, variis arg mentis ostendunt Justum in hac vita non solùm pro su sed etiam pro alterius Justi peccatis ob charitatis un nem, Deo satisfacere posse.

Porrò has Sanctorum satisfactiones Christi Domini tisfactionibus conjungit Ecclesia, non ut ullum harum fectum suppleat, cùm perfectissimæ sint; neque ut ear dem valori infinito quidquã superaddat: sed tùm ut i us Christi virtutem in Sanctis ejus veneretur, tùm ut rum perfectam cum Christo capite unionem, & memb rum ejusdem capitis in utraque Ecclesia triumphante, militante communionem demonstret.

2. Secunda est, supradicti Thesauri dispensationem à Christo Domino Ecclesiæ creditam fuisse, ut habetur in Extravag. Unigenitus, de pœnit. & remiss. & in Concilio Trident. sess. 25. decret. de Indulg. Et probari potest tùm ex illis Christi Domini verbis, Matt. 16. Quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis: quibus potestas generalis & amplissima conceditur vincula quæcumque solvendi, quibus à consecutione salutis homines præpediri possent; tùm etiã ex continua & universali praxi Ecclesiæ, quæ jam inde à tempore Apostolorum & consequentibus sæculis, ad hac usque tempora perseveravit. S. Paulus siquidem Indulgentiam Corinthio incestuoso pœnitenti concessit, ad instantiam aliorum fidelium, qui pro illo intercesserant, ut docent S. Thomas, & Theodoretus in commentariis super cap. 2. Epist, 2. ad Corinth. Similiter Indulgentias ad postulationem Martyrum, qui in carceribus ob Christi Confessionem detinebantur, pœnitentibus concessas fuisse, constat ex variis testimoniis Tertulliani, S. Cypriani, & aliorum, qui apud Bellarminum cap. 3. referuntur. De earundem postea Indulgentiarum usu mentio fit in Concilio Nicœno 1. can. 11. Ancyrano can. 5. Laodiceno can. 2. & aliis passim usque ad Gregorium Magnum, à cujus temporibus usus Indulgentiarum notior adhuc & frequentior in universa Ecclesia fuit, ut fusè ostendit idem Bellarminus suprà.

Ex quibus constat quàm falsò & temerariè hodierni hæretici Indulgentias ab Ecclesia concedi posse denegent, quorum error vel eo solo nomine proscribi deberet, quod non alios Patronos agnoscat quam Valdenses, qui primi Indulgentias impugnarunt, ut observat idem Bellarminus suprà. apud quem fusior Hæreticorum illorum refutatio, & veritatis nostræ fidei probatio videri potest.

3. Quæres quis sit Indulgentiarum effectus? seu à quibus pœnis per Indulgentias liberemur. Respondetur per concessionem Indulgentiarum nos minimè liberari à pœnis naturalibus, quæ peccatum originale consequuntur,

neque etiam à pœnis ob delicta in foro externo, sive Ecclesiastico, sive politico subeundis. sed à pœnis illis temporalibus, quæ ob peccata post Baptismum commissa, & quoad culpam remissa debentur in foro interiori divinæ justitiæ, seu, ut loquuntur Theologi, in foro animæ: quæque vel in hac vita, vel post illam in Purgatorio luendæ forent, si homo priùs moreretur, quàm condignam pro illis offerret satisfactionem: ita ut per Indulgentiarum concessionem à pœnarum illarum reatu liberemur, non modò coram Ecclesia, ut olim nonnulli dixerunt; quos refellit S. Doctor in dist. 20. quæst. 1. art. 3. sed etiam verè coram Deo, ut fusè ex eodem S. Doctore, & aliis probat idem Bellarminus suprà, & post illum Gamachæus disput unic. de Indulg. cap. 5.

4. Sunt autem variæ & multiplices Indulgentiæ pro varia & multiplici concessionum formâ & concedentium voluntate: Interdùm enim conceduntur Indulgentiæ aliquot dierum, vel annorum, vel quadragenarum, interdùm tertia, vel quarta, aut alia pars peccatorum per Indulgentiam condonatur; aliquando plenaria Indulgentia conceditur; aliquandò plenissima & in forma Jubilæi. Et quidem quando conceditur Indulgentia tot dierum vel annorum, vel quadragenarum; sensus est per illam Indulgentiam remitti tantùm pœnæ temporalis, pro peccatis commissis, & quoad culpam deletis, in hac vita aut in altera luendæ, quantum redimeretur per pœnitentiam tot diebus, uel annis, vel quadragenis secundùm antiquos Ecclesiæ Canones imponi solitam; ut explicant Paludanus, Major, S. Antoninus, Sotus, Suares, & alij apud Laymannum tract. 7. de Indulg, cap. 3. Similiter quando per Indulgentiam condonatur tertia vel quarta pars peccatorum; nihil aliud significatur quàm remitti tertiam vel quartam partem pœnæ illius temporalis pro peccatis luendæ. Plenaria verò Indulgentia totam pœnam temporalem peccato quoad culpam remisso debitam tollit; quod similiter facit illa, quæ dicitur plenissima, & in forma Jubilæi

ilæi; nec à plenaria differt, nisi in quantùm simul cum
idulgentia Facultate aliquæ conceduntur ad eligendum
onfessarium, qui à casibus quibuslibet & Censuris absol-
it, & in votis aut irregularitatibus dispenset, ut fieri so-
t in Jubilæis: quæ omnia fusiùs explicata, & probata
periuntur apud eundem Bellarm. suprà cap. 9. ubi mo-
et Indulgentias illas, in quibus, mille & plurium anno-
im remissio conceditur, suspectas, & à quæstuarijs con-
ctas nonnullis videri, cùm non soleant Pontifices con-
dere Indulgentias, nisi tot annorum, quot solebant Pœ-
tentiæ injungi, quæ quidem non extendebantur ultrà
ptem, aut decem, aut viginti annos, aut certè ad totam
tam, quæ ultrà centum annos prorogari non solet:
anquam Toletus libro 6. cap. 13. Indulgentias ejusmo-
rectè concedi posse contendit: si per illas intelligatur
ntum pœnæ remitti, quantum redimere deberet pecca-
r per Pœnitentiam, quæ tot millibus annorum duraret;
jus quidem pœnæ reatum non est creditu difficile à
ultis incurri, qui, ut Scriptura loquitur: Bibunt tan-
àm aquam, iniquitatem.

§ II.

Quis possit concedere Indulgentias, & quænam causæ ad id requirantur.

SUpponimus ex Bellarmino lib. de Indulg. cap. 5. &
Suares disp. 69. de Pœnit. sect. 4. Indulgentiæ con-
sionem respectu vivorum fieri per modum cuiusdam
olutionis, quæ annexam habet solutionem ex thesauro
lesiæ; ut constat ex variis Summorum Pontificum di-
matibus, quæ ibidem refert Bellarminus. Diximus,
pectu vivorum; quia si quæstio sit de defunctis in Pur-
orio existentibus, Indulgentiæ ipsis applicantur non
modum absolutionis, cum nullam in eos Ecclesia ju-
ictionem obtineat; sed tantummodò per modum so-
onis seu suffragii; sicut captivum apud Turcas de-
um Rex Galliæ non per viam authoritatis, ut in pro-

prio regno, ſed tantùm per viam ſolutionis ac rede-ptionis liberare poteſt. Quovis autem modo conceda Indulgentia, ſive per modum abſolutionis, quæ annexa habeat ſolutionem, ſive per modum ſimplicis ſolution certum eſt in concedente requiri juriſdictionem in fo exteriori Eccleſiæ; quia ſine illa, neque abſolution concedere, neque bona Eccleſiæ communia, & in e theſauro depoſita legitimè diſpenſare poteſt.

Dicendum 1. Summum Pontificem ex jure divino bere pleniſſimam poteſtatem concedendi quaſlibet Ind gentias omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus. Quod co ſtat tùm ex poteſtate illimitatâ, à Chriſto Domino, mariò & præ reliquis Apoſtolis conceſſa S. Petro, ſuccedit Romanus Pontifex: S. Matth. 16. Tibi dabo ves regni cælorum, &c. & quodcunque ſolveris ſu terram, erit ſolutum & in cœlis, &c. Tum etiam ex quòd ad conferendas Indulgentias duplex ex parte c cedentis requiritur poteſtas; una in eos quibus confer tur, altera in theſaurum Eccleſiæ. ex quo deſumunt utramque autem illam poteſtatem in Romano Ponti pleniſſimam reperiri apud omnes Catholicos conſtat, pleniùs adhuc conſtabit ex ijs, quæ infrà dicentur tra tu 2. cap. 3. de Legibus. Addit Toletus libro 6. cap. Concilium Generale ſimilem habere poteſtatem co dendi quaſcunque Indulgentias etiam plenarias, quo Concilio Lateranenſi factum fuiſſe dicit.

2. Dicendum. Epiſcopos etiam habere poteſtatem ferendi aliquas Indulgentias, ut patet ex capite Noſ de Pœniten: & remiſſ. & ex ipſius Eccleſiæ praxi conſtat: poſſunt enim Epiſcopi conferre Indulgentias us anni in Dedicatione Eccleſiæ, & quadraginta die in Anniverſario Dedicationis: quam ultimam Indul tiam poſſunt quandocunque ipſis libuerit, ex causâ al legitimâ concedere, ut habetur ex capite Cum eo, Pœnit. & remiſſ.

Quærunt Theologi, an Epiſcopi poteſtatem illam

fere-

rendi Indulgentias habeant tantum ex jure humano, u ex concessione Summi Pontificis, an uerò ex iure di- no; &, si ex jure divino, cur adeò restricta & limitata ? Omissis variis Doctorum responsionibus, probabilissi- è loqui videntur ij, qui asserunt Episcopos hanc pote- atem ex jure divino habere, cùm sint, ut dicit Aposto- us: Dispensatores Mysteriorum Dei; & à Spiritu sancto gimini Ecclesiæ præpositi sint. Actor. 20. Spiritus san- us posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei: quia tamen oc regimen & illa dispensatio subordinatur regimini & ispensationi generali, quam Summus Pontifex in univer- m Ecclesiam obtinet, ideò penes illum est ejusmodi po- stateun in Episcopis, ob causas aliquas justas & ratio- abiles extendere vel restringere, ut docet & fusè pro- at Isambertus disp. 3. de Indulgent. art. 1. qui ibidem Navarro & aliis observat. Cardinales etiam posse con- edere Indulgentias centum dierum, idque non tam à jure uàm à consuetudine & concessione Summi Pontificis.

3. Quod verò spectat ad Abbates, Parochos, &c. rectè ocet Bellarminus lib. 1, de Indulg. cap. 11. nullos Cle- cos aut Sacerdotes Episcopis inferiores ex jure posse oncedere Indulgentias, sed ut habetur cap Accedentibus e excessibus Prælatorum, solummodò ex commissione ontificis Maximi, vel Episcoporum: Ubi etiam observat x S. Doctore in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 4. quæst. 1. ullos propriè loquendo in Ecclesia esse aut dici debere rælatos. nisi solos Episcopos, cùm sint integri alicujus opuli Rectores, & quasi in quodam Ecclesiastico regno ræsint hominibus omnium ætatum, sexuum, ordinum, conditionum; Abbates verò & Parochi sint quasi uni- s familiæ patres: unde, cum Indulgentiarum concessio onnisi ad Ecclesiæ Prælatos spectet, sequitur illam esse piscoporum propriam, non verò aliorum, qui ipsis sunt Ecclesia inferiores.

Dicendum 5. non solùm legitimam authoritatem, sed iam justam aliquam & rationabilem causam requiri ad

hoc, ut licitè & validè Indulgentiæ conferantur. Ita S. Thomas. S. Bonaventura, & alii, quos citat & sequitur Bellarminus sup. cap. 12. & constat ex Extravag Unigenitus, ubi Clemens VI. dicit Christum Dominum Ecclesiæ thesaurum per suos Vicarios reliquisse fidelibus dispensandum, Salubriter, & ex rationabilibus & justis causis: & ex Concilio Constantiensi sess. ultimâ, ubi dicitur suspectos de hæresi interrogandos esse, an credant Summum Pontificem concedere posse Indulgentias ex causa rationabili.

4. Quæres. quænam causa justa & rationabilis esse censeatur ad concedendum Indulgentias. Respondetur juxta probabiliorem Doctorum sententiam, ad id requiri, non modò ut causa illa sit pia & Deo grata, sed etiam ut aliquam habeat cum ipsa Indulgentia prorogationem. Ita S. Bonaventura, Richardus, Major, Sotus, Navarrus, & alii plures, quos citat & sequitur Bellarminus cit. cap. 11. Ad hanc autem proportionem duo præsertim requiruntur. Primum est. ut concedatur Indulgentia ob pium aliquem finem, cujus assecutio sit magis Deo honorifica & Ecclesiæ utilis, quàm pœnitentialis satisfactio, quæ per Indulgentiam relaxatur. Secundum est, ut ad Indulgentiam illam percipiendam opus aliquod faciendum præscribatur, quod sit aptum & utile ad finem huiusmodi consequendum: ex gr. quandò Summus Pontifex Indulgentias concedit ijs, qui verè pœnitentes & confessi, & Sacra Communione refecti, preces & alia pietatis opera pro hæreseon extirpatione, & Christianorum pace, & Deo obtulerint; finis quem sibi proponit Pontifex, scilicet hæreseon extirpatio, & Christianorum pax, est haud dubiè maximè Deo honorificus, & Ecclesiæ proficuus; opera item ad finem illum obtinendum injuncta ad id aptissima sunt, ut per se patet, & sic proportio debita reperitur.

5. De hâc verò causa, ejusque justa proportione penes ipsum concedentem Indulgentias judicium esse debet, ut rectè monet Bellarminus suprà cap. 12. nec subditorum

ſt temerè de ejuſmodi rebus judicare: imò (ut docet ſambertus diſp. 3. art. 4.) periculoſum eſt quaſcunque ndulgentias quibuſlibet ex cauſis conceſſas parvi facere: nde ibidem obſervat Indulgentias illas, quæ concedunır uſui granorum benedictorum, roſariorum, piarum naginum, & ſimilium rerum, quæ minimi momenti viıentur, ex causâ maximè juſtâ ac rationabili à Summis Pontificibus interdum poſſe concedi.

Rectè tamen obſervat Laymannus cap. 4. de Indulg. poſt Navarrum & alios, quòd quamvis cauſa ſufficiens & uſta in conceſſione Indulgentiæ alicuius, v. g. plenariæ eperiatur: fieri tamen poſſe ut non omnes integram onſequantur; ſi videlicet illorum aliqui, ad maximam ro peccatis commiſſis temporalem pœnam obeundam bligati, opus injunctum tepidè peragant, quia, quamvis auſa Indulgentiæ in ſe juſta ſit, illorum tamen reſpectu liquo pacto defecit, ob imperfectam diſpoſitionem; quod tiam conſtat Extravaganti 1. Bonifacij 8. de pœnit & emiſſ, & ex S. Bonavent. in 4. diſt. 20. part. 2. art. 7. uæſt. 6. ubi dicit: Homines plus vel minus participare e Indulgentia, prout plus vel minus ad illius cauſam ccedunt.

§. III.

Quænam conditiones requirantur in eo qui Indulgentiarum fructum percipere intendit.

PRima conditio eſt, ut ſit homo baptizatus, ut ex communi & certâ Theologorum ſententiâ, docet uarez diſp. 53. ſect. 4. theſaurus ſiquidem Eccleſiæ vali: diſpenſari non poteſt, niſi filiis Eccleſiæ: nec abſolvi oſſunt ab Eccleſia, qui eius juriſdictioni non ſubſunt: avarrus tamen & alii apud Laymannum cap. 6. de Indulgentiis, exiſtimant probabile eſſe Catechumenis tùm vis, tùm defunctis Indulgentias per modum ſuffragii rodeſſe poſſe.

Secunda conditio eſt, ut is qui percipit Indulgentias.

ſubditus ſit illius, qui eas conceſſit: neque enim niſi ſu-
ditis Indulgentiæ concedi poſſunt, ut habetur ex c. Qu
autem, & ex dictis paragrapho præcedenti conſtat.

Tertia conditio eſt, ut non ſit excõmunicatione aliqà
majori ligatus: hæc enim privat hominem paticipatio
bonorum ſpiritualium communium, ut ſupponimus
dicendis infrà ſuo loco.

Quarta conditio eſt, ut ſit in ſtatu gratiæ ſanctifica-
tis eo tempore, quo Indulgentiæ fructum percipit: p
næ ſiquidem temporalis remiſſio, culpæ remiſſionem pr-
ſupponit, ut ex S. Thomæ & Theologorum communi
ſententia docet Bellarminus cap. 13. & ex ante dictis
tis conſtat.

2. Verùm circa hanc quartam conditionem difficul
eſt: an ſtatus gratiæ requiratur in ſuſcipiente Indulge
non ſolùm quando eius fructum percipit, ſed etiam cu
exequitur opera ad illius perceptionem injuncta Palu-
nus, S. Antoninus, & alii apud Bellarminum ſuprà, exi-
mant ſatis eſſe, ut is qui lucratur Indulgentiam, ſit i
ſtatu gratiæ eo tempore, quo eius fructum percip
Caietanus tamen, Sotus, & alii apud eundem Bellarmi
aſſerunt requiri gratiæ ſtatum etiam tunc, qua-
do injunctum opus perficitur, quorum ſententiam B-
larminus cenſet eſſe tutiorem, & in quibuſdam etiam
ſibus omninò certam, cùm videlicet præſcribitur, ut o-
ra injuncta in ſtatu gratiæ fiant, quod in plurimis Su-
morum Pontificum diplomatibus præſcribitur, in quib
Indulgentia conceditur iis, qui verè contriti & confeſſ,
Eccleſias aliquas viſitaverint ibique oraverint pro pa,
&c. Imò Bellarminus exiſtimat id ſemper ſubintelli,
quamvis non exprimatur, quandò injunctum opus t
eſt, ut minimè conferat ad finem, ad quem Indulgen
confertur, v. g. ad placandum Deum, & impetrand
pacem, niſi fiat in ſtatu gratiæ: peccatores enim D
non exaudit, nec per opera mortua juſtitia ejus plac
aut miſericordia exorari poteſt: quare conſultiſſim
eſt, u

est, ut quandò quis Indulgentiam percipere cupit, primùm peccata sua vel Sacramentali confessione, vel saltem perfectæ Contritionis actu eluere curet: quæ quidem contritio ad omnia peccata non solùm mortalia, sed etiam venialia extendi debet, ut ad remissionem pœnarum illis debitarum Indulgentia quoque extendatur.

5. Quinta denique conditio est, ut is, qui Indulgentiam percipere cupit; id omne perficiat, quod ad illam consequendam injunctum fuerit, unde si ex ignorantia, aut oblivione, aut etiam justo aliquo impedimento, partem aliquam operis injuncti quamvis inculpabiliter omittat: effectum Indulgentiæ non consequitur, ut ex S. Thomæ & aliis docet Bellarminus, quia secundùm cōmune Theologorum axioma, Indulgentiæ tantùm valent, quantùm sonant.

Quæres utrùm, quandò in Pontificiis diplomatibus habetur Indulgentiam concedi pœnitentibus verè contritis & confessis, confessio Sacramentalis necessaria sit ad eam lucrandam: Respondetur secundùm probabiliorem & tutiorem sententiam; in eo, qui peccati alicuius mortalis sibi conscius est, requiri actualem confessionem, quando illius mentio expressa habetur in Pontificiis literis; nec sufficere solam contritionem, quamvis veram & perfectam, ut asserunt S. Antoninus, Adrianus, Navarrus, & plures alii apud Bellarminum suprà. In eo autem qui nullius peccati mortalis conscientiam habet, actualem confessionem minimè esse necessariam, ut docent idem S. Antoninus, Suares, & alii apud Layman. c. 6. de Indulgentiis.

Quod spectat ad Indulgentias, quæ defunctis fidelibus in Purgatorio existentibus applicantur, certum est id ab Ecclesia validè & fructuosè fieri posse; fideles siquidem defuncti cum fidelibus viventibus ita conjuncti sunt, ut unam cum illis Ecclesiam efficiant: proindéque si particularibus suffragiis & orationibus viventium juvari possunt, à fortiori poterunt per applicationem satisfactionum Christi & Sanctorum sublevari. Et hæc est communis &

certa doctrina S. Thomæ, S. Bonaventuræ, & aliorum Doctorum, quos citat Bellarminus cap. 14. Quæ etiam ex communi Ecclesiæ praxi satis constat, in quâ (ut ibidem refert) Paschalis I. qui ante septingentos annos Apostolicam Sedem obtinebat, & plures alii Summi Pontifices Indulgentias defunctis applicandas concesserunt.

4. Quærunt aliqui, utrùm Indulgentiæ pro defunctis concessæ certò ac infallibiliter illis prosint. Affirmant Sotus, Navarrus, Suares & alii, quos citat Laymannus cap. 7. de Indulg. quorum sententia, licet sit probabilis, contraria tamen, quæ est, S. Bonaventuræ, Richardi, Durandi, Cordubensis, Cani, & aliorum quos citat & sequitur ibid. & quæ est hunc Indulgentiarum pro defunctis effectum pendere ex liberali Dei acceptantis voluntate, probabilior videtur: cùm neque ex ullo scripturæ loco, neque ex ullâ certâ traditione constet, Deum illas satisfactiones ex Ecclesiæ thesauro depromptas, & ab eâdem Ecclesia sibi oblatas pro defunctorum liberatione acceptaturum promisisse, præsertim cùm ipsâ Ecclesia Indulgentias illas pro defunctis concedat, non per modum absolutionis, sed per modum suffragii, tamquam ipsum Deum supplicans, ut eiusmodi satisfactionem seu solutionem pro defunctorum sublevatione misericorditer acceptare digneтur.

Quod tiam ex ipsius Ecclesiæ praxi confirmari potest, quæ post applicatam alicui defuncto in particulari plenariam Indulgentiam, v. g. per Sacrificium in altari privilegiato pro ipso oblatum, nihilominùs pro eodem orare & sacrificare non desinit: quo facto tacitè declarare videtur, Indulgentias quamvis maximè salutares, non tamen semper infallibilem effectum pro ipsis defunctis habere, sed pendere ex divina misericordia: quod tamen non debet fideles viventes reddere segniores, imò potiùs excitare, ut majori affectu & charitate ipsis fidelibus defunctis per orationes, aut Sacrificia, aut Indulgentiarum applicationem, aut alium quemcunque modum opitulentur.

§ IV.

§. IV.

Quid de Purgatorio sentiendum sit.

CAtholica veritas, cui firmiter adhærendum est, docet esse Purgatorium, id est locum quendam, in quo tanquam in carcere post hanc vitam usque ad certum & definitum tempus detinentur ac purgantur animæ fideles, quæ in statu quidem gratiæ, sed tamen nondum plenè à peccatis purgatæ, e corporibus exierunt, ubi fidelium vivorum orationibus & suffragiis, ac præsertim sanctissimo Missæ Sacrificio possunt sublevari. Hanc veritatem olim Valdenses, Albigenses, Apostolici, & plures alii Catholicæ fidei hostes impugnarunt, ut videre est apud Bellarminum lib. 1. de Purg. cap. 2. quibus adjunxerunt hodierni hæretici, tam Lutherani quàm Calvinistæ, qui omnes nullum esse post hanc vitam Purgatorium contendunt; sed animas statim ut à corporibus separantur, vel in cœlum evehi, vel in infernum detrudi.

Refellitur hic error, & nostræ fidei veritas, probatur ex Scriptura: 2. Mach. 12. ubi dicitur, quod sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur: quæ verba, cùm neque de beatis, neque de damnatis intelligi possint, sequitur ut de quodam tertio hominum genere sint intelligenda, qui habeant adhuc aliqua vincula, à quibus post mortem solvi queant, proindeq; de illis, qui in Purgatorio detinentur. Hunc item librum Machabæorum esse Canonicum (quicquid hæretici in contrarium dicant) constat non modò ex Concilio Trident. sess. 4. in decr. de Canonicis scripturis, sed etiam ex Concilio Carthaginensi 3. cui interfuit ac subscripsit S. Augustinus cap. 47. item ex S. Innocentio I. epist. ad Exuperium cap. ultimo, & ex Gelasio I. in Concilio Septuaginta Episcoporum, ut refertur dist. 15. cap. Sancta Romana. Probatur etiam ex Isaiæ 4. Purgabit Dominus sordes filiarum Sion in spiritu judicii, & spiritu ardoris: quem locum de pœna Purgatorii explicat S.

Auguſtinus lib. 20. de civit. cap. 25. Item ex Matth. 12. ubi dicit Dominus quædam peccata eſſe, quæ non remittur, neque in hoc ſæculo. neque in futuro? unde colligunt SS. Patres quædam peccata remitti in futuro ſæculo, id eſt poſt hanc vitam, per orationes & ſuffragia Eccleſiæ. Ita S. Auguſtinus lib. 21. de civit. cap. 24. & lib. 6. in Julianum cap. 5. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 39. & S. Bernardus Homil. 66. in Cantica.

2. Probatur ex variis Conciliis, in quibus præſcribitur, ut orationes & ſuffragia pro defunctis fidelibus offerantur: ut in Concilio Carthag. 3. cap. 29. Bracarenſi cap. 39. & Aurelian. 2. cap. 34. unde ſequitur aliquos fideles defunctos in tali loco eſſe, ubi orationibus & ſuffragiis viventium juvari poſſint. Proindeq; eſſe in Purgatorio.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui Purgatorium apertiſſimè aſſerunt, ut S. Gregorius Nyſſenus oratione pro mortuis circa medium; ubi de juſto ex hac vita excedente loquens dicit; quod non poterit à corpore egreſſus divinitatis particeps fieri, niſi maculas animo immixtas Purgatorius ignis abſtulerit: & S. Auguſtinus lib. 21. de Civit. cap. 24. loquens de juſtis, qui cum levibus peccatis decedunt: Tales, inquit, conſtat ante Judicij diem per pœnas temporales, quas eorum ſpiritus patiuntur, purgatos, æternis ſuppliciis non tradendos. Item ex aliis SS. Patribus, qui pro fidelibus defunctis orandum, & Miſſæ Sacrificium offerendum eſſe dixerunt, ut S. Cyrillus Hieroſolym. Catech. 5. Myſtag. Pro omnibus, inquit, oramus, qui inter nos vita functi ſunt, maximum credentes eſſe animarum juvamen. S. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 55. Multum, inquit, ſolet animas etiam poſt mortem ſacra oblatio Hoſtiæ ſalutaris adjuvare, ita ut hanc nonnunquam ipſæ defunctorum animæ expetere videantur.

3. Porrò cùm tantummodò fidelium Juſtorum animæ in Purgatorio detineantur, quæ ab omni peccati mortalis reatu immunes ex hac vita decedunt, ſequitur ut ob duas tantum cauſas ibi purgari debeant, nimirùm vel pro pecca-

peccatis venialibus, cum quibus nondum quoad culpam remissis è corporibus exierunt, vel pœnis temporalibus, quæ peccatis mortalibus, aut venialibus quoad culpam remissis debentur, pro quibus plenè non satisfecerunt.

Hæ autem animæ in Purgatorio existentes pro peccatorum illorum expiatione gravissimas, haud dubiè pœnas patiuntur; adeò ut SS. Patres doceant pœnas illas Purgatorii quibuscumque huius vitæ pœnis esse longè graviores, ut S. Augustinus in Psal. 37. S. Gregorius in Psal. 3. Pœnitentialem, & alii, quos citat Gamachæus cap. 5. de Purgatorio.

Quamvis autem Doctores quidam Catholici, ut Dionysius Carthusianus lib. de quatuor novissimis art. 47. & Michael Bajus lib. 2. de meritis operum cap. 8. existiment gravissimam animarum illarum pœnam in eo consistere, quod nullam suæ salutis habeant certitudinem, sed quasi suspensæ & dubiæ occulta quadam judicii divini dispositione teneantur; communis tamen Theologorum doctrina est, animas fideles in Purgatorio detentas, de salute sua æterna certas ac securas esse; tùm quia (ut docet S. Thomas) spes Theologica in illis manet, ac proinde etiam fides, ex qua certissimè scire possunt animas in Purgatorio detentas esse salvandas: aliundè verò satis certò sciunt se esse in Purgatorio, non verò in inferno: tum ex dictamine propriæ conscientiæ; norunt enim se Deum super omnia amare, nec ullo adversus eum odio moveri neque etiam ab aliis animabus secum detentis vident illum blasphemari, ut fit à reprobis in inferno, sed potius laudari: quæ omnia fusius explicata & probata habentur apud Gamachæum cap. 3. & ult. de Purgatorio, & Bellarminum lib. 2. de eod. Purg. cap. 4. qui etiam cap. 7. observat ex Beda & aliis probatis authoribus diversos esse in Purgatorio pœnarum gradus, disparemque animarum statum, quarum aliæ aliis longè minùs torqueantur; imò earum aliquæ nullum alium nisi tantummodò dilatæ felicitatis dolorem sustineant.

4. Quæ-

4. Quæres 1. ubinam sit Purgatorii locus. Respondetur locum Purgatorii ordinarium esse in ipsis terræ visceribus, ut docet S. Thomas: S. Bonaventura, Sotus, & alii apud Gamachæum citato c. 5.

Diximus ordinarium, quia interdum ex aliqua divina dispensatione purgantur animæ in aliis quibusdam locis, vel quia in iis peccaverunt, vel etiam ad instructionem & terrorem vivorum, ut ex S. Gregorio, S. Thoma, Petro Damiano, & aliis observat idem Gamachæus.

Quæres 2. quanto tempore animæ in Purgatorio detineri debeant? Respondetur id ab eo solo cognosci, cujus judicio justo detinentur; certũ nihilominùs esse, aliquas illic animas pluribus annis, imò etiam sæculis detineri; cùm Ecclesia probet consuetudinem illam anniversaria celebrandi pro aliquibus defunctis; etiam si constet illos ante ducentos vel etiam plures annos ex hac vita migrasse: quod minimè probaret, si tamdiu eas illic non detineri posse certum esset.

Quæres 3. an animæ ex Purgatorio aliquando egredi possint, & hominibus appareant. Respondetur, non modò ex Purgatorio, sed & ex ipso inferno, imò etiam e cœlo animas, Deo ita volente egredi posse: & de facto interdùm egressas fuisse, aliisque viventibus apparuisse, ut docet S. Augustinus lib. de cura pro mortuis agenda, cap. 15. & 16. & idipsum variis exemplis & historiis ex probatissimis & fide dignissimis authoribus probat Bellarminus cit. lib. 3. cap. 8.

* Quæres 4. quibus modis animæ in Purgatorio existentes juvari & sublevari possint? Respondetur communionem, quam animæ illæ cum Ecclesia in terris militante servant; per gratiam & charitatem, in qua decesserunt, & ratione cujus inter membra viva corporis mystici, cujus Christus caput est, connumerantur, reddere illas capaces participandi piis ejusdem Ecclesiæ operibus, & inde varia & saluberrima solatia recipiendi, quando scilicet pia illa opera in quantum satisfactoria sunt, ipsis anima-

bus

bus applicantur, & eâ intentione Deo offeruntur: ex quo patet animas Purgatorii à nobis juvari & sublevari posse orationibus, jejuniis, eleemosynis, sed præsertim Sanctissimo Missæ Sacrificio, quod quidem propitiatorium est (ut definitum est in Concilio Trident. sess. 22. cap. 2.) non modò pro vivis, sed etiam pro defunctis, in Christo nondùm ad plenum purgatis. Et sess. 25. in decreto de Purgatorio dicitur: Animas in Purgatorio detentas, fidelium suffragiis, potissimùm verò acceptabili altaris Sacrificio juvari. Unde & S. Augustinus serm. 34. de verbis Apostoli, postquam admonuit sumptuosam diligentiam sepulturæ, monumentorum opulentam constructionem, esse potius potiùs vivorum qualiacunque solatia, quàm adjutoria mortuorum, rectè subjungit: Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari, ut cum eis misericordius agatur à Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum, universa observat Ecclesia, ut pro eis qui in corporis & sanguinis Christi cõmunione defuncti sunt, cum ad ipsum Sacrificium loco suo commemorantur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur, cùm verò eorum commendandorum causâ opera misericordiæ celebrantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur.

CAPUT SEXTUM,

De Sacramento Extremæ Unctionis.

SECTIO I.

Utrùm Extrema-Unctio sit Sacramentum, & quis sit ejus Minister.

Extremæ-Unctionis nomine intelligimus unctionem Olei benedicti, quæ infirmo in extremis posito con-

confertur à Sacerdote, adjunctis certis precibus. Hanc autem esse verum & proprium novæ legis Sacramentum à Christo Domino institutum, negaverunt olim Valdenses, & Albigenses, & nunc etiam negant Lutherani & Calvinistæ: affirmat verò Ecclesia Catholica, & tanquam dogma fide credendum proponit: cuius quidem veritas simul & erroris oppositi falsitas demonstratur.

Primo ex his S Jacobi verbis: Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei: quibus verbis exprimuntur omnia quæ ad Sacramenti rationem requiruntur; scilicet ritus aliquis externus, nempè Olei unctio; deinde promissio gratiæ illi adjuncta, quatenùs per illum ritum peccata remitti dicuntur, ac demum institutio divina; nec enim Apostolus adeò constanter & absolutè gratiam illam promitteret, nisi Christus Dominus hoc ita instituisset ac fieri præcepisset.

Secundò ex Concilio Cabilonensi, (quod temporibus Caroli Magni celebratum est) cap. 48. ubi dicitur, Infirmos secundum beati Jacobi documentum, Oleo quod ab Episcopo benedicitur, debere à Presbyteris ungi: & paulò post allegatis ipsius S. Jacobi verbis subdit: Non esse parvi pendendam eiusmodi medicinam, quæ animæ corporisque medetur languoribus. Item ex Concil Florentino, in decreto Eugenii, & Trid. sess. 14. cap. 1 de Extrema Unctione, ubi habetur: Hoc Sacramentum institutum à Christo Domino, apud Marcum quidem insinuatum, per Jacobum autem Apostolum, ac Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum.

Tertiò ex SS. Patribus, qui huic sacræ Unctioni vim sanctificandi & peccata remittendi tribuunt. ut S. Joannes Chrisostomus lib. 3. de Sacerdotio, ubi dicit: Sacerdotes non modò cùm nos regenerant, sed etiã cùm infirmos oleo ungunt, indulgere peccata, quod ex citatis S. Jacob. verbis

confir-

confirmat: & S. Augustinus serm. 215. de temp. in quo docet, superveniente infirmitate ægrotum accipere debere Christi Domini Corpus, & exinde proprium eius corpus ungendum esse, ut impleatur in eo illud. quod scriptum est; Infirmatur quis in vobis, &c. additque hoc modo corporis sanitatem & peccatorum indulgentiam obtineri.

3. Quod autem spectat ad ministrum hujus Sacramenti, certum est solum Sacerdotem ritè ordinatum posse Sacramentum hoc validè administrare. Ita S. Thomas in 4. dist. 23. q. 21. art. 1, & alii communiter: estque de fide, ut constat ex supra relatis S. Jacobi verbis: Inducat Presbyteros Ecclesiæ, tùm ex Concilio Trid. sup. cap. 3. ubi verba illa S. Jacobi explicans dicit, Proprios huius Sacramenti ministros esse Ecclesiæ Presbyteros: quo nomine eo loco non ætate seniores aut primores in populo intelligendi veniunt; sed aut Episcopi, aut Sacerdotes ab ipsis ritè ordinati.

Quāvis autem quilibet Sacerdos Sacramentum hoc validè administrare possit, cùm eius administratio, quæ modo deprecatorio fit, ut infra dicetur, non sit proprius actus jurisdictionis, ut ex communi Theologorum sententia docet Isambertus disp. 5. de Sacr. Extr. unct. nullus tamen Sacerdos id licitè potest, nisi sit proprius Sacerdos illius, cui hoc Sacramentum confertur, vel ab eo facultatem habeat: unde in Clementina de privilegiis prohibetur religiosis Sacerdotibus sub pœna excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ, & ipso facto incurrendæ, ne hoc Sacramentum laicis, aut clericis administrent sine licentia proprii Sacerdotis, ut refert Laymannus cap. 6. de Extrema unctione.

Excipiunt tamen Doctores casum necessitatis; quando licet à proprio Sacerdote Sacramentum illud recipi non potest, v. g. si absit, nec ab illo licentia possit obtineri; tunc enim quilibet Sacerdos etiam Religiosus, potest validè ac licitè Sacramentum illud moribundo administrare,

nec

nec ullam ideò incurrit excommunicationem, ut docet S Antoninus, Sylvester, Cajetanus, Henriques, & alii apu Laymanum suprà.

4. Quærunt aliqui occasione illorum verborum S. Jacobi: Inducat Presbyteros Ecclesiæ, utrùm huius Sacramenti minister debeat esse unus an plures. Respondetur Unum sufficere, ut constat tum ex cap. Quæsivit, ext de verborum significatione, tum ex communi Ecclesi praxi, quæ nonnisi unum Sacerdotem ad Sacramentu hoc ministrandum adhibere solet. Respondetur 2. plur Sacerdotes posse Sacramentum hoc administrare, sive successivè; quandò unctione unâ aut alterâ, ab aliquo Sacerdote factâ, & formâ simul prolatâ, alius reliquas unctiones facit, & verba formæ profert; sive conjunctim ita ut uno Sacerdote unam unctionem faciente, & verb formæ proferente, alii Sacerdotes eodem tempore unctiones reliquas faciant, ac simul verba formæ proferant: hic modus administrationis semper quidem validus est non tamen licitus, nisi in duobus casibus: Primus est, Sacerdos post aliquas unctiones factas subitò moriatu aut in talem infirmitatem decidat, ut reliquas perage non possit; tunc enim alius Sacerdos eius defectum suppleret debet, non repetendo quæ facta sunt; sed ea, qu desunt perficiendo. Secundus est, quando subest aliqua ratio timendi, ne infirmus moriatur, priusquam unicus Minister unctiones omnes perficere possit: tunc enim si adsint alii Sacerdotes, poterunt simul unus oculos, alter aures, &c. perungere, ac unusquisque illorum formam proferre, unctioni illi quam peragit. convenientem. Ita Suares disp. 43. sect 2. num. 8. Isambertus disp. 5. de Extrema unct. art. 2. & 3. & plures alii.

SECTIO II.

Quæ sit materia & forma huius Sacramenti.

1. Dicendum. Materiam remotam Extremæ unctio esse Oleum olivarum ab Episcopo benedictum. A

n primis quòd ſit Oleum olivarum, conſtat ex decreto Eugenii, ubi expreſsè dicitur materiam huius Sacramen-i eſſe Oleum Olivæ; & in Catech. Rom. part. cap. 6. eclaratur olei nomine intelligi liquorem, non ex quâvis ingui & craſſa materia, ſed ex olearum baccis tantum-nodò expreſſum. Quòd autem oleum iſtud, ut ſit apta & ſufficiens huius Sacramenti materia, debeat eſſe ab Epi-copo benedictum, docet S. Thomas in 4. diſt. 23. quæſt. . art. 3. & conſtat tum ex citato decret. Eugen & Conc. Frid. ſeſſ. 14. cap. 1. tùm ex ipſius Eccleſiæ praxi, quæ ionniſi oleum ab Epiſcopo benedictum in huius Sacra-aenti adminiſtratione adhibere conſuevit.

Quæres, an deficiente Oleo benedicto, poſſit, urgente eceſſitate. ad Sacramentum hoc adminiſtrandum adhiberi leum non benedictum, vel illius loco ſacrum Chriſma. eſpondetur 1. Oleum benedictum eſſe de neceſſitate hu-is Sacramenti, ut docent S. Thomas, S Bonaventura, Durandus, & alii, quos refert & ſequitur Iſambertus diſp. . art. 2. proindéque nec licitè, nec validè cum oleo non enedicto adminiſtrari poſſe; ſi tamen oleum benedictum on ſufficeret, poſſet illi non benedictum in minori ta-ien quantitate licitè admiſceri: ut intelligitur ex cap. uod in dubiis, extra de Conſecratione Eccleſiæ. Reſpon-etur 2. Controverſum eſſe apud Theologos, an hoc Sa-ramentum validè conferri poſſit in oleo balſamato, ſeu hriſmate, quibuſdam affirmantibus, aliis verò id negan-bus, quos fusè refert Laymann. cap. 2. de Extr. unct. ui rectè concludit, quidquid ſit de utraque illa ſenten-a: quarum neutra expreſsè ab Eccleſia definita eſt, uantùm ad praxim attinet, nunquam licitum eſſe Sacer-oti in Extremæ unctionis adminiſtratione uti chriſmate, quòd ſaltem id conſuetudini & praxi Eccleſiæ repu-net, quæ nonniſi oleum ſimplex & benedictum pro ngendis infirmis adhibere ſolet.

Addit, quod quamvis ſecundùm ipſius Eccleſiæ praxim eum iſtud infirmorum quotannis renovari debeat, ve-

tuſque

tusque, novo accepto, comburi: si tamen Parochus oleum ab Episcopo benedictum nondum recepisset, urgente necessitate veteri benedicto ad conferendam Extremam unctionem uti licitè posset.

2. Dicendum materiam proximam huius Sacramenti esse unctionem, quæ fit per modum crucis, juxta Rituale Romanum, in oculis, auribus, naribus, labiis, manibus, pedibus, & renibus, (quam tamen ultimam unctionem in fœminis omittendam esse dicit) vel in pectore loco renum, ut in Rituali Parisiensi, & in quibusdam aliis habetur. Hæc autem unctio in partibus illis quæ natura geminæ sunt, duplex fieri debet, v. g. una super oculum dextrum, altera super sinistrum; & unica interim forma proferri; ita ut formæ prolatio incipiat, antequam prior unctio finiatur, nec desinat quin posterior saltem inchoetur, ut annotatur in eodem Rituali: ubi etiam dicitur, quod si quis in aliqua illarum partium mutilatus sit, unctio in proxima fieri debeat cum eadem formæ prolatione.

* Porrò, hæc unctio, non adhibito aliquo instrumento, sed pollice manus ipsius Sacerdotis ministrantis fieri debet, ut habetur in Rituali Romano; Sacerdotis siquidem manus instrumentum est vivum divinæ potestatis & gratiæ, speciali unctione ad usus mysticos in ipsa ordinatione consecratum.

Cùm igitur hæc ex ipsius Ecclesiæ praxi constent, quæritur an unctio illarum omnium partium sit de essentia huius Sacramenti, ita ut validè conferri non possit, nisi omnes illæ partes ungantur. Respondetur 1. certum esse ex communi Theologorum consensu ad validitatem huius Sacramenti non requiri, ut unctio fiat in modum crucis, nec etiam ut pedes, aut renes, aut pectus ungantur, nec ut fiat duplex unctio in geminis partibus cuiusque sensus: quamvis enim ex præcepto Ecclesiæ ista fieri & servari debeant, nec proinde (nulla urgente necessitate) omitti possunt sine peccato; non sunt tamen de essentia huius Sacramenti, nec ad eius validitatem requiruntur, ut de-

ut docent Sotus, Henriques, Suares, Toletus, & alii apud Layman. citat. cap. 2.

3. Respondetur 2. Controversum esse apud Theologos utrùm ad Sacramenti huius validitatem necessarium sit ut omnes quinque sensus corporis ungantur; an verò unctio in uno illorum sufficiat: quidam enim Doctores, quos recenset & quibus subscribit Isambertus disp. 2. art. 5. unius tantummodò sensûs unctionem ad Sacramenti validitatem sufficere existimant: alii verò è contra unctionem quinque sensuum ad validitatem illam requiri affirmant. Ita S. Thomas, S. Bonaventura, Richardus, Scotus, Paludanus, & plures alii, quos citat & sequitur Suares in 4. dist. 2. quæst. 2, art. 3. quorum sententia videtur probabilior; propter authoritatem ipsius S. Doctoris, proindeque in praxi tenenda.

Dicendum 3, Formam huius Sacramenti hanc esse: Per istam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti, &c. & similiter de aliis membris. Ita declaratum est in decreto Eugenii, & in Concilio Tridentino sess. 14. cap. 1. de Extrema-Unctione, & expressè habetur in Rituali Romano.

Sunt autem quædam observanda. Primum est, formam huius Sacramenti per modum deprecationis esse conferendam, ut docent S. Thomas, S. Bonaventura, & communiter alii apud Suarem suprà, sect. 3. quod constat tùm ex his S. Jacobi verbis: Orent super eum, & oratio fidei salvabit infirmum; tùm ex universali Ecclesiæ praxi, quæ ubique in huius Sacramenti administratione forma deprecatoria utitur.

4. Secundum est, quòd quamvis omnes particulæ prælatæ, quæ in forma huius Sacramenti communiter proferuntur, ad eius essentiam non pertineant, sitque probabilissimum solas has quæ sequuntur: Per istam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid peccasti, ad istius validitatem esse necessarias, ut docet & probat Isambertus

disp.

disp. 3. art. 2. debet tamen Sacerdos omnia illa verba a huius Sacramenti forma ex Ecclesiæ præscripto apposita, prout in Rituali Romano habentur, vel secundùm peculiarem cuiuscunque Diœcesis usum, distinctè proferre, nec aliquid ab eo in illa prolatione omitti, aut mutari sine peccato potest.

Tertium est, probalissimum esse (quod asserunt Henriques, Medina, Paludanus, & alii, quos citat & sequitur Isambertus suprà art. 4. quinariam formæ huius Sacramenti repetitionē non esse de eius essentia; sed sufficere unicam: secundùm quam sententiam, si infirmus jam jam moriturus credatur, poterit Sacerdos partes magis obvias quinque sensuum ungere, v. g. unum oculum, aurem, narem, labium, & aliquam aliam partem pro sensu tactûs, qui ubique diffusus est, ut genam, idque celeriter nullo facto signo crucis, & simul ac semel verba proferre: Per istam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti, vel quidquid peccasti per visum, auditum, odoratum, gustum & tactum.

SECTIO III.

Quinam sint huius Sacramenti effectus.

I. EXtremæ-Unctionis effectus duplicis sunt generis; quidam enim animam, & alii corpus attingunt. Quod spectat ad animam, quinque sunt præcipui effectus, quos Sacramentum hoc in ea operatur.

Primus effectus illi cum aliis Sacramentis communis est gratia sanctificans: ut expresè definitum est in Concilio Tridentino sess. 14. can. 2. de Extrema-Unctione his verbis: Si quis dixerit Sacram infirmorum Unctionem non conferre gratiam, &c. anathema sit.

Secundus est, speciale gratiæ auxilium, tùm ad superandas tentationes in articulo mortis occurrentes, tum ad spem & confidentiam faciliùs & firmiùs in Deum erigendam, tum etiam ad morbi & mortis molestias cum maiori pa-

fori patientia tolerandas: quod expressè declarat Concilium Trident. cap. 2. ubi dicit, quod hoc Sacramentum ægroti animam alleviat & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando, quâ infirmus sublevatus, & morbi incommoda ac labores leviùs fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis faciliùs resistit.

2. Tertius effectus, est remissio peccatorum mortaliũ, si quæ fortè habet infirmus, quæ habere se bonâ fide & invincibiliter ignoret: quamvis enim, ut rectè observat Gamachæus cap. 6 de Extrema Unction Sacramentum hoc ex primaria Christi institutione secundam tantummodò gratiam, id est, gratiæ sanctificantis augmentum conferat. supponatque hominem à peccato mortali per Sacramentum Pœnitentiæ, aut perfectam contritionem jam purgatum; nihilominùs secundario etiam primam interum gratiam conferre potest, & peccata mortalia delere, si fortè Confessio Sacramentalis nulla & invalida fuit, & aliàs infirmus se in statu peccati mortalis esse invincibiliter ignoret; & de illis saltem in genere atritus sit, ut docent Paludanus, Suares, & alii apud Laymann. sup. 5. de Extrem. Unct. & satis apertè colligitur tùm ex his S. Jacobi verbis: *Si in peccatis sit, remittuntur ei*: tùm ex his Concil. Trident. cap. 2. Delicta si quæ sint adhuc expianda abstergit: tùm denique ex his formæ verbis: Indulgeat tibi Dominus quidquid peccasti: quæ quidem verba, sicut & alia ex Apostolo & Concilio relata, cùm sint indefinita, ac sine ulla restrictione, de quibuscunque peccatis etiam mortalibus intelligi debent.

Quartus effectus, est remissio peccatorum venialium, à fortiori ex suprà citatis Apostoli, & Concilii verbis, ex ipsa Sacramenti forma colligitur.

Quintus denique, est abstersio reliquiarum peccati, ut expressè docet Concil. Trident. cit. cap. 2. quarum quidem peccati reliquiarum nomine, S. Thom. in 4. dist. 13. quæst. 1. art. 2. qu. 1. Ferrariensis lib. 4. contra Gentes c. 73. & plures alii Theologi intelligunt animi langue-

rem,

rem, torporem. mœrorem, triſtitiam, faſtidium, anxietatem, & alias ſimiles pravas affectiones, quæ ut plurimùm ex peccatis præteritis, eorumque recordatione oriuntur, varia incommoda ſpiritualia cauſant, vel etiam in extremam deſperationem propellunt.

3. Quod verò ſpectat ad corpus, unus eſt Extremæ Unctionis effectus, ſcilicet ipſius corporis ſanitas: ut colligitur ex Apoſtoli verbis: Oratio fidei ſalvabit infirmum: quæ verba de corporis ſalute intelligenda eſſe docet Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis part. 15. cap. 2. & poſt illum S. Thomas in 4. diſt. 23. qu. 2. art. 2. quem etiam Extremæ Unctionis effectum tradit Concil. Trid. cit. cap. 2. adjectâ tamen hâc conditione: ubi ſaluti animæ expedierit: quo ſenſu citata Apoſtoli verba docet eſſe intelligenda.

Quæres, quis ſit præcipuus horum effectuum, ſeu ob quem primariò Extrema-Unctio inſtituta ſit. Reſpondetur cum S. Doctore ſuprà, & pluribus aliis Theologis, quos citat & ſequitur Suares diſp. 41. hoc Sacramentum principaliter inſtitutum eſſe ad conferendum infirmo ſpeciale quoddam gratiæ actualis auxilium, quo juvetur & roboretur contra occurrentes in extremo vitæ diſcrimine difficultates, quibus à negotio ſuæ ſalutis ſtrenuè procurando & promovendo retardari poteſt; ſecundariò verò tum ad ſanitatem corporis, ſi animæ ſaluti conducat, reparandam; tùm ad alios ſuprà explicatos effectus conferendos.

SECTIO IV.

Quis ſuſcipere poſſit aut debeât Sacramentum Extremæ Unctionis, & quæ in eo diſpoſitiones requirantur.

1. DIcendum. Subiectum capax huius Sacramenti eſt hominem baptizatum, qui rationis uſum adeptus ſit & propter morbum de vitâ periclitetur. Eſt communis ſententia Doctorum in 4. diſt. 23.

Requi-

Requiritur 1. ut sit baptizatus: cùm Baptismus, ut habetur in decreto Eugenii, sit janua vitæ spiritualis, nec sine illo Sacramenta reliqua validè suscipi possint.

Requiritur 2. Ut rationis usum adeptus sit, cùm enim uius Sacramenti effectus, sit remissio peccatorum actualium, & robur adversùs tentationes; pueri ante usum rationis horum effectuum capaces non sunt; ut per se patet, nec proinde Sacramenti illius suscipiendi; unde Navarrus cap. 22. num. 1. Suares disp. 70. sect. 1. & plures lii Theologi rectè docent Sacramentum Extremæ Unctionis validè conferri posse, imò & negari non debere ueris, qui ad eam ætatem, & rationis discretionem perenerunt, ut Sacramenti Pœnitentiæ sint capaces; quamis sanctam Eucharistiam nondum receperint, nec adhuc onei ad illam recipiendam judicentur: Quod etiam in ituali Parisiensis tit. de Extrema-Unctione præscribitur. iximus requiri, ut hoc Sacramentum suscipiens rationis um adeptus sit; sive usum illum adhuc retineat, sive ostea in amentiam aut phrenesim lapsus sit: licet enim aximè deceat, & quantum fieri potest procurandum sit, infirmo ministretur, dum sana mente & integris senus est; non est tamen illi denegandum, quamvis in aentiam inciderit, aut rationis usum amiserit, si anteà id petiit, aut saltem interpretativè desideravit; si nirùm Christianè vixit, & salutis suæ memor fuit: quod dem præsumendum est, nisi contrarium appareat, ut ent Paludanus, Sylvester, Henriques, & plures alii d Layman. cap. 4. de Extr. Unct. & expressè declarain Rituali Romano, in quo etiam præscribitur, impœntibus, qui in manifesto peccato mortali moriuntur, xcommunicatis omninò denegandum esse hoc Sacrantum.

Requiritur 3. Ut nonnisi infirmo de vitâ periclitanonferatur Extrema-Unctio, ut docet S. Thomas in 4. 23. quæst. 2. art. 2. & cum eo communiter omnes, ibetur in Concilio Trident. cap 3. unde neque reis

ultimo supplicio mox afficiendis, neque prælium inituris, aut aliis violentiâ aliquâ extrinsecâ morituris hoc Sacramentum conferri debet, ut in præfato Rituali Romano expresse declaratur.

Observat etiam S. Doctor suprà articulo 4. & cum illo communiter omnes, Extremam-Unctionem morbi periculo eodem durante, iterum conferri non posse; secùs verò si eodem morbo durante, infirmus novum aliquod mortis periculum incurrat: ut, si postquam inunctus fuerat, Medicorum judicio meliùs habere cœpit, evasitque periculum mortis, in quo nihilominùs posteà mutata corporis constitutione iterum recidit, ut docent Paludanus, Suares, & alii apud Laymann.

Dicendum 2. Infirmum sui compotem Sacramentum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ debere recipere, priusquam Extrema-Unctio ipsi conferatur, si tempus & ipsius infirmi conditio seu dispositio id permittat. Ita docet Isambertus disp. 7. art. 1. & expresse declaratur in Rituali Romano, & etiam in Catechismo Romano, part. 2. cap. 6. ubi vocat hanc consuetudinem Ecclesiæ, perpetuam, atque esse servandam, quod obligationem denotat: si tamen posteà in mortale peccatum lapsus sit, aut alicujus peccati mortalis nondum confessi recordetur. debet huius Sacramenti susceptioni Sacramentalem Confessionem præmittere, aut si extrema morbi vi oppressus id non possit, debet actum contritionis, aut saltem attritionis elicere, ut Sacramenti huius virtute, peccatorum remissionem percipiat, ut docet Isambertus suprà: & antè illum docuerunt Suares disp. 42. sect. 1. Navarrus cap. 22. num. 13. & plures alii.

3. Quæres, an sit aliqua obligatio Extremæ-Unctionis recipiendæ. Respondetur juxta doctrinam S. Thomæ in 4. dist. 23. quæst. 1. art. 1. quæst. 3. ad 1. nullam esse hujus Sacramenti recipiendi sub peccato mortali obligationem, si secundùm se præcisè consideretur; licet enim utilissimum sit ac saluberrimum, nullam tamen nec medii, nec præcepti necessitatem secum invehit, ut probat Isambertus

bertus diſp. 8. art. 1. qui tamen rectè ſubjungit fieri interdùm poſſe, ut infirmus illud non ſuſcipiendo, mortaliter peccet: ſi verbi gratia, illud ex contemptu omittat, vel quamvis abſit contemptus, ſi ex neglectu illius ſcandalum ſequatur, aut infirmus probabile aliquod periculum ſalutis incurrat; quia nullum aliud Sacramentum ſuſcipere poteſt.

Non eſt tamen par ratio illius, cui Sacramenti huius adminiſtratio ex officio incumbit: is enim, ut rectè docet & probat Iſambertus ibid. per ſe, vel per alium Sacerdotem tenetur hoc Sacramentum ſubditis ſuis extremè & periculosè ægrotantibus adminiſtrare, ita ut peccet mortaliter, ſi cognito alicuius infirmi periculo, illi conferre ſine ullâ juſtâ ratione omittat aut differat cum probabili periculo, ne interim ægrotus, illo non ſuſcepto, moriatur. Additque, quòd quamvis infirmus morbo contagioſo laboraret, nec poſſet illi Sacramentum hoc, niſi cum vitæ periculo adminiſtrari, ſi tamen proprius eius Sacerdos aliter ei ſubvenire non poſſit quàm Extremam Unctionem illi conferendo, teneretur etiam cum certiſſimo vitæ periculo hanc illi adminiſtrare, niſi alius Sacerdos eius vices ſuppleat. Docet nihilominùs, quòd ſi moraliter certus ſit de bonâ illius diſpoſitione: quoad ea quæ ſalutem animæ reſpiciunt; puta quia nuperrimè Pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta illi adminiſtravit, tunc non teneri, ſaltem ſub peccato mortali, Extremam Unctionem illi adminiſtrare cum tali periculo.

CAPVT SEPTIMVM.

De Sacramento Ordinis.

SECTIO I.

Utrùm Ordo ſit Sacramentum

NOmen Ordinis, quod ex ſe latiſſimam habet ſignificationem, ab Eccleſia uſurpatum eſt, ut obſervat

Catechismus Romanus part. 2. cap. 7. tum ad designandum Ecclesiasticæ Hierarchiæ statum, in quâ reperiuntur varij Ministrorum superiorum & inferiorum gradus, optimè dispositi ad ea perficienda, quæ cultum divinum, præsertimque Sanctissimum Dominici Corporis Sacrificium spectant: tum ad significandum ritum illum sacrum, quo quisque Ministrorum illorum solemni religione consecratur, ac divino cultui sacrisque Altaribus mancipatur: in quo posteriori sensu de illo quæritur, utrum sit Sacramentum. Quæ quidē quæstio dupliciter intelligi potest: Primò in genere: utrùm in Ecclesia sit Sacramentū Ordinis: Secundò in particulari; utrùm quilibet Ordinum Ecclesiasticorum sit Sacramentum. Pro cuius resolutione

Dicendum 1. Ordinem esse Sacramentum novæ legis à Christo Domino institutum. Hanc veritatem quæ fide est, negaverunt olim Messaliani, ut refert Coccius tom. 2. lib. 8. art. 1. & hodie similiter negant Lutherani, & Calvinistæ, quorum error refellitur, & veritas nostræ fidei probatur.

Primò ex Apostolo 2. ad Timoth. 1. Admoneo te, ut resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mearum; ex quo loco, ubi loquitur Apostolus de Sacrâ Ordinatione ipsius Timothæi, habetur ritus aliquis sensibilis, & collatio gratiæ per hunc ritum: unde sequitur veram rationem Sacramenti in sacra Ordinatione reperiri.

2. Secundò, ex Concilio Calced. can. 2. ubi damnantur illi, qui pecunias pro ordinatione recipiunt, eò quod gratiam Dei vendere censeantur, quæ tamen vendi nec debet, nec potest: & ex Concil. Trident. sess. 23. cap. 3. his verbis: Cum Scripturæ testimonio, Apostolica Traditione & Patrum unanimi consensu perspicuum sit per Sacram Ordinationem, quæ verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet Ordinem esse verè & propriè unum ex septem Sanctæ Ecclesiæ Sacramentis.

Tertiò

Tertiò, ex S. Leone Epiſtola 87. ad Epiſcopos Maurianiæ cap. 1. ubi poſtquam dixit Ordinem Sacerdotii non-iſi benè probatis & exercitatis eſſe conferendū, ſubjungit: Quis diſſimulare audeat, quod in tanti Sacramenti per-erpetratur injuriam? ſi nimirùm indignus ordinetur: & . Ambroſio lib. de dignitate Sacerdot. cap. 5. Quis dat piſcopalem gratiam? Deus, an homo? reſpondet: ſine ubio Deus: ſed per hominem dat Deus: homo im-onit manus; Deus largitur gratiam.

Dicendum 4. non modò Ordinem in genere, ſed eti-m in particulari unumquemque Ordinem Eccleſiaſti-orum eſſe Sacramentum. Antequàm hæc aſſertio pro-etur, ſupponendum eſt ſeptem eſſe Ordines: tres qui di-untur majores: ſcilicet Presbyteratum, Diaconatum, & ubdiaconatum, quatuor verò minores, nimirùm Ordi-m Acolytorum, Exorciſtarum, Lectorum, & Oſtiario-m. Quod conſtat ex variis Conciliis, ſeptem illos Or-nes enumerantibus; ut ex Concilio Romano ſub S. Syl-eſtro cap. 4. Carthag. 4. cap. 2 Florent. in decret. Euge-, & Trident. ſeſſ. 23. cap. 2. ubi expreſsè dicitur non ùm nomina illorum Ordinum, ſed etiam ſingulorum opria miniſteria, fuiſſe in uſu ab ipſo Eccleſiæ initio. m ex Epiſtola Cornelii Papæ ad Fabianum Epiſcopum tiochenum, in qua totius Cleri Romani, enumeratio-m faciens, dicit: In Eccleſia Catholica, id eſt Romana, esbyteros eſſe quadraginta ſex, Diaconos ſeptem, Sub-conos ſeptem, Acolytos quadraginta, duos Exorciſtas, ctores unà cum Oſtiariis quinquaginta duos.

. Hoc præſuppoſito, probatùr aſſertio, primò de illis nibus Ordinibus in genere ex eo quod poſtquam Con-ium Trident. cap. 2. ſeptem illos Ordines enumeravit, demque in Eccleſia ſemper fuiſſe dixit, capite tertio olutè definit Ordinem eſſe Sacramentum, abſque ulla rictione ad majores Ordines, aut minorum excluſio-unde ſequitur ſecundùm eius mentem in omnibus & ulis Ordinibus, majoribus & minoribus, veram Sacra-ati rationem reperiri.

Probatur 2. de singulis Ordinibus in particulari. De Presbyteratu quidem tam ex Conciliis Florent. in dec. Eug. & Trident. suprà, in quibus Presbyteratus tanquam aliorum Ordinum primus & præcipuus enumeratur, & proinde ratio Sacramenti præ aliis competere debet: tum etiam ex SS. Patribus, qui Presbyteratum annumerant aliis Sacramentis, vel Ordinationem Presbyterorum expressè vocant Sacramentum, ut S. Cyprianus serm. de ablut. pedum, S. Augustinus lib. 1. contra Donatist. cap. 1. & S. Leo Epist. 81. ad Dioscorum cap. 1.

De Diaconatu similiter probatur, tum ex eo quod Concilium Trident. sess. 23. can. 6 definivit Hierarchiam Ecclesiæ divina Ordinatione institutam, constare ex Episcopis, Presbyteris & Ministris, ubi per Ministros saltem Diaconos intelligit, quorum proinde Ordinem divinitus institutum esse declarat tùm etiam ex ritu quem servat Episcopus Diaconos ordinans, cum singulis illorum imponens manus dicit: Accipe Spiritum Sanctum: quibus verbis se gratiam illis conferre declarat.

4. Quamvis autem Durandus & Cajetanus negaverint Ordinationem Diaconi esse Sacramentum; monet tamen Isambertus disp. 2. de ord. art. 7. sententiam illorum, licet ante Conc. Trid. utcumque probabiliter defendi potuerit: post illud tamen sine aliquâ censuræ notâ sustineri amplius non posse.

Dices, Diaconos fuisse ab Apostolis institutos Act. 6. idque eo fine, ut pauperum curam gererent; unde sequitur illorum Ordinationem non esse Sacramentum, cum ex Christi institutione non sit.

Respondetur, verum esse Diaconos ab Apostolis ordinatos fuisse; falsum verò Diaconatûs Ordinem fuisse ab illis institutum: constat enim ex ipsius Ecclesiæ traditione, ut docet & probat Isambertus suprà, Sacramentum Ordinis fuisse à Christo Domino in ultimâ cœnâ institutum. Quod autem dicitur Diaconos ab Apostolis ordinatos fuisse, ut pauperum curam gererent, id fuit quidem

anum ex illorum officiis, non verò primarium & præcipuum, ut docet idem Isambertus suprà art. 8. & plenius constabit ex iis, quæ de singulorum Ordinum officiis infrà dicentur.

De Subdiaconatu denique, & aliis minoribus Ordinibus constat, tùm ex authoritate Concil. Trid. suprà, tum etiam ex eo quòd hæc est plurimorum Doctorum, tam antiquorum, quàm recentiorum sententia, ut S. Thomæ in 4. dist. 24. qu. 2. art. 1. qu. 3. S. Bonaventuræ, Richardi, Scoti, Paludani, Majoris, Almaini, Ferrariensis. Eckij, & aliorum quos citat & sequitur Valentia quæst. 1. de Sacr. Ord. pun. 4. quibus etiam subscribit Isambertus disp. 2. de Ord. art. 11.

Nec obstat quòd tres tantùm majores Ordines dicantur sacri: non enim sic vocantur, quasi solis illis ratio Sacramenti competat: sed quia solis illis votum continentiæ annexum est, ut docet idem Isambertus disp. 1. de Ord. art. 6.

5. Verum est quidem S. Ignatium Antiochenum Episcopum Epist. 11. ad Antiochenos supradictis Ordinibus annumerare Cantores seu Psalmistas, & laboratores, qui defunctorum corpora curabant; sed (ut rectè observat Baronius ad an. 44. propè finem) non fuerunt hi Ordines, sed officia merè Ecclesiastica; quod apertè etiam colligi potest ex Concil. Carth. 4. c. 10. ubi dicitur quod Psalmista potest absque scientiâ Episcopi, sola Presbyteri, jussione suscipere canendi officium; & ex consequenti illud non conferebatur per Ordinationem seu consecrationem; sed per meram deputationem seu commissionem.

Objicies ex doctrinâ superiùs explicata consequens fore plura esse Sacramenta quàm septem.

Respondetur, quòd quamvis singuli Ordines habeant rationem Sacramenti, unum tamen in genere Sacramentum simul constituunt, quod sufficit ut Ordo dicatur unum genericè Sacramentum, quod sub se diversas species continet, ut fusiùs explicat Bellarminus lib. 1. de Sacram. Ord. cap. 8.

 Porrò

6 Porrò ſupradictis Ordinibus annumerari meritò debet Epiſcopatus, tanquam ipſius Ordinis Sacerdotalis vertex & ſummitas, quod expreſsè declaravit Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. ubi definit Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc ordinem Hierarchicum præcipuè pertinere, & poſitos eſſe; ſicut ait Apoſtolus, à Spiritu Sancto, regere Eccleſiam Dei, eoſque Presbyteris ſuperiores eſſe, ac Sacramentum Confirmationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe: quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent. Cui veritati ſuffragantur SS. Patres, qui Epiſcopatum vocant, Ordinem, ut S. Anacletus Epiſt. 3. cap. 1. S. Cajus Epiſt. ad Felicem Epiſcopum, & S. Ambroſius l. 3. de Sacr. cap. 1. Neque ſolùm eſt Ordo, ſed etiam Sacramentum nobiliſſimum & perfectiſſimum; quamvis enim nonnulli Theologi olim id in dubium revocaverint, communiter tamen aſſerunt alii omnes, qui fusè citantur apud Bellarm. lib. 1. de Clericis cap. 5. & Valentiam diſp. 9. de Sacris Ordin. qu. 1. pun. 2. apud quem videri poteſt fuſior probatio hujus ſententiæ; quam adeò certam eſſe dicit Iſambertus diſp. 2. de Ord. art. 3. ut contrariam tanquam erroneam prorsùs repudiandam exiſtimet.

Quòd verò ſpectat ad tonſuram Clericalem, quamvis quidam Juris Canonici Doctores aliis Ordinibus illam annumerandam eſſe arbitrentur; communis tamen & vera Theologorum ſententia eſt; non eſſe Ordinem, ſed ſolummodò cæremoniam Eccleſiaſticam, ut S. Thom. in 4. dist. 24. qu. 3. art. 1. S. Bonaventura ibid. & alii communiter docent: & conſtat etiam ex Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 2. de reform. cap. 6. & 10. ubi Tonſura ſemper ab Ordinibus expreſsè diſtinguitur: & in Catech. Rom. part. 2. cap. 7. dicitur Tonſuram tantummodò eſſe præparationem quandam ad Ordines ſuſcipiendos, ſicut Exorciſmus eſt præparatio ad Baptiſmum, & Sponſalia ad Matrimonium.

Quod

7. Quod quamvis ita se habeat, certum est nihilominùs cæremoniam illam Tonsuræ accipiendæ ab iis, qui in Clerum cooptatur, & ab ipsis deferendæ, esse antiquissimam, & ab ipsis Apostolis derivatam, ut videri potest apud Bedam lib. 4. hist. Anglorum, cap. 22. & apud Baronium ad ann. Christi 58. habeturque de illa speciale decretum S. Aniceti Summi Pontificis in Epist. decret. ad Episcopos Galliæ, quo prohibentur Clerici comam nutrite, jubenturque Tonsuram in summitate capitis, in modum spheræ gestare: cuius rei hanc ibi rationem reddit: Quod sicut Clerici discerni debent à laicis in conversatione, sic etiam ab ijsdem in Tonsura, & in omni habitu discreti esse debent. Quod etiam plures alij Summi Pontifices, & plurima Concilia variis subinde temporibus sanxerunt, & novissimè in Conc. Trid. sess. 23. cap. 6. decretum illud renovatum est, sicut & in pluribus aliis recentioribus Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ, ac præsertim Galliæ nostræ Concilis, ut Remensi anno 1583. Turonensi eod. anno. Bituricensi anno 1584. Aquensi an. 1585. Tholosano an. 1590. Burdigalensi an. 1614. &c ex quibus apparet universam Ecclesiam his novissimis temporibus veluti conspirare voluisse ad religiosam illam Tonsuræ Clericalis traditionem & praxim communibus suffragiis denuò stabiliendam; unde infertur non sine gravi peccato à Clericis, præsertim majoribus Ordinibus initiatis, aut beneficium aliquod Ecclesiasticum obtinentibus, hanc Tonsuræ deferendæ legem contemni vel negligi posse, ut infra in appendice peculiari ad calcem huius operis fusius explicabitur.

SECTIO II.

Quæ sit materia & forma Sacramenti Ordinis

QVæstionis propositæ duplex sensus esse potest. Primus, quæ sit materia & forma Sacramenti Ordinis in generali. Secundus, quæ sit specialis materia & forma

 cuius-

cuiuscunque Ordinis in particulari. Pro cuius in utroque sensu resolutione.

Dicendum 1. Materiam remotam Sacramenti Ordinis in generali, esse rem illam, quæ ab Episcopo traditur illi, qui Ordinē aliquē suscipit : proximā esse huius rei traditionem : formam denique in verbis illis consistere, quæ ab Episcopo proferuntur modo imperativo, cum expressione potestatis quæ confertur. Ita Sotus, Victoria, Bellarm. & plures alii, quos citat & sequitur Bonacina disp. 8. de Sacram. Ord. quæst. unic. punct. 3. Constatque tùm ex Concil. Carthag. 4. & ex Florent. in decr. Eug. ubi dicitur Sacramenti Ordinis materiam esse illud, per cuius traditionem confertur Ordo ; formam verò esse verba ab Episcopo in eiusmodi traditione prolata : tùm ex iis, quæ de materia & forma singulorum Ordinum in particulari docentur.

Dicendum 2. Materiam Ordinationis Ostiarij esse traditionem Clavium per Episcopum factam : Lectoris, traditionem Codicis, de quo Ordinandi legere debent : Exorcistæ, traditionem libri Exorcismorum ; Acolyti, traditionem ceroferarij & urceoli vacui. Formam verò esse verba cuique materiæ correspondentia, quæ ab Episcopo, dum eiusmodi instrumentum Ordinandis tradit, proferuntur ; quæ quidem habentur in Pontificali. Ita citati DD. apud Bonacinam suprà. Et constat tùm ex præfato Concil. Carthag. 4. can, 6. 7. 8. & 9. & Flor. in decr. Eugen. tùm ex Catech. Rom, part. 1. cap. 7. ubi hæc omnia distinctè explicantur.

Dicendū 3. duplicem esse materiam partialem, duplicemque formam Subdiaconatûs, Diaconatûs & Presbyteratûs. Prior materia partialis Subdiaconatûs est traditio calicis vacui cum patena vacua, cui partialis hæc forma respondet ; Videte cuiusmodi ministerium vobis traditur : posterior eiusdem materia partialis, est traditio libri Epistolarum, cui respondet altera partialis forma : Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem legendi

in Ecle-

in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quàm pro defunctis. Similiter prior partialis materia Diaconatûs est manuum Episcopi impositio, quæ fit super ordinandum: forma ei correspondens sunt hæc verba: Accipe Spiritum Sanctum ad robur ad resistendum Diabolo & tentationibus eius, in nomine Domini: posterior partialis materia est traditio libri Evangeliorum, forma ei respondens: Accipite potestatem legendi Evangeliū in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quàm pro defunctis, in nomine Domini. Denique prior partialis materia Presbyteratûs est traditio calicis cum vino, & patenæ cum pane superposito; forma correspondens super hæc verba: Accipe potestatem offerendi Sacrificium Dei, Missasque celebrandi, tam pro vivis, quàm pro defunctis, in nomine Domini: posterior partialis materia eiusdem est impositio manuum Episcopi super Ordinandum; partialis item forma ei respondens sunt hæc verba: Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

3. Hæc autem doctrina circa prædictorum Ordinum materiam & formam desumpta est tùm ex citato Concil. Carthagin. & Florent. tùm etiam ex Pontificali, & Catechismo Romano, ubi hæc omnia fusè declarata habentur; pro cuius confirmatione non requiritur alia probatio quàm ipsius Ecclesiæ auctoritas. Quamvis autem non planè constet inter Theologos, utrum Subdiaconatûs & Diaconatûs materia & forma sit duplex (de Presbyteratu enim nullus est ambigendi locus) quibusdam hanc, aliis illam tanquam solam & sufficientem assignantibus, sententia tamen illorum, qui duplicem illam materiam & formam partialem in utroque illo Ordine agnoscunt, videtur esse non solùm probabilior, ob rationes, quæ apud Isambertum disp. 3. art. 2. & 3. videri possunt, sed etiam in praxi tenenda; cùm in iis quæ ad Sacramentorum validitatem spectant, tutior semper pars amplectenda sit.

4. Dicendum, triplicem esse materiam partialem Episcopa-

ſcopatûs, triplicem item formam partialem. Prima illi us materia partialis eſt impoſitio manuum à tribus Epiſcopis facta ſuper caput illius, qui in Epiſcopum ordinatur; forma ei correſpondens ſunt hæc verba ab illis tribus ſimul prolata: Accipe Spiritum Sanctum. Secunda materia partialis eſt unctio capitis & manuum ipſius electi in Epiſcopum, facta per conſecratorem Epiſcopum: forma ei reſpondens ſunt verba, quæ in ipſa unctione ab Epiſcopo conſecratore proferuntur. Tertia denique partialis materia eſt traditio Baculi Paſtoralis, Annuli & libri Evangeliorum: forma ei reſpondens, ſunt verba, quæ in ipsâ traditione conſecrator Epiſcopus profert.

Vaſqueſius quidem cum quibuſdam aliis Theologis quos citat diſp. 240. cap. 5. exiſtimat materiam Epiſcopalis Ordinationis in ſola manuum impoſitione à 3. Epiſcopis factâ, conſiſtere; formam item in ſolis verbis, quæ tunc ab illis proferuntur; obſervatque paucos admodum Theologos ſcripſiſſe de materiâ & formâ Epiſcopalis ordinationis: nihilominùs probabilior eſt, & in praxi tenenda ſententia in aſſertione noſtrâ explicata, ob varias auctoritates & argumenta, quibus fusè illam propugnat Iſambertus art. 4. quæ apud illum videri poſſunt.

5. Cæterùm ad ſolvendas plures difficultates, quæ circa materias illas & formas ſingulorum Ordinum poſſent occurrere, obſervandum eſt id, quod docet Bellarminus cap. 9. de Ord. credibile eſſe Chriſtum Dominum iſtas omnes materias Ordinum inſtituiſſe; non quidem in particulari, ſed generatim præcipiendo Apoſtolis, & per illos Epiſcopis eorum ſucceſſoribus, ut Ordines conferrent per traditionem inſtrumentorum illorum, quibus ſignificaretur eorum poteſtas. & verbis conceptis eandem illam traditionem exprimerent: quod etiam pluribus probat Iſambertus art. 6. idemque art. 8. rectè monet non ſolùm præcepti, ſed etiam Sacramenti neceſſitate requiri ut qui Ordinem aliquem ſuſcipiunt, quòd maximè notandum eſt; illius materiam ab Epiſcopo porrectam phyſicè tangant;

tangant: quod variis argumentis probat, ac præsertim authoritate Clementis VIII. Summi Pontificis, qui speciali diplomate decrevit reordinari saltem sub conditione eos, qui tunc temporis fuerant ab Episcopo Sagiensi ordinati, eò quòd nec Episcopus ille per seipsum tradidisset instrumenta ordinandis, nec ordinandi physicè instrumenta illa tetigissent.

SECTIO III.

Quis Sacramentum Ordinis conferre, quis item illud suscipere possit.

I. CErtum est ex fide, ordinarium huius Sacramenti Ministrum esse solum Episcopum, ut constat ex Concilio Florent. in decret. Eug. & Trident. sess. 13. cap. 4. & etiam ex perpetuâ Ecclesiæ traditione manifestum est, ut ex variis Conciliorum & SS. Patrum testimoniis probat Bellarm. cap. 11. de Ord. Sed difficultas est, utrùm omnis & quilibet Episcopus possit validè ordinare; item utrùm ex commissione Sum. Pont. possit aliquis alius ab Episcopo conferre Ordines. Pro cuius resolutione,

Dicendum 1. quemlibet Episcopum, etiam hæreticum aut degradatum, Ordines validè conferre posse, dummodò materiam & formam legitimam cum debitâ intentione adhibeat. Ita S. Thomas in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2. S. Bonavent. ibid, art. 1. quæst. 2. Scotus, Richardus, Durandus, Paludanus, & alii communiter in eandem distinctionem. Ratio est, quia potestas ordinandi pendet fundamentaliter & essentialiter à charactere Episcopali, sicut potestas consecrandi pendet à charactere Sacerdotali, cùm ipsa Ordinatio fiat per modum cuiusdam consecrationis; character autem ille æquè in Episcopis ac in Sacerdotibus est indelebilis.

Neque obstat cap. Nullum 9. quæst. 2. in quo vacua & inania dicuntur omnia, quæ gesserat Episcopus, functiones aliquas in aliena Diœcesi, & super alienum Clerum

exercens: hæc enim, ut rectè observat & probat Isambertus disp 6. art. 1. intelligenda sunt non de sacrâ Ordinatione, sed de aliis ad Ecclesiasticam disciplinam spectantibus: unde etiam in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. & sess. 23. cap. 8. non dicitur esse reordinandus ille, qui ab alieno Episcopo sine proprij licentiâ Ordines accepit; sed tantùm decernitur, ut à susceptorum Ordinum executione, quandiu proprio Episcopo visum fuerit, maneat suspensus.

Quamvis autem valida fit Ordinatio ab Episcopo alieno, vel etiam hæretico aut degradato facta, est tamen illicita; ut enim Episcopus non modò validè, sed etiam licitè Ordines conferat, nonnisi subditis suis illos conferre debet, aut alienis ex licentiâ proprij Episcopi, & insuper ab omni censurâ & impedimento Canonico debet esse immunis. Concedit tamen idem Concilium sess. 23. cap 9. ut Episcopus familiarem suum, seu domesticum, licet sibi non subditum, ordinare possit, dummodò fuerit cum eo per triennium commoratus.

2. Dicendum, ex dispensatione Summi Pontificis simplicem Sacerdotem conferre posse quatuor minores Ordines, Subdiaconatum, & Diaconatum. De minoribus constat ex eo quòd Abbates regulares possint ex concessione Summi Pontificis Tonsuram & quatuor minores Ordines Regularibus sibi subditis conferre, ut habetur ex cap Quoniam, dist. 69. & cap Cùm contingat, extra de ætate & qualitatibus Ordinand. & etiam ex Concil. Trident sess. 13. cap. 21. de reform. De Diaconatu & Subdiaconatu similiter constat ex privilegio per Innocentium VIII anno Domini 1488. Abbatibus Cistertij concesso, ut quibuscunque Monachis sui Ordinis Subdiaconatum & conferre possint.

De Presbyteratu verò, cùm nullum extet similis privilegij exemplum, nec ulli simplici Sacerdoti, quamvis in eminentissima dignitate constituto Summus Pontifex unquam concesserit facultatem ordinandi Sacerdotes indè

meritò

meritò infertur ejusmodi facultatem ita soli Episcopo competere, ut nullis aliis delegari aut committi possit.

Quod autem spectat ad Episcopatum; quamvis jure communi tres Episcopi ad ordinandum seu consecrandum Episcopum requirantur, ut habetur ex Pontificali Romano, & variis argumentis probat Isambertus disp. 6. art. 1. potest tamen Summus Pontifex dispensare, ut unus Episcopus alium Episcopum ordinare solus possit; quod probari solet ex facto S. Gregorij Papæ, qui cum Augustino Episcopo in Angliam misso dispensavit, ut quandò ibi solus esset Episcopus, solus etiam posset alios Episcopos ordinare, donec plures essent, qui cum illo Episcopalem ordinationem facerent.

3. Dicendum. Divino jure omnem & solum masculum baptizatum sacræ Ordinationis esse capacem. Ita S. Thomas in 4. dist. 5. qu. 2. art. 1. estque de fide contra Collyridianos & Cataphrygas hæreticos, qui mulieres sacris Ordinibus initiabant, ut testatur S. Epiphanius hæresi 79. & probatur ex Apostolo 1. Timoth. 2. ubi prohibet mulierem dominari in virum; & 1. Cor. 12. jubet esse subditam, nec permitti ei in Ecclesia loqui vel docere: qui verò ad Ordines promoventur, accipiunt præeminentiam & potestatem in alios: & cap. Nova quædam, de pœnit. & remiss. dicitur mulierem sacræ Ordinationis esse adeò incapacem, ut ne quidem Sanctissimæ Virgini Deiparæ, quæ tamen universis Apostolis longè dignior & eminentior fuit, Claves Regni Cœlorum traditæ fuerint.

Objicies, ex antiquis Canonibus constare, mulieres quasdam olim ordinatas fuisse Presbyteras, Diaconissas, & Ostiarias; &c.

Respondetur, Diaconissas & Ostiarias non fuisse ullo Ordine insignitas, sed tantùm deputatas ad quædam officia & munia exteriora, præsertim erga alias mulieres obeunda: Presbyteras verò fuisse, vel viduas longè aliis seniores ob ætatem sic dictas, ut patet ex capit. Mulieres, distinct. vel sic vocatas fuisse mulieres conjugatas, qua-

rum mariti ad Presbyteratum seu sacerdotium promoti fuerant, quæ tamen in perpetuâ continentiâ cælibes permanebant; sicut etiam illæ, quarum conjuges ad Episcopalem Ordinem evecti fuerant, quæ tamen similiter in perpetuo cælibatu vivebant, dicebantur Episcopæ, ut patet ex Concilio 2. Turonensi Canon. 20. & Altissiodorensi can. 21.

4. Dicendum, ut quis licitè Ordines suscipiat, requiritur in primis, ut nullâ lethali culpâ sit inquinatus: Qui enim, ut loquitur Cathechismus Romanus, mortiferi alicujus peccati sibi conscius initiari se curaret vel pateretur, novo se & maximo scelere obstringeret: quare ibidem monet, ut, qui sacris initiandi sunt, priùs Pœnitentiæ Sacramento conscientiam purgare diligenter studeant.

Præterea requiritur, ut nullo Censuræ vinculo innodatus, nullâ etiam irregularite impeditus sit: quod infra suo loco explicabitur. Item ut legitimo tempore & idoneâ ætate ordinetur, habeatque alias qualitates seu dispositiones jure divino vel Ecclesiastico præscriptas.

Atque in primis quod spectat ad tempus, prima Tonsura Clericalis quâcunque die & horâ conferri potest, ut habetur in Pont. Rom. Quatuor minores Ordines, quando seorsim à majoribus conferuntur, in Dominicis tantùm & Festivis diebus, idque manè, ut ibidem præscribitur; tres verò majores Ordines, nonnisi in Sabbatis quatuor temporum, & in Sabbato ante Dominicam Passionis, & ante Dominicam Resurrectionis, ut constat ex universali Ecclesiæ praxi, & habetur cap. De eo, de temporibus Ordinat. & cap. ult. dist. 75. Ordinatio verò Episcopi, nonnisi die Dominica fieri debet, idque ex antiqua Ecclesiæ consuetudine, docet S. Leo Epist. 79. ad Dioscorum cap. 1. & habetur cap. Quotidie, dist. 75.

5. Ad legitimum tempus Ordinationis pertinet etiam observatio interstitiorum: id est, ut post aliquem Ordinem susceptum, nonnisi anno elapso superior Ordo conferatur: quod non solùm in majoribus Ordinibus, sed

etiam,

sed etiam in minoribus locum habere, testantur Navarrus, Reginaldus, Menochius, & alii apud Bonacinam disp. 8. quæst. un. de Ord. pun. 1. Potest tamen Episcopus in illis temporum interstiis ex causa rationabili dispensare, & omnes etiam minores Ordines simul & eodem die conferre: non verò duos majores, neque etiam ipsos minores simul cum aliquo majori, nisi fortè ex aliqua particulari consuetudine minores Ordines cum Subdiaconatu eodem die conferri soleant; quam quidem consuetudinem damnari non debere asserunt S. Antoninus, Henriques, Navarrus, & alij apud Laymannum cap. 28. de Ord. cùm à Concilio Trident. damnata non fuerit.

6. Quod verò spectat ad ætatem, Concilium Trident. decrevit sess. 21. cap. 12. de reform. Ut nullus in posterum ad Subdiaconatûs Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatum ante vigesimum tertium, ad Presbyteratum ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur: quod tamen intelligendum esse de annis inchoatis constat, tùm ex Bulla Pij Secundi, quam refert Quaranta verbo, Ordinatis, tùm ex communi Ecclesiæ praxi: ad Episcopatum verò requiruntur juxta juris antiqui dispositionem triginta anni completi, ut habetur cap. Cùm in cunctis, de Electione; ad Tonsuram denique & minores Ordines nulla in Concil. Trident. certa præscribitur ætas; sed id Episcopi judicio relinquitur; dummodò tamen servetur Constitutio Bonifacij VIII. c. Nullus, de temporibus in Ordin. 6. ubi prohibitum est, ne Clericalis Tonsura infanti, id est minori septem annis, ut explicat Glossa, conferatur. Certè ex dispositionibus illis, quas ad Clericatum aut minores Ordines Concilium exigit, de quibus agetur sectione sequenti, satis apertè colligitur, secundùm mentem Concilij, requiri ætatem non modò rationis, sed etiam paulò maturioris judicij capacē.

SECTI-

SECTIO IV.

Quænam qualitates seu dispositiones requirantur in illis, qui ad Ordines sunt promovendi.

I. VT nihil nisi certum, & ab Ecclesia non modò pr batum, aut prioribus sæculis usitatum; sed etiar pro tempore præsenti præscriptum, proindéque ab omn bus servandum proponamus. ipsius Concilij Trident. d creta paulò fusiùs attexemus; ut ex iis attentè consider tis ac perpensis, quivis intelligat quæ sit Ecclesiæ mens quodve super hoc Ordinationis sacræ negotio consilium

Atque in primis quod spectat ad primam Tonsuram sic de illa Concilium loquitur sess. 23. cap. 4. de reform Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confi mationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti no fuerint, quique legere & scribere nesciant, & de quibu probabilis conjunctura non sit. secularis judicij fugienc fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ g nus elegisse: quibus verbis quatuor dispositiones requir in eo, qui Clericali militiæ cupit ascribi. Prima est, ut Sa cramentum Confirmationis jam receperit: quod quiden jam strictè præceptnm esse docet Bonacina disp. 8. quæst un. de Ord. pun. 5. ut existimet eum peccare mortalite qui Tonsura Clericali ante susceptum Confirmationis S cramentum initiatus fuerit. Secunda est, ut fidei rudim ta fuerit edoctus, id est ut non modò Catechismum m moriter didicerit, quod pueris familiare est, sed præserti ut ipsius doctrinæ Christianæ sensum perceperit; ita de præcipuis ejus Mysteriis interrogatus aptè respondei possit. Tertia, ut legere ac scribere sciat. Quarta deniqu ut non alicuius temporalis commodi causâ, sed solu modò, ut Deo fidelem cultum præstet, hoc vitæ gen elegerit: quæ verba maximè perpendi debent: illis quidem declarat Ecclesia, in eo qui Tonsuram Clericale suscepturus est, prærequiri, ut attentè consideret, qu

sit

ſit illud vitæ Clericalis genus, quod amplecti cupit: neq; ſit alienâ inductione, aut præcipitanter, ſed spontè & præmiſsâ maturâ deliberatione, adhibitoque (quod maximè conducit) viri alicuius pij & prudentis conſilio illud eligat, non ullo humano reſpectu, neque beneficij alicuius captandi gratiâ, aut commodiùs vivendi ſpe, ſed fidelis & ſinceri obſequij Deo præſtandi causâ unicè ad id inductus; de quibus omnibus & ſingulis ad primam Tonſuram initiandos ſeriò examinari debere, conſtituit S Carolus Borromæus in Concilio 4. Medioſanenſi, titul. de iis q æ pertinent ad ſacras Ordinationes.

2. De minoribus autem Ordinibus Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 12. de refor. Minores Ordines ijs, qui ſaltem linguam latinam intelligunt, per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire videretur, conferantur: ut eo accuratius, quantùm ſit huius diſciplinæ pondus poſſint edoceri, ac in uno quoque munere, juxtà præſcriptum Epiſcopi ſe exerceant, idque in ea, cui aſcripti ſunt Eccleſia, niſi fortè ex cauſa ſtudiorum abſint; atque ita de gradu in gradum aſcendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum & doctrina major accreſcat: quod & bonorum morum exemplum, & aſſiduum in Eccleſia miniſterium, atque major erga Presbyteros & ſuperiores Ordines reverentia, & crebrior quàm anteà Corporis Chriſti communio maximè comprobabunt. Quibus verbis ſex præſertim diſpoſitiones exigit in iis, qui ad minores Ordines promoventur. Prima eſt, ut ſaltem linguam latinam intelligant. Secunda, ut accuratè edoceantur, quæ ſit illorum Ordinum ratio, & quæ ſingulorum propriæ functiones. Tertia, ut alicui Eccleſiæ aſcribantur, ibique in ſuſcepti Ordinis munere, juxta Epiſcopi præſcriptum, ſe exerceant, antequam ad altiorem gradum evehantur. Quarta, ut Presbyteris, aliiſque Superioribus Eccleſiaſticis, & potiori adhuc ratione ipſi Epiſcopo, reverentiam & obſervantiam debitam exhibeant. Quinta, ut modeſtiâ & bonorum morum exemplo cæteris præfulgeant. Sexta denique, ut

ad ſacram

ad ſacram Corporis Chriſti communionem frequenter accedant, adeòque ut vitam ducant tanti Sacramenti frequenti ſuſceptione dignam. De quibus teſtimonium à Parocho & Scholæ Magiſtro habere debent, ut ab eodem Concilio præſcribitur eiuſdem ſeſſ. cap. 5.

3. Jam quod ſpectat ad Subdiaconatum, Diaconatum & Presbyteratum, Concilium in primis declarat c. 11. ad Ordines illos aſſumi debere, Dignos dumtaxat, quorum probata vita ſenectus ſit. Subjungit deinde cap. 13. Subdiaconos & Diaconos ordinandos eſſe, habentes bonum teſtimonium, & in minoribus Ordinibus jam probatos, ac literis, & iis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, inſtructos: qui ſperant Deo authore ſe continere poſſe, qui etiam Eccleſiis quibus adſcribentur, inſerviant; ſciantque maximè dicere, ſi ſaltem diebus Dominicis, & Solemnibus, Altari cum miniſtraverint, ſacram Communionem percipiant. Demum de Presbyteratu ſic loquitur c. 14. Qui piè & fideliter in miniſteriis ante actis ſe geſſerint, & ad Presbyteratus Ordinem aſſumuntur, bonum habeant teſtimonium: ij ſint qui non modò in Diaconatu ad minus annum integrum, niſi ob Eccleſiæ utilitatem ac neceſſitatem, aliud Epiſcopo videatur, miniſtraverint; ſed etiam ad populum docendum ea quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac adminiſtranda Sacramenta diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, atque ita pietate ac caſtis moribus conſpicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, vitæ monita ab eis poſſint expectari.

4. Ex quâ Concilii doctrina intelligitur ſex præſertim diſpoſitiones in illis requiri, qui ad ſacros illos Ordines promoveri cupiunt. Prima eſt, ut probata fuerit, & exemplaris eorum vita, idque teſtimonio fide digno conſtet. Secunda, ut in ſuſceptis Ordinibus debitè miniſtraverint, & in ſuſcipiendis miniſtrare ac inſervire ex animo velint, præſertim in eâ Eccleſia, cui vel ratione beneficij quod obtinent, vel ex Epiſcopi præſcripto fuerint adſcripti. Ter-

tia, ut erga Sacram Euchariſtiam impensè affecti, illius participationem frequenter, ac ſaltem diebus Dominicis ac ſolemnibus expetiverint. Quarta, ut tales ſint, qui Deo bene juvante perpetuam & illibatam caſtitatem tam corporis, quàm animi ſervare ſe poſſe ſperent. Quinta, ut probè teneant ea, quæ ad ſuſceptorum Ordinum functiones aptè ac debitè exercendas pertinent, v. g. cæremonias, cantum Eccleſiaſticum, Officii divini recitandi ordinem; &c. Sexta denique, ut ea ſcientia polleant, ij præſertim, qui ad Presbyteratum promovendi ſunt, quæ ipſis ſufficiat, tùm ad Sacramenta debitè adminiſtranda, tùm ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem: unde manifeſtum eſt pleroſque decipi, exiſtimantes ſufficere ſimplici (ut loquuntur) Sacerdoti, qui neque curam animarum ſuſcipere, neque divinum verbum prædicare, neque audiendis Confeſſionibus, aut aliis Sacramentis adminiſtrandis vacare intendit; ſi linguam Latinam utcumque intelligat, & ea quæ ad Miſſam celebrandam, officiumque divinum recitandum ſpectant, didicerit; cùm tamen Concilium abſolutè nullos ad Sacerdotium velit promoveri, niſi qui ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, & adminiſtranda Sacramenta idonei comprobentur. Eſto enim, nunquam velit Sacerdos ille Sacramentum ullum miniſtrare, aut fidei Chriſtianæ rudimentis neminem imbuere (de quo quid coram ſupremo Judice reſpondeat ipſe viderit) certè occaſiones non infrequenter occurrere poſſunt, in quibus urgente aliqua neceſſitate, vel puerum, vel aut quemvis alium de præcipuis fidei Myſteriis erudire, vel Baptiſmum infanti de vitâ periclitanti miniſtrare, aut abſolutionem Sacramentalem alicui ſubitaneâ ægritudine, aut alio repentino caſu, in extremis vitæ conſtituto conferre tenebitur, quandò nullus alius Sacerdos advocari poterit: quid tunc ille doctrinæ fidei & diſciplinæ Sacramentalis inſcius, acturus eſt, in quas anguſtias redactum ſe deprehendet: quandò dubius

& an-

& anceps animi, fortassis absolutionem Sacramentale[m] indigno & indisposito sacrilegè impertietur, vel denega-bit ei quem absolvere deberet: sicque illum manifest[è] æternæ salutis amittendæ periculo exponet.

5. Porrò de ijs omnibus diligens examen ab Episcop[o] præmittendum esse decrevit Concilium, ne manus cit[ò] minusque consideratè aliis imponens, ipsorum pecca[tis] communicet. Hujus quidem examtnis forma exactissim[a] à S. Carolo Borromæo in praxim redacta, videri pot[est] in Concilio V. Mediolanensi, ubi plurima reperientu[r] quæ suprà relatis Concilij Tridentini decretis majore[m] adhuc afferent lucem.

Supradictis dispositionibus ad sacros Ordines requisi[tis] addenda est adhuc una, quæ non aliis quàm ipsimet Co[n]cilij verbis meliùs aut efficaciùs exprimi potest. Si igit[ur] Concilium sess. 22. c. 2. de reform. Cùm non deceat e[os] qui divino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedec[ore] mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere, c[om]pertumque sit complures plerisque in locis ad sacros O[r]dines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus ac fal[la]ciis confingunt se beneficium Ecclesiasticum, aut etia[m] facultates idoneas obtinere: statuit sancta Synodus, [ne] quis deinceps Clericus secularis, quamvis aliàs sit idon[e]us moribus, scientiâ & ætate, ad sacros Ordines prom[o]veatur, nisi priùs legitime constet eum beneficium Ecc[le]siasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacif[icè] possidere. id verò beneficium resignare non possit, [ni]si factâ mentione quod ad illius beneficii titulum sit pr[o]motus: neque ea resignatio admittatur, nisi constito qu[od] aliunde commodè vivere possit, & aliter facta resigna[tio] nulla sit: Patrimonium verò, vel pensionem obtinen[tes] ordinari posthac non possint, nisi quos Episcopus judi[ca]verit assumendos pro necessitate vel commoditate Ecc[le]siarum suarum; eo quoque priùs perspecto, patrimoni[um] illud vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque e[sse] quæ ijs ad vitam sustentandam satis sint; atque illa d[e]inceps

inceps sine lienntiâ Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenùs possint, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti; vel aliunde habeant unde vivere possint, antiquorum Canonum pœnas super his innovando. Ex hoc autem Concilii decreto colligi potest quàm graviter peccent illi, qui ficto interdum & ementito patrimonii titulo, se Ordinibus sacris ingerunt: aut stipulationes aliquas de retrocedendo titulo illo, aut fructibus eius nunquam exigendis, contra Concilii mentem faciunt, neque verentur Spiritui Sancto mentiri: qui haud dubiè maledictionem pro benedictione expectare debent, ac meritò formidare, ne tam indigna & sacrilega tanti Sacramenti susceptio, ipsis in animæ perniciem, æternamque ruinam vertatur.

SECTIO V.

Quinam sint huius Sacramenti effectus.

I. DIcendum, per dignam cujusque Ordinis majoris vel minoris susceptionem conferri gratiam, tùm sanctificantem (quod omnibus Sacramentis commune est, ut ex antè dictis constat) tùm specialem & cuiusque Ordinis propriam, id est, jus quoddam ad accipienda specialia quædam auxilia proportionata functionibus & officiis, uniuscujusque illorum Ordinum propriis, per quæ, is qui Ordine aliquo initiatus est, peculiari modo juvatur, & idoneus efficitur ad officia illa debitè exercenda: quæ quidem auxilia non solùm tunc cùm Ordo suscipitur; sed præsertim quoties susceptus Ordo exercendus est, ipsi ordinato speciali Dei providentiâ conferuntur, ut fusiùs explicat & probat Isambertus disp. 4. de Ord. art. 1.

Dicendum 2. Per Sacramentum Ordinis imprimi characterem indebilem, proindéque ordinationem iterari non posse: quod expresè definitum est in Concil. Trid. sess. 23. can. 4. unde quando contingit, propter quædam crimina, ordinatos interdùm deponi, vel degradari, non

aufer-

aufertur ab eis character Ordinis, sed tantùm gradus, ho-
nor & locus Ordini debitus: ita ut quoad hunc gradum,
honorem, & locum, cum laicis reputentur.

Dicendum 3. Per Ordinum susceptionem acquiri ju
quoddam ad sacras aliquas & religiosas functiones cu
iusque Ordinis proprias legitimè exercendas; cum eo præ
sertim fine unusquisque Ordo conferatur, ut patet tum e
verbis formæ cuiusque Ordinis propriæ: tum ex aliis mo
nitis, quæ ab Episcopo ad ipsos ordinandos diriguntu

2. Quæres, quænam sint functiones illæ cuiusque O
dinis propriæ. Respondetur præcipuas has esse, prou
ex Pontificali & Catechismo Romano habetur.

Ostiariorum functiones propriæ sunt, Templi & Sacra
rij claves ac januam custodire, & aditu templi arcere eos
quibus ingredi vetitum est; item curare, ne quis dùm
Sanctissimum Missæ Sacrificium peragitur, propiùs quàm
par est, ad Sacram Aram accedat, aut Sacerdotem rem
divinam facientem interpellat: campanas etiam pulsare
& librum aperire ei qui prædicat. Magnam olim in Ec
clesia huius Ordinis, licet inter omnes Ordines minimi
dignitatem fuisse vel ex eo colligitur, ut rectè observa
Catechismus Romanus parte 2. cap. 7. quod nunc etiam
Thesaurij officiũ qui Sacrarij custos est, proindeq; ad osti
ariatûs Ordinem propriè pertinet, inter honestiora Eccle
siæ munera recensetur.

Lectorum officium est, in Ecclesia novi & veteris te
stamenti libros clarâ & distinctâ voce recitare, præsertim
eos, qui inter nocturnam legi solent psalmodiam: item
prima Christianæ religionis rudimenta fidelibus tradere
nec-non panem & fructus novos benedicere.

Ad Exorcistas pertinet, imponere manus energume
nis, seu iis, qui ab immundis spiritibus obsidentur; & a
ipsis corporibus obsessis per Exorcismi verba spiritus im
mundos depellere: item à Communione indignos exclu
dere, nec non aquam ad ministerium Baptismi requisi
tam Sacerdoti ministrare.

Acoly-

Acolytorum partes sunt, Subdiaconum & Diaconũ in Altari ministerio assectari, eisque inservire; vinum & aquam ipsis ad Eucharistiam porrigere; luminaria Ecclesiæ accendere, eademque accensa, cùm Missæ Sacrificium celebrandum est, ac præsertim cùm Evangelium legitur deferre.

3. Subdiaconorum munus est, ut nomen ipsum declarat, Diacono ad Altare inservire, sacra item linteamina, id est, corporalia & pallas Altaris abluere; panem & vinum aliaque ad Sacrificij usum necessaria præparare: aquam Sacerdoti manus in Altari abluenti præbere; Epistolam altâ voce in Missa legere; & Sacerdoti sacris operanti tanquam testem assistere; illumque custodire, ne à quoquam interturbari possit.

Ad Diaconos spectat, Sacerdoti ministranti proximè ministrare, in ipso Missæ Sacrificio Evangelium publicè legere; item ex commissione Superiorum Baptismi Sacramentum conferre, verbumq; divinum fidelibus prædicare: est etiam illorum, vi Ordinationis suæ Episcopum sequi, quando id ab illis exigit, eum concionantem aut celebrantem custodire; & instar oculorum eius pervestigare, num omnia in urbe vel Diœcesi rectè se habeant: & si quæ secùs deprehenderint: de his Episcopum commonefacere; quod hodie ad Archidiaconos præsertim devolutum est.

Sacerdotum denique functiones propriæ sunt, Sanctissimum Missæ Sacrificium offerre: Baptismum, aliaque Sacramenta (si Confirmatio & Ordo excipiatur) conferre; verbum divinum prædicare; & alia omnia ad salutem animarum, cultumque divinum spectantia, quæ Episcopo iure divino aut Ecclesiastico, minimè reservantur, secundum Ecclesiasticas leges peragere.

4. Quod autem spectat ad Episcopos, nostræ tenuitatis non est verticem illum Ecclesiasticæ dignitatis attingere; sufficiat hîc nobis cum debita reverentia suspicere culmen illud, & munus ipsis etiam humeris Angelicis formidan-

dum : illosque ut Cleri ac populi Patres & Pastores debitâ observantiâ prosequi: ipsorum est, si libuerit, in sacris Scripturarum, Conciliorumque codicibus, quid Spiritus Sanctus ad optimum Ecclesiarum regimen ab ipsis exigat perquirere, ac præsertim in Concil. Trident. sess. in decr. de modo benè vivendi, item sess. 5. cap. 1. refor. sess. 22. in decr. de observandis & vitandis in celeb. Miss. sess. 23. cap. 1. 2. 3. 4. 5. &c. de refor. sess. 24. cap. 3. & 4. de ref. sess. 25. cap. 2. 3. &c.

Nec illud omittendum, quod habetur sess. 23. cap. de ref. ubi Concilium varias Ordinum Ecclesiasticorum functiones pluribus in locis intermissas esse, & in desuetudinem abiisse conqueritur: Hortaturque omnes & singulos Prælatos Ecclesiarum, ac illis præcipit, ut quantùm fieri commodè poterit, in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis & Parochialibus suæ Diœcesis, si populus frequens & Ecclesiæ proventus id ferre queant, huiusmodi functiones curent restituendas, &c.

CAPUT OCTAVUM,

De Sacramento Matrimonij.

SECTIO I.

Utrùm Matrimonium sit Sacramentum.

1. MAtrimonij nomine, ut docet Catechismus Rom. part. 2 cap. 8. intelligitur legitima viri & mulieris conjunctio individuam vitæ societatem continens. Dicitur autem Matrimonium, vel quia fœmina eo præsertim fine nubit, ut mater fiat; vel quia prolem concipere, parere, educare, ad matrem præsertim spectet. Vocatur etiam conjugium, eò quòd virum ac mulierem sub uno eodemque quasi mutuo jugo, ad fidem servandam &

lam, & onera Matrimonij sustinenda constituat. Nuptiarum quoque nomine nuncupatur: quia, ut observat S. Ambrosius lib. 1. de Abraham, cap. 9. virgines tradendæ in matrimonium velo se operire & quasi obnubere solebant, idque in signum tùm pudoris, tum etiam subjectionis erga virum.

Est autem triplex Matrimonium, scilicet legitimum, ratum & consummatum. Legitimum dicitur illud, quod legitimo consensu inter personas non impeditas contractum est; quale olim erat ante Christi Domini adventum, & etiam nunc inter Ethnicos & infideles esse solet. Ratum includit in se legitimum, addit verò rationem Sacramenti, per quod majorem firmitatem, & indissolubilitatem acquirit: unde Innocentius III. in cap. Quanto, de divortijs: Et si, inquit, Matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum; quia, ut ait Glossa, potest dissolvi; inter fideles autem non tantùm legitimùm, sed & ratum existit, ac proinde indissolubile. Deniq; Matrimonium dicitur consummatum, quod reali corporis usu, & legitimâ copulâ perficitur & completur.

2. In primâ quidem mundi conditione Matrimonium à Deo institutum est, tanquam officium naturæ, ut docet Catech. Rom. suprà at verò in ipsius mundi instauratione per Christum facta, Sacramenti dignitas illi adjuncta est; ita ut Matrimonium quod inter fideles legitimè contrahitur, sit ex ipsius Christi Domini institutione verum ac propriè dictum novæ legis Sacramentum. Hæc veritas quæ de fide est.

Probatur contra Lutheranos & Calvinistas illam negantes: 1. authoritate Scripturæ; Ephes. 5. ubi Apostolus de Matrimonio loquens, Sacramentum, inquit, hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia: quæ Apostoli verba explicans S. Augustinus lib. 1. de Nuptiis & Concu. cap. 21. Hoc Sacramentum, inquit, in Christo, & in Ecclesiâ magnum; in singulis quibusque viris, atque uxoribus minimum; sed tamen conjunctionis inseparabi-

lis Sacramentum; quibus verbis docet Matrimonium esse Sacramentum; magnum quidem, quatenùs Christi cum Ecclesia conjunctionem significat; minimum verò in dignitate, si conferatur cum aliis Sacramentis: unde & ultimo loco numeratur.

Probatur 2. ex Conc. Flor. in decret. Eug. & Triden. sess. 24. cap. 1. ubi eadem veritas definita est.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui Matrimonium Sacramenti nomine vocant; eique proprium Sacramenti effectum, gratiam scilicet tribuunt: ut S. Ambrosius lib. 1. de Abraham, cap. 7. ubi dicit Deum esse veluti Præsulem custodemque conjugij, &c. eumque qui conjugij thorum polluit, peccare in Deum, ejusque gratiam solvere, & Sacramenti cælestis amittere consortium. S. Augustinus lib. de bono conjugali cap 18. In nostratis, inquit, nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quàm fœcunditas uteri. Et lib. de fide & operibus cap. 7. In Ecclesiâ, inquit, nuptiarum non solùm vinculum, verum etiam Sacramentum ita commendatur; ut non liceat viro uxorem suam alteri tradere.

Cùm igitur ex fide constet Matrimonium esse Sacramentum; & aliunde habeatur ut supra dictum est, Sacramenta novæ legis constare materiâ & formâ:

3. Quæritur 1. Quæ sit hujus Sacramenti materia & forma. Omissis variis Theologorum super hâc quæstione sententiis, probabilissima omniū videtur ea, quæ asserit materiam remotam Matrimonij esse corpora ipsorum contrahentium: proximam veró, mutuam eorumdem corporum traditionem verbis, seu nutibus consensum interiorem exprimentibus factam: formam denique mutuam ipsorummet corporum acceptationem à contrahentibus similiter factam. Huic sententiæ, quam variis argumentis propugnat Isambertus disp. 4. de Matrim. art. 2. apertè favet S. Doctor in supplem. quæst. 45. art. 2. ubi docet mutuam corporum traditionem ita se habere ad Matrimonium, sicut se habet ablutio ad Baptismum. Quod

si secun-

secundùm illius mentem mutua traditio corporum est [m]ateria ipsius Matrimonij, sequitur quòd eorumdem cor[p]orum mutua acceptatio sit ejusdem Matrimonij forma ; [s]ut in contractu donationis traditio rei censetur quasi [m]ateria contractus ; acceptatio verò quasi forma : cum [pr]æsertim ab acceptatione contractûs ipsius validitas & [fir]mitas pendeat.

Quæritur 2. Quis sit huius Sacramenti Minister. Re[sp]ondetur esse ipsosmet contrahentes sibi mutuò materi[a]m & formam applicantes. Ita Sotus & alij, quos citat [&] sequitur Vivaldus in Candelabro aureo tit. 17. de Sa[cr]am. Matrim. Bellarminus lib. 1 de Matrim. cap. 6. & [Pe]trus de Ledes. tract. de matr. cap. 2. ubi hanc senten[tia]m post Conc. Trid. communem esse Theologorum asse[rit] : unde sequitur Parochum, aut alium Sacerdotem eius [no]mine, Matrimonio assistentem, non esse Ministrum ; sed [tant]ummodò testem principalem ; proindèque verba quæ [pr]ofert, non pertinere ad formam huius Sacramenti ; sed [ex] Ecclesiæ instituto adhiberi ad consensum mutuum ipso[ru]m contrahentium comprobandum.

[1]4. Quæritur 3. an Matrimonium per procuratorem [con]tractum sit verè Sacramentum. Respondetur affirma[tiv]è ; quamvis enim aliqui Theologi id negent, proba[bili]or tamen est sententia eorum, qui affirmant : quam [sen]tentiam post Dominicum Sotum, Navarrum, & plures [alii]s tuetur & pluribus probat Isambert. disp. 3. art. 4. [P]etrus de Ledesma cap. 2. de Matrim. Et constat ex [cap.] finali de procuratoribus in 6. ubi Bonifacius VIII. [qu]asdam conditiones apponens, ut procurator idoneus [a]d Matrimonium contrahendum, ex consequenti satis [ap]ertè declarat Matrimonium per Procuratorem contra[hi] posse.

[N]eq; dicas fieri posse ut is, qui per procuratorem con[tr]ait sit in statu peccati mortalis eo tempore, quo pro[cura]tor eius consensum per verba de præsenti exprimit ; [id] enim non obstat, quin Matrimonium illius sit verè

Sacramentum; quamvis nullam ex eo gratiam ob dispo-
sitionis defectum recipiat.

Est autem hîc observandum, quod docet Isambert. su-
ad hoc ut Matrimonium per procuratorem validè con-
trahatur, adeòque verum sit Sacramentum, quinque præ-
sertim requiri conditiones. Prima est, ut procurator ha-
beat speciale mandatum ad Matrimonium nomine alte-
rius contrahendum. Secunda, ut id exequatur per seipsum
& non per alterum à se substitutum. Tertia, ut eo tem-
pore, quo Matrimonium per procuratorem contrahitu-
is, cujus nomine contrahitur, potestatem procuratori d-
tam non revocaverit, etiamsi tam procurator quàm pe-
sona cum quâ contraxit, revocationem ejusmodi penitù
ignorent. Quarta, ut mandatum illud procuratoris sit a-
contrahendum cum certâ & determinata personâ. Qui-
ta denique, ut procurator conditiones & clausulas
mandato appositas servet, nec illius fines excedat. Qu-
quidem conditiones habentur expressæ in citato capite
nali, & apud eundem Isambertum fusiùs explicantur.

5. Quæritur 4. quid de Matrimonio infidelium sentie-
dum sit. Respondetur Matrimonium illud, quod contr-
hitur inter infideles non baptizatos, non esse Sacr-
mentum, sicut nec illud quod contraheretur inter pers-
nam baptizatam, & alteram non baptizatam, ut doc-
Toletus lib. 7. cap. 9. & pluribus probat Isambertus a-
5. Quod si ipsi infideles ad fidem converterentur & b-
ptizarentur, tunc eo ipso, quòd post susceptum Baptism-
consentirent inter se cohabitare, & signo aliquo declar-
rent, eorum Matrimonium fieret omninò ratum & ind-
solubile, ac proinde Sacramentum, ut docent Ecchiu-
Henriques, Bellarminus, Petrus de Ledesma, & alij ap-
Laymannum parte 2. cap. 3. de Matrim. Si verò alte-
conjugum in infidelitate remanente, alter ad fidem co-
verteretur & baptizaretur; quamvis olim primis Ecc-
siæ temporibus indultum fuisset, ut conjux fidelis cum i-
fideli cohabitare posset, ut constat ex 1. Cor. 7. post

tamen

àmen crescente fide & numero fidelium, Ecclesiæ visum ſt, ad cavenda perversionis pericula, aliàque mala, uni-ersim prohibere cohabitationem conjugis fidelis cum ifideli, ut constat ex cap. Judæi sæpè, causa 28. quæst. 1. mò si alter infidelium conjugum, ut edixit Innocentius II. cap. Quanto. de divortiis, ad fidem convertatur, al-ero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nomi-is, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei coha-itare nolente; qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, ota transibit. Addit Laymannus suprà ex Scoto, Henri-ues, & alijs, cùm hodie cohabitatio conjugis fidelis cum ifideli omninò sit prohibita, probabile esse, conjugem x infidelitate ad fidem conversum & baptizatum, posse ansire ad alias nuptias: quamvis alter conjux in infideli-ate remanens pacificè ac sine injuriâ cohabitare velit

---

SECTIO II.

Quænam requirantur ad hoc, ut Matrimonium validè contrahatur.

AD Matrimonij validitatem quatuor præsertim requi-runtur. Primum est, ut contrahentes liberum con-ensum præbeant, illumque de præsenti per verba aliqua ut signa exteriora exprimant. Ita expressè habetur in atech. Rom. part. 1. cap. 8. Atque in primis requiri con-ensum liberum, ita ut, si ex parte alicuius contrahenti-m liber ille consensus desit, Matrimonium nullum sit, atet ex cap. Cùm locum, & cap. Tuæ fraternitati, de ponsalibus; item ex cap. Sufficiat, & cap. Si quippè, 7. quæst. 2.

Ex quo sequitur, Matrimonium contractum ex gravi liquo metu injustè incusso, esse invalidum, ut constat x capite Veniens; de sponsalibus: & cap. 2. de eo qui uxit in Matrimonium: sive tale Matrimonium irritum t ex divino jure naturali, existimant Scotus, Navarrus, : alij apud Lessium in prælectionibus Theologicis de

Matrimonio capite 4, dubio 8. sive saltem jure Ecclesiastico, ut Joannes Major, Paludanus, Sotus, & alij apud eundem asserunt. Debet autem esse metus gravis; seu cadens in constantem virum, ut dicitur citato capite Veniens, & capite Cùm locum, suprà: Qualis autem metus gravis censeri debeat, id prudentis viri judicio dignoscendum est, ut rectè monet Lessius suprà; multa enim gravem metum v. g. puellæ incutere possent, quæ à robusto & magnanimo viro nihili fierent. Debet etiam metus ille esse injustè incussus ad extorquendum consensum ut patet ex citato capite Cùm locum; si enim justè incutiatur à lege vel à judice præcipiente, v. g. ut virginis stuprator eam in Matrimonium ducat. Matrimonium tali metu non redditur invalidum, ut habetur capite Ex literis, de sponsalibus.

Dubitant Doctores de metu reverentiali; quando v. g. puella jubenti patri, ut cum tali viro nubat, contradicere non est ausa, an scilicet metus ille debeat censeri gravis, adeòque Matrimonium irritum reddat. Navarrus & quidam alij, quos citat Laymannus parte 2. de Sacramento Matrimonij capite 5. existimant Matrimonium ex tali metu contractum esse irritum. Meliùs Henriques, Lessius, & alij apud eundem docent, metum illum reverentialem tunc solummodò censeri gravem, ac proinde validitati Matrimonij contrarium, quando voluntati & imperio patris, aut alterius superioris, conjunctæ sunt minæ graves, aut aliqua sævitia, idemque dicendum, si timeatur gravis, & diu duratura indignatio patris.

Præterea consensus ille debet esse de præsenti, ut docent S. Thomas, Sotus, Paludanus, & plures, quos citat & sequitur Petrus de Ledesma cap. 5. de Matrimonio, & constat tùm ex cap. Tuæ fraternitati, & capite Licet, de sponsalibus, tùm ex decreto Eugenii, ubi dicitur quòd causa efficiens Matrimonij est mutuus consensus per verba de præsenti regulariter expressus: ex quibus verbis habetur etiam consensum illum per verba aut signa aliqua

exterio-

xteriora exprimendum esse: cùm enim Matrimonium it Sacramentum, in signo aliquo exteriori consistere de-bet. Diximus per verba aut signa aliqua exteriora, quæ verborum defectum supplere possunt; ut in multis con-ingit, qui licet eloqui non valeant, Matrimonium tamen per signa & nutus validè contrahere possunt, ut habetur capite Tuæ fraternitati, suprà.

2. Secundum quod requiritur ad Matrimonij validita-em est, ut consensûs illius expressio fiat corã Parocho, & duobus vel tribus testibus; quamvis enim Matrimonia clandestinè contracta essent olim solummodò illicita; novo tamen jure, ut in Concilio Trident. sess. 24. cap. de reform: Matrimonij constitutum est: Qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarij licentiâ, & duobus vel tribus testibus Matri-monium contrahere attentaverint; eos sancta Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit; & huiusmo-di contractus irritos facit & annullat. Ubi Parochi nomi-ne, ut rectè observat Isambertus disp. 7. de Matrimonio, art. 9. intelligitur ille, qui ordinariam in contrahentes habet jurisdictionem, quales sunt Papa, Episcopus, & proprius ipsorum contrahentium Parochus, qui saltem titulum coloratum & præsumptum in foro exteriori ha-beat, ut constat ex capite Infamis, quæst. 7. Quod si contrahentes diversarum sint Parochiarum, non requiri-tur ut ambo Parochi assistant: sed sufficit ille, in cuius Parochiâ Matrimonium Celebratur, ut ex praxi Ecclesiæ constat, & habetur in Rituali Romano, titul. de Sacra-mento Matrimonij.

Porrò tam Parochi, quàm testium præsentia, non tan-tum physica, sed etiam moralis requiritur; ut intelligant quid agatur, & de eo testati possint, ut observat Lay-mannus parte 2. de Matrimonio, cap. 4. & Petrus de Le-desma cap. 6. de Matrimonio, unde & testes à Concilio vocantur.

3. Quòd si post Matrimonium coram Parocho & testi-

bus contractum, deprehendatur occultum aliquod impe dimentum dirimens, tunc obtentâ diſpenſatione, ſati erit, ut vir & mulier de novo conſentiant in Matrimon um inter ſe mutuo contrahendum, & conſenſum illu ſigno aliquo exteriori ſibi invicem manifeſtent: nec ad i Parochi aut teſtium præſentia requiritur, ut docet Nava rus cap. 22, num. 70. & Petrus de Ledeſma ſuprà cap 6. ubi etiam refert à Pio V. Summo Pontifice ita decla ratum fuiſſe.

Contra doctrinam ſuperiùs traditam obiicere poſſet al quis, conſenſum clandeſtinum olim ad validitatem Matri monij ſuffeciſſe, ac proinde etiam nunc & ſufficere; cùm ea, quæ àd Sacramentorum ſubſtantiam validitatem per tinent, ab Eccleſia mutari non poſſint.

Reſpondetur, ad ſubſtantiam & validitatem Sacrament Matrimonij requiri contractum validum ſeu mutuum con trahentium conſenſum validè expreſſum; quamvis autem Eccleſia efficere non poſſit ut validus contractus non ſi ad rationem huius Sacramenti ſufficiens; poteſt tame ad hoc, ut contractus validus exiſtat, certas condition apponere, quæ, ſi deſint, cenſebitur invalidus, nec proin de ad Sacramenti huius ſubſtantiam ſeu validatem eri ſufficiens.

4. Tertium, quod ad Matrimonij validitatem requiri tur eſt ætas pubertatis in utroque contrahentium, in ma re quidem quatuordecim annorum completorum in fe minâ autem duodecim annorum item completorum. It habetur ex capite (Continebatur, cap. Atteſtatione, & cap. ultim. de diſpenſatione impuberum: ubi pueri & puellæ ante dictam ætatem ad Matrimonium contrahen dum declarantur inhabiles, niſi malitia ſuppleat ætatem & ob juſtam aliquam cauſam cum illis diſpenſetur, juxta cap. Ubi, eodem titulo.

Quartum denique ad validitatem Matrimonij requiſi tum, eſt ut nullum in contrahentibus ſubſit impedimen tum canonicum, quod Matrimonium contrahendum im

pediat,

pediat, contractumque dirimat; de his autem impedimentis agetur infrà suo loco.

SECTIO III.

Quænam requirantur, ut Matrimonium non modò validè, sed etiam licitè contrahatur.

1. AD debitam & licitam Matrimonij celebrationem, quatuor præsertim necessaria sunt. Primum est, ut ipsi contrahentes nullius peccati mortalis sibi conscij sint; cùm enim Matrimonium sit Sacramentum vivorum, ab iis, qui per peccatum mortui sunt, nec utiliter, nec licitè suscipi potest: Unde Concil: Trident. sess. 24. in decreto de refor: Matrimonij, monet conjuges, ut antequam contrahant, sua peccata diligenter confiteantur. Addit Catech. Rom. part. 2. cap. 8. eos, qui Matrimoniũ contrahunt, non humanam aliquam rem aggredi, sed divinam; in eaq; proinde singularem mentis integritatem, & pietatem adhibendam esse Requirit prætereà Romanũ Rituale in ipsis contrahentibus, talem præcipuorum fidei mysteriorum notitiam, ut de illis filios suos erudire possint. Quibus omnibus adjungi meritò potest voluntatis rectitudo, ac intentionis puritas; ut scilicet Matrimonium, non intuitu divitiarum, voluptatis aut alterius similis rei, sed ob finem aliquem Deo gratum & honorificum contrahatur: si enim in alijs actionibus humanis, ut rectè fiant, illud requiritur; multò magis in actione sacrá & religiosa, quales est ipsius Matrimonij contractus, Sacramenti dignitate illi annexâ veluti consecratus.

2. Secundum est, ut antequam Matrimoniũ contrahatur, à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnia, publicè denuncietur; inter quos Matrimonium sit contrahendum. Ita enim præscribitur in citato decreto Concil. Tridentini,

quod & antea in Concil. Lateran. sub Innoc. III. const-
tutum fuerat, ut refertur cap. ult. de clandestinis despo
sationibus. Hæ autem denunciationes ab utriusque co
trahentium Parochis fieri debent, si fortè ad diversas P
rochias pertinent, ut impedimenta, si quæ subsint,
utraque possint detegi, ut docent Henriques, Sanches,
alij apud Laymannum part. 2. de Matrim. cap. 4. à qu
bus denunciationibus aut ab aliquibus illarum potest ex ju
stâ causâ dispensare Episcopus, quod quidem illius pru
dentiæ & judicio relinquitur, ut in præfato decreto decl
ratum est..

Cæterùm, quantùm temporis requiratur ad hoc,
quis censeatur esse alicuius Parochiæ: quid idem fac
opus sit, cùm quis à paucis diebus aut hebdomadibus P
rochiam aliquam incolere cæpit, aut quando factis d
nunciationibus notabile aliquod tempus elapsum est, a
tequam Matrimonium contraheretur, consulere quisqu
debet particularem consuetudinem, aut Rituale prop
um cuiusque Diœcesis; sicut & in alijs similibus difficu
tatibus, quarum resolutio à constitutionibus aut moribu
localibus petenda est, illisque deficientibus, judicium Ep
scopi exquirendum.

3. Tertium est, ut tempore apto & convenienti cel
bretur Matrimonium, serveturque interdictum Eccles
prohibentis celebrationem nuptiarum à prima Domini
Adventûs usque in diem Epiphaniæ, & à Feriâ quar
Cinerum usque ad Octavam Paschatis inclusivè, ut hab
tur in Concil. Trident. sess. 24. cap. 10. de reform.

Quartum denique est, ut Matrimonium à filiis fam
lias cum consensu parentum contrahatur; quamvis eni
Matrimonium invitis parentibus contractum, si aliæ co
ditiones necessariæ observentur, validum sit, ut definitu
est, in Concil Trident. in decreto de refor. Matrim. ca
1. certum est tamen graviter peccare filios familias,
invitis rationabiliter parentibus, vel eorum consensu n
requisito, contrahant Matrimonium, ut ex communi Th
ologo-

ologorum consensu probat Petr. de Ledesma cap. 8. de Matrim. & Gamachæus cap. 11. de eod. ubi rectè observat quod si pater aut mater inducere vellent ad nuptias illicitas. vel contra rectam rationem; v. g. si juberent filium ducere uxorem hæreticam, aut infamem, vel malis moribus præditam, vel quam ipse filius nullo modo tanquam conjugem amare posset, & è contrariò, si parentes nollent permittere filiis, ut contrahant, sed domi suæ retinere perpetuò vellent ut servos in his & similibus casibus, in quibus parentes honestam & Christianam libertatem in Matrimonio contrahendo impedire vellent, filij obedire non tenerentur. Quæ autem de parentibus, eadem similiter intelligi debent de tutoribus, & aliis, quorum potestati filij-familias subsunt.

SECTIO IV.

Quinam sint Matrimonij effectus.

I. PRæter gratiam sanctificantem, quæ per hoc Sacramentum confertur, quod illi cum aliis Sacramentis commune est; & gratiam Sacramentalem quæ illius propria est & peculiairs, consistitque in quibusdam specialibus gratiæ actualis auxiliis, quæ huius Sacramenti intuitu conjugibus opportuno tempore conferuntur, ad ipsius Matrimonij officia debitè ac rectè obeunda, ut fusiùs explicat Petrus de Ledesma cap. 1. de Matrim. tres sunt prætereà hujus Sacrementi effectus, quos alio nomine bona Matrimonij vocare Theologi solent, scilicet Sacramenti indissolubilitas, prolis legitima susceptio ac pia educatio, & thori conjugalis fides. De singulis breviter hic aliquid ad notandum est.

Atque in primis certum est Matrimonium inter Christianos legitimè contractum, & ab ipsis consummatum, esse omninò indissolubile quoad vinculum. Id enim constat tùm ex Scriptura, S. Matth. 10. & S. Luc. 16. ubi

Chri-

Christus Dominus hanc de Matrimonio Christianorum legem tulit: Quicunque dimiserit uxorem suam, & alteram dixerit, adulterium committit: tùm ex Concilio Trident. sess. 24. c. 5. & 7. de reform. Matrim. ubi anathema profertur in eos, qui duxerint propter adulterium hæresim, aut aliam quamlibet causam, Christianorum Matrimonia dissolvi posse.

2. Dicet aliquis: S. Matth. 19. Christum Dominum dixisse uxorem dimitti posse ob fornicationem.

Respondetur cum S. Augustino lib. de adult. conjug. cap. 11. posse dimitti quoad thorum & cohabitationem, non verò separari quoad ipsius Matrimonij vinculum.

Certum est quoque Matrimonium, ratum quidem, sed non adhuc consummatum, quamvis sit verum Sacramentum, solvi tamen posse etiam quoad vinculum, si alter conjugum emittat solemne votum religionis, ut definitum est in Concilio Trident. sess. 14. & can. 6. & eâ de causâ cap. Ex publico, de conversione conjugatorum secundùm communem Doctorum interpretationem, injungitur judici, ut conjugi de religionis ingressu ante Matrimonij consummationem deliberanti bimestre spatium definiat, intrà quod vel propositum religionis exequatur, vel conjugi debitum reddat.

Quod spectat ad bonum prolis, certum est Matrimonium à Deo institutum esse ad generis humani conservationem & multiplicationem; imò ad ipsius Ecclesiæ propagationem, & ad complendum numerum Electorum; proindèque graviter peccare conjuges, qui in ipsius Matrimonij usu aliquid faciunt, quo generatio prolis impediatur: si tamen ex amore virtutis, & ad liberiùs perfectiùsque Deo inserviendum pari consensu continentiam servare vellent, haud dubiè excellentiorem adhuc viam sequerentur: quod fusè docet S. Augustinus Epist. 45 quæ est ad Armentarium & Paulinam conjuges, quos ad servandam continentiam, quam pari consensu voverant, efficaciter hortatur: & lib. 2. de consensu Evang. c. 1. id ipsum

psum probat ex castissimo conjugio, quod inter Sanctissimam Virginem Deiparam & S. Joseph, dignissimum eius sponsum intercessit, sine ullo virginitatis detrimento, cuius flos in utroque illibatus permansit; quorum deinde exemplo, dicit: Magnificè insinuari fidelibus conjugatis etiam servata pari consensu continentia, posse permanere, vocarique conjugium; non permixto corporis sexu, sed custodito mentis affectu.

3. Quod denique ad thori conjugalis fidem pertinet, tria præsertim ab ipsis conjugibus exiguntur. Primum est, ut conjuge vivente, alter conjux cum aliâ personâ non contrahat, nec ullo modo permisceatur; imò nec ullum illegitimum affectum deliberatè admittat: & quantumvis alter conjugum diutissimè absit, nec sciri queat, utrùm adhuc vivat, an verò è vita migraverit; nunquam licet ad alias transire nuptias, donec de illius morte certò constet; ut habetur cap. Dominus, de secundis nuptiis.

Secundum est, ut ambo conjuges mutuò cohabitent, & mutua sibi obsequia in administrandâ re familiari & filiorum educatione præstent. ad quod quidem reciprocè obligantur, & etiam cogi possunt tum ab Ecclesiastico judice, tùm à sæculari, juxta cap. Literas, de restitut. spoliatorum. Cùm autem vir sit caput uxoris & familiæ, ut dicitur Ephes. 5. tenetur uxor ad obediendum viro in iis, quæ ad familiæ administrationem pertinent; & vicissim obligatur vir ad alimenta, & alia vitæ subsidia uxori ac reliquæ familiæ præbenda; cùmque ad virum pertineat pro arbitratu suo domicilium eligere ac mutare, uxor eum sequi tenetur, ut habetur ex cap. Unaquæque 13. quæst. 2. & ex communi Theologorum consensu docet Navarrus cap. 14 num. 20. ubi tamen rectè monet uxorem non teneri cum gravi corporis aut animi incommodo sequi virum, v. g. si ad bellum proficiscatur, &c. cui subscribunt Sotus, Sanches, & alij apud Laymannum parte 3. de Matrimonio cap. 2.

4. Sunt etiam aliqui casus, in quibus possunt conjuges licitè ab

citè ab invicem quoad thorum & cohabitationem ſepar-
ri, remanente tamen ſemper vinculi conjugalis indiſſ-
ſubilitate, ut quando uterque conjux pari conſenſu rel-
gionem ingreditur. Item diversâ ratione, ſi alter conj-
gum adulterium committat, conjux innocens poteſt
eo quoad thorum & cohabitationem ſeparari; quoad th-
rum quidem propria authoritate; quoad habitationẽ ve-
nonniſi authoritate judicis, ut docent S. Thom. S. Bon-
ventura, & alij quos citat Sanches lib. 10. diſp. 12. ſi t-
men coniux innocens alteri offenſam remittat, ipſumq-
ad thori ſocietatem recipiat, non poterit amplius ab e
ſeparari, ut ex communi Theologorum conſenſu docet i
Sanches. Præterea ſi coniux coniugi ſine gravi pericul
corporis vel animi cohabitare non poſſit, v. g. ob nimia
ſævitiam, ob perditos profligatoſque mores, & alias ſ
miles cauſas, quæ judicis arbitrio relinquuntur, ſine cui
authoritate hæc ſeparatio fieri non debet, ut fusè doc
idem Sanches eodem lib. diſp. 17. & 18.

5. Tertium denique eſt, ut vir & uxor ſibi mutuò d-
bitum coniugale reddant: nam, ut loquitur Apoſtolus 1
Cor. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir
ſimiliter autem vir ſui corporis poteſtatem non habet
ſed mulier.* Unde idem præcipit, ut uxori vir debitu
reddat, ſimiliter & uxor viro, idque ſive debitum illu
coniugale expreſsè petatur, ſive tacitè, ut docet S. Thom
in 4. diſt. 32. quæſt. unic. art. 2. quæſt. 1. Hæc aute
obligatio mutua reddendi coniugale debitum, eſt ſub pe-
cato mortali, ſi alter coniugum ſeriò, inſtanter, & ratio
nabiliter illud petat, ut ex communi Theologorum con
ſenſu docet, & fusè probat Sanches lib. 9. diſp. 2.

Sunt tamen aliqui caſus, in quibus conjux ab obliga
tione reddendi debiti eximi cenſetur: ut quando unu
coniugum adulterium commiſit; tunc enim coniux inno
cens debitum ipſi negare poteſt: item ſi ex redditio
debiti timeatur graviſſimum aliquod corporis incommo
dum, aut ſi uxor prægnans ſit, & proli conceptæ timea

tur pro-

ur probabile mortis periculum: quæ omnia fusiùs explicata apud eundem Sanches toto libro nono citato videri possunt.

SECTIO V.

Quænam sint Matrimonij impedimenta.

SUpponimus Ecclesiam pro datâ sibi à Christo Domino in omnes fideles authoritate, potuisse ex causis rationabilibus certa quædam impedimenta Matrimonij constituere, ut expresse definitum est in Concil. Trident. ss. 24. can. 4. & constat ex antiqua Traditione ipsius Ecclesiæ. Olim siquidem, teste S. Augustino, lib. 15. de civit. cap. 16. legibus Ecclesiasticis prohibita erant Matr. inter consobrinos, & temporibus S. Gregorii Papæ eodem iure matrimonia irrita erant usque ad septimum gradum inclusivè, ut habetur ex cap. Nulli, & cap. de Consanguinitate, 35. quæst. 2. & 3. cùm tamen hodie nec affinitas, nec consanguinitas matrimonium impediat, nisi usque ad quartum gradum, ut infrà explicabitur,

Hæc autem impedimenta duplicis sunt generis: quædam enim Matrimonium solummodò contrahendum impediunt, alia etiam contractum dirimunt.

2. Impedimenta prioris generis quinque communiter Theologis numerantur, ut videre est apud Bonacinam quæst. 3, pun. 24. de imped. matrim. Primum est, Ecclesiæ interdictum seu prohibitio, ut habetur ex capite Non oportet. 33. quæst. 1. & capite Capellanus, de feriis. Secundum est, contractus sponsaliorum initus cum persona aliqua, ut ex infrà dicendis pleniùs intelligetur. Tertium est, votum simplex castitatis, aut religiosi statûs amplectendi; vel suscipiendi sacros Ordines, vel non nubendi, ut constat ex captie Si quis votum, 27. quæst. 1. & capite unico. de voto in sexto, & qui cum huiusmodi voto matrimonium contrahit, dispensatione illius minimè obtentâ peccat mortaliter, & quamvis reddere possit con.

ſit coniugale debitum, illud tamen licitè petere non p-teſt, ut ex cõmuni Theologorum conſenſu docet Bonaci-ſuprà. Quartum eſt, cognatio ſpiritualis. quæ contrah-tur per Baptiſmum, quæ tamen per Concilium Tridenti-ſublata eſt, ut docent Henriques, Reginaldus, Sanches, alii apud eundem Bonacinam. Quintum denique eſt, c-men. ut uxoricidium, Presbyteri cidium, inceſtus, & qu-dam alia quæ ab eodem Bonacina enumerantur, ob qu-olim quaſi Pœnitentiæ loco Matrimonium interdictu-erat: verùm Sotus, Corduba, Henriques, Navarrus, plures alii, quos citat Laymannus part. 4. de matr. ca 5. exiſtimant hæc criminum impedimenta fuiſſe per di-turnam conſuetudinem penitùs ſublata; adeò ut Nav-rus dicat ſe non meminiſſe totâ ætate ſuâ ſuper eiuſmo-impedimento petitam fuiſſe diſpenſationem.

3. Impedimenta dirimentia duodecim communite-Theologis numerantur, quæ memoriæ juvandæ causâ, h-tribus verſibus comprehenſa ſunt.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi conſummare nequibis.

Primum impedimentum eſt, Error, qui dupliciter co-tingere poteſt; vel circa ſubſtantiam perſonæ, ut ſi qu-ducat Annam exiſtimans eſſe Catharinam, vel circa ipſi-perſonæ qualitatem, ut ſi quis ducat Annam credens e-nobilem, divitem, &c. quam poſtea comperit eſſe ign-bilem, pauperem, &c. Et priori quidem modo reddit M-trimonium invalidum, non item poſteriori, ut ex comu-ni Theologorum conſenſu docet Bonacina ſuprà pun.

Secundum eſt, Conditio, quando quis contrahit cu-perſona aliqua ſervilis conditionis, exiſtimans eſſe liber-tale enim Matrimonium Eccleſiaſtico jure irritum eſt, habetur ex cap. 2. & ult. de coniugis ſervorum. Veri-huiuſmodi impedimentum hodie inter Chriſtianos rari-mè contingit, niſi fortè reſpectu eorum, qui ſententia dicis per totum vitæ tempus ad remos damnati ſunt,

carce-

ırceri perpetuo mancipati : tales enim, cum ſint ſervi
œnæ, ut jura loquuntur, ſervilis conditionis leges ſubi-
: debent.

Tertium eſt, Votum, ſolemne ſcilicet, quod emittitur
ı profeſſione ſtatûs religioſi : tale ſiquidem votum non
ıodò impedit Matrimonium contrahendum, quod etiam
ıcit votum ſimplex caſtitatis ; ſed etiam contractum di-
mit, ut habetur ex Clement. unic. de conſanguinitate,
c ex Concil. Trident. ſeſſ. 24. can. 9.

4. Quartum eſt, Cognatio, quæ triplex à Theologis di-
ſtinguitur : naturalis ſcilicet, ſpiritualis, & legalis. Cogna-
o naturalis, quæ etiam conſanguinitas vocatur, eſt vin-
ulum perſonarum ; quæ ab eodem proximo ſtipite per
arnalem propagationem deſcendunt. Solent autem The-
ıgi in conſanguinitate conſiderare lineas & gradus. No-
ıine lineæ intelligunt ſeriem ſeu ordinem perſonarum
onſanguinitatem inter ſe habentium ; ſive linea illa ſit
ecta, qualis reperitur inter aſcendentes & deſcendentes,
ive ſit tranſverſa ſeu collateralis, qualis eſt inter perſonas,
uæ quamvis ab eodem ſtipite procedant, à ſe tamen in-
icem non deſcendunt. Nomine verò gradus exprimunt
iſtantiam maiorem vel minorem unius perſonæ ab alte-
a ſecundum lineam conſanguinitatis. Porrò ad diſtanti-
m illam dignoſcendam, & computandos ipſius conſan-
uinitatis gradus, tres regulæ à S. Doctore in 4. diſt. 40.
uæſt. 1. art. 2. aliis communiter Theologis aſſignantur.

5. Prima regula hæc eſt : In linea recta aſcendentium
& deſcendētiũ tot numerantur gradus, quot perſonæ, una
dempta ; unde pater & filius in primo conſanguinitatis
radu coniuncti eſſe dicuntur ; avus & nepos, in ſecundo,
& ſic de aliis.

Secunda regula : In linea collaterali, quot gradibus
perſonæ diſtant à communi ſtipite, totidem etiam inter
e diſtant : quare cùm frater & ſoror uno tantum gradu di-
tent à Patre, cenſetur etiam uno tantùm gradu inter ſe
liſtare, patrueles verò duobus gradibus, & ſic de aliis.

Tertia

Tertia regula: Si consanguinei à communi stipite inæqualiter distent, tunc quot gradibus is, qui magis remotus est, distat à communi stipite, tot etiam gradibus inter se distant: Juxta quam regulam patruus censetur esse in secundo gradu consanguinitatis cum liberis fratris sui, quia liberi illi duobus gradibus à communi stipite distant. Quamvis autem jure antiquo impedimentum cognationis naturalis extenderetur usque ad septimum gradum, ut supra dictum est. Hodie tamen nonnisi ad quartum gradum inclusivè extenditur, ut habetur ex capite Non debet, de consanguinitate & affinitate.

Cognatio spiritualis est propinquitas secundùm juris Ecclesiastici dispositionem, orta ex administratione, vel susceptione Baptismi, inter susceptores & Baptizatum, illiusque patrem ac matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, eiusque patrem ac matrem, ut in Concil. Trident. sess. 24. c. 2. de refor. matrim. constitutum est: quod etiam similiter intelligendum est de Confirmatione, ut ibidem declaratur: ex quo sequitur (quod hîc obiter advertendum est) nullam inter ipsos susceptores contrahi cognationem, proindèque patrinum posse validè ac licitè ducere illam in matrimonium, cum quâ simul alienum filium à Sacro Fonte suscepit, ut constat ex Bulla Pij Quinti, quæ incipit: Cùm illius vicem. Observat etiam Bonacina quæst. 3. de impe. matr. pun. 5. ex Suarez, Sanchez, & aliis, illum qui suscipit puerum, quando privatim & sine solemnitate baptizatur, nullam cognationem contrahere; licet is, qui Baptismum eiusmodi confert, contrahat cognationem spiritualem cum baptizato, & patre ac matre illius. Excipitur casus ille, in quo maritus coniugis suæ prolem in necessitate baptizat: tunc enim nullam cum eâ contrahit cognationem, ut habetur capite Ad limina, 20. quæst. 1.

6. Cognatio denique legalis, est propinquitas personarum ex adoptione proveniens; adoptio verò est extraneæ personæ in filium aut filiam legitima assumptio. Et hæc

cogna-

ognatio legalis contrahitur primò inter ipsum adoptan-
em & adoptatum, adoptatique descendentes usque ad
uartum gradum: secundò inter uxorem adoptantis &
doptatum: tertiò inter filios adoptantis & adoptatum,
t constat ex cap. Per adoptionem, 3. qu. 3. & cap. unic.
e cognat. leg. Hæc autem cognatio non provenit nisi
x eâ adoptione, quæ fit secundùm leges, quæ proinde
uper hâc re consuli debent.

Quintum est, Crimen; quod quidem est duplex, ut ha-
etur ex capite; Si quis vivente; 31. quæst. 1. & capite
ignificavit, & capite Super hoc. de eo qui duxit. Pri-
num est, homicidium coniugis, quandò scilicet maritus
xorem per se, vel per alium ferro vel veneno occidit,
o fine ut cum alia muliere cædis illius consciâ & in
lam consentiente, matrimonium contrahere possit: quod
iam similiter de uxore intelligi debet. Aliud crimen
t adulterium, quandò alter coniux committit adulte-
um, & pollicetur ei cum quo adulteratur, se contra-
urum cum eo post obitum coniugis, & hæc promissio
o eo acceptatur: vel quandò post matrimonium de præ-
nti contractum cum uno, cum altero etiam per verba
præsenti contrahitur, & ab utroque criminis illius con-
o adulterium committitur: vel etiam quandò alter
niux adulterium cum alio commisit, & postea in-
rfecit coniugem, quamvis illius cædis minimè conscio,
ntrahere possit.

Sextum est, Cultûs disparitas: quando baptizatus con-
ahit matrimonium cum fœminâ nondum baptizata, aut
ulier baptizata cum viro non baptizato. Hoc impe-
mentum colligitur tùm ex Concil. Toletano 3. cap. 14.
n ex ipsius Ecclesiæ usu communi, qui sufficiens est ad
pedimentum inducendum, quamvis non sit in iure
pressum, ut observat Bonacina supra pun. 7.

7. Quod autem spectat ad matrimonium Catholicæ
sonæ cum hæretica, quamvis validum sit, est tamen
um, ut pluribus probat Laymannus cap. 14. de impe-

dimen-

dimentis matrimonii: ubi etiam monet experientiâ co[m]pertum esse, ex eiusmodi matrimonio tot & tanta sec[um] spiritualia incommoda, tùm ipsi coniugi Catholico, t[um] liberis ac Christianæ Reipublicæ, ut plerumque charita[ti] omninò adversetur: in quo casu (ut idem Author dic[it]) ne quidem Summus Pontifex id dispensativè permitt[ere] potest; nisi probabilis aliqua spes subsit ex eiusmodi m[a]trimonio longè maiores fructus spirituales obventu[ros] esse, quorum intuitu incommoda illa tanquam min[ora] utcumque tolerari possint.

Septimum est Vis, seu metus gravis injustè incussu[s]: quando quis vi aut metu eiusmodi adigitur ad contrah[en]dum Matrimonium, quod nullo modo contraxisset, n[isi] ad id eo modo compulsus fuisset, de quo dictum est [su]pra sect. 2.

Octavum est Ordo, quando quis scilicet initiatus [est] sacris Ordinibus, vel aliquo illorum: tales enim Ordi[nes] ob votum solemne castitatis, quod annexum habent, M[a]trimonium contrahendum impediunt, & dirimunt cont[ra]ctum, ut habetur ex cap. unic. de voto in 6. & ex Con[cil.] Trident. sess. 24. can. 9.

Nonum est Ligamen, id est obligatio seu vinculum [al]terius Matrimonij rati cum coniuge adhuc vivente; qu[am]diu enim hoc vinculum durat, Matrimonium cum quo[vis] alio contrahendum impedit ac dirimit, idque non m[odo] jure Ecclesiastico, ut patet ex cap. 1. & ult. de sponsa d[uo]rum; sed etiam jure divino, ut expresse definitum ha[be]tur in Concil. Trident. sess. 24, can. 2. & satis constat [ex] prohibitione Christi Domini, S. Matthæi cap. 19.

8. Decimum est Honestas, publica scilicet, ratione cu[ius] oritur impedimentum tùm ex sponsalibus validè con[tra]ctis, tùm ex Matrimonio rato & nondum consumma[to], ut habetur ex cap. Sponsam, & cap. Juvenis. & cap. Audientiam, de sponsalibus. Quamvis autem jure antiq[uo] impedimentum istud protenderetur usque ad quart[um] gradum, jure tamen novo in Concilio Trident. sess. [24.]

p. 3. de refor. Matr. constitutum est, ut impedimentum
blicæ honestatis ex sponsalibus ortum nonnisi ad pri-
ım gradum extendatur: illud autem, quòd ex Matri-
onio rato provenit, secundùm juris antiqui dispositio-
m relictum est; proindèque ad quartum gradum exten-
tur, ut constat ex decr. Pij V. quod incipit, Ad Romanũ.
Undecimum est affinitas, quæ est attinentia, seu pro-
nquitas quarundam personarum ex copulâ carnali pro-
niens, ratione cuius fit, ut mulier coniugata per con-
mmationem Matrimonij affinis fiat consanguineis ma-
i, & vicissim maritus consanguineis uxoris. Hæc autem
finitas, si oriatur ex copulâ licita, usque ad quartum gra-
ım extenditur, ut constat ex cap. Non debet, de consan-
iinitate & affinitate; si ex copula illicita, secundùm gra-
ım non excedit, ut à Concilio Trident. constitutum est
ss. 14. cap. 4. de refor. Matrim.

9. Docent autem Theologi affinitatem non parere affi-
tatem, proindèque duos fratres, v. g. validè ac licitè
osse duas sorores in Matrimonium ducere, filiumque si-
iliter posse Matrimonium cum illâ contrahere, cuius
atrem pater sibi coniugio copulavit. quod patet ex cap.
iper his, de consanguinitate & affinitate. Quod si affini-
s Matrimonio jam contracto superveniat, ut si maritus
lulterium committat cum uxoris consanguineâ in pri-
o vel secundo gradu; tunc illius ratione maritus con-
onjugale debitum ab uxore petere licitè non potest:
uamvis eidem reddere teneatur, ut ex communi Docto-
ım consensu docet Bonacina sup. punct. 12.

Duodecimum est, Impotentia, id est inhabilitas perpe-
ıa ad consummandum Matrimonium, sive illa se teneat
x parte viri, sive ex parte mulieris, dummodò fuerit eo
mpore, quo Matrimonium contractum est, non verò
ostea subsecuta sit. Et hoc impedimentum dirimit Matri-
onium non modò jure Ecclesiastico, ut patet ex capite:
uod sedem, de frigidis & maleficiatis; sed etiam ipso
re naturæ, ut ex communi Theologorum doctrina pro-

bat

bat Bonacina sup. punct. 13. Quod si, ut ibidem Auth subdit, dubitetur num impotentia sit perpetua, permittitur coniuges simul habitare per triennium, ut Matrimonium consummem: quo tempore, si nequeant consummare, non ampliùs permittuntur cohabitare ad consummandum Matrimonium; quia judicatur adesse impotentia perpetua, & consequenter invalidum esse Matrimonium. Ideòque separationem esse faciendam propter periculum incontinentiæ: secluso tamen illo periculo jura permittunt, ut vir habeat tantùm pro sorore quam non potest habere vxorem, ut constat ex capite Laudabilem, cap. Requisivisti 33. quæst. 1.

Concilium Trident. sess. 24. cap. 6. de reform. Matrim. adiungit decimum tertium impedimentum, scilicet Raptum, decrevitque Inter raptorem & raptam, quandiu ipsa est in potestate raptoris, nullum posse consistere Matrimonium: Quod quidem decretum etiam locum habere existimant Henriques, Rebellus, Zerola, Petrus de Ledesma, & alij apud Augustinum Barbosam in remissionibus ad citatæ sess. 24. cap. 6. quando puella consentit quidem in raptum, sed invitis parentibus; quamvis id negent Reginaldus, Sanches, Lessius, & alij apud eundem.

Quæres quis in supradictis impedimentis dispensare possit. Respondetur primò, Romanum Pontificem pro summâ quam obtinet in Ecclesiâ potestate, dispensare posse in omnibus impedimentis, quæ jure Ecclesiastico Matrimonium impediunt aut dirimunt, ut ex communi Theologorum omnium consensu docet Bonacina supra punct. 15. Respondetur secundò, Episcopum dispensare posse in impedimentis non dirimentibus, excepto voto castitatis perpetuæ & religionis: imò etiam aliquando in impedimentis dirimentibus, quæ post contractum bona fide Matrimonium deprehendũtur, quandò scilicet impedimentum est occultum, & Matrimonium manifestum, ipsique coniuges non possunt absque magno scandalo separari, nec ad Summum Pontificem patet recursus pro-

pter

ter paupertatem, aut alias maximas difficultates. Ita Petrus de Ledesma, Peres, Sanches, Valentia, Riccius, & alij apud eundem Bonacinam, qui etiam censent, non modò post contractum matrimonium, sed antequam contrahatur, Episcopum posse ob urgentissimam aliquam necessitatem, ex præsumptâ Summi Pontificis tacita facultate, in ijsdem impedimentis dirimentibus interdum dispensare.

SECTIO VI.

De Sponsalibus.

SPonsalia, quæ à spondendo seu spontè promittendo dicta sunt, significant spontanean promissionem mutuam inter virum & fœminam de Matrimonio in futurum contrahendo: Sponsaliorum enim obligatio non contrahitur per solum desiderium aut propositum contrahendi Matrimonij, nisi intercedat promissio, eaque mutua & reciproca, ut docet & probat Sanches lib. 1. præsentia Parochi aut testium, ut observat idem Sanches; quamvis servari debeat laudabilis illa consuetudo, quæ in universâ propemodum Ecclesiâ vim legis obtinuit, ut antequam Matrimonium per verba de præsenti contrahatur, sponsalia in facie Ecclesiæ seu coram Parocho, & testibus celebrentur: super quâ re consuli debent cuiusque Diœcesis consuetudines & leges particulares.

Ad validitatem autem sponsaliorum requiritur in primis, ut contrahentes saltem ætatis annum septimum excesserint: ante quam ætatem, ad sponsalia contrahenda censentur inhabiles, ut constat ex cap. Literas, & cap. accessit, de desponsatione impuberum. Requiritur prætera, ut usum rationis habeant, & cum eâ deliberatione operentur, quæ ad plenum & perfectum consensum necessaria est, ut docet Toletus lib. 7. cap 20. Requiritur denique ut verè & ex animo promittant, atque se obli-

gare intendant: qui enim fictè tantùm promitteret, g-
viter quidem peccaret, & ad compensanda damna ex p
missionis illius fictione provenientia teneretur, nullā
men in foro conscientiæ contraheret sponsalia, ut fusè
cet & probat Sanches suprà disp. 9. & sequ.

2. Quæres primò, quænam sit obligatio sponsaliorum
Respondetur ex veris sponsalibus, id est ex promissio
illâ mutuâ inter virum & mulierem, sive privatim, s
in facie Ecclesiæ facta, oriri obligationem sub peccato m
tali ad illam ex parte utriusque adimplendam. Ita Sa
ctus Thomas, Paludanus, Sotus, Henriques, & alij, q
bus subscribit Sanches disp. 27 unde si alter spo
sorum promissis stare non velit, per Judicem Ecc
siasticum etiam adhibitis censuris ad illorum exec
tionem compelli potest, ut habetur capite Ex literis,
sponsalibus: nisi fortè attentis circumstantiis, & propt
dissensiones perpetuas, aliaque gravia mala & scandal
quæ ex invitis & coactis nuptiis meritò timeri possun
aliter faciendum esse judex prudenter arbitretur: und
etiam capite Requisivit, de Sposalibus & Matrimonio, dic
tur in tali casu monitione potiùs quàm coactione opus es

3. Quæres secundò, quibus modis sponsalia dissolva
tur? Respondetur id variis & multis modis fieri posse
præcipuos hîc & magis ordinarios subijcimus.

Solvuntur igitur Sponsalia, primò per mutuum consen
sum, & mutuam ipsorum Sponsorum remissionem liber
factam, ut ex communi Theologorum consensu docet Bo
nacina quæst. 1. de spon. pun. 10. Secundò, per ingressum
religionis alterutrius sponsorum, etiam si professio
nem non emittat, ut habetur capite, Ex publico, d
conversione coniugatorum, & docet Tolet. lib. 7. cap. 2
& Bonacina supra punct. 5. qui rectè ibidem subdit, quò
si quis post sponsalia contracta virginem spe nuptiarum
defloravit, tunc illam ducere tenetur, nec religiosum sta
tum amplecti cum tanto illius damno licitè potest. Ter
tiò, solvuntur sponsalia per Ordinis majoris susceptionem
ut habe-

t habetur ex cap. Scripsit, 27. quæst. 2. Quartò, per Matrimonium de præsenti cum altera contractum, quamvis peccet mortaliter qui sic contrahit, ut habetur cap. Sicut ex literis, de sponsalibus. Quintò, per fornicationem unius sponsorum post sponsalia contracta, ut habetur ex capite, Quemadmodùm, de jure jurando: quamvis enim qui fornicationem commisit, ex parte suâ obligatus remaneat ad sponsalia implenda, alter tamen innocens potest ab illis desistere si velit. Sextò denique, per notabilem aliquam mutationem post sponsalia contracta supervenientem, quæ si ab initio extitisset, aut prævisa fuisset, viri prudentis judicio à sponsalibus contrahendis meritò absterruisset, ut si alter sponsorum in lepram, aut alium morbum incurabilem incidat, si notabilem famæ aut bonorum jacturam patiatur; si graves inter sponsos, aut parentes illorum inimicitiæ oriantur, si sponsa dotem promissam afferre nequeat, si sponsus patrium solum mutare, vel vagari cum gravi sponsæ incommodo constituat; imò, etiamsi aliqua eiusmodi causa extiterit tempore sponsaliorum, nec nisi post illa contracta deprehendatur: in his enim & similibus casibus, qui judicio viri prudentis dignosci debent, sponsalia dissolvi possunt. Ita Petrus de Ledesma, Reginaldus, Riccius, & alij apud Bonacinam sup. pun. 8.

4. Quæres tertiò, utrùm ad solvenda sponsalia judicis Ecclesiastici authoritate opus sit. Respondetur ex Navarro, Sylvestro, & alijs apud Laymannum part. 1. de sponſ. cap. 2. si causa solvendi Matrimonij moraliter certa sit, nulla judicis Ecclesiastici authoritate opus esse; nisi ratione vitandi scandali, quando sponsalia publicè contracta sunt: unde etiam in multis Diœcesibus observatur, ut non liceat à sponsalibus publicè notis resilire, nisi causâ prius ad Ordinarium delatâ & ab ipso probatâ.

Atque hactenùs de Sacramentis ad maiorem authoris illorum gloriam.

TRACTATUS II.
DE
ACTIBUS HUMANIS
Juxta Divinæ Legis normam dirigendis.

QUoniam gratiarum cælestium fontes in Sacrame-tis, eâ potissimùm ratione per Christi merita n-bis reclusi sunt, ut earum auxilio excitati & su-nixi, ad propositum nobis finem, beatitudinem scilic-æternam perveniamus; nec aliter (ut docet S. Thom-1. 2. in procem. qu. 6. quam per actus aliquot nobis pr-prios ad illam tendere queamus: eundumque sit de vi-tute in virtutem, juxta propheticum dictum Psal. 83. ascensiones in corde nostro disponendæ, ut videatur De-Deorum in Sion: idcirco doctrinæ Theologicæ ordo p-stulat, ut nunc ipsos humanos actus cosideremus. pe-spiciamusque quinam actus ad beatitudinem illam æte-nam consequendam apti sint & idonei, & è contra qu-busdam actibus ab ipsa beatitudine consequenda præp-diamur.

CAPUT PRIMUM.
De Actibus humanis in genere.

SECTIO I.
Quis sit actus humanus propriè dictus.

1. OBservandum est ex S. Thomâ 1. 2. qu. 1. art. 1 actus illos, qui ab homine eliciuntur, duplicite spectari posse; scilicet in genere naturæ, quoad suam en-

tatem præcisè; & in genere moris, quoad libertatem um quâ exercentur, & quoad ea, quæ fundantur in ipsâ bertate, ut esse capaces laudis vel vituperij, meriti vel emeriti. Priori modo dicuntur actus hominis, posteriori erò actus humani: unde fit ut per actum hominis intelligatur actus ille, qui ab homine fit, quocunque tandem nodo fiat; actus verò humanus ille dicatur, qui fit ab omine, in quantùm homo, seu in quantùm est dominus ctuum suorum; quandò scilicet per rationem & volunatem operatur: ac proinde secundùm S. Doctoris & communem Theologorum doctrinam, ad propriam actûs humani rationem duo requiruntur: primò, ut sit voluntarius, secundò, ut sit liber. Illum hîc considerabimus, prout voluntarius est; de eodem verò prout liber est, in sequenti sectione agemus.

Actus igitur voluntarius, is est, ut ex Aristotele 3. Ethic. cap. 1. docet S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 14. uius principium est in ipso agente cognoscente singula. Unde sequitur ad rationem voluntarii duo requiri. Primum est, ut procedat à principio intrinseco, si enim quis invitus ac renitens ab extrinseco moveatur, motus ille non est voluntarius. Secundum est, ut procedat à principio cognoscente singula, * id est, ut agens ea omnia cognoscat, ex quibus actionis suæ substantia tanquam ex obiecto suo dependet, v. g. si Petrus patrem suum occidit, ut homicidium illud censeatur ipsi voluntarium. oportet primò, ut manus eius ab alio non impellatur, ipso renitente, aut saltem nihil ad motum illum conferente. Deinde requiritur, ut sciat esse hominem, quem cædit, & non invincibilier arbitretur esse feram; sciat quoque gladium, aut aliud instrumentum quo utitur, posse vulnus lethale infligere: ut verò homicidium illud: in quantùm est parricidium, voluntarium existat, necesse est insuper, ut patrem suum esse agnoscat hominem illum quem cædit, & non invincibiliter & inculpabiliter existimet esse filium hominem.

Huius conditionis defectu motus lapidis; quo fertur deorsùm quamvis sit naturalis, non est tamen voluntarius: quia licet sit à principio intrinseco; propriâ enim gravitate movetur; non movetur tamen cum cognitione: motus autem animalis, cùm ex aliqua cognitione imperfecta procedat, nonnisi imperfectè voluntarius, seu potius spontaneus dicitur; proindèque ratio voluntarij solis actibus hominis propriè & perfectè convenit, & à fortiori actibus Angelorum & ipsius Dei.

2. Porrò ipsius humanæ voluntatis actus duplicis sunt generis; alii siquidem sunt eliciti, alii imperati. Actus eliciti sunt illi, qui primò & per se exercentur, seu eliciuntur ab ipsâ voluntate, tanquam à proximâ potentiâ. Actus verò imperati exercentur imperio ipsius voluntatis & vi alicuius volitionis præcedentis; sive ab ipsâ voluntate, quæ sibi aliquos actus imperat, sive ab aliis potentiis ab ipsâ voluntate distinctis, quæ per illam ad agendum moventur & applicantur.

Cùm autem voluntas, ut communiter docent Theologi cum cum S. Thomâ quæst. 8. art. 2. sit tantùm vel finis vel mediorum, tres enumerantur actus illius eliciti circa finem, scilicet volitio, intentio, fruitio; qui actus fere iidem cum amore, desiderio, & gaudio. Gaudium seu fruitio versatur circa finem obtentum, seu circa bonum præsens: desiderium, seu intentio circa finem obtinendum, seu bonum absens: amor & volitio circa finem & bonum abstrahendo ab eius absentiâ, vel præsentiâ: Quibus ex adverso respondent odium, timor & tristitia circa malum. Tres item sunt actus voluntatis eliciti circa media; scilicet electio, consensus, & usus: electione voluntas præscit & amplectitur unum medium præ aliis, consensu approbat judicium intellectus circa illud medium: usu applicat potentias ad executionem.

Quærunt Theologi, utrùm electio, & intẽtio sint semper actus inter se realiter distincti, seu an volũtas uno & eodem actu possit velle finem & media. Respondetur juxta probabili-

biliorem sententiam, quæ est etiam S. Doctoris quæst. . art. 4. quòd, quamvis hi duo voluntatis actus, ut plunùm inter se distinguantur, absolutè tamen loquendo, test voluntas uno & eodem actu velle finem ac media, ut potest intellectus principium & conclusionem com actu cognoscere.

Quod verò spectat ad actus imperatos, tot sunt & tam ultiplices & varij, quot & quam multipliciter ab ipsâ oluntate, aut aliis potentiis, ad eiusdem voluntatis imerium exerceri possunt: de quibus omnibus pleniùs agunt hilosophi in Ethicis, & videri potest S. Doctor tota q. 17.

3. Cæterùm docet idem S. Thomas quæst. 1. art. 3. mnes actus qui à voluntate humanâ procedunt, sive elitos. sive imperatos, essentialem suam differentiam ac eciem desumere à fine proximo, quem agens spectat & tendit, hoc est, ratione seu motivo, quo movetur volunis ad aliquid appetendum & volendum, & è contra; qui otivus vocatur etiam obiectum formale ipsius voluntas. Unde sequitur actus illos, qui habent eundem finem roximum, seu idem obiectum formale, esse eiusdem speei; tametsi habeant diversa obiecta materialia: v.g. si uis jeiunet & eleemosynam largiatur purè ob amorem Dei, ut illi placeat, ut gloriam illi deferat, jeiunium illud eleemosyna erunt formaliter actus charitatis, quamvis aterialiter ad virtutes specie diversas abstinentiæ scilicet misericordiæ pertineant: & è contra illos actus distinui specie, qui, licet habeant idem obiectum materiale, à otivis specie distinctis oriuntur: e.g. oratio, quæ materialiter considerata, est actus virtutis religionis, si fiat x motivo satisfaciendi Deo pro peccatis erit actus Pœnientiæ; si ex motivo alicuius alterius virtutis, ad virtum illam pertinebit.

SECTIO II.

* *Quis actus verè & propriè sit liber.*

I. AD faciliorem eorum, quæ dicenda ſunt, intellig-
tiam obſervandum eſt, libertatem actûs hum
aliam eſſe, quæ à Theologis vocatur libertas (contra-
ctionis,) ſeu quoad exercitium actus, aliam quæ (cont
rietatis) ſeu quoad ſpecificationem. Aliam item à c
ctione, aliam à neceſſitate.

Libertas contradictionis, ſeu quoad exercitium actû
eſt poteſtas ſeu indifferentia ad agendum, vel non agen

Libertas contrarietatis, ſeu quoad ſpecificationem,
poteſtas ſive indifferentia ad hoc, vel illud agendum,
ad actionem aliquam, aut aliam ipſi contrariam exerc
dam, circa idem obiectum, v. g. ad eliciendum aſſenſu
vel diſſenſum circa articulum aliquem divinæ fidei.

Hac obſervatione præſuppoſitâ;

Dicendum eſt actûs humani libertatem in eo conſiſ-
re, ut eliciatur vel imperetur à liberâ voluntate, ut ſi
ſeu quatenùs libera eſt & liberè operatur: Illam verò v
luntatem dici liberam & liberè operari, quæ nullam
agendo neque coactionem, neque neceſſitatem patitu
ſed poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis, libe
ſemper manet & indifferens, ſive quoad exercitium, ſi
quoad ſpecificationem actûs, ſeu ad agendum, vel n
agendum, & ad hoc vel illud agendum.

Hæc aſſertio duas habet partes: in primâ dicimus actu
illum liberum eſſe, qui elicitur vel imperatur à libe
voluntate, libertas enim propriè & primò ipſi volunt
competit, & ex illâ in actum derivatur, quod per ſe pat

2. In ſecundâ parte dicimus libertatem voluntatis
eo conſiſtere, quòd voluntas nullam neque coactione
neque neceſſitatem patiatur; ſed poſitis omnibus ad ag
dum prærequiſitis, libera maneat, & indifferens ad age
dum vel non agendum, ad hoc vel illud agendum. H
propoſitio (quam de fide eſſe aſſerit Iſambertus diſp.
de libero arbitr. art. 2.) Probatur 1. ex ſcript. Deut.
Teſtes invoco cœlum, & terram, quod propoſuerim v
bis vitam & mortem, &c. elige ergo utram: 2. Reg.

Hæc

æe dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige quod olueris, &c.

Probatur 2. ex S. Athanasio orat. ad Gentes, Anima, quit: cognoscens liberum sui arbitrium, videt se posse i corporis partibus ad utraque, ad bona & mala. S. Cyl. Alexand. lib. in S. Joannem: Liberum est, inquit, & ropriæ electionis, in hominibus, in utrumque deflectere: ut in dextram partem, aut in sinistram: in virtutem di- o vel vitium. S. Cypr. Epist. 55. Homo, inquit, libertati iæ relictus, & in arbitrio proprio constitutus, sibimet osi vel mortem appetit vel salutem. Ex S. Anselmo in riori parte libri de concord. liberi arbitrij cum præscien- â Dei & prædestinatione, ubi expresse dicit: Deum velle ominis voluntatem nulla necessitate cogi, aut prohiberi d volendum, vel non volendum: Ibidemque fuse expli- it, & probat necessitatem antecedentem, quâ voluntas d unum quid determinatur, libero arbitrio adversari; ocetque voluntatem indifferentem esse ad oppositorum lterum eligendum; quamvis postquam unum re ipsa de- egit, necessitatem quandam ipsa sibi faciat, quam conse- uentem vocant Theologi, quæ ex ipsâ positione effe- ûs, sequitur.

5. Ad faciliorem verò intelligentiam eorum, quæ de bertate voluntatis humanæ in actibus suis dicta sunt, vel ostea dicentur, duo sunt hic observandâ. Primum est; d hoc, ut voluntas liberè operetur, requiri præviam ra- onis advertentiam & deliberationem; id est, ut volun- s applicet intellectum ad considerationem convenien- æ, quæ in quolibet obiecto appetibili creato reperitur: ec enim consideratio & deliberatio intellectûs, quamvis on sit causa libertatis, quam voluntas humana ex se, & e innatâ sibi indifferentiâ obtinet; est tamen conditio e quâ voluntas libertate illâ in actibus suis uti non pos- t: per illam enim obiectum proponitur voluntati cum riarum rationum oppositione & quâdam veluti indiffe- ntiâ: nullum siquidem obiectum creatum, in quo in-

tellectus humanus varias & oppositas rationes conveni-
tiæ & disconvenientiæ non deprehendat; unde propos
sic quovis obiecto creato, voluntas semper manet indi-
rens ad illud appetendum vel repudiandum: Quod
advertentia illa, aut deliberatio intellectûs secundum q
impediatur, actus à voluntate elicitus vel imperatus, e
tantùm secundùm quid liber: si omninò & totaliter i-
pediatur, ut contingere potest aliqua vehementi passio
aut distractione, actus ille omni prorsùs libertate ca-
bit, proindeque omni ratione meriti vel demeriti: qu
fusiùs explicabitur infra, cùm agetur de peccatis.

4. Secundum est: actum primum intellectûs, seu p-
mam cogitationem, quæ in quovis negotio deliberati-
nem & voluntatis imperium præcedit esse quidem actu
hominis, non verò actum humanum, cùm non sit libe
omnis enim actus liber à voluntate debet elici, aut imp-
rari: sed primus ille actus intellectûs, seu prima cogitati
non est à voluntate, quæ in incognitum ferri non potes
sed vel ab obiecto aliquo sensibus externis occurrent
vel immediatè ab ipso Deo intellectum excitante, inte-
dùm etiam ab Angelo bono vel malo species imaginat-
vas commovente: unde tamen non sequitur hominem e
eiusmodi prima cogitatione determinari, aut necessita
ad aliquid volendum, quando advertit se illud velle, lic
nullam adhuc rationem disconvenientiæ deprehendat i
obiecto illo, quod per primam cogitationem proponitu
potest enim tunc illius voluntas ob summum quod obt-
net tam in se, quàm in alias potentias dominium, posi
quacunque prævia cogitatione, & quocunque judicio pr-
ctico ipsius intellectûs, vel actum suum suspendere, v
intellectum applicare ad considerationem magis atte
tam eiusdem obiecti & circumstantiarum eius; & sic cu
pleniori deliberatione rationis, ad illud appetendum v
repudiandum se ipsam determinare.

* Tertium est, apud Patres & Scriptores Theologos vo-
luntarium sæpè sumi pro libero, ut apud S. August. lib.

de vera

e vera Religione cap. 14. Usque adeò, inquit, peccatum voluntarium est malum; ut nullo modo sit peccatum nisi t voluntarium: & in lib. de duabus animabus cap. 11. Si berum non sit, non est voluntas.

5. Quartum est, voluntarium sumptum pro libero multipliciter à Theologis dividi: aliud enim est voluntarium xpressum, aliud tacitum. Expressum illud est, quod veris, nutibus, aut aliis signis significatur. Tacitum quod bsque verbis, &c. ex facto aliquo, aut omissione facti olligitur, ut ex silentio, cùm quis loqui deberet: unde ıxta regulam juris, qui tacet consentire videtur. in 6. eg. 44.

Quæ quidem regula locum habet, præsertim quando e alicuius commodo agitur, non item quando de incomodo seu præiudicio, quod fusius explicatum videri post apud Laymann. lib. 1. tract. 2. cap. 3.

Aliud item est voluntarium actu, aliud voluntarium irtute. Voluntarium actu est, quod vel elicitur vel imperatur actualiter ab ipsa voluntate. Voluntarium virtu est id quod ininitio imperatum fuit ab interno actu beræ voluntatis, eiusque imperij ac motionis virtute adıc durat. Ut si quis proponat & actu velit eleemosyam aliquam erogare, dum illam postea erogat, quamvis essaverit actus ille voluntatis, censetur tamen voluntaa virtute illius.

Aliud denique est voluntarium directè & voluntarium indirectè. Voluntarium directè est id, quod per se voluntaum est, ut quivis actus elicitus vel imperatus volunta. Voluntarium indirectè est id, quod ex alio directè luntario sequitur, v. g. si aliquis voluntariè exerceat ionem, ex qua scit vel suspicatur consecuturum aliem effectum, quamvis per se & directè non intendat ectum illum, censetur tamen indirectè voluntarius, quod in alio continetur ut Sacrilegium, quod in fur- Galicis continetur, & voluntarium indirectum.

SECTIO III.

Undenam actus humanus bonitatem suam, vel malitiam desumat.

1. DUplex bonitas in quolibet humano actu specta potest, naturalis scilicet & moralis. Bonitas natu ralis ea est, quæ consistit in integritate, seu aggregation eorum omnium, quæ naturaliter ad ipsius actûs entita tem requiruntur: bonitas verò moralis in integritate se aggregatione eorum omnium, quæ cuilibet actui huma no secundùm rectam rationem conveniunt. Ex quo se quitur, moralem actûs humani malitiam in defectu illiu integritatis, seu in privatione bonitatis illius moralis, co sistere. Et de hac bonitate vel malitia morali quæsti proposita intelligi debet, undenam scilicet hæc bonita seu rectitudo moralis, vel malitia moralis illis opposi in quemlibet actum humanum derivetur. Pro cuius re solutione.

Dicendum 1. Bonitatem, vel malitiam actûs human ab illius obiecto desumi. Ita S Thomas, & constat e Scriptura, Oseæ 9. Facti sunt abominabiles sicut ea, qu dilexerunt: ex quibus verbis patet malitiam humanoru actuum, ob quam fit homo Deo abominabilis, provenit ex obiectis malis quæ diligit, & quibus adhæret: Und S. Augustinus Epist. 52. ad Maced. dicit quòd Mores n stri, ex eo quod unusquisque diligit, dijudicari solent. I probari præterea potest inductione: ideò enim velle or re censetur esse bonum: quia oratio (quæ est obiectu illius volitionis) est ex se moraliter bona; & è cont velle furari est malum, quia furtum, quod est illius obi ctum, malum est.

2. * Porrò ad clariorem huius assertionis intelligent am duo hîc observanda sunt. Primum est, bonitate moralem, quam obiectum actui tribuit, esse in ipso obi

ℭto fun-

o fundamentaliter seu causaliter tantùm : in actione ve-
) formaliter, ad eum modum proportionalem, sicut ve-
tas & falsitas sunt formaliter in actu intellectûs, fun-
imentaliter verò seu causaliter in obiecto cognito. Ideò
nim cognitio vera est, quia res cognita se habet, ut co-
noscitur.

Secundum est, hanc esse differentiam inter bonitatem
c malitiam moralem, quæ ex obiecto in actum huma-
um derivatur; quod quamvis ad hoc ut actus humanus
nalitiam ab obiecto accipiat, satis sit quod feratur in
obiectum malum nec referre, sive sub ratione mali feratur
n illud, sive sub ratione boni (ut expresse docet S. Tho-
nas 12 quæst. 19. art. 7. ad 3.) ad hoc tamen ut actus
humanus bonitatem moralem desumat ex obiecto, non
sufficere ut simpliciter feratur in obiectum bonum mate-
rialiter, sed requiri ut feratur in obiectum bonum for-
maliter quatenus bonus est, seu sub ratione boni, quia
scilicet obiectum quamvis in se bonũ, est tamen indifferẽs,
ut benè vel male appetatur, ex bono vel malo motivo.

3. Dicendum 2. Bonitatem vel malitiam actûs humani
desumi ex illius circumstantiis Ita S. Thomas; & satis
constat ex eo quod passim in Scripturis actiones plurimæ
propter circumstantias aliquas bonas vel malas laudan-
tur, vel vituperantur, ut S. Matth 5. Laudatur eleemo-
syna & oratio facta in abscondito : & S. Luc. 21. cõmen-
daturelecmosyna duorum minutorum, & aliis maioribus
donis præfertur, ob circumstantiam personæ viduæ &
pauperis, & eiusdem S. Luc. 16. omissio eleẽmosynæ ex
variis circumstantiis in personâ divitis epulonis culpabi-
lior esse demonstratur.

4. Ut autem assertio hæc faciliùs intelligi possit, quæ-
dam hic observanda sunt. Primum est circumstantiarum
nomine à Theologis significari accidentia quædam actûs
humani sic dicta, quòd illum veluti circumstent, ipsique
jam per obiectum suum in aliquâ specie boni vel mali
constituto adveniant.

Secun-

* Secundum est, inter circumstantias quasdam esse, quæ nihil conferunt ad bonitatem vel malitiam moralem actûs, ut si quis manu dexterâ vel sinistrâ percutiat. Alias verò quæ ad illam bonitatem vel malitiam conferunt, ut si quis percutiat hominem laicum, vel hominem in sacris ordinibus constitutum.

Tertium est, ex istis circumstantiis, quæ ad bonitatem vel malitiam moralem conferunt, alias augere vel minuere bonitatem illam vel malitiam intra eandem speciem; alias verò ipsam actûs speciem mutare; quod dupliciter fieri potest, scilicet vel novam speciem bonitatis vel malitiæ dando actui; seu ut alij loquuntur, ipsum in novam speciem transferendo: ut si quis eleemosynam det ex motivo inanis gloriæ, mutatur actus virtutis misericordiæ in actum vitiosum inanis gloriæ. Vel addendo novam speciem bonitatis aut malitiæ actui retinenti propriam, quam habet ex obiecto, ut si quis eleemosynam det ex motivo pœnitentiæ, aut alicuius virtutis, quæ ab ipsa misericordia cuius eleemosyna opus est, differat.

5. Quartũ est, septem præcipuas actûs humani circumstantias à S. Doctore quæst. 3. art. 3. numerari, quæ hoc versiculo comprehenduntur.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

* Quis, personæ agentis qualitatem designat: Quid, obiecti conditionem: Ubi, locum: Quibus auxiliis, actionis adiumenta: Cur, eiusdem actionis finem: Quomodo, magnitudinem seu intentionem affectus, advertentiæ rationis, &c. Quando, tempus quo actio peracta, eiusque actionis durationem. Quæ quidem circumstantiæ non omnes & singulæ simul, sed modò hæ, modò illæ, quemlibet actum humanum afficiunt, ad illiusque proinde bonitatem vel malitiam conferre possunt.

Quintum est, ex suprà enumeratis circumstantiis quasdam augere vel minuere bonitatem vel malitiam actûs, intra eandem speciem. ut supra dictum est, e. g. malum est percutere iniustè quemvis hominem; peius est percu-

ere benefactorem; alias verò addere actui bonitatem vel malitiam specie distinctam; e. g. percutere Sacerdotem: in illa enim percussione præter malitiam, quæ illi propria est, quatenùs justitiæ repugnat, circumstantia personæ sacræ percussæ inducit in ipsum actum novam & specie distinctam sacrilegii malitiam & deformitatem.

Dicendum 3. Bonitatem vel malitiam actûs humani desumi quoque ex fine, in quem actus dirigitur ab operante. Ita S. Thomas art. 4. & constat ex his Christi Domini verbis S. Matth. 6. Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum: quæ verba explicans S. Ambrosius, in ca. 1. S. Luc. Bona est, inquit, misericordia, bona est oratio; sed potest injustè fieri; si jactantiæ causa aliquis pauperi largiatur, ut videatur ab hominibus; in Ps. 31. Non valde, inquit, attendas quid homo faciat: sed quid, cùm facit, aspiciat.

5. * Est autem observandum duplicem à Theologis distingui actionis finem, unum ipsi intrinsecum & veluti connaturalem, qui vocatur finis operis, à quo ipse actus moralem speciem & essentiam desumit; ut eleemosynam facere indigentiæ sublevandæ causa. Alterum extrinsecum, qui dicitur finis operantis, quem nimirùm ipse operans suo arbitratu sibi præstituit, ut dare eleëmosynam ad satisfaciendum pro peccatis; & ex hoc etiam fine intrinseco actus speciem suam moralem desumit, unde Philosophus 5. Ethicor. cap. 2. & ex eo S. Thomas quæst. 18. art. 6. dicit eum, qui furatur adulterandi causa, magis esse adulterum quàm furem.

Porrò septem potissimùm modis contingere potest, ut actus ex operantis arbitratu ad finem aliquem extrinsecum referatur. Vel enim actus ex objecto bonus refertur ad finem extrinsecum bonum, vel actus ex objecto bonus refertur ad finem malum, vel actus ex objecto bonus refertur ad finem indifferentem. Vel actus ex objecto indifferens refertur ad finem bonum; vel actus ex objecto

indiffe-

indifferens refertur ad finem malum; vel actus ex obiecto malus refertur ad finem bonum; vel denique actus ex obiecto malus, refertur ad finem malum.

Primo caſu circumſtantia finis boni novam ſpecie bonitatem addit actioni ex obiecto bono. Secundo caſu circumſtantia finis mali deſtruit bonitatem, quam actus habet ex obiecto, eumque ſimpliciter malum efficit. Tertio caſu. totus actus indifferens eſt. Quarto caſu, circumſtantia finis boni tribuit actui ex obiecto indifferenti primam & unicam eſſentialem bonitatis ſpeciem, ideòque in genere moris non tam circumſtantiæ, quàm obiecti rationem habet. Quinto caſu, circumſtantia finis mali eadem ratione tribuit actui primam & unicam eſſentialem ſpeciem malitiæ. Sexto caſu, circumſtantia finis boni nihil confert actui ex obiecto malo, ſed relinquit ſimpliciter malum. Septimo denique caſu, circumſtantia finis mali confert actui malo novam malitiam, ſive ſpecie diſtinctam, ſive non, ut ex antedictis ſatis intelligi poteſt.

Ex his colligitur ſecundùm mentem S. Doctoris, bonitatem vel malitiam actûs humani ex his tribus præſertim pendere, ſcilicet ex obiecto, circumſtantiis, & fine; cum hâc tamen differentia, quòd, ut actus aliquis cenſeatur malus, ſufficiat quicumque defectus moralis; ſive ex parte obiecti, ſive ex parte finis aut circumſtantiæ alicuius: ut verò bonus ſit, requiratur obiectum moraliter bonum, finis bonus & honeſtus, & præterea ut eiuſmodi actus nulla pravâ circumſtantia vitietur: bonum ſiquidem (ut docet S. Dionyſius cap. 4. de divi. nomi.) pendet ex integra cauſâ, malum ex quocumque defectu.

Dicet aliquis, fruſtra & ſuperfluè dici actum humanum bonitatem vel malitiam deſumere ex fine, cùm ipſe finis inter circumſtantias numeretur.

Reſpondetur, ideò ſpeciatim conſiderari bonitatem vel malitiam, quæ ex fine in actum humanum derivatur; quia finis præ aliis circumſtantiis hoc habet peculiare, quod non modò actum humanum circumſtet, ſed etiam

in illum

n illum ſpeciali modo influat; habeatq; rationem non olum crcumſtantiæ, ſed etiam cauſæ moralis.

6. Quæres, quænam relatio actûs humani in finem ſit neceſſaria, ut ex ipſo fine bonitatem vel malitiam recipiat? Reſpondetur relationem illam eſſe debere vel actualem, vel ſaltem virtualem, id eſt neceſſarium eſſe, ut operans actualiter referat, aut ſaltem antea retulerit actionem ſuam in eum finem: ita ut virtute illius relationis, actio ab eo exerceatur, quia neceſſe eſt ut finis influat in actionem; influere autem non poteſt, niſi uno ex his duobus modis moveat operantem ad agendum; quod ut clarius adhuc fiat, obſervandum eſt finem alium eſſe operis, alium operantis: finis operis eſt ipſimet actioni intrinſecus, ideòque illi moralem eſſentiam ſeu ſpeciem tribuit, e. g. ut quis ex miſericordiæ motivo pauperi det eleemoſynam, non eſt opus ullâ explicitâ relatione ad talem finem; ſufficit enim ut largiens eleëmoſynam, cognoſcat ſe miſericordiæ opus exercere, illudque liberè exercere velit. Alter eſt finis operantis, qui & extrinſecus dicitur, quem ipſe operans ſuo arbitratu ſibi præſtituit, veluti ſi detur eleemoſyna ut ſatisfiat pro peccatis; ad hoc autem ut huiuſmodi finis bonitatem ſuam actui communicet, debet in illum influere; quod præſtare non poteſt, niſi operans actualiter, aut ſaltem virtualiter actionem ſuam in illum referat.

SECTIO IV.

An detur aliquis actus indifferens, ſeu qui nec bonus, nec malus ſit.

I. Duplex quæſtionis propoſitæ ſenſus eſſe poteſt. Primò, an detur actus aliquis humanus indifferens ſecundùm ſpeciem: ſeu qui ex parte obiecti ſui nec bonitatem habeat, nec malitiam moralem: Secundò, an detur etiam talis actus indifferens ſecundùm individuum, id eſt

id est qui prout à nobis hîc & nunc advertente ratione l
berè exercetur, nullo ex capite bonus sit vel malus mo
raliter. Pro cuius resolutione.

Dicendum 1. Dari aliquem actum humanum, qui s
indifferens secundùm speciem. Ita S. Thomas qu. 18. ar
8. & cum eo communiter omnes Theologi. Id etiam ex
presè docet S. Augustinus lib. 3. de serm. Dominini i
monte cap. 28. ubi explicans illud Domini: Nolite jud
care, ut non judicemini, & concilians cum aliis eiusdem
Christi Domini verbis: Ex fructibus eorum cognoscet
eos, ait hoc posterius dictum intelligendum esse de ma
nifestis operibus, quæ non possunt bono animo fieri, cu
iusmodi sunt blasphemiæ, furta: priùs verò de operibu
indifferentibus, cuiusmodi est ciborum sumptio, &c. und
hoc modo concludit ibid. Sunt ergo quædam facta media
quæ ignoramus, quo animo fiant, quia & bono & mal
fieri possunt, de quibus temararium est judicare, max
mè ut condemnemus.

1. Dicendum 2. quòd quamvis probabile sit nullos dar
actus humanos indifferentes in individuo, propter plurium
Theologorum, præsertimque S. Doctoris art. 9. authori
tatem, qui eiusmodi actus negant; probabilius tamen vi
deri dari aliquos eiusmodi actus in individuo, qui ne
boni sunt nec mali moraliter. Ita S. Bonaventura in 2
dist. 41. art. 1. quæst. 4. & plures alij, quos citat & se
quitur Lessius in quæst. 11, art. 9. dub. 10. Et probatu
authoritate S. Hieronymi Epist. ad S. Augustinum, qua
est 15. inter Augustinianas, ubi sic loquitur: Inter utrum
que (bonum scilicet & malum) indifferens est ambulare
manibus capitis purgamenta proijcere, &c. hoc nec bo
num nec malum est; sive enim feceris, sive non feceris
nec justitiam habebis, nec injustitiam. Item S. Gregori
hom. 7. in Evang. ubi loquens de dilectione priximorum
quæ procedit non ex charitate: sed ex affectu cognatio
nis & carnis, ex unâ parte negat talem dilectionem esse
actum virtutis, ex altera verò affirmat malam non esse,

nec

ec ei sacra eloquia contradicere: unde sequitur esse indifferentem, cùm nec bona, nec mala sit.

Probatur præterea ex eo, quod appetitio commodi & fuga incommodi naturalis non est mala ex obiecto ut per se patet, neque etiam bona moraliter, cùm non pertineat ad ullam virtutem moralem; ergo quando quis simpliciter appetit commodum, aut refugit incommodum aliquod naturale, eius actio nec bona nec mala est, ac proinde indifferens.

3. Dices, illam appetitionem esse malam; eò quòd non referatur in finem aliquem bonum & honestum; cùm teneatur homo actiones suas semper in aliquem finem bonum & honestum referre.

Respondetur 1. Negando teneri hominem ad actiones suas in finem bonum & honestum referendas, ut sint bonæ & honestæ moraliter: quod etiam negant S. Bonaventura suprà, & plures alii graves Authores, quos citat Isambertus disp. 7. in 1. 2. ad quæst. 18. art. 2. asseruntque ad hoc, ut actus humanus sit bonus moraliter, satis esse ut eius obiectum in quod voluntas liberè fertur, sit moraliter bonum & honestum: nec ulterius requiri, ut ab operante in bonum & aliquem finem referatur.

Respondetur 2. quamvis concedatur teneri hominem ad actiones suas in finem bonum & honestum referendas, ut sint bonæ & honestæ moraliter, inde tamen non sequi defectu huiusmodi relationis actiones illas esse malas; sed tantùm non esse bonas & honestas, quod ultrò fatemur, ac proindè indifferentes.

Instabis actiones illas fore otiosas, ac proinde malas.

Respondetur negando actiones illas, quæ in finem moraliter bonum non referuntur esse otiosas; quia ut docet S. Bonavent. suprà, possunt ipsæ naturâ esse necessariæ vel utiles; quod sufficit ut otiosæ minimè censeantur.

Quamvis autem hæc sententia, quæ asserit dari posse actus aliquos in individuo indifferentes, probabilis sit & tuta, & etiam in praxi conducere videatur ad evitanda

multa

multa peccata, quæ secundùm oppositam sententiam fr[equentiſſimè] quentiſſimè committi poſſent: hoc tamen obſtare non d[ebet], bet, quin unuſquiſque peculiari ſtudio curet omnes [&] ſingulos actus ſuos in finem aliquem optimum & D[eo] acceptiſſimum referre, juxta conſilium Apoſtoli 1. Cori[nth.] 10. Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facit[is], omnia in gloriam Dei facite: quod explicans S. Baſili[us] hom: in Sanctam Julitam martyrem, ſic loquitur: Accu[m]bens menſæ, ora, eſitans panem, largitori gratiam repe[n]dito; bibis vinum? memento eius qui illud tibi dedit [a]d lætitiam, & infirmitatum ſolamen: tunicam indueri[s]? & gratias agito benigno datori; ſuſpicis in cœlum & ſid[e]rum pulchritudinem intueris? procide Deo, & co[le] eum qui omnia hæc in ſapientia condidit, &c.

SECTIO V.

Utrùm ad hoc ut quis bene operetur, teneatur ſequi conſcientiæ dictamen.

QVoniam ex huius quæſtionis rectâ intelligentiâ, ta[m]quam ex certo aliquo principio pendet reſolut[io] plurimarum difficultatum ipſius Theologiæ moralis: i[d]circò paulò fuſiorem illius explicationem proponemu[s], eamque maioris facilitatis gratiâ in aliquot Paragraph[os] diſtinguemus.

§ I.

Quid ſit conſcientia & quotuplex.

I. OBſervandum eſt juxta doctrinam S. Thomæ 1. par[t.] quæſt. 79. art. 12. & 13. hanc eſſe differentiam i[n]ter conſcientiam & ſynderesim; quòd ſynderesis ſit hab[i]tus naturaliter nobis inſitus principiorum practicoru[m]: principia autem practica ſunt quædam regulæ univerſ[a]les per ſe notæ circa directionem actionum humanaru[m] & quaſi quædam lumina virtutum, ut loquitur S. Aug[u]ſtinus

tinus lib. 2. de lib. arb. cap. 10. cuiusmodi sunt: *Justè esse vivendum: sua cuique esse reddenda, &c.*

Conscientia autem est actus illius synderesis, quo applicamus cognitionem illam universalem practicam actioni alicui singulari & judicamus hîc & nunc aliquid agendum tanquam bonum, vel devitandum tanquam malum: e. g. ex illo principio universali; quòd malum & peccatum omne devitandum sit, conscientia hanc deducit conclusionem: ergo hoc furtum, quod est malum & peccatum, devitandum est. Hinc S Basilius hom. in principium Prov. dicit in nobis esse Judicium quoddam naturale, quo ab iniquis bona facilè discernimus.

2. Hæc verò conscientia judicat tum de actionibus præteritis, eas vel accusando tanquam male factas, vel tanquam rectè factas commendando, juxta illud Apostoli Rom. 1. *Testimonium reddente illis conscientia eorum: & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus*: tum de actionibus futuris, dictando scilicet ea quæ agenda sunt, tanquam bona, aut quæ fugienda sunt tanquam mala: unde idem S. Basilius suprà, dicit intra cordis arcana tribunal quoddam esse constitutum, in quo qualibet agenda, velut in trutina & lance suspenduntur & librantur.

Sicut autem judicium illud practicum multipliciter se habere potest circa actiones particulares; sic à Theologis conscientia multiplex esse dicitur; alia siquidem est conscientia recta, alia errans, alia scrupulosa, alia dubia.

Conscientia recta dicitur, quando judicium practicum intellectûs verum est, ac rectæ rationi consentaneum: errans, quando falsum est: scrupulosa, quando inani & frivola ratione suspicatur aut formidat illic malum & peccatum esse, ubi re vera non est: dubia denique est, cùm neutri parti determinatum assensum præbet, sed inter utramque fluctuat. De singulis breviter agendum est, & videndum quâ ratione quivis obligetur quocumque in casu conscientiæ dictamen sequi.

§. II.

§. II.

Quæ sit obligatio conscientiæ rectæ

I. QVæstionis sensus est, an semper quivis obligetur qui dictamen conscientiæ aliquid rectè præcipientis, aut prohibentis, seu indicantis hîc & nunc incumbere obligationem ad aliquid faciendum vel omittendum. Pro cujus resolutione.

Dicendum est judicium & dictamen illud conscientiæ rectæ ita obligare hominem, ut delinquat & peccet, nisi illud in operando sequatur. Ratio est, quia conscientia seu judicium illud intellectûs practici rectè aliquid præcipientis, aut prohibentis, est proxima regula voluntatis operantis, vel moventis alias potentias ad operandum, ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 17. art. 3. & 9. per illud quidem judicium voluntati innotescit, & quasi intimatur bonitas moralis, vel pravitas objecti, circumstantiarum, finis: unde sequitur voluntatem à regulâ suâ deviare, & proinde peccare, nisi conscientiam rectè præcipientem in operando sequatur.

2. Diximus conscientiam seu judicium rationis esse proximam regulam humanæ voluntatis & operationum ejus; alia est enim regula remota: quæ tamen primaria est & principalis, nempè lex æterna & divina, seu judicium illud infallibile, quo Deus ab æterno vidit & determinavit quid in actibus humanis esset bonum aut malum; justum aut injustum; quidve in quocunque casu particulari faciendum esse aut omittendum: quod quidem judicium divinum unicuique hominum innotescit per ipsius rationis lumen, quod ab illo veluti quidam radius derivatum, juxta illud Psalmistæ Psl 4. Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine: proindèque huic divino judicio humanum judicium seu ipsius conscientiæ dictamen, ut rectum sit, debet conformari.

§. III.

Quæ sit obligatio conscientiæ errantis.

SUpponimus duplicem esse ignorantiam, ex quâ error conscientiæ provenire potest; alia enim est ignorantia vincibilis, alia invincibilis. Ignorantia invincibilis illa est, quæ nullâ morali diligentiâ vinci aut superari potuit; vel quia nusquam venit in mentem dubitare quod ignoratur; vel licet in mentem venerit, adhibita tamen sufficienti inquisitione, ignorantia illa depelli non potuit, ac proinde debuit, cùm nemo ad impossibile obligatur: ignorantia verò vincibilis illa est, quæ adhibitâ diligentiâ, vinci ac superari potuit, ac proinde debuit. Hac distinctione suppositâ.

Dicendum primò conscientiam errantem ex ignorantiâ invincibili obligare voluntatem, ita ut peccet, nisi dictamen illius in operando sequatur. Ita S. Thomas qu. 18. art. 5. & probatur ex Apostolo Roman. 14. Scio & confido in Domino Jesu: quia nihil commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse, illi commune est: quibus verbis declarat Apostolus, quod per gratiam Christi Domini fideles nullo cibo velut communi, hoc est immundo, inquinentur, nisi quis existimet escam aliquam, v.g. carnem suillam etiam nunc, communem, id est immundam & vetitam esse: quia tunc eiusmod esca illi foret illicita propter conscientiam errantem, unde subiungit paulò post: Qui autem discernit (inter cibos scilicet, existimans aliquos secundùm legem Moysis vetitos esse,) si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide; id est, quia non agit secundùm persuasionem seu dictamen conscientiæ) omne autem quod non est ex fide) id est, ut explicat S. Doctor, art. 5. quod fit contra persuasionem & dictamen conscientiæ) peccatum est.

Ratio autem huius doctrinæ ex eodem S. Doctore est; quia cùm subiectum voluntatis sit bonum vel malum moraliter, prout ab operante tale judicatur; ideò si ex ignorantiâ invincibili judicet illud esse malum, quod tamen re vera malum non est, voluntas illi adhærendo consentiet in malum, & proinde peccatum; è contra verò, si ex

eâdem

eâdem ignorantiâ judicat esse bonum, quod re vera m
lum est, voluntas illud amplectendo non peccabit: i
poterit benè operari.

2. Dicendum. Si error conscientiæ ex ignorantiâ vin
bili procedat, tunc voluntatem neque ad operandum, n
que ad non operandum obligari; sed illum errorem d
ponendum. Ita S. Thomas art. 6. & S. Bonavent. in
dist. 39. art. 1. qu. 3. Ac in primis quod neque ad o
randum, neque ad non operandum obligetur, constat
eo quòd utrobique peccaret, ad quod tamen nullus ob
gari potest: operando quidem secundùm dictamen co
scientiæ; quia ad malum impellit; nec illius mali ign
rantia excusat, quia vincibilis & proinde voluntaria e
non operando verò; quia si conscientiam illam non d
ponat, agit contra illam, quæ qualiscunque sit, est semp
proxima voluntatis operantis regula, contra quam n
latenùs agere licitum est: unde Apostolus ad Galat.
Testificor, inquit, omni homini circumcidenti se, quia d
bitor est universæ legis faciendæ: in quantum scilicet j
dicat ex conscientia erronea vincibili Mosaicæ legis obse
vationem esse necessariam; unde sequitur, quod ad ev
tandum peccatum, conscientiam illam erroneam dep n
re teneatur: cùm, ut supponimus, id possit, vel applica
do intellectum ad id attentiùs considerandum, in quo
falli suspicatur, vel pij alicuius & prudentis viri consi
um exquirendo propriumque judicium, quod sibi aliqu
liter suspectum est, illius monitis humiliter submittend

§. IV.

Quid de conscientia scrupulosa sentiendum sit.

1. PEr conscientiam scrupulosam nihil aliud intellig
mus, ut supra dictum est, nisi judicium quodda
imperfectum ex inani aliqua frivola ratione ortu quo
quis suspicatur, vel timet ibi esse peccatum, ubi re ve
non est: ex quo patet judicium illud falsum esse, & i

consci-

conscientiam scrupulosam esse quandam veluti speciem conscientiæ errantis: proindeque de ipsâ conscientiâ scrupulosa idem dicendum esse, quod de conscientia erronea invincibili: scilicet illam esse deponendam, alias instare periculum peccandi, si quis eâ non depositâ operetur, vel non operetur secundum dictamen illius.

Ut autem conscientia illa scrupulosa deponatur, attendere quisque debet, quæ sit præcipua & magis ordinaria scrupulorum sibi in animo suboriri solitorum causâ: in quibusdam enim scrupuli ex ignorantiâ procedunt: in aliis ex quâdam mentis inconstantiâ & fluctuatione: in aliis ex ipsius cerebri debilitate vel frigidâ & timidâ complexione, aut etiam ex melancholiâ, seu atræbilis redundantiâ: in aliis ex occulta superbia, quæ aliorum judicio subesse renuit; in aliis ex consortio personarum scrupulosarum, aut lectione librorum, in quibus Theologiæ moralis axiomata quædam rigidiora proponuntur: in aliis denique ex ipsius dæmonis suggestionibus, Deo ob causas æquissimas, licet minus notas, ita permittente.

2. Perspecta verò illorum scrupulorum causâ & origine, propria & apta remedia adhibenda erunt: & siquidem ex infirmitate aliquâ corporis proveniant: ex medici consilio solatia & subsidia quærere oportebit: si ex ignorantia, doctrinam sanam & rectam opponere conveniet: si ex superbia, humilitas erit sectanda, maximè in deponendo proprio judicio, illudque piis ac salutaribus monitis alterius, quantum expedit submittendo: si ex dæmonis suggestione, animi fluctuatione, aut alia simili causâ ortâ fuerit; auxilium divinum humili prece postulandum erit. Id præcipuum & saluberrimum contra omnia scrupulorum genera remedium est Confessario aut alteri cuipiam viro pio, prudenti, docto, scrupulos illos, statumque animi interiorem fideliter ac sincerè aperire, eius consiliis similiter acquiescere, illiusque judicium reclamante licet conscientia scrupulosa, quæ nusquam audienda, sed semper deponenda est, constanter sequi. Ita S. Antoninus,

Navarrus, Valentia, & alij apud Laymannum tract. 1. de conscientia cap. 6.

3. Quod si quis aliquandò ita scrupulis urgeatur, ut apud se quid facto sit statuere, nec adire Confessarium, à quoquam consilium requirere possit: tunc vel ipsa ad scrupulos inaniter concipiendos proclivitas, suffici ratio esse potest ipsam conscientiam scrupulosam de nendi & penitùs abiiciendi: imò persona timoratæ c scientiæ, quæ citiùs mori eligeret, quàm datâ operâ D displicere, in his casibus, in quibus dignoscere non po an peccaverit necne, v. g. an consensum plenum & d beratum tentationi alicui præbuerit; tutò sibi persuad potest se non consisse deliberatè, nec peccatum ullum tem mortale commisisse; cùm fieri non possit quin c sensum illum plenè advertisset, si deliberatè tentati illi consensisset: secùs verò dicendum de iis, qui in ria peccata mortalia crebrò incurrunt, illis siquidem tut est in scrupulis rigidiorem partem amplecti, seque pec reos agnoscere & confiteri quàm sibi periculosè adula cùm tales ut plurimùm ob peccandi assuetudinem pec torum stimulum vix persentiant.

§. V.

Quid sit conscientia dubia, & in dubiis quid agendum.

I. OBservandum est aliud esse dubium juris, aliud v dubium facti. Dubium juris dicitur illud, qu est de obligatione, vel de legitimâ facultate agendi, de legitimo actûs valore: dividiturque in dubium s cularium, & dubium practicum. Dubium speculativ illud est, quo dubitatur de re aliquâ utrùm licita sit illicita, valida aut invalida. an talis contractus sit licit an Matrimonium tali modo contractum sit validum. D bium practicum est, cùm in particulari dubitatur utrù hic & nunc liceat talem contractum inire, tali cogitat ni consentire.

Dubium

Dubium verò facti est illud, quo ambigitur utrùm aliquid factum sit, necne, v. g. Utrùm votum emissum sit, ut si emissum est, utrùm impletum fuerit. His observatis,

Dicendum 1. aliquid facere vel omittere cum conscientiâ practicè dubia, seu cum dubio juris practico, semper esse peccatum. Id constat tùm ex cap. Dominus, de secundis nuptiis, ubi Lucius III. Summus Pontifex declarat illum, qui post secundum matrimonium bonâ fide contractum dubitare incipit de morte prioris coniugis, & utrùm licitè possit à secundâ coniuge debitum exigere, quamdiu in illo dubio hæret, peccare, si debitum exigat: tùm etiam ex eo quod exponens se deliberatè peccandi periculo, peccat, ut docet S. Thomas quodlib. 8. art. 13. atqui operans cum tali dubio practico, exponit se periculo peccandi: ergo peccat.

2. Dicendum. Non esse peccatum facere aliquid vel omittere cum dubio speculativo, dummodò practicè judicet operans hîc & nunc tale opus sibi esse licitum: v. g. quamvis subditus speculativè dubitet an bellum illud quod à Principe suo geritur, sit justum, tamen in particulari practicè judicare potest, licitum sibi esse in tali bello pugnare, quandiu ipsi non constat quod sit injustum, ut expresè docet S. Augustinus lib. 22. contra Faust. cap. 7. nihil enim obstat quin cum dubio speculativo simul consistere possit judicium practicum verum & certum, quia judicij speculativi & practici veritas & certitudo ex diversis principijs & rationibus pendet: aliæ siquidem sunt rationes, ob quas aliquis de justitiâ belli à Principe suscepti dubitare potest: aliæ verò, ob quas judicare potest licitum sibi esse in tali bello pugnare.

Dicendum 3. in dubijs facti, quoties urget necessitas, in quâ de salute animæ agitur, tutiorem partem esse semper eligendam. Id constat ex cap. Si quis autem, de Pœnitentia quæst. 7. & ex cap. Juvenis, de sponsalibus: unde sequitur quòd in collatione Sacramentorum, quæ ad salutem necessaria sunt, quando dubium aliquod emergit,

sententia tutior pro salute illius cui conferuntur, amplectenda sit: e. g. si dubitetur an puer Baptismum susceperit, necne? tutior pro illius salute sententia sumi debet quæ est Baptismum illi sub conditione esse conferendum: quod etiam similiter dici debet, quandò salus corporis alicuius periclitatur; tunc enim medicus succurrere tenetur eo medicamento, quod tutius esse judicat: alias graviter peccaret, si eo posthabito, experiendi gratiâ, medicamentum minùs certum adhiberet.

In aliis verò dubiis, in quibus non est adeò urgens necessitas, neque etiam tam arcta intercedit obligatio ad tutiorem partem amplectendam, præsertim si grave aliquod incommodum inde sequatur; e. g. qui de natalibus suis dubitat, utrûm legitimus sit an illegitimus, non tenetur semper sequi partem rigidiorem & tutiorem: sed mitiorem & benigniorem, dummodò probabilis & tuta sit, amplecti potest. Ita Navarrus cap. 27. num. 28. Sylvester verbo, Filij, quæst. 12. ubi Panormitanum & alios Doctores citat.

3. Dicendum 4. in dubio meliorem semper esse conditionem possidentis. Ita habetur regul. 65. in 6. ex quo sequitur, quòd si quis dubitare incipiat utrùm res, quam hactenus bonâ fide possedit, sua sit an aliena, nec diligenti inquisitione adhibitâ, id cognoscere possit, tunc illam futurò potest retinere. Ita Joannes Medina quæst. 17. de restitutione, Sylvester verbo, Præscriptio, num. 3. ubi citat Glossam & Panormitanum, qui hanc sententiam dicit esse communem.

Dicendum 5. in dubio factum non præsumi, sed demonstrari debere. Ita Sotus, Suares, Azor, & plures alij, quos citat & sequitur Laymannus tract. 1. de conscientiâ cap. 5. parag. 3. & colligitur ex L. In bello, parag. facta, ff. de captivis: e. g. in dubio utrùm quis votum emiserit, non debet censeri obligatus: si autem constet illi de voto emisso, dubitet autem num illud impleverit, tunc ad illud implendum tenebitur. Ita præter citatos

Docto-

octores, Suares lib. 4. de voto cap. 5. Item dubitans, lex aliqua lata sit vel promulgata; si post diligentem quisitionem nihil certi deprehendere possit, sed semper què dubius remaneat, tunc præsumere potest non esse: vero post legem latam & promulgatam, dubitet an sit vocata, vel usu contrario abrogata, tunc præsumptio at pro lege, proindèque ad illam servandam obligatio t. Ita Lessius in prælect. Theolog. ad qu. 19. dubio 10.

4. Superest una difficultas circa conscientiam dubiam, imirum quando quis in eas angustias redigitur, ut quicuid faciat, peccatum devitare non posse videatur; & c, dubius & anceps apud se est: quid potissimùm agere ebeat: v.g interrogatus quis in privata conversatione e peccato occulto alterius sibi cognito, dubitat quid sibi gendum sit, & utrumque peccandi periculum sibi immiere videt: si enim negaverit ab illo commissum esse, aut se cognitum, mentietur: si verò illud declaraverit, vel lis loquendi modis usus fuerit. unde astantes veritatem cti conijcere possint, famam proximi lædet & detractinis peccatum incurret.

Respondetur in tali casu & aliis similibus; si nullum iud pateat effugium, neque ullo modo se quis ex eiusodi angustijs liberare possit, tunc id eligere debet, quod inus malum sibi uidetur, & illud agendo, conscientiam eccati deponere, quia juxta regulam juris, Ad impossile nemo potest obligari: quis enim (ut dicit S Augunus lib. 3 de lib. arb. cap. 18.) peccat in eo quod nullo odo caveri potest? Neque refert utrùm quis se ipsum a culpa in hanc perplexitatem coniecerit, quia quidquid de præterito quod in eius potestate ampliùs non est, rtè ad evitandum novum peccatum sufficit, ut quis nc faciat id quod in se est: Nihil enim quovis tempore ut rectè monet Gerson in regulis moralibus part. 2. ct. 1. amplius ab homine requirit Deus, qui, ut decla: Concil. Trident. sess. 6. cap. 11. Impossibilia non jubet

SECTIO VI.

* *De opinione probabili.*

QVoniam ea quæ tractantur à Theologis circa probab-litatem opinionum, maximè conferre possunt ad re-ctam & sanam dictorum au dicendorum intelligentiam, nec non ad quarumcumque actionum directionem, ide utilissimum existimavimus de hoc subiecto paulò accu-ratiùs agere, ac præcipuis super eo difficultatibus qua-tam poterimus licem afferre, servatâ in omnibus tame brevitate, quam compendij ratio exigit.

§. I.

Quid opinionis probabilis nomine intelligendum si

DUo hîc nobis explicanda sunt. 1. quid sit opinio. quænam opinio censeri debeat probabilis.

Quod ad primum spectat. nomine opinionis nihil al-iud à Theologis intelligitur, quàm assensus rationis alte ex duabus propositionibus contrariis, vel contra dicto-riis datus, cum aliqua formidine oppositi coniunctus.

Dicitur (assensus) ut à dubitatione distinguatur, qu animum veluti suspensum tenet, nec in alterutram pa-tem inclinare sinit.

(Rationis) quia ad opinionem non sufficit prima me-tis operatio, seu simplex adprehensio, sed requiritur j-dicium aliquod, vel discursus rationis.

(Datus alteri ex duabus propositionibus contrarii quia opinio facit semper propendere animum in alte utram partem; aliàs si supensus maneret inter utramqu jam non opinans, sed dubitans diceretur.

(Cum formidine oppositi coniunctus) quia si nulla fo-mido inesset, sed omnimoda certitudo, tunc non ess opinio, & si quidem certitudo illa oriretur ex princip veris, ac certa & evidenti demonstratione, tunc esset sc-

entia;

entia; si ex principiis falsis, error vel obstinatio diceretur.

Quod spectat ad secundum, duæ sunt præcipuæ conditiones, quæ ad conciliandam opinioni alicui probabilitatem requiruntur.

Prima est; ut non repugnet aut veritatibus ab Ecclesia receptis aut evidenti rationi; neque etiam temerè contradicat communi & receptæ Theologorum doctrinæ.

Secunda, ut firmo aliquo fundamento innitatur: neque enim sufficit ad hoc ut probabilis judicetur, quod veritati minimè adversetur, sed præterea necessarium est, ut principiis quibusdam veritati consentaneis fulciatur, quod fiet si solidâ aliquâ ratione, aut authoritate gravi & fide digna innixa sit.

Quæres, quænam authoritas ita gravis & fide digna censeri debeat, ut opinionem aliquam efficere possit probabilem? Sunt qui certum quendam Doctorum numerum exigunt, ut illorum authoritas talis queat existimari: & alij quidem plures requirunt, alij pauciores: quòd quidem definire quamvis sit difficillimum, nullus tamen inficiabitur, quin varij casus interdum occurrere possint, in quibus etiam unius Doctoris authoritas sufficiens censebitur; ut quis probabiliter & tuto possit operari. Exempli gratia. Laicus aliquis dubitans an sibi licitum sit tale negotium aggredi, vel talem contractum inire, proprium consulit Parochum, aut proprij Episcopi Pœnitentiarium, vel etiam ipsummet Episcopum, & ab alterutro illorum edocetur eiusmodi negotium, vel contractum licitum esse: Quis post hæc dicere auderet talis consulentis, (de cuius eruditione vel pietate ut supponimus, nulla subest ratio dubitandi) authoritatem non sufficere, ut probabiliter & tuto operetur,; quamvis authoritas illa, quam in operando sequitur, non sit nisi unius Doctoris? Neque pœnitentes arguuntur, qui in communibus conscientiæ difficultabus, in quibus non satis exploratum habent quid licitum sit vel illicitum, unius Confessarij, quem virum pium & eruditum existimant, consiliis acquiescunt, & illius

illius solius authoritatem sibi sufficere arbitrantur.

Ex quibus infertur authoritatem illam, de qua nunc quæstio est, ex variis circumstantiis æstimandam esse, videlicet, vel ex conditione personarum, quarum consilium in agendo sequimur; nullus est enim qui non fateatur, proprij Episcopi, aut Parochi authoritatem maximi momenti apud unumquemque esse debere: vel ex eorum, de quibus consilium exquiritur, maiori vel minori momento, vel difficultate: quia nulli dubium est, quin casuum illorum, qui maioris momenti censentur, & pluribus, ac maioribus difficultatibus implexi sunt, resoluti à pluribus & doctioribus petenda sit, nec unius aut alterius Doctoris levioris notæ authoritas sufficere æstimetur. Nullus est etiam præterea qui non fateatur authoritatem illam, quæ Doctorem aliquem, aut Pastorem seu Confessarium permovere debet, ut rationabiliter opinionem aliquam probabilem existimet, maiorem & graviorem esse debere illâ, quæ, in simili casu, laico alicui dubitanti vel consulenti sufficiens esset.

Porrò ut aliquis dicatur operari ex opinione probabili non est satis ut principia illa per quæ probabilis efficitur sint alteri cognita, sed etiam ut ipsi innotescant, hoc est ut sciat se agere, vel ex aliquâ solida ratione, vel ex authoritate gravi & fide digna: cùm enim opinio illa sit directiva operationis, quæ ut recta sit debet esse iusta & prudens, talis haud dubiè non esset, si operans nulla eiusmodi ratione, authoritate in operando duceretur.

Debet præterea ratio eiusmodi vel authoritas illi esse nota, cùm operatur vel antequam operetur, non autem solummodò postquam operari desiit, alias eiusmodi ratio vel authoritas operationis illius directiva non esset. Unde falluntur ij, qui post actum aliquem commissum vel omissum, evolvunt Doctorum libros, ut sibi faventem aliquem reperiant, quia ratio illa vel authoritas subsequens nihil confert ad rectitudinem actus, qui bonitatem suam vel malitiam desumit ex dispositione operantis cùm

opera-

›peratur, non verò ex cognitione, quàm post operatio-
em acquirere potest.

§ II.

An licitum sit operari ex quacunq; opinione probabili.

SUpponimus certum esse generaliter loquendo, & ab-
strahendo à quibuscunque opinionibus probabilibus in
›articulari, non modò licitum, sed & aliquando necessa-
ium esse operari ex opinione probabili, cùm plerumque
›omines aliter operari non possint: neque enim intelle-
tu Angelico præditi sunt, quo intuitivè, & infallibiliter
›mnia perspicere queant; & experientiâ compertum est,
ëclusis iis, quæ fide divinâ nobis perspecta sunt, per pau-
as res esse, quæ certâ & evidenti demonstratione à no-
›is cognoscantur, præsertim in agilibilibus, in quibus
›ix ulla ratio moralis agendorum afferri potest, quin
›liqua alia in contrarium afferri queat.

Porrò ad clariorem & certiorem quæstionis propositæ
esolutionem, observandum est formidinem illam, quam
›aragrapho præcedenti diximus remanere simul cum as-
ensu opinantis, ex opinione probabili, aliam esse intrin-
ecam & practicam, aliam extrinsecam, & veluti specula-
ivam.

Per formidinem quam vocamus intrinsecam & practi-
am, eam intelligimus, quæ ipsum operantem reddit an-
ium & irresolutum in judicio practico rationis, eo tem-
ore, quo operatur: ita ut nequaquam apud se statuat,
uod hîc & nunc, hoc vel illud agere vel omittere lici-
: possit.

Per formidinem verò quam dicimus extrinsecam &
›eculativam, intelligimus eam quâ etsi operans intrin-
ecè, seu judicio practico sit sufficienter resolutus, quod
›c & nunc, hoc vel illud agere vel omittere licitè possit,
› extrinseco tamen timet ne judicio suo speculativo de
›li re vel actione, subesse possit aliqua falsitas.

Hâc observatione suppositâ, dicimus licitum quidem esse operari ex quacunque opinione probabili, cum formidine extrinseca & speculativa; nusquam verò cum formidine intrinseca & practica. Ratio primæ partis hujus assertionis est, quia formido illa extrinseca, quæ cuicunque opinioni quamtumvis probabili semper conjuncta est, aliàs non esset ampliùs opinio; sed scientia vel aliqua alia species cognitionis, non impedit quin operans ex opinione probabili secundum rectam rationem operetur, quia ut ex dictis paragrapho præcedenti constat, sequitur in operando vel solidam aliquam rationem, vel authoritatem gravem & fide dignam, quod censetur facere ut dicatur rectè operari. Ratio secundæ partis eiusdem assertionis est, quia ut quis rectè operetur, debet esse moraliter certus, & apud se judicio intrinseco statuere quod hîc & nunc hoc vel illud agere vel omittere sine peccato possit, quod quidem statuere potest quamvis certus non sit, imò formidinem aliquam habeat, quod in judicio speculativo super tali re vel actione falli possit. Quia judicium illud practicum est proxima regula actionum humanarum, Judicium autem speculativum est tantùm remota: est autem necessarium ad rectitudinem moralem cuiuscunque actionis ut proximæ regulæ dirigenti sit conformis: erit autem conformis, si operans certus sit moraliter se rectè operari; quamvis speculativè non ita sit certus, sed formidinem aliquam habeat de opposito.

Dicet aliquis, esse certum & non esse certum videri inter se contradictoria, nec proinde in eodem operante simul reperiri posse.

Respondetur illa non esse contradictoria, quia licet de eodem non tamen eodem modo dicuntur: operans enim certus est quod licitè tunc operari potest, ex opinione probabili, quamvis aliunde non sit omnino certus de validitate rationis vel authoritatis, quâ opinio illa nititur, & habeat formidinem aliquam de opposito. Quod enim

certum

certitudo practica moralis non excludat omnem formidinem speculativam, sed cum illa in eodem operante reperiri possit, clarum est Scriptura, Proverb. 28. Beatus homo qui semper est pavidus. Philipp. 2. Cum timore & tremore salutem vestram operamini. Ex quibus & similibus locis patet, quod quamvis certa sit fiducia adipiscendæ salutis in quolibet fideli per virtutem supernaturalem spei, quæ divina misericordia & Christi meritis certè innititur, hoc tamen non obstat, quin simul in eodem fideli reperiatur timor & formido eiusdem salutis non adipiscendæ, propter voluntatis propriæ infirmitatem & instabilitatem.

§. III.

Utrùm ex duabus opinionibus probabilibus, licitum sit sequi minus tutam, & minus probabilem.

AD faciliorem & certiorem propositæ quæstionis resolutionem, Observandum est primò probabilioris opinionis nomine nos intelligere eam, quæ conditiones in Paragrapho primo propositas perfectius possidet; seu quæ nullam habens cum veritatibus fidei, aut cum communi & recepta Doctorum sententia repugnantiam, validiori aliqua ratione, aut graviori authoritate innixa est. Tutioris verò opinionis nomine eam intelligere, quæ nos ab omni peccati specie longiùs removet. Quamobrem ex duabus opinionibus, quarum altera affirmat, altera negat peccatum esse aliquid facere aut omittere, illa quæ affirmat semper est tutior, cùm hominem se illi accommodantem, & ab eo quod damnat abstinentem, nulli planè, ac ne materialiter quidem peccandi periculo exponat. At verò eiusmodi opinio licet sit tutior, non est tamen semper probabilior, cum debilioribus plerumque fundamentis seu rationibus innitatur. Jampridem istud, animadvertit S. Antoninus 1. part. tit. 3 cap. 10. § 10. ubi explicatis opinionibus S. Thomæ negantis, & S. Bonaventuræ affirmantis peccatorem post lapsum in peccatum

mortale teneri ex præcepto divino statim cõfiteri, si subsit copia confessarij, declarat opinionem S. Thomæ esse probabiliorem, & ideo magis communem in praxi.

Observandum 2. Quæstionem hîc non esse de consilio, sed de præcepto: hoc est non hîc quæri an meliùs sit, & magis expediat sequi opinionem tutiorem vel probabiliorem; est enim in confesso apud omnes meliùs esse per se loquendo sequi tutiorem opinionem, vel ex duabus opinionibus æquè tutis sequi probabiliorem: sed quæritur an sit obligatio aliqua ex præcepto divino sequi semper opinionem illam, quæ sit tutior, vel probalior.

Observandum 3. Cùm quæritur inter Theologos an liceat ex duabus opionibus probabilibus sequi minus probabilem intelligi etiam minus tutam, nam si minus probabilis esset magis tuta, nullus in dubium revocat quin licitum foret eam amplecti; si quidem eo ipso quo esset magis tuta, magis etiam ab omni specie peccati removeret, adeòque non modo licitum esset, sed etiam landabile illam tanquam normam in operando sequi.

His observationibus præsuppositis, dicendum est licitum esse ex duabus opinionibus probabilibus, relictâ probabiliori, sequi minus probabilem, dummodò tamen illa sit verè probabilis eo sensu, quo in paragrapho primo explicatum est. Ita docent quàm plurimi & perinsignes Theologi, ac præ cæteris, Joannes Malderus Episcopus Antuerpiensis in 1. 2. quæst. 19. disp. 86. Didacus Alvares Episcopus Tranensis, in commentar. ad 1. 2. disp. 80 num. 9 Bartholomæus Ledesma, Episcopus Guaxaguensis in tract de Sacramento Pœnitentiæ, difficult 14. Josephus Angle Episcopus Bozanus in floribus quæstionum Theologicarum, quæst. de confess. difficult. 8. Thomas Zerola Episcopus Minorensis in praxi pœnitentiæ cap. 2. quæst. 3. Toletus lib. 5. cap. 2. Dominicus Bannes in 1. 2 quæst. 10. art. 1. dub. 3. conclus 4. Navarrus in Manuali cap. 27: num. 288 Alexander Pezantius in 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 2. num. 3. Franciscus Sylvius in

1. 2. qu.

1. 2. quæst. 19. art. 5. quæst. 9. Philippus Gammachæus in 1. 2. quæst. 19. cap. 2. Andreas Du Vallius in tractatu de Actibus Humanis, quæst. 4. art. 12. Nicolaus Isambertus in 1. 2. disp. 9. art. 4.

Et probatur 1. ex eo quod dixit S. Leo Papa Epist. 92. ad Rusticum Narbon. ubi sic loquitur: In ijs, quæ vel dubia fuerint vel obscura, id noverimus sequendum quod nec præceptis Evangelicis, nec decretis Sanctorum Patrũ invenitur adversum. Ex quibus verbis sic argumentari possumus: Quælibet opinio quæ verè est probabilis quamvis minus sit probabilis, quam alia quæ censetur probabilior, tamen nec præceptis Evangelicis contraria, nec decretis Sanctorum Patrum invenitur adversa: ergo secundum mentem illius Sancti Pontificis illam sequi licitum est. Consequentia clara est; antecedens patet, quia si opinio illa præceptis Evangelicis, aut decretis Sanctorum Patrum adversaretur, jam non esset probabilis, ut constat ex ijs quæ § 1. dicta sunt.

Probatur 2. Ille actus censetur bonus & honestus, ac proinde licitus, qui rectæ rationi conformis est; atque actus ille, qui fit ex opinione probabili, seu secundum dictamen conscientiæ quæ opinionem probabilem sequitur est conformis rectæ rationi, quæ non obligat præcisè ad sequendam opinionem probabiliorem, sed ad sequendam opinionem, quæ verè sit probabilis. Neque verò ex eo quod aliquis in operando sequitur probabilem opinionem, relictâ probabiliori, inferri potest quod malè operetur, seu quod regulæ alicui falsæ aut illicitæ adhæreat; sed tantùm quod in operando regulam perfectiorem non sequatur, quam sequi non tenetur: alioquin si teneremur in omnibus sequi id quod perfectius est, dicendum esset illum, qui v. g. neglecto religioso statu, quem judicat perfectiorem & tutiorem, statum coniugalem amplectitur, operari ex judicio pravo & peccare, quod sine errore affirmari non potest.

Sunt tamen circa hanc nostram assertionem aliquæ Limita-

mita.

mitationes necessariæ. Prima est in materia Sacramentorum: quando enim de alicuius Sacramenti administratione agitur: tenetur semper is qui administrat, sequi opinionem probabiliorem & tutiorem in illius materia & forma, quando illam sequi potest: v. g. quamvis aliqui Doctores existiment probabile esse quod validus sit Baptismus cum brodio vel aliqua alia aqua minùs pura & simplici collatus. Item quòd valida sit consecratio in pane siligineo, vel speltaceo, ille tamen graviter peccaret, qui eo modo baptizaret vel consecraret, neglectâ aquâ naturali purâ & simplici, quam ad manum haberet & cum qua posset baptizare, vel neglecto pane triticeo azymo cum quo posset consecrare. Ita Suares tom. 3. in 3. part. disp. 16. sect. 2. Vasques ad 1. 2. disp. 64. cap. 3. Sanches lib. 1. in Decalog. cap. 9. & alij.

Secunda Limitatio necessaria, est respectu Judicum & Medicorum; Illi enim in ferendis sententijs tenentur sequi partem probabiliorem, & litem adjudicare illi, cuius causa rationibus probabilioribus nixa est: isti verò in remedijs assignandis, debent sequi id quod tutius est: & quod probabilius ad sanitatem conferre videtur, cùm id justitia & charitas ab utrisque exigat. Ita Suares, Vasques, Sanches, supra citati, & plures alij.

Addunt etiam aliqui tertiam Limitationem, respectu Magistrorum & Præceptorum, in ijs præsertim quæ fidem & mores spectant asseruntque illos teneri sententias illas discipulos edocere, quas saniores & probabiliores existimant; imò & moralem adhibere diligentiam, ut quantum poterunt in doctrinâ quam tradunt, veritatem assequantur: quia alioquin videntur discipulis iniuriam facere, & bono publico non leve præjudicium afferre. Ita Filliuci tract. 21. in Decalog. cap. 4. Bresserus lib. 3. de conscientia cap. 18. & alij.

Quæres an Doctor seu Confessarius aliquis dare possit consilium juxtà sententiam probabilem, relictâ probabiliori, quam ipse sequitur. Respondetur cum Lamberto

sup. art.

ſup. art. 5. cum diſtinctione : vel enim per talem conſultationem, rogatur ejus mens & ſententia, circa caſum propoſitum : vel tantùm quæritur quid liceat : vel denique quid expediat in tali caſu : ſi primo modo petatur conſilium, debet conſultus reſpondere juxta propriam ſententiam, aliàs non aget bonâ fide, & videbitur mentiri, quod nunquam licet : Si ſecundo modo, poteſt reſpondere, illud de quo conſulitur ; ſecundum aliquam probabilem opinionem, eſſe licitum : Si denique tertio modo petatur conſilium ; debet prudenter omnia conſiderare, perſonam ipſam quæ conſilium petit, & omnes circumſtantias ipſius rei de qua conſilium petitur, & etiam temporis quo ejuſmodi conſilium petitur, & omnibus prudenter perpenſis, id quod expedire videbitur, conſulere. Imo aliquando expedit, & oportet conſulere id quod eſt tantum probabile, relicto probabiliori : quia contingere poteſt, ut qui petit conſilium, ſit ita diſpoſitus, ut non ſit facturus quod ei dictabitur ſecudùm probabiliorem ſententiam, unde ſequetur eum periculo peccandi expoſitum iri, quod evitare poſſet, ſi daretur ei conſilium ſecundùm ſententiam probabilem, quæ ei fortaſſe magis arrideret, & cui ſe libentiùs ſubmitteret. Debet tamen is à quo conſilium petitur, ita ſe gerere, ut alij non ſcandalizentur videntes eum aliter conſulere quam ſentiat vel faciat.

CAPUT SECUNDUM,

De Peccatis.

SECTIO I.

Quid ſit Peccatum.

I. QUæſtio propoſita intelligenda eſt non de peccato originali, quod alienâ culpâ contrahitur, de quo in prio-

in priori huius operis parte, tract. 4. actum est; sed de peccato actuali, quod propriâ voluntate incurritur. Hoc autem peccatum definitur à S. Augustin. lib. 22. cont. Faust. cap. 2. Factum, dictum, vel concupitum contra legem Dei æternam. Et in hac definitione, cui subscribit S. Doctor 1. 2. quæst. 7 art. 6. & cum eo communiter Theologi, duo verba subaudita intelligi debent, quæ si addantur, plenior erit definitio in hunc modum.

Peccatum est voluntarium factum, dictum, concupitum, aut omissio contra legem Dei æternam.

Dicitur 1. (factum, dictum, vel concupitum,) quia ut docet S. Thom. sup. omne opus malum vel est à voluntate elicitum, & sic est (concupitum) vel est imperatum, & sic ad exteriores actus locutionis, aut operationis pertinet; & est (factum vel dictum)

2. Dicitur (voluntarium) quia necesse est ad rationem peccati ut sit voluntarium, seu ut à libero voluntatis consensu procedat, ita ut (juxta doctrinam S. Augustini lib. de vera Relig. cap. 14. quæ etiam Theologorum omnium communis est:) Nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.

Dicitur 3. (aut omissio) quia cum affirmatio & negatio (ut docet S. Thom. sup in ..p. ad 1.) reducantur ad idem genus, æquè peccat, qui non facit id quod præcipitur, atque is qui facit id quod prohibetur.

Dicitur 4. (contra legem Dei æternam,) quia ut supponimus ex dicendis c. sequent. cùm lex æterna Dei sit prima & summa regula rectitudinis omnis quæ in actibus humanis reperiri potest, hinc sequitur omnem actum, qui à rectitudine debita aberrat, etiam ab illâ primâ æternæ legis regulâ deflectere, & proindè æternæ legi Dei adversari. Quod quidem ita verum est, ut etiam transgressionis illæ, quæ contra leges Ecclesiasticas, aut Civiles committuntur, eatenùs sint peccata, quatenus leges illæ à lege æternâ derivantur, vel cum eâ concordant vel ex eâ vim obligandi accipiunt, ut sic transgressiones illæ con-

tra legem Dei æternam fieri aliquo sensu intelligantur.

Porrò ad faciliorem eorum, quæ dicta sunt vel dicenda sunt intelligentiam, observandum est ad rationem peccati duo præsertim requiri: nimirùm, ut talis actus sit humanus, id est, voluntarius & liber; deinde ut sit malus & pravus, id est, ut careat debita commensuratione ad suam regulam: regula autem actûs humani proxima est recta ratio, ut supra dictum est; remota verò & principalis ac primaria est ipsa lex æterna, quæ per naturalis rationis lumen cuique manifestatur, dicente Apostolo Rom. 2. quosvis homines gestare Opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientiâ ipsorum: Atque ideò S. August. & S. Thomas in supra dictis definitionibus, primò posuerunt id quod pertinet ad substantiam actûs humani, tanquam ipsius peccati materiale: deinde id quod pertinet ad rationem mali, ut eiusdē peccati formale. Ratio enim formalis peccati, ut communiter docent Theologi, nihil est aliud quam privatio rectitudinis illius, quam homo ex præscripto legis æternæ, & dictamine rectæ rationis, inducere tenetur in actum suum: unde idem S. Augustinus tract. 1. in S. Joan. dicit: Peccatum esse nihil, quia per Verbum factum non est; & lib: 2. de civit. cap. 7. Nemo, inquit, quærat causam efficientem humanæ pravitatis; non enim est efficiens, sed deficiens, quia nec illa effectio est, sed defectio. S. Ambrosius lib. de Isaac & animâ cap. 7. Quid est, inquit, malitia nisi boni indigentia? Et S. Anselmus lib. de concordiâ præscientiæ cum lib. arb. cap. 1. Non est, inquit, injustitia, qualitas, aut actio, aut aliqua essentia, sed tantùm absentia debitæ justitiæ.

Observandum præterea ex eodem S. Doctore in resp. ad 5. peccatum aliâ ratione considerari à Philosophis, aliâ verò à Theologis; Philosophi siquidem peccatum considerant solummodò, prout rectæ rationi adversatur; Theologi verò ulterius progrediuntur & in peccato attendunt, quod sit contra Dei voluntatem ac legem,

adeò-

adeòque ipsius Dei offensa quædam & injuria; unde in peccati definitione S. Augustinus rectè dixit, illud esse contra legem Dei æternam, ut præcipuam & maximam ipsius peccati deformitatem ob oculos poneret.

SECTIO II.

Utrùm dentur quædam peccata mortalia & venialia.

I. * MUltiplex divisio peccati à Theologis fieri solet. In primis enim dividitur peccatum in actuale, & habituale. Actuale est illud quod actu perpetratur, habituale verò quod post actuale commissum, per modum habitualis defectûs permanet.

Rursùm ipsum peccatum actuale dividitur, ex parte præcepti in peccatum commissionis, & omissionis. Ex parte obiecti iu peccatum contra Deum, seipsum, & proximum. Ex parte subiecti in peccatum carnale & spirituale. Ex parte modi in peccatum cordis, oris, & operis. Ex parte causæ efficientis, in peccatum ex passione, ex ignorantia, & ex malitia. Deniq; ex parte malitiæ; in peccatum mortale & veniale, de quâ ultimâ divisione nunc agendum nobis est. De cæteris suo loco.

Nomine peccati mortalis intelligitur illud, ratione cuius homo gratiâ sanctificante privatur, & æternâ damnatione puniri meretur: nomine verò venialis illud, quod quamvis peccatum sit, nihilominùs neque gratiâ sanctificante privat hominem, neque damnatione æterna dignum reddit.

Est autem certum ex fide, dari quædam peccata mortalia, quædam item peccata venialia. Atque in primis, quod dentur peccata aliqua mortalia, in confesso est apud omnes, & manifestè constat ex Scriptura, quæ variis locis testatur damnationem seu mortem æternam pro quibùsdam peccatis incurri; ut Ephes. 5. Omnis fornicator aut immundus, &c. non habet hereditatem in regno

Dei :

Dei: Apoc. 21. Homicidis & fornicatoribus, &c. pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure.

Quod verò etiam quædam peccata sint tantùm venialia. Probatur 1. ex eadem Scriptura, Proverb. 20. Septies in die cadit justus: 1. S. Joan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: quo loco S. Joannes loquitur de peccatis justorum, ob quæ justi esse non desinunt. & quæ proinde cum gratiâ sanctificante stare possunt. ut asserit S. Augustinus lib. de nat, & grat. ca. 36.

Probatur 2. ex Concilio Milevitano can. 7. ubi dicitur non solùm peccatoribus, sed etiam justis hanc Orationis Dominicæ petitionem convenire; Dimitte nobis debita nostra: & ex Conc. Trident. sess. 6 cap. 11. ubi expressè declaratur: Justos & Sanctos in levia & quotidiana, quæ etiam dicuntur venialia, peccata quandoque cadere.

Certum est præterea discrimen peccati mortalis & venialis desumendum esse, non ex eo quod, ut asserunt Lutherani & Calvinistæ. peccata omnia prædestinatorum, aut fidelium venialia sint, reproborum verò, aut infidelium mortalia, sed ex propria ratione & natura ipsorummet peccatorum.

Id probari potest 1. ex Scriptura, quæ, ut supra dictum est, declarat peccata quædam æternâ morte dignâ esse, ac proinde mortalia: quædam verò venialia, sine ullâ relatione ad prædestinationem aut reprobationem, vel ad fidem sive infidelitatem peccantium: imò expressè testatur quosdam prædestinatos & fideles peccasse mortaliter, v. g. Davidem cùm perpetravit adulterium, quod haud dubiè peccatum mortale fuit, ut docet S. Ambrosius lib. 2. de Apolog. David. cap. 16. S. Petrum cùm ter Christum negavit, in quo peccavit mortaliter, teste S. August. tract. 66. in S. Joan. ubi dicit illum in ista negatione timendo corporis mortem; animæ mortem incurrisse.

Probatur 2. ex Bullâ Pij V. & Gregorij XIII. quæ per Urbanum VIII. renovata est, in quâ damnata est hæc propo-

propositio Michaëlis Baii: Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne meretur pœnam æternam.

3. Probatur 3. ex eo quòd si peccata omnia prædestinatorum essent venialia, sequeretur prædestinatum gratiam justificationis amittere non posse, cùm per solum peccatum mortale amittatur: quod tanquam falsum & hæreticum damnatum est in Concilio Trident. sess. 6. can. 23.

Quæres, quænam sit propria & formalis ratio, per quam peccatum mortale à veniali differat. Respondetur varias esse super hâc quæstione Theologorum sententias. Quidam enim existimant in eo differre, quòd peccatum mortale sit contra præceptum, veniale verò contra consilium. Alij, quod mortale sit contra legem, veniale verò præter legem. Alij probabiliùs, quòd peccatum mortale tollat ordinem ad ultimum finem, quia tollit charitatem & gratiam, quâ homo ad Deum ordinatur, & illi tanquam ultimo fini conjungitur; veniale verò non tollat ordinem ad finem, cùm non tollat charitatem; sed tantùm ad media, quia ponit inordinationem in actione humanâ, quæ ad Deum referri deberet tanquam ad ultimum finem, nec tamen potest, cùm peccatum non possit in Deum referri. Alij denique probabilissimè asserunt rationem formalem distinctivam peccati mortalis à veniali, in eo consistere, quod in quolibet peccato mortali reperiatur contemptus Dei, vel expressus vel tacitus, seu interpretativus, quod ex plerisque scripturæ locis colligitur, in quibus conqueritur Deus se â peccatoribus sperni & contemni, ex quo sequitur dissolutio charitatis & amicitiæ, quæ inter Deum & hominem intercedit; in peccato autem veniali non reperiatur, nec proinde ipsius charitatis & amicitiæ divinæ dissolutio: sicut in amicitiâ humanâ leves amici offensæ, licet ipsi displiceant, non tamen usque ad eius contemptum procedunt, nec proinde amicitiæ vinculum & unionem dissolvunt.

SECTI-

SECTIO III.

Quâ ratione peccata mortalia & venialia inter se dignosci possint

1. QVamvis, ut sectione præcedenti diximus, certissimũ sit, & ex scripturis apertissimè constet, peccata mortalia & venialia inter se differre: quænam tamen peccata specie aut individuo mortalia sunt, & à regno cœlorum per totam æternitatem excludant: quænam sint venialia & perventionem ad illud pro determinato tantum tempore impediant; ex solo proprio & particulari judicio difficillimum est invenire: ut cum S. Augustino lib. 21 de civit. cap. 27. loquamur, & periculosissimum definire.

Quia tamen ad Sacerdotis officium spectat distinguere lepram à leprâ, nec justam in Pœnitentiæ Tribunali sententiam ferre potest, nisi gravitatem aut levitatem peccatorum dignoscat; idcirco, ut in re obscurissima lucem aliquam afferamus, quasdam hic observationes communiter à Doctoribus receptas & SS. Patribus approbatas proponemus, quibus in quolibet casu peccatum mortale à veniali dignoscere quivis probabiliter & tutò poterit. Ad illam igitur distinctionem peccati mortalis & venialis faciendam.

Observandum 1. quædam peccata ex genere suo mortalia esse: & gravem habere cum recta ratione & lege Dei repugnantiam, ut perjurium, homicidium, &c. quædam verò repugnantiam illam gravem cum rectâ ratione & lege Dei non habere, proindèque ex genere suo non esse mortalia, sed tantùm venialia; cujusmodi sunt illa, de quibus loquitur S. Augustinus serm. 4. de ani. def. Quoties aliquis in cibo & potu plus accipit quam necesse sit, quoties plus loquitur quam oportet, aut plus tacet quam expediat, quoties pauperem importunè petentem exasperat: & similia quamplurima, quæ ibidem numerat. Quoniam vero in dignoscendis hujusmodi pec-

catis, quæ ex genere suo mortalia & venialia sunt, quia plerumque proprio sensu falli & decipi posset, duæ regulæ communiter à Doctoribus assignantur, secundùm quas certum & tutum judicium de qualitate cuiuscumque peccati ferri potest.

2. Prima regula ex Scripturis habetur: quando scilicet sacræ litteræ tradunt peccatum aliquod à regno Dei excludere æternâ morte peccatorem dignum efficere, inimicum Dei constituere: ex his & similibus loquendi modis rectè infertur peccatum eiusmodi ex genere suo esse mortale. Et hâc regulâ utitur S. Augustinus in Enchiridio cap. 78. ubi dicit, quòd quædam peccata levissima putarentur, nisi in Scripturis demonstrarentur opinione graviora.

Secunda regula ex cõmuni Ecclesiæ, & Doctorum consensu desumitur: quando enim ex scripturæ terminis non satis liquet, utrùm peccatum aliquod ex genere suo mortale vel veniale sit, videndum quid sentiant Ecclesiæ Doctores: si enim unanimi consensu doceant peccatum aliquod ex genere suo esse mortale, pro mortali habendum est; si veniale, pro veniali: quod si in aliquo inter se dissentiant, pars probabilior & tutior, aut saltem probabilis & tuta eligenda est.

Observandum secundò, peccata quædam ex genere suo mortalia, posse duobus modis fieri venialia. scilicet ob levitatem materiæ, vel ob imperfectionem actûs. Ita ex communi Doctorum sententia Navarrus prælud. 9. num. 12. Utrumque hunc modum attingit S. Augustinus lib. de nat. & grat. cap. 38. ubi de justis venialiter peccantibus loquens dicit: Sæpè in levissimis & aliquàdo incautis ipsis obrepere peccatum. Hinc infertur furtum v. g. quod ex genere suo mortale est, ratione levitatis materiæ fieri veniale, si res furto ablata sit vilissima & perexigui pretij; similiter iram, quæ ex genere suo mortalis est, propter imperfectionem actûs fieri venialem, si aliquis v. g. ex imperfecta rationis advertentia & deliberatione vindictam aliquam gravem appetat. Quod ut clariùs intelligatur.

3. Ob-

3. Observandum. Motus voluntatis & aliarum potentiarum in triplici esse differentia. Alij enim sequuntur plenam & perfectam rationis advertentiam & deliberationem: cùm scilicet homo plenè advertit se aliquid cogitare, appetere aut exterius operari, quod est malum atque illicitum, & nihilominus in illa cogitatione, appetitione, aut actione persistit; tunc enim dubium non est quin peccet mortaliter, si materia sit ad mortale peccatum sufficiens.

Alij ante omnem rationis advertentiam oriuntur, qui vocantur primò primi: cùm scilicet vel ex dæmonis suggestione, vel ex re aliqua in sensus exteriores incurrente, vel ex alia quavis dispositione naturali exoritur, v. g. prava aliqua cogitatio, unde voluntas vel appetitus sensitivus naturaliter in propositum obiectum movetur. Et hi motus omni culpâ carent cùm in hominis potestate non sint: quis enim, ut loquitur S. Augustinus lib. 3 de liber. arb. cap. 38. Peccat in eo, quod caveri nullo modo potest? unde S. Gregorius Papa responsione decimâ ad Augustinum Anglorum Episcopum, & habetur cap. Sed pensandum, dist. 6. expressè dicit: Peccatum perfici cùm in delectationis motum ex deliberatione fit consensio: cùm igitur in illis motibus primò primis nullus sit deliberationi locus, nullus etiam erit consensioni, nec proinde peccato. Et idem S Augustinus lib. 1. de civit. cap. 25. de motibus illicitis appetitus inferioris loquens, dicit illos absque culpâ esse, quando nullus eis præbetur consensus: atqui motibus eiusmodi primò primis nullus præbetur consensus, cùm deliberationem omnem præcedant, quæ tamen juxta doctrinam S. Thomæ 1. 2. quæst. 74. art. 7. ad 1. ad consensum necessario prærequiritur: ergo secundùm mentem S. Augustini eiusmodi motus omni culpâ vacant.

4. Alij denique motus, quamvis perfectam rationis advertentiam & deliberationem antecedant. sequuntur tamen advertentiam aliquam, & considerationem imperfe-

ctam, adeòque fiunt cum consensu imperfecto (ut ita loquamur) semiplenè deliberato: qualis consensus esse solet in semidormientibus, vel etiam in vigilantibus; sed animum passione aliquâ iræ, timoris, &c. perturbatum, aut aliquibus alijs cogitationibus implicatum habentibus: ita ut ad illius motus, v. g. delectationis, quâ afficiuntur, malitiam plenè non advertant: & sic nonnisi imperfectè & leviter, id est venialiter, delinquant. Ita Major in 3. dist. 73. qu. 14. Navarrus prælud. 9. n. 11. & alij communiter. Quibus accedit authoritas S. August. lib. 5. cont. Julianum. cap. 9 & 10. ubi loquens de motibus inordinatis concupiscentiæ, Sine peccato, inquit, semper essemus, donec sanaretur hoc malum (concupiscentiæ scilicet) si ei nunquam consentiremus ad malum: sed in quibus ab ipso rebellante, etsi non lethaliter, sed venialiter tamen vincimur, in his contrahimus, unde quotidie dicamus, dimitte nobis debita nostra. Ex quibus verbis habetur, hominem erga motus concupiscentiæ insurgentes tripliciter se habere posse; sine peccato, si nullo modo consentiat: cum peccato lethali, si deliberatè consentiat; cum veniali, si consentiat quidem, sed imperfectè & cum semiplenâ deliberatione.

5. Observandum 4. peccatum ex genere suo veniale, quinque præsertim modis posse fieri mortale, ut ex iis quæ capite præcedenti dicta sunt, colligi potest. Primò, si fiat ex conscientia erronea arbitrante peccatum esse mortale, quamvis reverâ non sit. Secundò, si ordinetur ad aliquod mortale: exempli gratiâ, si quis verbum otiosum dicat, ut alium inducat ad peccandum mortaliter. Tertiò, si in ipso peccato veniali, v. g. amore inordinato alicuius, rei finem ultimum constituat, quod [illegible], ut docet Toletus lib. 3. cap. 1. 2. cum quis ita venialem aliquem actum exequitur, ut paratus esset, si mortalis esset, illum exequi. Quartò, si ex commissione deliberata alicuius peccati venialis sequatur aliquod grave scandalum, quod peccator secuturum prævidit, aut prævidere potuit

& debu-

& debuit. Quintò denique, si transgressio aliqua vel inobedientia ex se venialis committatur ex formali contemptu legis vel legislatoris.

Quæres, an ex pluribus peccatis venialibus constari possit unum mortale? Respondetur cum S. Doctore q. 88. art. 4. id fieri non posse, aliàs inde sequeretur contra expressam Concil. Trid. doctrinam sess. 14. cap. 5. nos per venialia peccata excludi posse à gratia sanctificante.

6. Objicies ex multis venialibus furtis posse constitui furtum mortale: ex: g. ponamus furtum viginti assium esse quantitatem ad peccatum mortale sufficientem: si quis singulis diebus unum assem accipiat, primâ & secunda vice, aliisque sequentibus, peccabit solùm venialiter; vigesima autem mortaliter peccabit.

Respondetur, furtum illud ultimum esse peccatū mortale, non quod ex illo & aliis præcedentibus coalescat & confletur mortale illud peccatum; sed quia in hoc ultimo furto continetur expressa vel tacita volitio simul injustè retinendi hunc ultimum assem cum novemdecim præcedentibus: quæ quantitas cùm ex hypothesi sufficiat ad mortale, hinc fit ut ultimum furtum censeatur esse mortale.

Cæterùm, quamvis peccata venialia quantalibet unico peccato mortali æquiponderare nunqnam possint, est tamen verissimum, quod docet S Thomas art. 3. venialia peccata, illa præsertim quæ ex deliberatâ voluntate committuntur, eatenùs disponere ad peccatum mortale, quatenùs assuescit humana voluntas illa committendo, divinæ legi in minoribus non subjici: unde paulatim ad ipsius divinæ legis jugum in maioribus & gravioribus excutiendum propensior fit, juxta illud Eccl. 19. Qui spernit modica, paulatim decidet: quo sensu rectè dixit S. Augustinus serm. 244. de temp. Noli despicere peccata tua, quia parva sunt: nam & pluviarum guttæ parvæ sunt, sed flumina implent, & arbores cum suis radicibus tollunt: Tu qui dicis quia parvum peccatum est, velim

scire quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? cùm ergò nec in corpore plagas, nec in veste scissuras vel maculas fieri acquiescis, quâ conscientia hoc facere in animâ tuâ non metuis?

SECTIO IV.

Undenam specifica vel numerica peccatorum distinctio petenda sit.

1. QUoniam in Concilio Tridentino sess. 14. cap. 5 & can. 7. definitum est omnia & singula peccata mortalia post Baptismum commissa, quorum memoria post diligentem sui discussionem haberi potest, esse in Confessione declaranda; simul etiam circumstantias, quæ peccatorum speciem mutant: ut pœnitens hoc præstet, vel illum ad id præstandum Confessarius juvare possit, necessarium est inquirere, undenam specifica vel numerica peccatorum distinctio oriatur.

Atque in primis quod spectat ad specificam peccatorum distinctionem, dicendum est, illam præsertim ex objecto formali cuiusque peccati desumendam esse, ut docet S. Thom. quæst. 72. art. 1. ita ut peccata illa specie inter se distincta censeantur, quorum obiecta formalia oppositionem habent cum perfectionibus moralibus specie diversis, quibus ipsa peccata privant; cùm enim peccatum formaliter consistat in privatione rectitudinis, seu perfectionis alicuius moralis, ut sect. 1. dictum est, sequitur cuiusque peccati formalem & specificam ab altero distinctionem desumendam esse ex ratione specificâ rectitudinis illius & perfectionis quâ privat: privationum enim specifica distinctio, ut docent Philolosophi, non aliunde desumitur, quàm ex distinctione specifica formarum quibus privant.

2. Hinc colliges 1. peccata illa esse inter se specie di-

versa,

verſa, non modo quæ virtutibus ſpecie diverſis adverſantur, ſed etiam quæ eidem virtuti ſub diverſa tamen formali ratione repugnant: ex. gr. periurium & voti prævaricatio ſpecie inter ſe differunt, quia eidem virtuti religionis, ſub diverſâ tamen formali ratione opponuntur, ut plenius intelligetur ex iis, quæ in explicatione primi & ſecundi præcepti Decalogi dicenda ſunt.

Colliges 2. circumſtantias illas ſpeciem peccati mutare, aut peccata ſpecie diſtincta multiplicare, quæ novam & ſpecie diſtinctam deformitatem in actum peccati inducunt: ex. gr. ille qui vovit ſe ſingulis diebus veneris jeiunaturum, ſi jeiunium illud tempore quadrageſimæ infringat, duplex ſpecie peccatum, licet numero unicum, committit: quia in illo actu duplex deformitas ſpecie diſtincta reperitur, una quidem contra obedientiam Eccleſiæ legibus debitam: altera verò contra virtutem religionis cuius eſt vota edere, ac edita fideliter adimplere; ideòque circumſtantia illa voti in Confeſſione declaranda eſt.

3. Quod ſpectat ad diſtinctionem numericam ipſorum peccatorum, dicendum eſt tot eſſe numero diſtincta peccata, quot ſunt actus voluntatis moraliter interrupti & repetiti. Ita S. Thomas in 2. diſt. 42. quæſt. 1. art. 1. & poſt illum Suares part. 3. tract. 4. diſp. 22. ſect. 5. Navarr. cap. 6. num 16. Azor. Tabiena, & alij. Cùm enim voluntas ſit principium actuum voluntariorum bonorum & malorum, nec ullum ſit peccatum, niſi in quantùm ab ipſa voluntate deliberatè procedit, hinc ſequitur peccatorum numerum in tantùm multiplicari, in quantùm ipſius voluntatis actus moraliter interrupti repetūtur.

Quæres quandonam voluntatis actus cenſeantur moraliter interrumpi: ita ut per illorum repetitionem peccata numero multiplicentur. Reſpondetur actus voluntatis tunc moraliter interrumpi, quoties nec formaliter, nec virtualiter perſeverant; unde qui proficiſcitur ad furandum, vel occidendum inimicum: quamvis in via fu-

randi vel occidendi propositum sæpiùs repetat, non cen-
setur nisi unum numero peccatum committere: secus
verò si hæc prior voluntas furandi somno interrumpa-
tur, & postea renovetur & reparetur: tunc enim aliud
peccatum numero distinctum committitur, ut docent su-
pra citati Authores. Quòd si numerus actuum illorum
voluntatis interruptorum & repetitorum tantus sit, ut
nullum definire moraliter impossibile sit; tunc satis est
in Confessione temporis moram declarare, eo modo quo
dictum est, tract. 1. huius posterioris partis cap. 5. sect. 4.

SECTIO V.

De peccatis commissionis & omissionis, eorumq; varijs gradibus.

I. DOcet S. Thom. quæst. 72. art. 6. & ante illum di-
cuerat S. August. lib. de perfectione justitiæ cap.
peccatum omne duobus modis admitti: si nimirùm aut
illa fiant quæ prohibentur, & hoc est peccatum commissi-
onis; aut non fiant quæ jubentur, & istud est omissionis.
Hæc est autem præcipua inter utrumque differentia; quod
peccatum commissionis opponatur præcepto negativo, cu-
ius est ea conditio iuxta doctrinam S. Thomæ 1. 2. qu. 3
art. 2. ut omni tempore obliget; peccatum verò omissio-
nis opponatur præcepto affirmativo, quod non omni, sed
certo tantùm & determinato tempore obligat ut pleniùs
& distinctiùs infrà in explicatione Decalogi declarabitur.

Jam circa peccatum omissionis observandum est, illud
incurri non solùm quando quis advertenter vult omitte-
re id ad quod faciendum obligatur, juxta illud S. Jacobi
4. Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi; sed
etiam quando vult aliquid facere, ex quo secuturam esse
omissionem advertit, aut advertere potest & debet, quæ
quidem actio, quatenus est causa peccati omissionis, est
peccatum, non tamen ab omissionis peccato distinctum
juxta probabiliorem sententiam Theologorum; quam fu-
sè pro-

sè probat Isambertus ad qu. 71. disp. art. 4. & 5. unde sequitur in Confessione satis esse ut quis, v. g. declaret se die festo Missam omisisse, nec ulterius teneri ad explicandum quænam actio illius omissionis causa fuerit, si actio illa ex se mala non non sit.

Quod verò spectat ad peccatum commissionis, tres sunt præcui illius gradus; aliud enim committitur corde, aliud ore, aliud opere, ut docet S. Thomas art. 7. & apertè constat ex Scriptura: S. Matth. 15. De corde exeunt cogitationes malæ, &c. quæ coinquinant hominem: Psalm. 14. Qui non egit dolum in linguâ suâ. nec fecit proximo suo malum. Rursùs peccata cordis, seu purè interna, tribus præsertim modis committuntur, cogitatione scilicet. delectatione, & consensu in opus malum. Quòd enim solâ cogitatione peccati possit; v. g. cùm quis advertenter & liberè opinioni alicui ab Ecclesia proscriptæ & damnatæ adhæret; per se patet, juxta illud Sap. 1. Perversæ cogitationes separant à Deo. Quòd item non modò consensus in opus aliquod malum, de quo nullus ambigit; sed etiam quod sola delectatio de ipso opere malo, quam Theologi morosam vocant, sit peccatum, docet Thom. quæst. 74. art. 8. & cum illo Theologi omnes: & olim expresè S. Augustinus 12. de Trinitatè cap. 12. ubi sic loquitur: Totus homo damnabitur, nisi hæc quæ sine voluntate operandi, sed cum voluntate animum talibus oblectandi, solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittantur.

Ratio quâ S. Doctor id probat, hæc est: quod talis est delectatio, quale est eius obiectum: atqui quando quis delectatur de opere aliquo malo, pro ut malum est, obiectum delectationis illius est malum: ergo delectatio illa erit mala: mortaliter quidem, si de re aliqua mortaliter mala delectetur, ut cùm quis cogitat de fornicatione. & ratione advertente de illa sic cogitata delectatur: venialiter autem, si res illa sit solum venialiter mala, ut cùm quis cogitat, & cogitando delectatur de re aliqua otiosa.

Ex quo sequitur, quod si quis non de opere malo, ut malum est, sed de aliqua illius circumstantia, quæ per se mala non est, delectaretur; v. g. si cogitans de homicidio alicuius hominis delectaretur, non quidem de morte illius, sed de modo quo mors ei illata est, seu de dexteritate homicidæ in homicidio perpetrando, non peccaret mortaliter, ut docet S. Thomas suprà.

3. Est autem hic observandum 1. ad hoc ut delectatio de re aliqua mala sit peccatum mortale, duo requiri, quod rectè docet & probat Isambertus ad quæst. 74. disp. 5. Primum est, ut homo advertat non solùm se de tali re delectari; sed etiam delectationem illam malam esse & illicitam; vel saltem id advertat, quando delectationi causam culpabiliter dedit. Secundum est, ut illam rationis advertentiam sequatur consensus vel expressus vel tacitus; ut enim rectè docet S. Augustinus suprà, illicitæ delectationes non solùm per consensum expressum admittendæ non sunt; sed etiam, ut attigerunt animum, respui debent: unde secundùm illius mentem peccat is non modò qui delectationi alicui de re mala positivè seu expressè consentit, sed etiam is qui tacitè, id est, qui delectationem illam, cùm possit reprimere, negligit, quod etiam docent S. Antoninus & plures alij, quos citat & sequitur Vasques disputatione 108. cap. 2.

4. Observandum 2. delectationes illas de opere aliquo malo, si coniungantur cum voluntate operis illius perpetrandi, eiusdem esse speciei cum ipsomet opere si perpetraretur, juxta dictum Christi Domini S. Matth. cap. 6. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam: proindèque in tali casu declarandas esse in Confessione circumstantias illas, quæ speciem peccati mutarent, si actu commissum fuisset: v. g. an de simplici fornicatione aut adulterio, &c. delectatus fuerit. Quod si nulla omninò subsit voluntas committendi tale peccatum, sed in solam delectationem feratur consensus, tunc probabile est, quod docent Vasques, Azorius, & alij apud

Layman-

Laymannum lib. 1. tract. 3. cap. 7. omnes huiusmodi delectationes eiusdem esse speciei, quando ex eodem & simili motivo oriuntur; proindèque illum qui sola cogitatione delectaretur turpiter, v. g. de fornicatione, adulterio, &c. ex solo delectationis eiusmodi percipiendæ motivo, ac sine ullo consensu in actionem ipsius peccati, non teneri ad declarandas in Confessione circumstantias personarum, & alias similes, quæ peccati illius, si actu committeretur, speciem mutarent: sed satis esse. si tantummodò ipsum in turpem cogitationem consensum explicet.

SECTIO VI.

Quænam sint causæ peccatorum.

I. Certum est causam primam & præcipuam peccati esse voluntatem, quæ à divinæ legis regula liberè deflectit: ut enim rectè dixit S. August. lib. de duab. anim. contra Manich. cap. 11. Peccatum sine voluntate esse non posse. omnis mens apud se divinitùs conscriptum legit: sed præter ipsam voluntatem, sunt etiam aliæ quædam causæ ad peccatum moventes & inducentes, tùm externæ, tùm internæ: de quibus quæritur quænam illæ sint. Pro cuius quæstionis resolutione.

Dicendum 1. duas esse causas externas ad peccatum moventes & inducentes: diabolum scilicet & mundum. Atque in primis quod diabolus per suggestiones suas & tentationes ad peccandum moveat & inducat, ex Scriptura manifestum est: Sap. 2. Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum. 1. Petr. 5. Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: ex qua tamen diaboli tentatione nulla sequitur in voluntate peccandi necessitas, sed remanet semper libertas & potestas illi resistendi, ut docet S. Thom. quæst. 75. art. 3. juxta illud S. Jacob. 4. Resistite diabolo, & fugiat à vobis.

Quod spectat ad mundum, si illius nomine iuxta mentem S. Augustini in Psalm: 54. intelligamus homines impios & iniquos, certum est etiam illos sive pravo exemplo, sive suasionibus nefarijs aliquando ad peccandum alios inducere; Eccl: 20. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; & qui communicaverit superbo induet superbiam.

Dicendum 2. repudiandam, imò execrandam esse blasphemiam Calvinistarum dicentium Deum esse causam & authorem peccati. Præter ea quæ contra hanc impietatem diximus in priori huius operis parte tract. 2. cap. 4. sect. 2. illam denuò refellimus ex Scriptura: Psalm. 5. Non Deus volens iniquitatem tu es: S. Jacobi 1. Deus intentator malorum: ipse autem neminem tentat. Item ex S. Basilio qui haac hæresim refutavit homiliâ integrâ: cui titulus est: Quòd Deus non sit author malorum; ubi probat æquè impium esse dicere Deum esse authorem peccati, ac Deum non esse.

2. Obijcitur 1. Hæretici illud Ephes. 1. Deum operari omnia secundùm consilium voluntatis suæ, ergo etiam peccata.

Respondet S. Hieronymus super illum locum, id intelligendum esse: Non quod omnia quæ in mundo fiunt, Dei voluntate & consilio peragantur, alioquin & mala Deo possent imputari: sed quod universa quæ facit, consilio faciat & voluntate.

Obijcitur 2. in pluribus Scripturæ locis dici: Deum peccatores indurare: excæcare, &c.

Respondet S. August. lib. 1. ad Simplic: Deum indurare & excæcare: Non impertiendo malitiam, sed non impertiendo gratiam, specialem scilicet & efficacem, ut constat ex dictis in tract. de Gratia.

Obijcitur 3. Scripturam varijs in locis affirmare quædam peccata committi ex Dei voluntate & ordinatione, præcepto, &c.

Respondetur his & similibus loquendi modis solummodò in-

dò intelligi, Deum permittere peccata & pravis impiorum voluntatibus tanquam inſtrumentis uti ad exercendos Juſtos, vel ad infligendas pœnas, quas ab æterno infligere decrevit. Ita enim S. Auguſtinus, & plures alij SS. Patres, quos fusè citat Bellarminus, loca illa Scripturæ interpretantur.

3. Obiicitur 4. Deum poſitivè concurrere ad actum peccati ſimul cum peccatore; unde ſequitur ſimul cum eo eſſe cauſam illius.

Reſpondetur Deum poſitivè concurrere ad actum, non verò ad ipſius actûs defectum, ſeu ad privationem rectitudinis, quæ in ipſo actu reperitur. in qua ſola privatione conſiſtit ratio formalis ipſius peccati, ut ex antè dictis conſtat: ac proindè. licet ſit cauſa ipſius actûs, non eſt tamen cauſa defectûs qui in illo reperitur: ſicut facultas motrix eſt quidem cauſa ambulationis, non verò claudicationis, quæ ex ſolo tibiæ defectu provenit: unde S. Thomas quæſt. 79. art. 2. dicit peccatum tribuendum eſſe cauſæ non efficienti, ſed deficienti, qualis eſt ſolus homo peccans.

4. Quod ſpectat ad internas cauſas peccati, tres à Theologis communiter numerantur, ſcilicet ex parte appetitûs inferioris, infirmitas ſeu paſſio; ex parte verò appetitûs ſuperioris, ſeu voluntatis, malitia; ex parte denique intellectûs, ignorantia. Ita S. Doct. quæſt. 76. 77. & 78. De duabus prioribus hîc aliquid dicemus, de tertia, de quâ graviores aliquot difficultates occurrunt, in ſequenti ſectione agemus.

Ac in primis quòd peccatum aliquandò cauſetur ex motibus & paſſionibus appetitûs inferioris, teſtatur Scriptura: Dan. 13. Concupiſcentia ſubvertit cor tuum. Rom. 7. Sentio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati.

Cauſatur autem peccatum ab ipſâ concupiſcentiâ, ſeu paſſione appetitûs ſenſitivi, duobus præſertim modis, ut docet S. Thomas quæſt. 77. primùm quantùm diſtrahit

ac divertit ipsius rationis advertentiam: secundò, in quantùm voluntatem ipsam allicit, facitque ut objectum magis conveniens & appetibile videatur. Utrùmque modum expressit S. Jacobus cùm dixit cap. 8. Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Et tale peccatum quod ex passione oritur, dicitur etiam ex infirmitate procedere, eò quòd passiones, ut asserit S. Doctor art. 3. sint quædam veluti animæ ægritudines & infirmitates: quæ quidem duplici modo, ut idem docet art. 6. se habere possunt. Primò antecedenter ad ipsum rationis judicium cùm scilicet homo, antequam attendat ad malitiam actûs sui, passione aliquâ præoccupatur: & tunc, si adeò vehemens illa sit, ut ipsius rationis judicium prorsùs obnubilet, ita ut homo ad malitiam sui actûs propter vehementiam passionis attendere non possit, nullum erit peccatum, cum nulla sit rationis deliberatio, sine quâ consensus liber esse non potest, unde S. Augustinus Epist. 200. quanvis insint (inquit) dum sumus in corpore mortis hujus, desideria peccati: si nulli eorum adhiberemus assensum, non esset unde diceremus Patri nostro qui est in cœlis, Dimitte nobis debita nostra. Et lib. de civit. Dei cap. 25. Illa concupiscientia inobedientia, tantò magis absque culpa est in corpore non consentientis, sicut absque culpa est in corpore dormientis: si verò passio non tollat judicium rationis, sed illud tantùm ex parte distrahat aut impediat: ita ut ratio sufficienter advertat malitiam ipsius actûs, tunc non excusat à peccato, illius tamen gravitatem minuit: unde S. Aug. lib. 14. de civit. cap. 2. asserit peccatum Primorum Parentum ideo gravius fuisse, quia nondum voluntatis cupiditas resistebat, quasi diceret peccatum illud futurum fuisse minùs grave, si ex antecedenti cupiditate commissum fuisset.

Secundò, passiones habere se possunt consequenter; id est, quando homo deliberatè seipsum ad malum aliquod excitat, unde sequitur passio aliqua in appetitu inferiori: tunc enim passio illa neque excusat à peccato, neque illius

gravitatem minuit, ſed potiùs auget; ut aſſerit S. Thom. ſupra, eſtque ſignum maximæ propenſionis, quæ eſt in ipsâ voluntate, ad actum peccati perpetrandum.

Jam etiam quòd peccatum cauſetur ab ipsâ malitiâ, ſeu pravitate voluntatis, ita ut homo aliquando ex certâ & deliberatâ malitiâ peccet, conſtat ex Scriptura: Job 34. Quaſi de induſtria receſſerunt à Deo, & omnes vias eius intelligere noluerunt. Docet autem S. Thom. quæſt. 78. art. 7. peccatum illud, quod ex certa & deliberata malitia committitur, illo gravius eſſe quod oritur ex infirmitate & paſſione; quia ſcilicet ex maiori voluntatis libertate procedit.

SECTIO XVII.

Qua ratione ignorantia ſit cauſa peccati, vel ab illo excuſet.

I. UT quæſtioni propoſitæ ſatisfiat, ſupponimus ex cõmuni Theologorum doctrina, ignorantiam aliam eſſe juris, aliam facti. Ignorantia juris eſt, cùm ignoratur legem vel conſuetudinem, vim legis obtinentem, aliquid præcipere vel prohibere: v. g. Si quis neſciat legem Eccleſiaſticam prohibere carnium comeſtionem die Veneris. Ignorantia facti eſt, cùm ignoratur res aliqua particularis, quæ præcepta vel prohibita eſt: & ex quâ velut ex obiecto dependet actio aliqua mortalis, v. g. ſi quis neſciat carnem eſſe quam comedit: vel non advertat eſſe diem Veneris: ut enim rectè monet Lambertus ad qu. 76. diſp. unic. art. 9. ea quæ de ignorantia dicuntur, de inadvertentia quoque & oblivione intelligi debent.

Rursùs, alia eſt ignorantia antecedens, alia concomitans, alia ſubſequens. Ignorantia antecedens ea eſt, quæ nec directè nec indirectè voluntaria eſt, ideòque antecedens appellatur, quia omnem voluntatis actum antecedit;

& eadem dicitur invincibilis & probabilis seu justa : invincibilis, quando nulla diligentia vinci potuit : probabilis seu justa, quando etsi absolutè loquendo, omni adhibita diligentia, quæ adhiberi potest, vinci potuerit, non tamen debuit, quia nulla fuit obligatio adhibendi majorem diligentiam eâ quæ adhibita est, cum qua tamen superari non potuit; ideòque dicitur moraliter invincibilis.

2. Ignorantia concomitans est, quando ignoratur aliquid, quod tamen si sciretur, nihilominùs ageretur, ut quando quis existimans se occidere feram, inimicum occidit, ita dispositus tamen ut si inimicum esse cognovisset, nihilominus occidisset.

Ignorantia denique consequens, ea est, quæ aliquo modo voluntaria est, & voluntatem directè vel indirectè consequitur,; quæ etiam dicitur vincibilis, quia diligentia aliqua adhibita vinci potuit ac debuit, dividiturque in affectatam. & eam quæ affectata non est, Affectata est directè volita, v. g. cùm quis expressè vult aliquid ignorare, ut liberiùs peccet: ea vero quæ non est affectata indirectè tantùm volita est, v. g. quando quis refugit laborem alicuius studij, unde ignorantia rei alicuius sequitur. Hac distinctione supposita.

Dicendum 1. Ignorantiam aliquando esse causam peccati. Id patet ex Scriptura : Act. 3. Scio, fratres, quia per ignorantiam fecistis : Tim. 1. Ignorans feci in incredulitate. Quod etiam docet S. Thomas quæst. 76. art. 1 ubi docet non quamlibet ignorantiam esse causam peccati; sed illam tantùmmodò quæ vincibilis est, & nihilominus tollit notitiam aliquam, quæ si adesset, actum peccati prohiberet, juxta quod dixit Apostolus loquens de Judæis, 2. Corinth. 1. Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

Dicendum 2. Ignorantiam vincibilem non solùm esse causam peccati: sed etiam esse peccatum, ratione negligentiæ adjunctæ, qua quis negligit ea scire, quæ scire tenetur & potest. Ita S. Doctor art. 2. Et constat ex Scri-

ptura :

ptura: Psalm. 24. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris, &c. & ex S. Augustino lib. 1. lib. arb. cap. Non tibi imputatur ad culpam quod invitus ignoras: sed quòd negligis quærere quod ignoras.

3. Dicendum. Ignorantiam antecedentem invincibilem tam juris, quam omninò à peccato excusare. Ita S. Thom. art. 1. & cum illo communiter omnes: probatur primò ex his Christi Dñi verbis, Joan. 15. Si non venissem, & eis locutus non fuissem, peccatum non haberent: Super quæ verba S. August. tract. 80. in Joan. dicit: Illos ad quos Christus non venit, & quibus non est locutus, excusationem habere, non de omni peccato suo, sed de peccato illo, quo in Christum non crediderint. Et S. Bernardus Epist. 77. ad Hugonem de S. Victore eadem Christi verba explicans, Si, inquit, locutus fuisset, sed non eis, inobedientiæ culpam ignorantia excusaret.

Probatur 2. Hâc ratione ignorantia illa à peccato excusat, quæ ab actione peccati quatenus talis est, tollit rationem voluntarij; peccatum enim nullum est, quin sit voluntarium: atqui ignorantia antecedens tollit rationem voluntarij ab actione peccati, redditque illum simpliciter involuntarium, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 6. art. 8. & cum illo Theologi omnes, ergo à peccato excusat.

Dicendum 4. Ignorantiam concomitantem quando invincibilis est, à peccato excusare. Ita Isambertus ad qu. 79. disp. unic. art. 8. & plures alij, quos ibidem citat. Ratio est, quia ignorantia illa, ut docet S. Thomas citat. art. 8. etsi non faciat actum involuntarium, facit tamen non voluntarium: & sic in ejusmodi actu non reperitur ratio voluntarij; sine qua peccatum nullum esse potest.

Dicendum 5. Ignorantiam consequentem sive affectatam, sive minimè affectatam, nunquam excusare à peccato opus malum quod ex illa fit, quia scilicet non impedit quin tale opus sit voluntarium: hæc est tamen inter utramque differentia, quòd ignorantia illa quæ non est affectata, minuit peccatum, quia minus voluntarium

reddit;

reddit; ea verò quæ sunt affectata, peccum non minui, sed potiùs auget, ut observat S. Doctor qu. 76. art. 4.

4. Quæres, an possit esse ignorantia aliqua invincibilis juris naturalis. Respondetur 1. Universalissima ipsius juris naturalis principia à quovis homine adulto neque invincibiliter, neque vincibiliter ignorari posse. Eiusmodi sunt hæc; Bonum esse faciendum, malum fugiendum, nemini iniuriam esse inferendam. Ita S. Thomas quæst. 94 art. 6. sunt enim hæ universales & per se notæ humanarum actionum regulæ, unicuique hominum naturaliter insitæ; unde S. August. lib. 2. de lib. arb. cap. 10. *Justè*, inquit, *esse vivendum, propria suis quibusque esse reddenda, &c. nonne fateberis esse verissimum, & tam mihi, quàm tibi, atque omnibus id videntibus præstò esse communiter?*

Respondetur 2. Juris naturalis, quoad alia quædam principia minùs universalia, ignorantiam invincibilem esse posse in quibusdam hominibus etiam toto vitæ tempore: manifestum est enim multa esse juri naturali repugnantia, quæ non solùm ab indoctis & rudibus, sed etiam à doctis & ingenij acumine præcellentibus viris talia esse ignorantur: nam & Cassianus olim, alijque S. viri, ut in eius collationibus habetur, existimaverunt mendacium aliquando esse licitum ad bonum aliquod promovendum, aut malum impediendum: multique nunc etiam doctissimi viri, & in Theologia versatissimi dissentiunt inter se de re aliqua ad jus naturæ pertinente; v. g. de contractu aliquo, vtrùm sit usurarius aut aliàs iniustus, nec ne, abeuntque in partes contradictoriè oppositas; alijs negantibus, alijs è contrario affirmantibus: unde sequitur quosdam illorum ignorantiâ aliquâ invincibili juris naturalis laborare.

SECTIO XVIII.

Quinam sint effectus Peccati.

I. Tres

I. TRes præcipui communiter à Theologis numerantur. Primus eſt, quòd lædat hominis naturam eiuſque bonúm minuat. Ita S. Thomas quæſt. 85. art. 1. & 2. ubi docet bonum naturæ in homine triplex eſſe: primum bonum conſiſtit in ijs, quæ ad ipſius naturæ humanæ eſſentiam ſpectant: ut ſunt principia quibus ipſa natura conſtituitur, & proprietates quæ ab illis oriuntur: ut ſunt eſſe rationabile, eſſe liberum, &c. Secundùm bonum eſt inclinatio illa & propenſio, quam homo ex natura ſua, quatenùs rationabilis eſt, habet ad virtutem. Tertium denique bonum eſt donum originalis juſtitiæ, quod in perſona primi hominis univerſæ humanæ naturæ collatum fuit, & eo ſenſu bonum ipſius naturæ vocatur. Ex his autem tribus naturæ bonis docet S. Doctor primum nec tolli, nec minui per ullum peccatum: tertium per peccatum originale penitùs ablatum fuiſſe; ſecundum verò, inclinationem ſcilicet illam naturæ humanæ ad virtutem, imminui quidem per peccatum, cùm eius actus virtuti opponatur; nunquam tamen penitùs auferri.

2. Secundus effectus peccati eſt macula quædam & deformitas, quam anima per peccatum contrahit, & quæ tranſacto ipſius peccati actu, in ea remanet. Ita S. Thom. quæſt. 86. art. 1. & 2. & conſtat ex Scriptura: Joſue 22. Peccaſtis in Belphegor, & uſque in præſentem diem macula huius ſceleris in vobis permanet: Jerem. 2. Maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus: Item ex alijs Scripturæ locis, in quibus peccatores dicuntur inquinati, immundi, &c.

Hæc autem peccati macula ſecundùm probabiliorem Theologorum ſententiam, nihil eſt aliud quàm ipſamet peccati malitia, quatenùs etiam tranſacto actu peccati cenſetur durare ac perſeverare, quamdiu per pœnitentiam non deletur: quæ quidem macula vocatur etiam peccatum habituale, eo quòd veluti habitualiter poſt peccatum actu commiſſum remaneat in animâ.

Eſt tamen hic obſervandum, peccatum illud habituale diſtin-

distinguendum esse à vitioso habitu, seu à prava illa inclinatione & propensione, quæ per repetitos peccati actus ingeneratur in anima, in eâque remanet, etiam postquam ipsa peccati macula per gratiæ infusionem deleta est: nec nisi per contrarios & sæpè repetitos virtutis actus tollitur.

3. Tertius denique peccati effectus est reatus pœnæ, certum est enim pœnam aliquam peccatis hominum divinitùs esse decretam: S. Matth. 5. Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis: Rom. 2. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum. Hæc autem pœna, cùm justè à Deo decernatur, supponit peccatorem illa dignum esse, illiusque reatum per peccatum incurrere.

Porrò circa hunc tertium peccati effectum, observandum 1. non omnem pœnam esse propter aliquod peccatum; cùm constet quasdam interdum huius vitæ pœnalitates justis & sanctis à Deo infligi, non in punitionem peccatorum, sed ad probationem & exercitamentum virtutis, quod de Sanctissima Virgine Deiparâ nullus negare potest, & de plurimis alijs Sanctis pietas facilè suadebit.

Observandum 2. quòd quamvis peccatum per se & formaliter consideratum, non possit esse pœna peccati alterius: ut docet S. Thomas qu. 87. potest tamen esse per accidens eo modo, quem ibidem explicat, ratione scilicet substractionis gratiarum aliquarum actualium, quarum auxilio Deus interdùm peccatorem privat in punitionem præcedentis peccati: unde sequitur lapsus in aliud peccatum.

Quæris, quanta pœna cuique peccato actuali divinitùs decreta sit. Respondetur cum distinctione: si enim id quæratur de peccato mortali, certum est ex fide, pœnam æternam sive damni, sive sensûs, unicuique peccato mortali esse constitutam. De pœna damni quæ consistit in privatione visionis beatificæ, constat ex S. Matth. 8. ubi dicitur quod reprobi eijcientur in tenebras exteriores. De pœna verò sensûs ex eodem S. Matth. 25. Ite maledicti

in ignem

in ignem æternum. Cùm autem dicitur pœna æterna cuique peccato mortali conſtituta, id intelligendum eſt, ut rectè docet Iſambertus ad qu. 87. diſp. 2. art. 3. non ſolùm de perpetuitate ipſarum pœnarum quantùm ad durationem; ſed etiam de earum pœnarum immutabilitate; ita ut nullam earum imminutionem, nullumve in ſupplicijs ſolatium unquam experturi ſint damnati: unde etiam Iſai. ultimo dicitur quòd vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.

5. Quam verò juſtè Deus ob unicum peccatum mortale, quod aliquando breviſſimum & quaſi momentnneum eſt, pœnam æternam decreverit, jam à nobis dictum eſt 1. part. tract. 4. cap. 3. ſect. 4. quod inſuper etiam hâc ratione demonſtrari poteſt; quia ſcilicet actio peccati, quamvis ſecundùm ſe ſpectata, breviſſimo tempore duret, nihilominùs ſecundùm affectum peccantis, quaſi in totam æternitatem protenditur; qui enim, ut rectè dixit S. Doct. lib. 3. contr. gent. cap. 144. propter frùitionem temporalem boni alicuius temporalis relinquit æternam ſummi & æterni boni fruitionem, quod facit quicunque mortaliter peccat, rectè ac juſtè cenſetur bono illo temporali in æternum frui velle, proindèque peccatum ſuum, quod in boni illius temporalis inordinata fruitione conſiſtit, in totam æternitatem velle prorogare: ex quo fit, ut cùm illud peccatum ſit in affectu æternum, juſto Dei jùdicio pœna æterna dignum cenſeatur.

Si verò quæſtio intelligatur de peccato veniali, certum eſt ex fide peccata venialia in omnibus juſtis, ſive in hâc vita, ſive in futurâ non eſſe punienda pœna æterna, ſed ſolummodò temporali; ſicut ex eadem fide certum eſt, homines juſtos in acceptâ juſtitiâ uſque ad mortem perſeverantes, æterna beatitudine in æternum non eſſe privandos.

Eſt tamen difficultas de peccatis illis venialibus, cum quibus peccatores & reprobi ex hac vita decedunt: Scotus enim in 4. diſt. 11. & quidam alij Theologi exiſtimant

mant pœnam illis venialibus peccatis debitam, futuram esse tantummodò temporalem. Probabiliùs tamen aj cum S. Doctore quæst. 87. art. 5. ad 3. asserunt, pœnam illam fore æternam, non tam ratione gravitatis. quàm irremissibilitatis ipsius peccati venialis; cum in inferno nullus neque remissioni, neque redemptioni locus est.

DIGRESSIO.

De loco inferni, & damnatorum suppliciis:

1. CUm inter cæteros effectus peccati, acerbissimus & maximè formidandus sit æternæ pœnæ reatus, ut hæc illius acerbitas melius perspiciatur, non erit abs re de loco & qualitate pœnarum illarum æternarum hic paucis agere, ac quid de illis secundùm fidei Catholicæ regulam sentiendum sit: declarare.

Dicendum igitur 1. Infernum seu carcerem damnatorum pœnis deputatum, esse locum aliquem realem, & corporeum in ipsis terræ visceribus situm. Ita S. Thomas supra quæst. 97. art.

Hæc veritas constat ex Scriptura. Num. 16. Dirupta est terra sub pedibus eorum, &c. descenderunt vivi in infernum operti humo. Job. 10. Infernus vocatur terra tenebrosa, & operta mortis caligine.

Constat etiam eadem veritas ex antiquis Patribus qui id asserverunt, ut Tertullianus lib. de an. cap. 55. Nobis, inquit, inferi, non nuda cavositas, nec subdivalis aliqua mundi sentina creduntur; sed in fossa terræ & in alto vastitas, & in ipsis visceribus eius abstrusa profunditas. S. Athanasius in quæstionibus: Peccatorum, inquit, animæ in inferno positæ sunt subter omnem terram & mare, ut Psalmista dicit: Posuerunt me in lacu inferni, in tenebrosis, & in umbra mortis. Et S. Cyrillus Alexandr. de exitu animæ: Tunc inquit, animam invadunt dæmones, eamque in terrarum opaca deducunt, & solidissimis compedibus

bus revinctam in infimas infernorum carcerum partes ac tebri custodias deijciunt.

2. Porrò quantæ & quàm amplæ regiones, quàm vasti recessus in ipsiius terræ sinu reperiantur, ex Cosmographorum demonstrationibus satis apertè dignosci potest: cùm secundùm communem & probabiliorem illorum sententiam ab extima terræ superficie ad illius centrum, mille ac quingentæ & ampliùs leucæ numerentur, quæ totius ambitûs illius semidiametrum efficiunt; unde secundùm Arithmeticorum numerorū rationem colligitur, immensa propè esse spatia quaqua versum in terræ visceribus protensa, in quibus proinde varia receptacula, eaque amplissima constitui possunt, sive pro Iustis ad tempus determinatum purgandis, sive pro reprobis in æternum puniendis, sive pro Limbo puerorum ex hac vita cum solo originali peccato decedentium.

Dicendum 2. Ignem verum & corporeum in inferno reperiri, eoque tum corpora, tum animas ipsorum reproborum in æternum cruciari. Ita S. Thomas sup. quæst. 97. art. 5. & constat ex Scriptura Isai. 66. Conterriti sunt in Sion peccatores; possedit tremor hypocritas: quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis: & Apoc. 19. vocatur infernus, stagnum ardens igne.

Idipsum docent SS. Patres, ut Cyprianus serm. de Ascensione Christi: Immortales, inquit, miseri vivent inter incendia, & inconsumptibiles flammæ nudum corpus allambent: ardebit purpuratus dives: non erit qui estuanti linguæ stillam aquæ infundat; in proprio adipe frixæ libidines bullient, & inter sartagines flammeas miserabilia corpora cremabuntur. S. Gregorius Magnus lib. 4. Dialog. cap. 28. Sicut, inquit, electos beatitudo lætificat, ita credi necesse est, quod à die exitus sui ignis reprobos exurat.

3. Dicendum. Præter ipsius ignis sensibile tormentum, plures alias varias pœnas ipsis damnatis infligi. Psal. 10.

Ignis,

Ignis, sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum. Job. 24. Ad nimium calorem transibit ab aquis nivium: id est, (ut explicat Hugo Cardinalis) quòd impij in inferno de pœna ad pœnam transibunt. Apoc. 18. In illa die venient plagæ eius, mors, luctus, fames, &c.

Id ipsum quoque affirmant SS. Patres: ut S. Basil. in Psal. 33. ubi dicit, in inferno post judicium ultimum fore vermium innumerabilium genus venenosum ac carnivorum, esitans quidem semper, nec tamen se exsatians, intolerabiles dolores morsibus infigens. S. Cyrillus cit. orat. de exitu animæ: Illic, in inferno scilicet, in humani ergastuli tenebricosus carcer, insolubilia vincula: vi nulli refringendæ catenæ, feri & intractabiles ministri, graves illæ quæ ad supplicium adhibentur scuticæ, firmi ungues & infracti, prædura flagella, pix nebulosa & strepitans, sulphur graveolens, atra cubilia, pyra semper ardens, fœdus & olens vermis, &c. S. August. Epist. 211. ad Julianum: Væ ijs, quibus præparatur dolor vermium, ardor flammæ, sitis inextinguibilis, fletus ac stridor dentium, oculorum lacrymæ, tenebræ exteriores, &c.

Quare eundem S. Patrem audiamus serm. 81. de temp. in Vigil. Pentecost. cap. 18. sic concludentem: Hæc recordare, & ignem illum gehennæ his quæ te nunc exagitant, flammis libidinis & cupiditatis oppone: ignis hic, qui in præsenti est vita, absumit cuncta quæ recipit: ille verò quos susceperit, semper integros servat: propterea enim & inextinguibilis dicitur, non solùm quia ipse non extinguitur, sed quia nec eos quos susceperit, extinguet aut perimet.

CAPUT TERTIUM,

De Legibus.

QUoniam, ut dictum est capite præcedenti, peccatum nihil aliud est, quàm legis transgressio, idcircò

circò ad perfectam ipsius peccati notitiam, requiritur cognitio legis, unde dixit Apostolus Rom. 3. Per legem cognitio peccati.

SECTIO I.

Quid nomine Legis intelligatur, & quotuplex sit lex

I. Legem à ligando dictam esse docet S. Thomas 1. 2. quæst. 90. art. 1. quod ad sui observationem legislatoris subditos liget. Isidorus verò lib. 5. Etymol. cap. 3. à legendo derivatam esse arbitratur, quod lex scribi & publicè proponi soleat, ut ab omnibus legatur. Verùm quicquid sit de etymologia, legis nomen latè, & impropriè sumptum, regulam quamcumque sive normam agendorum significat: quo sensu Grammaticæ aliarumque artium regulæ leges vocantur: & tyranni leges, quamvis injustas ferre dicuntur, juxta illud Isai. 10. Væ qui condunt leges iniquas. Si verò propriè & strictè sumatur, secundùm mentem S. Doctoris quæst. 98. art. 1. nihil est aliud quàm recta regula, seu mensura humanorum actuum, secundùm quam vel ad benè agendum dirigimur, vel à male agendo retrahimur.

Lex autem eo sensu intellecta dividitur à S. Doctore quæst. 91. art. 1. & sequent. in legem æternam, naturalem, & positivam: & hæc lex positiva subdividitur in legem positivam divinam, & legem positivam humanam quæ quidem lex positiva humana rursùs duplex est; Ecclesiastica scilicet, & Civilis: sicut etiam lex positiva divina alia est vetus, seu Mosaica: alia nova, quæ lex Evangelica seu Christi vocatur, quoniam ab illo tanquam supremo Legislatore in Evangelio lata & promulgata. De lege æterna & naturali agendum nobis est in hac sectione: de positivâ verò tùm divinâ, tùm humanâ, sequentibus.

Lex æterna, ut docet S. Thomas quæst. 91. art. 1. nihil est

hil est aliud quàm ratio divinæ sapientiæ, quatenùs omnium actionum & motuum directiva est: sicut enim in quolibet artifice præexistit ratio eorum quæ per artem fiunt, ita etiam in quolibet gubernante præexistere debet ratio directiva eorum, quæ ab ijs, qui eius gubernationi subduntur, agenda vel omittenda sunt: Deus autem, sicut per suam Sapientiam rerum omnium conditor est, sic est etiam gubernator: unde sapientia illa, in quantùm per eam cuncta creata sunt, rationem habet exemplaris & ideæ; in quantùm verò per eandem cuncta diriguntur in finem debitum, legis æternæ rationem obtinet.

2. Cùm verò hæc æterna lex, creaturas quascunque secundùm modum illis convenientem dirigat, idcircò aliter ratione carentibus, aliter ratione præditis intimatur & proponitur: illis quidem per executionem, &, ut ita loquamur, per impressionem ordinis ipsius, qui ab æterna lege dimanat; istis verò per quandam velut irradiationem divinæ sapientiæ, quæ mentem rationalem illustrat, & in operationibus suis dirigit, juxta illud Psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: unde S. Augustinus dicit lib. 1. de lib. arb. cap. 6. Notionem legis æternæ quibuscunque hominibus impressam.

Quanta autem sit vis & potestas illius æternæ legis, vel hinc patet, quod omnes & quæcunque creaturæ, nulla prorsùs exceptâ, illi omnimodè subdantur: & de illis quidem quæ ratione carent, constat ex Psal. 148. Ignis, grando, nix, glacies, &c. quæ faciunt verbum eius: & Psal. 118. Ordinatione tua perseverat dies, quoniam omnia serviunt tibi. De creaturis autem ratione præditis similiter constat: vel enim secundùm rectam rationem agunt, & tunc æternæ legis ductum sequuntur: vel à recta ratione aberrant, & tunc quantum deficiunt à lege æterna ex parte actionis, ut loquitur S. Thomas quæst. 9. art. 1. tantùm suppletur ex parte passionis; prout scilicet in tantum patiuntur quod lex æterna dictat de eis in quantùm deficiunt facere, quod ipsi legi æternæ convenit. Quo sensu rectè

su rectè dixit S. Augustinus lib. 1. conf. cap. 12. Jussisti Dominè, & sic est, ut pœna sua sibi sit omnis animus in ordinatus.

3. Lex naturalis, ut docet idem S. Thomas quæst. 91. art. 2. est ipsummet naturale judicium, seu rationis dictamen, quo per lumen nobis à Deo, tanquam authore naturæ inditum, & ab æternâ eius lege derivatum, cognoscimus ea esse facienda, quæ recta & justa sunt, & è contra vitanda esse ea, quæ à iustitia & rectitudine deflectunt.

Ad pleniorem verò huius legis naturalis notitiam observandū primò, naturale illud judicium rationem legis habere. non pro ut à nobis est, sed quatenùs est in nobis ex divinæ legis impressione: unde patet ratio, cur eiusmodi lex naturalis à Regio Psalte vocetur Psal. 4. Lumen divini vultûs, id est divinæ sapientiæ, signatum super nos, quia scilicet vim omnem suam & lucem ab ipsis divinæ sapientiæ, seu legis æternæ veluti radiis accepit.

Observandum secundò legem naturalem (ut docet S. Thomas quæst. 94. art. 4.) unam & eandem esse apud omnes homines quoad prima & generalia principia, tam secundùm notitiam, quàm secundùm rectitudinem: id est omnes homines eo ipso quod ratione prædìti sunt, generalia illa legis naturalis principia cognoscere, & tanquam justa & recta approbare: v. g. bonum esse faciendum, malum fugiendum; rationi obtemperandum, &c. Quoad conclusiones verò quæ ex illis deducuntur, sæpè contingit multos à rectâ ratione deficere propter pravam peccandi consuetudinem, & inde exortam intellectûs obscurationem, & sic ab ipsâ lege naturali aberrare: unde videmus apud multas gentes olim idololatriam, & alia flagitia legi naturali contraria, approbata tamen & usu recepta fuisse. de quibus loquens Apostolus dicit Rom. 1. quod, Obscuratum est insipiens cor eorum, & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & serpentium, &c

4. Obſervandum tertiò legem naturalem omnes homines obligare ab eo tempore, quo rationis uſum accipiunt, & per illam inter bonum & malum diſcernere incipiunt: hic enim rationis uſus eſt veluti ipſius legis naturalis notificatio: & eo ſenſu intelligenda ſunt hæc Apoſtoli verba, Rom. 7. Ego autem vivebam ſine lege aliquando; ſed cùm veniſſet mandatum, peccatum revixit: Ita enim verba illa explicat S. Baſilius in Pſal. 1. & S. Hieronymus Epiſt. ad Algaſiam quæſt. 8. ubi ſic loquitur: Cùm mandatum venerit, hoc eſt tempus intelligentiæ appetentis bona & vitantis mala, tunc peccatum reviviſcere incipit, & homo reus eſſe peccati.

Obſervandum quartò, legem naturalem ita omnes homines obligare, ut in nullo caſu ab illius ſervandæ obligatione poſſint eximi: atque in primis certum eſt, exemptionem illam humanâ authoritate dari non poſſe, cùm ipſa lex naturalis ab æternâ Dei lege derivetur, vimque ſuam omnem accipiat, ut ſupra dictum eſt: unde Lactantius lib. 6. de divin. inſt. cap. 8. Huic, inquit, legi (naturali ſcilicet) nec prorogari fas eſt, nec derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari poteſt: nec verò aut per Senatum, aut per populum hac lege liberari poſſumus.

5. Quod verò ſpectat ad authoritatem divinam, licet quidam Theologi exiſtiment per illam poſſe in lege naturali diſpenſari: probabilior tamen eſt eorum ſententia qui aſſerunt id ſapientiæ divinæ omninò repugnare, proindeque fieri non poſſe. Ita S. Thomas quæſt. 100. art. 8. & ratio eſt, quia lex naturalis, nihil eſt aliud, ut docet S. Auguſt. lib. 83. quæſt. 53. quàm ipſius æternæ legis, atque adeò ſummæ & incommutabilis rationis ipſius divinæ ſapientiæ in mentibus hominum facta tranſcriptio: atqui Deus, ut ait Apoſtolus 2. Tim. 2. Seipſum negare non poteſt.

Dices, Deum Exod. 12. Iſraëlitis præcepiſſe ut res aliquas ab Ægyptiis mutuo acceptas invitis illis retinerent, ac ſecum auferrent; ac proinde in lege naturali, quæ furtum prohibet diſpenſaſſe. Reſpon-

Respondetur in illo casu Deum nihil contra legem n turalem præcepisse; illa siquidem lex prohibet injustam rei alienæ ablationem: res autem illæ ab Israëlitis ablatæ, eo ipso quod id ab illis (Deo jubente) fiebat, non erant amplius alienæ, sed ipsorum: Deo scilicet, ratione supremi dominij quod in omnes creaturas obtinet, proprietatem & possessionem rerum illarum in Israelitas transferente: sicque dicendum est Deum in præcepto legis naturalis non dispensasse, sed actionis illius quam imperavit, obiectum mutasse, & eâ ratione licitam & honestam reddidisse.

SECTIO II.

Quid sit Lex humana, & circa quam materiam versari possit.

I. LEx humana, secundùm doctrinam S. Thomæ quæst. 90. art. 8. nihil aliud quam quædam rationis ordinatio, ad commune bonum, ab eo qui communitati præest, promulgata, cum intentione obligandi.

Dicitur primò (Rationis ordinatio) quia lex positiva fertur per modum imperij, at imperare: ut docet idem S. Thomas quæst. 17. art. 1. est actus rationis præsupposito tamen actu voluntatis.

Dicitur secundò (ad commune bonum) quia ad rationem legis requiritur, ut non uni tantùm aut alteri personæ, sed toti communitati imponatur: Lex enim, ut habetur distinct. 4, cap. 4. Nullo privato commodo, sed pro communi utilitate conscripta esse debet. unde, ut ait idem S. Thomas quæst. 90. art. 3. ad 3. Paterfamilias potest quidem præcepta vel statuta facere, non verò leges condere.

Dicitur tertiò: (Legem humanam ferendam esse ab eo qui commutati præest, (juxta id quod dicit Apostolus Roman. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit:

ta sit: non enim est potestas nisi à Deo: ex quibus re bis, sicut constat, subditos ad obedientiam Superio b præstandam obligari; sic etiam ex iisdem rectè co ig tur, penes ipsos Superiores inesse ferendarum legum p testatem.

Dicitur quartò: Legem humanam promulgari de Tunc enim, ut dicitur in decret. cap. In istis, distin Leges instituuntur, cùm promulgantur. Quod confir potest ex capite: Ad hæc, extra de postulatione Præl rum, & ex capite Cognoscentes, de Constitutionibus. C ius quidem conditionis rationem hanc affert S. Doct quæst. 90. art. 4. quia Lex imponitur per modum re læ & mensuræ: regula autem & mensura imponitur hoc quod applicatur his quæ regulantur & mensurant unde ad hoc quod ea virtutem obligandi habeat, opo quod applicetur hominibus, qui secundum eam regu debent: talis autem applicatio fit per hoc, quod in n tiam eorum deducitur ex ipsa promulgatione.

2. Dicitur quintò: (Legem ferendam esse cum in tione obligandi.) Atque in primis, quòd communit Superiores potestatem habeant sibi subditos obligan constat tùm ex ante dictis, tum ex Concil. Constant. s ult. in qua opinio contraria quæ fuit Wiclefi & Joan Hus, tanquam hæretica damnata est. Quòd verò eti requiratur ex parte Legislatoris intentio obligandi, i infertur, quòd si lex non obligaret, lex dici non pos sed potiùs consilium: lex enim à ligando dicta est, docet S. Thomas art. 1. & in eo præsertim à consi differt, quod consilium liberam relinquat potestatem ciendi id quod consulitur; lex verò ad id, quod per ill præscribitur, exequendum obliget: unde S. Hierony lib. 1. contra Jovin. Res, inquit. quæ consulitur est in a trio offerentis, res quæ præcipitur, in necessitate servien

Addit S. Thomas quæst, 95. art, 3. ex Isid. lib. 5. e mol. cap. 21. alias quasdam legis humanæ condition scilicet, ut sit justa, honesta, possibilis, loco, tempori co veniens, pro communitatis utilitate scripta, &c. quæ ex

tra

ra dicendis pleniùs intelligentur.

3. Quod ſpectat ad materiam ipſius legis, certum eſt in primis, humanam legem nullum poſſe præcipere actum qui ſit lege naturali vel poſitivâ divinâ prohibitus; nullum item poſſe prohibere, qui ſit hâc vel illâ præceptus, lex enim humana legi naturali contradicere non debet, nec prævalere poteſt, cum ipſa lex naturalis ſit indiſpenſabilis, ut ex antè dictis conſtat; & multò minùs legi divinæ; quia ſicut Princeps Apoſtolorum edixit Actor. 5. Obedire oportet Deo, magis quàm hominibus: unde S. Auguſt. dicit lib. 1. de lib. arbitrio cap. 6. In iſta temporali lege nihil eſſe juſtum atque legitimum, quod non ex hac æterna lege ſibi homines derivarint.

Certum eſt deinde lege humanâ prohiberi poſſe actum externum quemcunque, lege divinâ vel naturali minimè præceptum: poſſe item præcipi actum externum quemcunque hâc vel illâ lege minimè prohibitum: unde Chriſtus Dominus S. Matth. 23. Omnia, inquit, quæcunque dixerint vobis, ſervate & facite: quod tamen ſic intelligi debet, dummodò prohibitio illa vel præceptio ſit honeſta, juſta, poſſibilis, bono communi utilis, aliaſque habeat conditiones ſupra relatas: poteſtas enim legiſlativa hominibus à Deo conceſſa eſt, 2. Cor. 10. Ad ædificationem, non verò ad deſtructionem.

4. Cùm hæc duo certa ſint; unum eſt, de quo apud Theologos controvertitur: an ſcilicet lex humana poſſit quoque actus internos præcipere vel prohibere. Quidam Doctores id ſimpliciter affirmant: alij probabiliùs cum S. Thoma qnæſt 91. art. 4. negant, aſſeruntque nullâ humanâ lege, etiam Eccleſiaſtica, prohiberi poſſe vel præcipi actus purè internos, niſi quatenùs exterioribus quibuſdam actibus præceptis, vel prohibitis neceſſariò conjunguntur. Ratio eſt, quia (ut ibidem dicit S. Doctor) de his poteſt homo legem facere, de quibus poteſt judicare: judicium autem hominis eſſe non poteſt de interioribus motibus qui latent, ſed ſolum de exterioribus actibus qui

bus qui apparent : unde Inncentius III. cap. 33. de om-
nia versùs finem : Nobis, inquit, datum est de mani-
stis tantummodò judicare.

Diximus actus internos lege humana præcipi aut pro-
hiberi non posse, nisi quatenùs exterioribus actibus ne-
cessariò conjunguntur ; ita ut sine illis humana lex mo-
raliter loquendo impleri non possit ; tunc enim actus
interni simul cum externis præcepti vel prohibiti es-
censentur : e. g. Ecclesiastica lex de officij divini recita-
one Clericis beneficiatis, aut in majoribus Ordinibus con-
stitutis facienda, non tantùm præcipit externam ipsius offi-
cij recitatonem ore tenùs factam, sed etiam interioris
mentis attentionem, ut habetur cap. Dolentes extra de cele-
br. Missam, in quo Innocentius III. præcipit, ut offici-
um divinum studiosè, & devotè à Clericis persolvantur
quia si attentio illa desit ex deliberatâ recitantis volun-
tate, oratio vocalis quæ lege illâ præcipitur, jam non
erit erit oratio ; & sic lex non implebitur.

5. Quod si actus internus non sit absolutè necessarius
ad hoc ut lex servetur, sed tantùm ut perfectiùs & me-
servetur, tunc sub legem cadere non censetur : unde S.
Thomas quæst. 100. art. 9. dicit modum præcepti non
cadere sub præcepto, e. g. quòd quis jejunet in Quadra-
gesima ex motivo temperantiæ vel pœnitentiæ ; quòd
Missam diebus Festis audiat ex motivo religionis vel o-
bedientiæ : quocumque enim ex motivo humana lex im-
pletur, dummodò motivum illud sit honestum & bonum
lex ipsa sufficienter impleri censetur.

Porrò circa materiam legis humanæ observandum est
illam posse pro varijs hominum temporumque condi-
tionibus subinde mutari : unde S. Augustin. lib. 1. de lib.
arbitr. cap. 6. Lex temporalis, inquit, quamvis justa,
commutari tamen per tempora justè potest : & Innoc. III.
in Concil. Lateran. (ut refer. cap. Non debet, extra, de
consanguinit. & affinit.) Non debet reprehensibile judi-
cari, si secundum varietatem temporum, statuta quo-
varien-

rientur humana; præſertim cùm urgens neceſſitas, vel idens utilitas id expoſcit.

SECTIO III.

Utrùm Lex humana in conſcientia obliget?

PRopoſita quæſtio tam de lege civili, quàm de canonicâ ſeu Eccleſiſticâ intelligi debet: & quamvis aidam Theologi inter utramque illam legem, diſtinuendum eſſe exiſtiment; communis tamen & verior ntentia eſt, quæ univerſim affirmat legem humanam, ve canonicam ſive civilem, in conſcientiâ obligare: Ita t huic vel illi legi repugnando, peccati etiam mortalis eatus incurri poſſit. Ita S. Thomas quæſt. 96. art. 4. Et e lege quidem civili probatur ex Apoſt. Rom. 13. ubi oquens de Regibus, Ducibus, & alijs Superioribus Lais: Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit: qui utem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt: & aliuibus interiectis concludit: Ideò ſubditi eſtote, non ſoùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. In uem locum S. Ambr. Rectè, inquit, Apoſtolus dicit ſubeſtos eſſe debere, non ſolùm propter iram, id eſt ultioem præſentem, parit enim ira vindictam: ſed & propter futurum judicium, ubi accuſante conſcientia ipſa punientur.

Quod ſi Superioribus Laicis etiam infidelibus cùm uſta decernunt, obediendum eſt juxta id quod docet Apoſtolus, longè potiori jure de Superioribus Eccleſiaſticis dem dici debet: unde etiam Chriſtus Dominus S. Math. 23. de illis loquens: Quæ dixerint vobis, inquit, ſervate & facite: & Apoſtolus Hebr. 13. Ob[edit]e, inquit, Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis, &c.

2. Eſt autem hîc obſervanda doctrina S. Thomæ citat. art. 4. ubi dicit leges humanas vim illam obligandi in foro conſcientiæ habere, non à ſe, ſed à lege æternâ; a quâ

derivantur: unde infert eatenùs eas obligare, quatenus ipsi legi æternæ conformes sunt; quod quidem ex triplici capite dignoscendum esse docet. Primò, ex fine ipsarum legum, quando scilicet ad bonum commune ordinantur. Secundò, ex illarum authore, quando Legislatoris potestatem non excedunt. Tertiò, ex earumdem formâ, quando secundùm justam proportionem imponuntur subditis onera, in ordine ad bonum commune: & his tribus conditionibus concurrentibus, dicit leges humanas obligare in foro conscientiæ. è contra verò, quando leges illæ injustæ sunt; ut quando ad utilitatem communem minimè pertinent, aut quando ab eo feruntur, qui legitimam non habet authoritatem: vel cùm per illas, onera multitudinis, proportione minimè servatâ dispensantur; tales asserit non leges, sed violentias dici debere, nec proinde in foro conscientiæ obligare, nisi fortè propter vitandum scandalum, vel turbationem aliquam; quâ ratione quisque particularis juri suo cedere debet. Si tamen leges illæ injustæ essent, ac legi divinæ contrariæ: tunc non modò in conscientia non obligarent; sed ne quidem illas observare ullo modo liceret, ut per se satis manifestum est.

Cùm igitur ex dictis constet legem humanam in foro conscientiæ obligare, quæritur 1. quasnam personas obliget: Respondetur cum S. Doctore qu. 93. art. 5. legem humanam eos omnes obligare, qui subduntur potestati, à quâ lex illa dimanat, juxta illud Apostoli Rom: 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: ex quibus verbis refellitur error Begardorum & Beguinarum qui asserebant eos qui perfectionem justitiæ consecuti essent; humanæ obedientiæ non esse subiectos: nec ad observationem ullius legis Ecclesiasticæ aut civilis obligari quorum error damnatus est in Concilio Viennensi, ut refertur in Clementinâ Ad nostram, de hæreticis, & in Concilio Triden. sess. 6. cap. 20.

Neque hæreticis illis favet illud 1. ad Tim. 1. Justo non est lex posita: sensus enim verborum illorum est, ut

rectè

ſtè obſervat S. Thomas art. 5. ad 1. Juſtos non eſſe ſub
ſtos legi quoad vim coactivam, cùm ſpontè illi ſubdan
r; quamvis quoad vim directivam, illi abſolutè ſub
i ſint.

4. Quæritur 2. An Clerici legibus civilibus teneantur.
eſpondetur teneri, dummodò Eccleſiaſticis Canonibus,
l officio Clericali non repugnent, ut fusè docet Bellar-
inus lib. 1. de Cler. cap. 28. probatque præſertim ex eo
uòd Clerici præterquam quod Clerici ſunt; ſunt etiam
ves & partes quædam Communitatis ac Reipublicæ:
roindèque ut tales civilibus legibus ſubdi debent: unde
tiam, ut ibidem obſervat, in publicis precibus Clerici
ro Regibus orantes dicunt ſe orare, Pro Rege noſtro,
c. quibus verbis ſe illius ſubditos eſſe profitentur.

Quæritur 3. Utrùm pueri ante uſum rationis legibus
eneantur? Communis & certa Theologorum ſententia
ſt non teneri, ut docent Paludanus, Sotus, Azorius, &
lij apud Laymann. art. 4. de legib. cap. 10. eademque
ſt ratio de perpetuo amentibus, ut ibidem dicitur: Lex
nim eſt præceptum rationale, cuius proinde capaces non
unt qui ratione carent.

Quæritur 4. Utrùm Legiſlator propriâ lege teneatur.
eſpondet S. Thomas ſup. tra. 5. ad 3. Legiſlatorem
on obligari lege ſua quoad vim coactivam; cùm nullus
ropriè à ſeipſo cogatur: Lex autem non habet vim coa-
tivam niſi ex poteſtate Legiſlatoris: & eo ſenſu Princeps
 jure civili dicitur ſolutus à lege, eo quòd nullus in ipſum
oſſit condemnationis ſententiam ferre, ſi contra legem
gat: obligari tamen lege à ſe latâ quoad vim directivam;
nde S. Matth. 23. reprehenduntur à Chriſto Domino illi,
ui dicunt, & non faciunt; & imponunt onera gravia &
nportabilia; digito autem ſuo nolunt ea movere. Quod
amen intelligi debet, ut rectè obſervat Gammachæus ad
uæſt. 96. cap. 5, de legibus illis, quæ nihil continent Le-
iſlatoris ſeu Principis dignitati contrarium aut repu-
nans; alioqui enim, ſi verſetur lex in tali materia, quæ

ſit contra dignitatem Principis, certum eſt illum eiuſmo-
di lege nullatenùs obligari: e. g. ſi feratur lex ne quis
Palatium ingrediatur cum enſe, manifeſtum eſt hanc legē
non obſtringere Principem, cuius proprium eſt gladium
portare, ut dicit Apoſtolus Rom. 13 quod ſimiliter etiam
dici debet, ſi lege aliquâ prohibeatur, ne quis audeat ve-
nari cervos in ſylva: ne quis aurum vel ſericum in vesti-
bus habeat, &c. ut per ſe patet.

5. Quæritur. Quandonam lex obligare incipiat. Re-
ſpondetur cum diſtinctione: vel enim quæſtio eſt de obli-
gatione generali, quam ſecum lex humana ſemper inve-
hit, eo ipſo quod lex eſt, ut ex antè dictis conſtat; vel
de obligatione particulari, quâ ſubditus quiſque ad illius
legis obſervationem tenetur, ita ut ſi contra illam facit,
peccet: ſi primum, dicendum eſt legem obligare incipe-
re, cum ſufficienter ac debitè promulgata eſt: tunc autem
ſufficienter ac debitè promulgata cenſetur ſecundùm pro-
babiliorem Theologorum ſententiam: cùm in ipſius Prin-
cipis Curiâ promulgatâ eſt, ut docent Sylveſter, Sotus,
Navarrus, Azor, Suares, & alij apud Layman. tract. 4. de
leg. cap. 2. quod tamen intelligendum eſt, ſalvis Regno-
rum ac Provinciarum conſuetudinibus, ſeu juribus aut pri-
vilegijs ſpecialibus, quæ interdum requirunt non in uno
ſolo, ſed in multis & variis locis legum promulgationem
fieri, ut rectè monet Sotus lib. 1. de juſtitia jure, quæſt.
1. art. 4.

Si verò ſecundum; id eſt, ſi quæſtio ſit de obligatio-
ne cuiuſq; particularis ad legem ſervandam; dicendum eſt,
ad hoc requiri ut lex ad illius notitiam venerit, aut veni-
re potuerit, alioqui, quamdiu talem legē latam eſſe invin-
cibiliter ignoraverit ad illam ſervandā minimè tenebitur,
neque eam tranſgrediendo peccabit, ut docent Navarrus,
Sotus, Vaſques, & plures alij apud Layman, ſupra: quod
etiam declaratur in ſext. cap. 1. de conceſſ. præbend. ubi
dicitur, quod Lex ſeu conſtitutio & mandatum nullos a-
ſtringunt, niſi poſtquàm ad notitiam pervenerint eorun-

dem,

dem, aut nisi post tempus, infra quod ignorare minimè debuissent.

6. Quæritur, an præter ipsius legis promulgationem, necessaria sit eiusdem acceptatio à subditis facta, ad hoc ut obligandi vim habeat. Duæ sunt super hâc quæstione Theologorum sententiæ: quidam enim, ut Maior, Navarrus & alij apud Laymann, sup. cap. 3. affirmativā partē amplectuntur, asseruntque ad hoc, ut lex vim & robur suum habeat, requiri ut à maiori parte communitàtis acceptetur, vel saltem ut non improbetur vel repudietur. Alij contra negant legem à populo acceptatione pendere, sed vim & robur suum accipere à legitimâ authoritate Legislatoris. Ita Joan. Medina, Valentia, Suares & alij apud Leymann. supra, quorum sententia probabilior videtur esse, & in praxi tenenda: & quamvis priori sententiæ tanquam probabili vellet quis adhærere, fateri nihilominùs deberet, peccare subditos legem Principis justam acceptare nolentes, eamque ausu temerario improbantes & abijcientes, quando præsertim nullâ ratione legitimâ ad id inducuntur; cùm lex divina obedientiam subditorum erga Principes apertè præscribat.

SECTIO IV.

Undenam dignosci possit, utrùm Lex humana sub mortali culpa obliget.

1. TRia sunt præcipua capita, ex quibus communiter Doctores inferunt, legem aliquam humanam sub mortali culpâ obligare.

Primum petitur, ut docet Navarrus cap. 21. Manuum 50. ex ipsius legis verbis, quibus plerumque obligatio sub gravi peccato disertè exprimitur, ut cùm aliquid præcipitur vel prohibetur, sub interminatione divini judicij, vel maledictionis æternæ, aut sub indignatione omnipotentis Dei, aliave simili formulâ. Observat tamen idem

Navarrus supra, non omnia verba præceptiva, qualia sunt ista, teneatur, obligetur; item præcipimus, mandamus, prohibemus, & similia, satis exprimere, an lex obliget sub mortali; cùm interdum reperiantur adhibita in legibus illis, quæ tantùm sub veniali obligant; proindèque id dignoscendum esse, vel ex alijs verbis adjunctis; vel ex materiâ ipsius legis, ut mox dicetur.

Secundùm petitur, ut docet Azorius tom. 1. lib. 5. cap. 6. qu. 5. ex gravitate pœnæ, quam lex comminatur & transgressoribus infligit; cuiusmodi est in legibus Ecclesiasticis, excommunicatio maior, degradatio, &c. in legibus item civilibus pœna capitis, aut perpetui carceris, vel publicationis bonorum, &c. Hæ siquidem pœnæ, cùm justè infligi non possint, nisi ob grave aliquod delictum, hinc sequitur quotiescumque lex humana, quam justam esse supponimus, eiusmodi pœnas comminatur & transgressoribus infligit, transgressionem illius esse peccatum mortale.

2. Tertium desumitur, ut tradit idem Azorius supra ex qualitate materiæ, circa quam lex versatur; si enim materia legis gravis sit, censebitur obligare sub peccato mortali: si levis, sub veniali. materia autem illa censetur esse gravis, non modò quæ per se & absolutè spectata, semper & in omni eventu talis est; sed etiam illa, quæ licet secundùm se præcisè considerata levis sit, ratione tamen circumstantiarum temporis, loci, &c. judicio viri prudentis gravis esse censetur: quia scilicet in talibus circumstantijs plurimùm conducit ad commune bonum: e. g. urgenti fame & penuriâ publica, legis illius materia gravis esse censetur, quâ vetitum foret, ne quis triticum in alienas Provincias exportaret.

Cùm igitur de his tribus conveniat inter Doctores, controversum est inter illos, utrùm sola Legislatoris intentio sufficiat ad hoc, ut lex ab eo lata sub mortali obliget, quamvis eius materia levis sit. Omissis variis Theologorum sententijs, probabilissimè loqui videntur ij, qui

docent

docent legem in materia levi non posse obligare ad mortale peccatum, quantumvis Legislator hoc intendat. intentionemque suam verbis disertis exprimat. Ita Dominicus Sorus, lib. 1. de Justitia, quæst. 6. art. 4. Alphonsus à Castro lib. 1. de lege pœnali cap. 5. Bellarm. lib. 3. de membris Ecclesiæ cap. 11. & plures alij. Quorum præcipua ratio est, quòd lex injusta nullam inducat obligationem ex ea parte quâ injusta est: unde S. Augustinus lib. 1. de liber. arbit. cap. 5. Lex illa, inquit, quæ justa non fuerit, lex non sit; atqui lex illa in qua licet eius materia levis esset, Legislator intenderet obligare ad peccatum mortale, proindèque ad pœnam æternam, ex illa parte non esset justa, sicut lex illa justa non censeretur, quæ pœuam mortis temporalis ob leve aliquod delictum decerneret; ergo ad peccatum mortale non obligaret, quantumvis Legislator obligare intenderet.

3. Quæres, an sicut lex in materia levi sub peccato mortali non obligat, licet Legislator obligare intendat: sic è contra in materia gravi obliget sub mortali, quamvis Legislator intendat solùm obligare sub veniali. Navarrus cap. 23. num. 49. Joannes Medina cod. de jeiunio quæst. 7 & quidam alij existimant obligare tunc solummodò sub veniali: quorum sententia, quamvis probabilis sit, probabilior tamen & magis in praxi tuta est contraria, quæ asserit legem in materia gravi obligare sub mortali peccato, quamvis Legislator intendat solùm obligare sub veniali. Ita Driedo de libert. Christiana cap. 3. ad 5. Franciscus à Victoria relectione de potestate civili, num. 19. Bartholomæus Medina ad quæst. 96. art. 4. & Bellarm. supra: ubi rectè observat in resp. ad 7. argumentum, ex intentione quidem Legislatoris pendere, an velit reipsa imperare, & veram legem condere: an verò solùm ostendere quid agendum sit sine alio imperio: sed si velit seriò imperare, & veram legem condere, non esse in eius potestate impedire quin lex obliget ad mortale vel veniale pro rei magnitudine, vel parvitate.

4. Supersunt adhuc duæ circa præsentem materiam difficultates. Prima est, an lex humana sub peccato mortali obligans, obliget etiam cum periculo vitæ. Quidam Theologi absolutè negant: & alij longè probabiliùs distinctione utendum esse existimant. Vel enim lex humana talis est, ut illius observatio bono communi tuendo sit necessaria, ita ut ex illius transgressione grave aliquod detrimentum in totam communitatem derivetur: ex. gr. Legem fert Episcopus tempore pestis grassantis, ne Sacerdotes ex locis peste infectis discedant, in quibus pastoribus defunctis nulli alij aderunt, qui pereuntibus Sacramenta ministrent: Item Imperator in bello lege lata prohibet, ne milites in excubijs stationes suas deserant, ne scilicet ex desertione stationis strages & profligatio totius exercitûs sequatur: in illis enim casibus Sacerdotes & milites etiam cum periculo vitæ obedire tenentur; cùm bonum privatum secundùm rectam rationem bono communi postponi debeat.

Vel talis est illa lex, ut illius observatio solùm particulare bonum respiciat, ut jejunium, auditio Missæ, &c. tunc enim, quamvis lex illa sub mortali obliget, non tamen obligat cum vitæ aut etiam sanitatis amittendæ, vel gravis alicuius damni, aut incommodi subeundi periculo; cùm nulla tunc superat ratio, cur Legislator cum tanto damno vel periculo ad legum suarum observationem obliget. Ita Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Valentia disp. 7. de lege humana Vasques, Suares, & alij apud Laymannum cap. 14. de legibus, qui tamen id limitat, dummodò nullus adsit legis vel Legislatoris contemptus; nullum item ex violatione legis immineat grave scandalum: unde S. Auguft. dicit lib. de bono coniug. cap. 16. Satiùs esse fame mori, quàm idolothytis vesci, cum scandalo scilicet, vel religionis contemptu.

5. Secunda difficultas est, an sint aliquæ leges purè pœnales; id est, quæ ad solam pœnam obligent, & ex quarum transgressione nullus peccati reatus incurratur. Quidam

dam Theologi affirmant; alij tamen probabiliùs negant, quorum plures citat & sequitur Bellarminus lib. 3. de memb Eccl. cap. 11. dicitque implicare contradictionem; Legislatorem obligare ad pœnam & non ad culpam; cùm culpa & pœna sint correlativa, nec illa lex justa videatur, quæ pœnam adversùs insontes decerneret: unde asserit regulas illas quorundam Religiosorum quæ ad solam pœnam obligant, non per modum legis obligare; sed per modum cuiusdam conventionis & pacti: & S. Doctor rectè observat 2. 2. quæst. 186. art. 9. ad 2. Non omnia, quæ in lege humana continentur, tradi per modum præcepti; sed quædam proponi per modum ordinationis cujusdam obligantis ad solam pœnam: quod in quibusdam legibus civilibus locum habere censet Navarrus cap. 23. num. 55. quando scilicet neque ex Legislatoris declaratione, neque ex qualitate pœnæ, neque ex detrimenti publici gravitate dignosci clarè potest, an lex aliqua civilis pœnalis obliget sub culpa; tunc enim ut ibidem docet, quivis poterit id in favorabiliorem partem interpretari, ac sibi persuadere hanc non tam legem esse, quàm ordinationem quandam, quæ proinde ad nullam culpam obliget, sed pœnam tantùm veluti conditionem quandam proponat, ut diligentius & fideliùs observetur.

SECTIO V.

In quibus Personis resideat Legum ferendarum potestas.

I. Cum Leges humanæ duplicis sint generis, Ecclesiasticæ scilicet, & civiles: duplex etiam est Legislatrix potestas, Ecclesiastica nimirùm & civilis. De utraque breviter hìc agendum est.

Ac in primis observandum est primam & præcipuam conditionem in Legislatore sive Ecclesiastico, sive Laico requisitam, esse legitimam in foro exteriori jurisdictionem, id est legitimam authoritatem ac potestatem pu-

blicam

blicam ad regimen & gubernationem communitatis alicuius. Hæc autem jurisdictio duplex est: alia ordinaria, quam quis ratione proprij muneris & officij obtinet: alia delegata, quam non ex munere vel officio, sed ex commissione & facultate sibi concessa exercet.

Rursùm alia est jurisdictio contentiosa, alia voluntaria: ad illam pertinet leges condere, prohibere, punire, causas seu lites tum civiles, tum criminales dirimere, &c. quamobrem proprium tribunal postulat, quod contentiosum dicitur à partium contentione. Voluntaria autem jurisdictio versatur circa alios publicæ potestatis actus, quales sunt legitimare, dispensare, conferre beneficia, &c. Differunt verò inter se, quòd illa etiam in invitos exerceri possit, hæc nonnisi in volentes: unde etiam nomen accepit: Deinde quòd jurisdictio contentiosa extra proprium territorium non extendatur: ut enim dicitur cap. 2. de constit. 5. Extra territorium jus dicenti, impunè non paretur: ex quo fit, ut nec Synodales Constitutiones, nec aliæ leges alicuius Diœcesis particulares extra illius territorium obligent; nec Diœcesani quando illinc absunt ad earum observationem, v.g. ad celebrationem Festorum illius Diœcesis particularium teneantur: sicut è contra peregrini & advenæ dum in illâ diœcesi commorantur, vel per illam iter faciunt, leges illius & consuetudines particulares servare tenentur: Voluntaria autem jurisdictio extra proprium territorium exerceri validè & plerumque licitè possit: quando scilicet nulla inde oritur cuiusquam offensio, nullumve scandalum. Ita Suares, Navarrus, Sylvester, & alij plures apud Laymann. tract. 4. de leg. cap. 5. & 11.

2. Observandum. Hanc utramque potestatem legislativam inter se differre ratione originis: Ecclesiastica enim potestas immediatè à Deo instituta est; civilis verò, quamvis à Deo sit: Non enim est potestas nisi à Deo, inquit Apostolus Rom. 13. non tamen immediatè ex institutione illius, sed ex ipsorum hominum institutione: ratio

enim

nim naturalis ipsis hominibus devinitùs indita, sicut homines ad vitæ societatem adigit, sic etiam dictat societatem humanam diu constare non posse, nisi publicâ aliquâ potestate gubernetur: juxta illud Sapientis: Ubi non est gubernator populus corruet. Unde providentiæ divinæ suavi moderamine factum est, ut homines ubique terrarum aliquam regiminis formam inter se constituerent: & alij quidem communi consilio se ipsos regerent; alij verò penes aliquos Optimates, vel penes unum Principem seu Regem aut Imperatorem, authoritatem omnem ac jurisdictionem transferrent: unde Rerumpublicarum, Regnorumque ac Imperiorum variæ formæ exortæ sunt, factum est, ut ad regimen communitatis, alij Democratiam, alii Aristocratiam, alij verò Monarchiam amplecterentur: quæ quidem Monarchia, ut id obiter dicamus, hoc præ cæteris habet, quod proximè ad totius mundi sub uno summo moderatore Deo, regimen accedat, primamq; illam & æternam divini imperij formam perfectius imitetur.

3. Differt præterea hæc utraque potestas ratione objecti: potestas enim Ecclesiastica per se ac directè versatur circa res spirituales, ad cultum divinum & salutem animarum pertinentes: potestas verò civilis per se ac directè temporalem solum commoditatem ac pacem spectat, ut colligitur ex 1. ad Thimoth 2. ubi Apostolus orare jubet: Pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt; ut quietam & tranquillam vitam agamus.

His prænotatis videndum est, in quibus personis resideat potestas ferendarum legum, præsertim Ecclesiasticarum, quæ nostrum institutum magis spectant: quod in sequentibus paragraphis investigabimus.

§. I.

De Romano Pontifice.

1. DIcendum. Inter Legislatores Ecclesiasticos Romanum Pontificem, tanquam S. Petri Successorem, ipsum.

ipſumque Chriſti Domini Vicarium, ac Summum totius Eccleſiæ Paſtorem primum ac præcipuum locum tenere.

Probatur primò ex Scripturâ : S. Mat. 16. ubi Chriſtus Dominus S. Petrum alloquens : Tu es Petrus. inquit, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleam meam. & S. Joannis 21. eidem dicit : Paſce agnos meos, paſce oves meas, quæ verba expēdens S. Bern. lib. 1. cap. 2. de conſid. Non modo. inquit, ovium, ſed & Paſtorum ut unus omnium Paſtor : unde id probem, quæris ? ex verbo Domini : cui enim non dico Epiſcoporum, ſed Apoſtolorum, ſic abſolutè & indiſcretè totæ commiſſæ ſunt oves ? Si me amas, Petre, paſce oves meas ; quas ? illius ve illius populos civitatis, aut regionis, aut certè regni ? oves meas, inquit. Cui non planum, non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes ? nihil excipitnr, ubi diſtinguitur nihil.

Probatur 2. ex Concil. Calced. act. 2. & 3. ubi paſſim S. Leo Papa vocatur : Univerſalis Eccleſiæ Pontifex : & in Synodo 7. generali, act. 2. in Epiſt. Adriani ibidem lectâ & receptâ dicitur : Romanam Sedem per totum terrarum orbem primatum obtinere, omniumque Eccleſiarum Dei caput exiſtere.

Probatur 3. ex S. Ambroſio in cap. 3. 1. ad Timoth. Cùm totus (inquit) mundus Dei ſit, tamen domus eius Eccleſia dicitur , cuius hodie rector Damaſus : & ex S. Hieron. Epiſt. ad eundem Damaſum: Ego. inquit, nullum primum niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt cathedræ Petri conſocior : ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio, &c. quicunque tecum non colligit, diſpergit : & S. Proſpero, carmine de ingratis : Sedes Romæ Petri, quæ Paſtoralis honoris facta caput mundo, &c.

2. Dicendum. In materia fidei alijſque rebus, quæ ad mores & diſciplinam Eccleſiaſticam pertinent, Romanum Pontificem eſſe Summum Legiſlatorem & Judicem.

Hæc veritas, quæ indubitanter ab omnibus tenenda eſt, evidentiùs ac meliùs demonſtrari non poteſt, quàm ex continuâ praxi totius Eccleſiæ, in quâ id conſtanter & religio-

ligioſè ſervatum eſt: ut, quoties oriretur controverſia aliqua vel difficultas in materia fidei, aut in rebus ad mores & diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantibus, toties Apoſtolica Sedes conſuleretur: cuius rei fidem faciunt innumera propè reſponſa, ſtatuta, decreta Romanorum Pontificum; ex quibus totum fermè Juris Canonici corpus conflatum eſt. Unde ſummâ cum ratione Innocentius Papa in Epiſt. ad Patres Concil. Carthag. quæ inter Auguſtinianas numeratur 41. dicit: Non humana, ſed divina decretum eſſe ſententia: ut quidquid de diſiunctis remotiſque provincijs ageretur, non priùs (alij Epiſcopi & Eccleſiæ Præſules) ducerent eſſe finiendum, quàm ad Romanæ Sedis notitiam perveniret, cuius authoritate, juſta qua fuerit pronuntiatio, firmaretur: & Epiſt. 93. ad Patres Concilij Milevitani: Diligenter, inquit, & congruè Apoſtolico conſulitis honori: honori, inquam, illius, quem præter illa quæ ſunt extrinſecùs, ſollicitudo manet omnium Eccleſiarum, ſuper anxijs rebus quæ ſit tenenda ſententia; antiquæ ſcilicet regulæ formam ſecuti, quam toto ſemper orbe mecum noſtis eſſe ſervatam, &c. ſcientes, quod per omnes Provincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent, præſertim quoties fidei ratio ventilatur. Quod etiam optimè explicavit S. Bernardus Epiſt. 90. ad Innocentium II. ubi ſic Pontificem alloquitur: Oportet ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque & ſcandala emergentia in regno Dei, & præſertim quæ de fide contingunt: dignum namque arbitror ibi potiſſimùm reſarciri damna fidei, ubi non poſſit fides ſentire defectum; hæc quippè eſt huius prærogativa ſedis: cui enim alteri aliquando dictum eſt; ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua? Quare meritò unuſque fidelium S. Petri Chryſologi monitum in Epiſt. ad Eutichem auſcultare, illudque animo inſcribere deberet: Hortamur te, inquit, frater, ut his, quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas; quoniam Beatus Petrus, qui in propria ſede vivit, præſtat

quæren-

quærentibus fidei veritatem.

§ II.
De Concilijs.

1. CONcilia quæ in Ecclesiâ celebrari solent, alia sunt Oecumenica seu generalia, quæ Summi Pontificis authoritate, convocatis ex orbe universo Episcopis congregata sunt; Alia non Oecumenica, seu particularia, quæ inferiorum Prælatorum authoritate, ex aliqua Provincia particulari, vel natione convocantur. De utrisque breviter hic agendum est: Atque in primis quod spectat ad Concilia generalia.

Dicendum 1. Concilia generalia plenissimam habere potestatem condendi leges pro totius Ecclesiæ regimine ad earumque observationem omnes & quoscunque fideles obligandi. Hæc veritas in confesso est apud omnes cùm generalia Concilia legitimè congregata universalem Ecclesiam repræsentent, Christusq; Dominus expressis verbis dixerit S. Matth. 18. ut Si quis Ecclesiam non audierit, sit tanquam ethnicus & publicanus. Sed difficultas est, quænam sint illa Concilia generalia, quæ pro legitimis haberi debeant. Pro cuius resolutione.

2. Dicendum. Concilia generalia legitima illa esse, quæ Romani Pontificis authoritate congregantur, & in quibus vel per se, vel per legatos præsidet. Prior huius assertionis pars probatur ex antiquissimo Canone, in quo statuitur; Præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari non posse: quem Canonem Apostolicum esse testatur S. Marcellus Papa in Epist. ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ; illumque renovavit Concilium Nicænum: ut habetur in Epist. Synodi Alexandrinæ ad Fœlicem, & in Epist. Julij I. ad Episcopos orientales. Probatur item ex Concil. Calced. act. 1. ubi Dioscorus Patriarcha Alexandrinus prohibetur sedere inter Episcopos. eo quòd Synodum generalem convocare ausus fuisset sine authoritate Apostolicæ Sedis: Quod, ut ubi dicitur, nunquam

quam licuit; nunquam factum est. Et ex Concilio 7. generali act. 6. ubi reprobatur Conciliũ quoddam Constantinopolitanum, eo quòd sine consensu Romani Pontificis ab Imperatore convocatum fuisset.

3. Secunda pars assertionis, nimirùm Concilia illa generalia solummodò pro legitimis habenda esse. in quibus Summus Pontifex per se, vel per Legatos præsidet; melius probari non potest, quàm inductione breviter facta per antiquissima Concilia generalia (de recentiòribus enim Concilijs id planum & evidens est) in quibus Romanus Pontifex per se vel per Legatos suos præsedisse refertur. In Concilio enim Apostolico, de quo mentio fit Actor. 15. præsidet S. Petrus, ut docet & probat S. Hieronymus Epist. ad S. August. quæ est inter Augustinianas 11. In Concilio Nicæno 1. anno 327. Hosius Episcopus nomine S. Sylvestri Romani Pontificis præfuit, ut patet ex illius subscriptione quæ omnium Prælatorum etiam Patriarcharum, qui Synodo interfuerunt, subscriptiones præcedit, ideòque à S. Athanasio Epist. ad solit. vit agentes, Princeps illius Concilij vocatur. In Concilio Ephesino 431. præsedit. S. Cyrillus Alexandr. nomine Cœlestini Romani Pontificis, ut testatur Evagrius lib. 1. hist. cap. 4. & S. Prosper in Chronico, & apertè constat ex Epist. ipsius Cœlestini ad præfatum S. Cyrillum, in qua vices suas illi demandat. In Concilio etiam Chalcedonensi anno 451. Paschasinus & Lucensis Episcopi præfuerunt nomine S. Leonis Papæ, ut constat ex actis ipsius Synodi, præsertimque ex Epist. illius ad S. Leonem, quæ habetur act. 3. ubi idem S. Leo dicitur Episcopis ipsius Synodi tanquam membris caput præfuisse, in his qui eius tenebant ordinem.

4. Dicendum 3. Sicut Summi Pontificis est Concilia generalia convocare, iisdem præsidere, sic etiam ad Episcopos jure proprio & ordinario pertinere, ut in illis sedeant, non solùm ut consiliarij, sed etiam tanquam legitimi judices in rebus ad fidem & disciplinam Christianam spectantibus. Id apertè constat ex perpetuâ ipsius Ecclesiæ

praxi.

praxi, & ex actis Conciliorum generalium, in quibus Episcopi sententiam tanquam judices dixerunt, & illorum decretis subscripserunt.

Quamvis autem jure ordinario soli Episcopi in generalibus Concilijs tanquam judices interesse possint, ex privilegio tamen & consuetudine id alijs etiam quibusdam personis Ecclesiasticis competere posse, tradit Bellarminus lib. 1. de Concil. can. 15. ut Cardinalibus, &c.

Quod spectat ad alia Concilia, quæ universalia non sunt, observandum est illa triplicis esse generis: alia siquidem sunt Nationalia, quæ convocatis alicuius regni, seu nationis Episcopis à Primate vel Patriarchâ indicuntur: alia Provincialia, quæ ab Archiepiscopo convocatis Provinciæ sibi subditæ Episcopis, alia denique Diœcesana, quæ Episcopi, authoritate celebrantur.

Porrò ad hoc ut Concilia eiusmodi particularia leges in propriis territoriis obligantes condere possint, consensus vel approbatio Summi Pontificis minimè requiritur, ut docet Laymannus Tract. 4. de leg. c. 7. dummodò nihil in ijs contra universales Ecclesiæ leges decernatur. Quòd autem aliqui Doctores existimant statuta eiusmodi Conciliorum particularium, si à Summo Pontifice approbentur & confirmentur, totius Ecclesiæ fideles obligare; id intelligendum est, si ab illo approbata sint & confirmata eo animo, ut ad eiusmodi statutorum observationem velit omnes ubique terrarum fideles obligare: (quod ex verbis approbationis seu confirmationis dignosci potest:) secùs si approbatio illa seu confirmatio ad majorem tantùm vim & stabilitatem eiusmodi statutorum à Summo Pontifice concedatur, tunc enim extra proprium territorium obligare minimè censentur.

§ III.

De Episcopis, aliisque Ecclesiæ Prælatis.

1. Certum est in primis Episcopos ex divinâ institutione in Ecclesia positos fuisse ad illius regimen &

gubernationem, ut manifestè constat ex his Apostoli verbis Act. 20. Posuit vos Spiritus Sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei: proindeque legum ferendarum potestatem penes illos esse respectu sibi subditorum.

Certum est etiam ex eadem institutione divina, Episcopos superiores esse Presbyteris: non solùm quoad Ordinis dignitatem, ut in tractatu præcedenti dictum est, cap. 7. sed etiam quoad regiminis authoritatem, seu jurisdictionem. Id apertè colligitur ex Epist. 1. ad Timoth. cap. 5. ubi Apostolus formam subscribit, sub qua Episcopus accusationem adversus Presbyterum recipere debet, ex quo sequitur Episcopum esse Presbyteri judicem, ac proinde superiorem: unde in Concilio Neocæsariensi can. 13. dicitur Episcopos Apostolis, Presbyteros verò discipulis Christi in Ecclesiastica Hierarchia successisse; quod etiam docet S. Augustinus in Psal. 44. & in Concil. Trident. sess. 23. can. 7. anathema profertur in eum qui dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores.

4. Certum est præterea unumquemque Episcopum in propria tantummodò Diœcesi, non verò in tota Ecclesia authoritatem & jurisdictionem obtinere: unde Concilium Constantinop. 1. can. 3. declarat, quod Episcopi non invitati ultra Diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel disponendis Ecclesiasticis causis: quod etiam decretum est cap. Nullus primas, 9. qu. 7.

Certum est denique quòd sicut authoritas & jurisdictio respectu subditorum, Episcopo competit: sic etiam ipsi Episcopo à subditis honor & obedientia deferri debet, juxta illud Apostoli Hebr. 16. Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis, &c. Unde S. Ignatius Martyr in Epist. ad Trallianos, Episcopo, inquit, subditi estote, sicut Domino: & in Concilio Chalcedonensi act. 15. can. 8. statutum est, ut Clerici Basilicis, Monasteriis & aliis Ecclesiis adscripti, secundùm Sanctorum Patrum traditiones sub Episcopi potestate permaneant; nec per contumaciam ab Episcopo suo desileant: qui verò audent evertere eiusmodi for-

di for-

di formam, & quocunque modo, nec proprio subijciatur Episcopo, Canonum correctionibus subiacebit.

3. Quod spectat ad alios Ecclesiæ Prælatos, breviter dicimus, præter Romanum Pontificem, aliosque Episcopos quasdam alias dignitates in Ecclesia reperiri ad maiorem ipsius tùm utilitatem: tùm decorem, ac in primis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Summo Pontifici assistere, ipsumque in regenda Ecclesia consilio & opera iuvare; de quibus plura videri possunt apud Bellarm. lib. 1 de Clericis cap. 16. Patriarchas item ac Primates, Archiepiscopis seu Metropolitanis supereminere, & istos alijs Episcopis, ita ut (sicut habetur cap. Si inter, 6. quæst. 4. ab Episcoporum iudicio ad Archiepiscopos & Metropolitanos appellari possit, & ab istis ad Primates & Patriarchas, ac demùm ad Romanum Pontificem, cuius iudicio, controversiam quamcunque ad res aut personas Ecclesiasticas spectantem, dirimi ac definiri oportet.

Ubi tamen observandum est adversùs Episcopos propter eminentiam dignitatis, in causis criminalibus gravioribus, nec sententiam ferri, nec etiam juridicè inquiri aut procedi posse, absque Sedis Apostolicæ authoritate, ut in pluribus Canonibus sancitum habetur, ac novissimè in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1.

SECTIO IV.

Quibus modis cessare possit obligatio servandæ legis humanæ.

DIcendum 1. Legis humanæ servandæ obligationem cessare posse per abrogationem illius: ac proinde legem ipsam humanam, ob causas aliquas justas & rationabiles, posse aliquando abrogari: Nec enim (ut loquitur Innocentius in Concilio Lateranensi generali, & refertur cap. 8. de consang. & affinit. debet reprehensibile iudicari, si secundùm varietatem temporum statuta quan-

ta quandoque varientur humana, præsertim cum urgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex his quæ veteri testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo.

Dicendum 2. Legem humanam abrogari posse tùm illius desuetudine, vel contraria consuetudine, ut sectione sequenti dicetur, tùm etiam voluntate Principis qui legem tulit, aut Successoris, vel Superioris illius: certum est enim Principem qui legem tulit, posse illam revocare & abrogare: eadem enim potestas quæ ad legem ferendam requiritur. sufficit ad illam abrogandam: cùm juxta regulam juris, res omnis per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvi potest.

Certum est etiam idipsum ab eius successore posse fieri, cum tanta sit potestas successoris, quanta fuit illius qui legem tulit, sicut ergo potest hic legem à se latam revocare, sic & ille poterit: & cùm par in parem non habeat imperium, non potest huic ille validè præcipere ne legem à se latam revocet. Certum est denique superiorem inferioris legem posseabrogare, sicut enim inferior subditur Superiori, sic eius potestas Superioris potestati subdita est: unde per quandam eminentiam potest quidquid inferior, qui sicut legem à se latam revocare potest, sic etiam poterit ei s Superior.

2. Dicendum 3. Cessare quoque obligationem servandæ legis, quando illius causa & ratio cessat. Ita S. Doctor 1. quæst. 103. art. 4. quia, ut habetur cap. Cùm cessante, de appellationibus, cessante causa cessat effectus: & sicut lex ab initio non subsisteret, si absque causa & ratione, ob quam lata esset, ita desinente causa & ratione ob quam lata est, ipsa etiam esse ac proinde obligare desinit: quod tamen intelligi debet in praxi, quando certum est & evidens causam eiusmodi legis cessare: aliàs, si aliqua dubitandi ratio subsit, tutius adire Superiorem, nihilque inconsulto illo contra legis tenorem attentare.

Quod

Quod si lex plures in se partes contineat, quæ ab invi-cem disiungi possint, tunc, ut rectè monet Suares lib. 6. de leg. cap. 9. quamvis cesset causa & ratio alicuius par-tis; potest tamen alterius ratio & causa perseverare, sicque lex censebitur secundùm illam partem semper obligare: ut enim habetur in regulis juris, utile per inutile non de-bet vitiari.

Dicendum 4. Legis servandæ obligationem cessare præterea per legitimam Superioris dispensationem. Ita S. Thomas variis in locis; sed præsertim 2. 2. qu. 88. art. 10. ad 2. ubi quid sit dispensare, explicat his verbis: Cùm dispensatur in lege humana, non fit ut legi humanæ non obediatur, quod est contra legem naturæ, & mandatum divinum; sed fit ut hoc, quod erat lex, non sit lex in eo casu: respectu scilicet illius cum quo dispensatur: sicut enim ex causa rationabili potest Legislator aut eius Suc-cessor vel Superior legem revocare & abrogare: ut supra dictum est, sicque omnes subditos ab observatione illius eximere, poterit à fortiori ex rationabili causa aliquem particularem sibi subditum ab illius servandæ obligatio-ne eximere, & sic cum illo super eâ lege dispensare.

3. Quæres, an dispensatio concessa sine causâ justa & ra-tionabili, valida sit & licita. Respondetur validam qui-dem esse, ut docent Innocentius, Navarrus, & plures alii, quos citat & sequitur Sanches lib. 8. de dispens. disp. 1. num. 27. sed tamen illicitam, respectu tùm Superioris dispensantis, tùm subditi dispensationem illam postulantis & acceptantis, ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 97. art. 4. unde Concilium Tridentinum sess. 15. cap. 18. dicit di-spensationes nonnisi urgenti & justâ ratione causa cogni-tâ, & summâ cum maturitate concedendas esse.

Quale autem peccatum sit absque justâ causâ dispensa-re, non consentiunt inter se Doctores: quidam enim, ut Navarrus prælud. 9. num. 14. & Sotus lib. 1. de justitia qu. 7. ar. 3. arbitrantur Superiorem sine justa causa in pro-pria lege dispensantem peccare tantum venialiter: alij

ut Suares

t Suares lib. 6. de lib. cap. 17. & Valentia tom. 2. disp. qu. 5. punct. 9. asserunt peccare mortaliter: probabius tamen loqui videntur illi, qui id ex qualitate legis dispensationis judicandum esse asserunt: si enim ex illa ispensatione scandalum aliquod, aut damnum tempora aut spirituale oriatur, tunc peccatum erit mortale: si erò nullum eiusmodi scandalum aut damnum subsit, rit tantùm veniale.

4. Quæres 2. an inferior aliquando dispensare possit n lege superioris. Respondetur id neque licitè, neque vaidè fieri posse, nisi quando gravis aliqua urget necessias, nec nisi valdè difficilis ad superiorem pateat recursus: xcipitur tamen casus, in quo dispensandi facultas inferiri generali aliqua lege, vel speciali privilegio concessa it, vel aliqua legitimè præscripta consuetudine comparaa: quæ quidem fusiùs explicata videri possunt apud Laymann. tractat. 4. de leg. cap. 22.

Quæres 3. an Prælati & Superiores possunt secum dispensare in iisdem casibus, iu quibus cum aliis dispensare ossent. Respondetur posse non modò validè, sed etiam icitè, tùm committendo alteri, v. g. Confessario aut Viario, facultatem ut secum dispensare possit in iis, in quius possent cum subditis dispensare: tùm etiam directè ecum dispensando ob easdem causas, ob quas justè & ationabiliter cum subditis dispensare possent, ut fusius xplicat & probat Sanches: lib. 8. de dispens. disp. 3. um. 3. & sequ.

5. Dicendum. Legis servandæ obligationem in aliquo asu particulari cessare posse per ipsius legis interpretaonem, quæ fit per virtutem illam, quam Theologi epiiiam seu æquitatem vocant, cuius proprium est (ut doet S. Thomas 2. 2. qu. 120. art. 1.) legem humanam niversim aliquid præcipientem in aliquo particulari ca, in quo cessat illius obligatio, vel interpretari, vel eendare: cum enim (ut idem declarat) actus humani, e quibus lex fertur, in singularibus contingentibus con-

sistant, quæ variari possunt infinitis propè modis, Legislator prævidere nequit, qui cùm in ferenda communem spectet utilitatem, ad id præsertim att quod in pluribus accidere solet: hinc fit ut aliqui occurrere possint, in quibus lex ipsa deficiat; ita ut solùm tunc nulla sit ad illam servandam obligatio ne quidem eius observatio licita sit: ex. g. lex quæ ut deposita restituantur, justa est: & tamen contin potest aliquando, ut proditor, vel furiosus arma depo reposcat, ille ad patriæ impugnationem, hic ad sui v terius necem, in quibus casibus manifestum est resti tionem depositi, quamvis lege præscriptam, nihilomi esse contra rationem, ac proinde illicitam: quare nec est tunc legem illam vel interpretari, vel emendare gislatoris potiùs mentem quam verba sequendo: Cœlestinus Papa cap. Humanæ aures 22. qu. 5. Non bet, inquit, aliquis verba considerare, sed intention ac voluntatem: quia non debet intentio verbis deserv sed verba intentioni. Porrò intentio & voluntas Legi toris, tùm ex materiâ legis. tùm ex eiusdem circumst tiis, tùm præsertim ex illius fine & causâ, seu ratio ob quam lex ipsa lata est, intelligi poterit.

SECTIO VII.

An & quâ ratione consuetudo vim Legis obtinea

I. NOmine consuetudinis (ut explicat S. Doctor) i telligitur frequentia liberè operandi eodem m do & alio nomine appellatur (mos populi) id est actus p lam & publicè frequentatus. De consuetudine autem modò intellecta.

Dicendum 1. Consuetudinem aliquando vim legis o tinere posse. Ita S. Doctor 1. 2. quæst. 97. art. 3. & pat ex usu communi tùm rerum publicarum, tùm etiam ipsiu Ecclesiæ: constat enim in variis Regnis & Provinciis, im & in ipsa Ecclesia plurima recepra esse, & tanquam obl

gantia

antia observari, quæ tamen nullâ lege positivâ, sed solâ
onsuetudine introducta sunt: unde S. Augustinus Epist.
6. ad Casulanum: Mos, inquit, populi Dei, & instituta
ajorum pro lege tenenda: & sicut prævaricatores legũ
vinarum, ita & contemptores consuetudinum Ecclesia-
icarum coercendi sunt.

Dicendum 2. Ad hoc ut consuetudo aliqua vim legis
btineat, quatuor præsertim conditiones requiri. Prima
st. ut consuetudo illa sit rationabilis, & bono commu-
i utilis. Ita cap. Erit autem lex, dist. 4. & per se patet:
t enim vim legis habeat, præcipuas & magis necessarias
egis qualitates habere debet: lex autem, ut supra dictum
st, debet esse rationabilis & bono communi utilis. Se-
unda est, ut tempore aliquo diuturno duraverit, ut infrà
xplicabitur. Tertia, ut consensus saltem tacitus Lgislato-
is seu Principis interveniat: tunc autem tacitè consenti-
e censetur, si sciens talem populi morem, illum cùm
osset, impedire noluerit. Ita S. Doctor suprà in resp. ad
. Quarta denique, ut consuetudo illa servetur à popu-
o, aut majore illius parte, quasi ex obligatione, seu ex
nimo introducendæ obligationis, ut observat Suares lib.
. de leg. c. 5. unde consuetudo illa quæ vim legis obti-
ere censetur definitur ab Isidoro cap. 3. Jus quoddam
moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cùm defi-
it lex.

2. Ex quo intelligitur, quare plurimæ consuetudines
ationabiles ac piæ, & jam à diuturno tempore usitatæ,
uperioribus non modò non contradicentibus, sed etiam
pprobantibus, vim tamen legis non obtineant, ut ad
ampanæ pulsum, Sanctissimam Virginem salutare, in
cclesiæ ingressu Aquâ lustrali frontem aspergere, &c.
uia scilicet hæ & aliæ similes consuetudines ex liberali
antummodò affectu & devotione, non verò ex ullâ in-
ucendæ obligationis voluntate inchoatæ sunt ac conti-
uantur.

Cæterum rectè monet Suares lib. 7. de leg. cap. 5 in

dubio, an obligatio per consuetudinem aliqua inducta, cæteris paribus inclinandum potius esse in eam partem quod consuetudo sit devotionis, quam quod sit obligationis; quia juxta regulam communem Doctorum, in dubio nemo præsumitur velle obligari; neque expedit multiplicari præcepta, ubi moraliter certa non sunt.

3. Dicendum. Consuetudinem non modo constituendæ legis; sed etiam abrogandæ vim habere, ut docet S. Thomas supra art. 3. quod probari potest ex cap. ult. de consuetudine, in quo Gregorius IX. declarat posse consuetudinem aliquam Juri positivo (humano scilicet) præjudicium generare, si rationabilis fuerit & legitimè præscripta: ex quibus verbis intelligitur duo requiri, ut consuetudo legem aliquam abroget. Primò, ut sit rationabilis; quod per se patet. Secundò, ut sit legitimè præscripta; id est, ut tanto tempore duraverit, quam ad legitimam præscriptionem adversùs legem opus est.

Quæres, quanto tempore opus sit ad præscriptionem illam complendam adversus legem. Communior & magis recepta Theologorum responsio est, ordinariè requiri decennium ad præscribendum contra legem civilem; quadraginta verò annos adversùs Ecclesiasticam. Ita S. Silvester, Azor, Corduba, Suares, & alij apud Laymann. tr. 4. de leg. cap. 24. Ratio est, quia ad præscribendum adversùs legem requiritur tempus longum; tale autem in jure civili censetur esse decennium, ut constat ex l. Super longi Cod. de præscriptione longi temporis: in jure autem Ecclesiastico ordinarium præscriptionis tempus censetur esse quadraginta annorum, ut constat ex cap. De quarta. & cap. Ad aures. de præscript. Tutissimum autem in praxi, est nihil temere super hac re definiri, sed Doctorum & sapientum virorum consilium perquirere, aut etiam Superiorum seu Legislatorum mentem ac voluntatem explorare.

SECTI-

SECTIO VIII.

De Lege Divina positiva.

NOmine Legis divinæ positivæ intelligimus eam, quæ Deo authore condita, & literis consignata, hominibus ad observandum imposita est. Ea autem duplex est, vetus quæ per Moysem Dei nomine lata & promulgata est, & nova quæ à Christo Domino condita in Evangeliis, alijsque novi testamenti libris consignata est: & circa utramque.

Dicendum 1. Legem veterem fuisse in se bonam & sanctam; licet lex nova longè illâ melior & perfectior.

Quod fuerit bona & sancta constat tùm ex his Apostoli verbis Rom. 7. ubi de lege veteri loquens: Lex. inquit, sancta, & mandatum justum, & sanctum, & bonum: tùm ex eo quòd à Deo condita, à Christo Domino approbata est, qui S. Matth. 5. dicit se venisse, non ut solveret legem, sed ut ad adimpleret, quare olim Marcionistæ, Manichæi, & alij, ab Ecclesia tanquam hæretici proscripti sunt, eo quod inter alia dogmata erronea, veterem legem tanquam inutilem & malam reprobarent: contra quos agit S. Epiphanius hæresi 33. 41. & 66. & S. August. variis in locis, & præsertim lib. 19. & 22. contra Faustum Manichæum.

Quòd verò lex nova melior & perfectior sit lege veteri, constat ex varijs Apostoli locis passim in Epist. ad Rom. & ad Galat. & ad Hebr. 7. eâ de causâ Christus Dominus vocatur, Melioris Testamenti sponsor: & fusè id docet & probat S. Thomas quæst. 106. art. 1. & 2.

2. Dicendum. Veteri legi solos Judæos obstrictos fuisse, legem verò novam omnes omninò homines ubivis terrarum ad sui observationem obligare.

Quod lege veteri Judæi soli obstricti fuerint, patet tùm ex eo quòd solis Judæis promulgata fuit, Exod. 19. & 20.

 tum eti-

tùm etiam ex eo quòd multi ex gentilibus, absque il[la] observatione salutem sunt consecuti, ut docet S. Dionysi[us] cap. 9. Cœlestis Hierarchiæ.

Quod verò lex nova omnes homines ubivis terrar[um] obligat, constat ex cap. ult. & S. Matth. & Marci ubi Ch[ri]stus Dominus Apostolis injungit, ut doceant omnes g[en]tes, & Evangelium prædicent omni creaturæ: edicit[que] condemnandos esse, qui credere, ac legem illam recip[ere] noluerint.

Dicendum 3. Legem veterem desijsse, legem verò n[o]vam usq; ad consummationem sæculi esse perseveratura[m].

Quod lex vetus desierit, constat ex variis Apostoli te[sti]moniis. Hæbr. 7. ubi dicit: translato Sacerdotio, le[gis] translationem factam esse: Ephes. 1. ubi loquens de Ch[ri]sto dicit illum legem mandatorum decretis evacuasse.

Quod autem lex nova usque ad finem sæculi perse[ve]ratura sit, firma fide tenendum esse docet S. Thom[as] quæst. 107. art. 4.

3. Quæres 1. an lex vetus tota desierit? Bellarmin[us] lib. 4. de justificatione cap. 6. existimat desijsse tantù[m] quoad ceremonialia & judicialia præcepta, non verò qu[o]ad moralia; Suares verò lib. 9. de legib. cap. 11. & pl[u]res alij Theologi, quos ibidem citat, totam desiisse asseru[nt], etiam quoad præcepta moralia: ita ut obligatio ad i[lla] servanda penitùs cessaverit, in quantum illa lege vet[eri] præcipiebantur; licet alioquin ad eadem illa præcep[ta] servanda tam lege naturæ, quàm lege Evangelica tene[a]mur: quæ posterior sententia ideò videtur probabilio[r], quod magis consonet testimoniis supra citatis, quibus u[ni]versim lex vetus desiisse dicitur.

4. Quæres 2. quonam tempore lex vetus cessaverit, [&] obligare ad sui observationem desierit? Respondetu[r] juxta communem Theologorum sententiam, cessavisse [&] obligare desiisse in morte Christi Domini. Ita Hugo à [S.] Victore lib. 2. de Sacramentis, parte 6. cap. 4. S. Bon[a]ventura in 4. dist. 3. qu. 3. & S. Thomas qu. 103. art. [4.]

ad. 3.

3. & art. 4. ad 1. ubi distinguit tria tempora: Unùm quidem ante Christi Passionem, in quo legalia neque erant mortua neque mortifera: aliud autem post tempus Evangelij divulgati, in quo legalia sunt mortua & mortifera: tertium autem est tempus medium, scilicet à Passione Christi, usque ad divulgationem Evangelij, in quo legalia quidem fuerunt mortua; quia neque vim aliquam habebant, neque aliquis ea observare tenebatur: non tamen fuerunt mortifera. Quibus quidem verbis S. Doctor mentem suam aperit super gravi controversiâ, quæ olim inter SS. Hieronymum & Augustinum exorta est, ut constat ex variis illorum Epistolis ultrò citròque datis, quæ habentur inter Augustinianas ab 8. ad 19. S. Hieronymus quidem docebat ab instanti mortis Christi Domini veterem legem non modò mortuam, sed & mortiferam esse cœpisse; neque solùm illius servandæ obligationem cessasse, sed neque servari absque peccato potuisse, & quoniam satis constabat Apostolos multis annis post Christi Passionem legalia quædam observasse, dicebat id ab illis simulatè factum, quo faciliùs Judæos legis suæ zelatores ad Christi fidem allicerent. E contra verò S. August. cui communiter Theologi subscribunt, asserebat Apostolos nullâ simulatione fuisse usos: sed licitè & honestè cæremonias quasdam veteris legis post Christi Domini mortem usurpasse: licet enim lex illa tunc esset mortua, nondum tamen erat mortifera; & quamquis ad sui observationem ampliùs non obligaret, observatores tamen suos nullius peccati reos efficiebat: quod ibidem dicit suavi Dei providentia fuisse dispositum; tùm ut Judæi legis suæ cæremoniis mirificè addicti, faciliùs ad Christi fidem converterentur; tùm etiam ne lex illa vetus tanquam mala & superstitiosa, reprobata per Christum fuisse videretur, & ut aliquo cum honore sepeliretur.

5. Quo verò præcisè tempore non solùm mortua, sed & mortifera esse cœperit lex vetus, non satis exploratum habetur; illud certum est iam à multis sæculis mortiferá

& illicitam esse veteris legis observationem, cùm præa
SS. Hieronymus & Augustinus citatis Epistolis, sed præ
sertim 11. & 19. id multò ante tempora sua fuisse doce
ant: imò verò S. Ignatius Apostolorum discipulus Epist
8. Si quis, inquit, cum Judæis celebrat Pascha, aut Sym
bola festivitatis eorum recipit, particeps est eorum, q
Dominum occiderunt & Apostolos eius. Unde colligitur
probabile esse id quod docet Suares lib 9. de leg. cap. 8
viventibus adhuc Apostolorum Principibus, Mosaicæ legis
observationem mortiferam esse cœpisse; cùm una quidem
ex parte lex Evangelica orbi penè universo, ac nomina-
tim Judæis omnibus, diversas orbis regiones incolentibus
tunc innotuisset; ex alterâ verò plurimum referret hoc
Christianæ religionis & fidei dogma, quo lex vetus mor-
tifera creditur, ab ijsdem tradi & confirmari.

CAPUT QUARTUM.

De Legis Divinæ, seu Decalogi Præceptis.

1. NOmine Decalogi significatur lex divina positiva decem Præcepta complectens: quorum tria priora Deum spectant, septem verò posteriora respiciunt proximum: cuius quidem Decalogi antequam explicationem aggrediamur, duo hic nobis observanda sunt. Primum est omnia præcepta moralia (ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 100. articulo 3.) contineri in Decalogo, aut ut principia in suis conclusionibus: quâ ratione in eo continentur prima fidei principia, prima item principia legis naturæ, ut Deum esse, Deum & proximum esse diligendum. Item illud: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris; Aut ut conclusiones ex primis principiis clarè & proximè promanantes, ut sunt omnia formalia præcepta in Decalogo contenta; Aut ut conclusiones secundarias ex præmissis illis conclusionibus deducta,

ut sunt

ut sunt omnia, quæ ex ipsis decalogi præceptis deducuntur, vel quæ ad illa referuntur. De quibus infra erit agendum in cuiusque præcepti explicatione. Quare meritò dici potest ipsum Decalogum esse omnium legum epitomen absolutissimum, ut loquitur S. August. quæst. 140. super Exod. summamque omnium quæ, quantum ad mores spectat, cuilibet Christiano agenda sunt, in illo esse expressam, ut declarat Concilium Coloniense in Enchiridio Christianæ institutionis: ita ut si eius præcepta probè intelligantur, sufficientissima sint ad actus humanos sive exteriores, sive interiores rectè ordinandos.

2. Secùndum est, præcepta illa Decalogi fuisse à Christo Domino, tanquam summo Legislatore, non solùm innovata & promulgata (quod ex variis Evangelij locis constat, ac præsertim S. Matth. 7. & 19. S. Mar. 10. & S. Luc. 18.) sed etiam explicata, imò & ampliata, prout legis Evangelicæ maior perfectio requirebat: quod passim in Evangeliis videri potest: sed præsertim in eo sermone, quem coram discipulis in monte habuit, S. Matth. 5. 6. & 7. in quo quidem, ut docet S. Augustinus lib. 1. de sermone Domini in monte, initio & lib. 2. cap. 40. & post illum S. Thomas qu. 108. art. 3. ea omnia complexus est, quæ ad perfectam vitæ Christianæ formam, quoad actus tam exteriores, quàm interiores requiri possunt: quod fusiùs explicat Gregorius Valentia disp. 7. de leg. quæst. 8. punct. 2.

In hoc igitur capite propositum nobis est de singulis ipsius Decalogi præceptis agere, prout à Christo Domino in Evangeliis explicata & ampliata sunt, secundùm communem & magis receptam SS. Patrum & aliorum probatissimorum Authorum doctrinam, in omnibus tamen servatâ eâ brevitate quam compendij ratio exigit: quod ut faciliùs exequamur, duo præsertim circa unumquodque præceptum investigabimus. Primò, quid illo præcipiatur aut prohibeatur. Secundò, quot modis in illud peccetur: & ideo unamquamque sectionem in plures paragraphos subdividemus.

SECTIO I.

Explicatur primum Decalogi Præceptum.

Ego ſum Dominus Deus tuus, &c.
Non habebis Deos alienos coram me.

I. HOc primum Decalogi Præceptum duplex eſt, ut obſervat Catechiſmus Romanus parte 3. cap. 2 ex una enim parte aliquid jubet, ex altera verò aliquid prohibet, eſtque illius ſenſus, ut ibidem habetur (Me verum Deum coles, & Dijs alienis cultum non adhibebis : ex quo patet illud partim affirmativum eſſe, partim negativum. Ea eſt antem ratio præceptorum affirmativorum, ut obligent quidem ſemper, ſed non pro ſemper, ut loquuntur Theologi : negativa verò utroque modo obligant : id eſt, ut explicat S. Thom: 2. 2. qu. 3. art. 3. quod quamvis præcepta affirmativa ſemper habeant vim obligandi, non obligant tamen ad continuè exercendos actus illos, qui per ea imperantur, ſed pro loco & tempore & ſecundùm alias circumſtantias, ſecundùm quas oportet actum humanum limitari. ut ſit actùs virtutis : at verò præcepta negativa quovis loco & tempore obligant. Quamvis autem hoc primum Decalogi præceptum, quatenùs affirmativum, præſertim ſpectet religionis actus, quibus cultus Deo debitus exhibetur : ad illud tamen virtutum Theologicarum actus reduci debent, ut dicitur in Catechiſmo Rom. quo ſenſu S. Auguſt. in Enchir. cap. 3. dixit : Fide, ſpe ac charitate Deum eſſe colendum : unde ſequitur ad rectam primi huius præcepti intelligentiam requiri, ut explicemus quid circa fidem, ſpem & charitatem ; quid item circa religionem in illo præcipiatur, aut prohibeatur.

§ I.

Quid circa fidem primo Decalogi præcepto præcipiatur, aut prohibeatur.

De vitiu

1. DE virtute fidei illiusque propriis actibus ac obligatione quæ ad illos exercendos unicuique incumbit, egimus in priori huius operis parte, tra. 1. cap. 1. ubi diximus adultos quoscunque ad credendas omnes & singulas Christianæ religionis veritates fide implicita, obligari; fide verò explicita teneri credere unum esse Deum in essentia, trinum in personis, Filium Dei incarnatum esse, aliaque mysteria in Symbolo contenta; nec non & ea, quæ pertinent ad rationem Sacramentorum, quæ ab ipsis suscipiuntur aut suscipi debent: ac reliqua denique omnia, quæ secundùm exigentiam statûs aut conditionis cuiusque ad salutem æternam consequendam sunt necessaria.

Sed difficultas est quandonam affirmativum istud fidei præceptum obliget: seu quonam tempore teneatur quis ad actum aliquem fidei exercendum. Respondetur ex probabiliori & in praxi tenenda Theologorum sententia, tribus præsertim casibus teneri unumquemque ad actum fidei eliciendum.

Primus est, cùm alicui mysteria fidei primò sufficienter ad credendum proponuntur. Ita Azorius Malderus, Turianus, Sanches, & alij, quos citat & sequitur Bonacina tom. 2. dist. 2. qu. 2. pun. 2. Secundum quàm doctrinam pueri, ubi primùm rationis usum adepti sunt, cùm ipsis fidei mysteria sufficienter proponuntur, ad illa actu credenda obligantur, præsertim si ad id se obligatos esse ex dictamine conscientiæ persentiant: quod simili ratione de infidelibus dici debet.

2. Secundus casus est, quoties quis ad actum aliquem virtutis exercendum obligatur, qui sine fide exerceri nequit; ut cum quis tenetur de peccato pœnitere & conteri, Sacramentum aliquod suscipere, &c. Ita Doctores proximè citati. Rectè tamen monet Laymannus tract. 1. de fide, cap. 10. in hoc casu præceptum fidei per se & directè non obligare, sed solùm indirectè & per accidens: unde fit ut v. g. si quis Sacramentum aliquod suscipere

omittat quando ad illud suscipiendum obligatur, sufficiat si in confessione declaret se eiusmodi Sacramenti receptionem omisisse; nec opus sit ut fidei actualis omissionem exprimat, cùm huius omissio non sit peccatum distinctum ab omissione illius. Ad hunc casum reducitur, quando quis videt se tentationem aliquam superare aliter non posse, nisi actum fidei aliquem eliciendo; tunc enim illum elicere tenetur, ut fusiùs explicat & probat Valentia tom. 3. disp. 2. qu. 2. punct. 5.

Tertius denique casus est, quando quis juridicè & publica authoritate de fide interrogatur: tunc enim ad fidem tùm interiùs eliciendam, tùm exteriùs profitendam obligatur, licet ex tali professione mors illi immineret: imò qui ab aliquo privato de fide interrogaretur, illam non modó non negare, sed etiam exteriùs profiteri teneretur: si ex illius professionis omissione divinus honor læderetur notabiliter, vel grave aliquod scandalum in proximum redundaret. Ita Authores citati post Sanctum Doctorem 2. 2. quæst. 3. art. 2.

3. Ex dictis facilè colligi potest quid circa fidem hoc primo Decalogi præcepto prohibeatur; scilicet peccatum quodcunque fidei oppositum, quod generaliter ab eodem S. Doctore vocatur infidelitas supr. qu. 10. art. 1. quæ quidem, ut idem docet, duplex est: alia negativa, quæ scilicet est in illis, qui nihil unquam de fide audire potuerunt, quam dicit non esse peccatum, sed potiùs pœnam peccati ex primi parentis peccato provenientem. Additque illos, qui eo solùm modo infideles sunt, propter eiusmodi infidelitatem non damnari: quamvis damnentur propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt.

Alia est infidelitas ipsi fidei, ut loquitur S. Doctor art. 5. secundùm contrarietatem opposita, quæ à quibusdam privativa vocatur, qualis est in illis, qui veritatibus fidei sufficienter propositis assentiri nolunt: & hæc ab eodem S. Doctore in tres species dividitur, Paganismum scilicet, Judaismum, & hæresim, quibus quæstione 12. addit apo-

ſtaſiam: aut enim quis renititur fidei nondum ſuſceptæ & talis infidelitas eſt paganorum, aut renititur fidei ſuſceptæ in figura, & ſic eſt infidelitas Judæorum; vel fidei ſuſceptæ in manifeſtatione veritatis, & ſic eſt infideltitas, apoſtatarum quidem, ſi fides ſuſcepta in totum abjiciatur; hæreticorum verò, ſi tantùm ex parte.

4. Eſt autem obſervandum id quod fuſiùs in primâ parte explicatum eſt, ſcilicet ad rationem hæreſis duo requiri, ut docet S. Thomas quæſt. 11. art. 5. ad 3. Primum eſt, ut ſit error contra aliquam fidei veritatem à Deo revelatam, & ab Eccleſia propoſitam: Secundum, ut eiuſmodi error cum pertinaciâ & contumaciâ junctus ſit: unde, Si qui ſententiam ſuam, ut loquitur S. Auguſt. Epiſt. 162. & refertur cap. Dixit Apoſtolus 42. quæſt. 3. quamvis falſam atque perverſam nulla pertinaci animo. ſitate defendunt; quærunt autem cauta ſollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi.

Ad hæreſim quoque pertinet peccatum illorum, qui de articulo aliquo fidei deliberatè dubitant; ut enim dicitur cap. 1. de hæreticis: Dubius in fide infidelis eſt. Item ſi quis exponat ſe periculo errandi in fide, ut ſi ex curioſitate aut aliâ pravâ intententione libros hæreticorum legat, eorum conciones audiat, cum illis temerè diſputet, aut frequenti & periculoſâ illorum converſatione utatur.

§ II.

De virtute Spei & peccatis illi oppoſitis.

I. SPes eſt virtus ſupernaturalis Theologica, quâ homo fidelis in præſenti quidem ſæculo, bona ſalutaria, in futuro verò ipſam æternam ſalutem, à Deo, cum fiducia expectat, per Chriſti merita.

Dicitur 1. Virtus ſupernaturalis, quia ſicut nullus in Deum credere, ſic nec in illum ſperare poteſt ut oportet, niſi adjutus auxilio aliquo ſupernaturali: unde S. Bernardus in Pſalm. 90. dicit hæc Pſalmiſtæ verba: Quoni-

am tu es Domine spes mea, à nullo verè proferri posse nisi cui intùs persuasum sit à Spiritu Sancto.

Dicitur 2. Theologica, quia Deum immediatè respicit pro obiecto primario, & præcipuo: Neque enim, ut ait S. Thomas 2. 2. quæst. 17. art. 2. aliquid minus sperandum est ab ipso Deo, quam ipsemet Deus.

2. Dicitur 3. per illam expectari à Deo non modò salutem æternam, quæ in ipsius Dei fruitione consistit, sed etiam omnia alia quæcumque bona salutaria, id est ad salutem consequendam necessaria aut utilia, sive corporalia, sive spiritualia sint; quod constat ex ijs, quæ Christus Dominus nos à Deo postulare, & proinde sperare docuit in oratione Dominica: Ea siquidem, ut loquitur S. Augustinus cap. 114. Ench. ad spem pertinent, quæ in oratione Dominica continentur.

* Dicitur 4. (bona illa expectari & sperari ab homine fideli) quia juxta communem S. Thomæ & aliorum Theologorum doctrinam, fides spem necessariò antecedit, cùm non nisi per fidem innotescat, id quod spes à Deo expectare debet.

Dicitur 5. (bona illa expectari cum fiducia) spes enim omnipotentiâ & fidelitate Dei promittentis innititur: unde Hebr. 6. vocat spem, Anchoram animæ firmam ac tutam. Quamvis autem fiducia illa quatenus Deum respicit, certissima esse debeat: quia tamen ex parte nostræ cooperationis multi defectus accidere possunt, quibus promissionum divinarum effectus impediatur, ideo monet Apostolus ad Philip. 2. Ut cum metu & tremore salutem nostram operemur, qui enim sperat (ut dicit S. August. Serm. 15. ad Fratres in eremo) & non timet, negligens est: qui autem timet & non sperat, depressus est, & descendit in profundum quasi lapis.

3. Dicitur denique per Christi merita: quamvis enim ex parte quoque nostrâ ad assecutionem vitæ æternæ merita requirantur, quia tamen sine divina gratia, quæ per Christi merita nobis confertur, nihil possumus; & in ijs,

quæ

quæ possumus & volumus longè potiores sunt partes gratiæ divinæ quàm voluntatis humanæ, ideò Absit ut Christianus in se ipso vel confidat, vel glorietur, inquit Conc. Trid. sess. 6. c. 16. & non in Domino, cuius tanta est erga homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.

Ex hâc definitione spei sic explicatâ intelligi potest quodnam sit obiectum illius virtutis, sive materiale sive formale. Obiectum enim materiale spei continet ea omnia bona, quæ nobis à Deo sunt promissa, qui est summum & præcipuum bonum nobis promissum. Obiectum verò formale eiusdem spei, est summa Dei erga nos bonitas, ac in promissis adimplendis fidelitas.

Quæres an licitum sit spem in homine aut alia creatura collocare. Respondetur cum S. Doctore, 2. 2. qu. 17. art. 4. quanquam in Deo solo ut principali causâ totius boni spes collocanda sit, licitum tamen quoque esse sperare ac confidere in homine, aut aliâ creaturâ, tanquam causâ secunda & instrumentali, per quam secundùm divinæ providentiæ ordinem adjuvari possumus ad consequendum aliquod bonum, quod ad ultimum & summum bonum ordinetur.

4. His breviter explicatis, videndum est quid circa virtutem spei, hoc primo Decalogi mandato præcipiatur aut prohibeatur. Ac in primis certum est, extare divinum Præceptum de spe in Deum concipienda, ut docet S. Thomas quæst. 22. art. quod quidem præceptum in quantùm negativum est & desperationem prohibet, obligat semper, ut ex antè dictis constat; in quantùm verò affimativum, tribus præsertim casibus secundùm probabiliorem Theologorum sententiam obligare censendum est. Primus est, quando primum homini adultò sufficienter innotescit se à Deo creatum esse ad vitam æternam consequendam, seque teneri vitam illam æternam, & media necessaria ad illam consequendam à Deo sperare. Secundus est, quando ad aliquid faciendum obli-

gatur,

gatur, quod actum spei velut dispositionem necessariam prærequirit; e. g. quando tenetur de peccatis pœnitere ad illorum si quidem remissionem divinæ misericordiæ spem requiri, docet Concilium Tridentin. sess. 6. cap. 6. Tertius est, quando gravis aliqua tentatio desperationis urget, quam aliter homo superare non potest, nisi actum spei eliciendo.

5. Rectè autem monet Isambertus tract. de Spe, disp. 6. art. 5. ad satisfaciendum eiusmodi præcepto non esse semper necessarium, ut formaliter eliciatur actus ipsius spei; sed satis esse ut virtualiter, quatenùs scilicet censetur includi virtualiter in alicuius alterius virtutis actu, v. g. perfectæ contritionis, qui tunc formaliter eliceretur.

Quod spectat ad peccata, quæ spei adversantur, ac proindè hoc primò præcepto prohibentur, Theologi docent duobus præsertim modis contra spem peccari posse, præsumptione scilicet & desperatione.

Rursus præsumptio dupliciter committi potest, ut docet S. Thomas quæst. 21. art. 1. Primò, cùm quis præsumit se divinam gratiam aut gloriam æternam ex seipso & naturæ suæ viribus adipisci posse. Secundò, cùm præsumit se ex sola divina misericordia consecuturum remissionem peccatorum sine ulla pœnitentia, aut æternam beatitudinem sine ullis operibus meritoriis.

Desperatio verò committitur, cùm quis deliberatè de misericordia divina diffidit, nec peccatorum remissionem, aut beatitudinem æternam, mediàque ad illam necessaria ampliùs à Deo expectat, ideòque omnem conatum ex parte sua requisitum intermittit. Rectè autem observat Toletus lib. 4. cap. 7. desperationem aliquando esse hæresi coniunctam, si quis v. g. existimaret, ac pertinaciter sibi persuaderet, Deum aut nolle, aut non posse peccata à se commissa remittere, eiusque misericordiam talem non esse, quæ tot & tam gravia peccata toties iterata condonare velit aut possit; quod in Confessione speciali declarandum foret.

Paragr. II.

§. III.

* De Oratione.

QVamvis oratio propriè loquendo sit actus virtutis Religionis; de qua inferius agendum erit, quia tamen etiam ad virtutem spei reducitur, & arctissimam cum ea connexionem habere videtur, idcircò hic breviter adornabimus ea, quæ circa orationem à Theologis observari solent.

Ac in primis nomine orationis intelligitur elevatio, sive (ut loquitur S. Damascenus lib. 3. de fide orthod. cap. 24.) ascensus mentis in Deum, tum ad laudem ipsi gratiasque deferendas, tum ad postulationes eidem offerendas, sive pro se, sive pro alijs. Eo sensu accepta oratio dividitur 1. in particularem. quæ fit ab unoquoque, pro se, vel pro alijs; & generalem seu communem, quæ fit ab Ecclesiæ Ministro nomine totius fidelis populi de qua Gennadius lib de Ecclesiastic. dignitatibus, cap. 30. sic loquitur: Cùm sanctarum plebium Præsules demandata sibi legatione funguntur, apud divinam clementiam, humani generis causam agunt, & totâ secum Ecclesia congemiscente, postulant & precantur.

Dividitur oratio in mentalem, quæ solò interiori mentis actu fit; & vocalem, quæ interiorem illum actum voce ac verbis exprimit. Utriusque fit méntio in scripturis. Mentalis quidem Psalm. 26. Tibi dixit cor meum. Vocalis verò, Psal. 141. Voce mea ad Dominum clamavi. Et de utraque loquens Isidorus lib. 3. de sum. bon. cap. 7 Bonum est, inquit, corde orare, bonum est etiam & sono vocis, Deum spiritualibus hymnis glorificare.

Cùm verò plurima sint, quæ à Theologis circa orationem observari solent, nos ea solummodò hîc attingemus, quæ magis necessaria visa sunt, & majoris facilitatis gratia per diversas quæstiunculas, responsionesque illis annexas explicabimus.

Quæri.

Quæritur ergo in primis, an oratio necessaria sit ad salutem necessitate præcepti, seu an homines teneantur orare Deum ex præcepto aliquo divino?

Respondetur affirmativè & colligitur apertè ex scriptura. Matth. 7. Petite & accipietis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis. Et cap. 26. Vigilate & orate ut non intretis in tentationem. Et Luc. 18. Oportet semper orare. Et appositè S. Chrisostomus lib. 1. de orando Deum: Quemadmodùm, inquit, corpus hoc nostrum, si non adsit anima, profectò mortuum est ac fætidum: sic anima nisi se ipsam incitet ad orandum, mortua est ac misera, & graviter olens. S. etiam Augustinus in Psalm. 118. enarrat. 17. Ille cui donatur, inquit, à Deo charitas Dei, & propter Deum charitas proximi, profectò instanter orare debet, quò sibi augeatur hoc donum.

Id etiam probari potest hâc ratione: Nemo potest mandata divina servare, & in illa observantia perseverare, ac tentationes irruentes superare, nec proinde salutem consequi, sine specialibus & continuis divinæ gratiæ auxilijs: quamvis autem prima gratia quæ homini datur, omnia eius & qualiacumque merita, & proinde orationes antecedat, certum est tamen quod unum ex medijs divinitùs institutis, ad gratiæ illius continuationem & incrementum impetrandum esse orationem, ut ex citatis Scripturæ testimonijs constat; unde sequitur ipsam orationem ex præcepto divino esse necessariam ad salutem consequendam?

Quæritur 2. quo tempore quis orare teneatur.?

Respondetur: si de præcepto Ecclesiastico quæstio proposita intelligatur, certa tempora singulis partibus officij divini esse ex instituto Ecclesiæ assignata, de quibus agitur infra in appendice de Statu Clericali. Si verò de præcepto divino quæstio sit, cùm illud orandi præceptum sit affirmativum, obligat quidem semper, sed non pro semper, ut loquuntur Theologi; ac proinde determinationem temporis, in quo præceptum illud divinum in

obliget,

obliget, ut orationis omissio sit peccatum, ex varijs occurrentium tentationum, periculorum, & necessitatum prudenti æstimatione dignoscendam esse; v. g. si tentatio aliqua gravis urgeat, si occasio periculosa peccandi immineat, si difficultas gravissima in observatione alicujus præcepti occurrat, tunc haud dubiè censent Theologi hominem ad Deum per orationem debere recurrere, & eius auxilium suppliciter postulare. Addit etiam Navarrus apud Lessium lib. 2. cap. 37. de oratione, dub. 3. illum quoque teneri ad orandum, qui advertit se alterius exitium impedire non posse, nisi per orationem. Observat autem rectè idem Lessius, præter illos & alios similes casus obligari etiam unumquemque ad orationem Deo referendam, ita ut per diuturnum aliquod tempus puta per unum mensem, ab omni prorsùs oratione cessare sine peccato non possit. Quia exercitij adeò salubris & necessarij omissio, nonnisi cum maxima & valdè culpabili salutis incuria contingere censetur.

Quæritur 3. quis possit & debeat orare?

Respondetur, omnem hominem quamdiu est in statu viæ, posse & debere orare. Nam omnis homo vel justus est, vel peccator; si justus est, oratione indiget ad perseverandum, & postulare debet ne inducatur in tentationem: si peccator est, magis adhuc oratione indiget, ut pœnitentiæ gratiam & peccatorũ remissionẽ postulet; unde omnibus hanc petitionem faciendam proposuit Christus, Dimitte nobis debita nostra: hoc enim & peccatores pro remissione venialium debent postulare. Rectè autem observat D. Thomas 22. qu. 83. art. 16. non modo justos, sed & ipsos etiam peccatores cùm orant, sperare debere se à Deo se exaudiendos; si nimirùm orent ac petant non in quantum peccatores, sed cum pio & recto affectu, idque adjunctis ijs conditionibus, quas idem S. Doctor explicat art. 15. in respons. ad 2. nimirùm si pro se ea postulent, quæ ad salutem sunt conducibilia: si cum fide, spe, ac vero desiderio pœnitendi & placendi Deo, si de-

nique perseveranter postulent: & tunc (ut docet S. Aug. tract. 102. in Joan.) exaudiuntur, & indubitanter accipiunt quod petunt, sed quando debent accipere: quædam enim non negantur, sed ut congruo dentur tempore differuntur.

Quæritur 4. ad quem debeat dirigi oratio, seu quis orandus sit?

Respondetur duo certa esse. Primum est, Deum tanquam summum authorem, & causam principalem omnium donorum & bonorum naturæ, gratiæ & gloriæ, quæ per orationem postulari & obtineri possunt, orari debere. 2. est, Sanctos etiam in cœlo beatos orari & invocari posse, ut pro nobis apud ipsum Deum intercedant, ut explicatum & probatum est in tract. de Incarnat. cap. 8. sect. 2.

Certum est quoque, ab alijs etiam hominibus adhuc in præsenti vita degentibus posse peti opem sive auxilium intercessionis apud Deum. Hoc enim ipse Deus præcepit olim amicis Sancti Patriarchæ Job. Et S. Paulus passim in Epistolis sese fidelium orationibus commendat.

Sed difficultas est, an oratio etiam dirigi possit ad animas in Purgatorio detentas? Respondetur, quod quamvis Joannes Medina quæst. 5. de oratione, & alij quidam Theologi existiment animas in Purgatorio existentes orare non modò generatim pro fidelibus, sed etiam specialiter pro ijs, qui particulariter ipsis in hac vita chari fuerunt, D. Thomas tamen cit. quæst. 85. art. 11. id negat: Quoniam (inquit) licet sint nobis superiores, quantum ad impeccabilitatem, sunt tamen inferiores quantum ad pœnas quas patiuntur; & secundùm hoc non sunt in statu orandi pro alijs, sed ut magis oretur pro eis. Quod si secundùm mentem illius Doctoris non sunt in statu orandi pro nobis, ergò non sunt in statu in quo debeant orari à nobis. Imò licet animæ illæ pro nobis orarent, frustra tamen à nobis invocarentur, cùm non sint in eo statu, in quo nostras orationes possint cognoscere, sicut Sancti in

cælo, quorum ſtatus ex omni parte beatus, requirit ut cognoſcant orationes ad ſe directas, cùm hoc maximè ad gloriam illorum accidentalem conferre poſſit.

Quæritur 5. Pro quibus ſit orandum?

Reſpondetur, non modò pro nobis nos orare debere, ſed etiam pro quibuſcumque alijs, quos tenemur ex charitate diligere, & quibus per noſtras orationes poſſumus prodeſſe. Quod quidem conſtat vel ex ipſa Orationis Dominicæ forma. nam ut ait D. Cyprianus in eius expoſitione: Noluit pacis Doctor, ut quis pro ſe tantum precetur. Non enim dicemus Pater meus, nec panem meum da mihi, &c. ſed Pater noſter, panem noſtrum da nobis, &c. Id præterea conſtat ex eo quod, ut rectè argumentatur S. Doctor, illud debemus orando petere, quod debemus ex charitate optare: atqui non ſolùm nobis, ſed etiam aliis debemus ex charitate multa bona optare, ergo debemus etiam pro illis bona illa orando poſtulare.

Ex quo ſequitur, primò nos nullum hominem viventem in terris quantumvis peccatorem, aut nobis infenſum debere ab orationibus noſtris generalibus excipere, quia nullum quantumvis peccatorem, aut infenſum debemus à charitate excludere; & ut loquitur D. Auguſtinus lib. de correptione & gratia cap. 15. Sicut nulli quandiu hîc vivit, ſubtrahendum eſt correctionis beneficium, ita nulli denegandum eſt orationis ſuffragium.

Sequitur 2. Nos pro illis omnibus defunctis orare debere, quibus per orationes noſtras poſſumus prodeſſe. ac proinde nec pro damnatis orandum eſſe, cum non ſint ullius gratiæ aut veniæ recipiendæ capaces: neque etiam pro beatis aut pro ſanctis in cœlo degentibus, cum ſint in termino gloriæ, neque ampliùs à nobis juvari indigeant. Unde illud S. Auguſtini, iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre: quod tamen non obſtat quin de illorum fœlicitate, & de omnibus donis gratiæ & gloriæ, quæ ipſis collata, Deum laudare, & ipſi gratias agere poſſimus: imò & etiam poſtulare ut ad maiorem ipſius

Dei

Dei gloriam eorum Sanctitas magis innotescat, quo plures excitentur eorum intercessionem expetere, & virtutes imitari.

Quæritur 6. quomodo sit orandum?

Respondetur duas præsertim conditiones in oratione requiri, attentionem scilicet, & devotionem: ac in primis quod attentio requiratur, docet D. Thomas citatæ quæstionis 83. art. 13. & cum eo Theologi; ita nimirum ut initio saltem orationis is qui orat, vel ad ipsius orationis sensum, & ad verba si vocaliter orat; neque id animi propositum in orationis progressu mutet, aut ullo modo mentem ad quævis alia voluntariè convertat, quæ attentionem impedire queant. Unde S. Cyprianus serm. de orat. Dom. Cùm astamus, inquit, ad orationem, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus: cogitatio tunc omnis carnalis & secularis abscedat, nec quidquam tunc animus, quàm id solum cogitet, quod precatur. Quæ autem segnitia est alienari, & capi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris? quasi sit aliud, quod magis debeas cogitare, quàm quod cum Deo loqueris? & quomodò te à Deo audiri postulas, cùm te ipse non audias? vis esse Deum memorem tui, quando tu ipse memor tui non sis?

Devotio etiam requiritur, ut scilicet oratio ex pio quodam affectu procedat, ut fiat cum maximâ sui demissione, & summâ erga Deum reverentiâ, cum firmâ fide, & vera in Deum confidentia, aliisque similibus dispositionibus, quas sacræ Scripturæ frequentius ingerunt, & quæ à Sanctis Patribus maximè commendantur. Certè nullus est, qui non seipsum tanquam peccati alicuius reum accuset, si minus reverenter, aut cum aliqua fidei vel spei vacillatione Deum oraverit, ex quo satis patet, vel ipsa conscientia judice, eiusmodi pium affectum ad orationem debitè faciendam requiri.

Quæritur 7. & ultimo, quænam in oratione sint postulanda?

Respon-

espondetur, ea omnia licitè & meritoriè posse à Deo
ostulari, quæ ad salutem sunt conducibilia, cuiusmodi
nt in primis bona æterna, in quibus ipsa beatitudo con-
stit: tum media ad illam consequendam utilia, quales
unt gratiæ & virtutes; possunt etiam postulari tempo-
alia bona & exteriora, quatenùs tamen ad beatitudinem
lam assequendam aliquo pacto conducere possunt, &
oc manifestè patet ex formula illa precandi, quam ipse
hristus Dominus nos edocere dignatus est, Matth. 5.
n qua complexus est quidquid à Deo postulamus aut de-
emus petere, unde S. Augustinus Epist. 121. ad Probam
e illa Oratione Dominica loquens: Si per omnia, inquit,
nctarum precationum verba discurras, quantum existi-
io nihil invenies, quod non ista contineat & concludat
ratio. Quare utilissimum fore existimavimus, si adiun-
amus hîc brevem ipsius Dominicæ Orationis explicatio-
em secundùm mentem SS. Patrum, qui singula illius
erba cum præcipuo quodam pietatis affectu expenderunt.

DIGRESSIUNCULA.

** Brevem Dominicæ Orationis explicationem continens juxtà mentem Sanctorum Patrum.*

PRima Orationis Dominicæ verba (Pater noster, qui es
in cœlis,) veluti quoddam ipsius precationis exordi-
um continent, quo beneficam erga nos voluntatem Dei,
utpotè Patris nostri commemoramus: Non est autem me-
ritorum nostrorum (ut rectè monet D. Augustinus lib. 2.
de sermone Domini in monte cap. 8.) sed gratiæ, cùm
dicimus, Pater noster: nec hoc ideò dicimus ut Deum
suâ sponte in nos beneficentissimum, & qui prior dilexit
nos, ad exaudiendum & benefaciendum commoneamus,
perinde ac si cum homine res ageretur, cuius captanda
esset benevolentia, sed ut in nobis, per illius denomina-
tionis

tionis considerationrm, ipsi filialem erga illum confidentiam excitemus. Quid enim (ut ibidem subdit idem Augustinus) jam non det filiis petentibus, cùm hoc ipsum jam dederit ut essent filij?

Sequuntur deinde petitiones septem, quarum tres primæ spectant ipsum ultimum finem qui est Deus, aliæ verò quatuor, media conducibilia ad illum finem. Prima est, (Sanctificetur nomen tuum :) Quod non sic petitur (inquit S. Augustinus sup. cap. 10.) quasi non sit sanctum Dei nomen, sed ut sanctum habeatur ab hominibus, id est, ita innotescat Deus, ut non æstimetur aliquid sanctius. Vel (ut ait D.Chrysostomus homil. in hunc Matth. locum) Rogamus ut Deus per nostram vitam glorificetur: quasi unusquisque dicat: Ita fac nos vivere, ut per nos terra universa glorificent; sanctificetur enim idem est ac glorificetur: digna est autem Deum deprecantis oratio, nihil petere ante Patris gloriam, sed omnia ejus laudi postponere.

2. (Adveniat Regnum tuum.) Quod non ita dictum est (inquit S. August. sup.) quasi Deus nunc non regnet in terra, aut non semper in ea regnaverit. (Adveniat) ergo accipiendum est, ut regnum Dei manifestetur hominibus. (Et juxta mentem S. Hieronimi in hunc Matthæi locum :) Ut diabolus in mundo regnare desinat, & non regnet per peccatum in corpore nostro mortali, sed ut in unoquoque nostrum regnet Deus. Vel denique per hæc verba (ut S. Cyprianus explicat in tract. de orat. dominic.) Petimus regnum illud nobis advenire à Deo nobis repromissum, & Christi sanguine acquisitum: ut qui in sæculo ante servivimus, postmodum Christo dominante regnemus. Regnum namque Dei (inquit D. August. sup.) veniet sive velimus sive nolimus, sed desiderium nostrum ad illud excitamus, ut nobis veniat atque in eo regnemus.

3. (Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.) His verbis (inquit S. Cyprianus sup.) non petimus ut Deus faciat quod vult, sed ut nos facere possimus quod Deus vult:

ale: quod ut fiat, nobis opus eſt Dei voluntate, id eſt opera eius & protectione; quia nemo ſuis viribus fortis eſt, ſed Dei miſericordia tutus.

Vel (ut explicat D. Auguſt. ſup.) Fiat voluntas tua, id eſt obediatur præceptis tuis: ſicut in Cœlo & in terra, id eſt ſicut ab Angelis, ita ab hominibus. Obſervat autem rectè D. Chryſoſtomus ſup. quòd non dicitur, fiat voluntas tua in me, vel in nobis, ſed ubique terrarum; ut ſolvatur error, & plantetur veritas, & expellatur malitia: & revertatur virtus, & jam non differat cœlum à terra.

4. (Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie:) Hæc ergo tria (inquit S. Auguſt. in Enchiridio cap. 115.) quæ in præmiſſis petitionibus poſtulantur, hîc inchoantur, & quantumcumque proficimus, augentur in nobis: perfectè verò. quod in alia vita ſperandum eſt, ſemper poſſidebuntur. Reliquis verò quatuor quæ ſequuntur. petuntur temporalia, quæ propter æterna conſequenda ſunt neceſſaria. Monet autem ſapientes S. Chryſoſtomus ſup. quod Dominus pro pane juſſit orationem facere, non pro pecunia, neque pro laſcivia, ſed ſolùm pro pane quotidiano: & inſuper appoſuit, da nobis hodie, ut non conteramus nos ipſos ſollicitudine ſupervenientis diei. Non ſolùm autem dicimus, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, ut habeamus quid manducemus, quod commune eſt inter juſtos & peccatores, ſed ut quod manducemus, de manu Domini accipiamus, quod eſt tantum ſanctorum.

Vel (ut explicat S. Hieronymus in hunc locum.) Petimus ut Dominus præcipuum nobis tribuat panem, illum ſcilicet qui dicit in Evangelio: Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi. Panis enim vitæ Chriſtus eſt (ut loquitur D. Cyprian. ſup.) & panis hic omnium non eſt, ſed noſter eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie accipimus, intermittente aliquo graviori delicto, a

cœlesti pane prohibemur, & à Christi corpore separemur. Petimus ergo, ut qui in Christo manemus, à sanctificatione eius, & corpore non recedamus.

5. (Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.) Post subsidium cibi (inquit Cyprian. sup.) petitur & venia delicti, ut qui à Deo pascitur, in Deo vivat, nec tantùm præsenti vitæ, sed æternæ consulatur, ad quam veniri potest, si peccata condonentur, quæ debita nostra Dominus appellat, &c. Qui ergo pro peccatis orare docuit, paternam misericordiam promisit. Sed planè addidit legem certâ conditione nos constringens; ut sic debitum nobis dimitti postulemus, secundùm quod & ipsi debitoribus nostris dimittimus. Cum qua ergo spe orat (inquit D. Chrysost. homil. 14. oper. imperf.) qui inimicitiam servat adversus alterum, à quo forsan læsus est? sicut enim ipse orans mentitur, dicit enim remitto, & non remittit: sic & à Deo petit indulgentiam, & non indulgetur.

6. (Et ne nos inducas in tentationem,) id est, explicat Tertullianus lib. de orat. Ne patiaris nos in tentationem induci, ab eo utique qui tentat. Quod itaque dicimus Deo, (inquit S. August. lib. de bono perseverantiæ, cap. 6. ne nos inducas in tentationem, quid dicimus, nisi ne nos inferri sinas in tentationem? qua in parte ostenditur, ut rectè monet S. Cyprianus sup. contra nos nihil adversarium posse, nisi Deus antè permiserit, ut omnis timor noster & devotio convertatur ad Deum, &c. quando autem rogamus ne in tentationē veniamus, admonemur infirmitatis & imbecillitatis nostræ: dum sic rogamus; ne quis se insolenter extollat; ne quis superbè sibi aut arroganter aliquid assumat; ne quis aut confessionis, aut passionis gloriam suam ducat: cum Dominus ipse humilitatem docens dixerit: Vigilate & orate ne veniatis in tentationem.

7. Et ultima petitio est, (Sed libera nos à malo, Amen) Orandum est enim, (inquit S. August. sup.) non solum ut non

non inducamur in malum quo caremus, quod sexto
co ponitur, sed etiam ut ab illo liberemur, in quod
m inducti sumus. Hæc autem ultima petitio, ut obser-
at S. Cyprianus sup. comprehendit omnia mala & ad-
ersa quæ contra nos in hoc mundo molitur inimicus, à
uibus potest esse fida & firma tutela, si nos Deus libe-
et, si deprecantibus atque implorantibus opem suam
ræstet. Vel, ut ait S. Chrysostomus in hunc locum, po-
tulamus liberari à malo, hoc est à Diabolo, qui malus
ocatur propter insignem malitiam, non quæ natura illi
nest, sed quæ ex electione: & quia contra nos implaca-
ile bellum gerit. Hoc tamen ultimum, inquit S. August.
Epist. 121. quod in oratione Dominica positum est, tam
atè patet, ut homo Christianus in qualibet tribulatione
constitutus, & in hoc gemitus edat, & in hoc lachrymas
undat: hinc exordiatur, & in hoc terminet orationem;
unde sequitur, Amen, quo desiderium orantis exprimitur.

§. IV.

* *De virtute charitatis, peccatisq; illi oppositis.*

CHaritas est virtus supernaturalis Theologica, qua Deus summè super omnia diligitur propter seipsum, & proximus propter Deum.

Dicitur 1. (Virtùs supernaturalis) quia solis naturæ viribus acquiri non potest, sed necesse est, ut divinitùs infundatur: unde dixit Apostolus ad Rom. 5. quòd Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, &c. Et S. Augustinus lib. de spiritu & littera cap. 32. Charitas Dei, (inquit,) dicta est diffundi in cordibus nostris, non quâ nos ipse diligit, sed quâ nos dilectores suos facit.

Dicitur 2. (Theologica) quia Deum habet pro obiecto immediato, primario quidem, prout est in se summè & infinitè bonus; secundariò autem, prout suam bonitatem in creatura rationabili manifestat.

Dicitur 3. (quâ Deus summè & super omnia diligitur propter seipsum) quia ut rectè dixit S. Bernard. in tract. de diligendo Deo, causa diligendi Deum, Deus est, modus, diligere sine modo. Quod quidem fusiùs infrà explicabitur.

Dicitur 4. (& proximus propter Deum) id est propter bonum divinum quod in proximo elucet, vel ad quod proximus creatus est.

Cum autem de hâc nobilissima virtute plurima disputari soleant à Theologis, nos hîc præcipua tantummodò & scitu magis necessaria, ex eorum communi & receptâ doctrinâ, præsertimque ex ijs, quæ apud S. Doctorem quæst. 23. 24. & sequ. fusiùs explicantur, seligemus.

2. Primum est, charitatem non modò esse virtutem supernaturalem Theologicam, cæteris omnibus quibuscumque virtutibus perfectiorem, ut fusè demonstrat S. Doctor; sed etiam esse ipsarum virtutum veluti formam: in quantum scilicet illis ultimam & completam perfectionem, earum actus ad ultimum finem perfectè ordinando, tribuit.

Secundum est, charitatem esse amorem, non concupiscentiæ aut desiderij, sed veræ ac perfectæ amicitiæ, quâ priùs à Deo, licet sine ullis nostris meritis, amati, eiusque beneficijs præventi, ipsum vicissim redamamus ac summe diligimus propter bonitatem ipsius, non quâ nobis bonus est ac beneficus, sed quâ in se infinitè bonus ac perfectus, ac proinde infinitè diligibilis est: cùm, (ut in priori parte tract. 2. cap. 2. dictum est,) quidquid in creaturis bonum aut perfectum est, vel esse potest, id omne in Deo: imò aliquid infinities meliùs ac perfectiùs reperiatur, quod illum omni amore dignissimum efficit.

3. Tertium est, charitatis actus alios esse imperatos, quales sunt illi, qui per ipsius charitatis imperium exercentur, ut cùm quis dat eleëmosynam pauperi, non modò ut eius indigentiam sublevet; sed præsertim ut Deo placeat, illique opus gratum exhibeat: alios verò elicitos, qui

os, qui illius proprij sunt, & ex eius formali motivo con- piuntur, & quibus homo fertur erga Deum ut summè ilectum: sive per unionem affectuum, idem volendo uod vult Deus; eius præcepta, consilia & alia quæcum- ue illi placent, appetendo & exequendo, non alia ratio- e, nisi ut voluntatem suam divinæ voluntati quàm per- ectissimè uniat & conformet: sive per viam benevolen- iæ, quâ Deo omnia bona velit, quæ ipsi velle potest, ona quidem intrinseca & essentialia ipsi Deo, per veram x perfectam in illis complacentiam; bona verò ipsi ex- rinseca (puta gloriam, honorem, amorem, observanti- m, & alia religionis reliquarumque virtutum officia, psi Deo tam à se quàm ab aliis creaturis exhibenda) per rdentissimum desiderium, quo hæc omnia non solum elit & optet Deo; sed etiam quibuscumque modis po- est, ut re ipsa exhibeantur, efficiat.

4. Quartum est, verissimum esse, quod S. Bernardus dicit, lib 2. de diligendo Deo, Modum diligendi Deum esse, diligere sine modo: siue enim charitas consideratur obiectivè secundùm illud bonum quod volumus Deo: sive appretativè, secundùm æstimationem, quam de Deo ipso concipimus; sive intensivè, secundùm fervorem & conatum quo in Deum per amorem ferimur, nullus mo- dus ipsi præscriptus est: Certum est enim quod Deum obiectivè & appretativè tenemur diligere præ aliâ quâ- vis creaturâ, unde Christus Dominus: Qui amat, inquit, Patrem & Matrem plus quàm me, non est me dignus. Quamvis antem iuxta communem Theologorum senten- tiam, intensio charitatis sub obligationem non cadat, possimúsque actu charitatis etiam valdè remisso satisface- re divino præcepto, quo jubemur Deum ex toto corde diligere, ut docent Almainus, Maior, Vega, & alij, quos citat & sequitur Isambertus Tract. de Char. disp. certum est tamen nullum intensionis modum in amore Dei esse definitum, nosque nullo affectu adeo ferventi & intenso posse Deum diligere; quin ad illum adhuc ferventiùs &

intensiùs diligendum, si non ex præcepto tenemur, satem per gratiam ipsius invitemur & excitemur.

5. Quintum est, habitum charitatis, quod etiam de aliarum virtutum Theologicarum habitibus similiter dicendum est, non produci physicè per actus, sicut de habitibus virtutum moralium docent Philosophi: sed à Deo infundi, juxtâ id quod dixit Apost. Rom. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis: & ex consequenti secundum communiorem & probabiliorem Theologorum sententiam ab ipsomet Deo augeri, non verò per actus aliquos, nisi tantum dispositivè & meritoriè, ut in priore parte dictum est Tract. 6. cap. 4. sect. 6. unde Concilium Tridenr. observat sess. 6. cap. 10. Ecclesiam illud augmentum à Deo postulare in quadam collecta, cùm dicit: Da nobis fidei, spei & charitatis augmentum.

Cæterùm per quosnam actus homo ipsius charitatis augmentum promereri possit, non planè constat inter Theologos: quidam enim existimant nonnisi per actus ipso habitu intensiores fieri posse: alij etiam per actus æqualiter intensos; imò quidam asserunt hominem in charitate constitutum, per actus quoque aliarum virtutum promereri posse augmentum ipsius charitatis: quod inter alios docet beatæ memoriæ Franciscus Salesius Episcopus Gebennensis lib. 3. de amore Dei, cap. 2. probatque ex canone 24. sess. 8, Concil. Trident. ubi indefinitè & sine ullâ exceptione dicitur, justitiā acceptam augeri per bona opera: ubi autem (inquit ille ex S. Bernardo) nihil excipitur, nihil distinguendum est.

Quamvis autem propter tanti viri authoritatem & plures optimas rationes, quas ibidem profert, hæc ultima sententia probabilissima meritò videatur: tutissimum tamen est & consultissimum unicuique, actus quam perfectissimos charitatis crebrò elicere, & alia pietatis opera ex eiusdem virtutis motivo, cum ingenti animi affectu producere; câ siquidem ratione, non augmentum solùm

do, sed

o,sed cumulum divinæ illius virtutis accipere merebitur.

6. Porrò thesaurum adeò pretiosum unico mortali eccato totum deperdi, ex fide certum est, & à Concilio 'ridentino definitum sess. 6. cap. 15. sicut è contra per eccata venialia charitatem non amitti declaratur ealem sess. cap. 11. ubi expressè dicitur, justos quantum'is in peccata venialia quandoque cadant, non propte'ea desinere esse justos: ex quibus verbis rectè colligiur non modò charitatem non amitti, sed ne quidem minui per quælibet peccata venialia: quod etiam docet S. Thom. qu. 24. art. 10. & cum eo communiter omnes; si enim charitas minueretur per peccatum veniale, sequeretur quòd per plura venialia tandem omninò amitteretur; omne siquidem finitum, ablatione sæpiùs iteratâ alicuius finiti, tandem consumitur.

Quod quamvis ita se habeat, fatendum est tamen charitatis fervorem minui per peccata venialia, quæ licet charitati contraria non sint, eius tamen operationibus opponuntur, pravosq; paulatim habitus in animâ ingenerant, quibus ad maiora & etiam mortalia peccata perpetranda disponitur.

Sextum denique est, dari speciale præceptum de diligendo Deo; non solùm negativum, quo prohibeatur quidquid contra dilectionem illi debitam committi potest; sed etiam affirmativum, quo Deum actu aliquo interno diligere obligamur. Ita S. Thom. quæst. 44. art. 1. & evidenter constat ex his Christi Dñi verbis S. Matth. 22. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. quibus cùm adjungit hæc alia, hoc est primum & maximum mandatum, illud ab alijs mandatis distinctum esse ostendit.

7. Quæres quo tempore præceptum illud obliget. Respondetur 1. Certum est & in confesso apud omnes, tunc nos ad actum charitatis eliciendum teneri, cum ad actum perfectæ contritionis eliciendum obligamur; sive in articulo mortis, cùm aliter Deo reconciliari non possumus;

ſive cùm in ſtatu peccati mortalis Sacramentum aliquod ſuſcepturi vel adminiſtraturi ſumus, deeſtque copia Confeſſarij: actus enim perfectæ contritionis charitate formari debet ut habetur in Concilio Trident. ſeſſ. 14. cap. 4.

Reſpondetur 2. Probabile eſſe quod Navarrus cap. 11. num. 8. & quidam alij docent, hominem ad actum charitatis exercendum obligari, ubi primum rationis uſum adeptus eſt, ipſique ſufficienter innoteſcit Deum eſſe ſummum bonum & ultimum finem, ad quem ſe ſuaq; omnia per charitatis actum ordinare tenetur; quamvis Bonacina diſp. 3. de charit. quæſt. 4. punct. 2. & alij Theologi negent ad actum charitatis tunc eliciendum obligatum eſſe ſub reatu peccati mortalis. Quidquid ſit autem de illa Navarri ſententiâ, indubitatum eſt apud omnes, omiſſionem illam non fore peccatum mortale in eo, qui de illa obligatione nihil unquam audiviſſet, aut nuſquam cogitaret ſe ad actum charitatis eliciendum obligari, vel etiam Doctorum illorum ſententiæ ſubſcribere nollet, & contrariam ſaltem ut probabilem amplecteretur.

8. Jam quod ſpectat ad peccata charitati oppoſita quamvis mortalia omnia, quatenùs ſunt quædam Dei offenſæ, huic virtuti maximè adverſentur; duo tamen ſunt, quæ illi ex propriâ & peculiari ratione opponuntur.

Primum eſt, odium Dei, quod peccator concipere poteſt, ut docet S. Thomas quæſt. 34. art. ex conſideratione quorumdam effectuum divinæ voluntatis, qui depravatæ voluntati ſuæ repugnant, qualis eſt inflictio pœnæ peccatis debitæ; Deum enim propter ſe præciſè odiſſe nullus poteſt, cùm in eius naturâ nihil niſi infinitè diligibile occurrat: Et hoc peccatum haud dubiè peccatorum omnium graviſſimum eſt, ut aſſerit idem S. Doctor art. 2. cùm per illud homo maximè à Deo avertatur.

Alterum peccatum, eſt acedia, quæ, ut docet S. Thomas quæſt. 35. art. 1. & ſequent. nihil eſt aliud, quàm triſtitia & tædium quoddam voluntarium & deliberatum de bono ſpirituali, in quantùm eſt bonum divinum, id eſt

quate-

quatenùs per illud bonũ ſpirituale, puta per Sacramentorum ſuſceptionem, aliaque bona opera, homo tendit in Deum, illi obſequitur, illum glorificat, &c. & ut ſic opponitur directè charitati, cuius proprius effectus eſt gaudium de bono divino.

Explicatis ijs, quæ ad charitatem pertinent, in quantùm Deum reſpicit, doctrinæ ordo poſtulare videbatur, ut de charitate proximi aliquid diceremus; verùm cùm plurima quæ ad virtutem illam ſpectant, in præceptis ſecundæ Tabulæ contineantur, commodius exiſtimavimus, quod eum præſtitit Navarr. cap. 14. num. 3. & ante illum S. Bonavent. in 3. diſt. 37. agere de ijs, quæ ad charitatem proximi ſpectant, cùm quarti præcepti & ſequentium explicationem aggrediemur.

§. V.

De virtute Religionis, peccatisq; illi oppoſitis.

Religionis nomine ſecundùm mentem S. Doctoris qu. 81. art. 1. intelligitur virtus illa, per quam homines Deo debitum cultum & honorem exhibent; quæ quidem non eſt Theologica; ſed prima & præcipua inter morales: cùm pro immediato obiectò, non ipſum Deum, ſed cultum & honorem illi exhibendum reſpiciat.

Illius actus, ſicut & aliarum virtutum, ſunt duplicis generis: alij ſiquidem ſunt eliciti, quibus homo ſubijcitur Deo, illique debitum honorem & cultum exhibet, cuiuſmodi ſunt adoratio, ſacrificium, oblatio, oratio, votum, &c. Per adorationem, ſupremam Dei Majeſtatem veneramur, noſque illi quantâ poſſumus animi ac corporis demiſſione ſubijcimus: Per Sacrificium, Deum ipſum colimus, tanquam Supremum vitæ ac necis arbitrum: Per oblationem, eiuſdem Dei abſolutum ac ſummum in res omnes Dominium profitemur: Per orationem, ad illum recurrimus, ut ad fontem & principium totius boni quod ſperamus: Per votum denique, eundem agnoſcimus tanquam

quam ultimum finem, in quem nos & nostra omnia pe-
ciali affectu referre volumus, de quibus omnibus & sin-
gulis pleniùs agit S. Doctor quæst. 84. & sequent.

Alij autem sunt actus religionis imperati, cuiusmodi
sunt omnes aliarum virtutum actus, qui ad Dei cultum
referri possunt, quo sensu dicit S. Jacobus cap. 1. Religio
munda & immaculata hæc est, visitare pupillos & viduas
in tribulatione eorum, &c.

2. Quod spectat ad peccata virtuti religionis opposita,
varia sunt & multiplicia, de quibus non solùm hîc, sed
etiam in duabus sectionibus sequentibus agendum est.

Primum & præcipuum ac veluti radix cæterorum est
superstitio, quâ (vt docet S. Thomas quæst. 92. art. 1.)
vel Deo cultus illegitimus, vel creaturæ cultus indebitus
exhibetur. Prior illa subdividitur in duas species: qua-
rum altera est, cum Deo exhibetur cultus falsus, ut si
quis nunc veteris legis sacrificia offerret: hic enim cultus,
ut observat S. Doctor quæst. 93. art. 1. falsus esset, cùm
fuerit institutus ad significanda vitæ ac mortis Christi Do-
mini mysteria tanquam futura, quæ tamen jam perfecta
sunt: ad quod peccatum. ut monet Toletus lib. 4. cap.
14. reducitur illud, quo quis falsas Reliquias pro veris
supponeret, vel falsa miracula fingeret, ut ementito Do-
religionis nomine, eleëmosynas hinc inde corrogaret.

Altera species est cùm exhibetur Deo cultus superflu-
us: id est, ut explicat S. Doctor art. 2. cùm aliquid fit,
quod neque confert ad Dei gloriam, neque ad hoc ut
mens hominis in Deum feratur, aut carnis concupiscentiæ
inordinatæ refrenentur; aut etiam quod est præter Dei
institutionem, vel contra legitimam & approbatam Ec-
clesiæ consuetudinem: Hoc enim totum, inquit S. Do-
ctor supr. reputandum est superfluum & superstitiosum.

3. Superstitio autem illa, qua cultus indebitus crea-
turæ tribuitur, quinque sub se includit species: scilicet Ido-
lolatriam, Magiam, Divinationem, vanam Observantiam
& Maleficium.

Idolo-

Idololatria eſt, cùm cultus divinus alicui creaturæ tanquam Deo exhibetur. Obſervat autem rectè Toletus lib. . cap. 24. Idololatriam, non modo religioni ſed etiam fidei eſſe oppoſitam: ſicut enim vera adoratio non eſt niſi præcedat in intellectu fides, quâ illius excellentiam gnoſcimus, cui nos ſubijcimus: ſic adoratio falſa, qualis eſt Idololatria, ſupponit errorem in intellectu, quo æſtimamus creaturam aliquam honore divino dignam.

Magia eſt poteſtas quædam inordinata collata per dæmones, pacto cum illis inito, quâ mediis pravis & ſuperſtitioſis fit aliquid, quod eſt ſuprâ naturæ humanæ vires, non tamen ipſius dæmonis naturales vires excedit. Pactum autem illud magi cum dæmone fit, vel expreſsè cum ipſo dæmone viſibiliter apparente, aut cum alio Mago vices dæmonis ſupplente: vel tacitè per dæmonis invocationem, quæ non ſolum fieri cenſetur, cùm homo conceptis verbis auxilium dæmonis invocat; ſed etiam ut rectè monet Martinus Delrio lib. 6. diſqu. magic. quoties homo intentat aliquid facere per ea, quæ neque ex ſe, nec virtute aliquâ ſupernaturali divinitùs inditâ, talem effectum producere poſſunt, ut cum certa verba vel caracteres ad morbos depellendos adhibentur.

4. Obſervat etiam Toletus ſuprà, magiam hæreſi ſæpè coniunctam eſſe; ut ſi magus cum pertinacia credat dæmones poſſe patrare miracula, aut aliquid citra permiſſionem divinam propriâ virtute facere. Certiſſimè enim tenendum eſt, ut ait S. Auguſt. lib. 18 de civit. cap. 18. ſolum Deum poſſe omnia facere quæ voluerit, nec dæmones aliquid operari ſecundùm naturæ ſuæ potentiam, niſi Deus permiſerit.

Obſervat etiam idem Toletus contingere aliquando poſſe perſonas quaſdam ſimplices, modis ſupra explicatis, quibus tacitè dæmon invocatur, utentes, invincibiliter ignorare ſe invocare dæmonem: & tunc non peccare ſaltem mortaliter, propter ignorantiam illam invincibilem, quæ tamen ampliùs illos non excuſat, quando vel

ab alijs monentur, vel per seipsos advertunt id quod faciunt illicitum esse, aut de illo dubitare incipiunt.

Divinatio est inordinata & superstitiosa inquisitio rerum aliquarum, vel futurarum vel occultarum, quas homo hic & nunc naturaliter cognoscere non potest.

Docet autem S. Thomas quæst. 95. art. 5. semper in divinatione expressam vel tacitam dæmonis invocationem reperiri, ut illius ope notitia rerum illarum acquiratur: unde fit ut divinatio, sicut & magia, propter illud commercium cum dæmone, gravissimum contra virtutem religionis censeatur esse peccatum: Apostolus siquidem Cor. 10. prohibet fideles fieri socios dæmoniorum: & S. August. lib. 2. de doct. Christ. cap. 13. dicit: Omnem societatem dæmonum tanquam pestiferam esse fugiendam.

5. Expressa autem dæmonis invocatio in divinatione multipliciter fieri solet, ut fusè explicat S. Doctor q. 95. a. juxta varios modos, quibus solet dæmon futura vel occulta manifestare. Aliquandò enim id præstat per fictas quasdam apparitiones, quibus oculis hominum illudit: & hæc divinationis species vocatur præstigium. Aliquando per somnia: quando quis per somnia responsum expectat à dæmone, & vocatur divinatio per somnia. Aliquando per mortuorum fictam apparentiam vel locutionem, & vocatur Necromantia. Aliquando per statuas & aliqua corpora terrestria; & dicitur Geomantia. Aliquando per figuras apparentes in aquis; & vocatur Hydromantia. Aliquando per figuras aereas vel igneas: & vocatur Æromantia vel Pyromantia. Aliquando per inspectionem viscerum animalium, quæ dæmonibus immolantur: & dicitur Aruspicium.

Quæ quidem omnes divinationis species sunt peccata mortalia gravissima, divinâ lege reprobata, ut patet Deut. cap. 18. & etiam sanctionibus Ecclesiasticis sub anathematis interminatione prohibita, ut habetur capite. si quis 26. quæst. 5.

Divina-

Divinatio, quæ fit per tacitam dæmonum invocationem, ut docet S. Thomas supr. in duo genera subdividitur. Quorum primum est, quando ad cognoscendas res futuras vel occultas, superstitiosè consideratur aliquid in dispositionibus quarundam rerum, quod ex se nullam habet naturalem connexionem cum rebus illis futuris & occultis: ut enim rectè dixit S. August. lib. 2. de doctr. Christ. cap. 2. Istæ opiniones quibusdam rerum signis humana præsumptione institutis, ad eadem illa, quasi quædam cum dæmonibus pacta, referenda sunt,

Quod si ad hunc divinandi finem motus vel situs siderum consideretur, hæc divinatio dicitur Astrologia: si garritus animalium aut avium, dicitur Augurium: si earundem avium volatus, Auspicium: si verba quædam hominum casu prolata retorqueantur ad prænotionem aliquam futurorum, dicitur Omen; si lineamenta quædam manus superstiosè observentur, vocatur Chiromantia.

6 Porrò circa Astrologiam observandum est ex S. Doctore quæst 95. art. 5. quod, quamvis per illam scientiam aliqui effectus naturales præcognosci possint, ut Eclypses, aëris immutationes, &c. item inclinationes, complexiones, & aliæ similes corporis humani dispositiones (quòd, licet validè incertum sit in particulari, nihilominus in generali ex Philosophiâ compertum est, astra & cœlos in humana corpora aliquo pacto influere) certum est tamen duobus præsertim in casibus mortale peccatum esse Astrologicâ eiusmodi scientiâ uti. Primò, ad ea cognoscenda, quæ à solâ divinâ voluntate pendent, puta ad cognoscendam prædestinationem, salutem, damnationem, &c. alicuius hominis. Secundò, ad ea præcognoscenda tanquam cer.è eventura, quæ ex libera hominis voluntate pendent: unde S. August. lib 4. Confess. cap. 3. dicit, eiusmodi astrorum consultores, quos vocat Planetarios, à Christiána pietate repelli & damnari: & lib. 2. de doctr. Christ. cap. 20. vocat Astrologiam illam iudiciariam genethliacorum, perniciosam superstitionem;

dicitque

dicitque illius sectatores nimis errare, & vendere imperitis hominibus miserabilem servitutem. Diximus, tanquam certò eventura; quia, si quis per illam scientiam ex cognitione complexionis & habitudinis naturalis alicuius hominis, conijceret tantùm evenire posse, ut hoc vel illud ageret; tunc licet alioqui vanum & valdè incertum esset tale judicium, non esset tamen peccatum mortale; nisi in eo casu, quo quis ita addictus esset eiusmodi Astrologicis observationibus, ut illis tanquam primâ & præcipuâ regulâ in suis actionibus uteretur: ita ut nisi priùs consultis astris, neque ullum negotium aggredi, neque quidquam alicuius momenti agere vellet.

Est prætereà genus alterum divinationis per sortes, circa quod advertendum est ex S. Thoma, alias esse sortes divinatorias, quæ adhibentur ad aliquid occultum vel futurum sciendum; alias consultorias ad cognoscendum quid in aliquo casu agendum sit; alias divisorias ad determinandum quid in alicuius rei partitione cuique eveniat; & in sortibus quidem divinatorijs est semper peccatum mortale; quia in illis semper tacita dæmonis invocatio reperitur, cùm neque ex divina institutione, neque ex aliquâ virtute naturali sortes illæ connexionem ullam necessariam habeant cum eo; quod per illas inquiritur.

7. In sortibus autem consultoriis est etiam peccatum mortale, quando resolutio expectatur à dæmone, non verò quandò per illas Deus consulitur, quod tamen fieri non debet nisi cum triplici conditione. Prima est, ut non ex curiositate, sed ex gravi necessitate id fiat; ex. gr. Si inter Dei Ministros, ut id verbis & authoritate S. Augustini Epist. 150. ad Honorat explicemus: Sit disceptatio, qui eorum persecutionis tempore maneant, ne fuga fiat omnium & qui eorum fugiant, ne morte omnium deseratur Ecclesia: si hæc disceptatio aliter non potuerit terminari, quantum mihi videtur, qui maneant, & qui fugiant, sorte legendi sunt: & lib. 1. de doctr. Christ. aliud pro-

profert exemplum ; Si, inquit cap. 28. abundaret aliquid, quod oportet dari ei qui non haberet, nec duobus dare posset : si tibi occurrerent duo, quorum neuter alium vel indigentia, vel aliqua erga te necessitudine superaret, nihil justiùs faceres, quàm ut sorte eligeres, cui dandum esset quod duobus dari non posset.

8. Secunda conditio est, ut fiat cum reverentia ; unde observat Beda super caput 3 Acto. Apostolos nonnisi collecto fidelium cœtu, & precibus ad Deum fusis sortes dedisse, ut in locum Judæ alium Apostolum substituerent. Tertia denique conditio est, ut verba sacræ Scripturæ, quæ in sortibus consultorijs adhiberentur, ad negotia terrena non convertantur : unde S. August. Epist. 119. ad Januar. His, inquit, qui de paginis Evangelicis sortes legunt : etsi optandum sit ut id potiùs faciant, quàm ad dæmonia consulenda concurrant. tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia sæcularia, & ad vitæ hujus vanitatem divina oracula velle convertere.

Divisoriæ autem sortes licitæ sunt, dummodò triplex adsit conditio. ut docet Toletus lib. 4. cap. 15. Prima est, ut nihil in illis fiat contra bonum publicum, ut si dignitates sorti committerentur inter eos, quorum aliqui essent ad illas inepti. Secunda, ut nihil etiam fiat contra justitiam. Tertia denique, ne fiant eiusmodi sortes in beneficiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, in quibus sortitione uti non licet. His stantibus conditionibus, sorte divisoria uti licitum est, dummodò eventus illius non expectetur à dæmone, sed sit purè fortuitus.

9. Vana observatio in eo differt à divinatione, quod hæc præsertim spectet cognitionem rerum quarumdam occultarum modo indebito consequendam ; illa verò referatur ad commoditates aliquas corporis vel animi, per media quædam inutilia & superstitiosa obtinendas, quod si id fiat ad nocumenta inferenda, vocatur maleficium. Certum est autem eiusmodi vanam & superstitiosam observationem esse ex genere suo peccatum mortale : in eâ

siqui-

siquidem vel expressa vel tacita dæmonis invocatio semper reperitur, ut docet S. Augustinus lib. de doctr. christiana cap. 20.

Illius verò tres sunt præsertim species. Prima est ars notoria, quæ orationes quasdam & jejunia, tanquam media certa & infallibilia, adhibet ad acquirendas scientias sine ullo labore & studio, ad modum scientiarum infusarum: quod quidem fieri sine mortali peccato non potest, ut docet S. Thomas quæst. 96. art. 1. Secunda est observatio sanitatum: cùm quis nimirùm ad sanitatem recuperandam, aut alteri conferendam, media quædam inutilia & superstitiosa adhibet: ut quasdam orationes certis quibusdam verbis, & non aliis conceptas, certos characteres brachio colligatos, &c. Et hæc vana observatio, nisi invincibilis ignorantia excuset, mortale peccatum est, cùm, ut docet S. Thomas art. 2. in eâ subsit semper tacita aliqua dæmonis invocatio: unde S. August. supra dicit, quòd ad superstitionem pertinent ligaturæ & remedia, quæ Medicorum quoque disciplina condemnat, &c.

10. Neque dicas orationes esse media optima, & religioni valde consentanea: id enim verum est, si adhibeantur solùm ad postulandum à Deo sanitatem, non verò, si illis ex superstitiosâ persuasione inesse credatur vis ad conferendam sanitatem; vel si existimetur per illas orationes sanitatem infallibiliter esse impetrandam, dummodò talibus verbis & non aliis constent, &c. quis enim non videat observationes ejusmodi vanas & inutiles esse, proindeque & rationi & religioni repugnantes.

Idem judicium ferendum est de ijs, qui collo appensas gestant Reliquias Sanctorum aut verba quædam Evangelica; si enim id fiat ex vero & sincero religionis affectu ad colendum Deum, & Sanctos ejus honorandos, licitum est & pium, si verò vana aliquâ circumstantia observetur: ut quod vas Reliquiarum debeat esse talis formæ; quòd verba Evangelica in charta virgine sint scripta: ut

ı : aut quòd certò credatur Reliquiis illis & verbis in-
ſe vim infallibilem efficiendi ; ut quis v. g. in bello, aut
ſtatu peccati mortalis non moriatur : id haud dubiè
perſtitioſum eſt, ac proinde illicitum, ut docet Toletus
. 4. cap. 16. poſt S. Thomam ſup. art. 3. ad 3.

11. Tertia deniq; eſt, vana obſervatio futurorum even-
um : ut cùm quis ex quarumdam rerum impertinen-
um occurſu, mala aliqua: vel bona ſibi vel aliis eventu-
ominatur. Varia illius vanæ obſervationis exempla
ofert S. Auguſt. cap. 20. ſupra, ubi dicit : quod Ad pa-
a cum dæmonibus inita pertinent millia inanium ob-
rvationum : puta ſi membrum aliquod ſalierit ? ſi jun-
im ambulantibus amicis, lapis, aut canis, aut puer me-
us intervenit ; ſi quis cum ſe calceat ſternutaverit ; ſi
ſtis à ſoricibus rodatur, & plus timeatur ſuſpicio mali
turi quàm præſens damnum doleatur

Quod ſpectat ad maleficium, breviter dicimus ſpeciem
uandam eſſe vanæ obſervationis, quâ quis dæmonis ope
ijs ſive in corpore, ſive in anima, ſive in bonis exte-
oribus nocet vel nocere intendit. Unde patet quæ ſit
fferentia inter Magum & Maleficum, obſervat Tolet.
. 4. cap. 16 Magus enim ope dæmonis utitur præſer-
n ad propriam oſtentationem & admirationem ſui ex-
tandam ; Maleficus verò ad nocumentum alijs infe-
ndum.

Eſt autem duplex maleficium : amatorium ſcilicet, aut
eneficum : maleficium amatorium illud eſt, quo utun-
r malefici ad amorem carnalem excitandum, vel è con-
a ad odia, vel divortia inter perſonas coniugatas exci-
nda : circa quod obſervandum eſt, ut rectè monet idem
oletus ſupr. dæmonem nullam poſſe voluntati huma-
e neceſſitatem inferre, ſed eam tantummodò allicere,
l immutando phantaſiam & imaginationem, & rem
natam exhibendo tanquam amabiliorem, vel carnis
petitum inflammando & excitando : quibus non ob-
ntibus voluntas libera ſemper manet, poteſtque homo,
ſi velit,

si velit, gratiæ divinæ auxilio adjutus, illecebras ou eiusmodi abijcere.

Maleficium veneficum illud est, quo utuntur malefi ut alicui noceant. vel in corpore dolores & infirmita quasdam inducendo, vel in bonis exterioribus vel grandines & tempestates ope dæmonis excitando, qib animalia interimantur, arbores eradicentur, domus su vertantur, &c. certum est enim dæmonem ista & ali milia, Deo ita permittente, posse efficere, ut manifestu est ex capite 1. & 2. libri Job.

12. Porrò advertendum est maleficos, præter pecca maleficij initi, multis insuper alijs horrendis peccatis esse irretitos; quapropter ab illis in Confessione inquiri debet num aliquod pactum expressum vel tacitum cum dæmo ne inierint? num Christi Domini fidem & Baptismum ejuraverint; num aliquid erroneum contra fidem credi derint; num dæmonem invocaverint, vel ipsi adoratio nem aut alios divinos honores detulerint; vel ab ipso aliquid in hâc vitâ vel in futurâ speraverint: num sacri legium aliquod commiserint, & an rebus aliquibus sa cris, puta Oleo sancto, aqua benedicta, ad impia & nefan da facinora patranda abusi fuerint? Perpendenda item da mna, quæ eorum maleficijs fuerint subsecuta, ut repara tio eorum iujungatur: quæ omnia & plura alia videri possunt apud Martinum Delrio lib. 6. sect. 3. & Toletum loco supra cit. ubi etiam rectè monet. maleficos peccare non solùm quando utuntur maleficijs ad nocendum, sed etiam cùm eandem artem adhibent ad solvendum ma leficium quod intulerunt; imò nec licitum esse petere à malefico, ut maleficium altero maleficio dissolvat, sed orationibus, exorcismis, Sacramentorum digna susceptio ne, & alijs pijs operibus id à Deo postulandum & ex pectandum esse.

13. Præter quinque supradictas superstitionis species duo sunt adhuc peccata religionis virtuti speciatim op positæ, scilicet tentatio Dei, & sacrilegium.

Tent-

Tentatio Dei est cùm quis dubitans de aliqua perfectione Dei, aliquid agit ut experiatur utrùm Deus talem perfectionem habeat nec ne? v. g. Utrum Deus sciat vel possit aliquid. Hoc autem peccatum ex genere suo mortale est, ut docet Tolet. cap. 10. ubi etiam observat duobus modis illud committi posse; uno modo expressè, cum quis aliquid facit hâc intentione, ut experiatur, utrùm Deus aliquid facere possit: altero modo tacitè: quando quis, licet non habeat expressam intentionem Deum tentandi, id tamen agit, quod ex se in illam Dei tentationem tendit; ut cùm quis neglectis mediis à divinâ providentiâ constitutis expectat effectum aliquem à solo Deo, nulla necessitate aut causa rationabili ad id movente: unde Augustinus lib. 2. contra Faust. cap. 39. dicit, quod Christus Dominus, fugiendo & latendo, hominis instruebat infirmitatem, ne Deum tentare audeat, quando habet quod faciat, ut quod cavere oportet, evadat.

Quod si necessitas aliqua vel rationabilis causa subsit; tunc, ut docet S. Thomas, quæst. 97. art. non tentaret Deum, qui auxilium aliquod exrraordinarium ab eo postularet, aut expectaret, juxta illud 2. Paralip. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, ut oculos nostros ad te dirigamus.

14. Sacrilegium, ut docet S. Thomas quæst. 99. art. 1. & sequ. est violatiò rei sacræ, seu cultui divino destinatæ: quæ violatio contingit, cùm aliquid circa eam fit, quod repugnat cum eo cultu, ad quem destinata est, ut rectè observat Gregorius Valentia disp. 6. qu. 15. de sac. pun. 2. Tres autem sacrilegij species distinguit S. Doctor supra; prima spectat personas sacras; secunda loca sacra: tertia res sacras, prout à personis & locis distinguuntur.

Ad primam speciem pertinet quidquid fit contra personam sacram, (qualis est Clericus, vel persona Religiosa) quo reverentia eius cònditioni debita, aut immunitas eidem; quatenùs Deo sacra est, concessa vìolatur, aut læ-

ditur ; ut si quis manus violentas in Clericum injiciat, aut cum personâ sacrâ fornicetur.

Ad secundam speciem spectant actiones illæ, quæ specialiter repugnant cultui divino, ad quem sacer locus destinatus ; qualia sunt effusio injusta sanguinis humani in Ecclesia, item fornicatio, & quævis alia illicita seminis effusio in eodē loco ; furtū item, non modo rei sacræ, quod ad tertiam speciem pertinet, sed & cuiuscumque alterius in loco sacro perpetratum; ut ex communi Theologorum sententia docet Valentia supra.

Ad tertiam denique sacrilegij speciem pertinet abusus Sacramentorum aliarumque rerum sacrarum, vel olei sacri, aquæ benedictæ, &c. item profanatio vasorum & ornamentorum sacrorum, violatio imaginum sacrarum. Addit Cajetanus apud eundem Valentiam suprà, ad hanc quoque sacrilegij speciem pertinere sacrarum scripturarum abusum, ut si ad superstitiones inducendas, vel hæreses confirmandas, vel etiam ad res ludicras adhibeantur. Cæterùm rectè observat idem Valentia suprà p. 1. sacrilegium quodcunque ex formali intentione & cum divini cultûs contemptu perpetratum, esse peccatum mortale ; nec ullam materiæ levitatem excusare, eo quod ratione contemptûs, si non materia, certè malitia gravis semper in eo reperiatur : secùs autem, si quis absque illo divini cultûs contemptu, re aliquâ sacrâ utatur, præter eum finem ad quem destinata est ; aut enim tantummodò erit peccatum veniale, si prudentis viri judicio materia levis esse censeatur ; si verò gravis fit, erit mortale.

§. VI.

Quot modis peccetur in primum Decalogi præcepto.

I. CONtra hoc primum Decalogi præceptum peccant in primis, qui Idololatriam ac Judaismum profitentur, aut à fide, vel religione Catholicâ per apostasiam recedunt.

Qui

Qui dogmatibus hæreticorum, alijsque erroribus ab [Ecc]lesiâ damnatis & proscriptis pertinaciter adhærent: qui [hær]eticos in causa hæresis fovent & protegunt: cum illis [tem]erè de fidè disputant, eorum libros legunt, aut con[cio]nibus vel ceremonijs intersunt.

Qui de alicuius articuli fidei veritate dubitant; qui [ead]em negant vel dissimulant, cùm illam exteriùs profiteri [ten]entur: qui Fidei mysteria præcipua, aliaque ad salutem [scit]u necessaria, ut Symbolum Fidei, Orationem Domini[cam], Decalogum, & Sacramenta culpabiliter ignorant.

Qui de misericordia & gratiâ Dei præsumunt: vel de [ill]â desperant, qui Deum propter flagella sibi inflicta ode[run]t: de eius providentia obmurmurant: vel eius obse[qu]ium animo deliberato fastidiunt.

Qui Deo cultum superstitiosum & indebitum, vel crea[tur]æ cultum soli Deo debitum impendunt: qui dæmo[ne]m expresse vel tacitè invocant; vel pactum expressum [ve]l tacitum cum eo ineunt.

2. Qui rerum futurarum vel occultarum cognitionem, [pe]r modos superstitiosos & indebitos inquirunt, ut per [v]estigia, somnia, necromantiam geomantiam, &c, item [pe]r Astrologiam judiciariam ab Ecclesiâ reprobatam, au[gu]rium, auspicium, omen, chiromantiam, sortes, & alios [sim]iles modos à dæmonibus in perniciem hominum [inv]entos.

Qui divinos & ariolos de rebus illis futuris vel occul[tis] consulunt: ab ijsque, quid sibi prosperum adversumve [ev]enturum sit, perquirunt; qui, ut communiter dicitur, [cri]brum farinaceum aut annulum vertunt, ut v. g. furti [a]cuius authorem detegant.

Qui reliquias vel imagines Sanctorum cum quibusdam [ob]servationibus superstitiosis còllo vel brachio appensas [ger]unt, qui orationes quasdam & ieiunia adhibent, tan[qu]am media infallibilia ad scientias aliquas, sine ullo [stu]dio comparandas.

Qui ad sanitatem recuperandam, vel alijs conferen-

dam cer-

dam certis verbis, orationibus, characteribus, & aliis superstitiosis modis nullam ex natura sua ad talem effectum producendum vim habentibus, utuntur: qui vanis & frivolis quibusdam observationibus eventura sibi bona ominantur.

3. Qui maleficijs amatoriis, aut veneficis utuntur; à quibus quærendum, num damnum aliquod intulerit, ut illius restitutio injungatur: qui per quasdam ligaturas Matrimonij usum & consummationem impediunt.

Qui Deum tentant, neglectisque medijs ab eius providentia ordinatis. effectum aliquem sine ulla necessitate aut ratione ab eo expectant.

Qui sacrilegium aliquod perpetrant, personas Deo sacras polluunt, vel injuriosè percutiunt, aut immunitates illarum injustè violant, qui templa vanis immodestis vel obscænis colloquiis, aut peioribus adhuc actibus, furto, fornicatione, aut simili aliqua fœditate, aut injustâ sanguinis effusione polluere ac profanare non verentur.

Qui Sacramenta indignè suscipiunt vel ministrant, vasa & ornamenta Ecclesiæ, aliasque res sacras ad usus prophanos vel superstitiosos adhibent, Imagines Sanctorum contumeliosè tractant, Sacræ Scripturæ verbis ad res superstitiosas, ridiculas, vel falsas abutuntur.

SECTIO II.

Explicatur secundum Decalogi Præceptum.

Non assumes Nomen Domini Dei tui in vanum.

HUjus secundi Præcepti verbis ex una quidem parte prohibetur abusus divini Nominis, & irreverentia, quæ committitur à blasphemis, perjuris, aut temerè jurantibus: & ex altera præcipitur, ut summa reverentia Nomini divino exhibeatur, juramenta serventur, & pi-

De

o facta fideliter adimpleantur. Quapropter ad illius
iliorem & pleniorem explicationem de tribus præser.
ỳ hîc agendum est, scilicet de Juramento, de blasphe-
a, & de voto.

§. I.

De Juramento.

OBservandum est, secundùm doctrinam S. Thomæ qu.
89. art. 1. & sequenti, juramenti nomine significari
tum religionis, quo quis Deum in testem adhibet, eius-
ie testimonium invocat, in confirmationem eorum quæ
erit vel promittit: eâque ratione profitetur divinam
ritatem esse indefectibilem.

Fit autem juramentum vel expressè, cùm quis jurat
er Deum, aut per Christum, &c. vel tacitè, ut cùm quis
rat per creaturas aliquas, quatenùs in illis divina bo-
itas vel potentia elucet; ut quando quis jurat per San-
os, per animam suam, per solem, per ignem, &c. in his
im & similibus juramentis censetur creatura in testem
duci, non per se, sed quatenùs dicit ordinem ad Deum,
æsertim si addatur nomen ipsius Dei, v. g. si juretur
er ignem Dei: quod si quis creaturas illas nominaret
ne ullo ad Deum respectu, ille non censeretnr jurare:
nde etiam Navarrus cap. 12. & alij Doctores existimant
sos loquendi modos, per fidem meam, in fide probi
iri. in conscientia, non sufficere ad veram & propriam
ramenti rationem; qui enim ijs utuntur, si nihil aliud
tendant, significare tantùm videntur se aliquid asseve-
are ex veracitate & virtute quæ virum probum decet.

Est etiam alius jurandi modus, quem S. Thomas art. 6.
icit fieri per execrationem; quando quis sibi vel suis
nalum aliquod imprecatur, sicque Deum non modo in
estem, sed etiam in vindicem invocat, nisi dicta sua ve
itati consonent.

Quocunque autem modo juretur, ut id licitè fiat, tres.

in juramento conditiones requiri docet idem S. Thom. art. 3. ut scilicet juretur in veritate, in justitiâ & in judicio: juxtà id quod habetur Hierem. 4. Jurabis, vivit Dominus, in veritate, in justitia. & in judicio. Veritas juramenti in eo consistit, prout explicat S. Doctor, ut quod juramento asseritur, existimetur esse verum ab eo qui jurat: justitia ut juramentum fiat de re licitâ & honestâ: judicium, ut non fiat nisi ex gravi & necessariâ causâ.

Cùm autem juramenta, ut supra insinuatum est, alia sint assertoria, alia promissoria; hoc istorum proprium est, qvód is, qui sub iuramento promisit se aliquid facturum, illud adimplere sub peccato mortali teneatur, etiam si illud quod promissum est, leve sit & parvi momenti, ut docet Tolet. lib. 4. cap. 22. & cum illo communiter omnes.

3. Sunt tamen aliqui casus. ut monet idem Author, in quibus nulla est, vel cessat juramenti promissorij obligatio; ut si quis juret de re aliquâ malâ faciendâ: tunc enim jurans peccat, nec tenetur; imò neç licitè potest illam exequi. Similiter cessat obligatio juramenti: si res per illud promissa fiat impossibilis, vel si absque peccato impleri non possit. Tollitur etiam eadem obligatio dispensatione Episcopi, & alijs modis, quibus voti obligationem cessare infra dicetur. Spectanda etiam est in multis casibus intentio jurantis, ut ex illâ juramenti interpretatio petatur: exempli gratiâ, qui jurat se filium aut servum castigaturum, non ita intendit se ad id obligare, quin sibi reservet facultatem, si ita expedire videatur, pœnam illam remittendi: similiter qui volens alteri honoris causâ primum locum cedere, se præ illo non sessurum jurat, non intendit ita se obligare, quin si alius acceptare nolit, possit locum illum sibi retinere. In ijs tamen & similibus casibus longè consultius est, à juramentis eiusmodi abstinere, cùm nulla sit tunc jurandi necessitas: unde juramenta illa à peccato saltem veniali excusari non possunt.

Quamvis

4. Quamvis verò juramentum licitum sit, non est ta-
en de genere bonorum, ut rectè monet S. Doctor art. 5.
uæ sunt per se bona & appetenda, ut oratio, eleemosy-
a, &c. sed illorum quæ tantùm bona sunt & appetenda,
ositâ aliquâ necessitate, sicut medicina, quæ non nisi
emente ægritudine prodest: unde similiter juramentum,
um sit veluti remedium quod in fidei humanæ defectum
sumitur, nonnisi raro & urgente necessitate usurpandum
st, quo sensu dixit Christus Dominus S. Matth. 5. Ego
utem dico vobis, non iurare omninò, neque per cœlum.
&c. quæ verba explicans S. August. lib. 1. de serm. Dom.
monte cap. 17. Ita ergo, inquit, intelligitur, præcepisse
ominum: ne juretur, ne quisquam sicut bonum appetat
usjurandum, & assiduitate jurandi ad perjurium per con-
etudinem dilabatur: quapropter qui intelligit non in
onis, sed in necessariis jurationem habendam, refrenet
, quantùm potest, ut non eâ utatur, nisi in necessita-
e, &c.

Porrò quàm perniciosa sit jurandi consuetudo, variis
locis Scriptura divina testatur, ac præsertim Eccl. 23.
urationi non assuescat os tuum: multi enim casus in illa,
&c. vir multùm jurans implebitur iniquitate, & non di-
cedet à domo illius plaga. Quâ verò ratione prava hæc
onsuetudo tolli & evelli possit, docet S. Chrysost. hom.
ad pop. Antioch. his verbis: Vis discere quomodo ab
ac impia consuetudine jurandi liberari possis? ego te
endam docebo modum, quem, si tenueris, superabis
mninò; cùm videris te ipsum vel alium quemque ser-
orum vel filiorum, vel uxorem hoc malo captos, & sæ-
ius commonefactos, nec tamen correctos, jube incœna-
os cubare & hanc tibi illisque damnationem impone:
amnationem inquam, non damnum, sed lucrum feren-
m. Item in hom. ad baptizandos hoc aliud remedium
oponit: Ab omnibus conjunctis hoc postula, hoc pete
neficium, ut te jurantem arguant, & contundant. Opti-
è S. Hieron. Epist. 14. ad Celantiam; Mentiri, inquit,

& jurare lingua tua prorsùs ignoret; tantusque in te amor veri, ut quidquid dixeris, juratum putes.

§ II

De Blasphemiâ.

1. BLasphemia secundùm doctrinam S. Thomæ qu. 13. art. 1. est peccatum, quo quis ex pravo cor-dis affectu de excellentiâ divinæ bonitatis detrahi[t], lique contumeliam infert, vel negando aliquid quod ip-proprium est, vel aliquid imponendo, quod minimè convenit, sive id ore fiat, sive solùm mente concipi-

Alia est autem blasphemia simplex, alia hæresi con-cta: illa dicitur hæresi coniuncta, quæ aliquid de Deo affir-rit, vel de illo negat, quod est fidei contrarium; ut si quis dicat Deum esse crudelem non esse providum, &c. quod observare debent Confessarij, ac pœnitentes, qui se de talibus accusant, interrogare, num ita esse credide-

Blasphemia verò simplex, est ea, quæ non tam fit per modum assertionis seu enunciationis, quàm per mo-detestationis, ac veluti cuiusdam imprecationis in De-ut si quis Deo maledicat, aut verba probrosa in D-proferat; item si contumeliosè partes quasdam cor-Christi nominet, ut Caput, Sanguinem, Mortem quasi ob ista Dei Filium contemptibilem æstimet, ill-stupenda prorsùs impietate exprobret, quod propte-miam in nos charitatem carni & sanguini communi-voluerit, & in carne assumptâ pro nobis mori.

2. Quamvis autem is, qui cum debitâ reverenti-re maximi momenti, ad confirmandam dictorum suo-veritatem, Christi Domini nomen interponeret: eiu-Corpus, Sanguinem vel Mortem pro nobis perpessam noris causâ nominaret, nullum blasphemiæ reatum in-reret, ut rectè observat Bonacina disp. 3. quæst. 8. de sphemia pun. 2. nihilominus supradicti loquendi m-quâ ratione proferri solent, vix à peccato blasphemiæ ex-cusa-

ısari possunt; cùm semper in illis reperiatur formalis
iquis aut saltem tacitus Dei contemptus; nisi fortè, ut
ocet Navarrus cap. 13. 1. linguæ ac mentis præcipita-
o, ùt accidit in ijs, qui subitâ aliquâ irâ corripiuntur,
b indeliberationem & inadvertentiam à peccato mortali
xcuset: quæ tamen excusatio locum non habet in ijs, qui
ravam illam blasphemandi consuetudinem deliberatè
ontraxerunt, nec ullo modo illam corrigere aut emen-
are curant.

3. Docet autem S. Thomas sup. art. 1. ad 2. blasphemi-
m non modo in Deum, sed etiam in Sanctos committi
osse; ut enim laudare Sanctos, quatenus ad Deum per-
inent, eiusque amici ac filij charissimi sunt, ipsi per cha-
itatem & gloriam coniuncti, est actus virtutis religionis:
ic illis maledicere, aut contumeliam aliquam irrogare,
st peccatum blasphemiæ.

Ad eandem blasphemiam reducitur peccatum illud,
quod committitur maledicendo creaturas: quod quatuor
modis fieri potest, ut observat Tolet. lib. 4. cap. 13. Pri-
mò, eas considerando quatenùs sunt creaturæ Dei. & hâc
le causâ illis maledicendo: & hoc est peccatum blasphe-
miæ. Secundò, ratione alicuius creaturæ rationalis, cuius
llæ sunt; v. g. maledicere aut imprecationem aliquam
acere contra armenta, vineas, &c. quia huius vel illius
unt: & hoc est peccatum contra charitatem proximi.
Tertiò, creaturæ irrationales aut inanimatæ possunt con-
siderari secundùm se præcisè: & ea ratione illis maledi-
cere, est actus otiosus. & peccatum veniale. Quartò de-
nique, considerari possunt ratione alicuius mali vel in-
commodi quod inferunt, & eâ ratione illis maledicere,
non est peccatum: est enim hoc potiùs ipsi malo quàm
creaturæ maledicere; sic Job maledixit diei, in quo na-
tus est; David montibus Gelboe, in quibus Saul occisus est.

§ III.

De Voto.

I. QVatuor præſertim circa votum inveſtiganda 1. Quid ſit votum, & quotuplex. 2. Quænam ſonæ votum emittere poſſint. 3. Quanta ſit ipſius obligatio. 4. denique, Quibus modis hæc voti obligatio ceſſare poſſit.

Quod ad primum ſpectat, votum, ut docet S. Thom q. 88. art. 1 & 2. eſt Promiſſio deliberata, Deo facta de aliquo meliori bono.

Dicitur Promiſſio: quia non eſt nudum & ſimplex propoſitum, ut conſtat ex c. Literaturam de voto; ſed ad illius rationem requiritur promiſſio cum verâ voluntate ſe obligandi.

Dicitur Deliberata: Promiſſio enim ſubita & inconſiderata non ſufficeret ad rationem voti, ut ex communi Theologorum conſenſu docet Navarr. qui etiam rectè obſervat tantam ad votum faciendum deliberationem requiri & ſufficere, quanta requiritur & ſufficit ad peccatum aliquod mortale committendum.

2. Dicitur, Deo facta: quia votum cùm ſit actus religionis & latriæ, ut docet S. Thomas, ſoli Deo fieri debet: quòd ſi interdum apud quoſdam Authores, ut apud Euſebium lib. 13. de præpar. cap 7. vota Sanctis Martyribus & aliis in cœlo Beatis nuncupari dicuntur, id intelligi debet ad eum modum quo Templa, & Altaria Sanctis dicari dicuntur, quia Deo in honorem Sanctorum dedicantur; vel in quantum cenſetur homo vovere ipſi Deo id, quod Sanctis ſe impleturum promittit. Quod ſi promiſſio alicuius pij operis fiat alicui Sancto præcisè ad honorem eius & ſanctitatis ac gloriæ teſtificationem, tunc eiuſmodi promiſſio ſacra quidem eſt, & ad Dei cultum mediatè ordinata; ſed non eſt propriè votum, neque actus latriæ, ſed ſolum duliæ ſive obſervantiæ, ut fuſius explicat Suarez.

Dicitur denique, De bono meliori; quibus verbis ſignificatur materiam voti duplicem habere conditionem. Prima eſt, ut ſit opus bonum, ſive ſit tantum in conſilio, ſive in præcepto. Secunda, ut opus illud bonum quod

vove-

vetur, melius sit quàm eius oppositum; id est ut non ex se alicuius operis excellentioris & perfectioris pediti[v]um.

3. Aliud est autem votum personale, aliud votum reale; aliud item absolutum, aliud conditionale: aliud simplex, aliud solenne: aliud expressum, aliud tacitum.

Votum personale est, quo promittitur aliquid quod personam voventis spectat, ut cùm quis vovet peregrinationem: reale, cùm res aliqua Deo promittitur, ut eleemosyna. Et hæc est utriusque differentia, quod etiam ad hæredes transeat obligatio voti realis, non item personalis, ut communiter Theologi docent, & colligitur ex ... p. Parte, de censibus.

Votum absolutum est, quod independenter à quavis conditione emittitur: conditionale verò quod non fit nisi sub aliqua conditione: ut si quis peregrinationem vocat; si à tali morbo liberetur; & eiusmodi vota non obligant, nisi posita illa conditione; quæ tamen conditio contraria esse non debet vel substantiæ, vel honestati ipsius voti; ut si quis voveat eâ conditione, ut ad implendum id quod vovit non obligetur; vel si quis voveat sub â conditione, quod in lite injustâ, victor evadat: hæ siquidem conditiones votum irritùm & invalidum reddunt, ut docet Bonacina disp. 4. qu. 2. de voto, pun. 2.

Votum simplex consistit in nudâ & simplici promissione Deo factâ: solenne verò illud est, quod vel susceptioni ordinis sacri, vel professioni religionis approbatæ conjunctum est, ut habetur cap. unico de voto in 6.

4. Quod spectat ad personas voti emittendi capaces, docet S. Thomas sup art. 8. & 9. duo præsertim ex parte illarum requiri. Primum est, ut qui vovet, usum rationis sufficienter adeptus sit, illiusque compos existat: unde pueri ante usum rationis, & amentes ac furiosi votum emittere non possunt. Quoniam verò difficile est discernere quo præcisè temporis puncto sufficiens illud rationis lumen in pueris exoriatur, ideò ex communi Do-

ctorum consensu, ut docet Laymann. tract. 4. de voto cap. 7. Vota ante septennium edita censentur irrita & invalida esse, nisi probabilissimæ conjecturæ suadeant sufficientem rationis usum in tenera illa ætate adfuisse, & contra vota post septennium emissa, valida esse, & obligatoria, nisi certa indicia ostendant sufficientem rationis usum defuisse.

Secundum est, ut persona quæ vovet, sui juris sit quoad illud quod vovet: nullus enim subditus, ut asserit S. Doct. qu. 88. ar. 8. firmiter voto se obligare potest in his, in quibus potestati alterius subjacet, nisi consensus ejus accedat.

Observat autem rectè Gregorius à Valentia disp. 6. quæst. 6 de voto pun. 6. S. Doctorem non dixisse votum subditi esse nullum, sed solummodò non esse firmum: nisi accedat consensus Superioris: votum si quidem à persona subdita emissum, est verum votum, pendens tamen ex Superioris consensu tanquam ex conditione, qui si accedat, tunc censetur validum; si verò Superior contradicat, fit irritum.

5. Hinc colliges 1. Vota omnia sive personalia, sive realia impuberum irritari posse à Patre, tutore, aut alijs personis, quorum potestati subsunt, quod & de Religiosis professis similiter intelligendum est respectu Superiorum: ad quam irritationem, ut docet Navarrus cap. 12. n. 69. sola Superioris voluntas sufficit, nec ulla alia causa aut ratio requiritur.

Colliges 2. quod quamvis vota realia puberum, antequàm ætatem lege præscriptam attingerint ad plenam & liberam bonorum dispositionem, ab eorum parentibus irritari possint, illorum nihilominùs vota personalia, quæ patriæ potestati nullum afferunt præiudicium, valida sunt, nec ab eorum parentibus possunt irritari. Ita S. Thom. art. 9. ubi docet pueros vel puellas post annos pubertatis, scilicet in pueris post 14. in puellis verò post 12. posse quocunque voto simplici, vel etiam solemni reli

ni religionis se obligare; jure tamen novo Concilij Tri-
ntini sess. 25. art. 15. ad votum solemne professionis
igiosæ requiritur ætas 16. annorum completorum, ante
iam ætatem, sicut ante tempus annuæ probationis exa-
um, professio illa irrita esse censetur.

6. Colliges 3. Uxoris vota quæ ab ea fiunt, de ijs, in
ibus marito subest, posse ab illo irritari, ut habetur
p. Scriptura, de voto: sed difficultas est inter Theolo-
os, quænam sint ea, in quibus uxor marito ita subest, ut
ne illius consensu de ijs vovere non possit. Quidam
nim, ut Sotus, Paludanus, & alij apud Laymann. tract.
de voto cap. 7. existimant uxorem æquè viro subditam
sse, ac Religiosum Prælato vel Superiori: unde inferunt:
uælibet illius vota posse à marito irritari: alij tamen
probabiliùs & veriùs existimant, muliere tantùm subesse
marito quoad coniugij usum & familiæ gubernationem,
aque proinde tantummodò vota, quæ vel usui coniugij,
vel familiæ gubernationi præiudicium aliquod afferunt,
posse ab eius marito irritari. Ita Sylvester verb. votum 4
Navarr. cap. 12. n. 64. Azor. cap. 17. quæst. 12. Suares
ib. 6. de voto cap. 4 alijque multi.

Addit etiam Laymann. suprà, uxorem similiter posse
mariti sui vota rescindere, quæ derogant juri quod ha-
etin corpus eius: e. g. si voveret immoderatam aliquam
bstinentiam, aut longinquam aliquam & diuturnam pe-
regrinationem: imò & existimat vota quoque realia ma-
iti posse ab uxore rescindi, si cedant in detrimentum
notabile dotis, vel aliorum bonorum, quæ ipsi cum ma-
rito communia sunt, & quorum administratio penes
ipsum est.

§. IV.

Quanta sit voti obligatio, & quibus modis cessare possit.

QVod ad primum spectat, certum est votum esse ob-
ligatorium; ita ut qui illud implere omittit, pec-

cati reatum incurrat: ut docet S. Thomas, & constat ex Scriptura, Deut. 23. Cum votum voveris Deo tuo, non tardabis reddere. &c. quod si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum: & ad Timoth: Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: quæ Apostoli verba in Concilio Carthag. 4. cap. 104. & Toletano 4. cap. 55. intelliguntur de viduis; quæ votum castitatis violaverant.

Quamvis autem voti transgressio sit peccatum ex genere suo mortale, nihilominùs ob materiæ levitatem potest esse tantùm veniale, ut docet Navarrus cap. 12. num. 65. Toletus lib. 4. cap. 17. & alij communiter: votum enim se habet per modum cuiusdam privatæ legis, quam vovens sibi imponit; unde non videtur maiorem inferre obligationem, quàm lex divina vel Ecclesiastica, cuius transgressio in materia levi nonnisi peccatum veniale esse censetur.

2. Verùm super hâc voti obligatione, quæres 1. quo tempore incumbat obligatio voti adimplendi, seu quamdiu citrà peccatum, illius executio differri possit? Respondetur cum distinctione, vel enim vovens ipse tempus determinavit, vel non: si primum, executio voti ultra illud sine peccato differri non potest, & eo maior erit culpa quo diuturnior erit mora, ut docet Suares & alii apud Laymann. supra cap. 3. si verò vovens tempus illud non determinavit. debet votum suum adimplere, cùm primum commodè poterit, aliàs si absque causa & ratione differat, peccabit, ut docet S. Thomas art. 3. ad 3. sup.

Rectè autem observat Laymann. irrationabilem dilationem voti, quo quis se obligavit ad Ordinem sacrum suscipiendum, aut religiosum statum amplectendum citiùs ad mortalem culpam pertingere, quia cùm ex vi illius voti, obligatus sit homo ad perpetuum & speciale obsequium Deo præstandum, quantò magis eius executionem differt, tantò maiorem obsequij Deo promissi veluti partem aufert: quod non eodem modo in alijs votis, v.g.

peregri

peregrinandi, jeiunandi, &c. hæc enim tametsi differantur, integrè tamen impleri possunt.

Quæres 2. An quis possit voto suo alterum obligare? v. g. an parentes qui vovent filios statum religiosum amplexuros, voto suo filios ad statum illum amplectendum obligent? Respondetur negativè: quia obligatio voti, sicut & cuiuscunq; promissionis, ex propriæ voluntatis consensu nasci debet: unde sequitur quod non alium quàm ipsum voventem obliget: si tamen filij votum illud parentum approbent & ratum habeant, tunc ad illud implendum tenebuntur. Ita Suares lib. 4. de voto, cap. 9. Bonacina disp. 4. qu. 2. de voto, punct. 5. & alij.

3. Quæres. Quando in voti executione suboritur aliqua difficultas, qua ratione illius voti obligatio sit interpretanda? Respondetur spectandam in primis esse voventis intentionem, ex quâ vis omnis & modus obligationis nascitur. Quod si de illius intentione satis constet, verba quibus votum suum explicavit, erunt expendenda, & secundùm magis communem significationem erunt accipienda, juxta illud Deut. 23. Facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore locutus es. Quod si neque intentio voventis, neque illius verba rationem voti satis explicent, spectanda erit ipsius voti materia, & secundùm eius naturam ac conditionem votum erit exequendum: exem. gr. qui vovit certa die se jeiunaturum, votum exequi debet secundùm formam jeiunij Ecclesiastici: ita ut abstineat à carnibus, & unicâ refectione contentus sit: qui vovit se recitaturũ Rosarium, debet illud piè & attentè recitare: quia scilicet talis est ratio & conditio jeiunij & orationis. Ita Suares supr. cap. 7. Valentia disp. 6. qu. 6 de voto, puncto 4. & alij.

Quod spectat ad secundùm, quatuor præsertim modis obligationem voti cessare Doctores asserunt.

4. Primus est, quando talis & tanta rerum mutatio accidit, quæ si ab initio prævisa fuisset, votum illud in tali casu emissum non fuisset. Ita Navarrus, Suares & alij,

 quos

quos citat & ſequitur Bonacina diſp. 4. quæſt. 2. de voto pun. 7. e. g. ſi quis voveat ſe jeiunaturum omnibus ie-bus Veneris, illique ſuperveniat ægritudo talis, quæ ab obſervatione jeiunii Eccleſiaſtici excuſaret; tunc non cen-ſebitur ad ieiunium illud ſervandum obligari.

Secundus eſt, quandò votum irritatur & reſcinditur, ut quando Superior irritat votum Religioſi ſibi ſubditi, tutor pupilli, vir uxoris: tunc enim ceſſat obligatio, eiuſ-modi voti adimplendi, ut paragrapho præcedenti expli-catum eſt.

Tertius. quando Superioris authoritate cum vovente ſuper voto diſpenſatur. Quod ut faciliùs intelligatur, ob-ſervandum èſt ex Navarro cap. 12. n. 65. hanc eſſe diffe-rentiam inter diſpenſationem & irritationem voti, quod diſpenſatio propriè ſpectet ad poteſtatem ſpiritualem & ut valida ſit, cauſam aliquam legitimam requirat; irri-tatio verò pertineat ad poteſtatem dominativam, ſive ſpiritualis illa ſit, ſive naturalis vel politica; neque ad hoc ut valida ſit, ullam aliam cauſam requiri, præter voluntatem Superioris.

5. Hâc obſervatione ſuppoſitâ, certum eſt extare in Ec-cleſia veram & legitimam poteſtatem diſpenſandi in vo-tis, & aliis obligationibus, quibus homo erga Deum ob-ſtrictus tenetur, ut docet S. Thomas art. 10. & 12 & conſtat tùm ex illimitata poteſtate ſolvendi à Chriſto Do-mino Eccleſiæ conceſsâ, S. Matth. 16. tùm ex eiuſdem Eccleſiæ perpetuâ praxi.

Neque dicas obligationem ad vota ſervanda eſſe juris divini, proindèque Eccleſiam diſpenſare non poſſe ut vota non impleantur; ſicut nec diſpenſare poteſt ut liæ legis divinæ præcepta non ſerventur. Reſpondetur enim cum S. Doctore art. 10. ad 2. per diſpenſationem non dari licentiam, ut quis votum ſuum tranſgrediatur: ſed authoritate legitimâ Superioris diſpenſantis fieri, ut hoc quod continebatur ſub voto, ampliùs ſub illo non conti-neatur; in quantum determinatur non eſſe congrua materiam voti.

Certum

Certum est præterea ex eodem S. Doctore sup. & aliis [c]ommuniter Theologis, potestatem dispensandi in votis [ju]re ordinario, competere solis Ecclesiæ Prælatis, jurisdi[ct]ionem in foro exteriori habentibus; proindeque Roma[n]um Pontificem, utpote supremum Ecclesiæ Rectorem, [in] quibuslibet fidelium votis, sive simplicibus, sive sole[m]nibus, dispensare posse, ut docent S. Antoninus 3. part. [ti]t. 22. cap. 7. Henricus Gandavensis quodlib. 5 qu. 28. [R]ichardus in 4. dist. 38. art. 9. quæst. 1. Durandus eâdem [di]st. quæst. 2. Maior ibid. quæst. 3. Navarr. cap. 12. n. 65. [&] plures alij, quos citat & sequitur Lessius lib. 2. cap. [4]0. dub. 19.

[1]6. Quod spectat ad Episcopos, certum est etiam illos [in] omnibus votis subditorum suorum dispensare posse, si [q]uinque tantummodò excipiantur, nimirùm perpetuæ [c]ontinentiæ, religionis, peregrinationis Hierosolymitanæ, [v]el ad limina Apostolorum Romam, vel ad S. Jacobum [C]ompostellam, ut observat Navarrus suprà: unde patet [E]piscopum dispensare posse in voto castitatis non perpe[tu]æ, & in voto non nubendi, quod differt à voto perpe[tu]æ castitatis, cùm per fornicationem non violetur: item [in] voto suscipiendi sacros Ordines, quod differt etiam à [v]oto perpetuæ castitatis. quod est illi tantummodò anne[xu]m. Addit Lessius sup. dub. 18. & plurimorum Theo[lo]gorum authoritate probat Episcopum dispensare posse [in] quibusdam voti reservati conditionibus: exempli gra[tia], [si] quis vovit ingredi religionem strictam, potest dispensa[re] ut ingrediatur laxiorem: item ut professus in arctiore, [tr]anseat ad laxiorem, nisi fortasse obstet statutum aliquod [pe]culiare a Summo Pontifice confirmatum: similiter [po]sse dispensare cum eo, qui emisso perpetuæ castitatis [vo]to matrimonium contraxit & consummavit, ut stante [ill]i matrimonio petere possit debitum. Toletus lib. 4. [ca]p. 18. etiam existimat quinque illa vota tunc solùm [ce]nseri Summo Pontifici reservata, cùm absoluta sunt; [qu]ando verò sub conditione aliqua edita sunt Episcopum

ab illis dispensare posse: ubi etiam rectè observat, neque Summum Pontificem, neque Episcopos, aut quosvis alios Superiores posse sine justâ & rationabili causâ in votis dispensare, aliàs dispensatio non modò illicita: sed etiam invalida foret, quod etiam docet Navarrus & plures alij apud Laymann. tract. 4. de voto cap. 8. potestas enim spiritualis non in destructionē, sed in ædificationem à Christo Domino Ecclesiæ Prælatis collata est.

7. Cæterùm justæ causæ dispensandi in votis ex quadruplici præsertim capite repeti debent, ut observat idem Laymannus ibidem. Primò ex ipso actu vovendi: ut si quis absque perfectâ deliberatione ex quadam præcipitatione, vel animi levitate aliquid voverit, ut habetur ex cap. 2. de voto. Secundò, ex materiâ voti; si nimirùm spectatâ corporis constitutione, animi imbecillitate, & alijs similibus dispositionibus, dispensatio voti in maiorem ipsius voventis utilitatem spiritualem (quæ præsertim hic spectanda est,) cessura videatur. Tertiò, ex difficultate adimplendi postea superveniente, vel ante non prævisâ. Quartò denique, ex aliqua necessitate notabili, vel utilitate magna Reipublicæ, aut etiam familiæ, ut si quis longam vovisset peregrinationem, cùm præstaret illum Reipublicæ regendæ aut gubernandæ familiæ potius interesse. Quo verò maius seu dignius est votum, eo etiam maior & gravior causâ requiritur, ut licitè & validè super illo dispensari possit: & ut plurimum ad maiorem cautelam consultum est, pium aliquod opus per modum cuiusdam compensationis iniungere illi, cum quo dispensatur.

Quæres, an sicut Prælatus cum subditis, sic etiam possit secum in propriis votis dispensare. Respondetur posse indirectè, dando alicui ex subditis potestatem secum dispensandi; sicut Sacerdoti sibi subdito dare potest facultatem, quâ ipsum à peccatis sibi reservatis absolvat. Addit Lessius sup. dub. 17. posse illum etiam directè secum in votis ex causâ justâ dispensare, probatque ex eo, quod secundum doctrinam S. Thomæ, quam ibidem citat, possit sibi ipsi dare Indulgentias.

Quartus

8. Quartus denique modus, quo cessare potest vel obligatio, est per ipsius voti commutationem: circa quam [dicimus] primò posse voventem propriâ suâ authoritate [v]otum suum commutare in id quod spectatis omnibus [m]elius est & Deo acceptius, dummodò tamen votum [il]lud non sit Summo Pontifici reservatum. Ita Sotus, Sua[r]es, Azorius, & alij, quos citat & sequitur Laymannus [su]pr. cap. 8. & constat ex capite primo de voto, & ex cap. [P]ervenit, de jureiurando; ubi dicitur quod Promissum [n]on infringit qui illud in melius commutat. Imò docet [S.] Thomas vota quæcumque, etiam Summo Pontifici re[s]ervata, propriâ cuiusque authoritate commutari posse in [v]ota illa, quæ in professione religiosa emittuntur: quod [e]xpressè declaravit Alexander III. capite Scriptura, de voto, ubi dicit quod, Reus fracti voti non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam Religionis observantiam noscitur commutare. Rationem hanc affert S. Doctor art. 12. ad 1. quod alia omnia vota sunt quarumdam particularium operum; sed per Religiosam professionem homo totam vitam suam Dei obsequio deputat; particulare autem in universali includitur.

Dicimus 2. Commutationem voti in aliud opus æquale propriæ voventis arbitrio fieri non posse. Ita Suares & alij apud Laymannum supr. cap. 8. Ratio est, quia non potest alius pro alio solvi, nòn consentiente promissario: atqui Deus non videtur consentire, ut ab obsequio sibi per votum promisso ad libitum voventis recedatur, nisi causa aliqua justa urgeat, cuius cognitio ad Superiorem pertinet: vel nisi obsequium aliquod evidenter melius ipsi exhibeatur: tunc enim promissionem non violat, sed auctiorem reddit.

Dicimus 3. Illi, cui jure ordinario, vel per delegationem competit facultas dispensandi in votis, cōpetere etiam facultatem eadem voti commutandi; quia juxta regulam juris, reg. 53. in 6. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus: et plus est posse dispensare in voto, quam illud commutare.

9. Quæres, utrùm ad commutationem votorum validè & licitè faciendam, causa aliqua requiratur, sicut suprà requiri diximus ad dispensationem. Respondetur nullam requiri quando commutatio fit in aliquid melius, ut docet Navarrus capite 12. num. 63. Si verò fiat in æquale vel minus, existimat Suares lib. 6. de voto, cap. 19. causam aliquam rationabilem requiri, non tantùm ut licitè, sed etiam ut valida sit comutatio: sufficere autem arbitratur Laymannus, si is qui vovit, voti sui commutationem instanter petat: tùm enim idonea ratio adesse videtur, ut eius fragilitati condescendatur: quo maiore cum solatio & animi alacritate voti sui debitum in alia materia, ad quam magis affectus sit, exolvat.

Cæterùm quæ de voti irritatione, dispensatione, &c. hactenùs dicta sunt, similiter de iuramenti irritatione, dispensatione, &c. intelligenda esse docet & fusè explicat Laymannus 11. & iur. cap. 11.

§ V.

Quot modis peccetur in secundum Decalogi Præceptum.

1. Contra secundum Decalogi præceptum peccant illi, qui juramento falsum asseverant, scientes aut existimantes esse falsum, aut dubitantes num sit verum, sive id contingat in re levi aut gravi, sive jocandi, aut se excusandi gratiâ id faciant: & qui se periculo falsum jurandi exponunt: aut qui advertentes ex prava jurandi consuetudine se frequenter jurare falsum, de emendatione non curant.

Item qui juramento pollicentur se aliquid facturos, quod tamen non intendunt; aut qui, postquam se juramento obstrinxerunt ad aliquid faciendum, illud adimplere nolunt, vel qui iurant de re aliqua mala facienda.

Peccant etiam contra hoc præceptum, qui verum quidem iurant, sed absque necessitate, vel in re levis momenti,

enti, & hoc peccatum, ut docet Toletus plerumque ntingere potest in illis, qui quacunque datâ occasione orandum Dei nomen irreverenter, & non sine aliquo ntemptu rebus ludicris & frivolis interponunt, vel se res levissimas dæmoni devovent, aut alia juramen- exec atorio utuntur.

2. Peccant præterea illi, qui blaspehmias in Deum vel nctos proferunt, illos injuriosè & contumeliosè nomi- unt: illis detrahunt, maledicunt, aut imprecantur: qui on minùs impiè quàm irreverenter quibuslibet rebus, iam aliquando turpibus aut nefarijs, corpus, caput & nguinem Dei interponunt.

Peccant denique, qui vovent aliquod malum, vel ali- uod bonum, sed malo & perverso fine, item qui verum dimplere omittunt. aut illius executionem sine ulla ne- essitate vel causa differunt: qui vota realia illius, cuius xceperunt hæreditatem, adimplere non curant; qui alios ad vovendum vi, metu, vel dolo inducunt: qui voti di- pensationem obtentu causæ alicuius falsæ impetrare ituntur.

SECTIO III.

Explicatur tertium Decalogi Praceptum.

Memento ut diem Sabbati sanctifices.

HOc tertium Decalogi Præceptum, ut asserit S. Do- ctor qu. 121. art. 4. ad 2. partim morale est, par- im cæremoniale: morale quidem, quatenùs per illud præcipitur, ut homo, sepositis aliis temporalibus negotiis aliquod vitæ suæ tempus divino cultui religiosisque exer- citiis deputet: cæremoniale verò, quatenùs dies Sabbati designatur, in quo corporalia opera intermittere, & soli Deo eiusque cultui vacare jubetur: idque tùm in memo- riam beneficij creationis, Deus enim universum mundum sex diebus perfecit, & septimo die ab operibus quievit:

tum

tum etiam in figuram Christi Domini, peracto Redemptionis opere, toto æternitatis beata Sabbato quieturi.

Inquantum morale est, omnes semper & eodem modo obligat, cum ut ait S. Doctor sup. ab ipsa lege divina naturali derivetur: in quantum vero cæremoniale, morte Christi Domini antiquatum est, ut declaratur in Catechismo Romano part. 3. cap 4. ubi dicitur Apostolos ex septem Hebdomadæ diebus, illum, qui primus est, loco septimi subrogasse: & divino cultui in memoriam Dominicæ Resurrectionis consecrasse, illumque diem idcirco Dominicum vocatum fuisse. præter quem, aliæ variæ observatione ac cultu observandæ Festivitates in honorem Christi Domini, & Sanctorum eius institutæ sunt, partim Summorum Pontificum decretis. de quibus speciatim agit Suares lib. 1. de Festis cap 5. & sequ. partim Episcoporum statutis populos sibi subditos obligantibus, ut habetur cap. ult. de Feriis, & in Concilio Trident. sess. 25. cap. 12. de reformat. partim etiam consuetudine, Episcoporum consensu expresso vel tacito approbata.

§ I.

Quænam requirantur ad Festorum dierum sanctificationem.

I. DUo præsertim requiruntur ad sanctificationem dierum Festorum. Primum est, ut ab operibus servilibus abstineatur: id est ab illis operibus ignobilioribus, quæ ipsius corporis commoditatibus inserviunt, qualia sunt arare, fabricare, sutoriam, vel tonsoriam aut alias eiusmodi artes mechanicas exercere. Id constat ex variis Conciliorum, Pontificumque decretis, quorum unum aut alterum hic apponemus. In Concil. Rom. sub Eugenio II. apud Antonium Augustinum lib. 20. tit. 9. cap. 1. hæc habentur: Constat omnes omninò observare, ut die Dominico nullas audeant operationes, merca-

nesqu

ſque peragere, præterquam in cibarijs rebus; ita ut liberè poſſint, ac debitè, in eo, ſecundum poſſibilitatem omnes ad Eccleſiam concurrere, &c. qui vero ruſtica opera die Dominico agere præſumpſerit, contra divina præcepta egiſſe non dubitet. Et apud S. Gregorium lib. 11. Epiſt. 3. Dominico verò die à labore terreno ceſſandum eſt, atque omnimodò orationibus inſiſtendum; ut quod negligenter per ſex dies agitur, per diem Reſurrectionis Dominicæ precibus expietur.

Operibus ſervilibus junguntur duo alia operum genera, quæ licet minimè ſervilia ſint, diebus tamen Dominicis & Feſtivis Eccleſiaſtico jure prohibentur, eo quod animum temporalibus rebus magnoperè applicent, nimiumque à divino cultu abſtrahant; mercatus ſcilicet, id eſt mercium emptiones & forenſes ac judiciales actus. Id ſimiliter conſtat ex varijs Conciliorum Pontificumque ſanctionibus, ac nominatim ex Concilio pariſienſi ſub Gregorio IV. circa annum Domini 829. celebrato, cap. 50. ubi hæc habentur: Imperialis celſitudo flagitanda, ut eius à Deo ordinata poteſtas cunctis metum incutiat, ne in hâc ſacrâ & venerabili die (Dominicâ ſcilicet) mercatus, & placita, & ruralia quæcunque opera facere præſumant: et in Concilio Arelatino ſub Carolo Magno cap. 16. prohibetur: Ne in Dominicis diebus publica mercata, neq; cauſationes diſceptationeſque exerceantur.

2. Dubitatur autem apud Theologos de quibuſdam operibus, an ſervilia ſint, proindeque an diebus Feſtivis ſint prohibita: de quibus breviter dicimus ſecundum Navarrum cap. 13. & ſequenti; Azorium cap. 27. qu. 4. Suarem lib. 2. de Feſtis cap. 24. & alios, non eſſe opus ſervile, nec prohibitum diebus Feſtivis iter facere, ſcribere, venari recreationis cauſa: quod & de piſcatione & pictura ſimiliter dici poteſt: quamvis quidam Doctores, ut Sylveſter verb. Dominica, Angelus V. Feriæ, & quidam alij meritò dubitent, an tranſcribere aut pingere lucri & quæſtûs cauſa, eademque ratione piſcationi aut venationi vaca-

ni vacare diebus Festivis licitum sit: cùm eiusmodi operа mercenariorum & servorum propria sint, quando principaliter fiunt ob quæstum: ac proinde servilia censeri possint: quare tutius est ab illis abstinere.

Docet autem Navarrus supra ex S. Doctore sup. art. 4. ad 3. sex operum genera licitè diebus Festivis exerceri posse. Primò, ea, quibus in divino cultu obsequium aliquod exhibetur. Secundò, illa, quibus spiritualia exercentur, qualia sunt docere verbo vel scripto. Tertiò, quæ sunt necessaria ad salutem propriam, sive animæ, sive corporis. Quartò, quæ ad salutem proximi spiritualem vel corporalem similiter necessaria sunt. Quintò, quæ ad vitandum damnum sibi, vel proximo imminens, sunt necessaria. Sextò, denique, quæ ad ciborum præparationem requiruntur.

3. Et generatim loquendo, quæcumque opera etiam servilia, licita redduntur ratione alicuius urgentis necessitatis, sive publicæ, ut dicitur capite Licet de Feriis, vel privatæ, ut cùm tempore messis segetes ob pluviam superventuram exportantur, vel simile opus sit ad grave aliquod damnum evitandum: quâ etiam ratione pauperes artifices interdum licitè diebus Festis laborare possint, dummodò absit scandalum, si aliter familiæ suæ ea, quæ ad victum necessaria sunt, nullatenùs subministrare queant; quanquam in ijs casibus tutius semper sit adire superiorem, putâ Episcopum, aut in eius absentiâ Parochum, & ab illo licentiam postulare. Similiter opera servilia licita fiunt, quando pietatis aut religionis causâ exercentur, ut si Altaria ornanda sint, aut præparanda ea, quæ ad exequias requiruntur: quæ tamen, si antecedente die commodè peragi possent, in diem Festum non essent differenda. Consvetudo etiam legitimè præscripta, & à Superioribus minimè improbata in quibusdam operibus alias prohibitis, à peccato excusat: v. g. nundinis publicis, aliisque similibus casibus, ut observat Toletus libro 4. cap. 4. 25.

Porr-

Porrò in huius præcepti transgressione materiæ levitas
eccato saltem mortali excusare potest, v. g. si quis ser-
i alicui operi brevi spatio incumbat, purâ unius horæ
n censebitur, secluso tamen scandalo, peccati mortalis
atum incurrere, ut docet Suares lib. 2. de Festis cap. 21.

4. Observandum est tamen multa esse opera, quæ
amvis servilia non sint, diebus tamen Festis illicita cen-
itur propter temporis excessum, quod in illis impen-
ur: quâ ratione dierum illorum sanctificationi omninò
dentur opposita: quis enim à peccato excusare possit
s, qui ludis, choreis, comessationibus, venationibus,
goriis sæcularibus, aliisque similibus rebus totos dies
stos transigunt? unde meritò conqueritur S. Cyrillus
exandrinus lib. 8. in S. Joan. cap. 5. Quam plurimos
hristianorum diebus Festis aut ludis illiberalibus,
t crapulæ, choreis, aut aliis mundi vanitatibus deditos,
um Deo obsequium diligentiùs exhibere, cùm Templa
Dei frequentare, orationibus insistere, atque Ecclesiastico
fficio interesse deberent; tunc maximè Deum suis disso-
tissimis moribus irritare. Idne est, ô Christiani, cele-
are diem festum, indulgere ventri, & inconcessis volu-
atibus habenas laxare? &c. Diebus ad exercenda servi-
i opera concessis unusquisque suo intentus est operi,
abstinet à crapula, ludis, & vanitatibus: diebus autem
stis passim concurritur ad cauponam, ad lùdos: ad spe-
acula, & choreas, in irrisionem divini nominis; & dici
rævaricationem.

Quamvis autem honesta aliqua & moderata recreatio
stis diebus post persoluta religionis officia minimè pro-
ibeatur; ita tamen, inquit S. Chrysostomus hom: 8. de
sur. Sanctorum dierum festivitas agi debet, ut relaxa-
ne corporum puritas non corrumpatur animorum, sed
tiùs abstinentes ab omni luxu, ebrietate, lascivia, dan-
operam sobriæ remissioni & sanctæ sinceritati, id effi-
re tentemus; ut quidquid tunc corporali abstinentia
n adipiscimur, mentium puritate quæramus.

Secun-

5. Secundum, quod ad sanctificationem Festorum di-rum requiritur, est ut dies illi cultui divino, aliisque p-operibus impendantur. Præ cæteris autem religionis pietatis exercitiis, quæ ad debitam Festorum celebratio-nem pertinent, unum præsertim iniungitur, nimirùm diebus Dominicis & Festivis, omnes & singuli fideles usum rationis habentes Sanctissimo Missæ Sacrificio intersint, cùm ea devotione & attentione quæ tantum mysterium decet. Hoc præceptum Ecclesiasticum expressum habetur cap. Si quis etiam, & cap. Omnes fideles, & cap. Missas de consecr. & satis constat ex universali & continuâ Ecclesiæ praxi.

Ad hoc verò ut quis huic præcepto satisfaciat duo præsertim requiruntur. Primum est, ut corpore sit præsens & mente in Deum attentus: qui enim sciens in aliquâ Ecclesiâ Missam celebrari, domi se contineret, mentemque solam circa mysteria Missæ applicaret, huic præcepto non satisfaceret: sicut nec ille, qui corpore quidem præsens esset; sed animo vanis cogitationibus per notabilem aliquam Missæ partem deliberatè distraheretur. Non est verò necessarium (ut rectè observat Tolet. lib. 6. cap. 6.) auribus audire, vel intellectu percipere ea quæ in Missa dicuntur, vel Sacerdotem celebrantem oculis videre, sed moralis præsentia corporis, & virtualis saltem attentio mentis sufficit.

Potest etiam quis, ut docet idem Toletus & alij plures Theologi, eo tempore, quo Missæ interesse tenetur, simul recitare horas canonicas, precesque aliquas ad quas obligatur & utrique obligationi simul satisfacere; dummodò, ut monet Navarrus cap. 12. nu. 8. ita preces illas recitet; ut attentionem auditioni Missæ necessariam non omittat, sciatque & velit Missam audire, & saltem virtualiter huius Sacrificij oblatione Deum colere.

6. Quæres, an qui, dum Missa celebratur, peccata sua cōfitetur, illius audiendi præcepto satisfaciat? Respon. quòd, quamvis Suares & Azorius, quos citat Bon-

tu. de Missa pun. 11. existiment non satisfacere, nihilominus probabilissimè dici potest eos, qui tempore Missæ, præsertim solemnioris, parochialis v. g. per aliquod breve temporis intervallum confessioni faciendæ incumbunt, præcepto Missæ audiendæ satisfacere; tum quia in illo pœnitentiæ actu plurium aliarum virtutum actus, puta contritionis, humilitatis, boni propositi, &c. exercentur, qui ex se nihil obstant, imò plurimum conferunt ad hoc, ut quis devotè Sacrificio Missæ intersit? tum etiam quia communis usus & praxis ita obtinuisse videtur; in Ecclesiis siquidem parochialibus, illis præsertim, in quibus una tantùm aut altera Missa celebrari solet, (quod in vicis & pagis frequens est) solent ut plurimum confiteri pœnitentes, interim dum Missa cui intersunt celebratur: nec ullus adhuc Episcopus aut Superior id prohibuit.

Secundum, quod requiritur, est ut Missa integra audiatur, saltem usque ad Sacerdotis benedictionem, juxta Canonem 47. Concilij Agathensis, & cap. Cum ad celebrandas; de consecr. dist. 1. qui enim partem aliquam Missæ prætermittit absque justâ causâ, peccat; venialiter quidem, si pars sit exigua; mortaliter verò, si sit notabilis, ut docet Navarrus cap. 21. nu. 1. & 2. disp. quæst. 1. de Missa pen. 11.

7. Quænam autem sit notabilis pars Missæ, quam proinde omittere sit peccatum mortale; Navarrus, Suares, Toletus, quos citat & sequitur Bonacina, existimant illam Missæ partem, quæ à principio usque ad Epistolam inclusivè protendit, esse notabilem, nec sine peccato mortali omitti posse: Sylvester tamen: Koninchus & Azorius ab eodem citati, partem illam notabilem extendunt usque ad initium Evangelij. Addit Toletus lib. 6. cap. 9. ex Navarro, & aliis, posse utcùnque huic præcepto satisfieri, si quis partem aliquam Missæ ab uno Sacerdote deinde item alteram audiat ab alio; quod quamvis ipsi probabile videatur, rectè tamen monet consultius esse & tutius integram unius Sacerdotis Missam audire. Obser-

vat eti-

vat etiam ibidem, nullam esse obligationem, ne q[uidem] in die Natalis Domini plures Missas audire, sed [unam] sufficere ad hoc ut præcepto satisfaciat.

Porrò à præcepto Ecclesiastico Missam diebus Fe[stis] audiendi excusat impotentia sive physica, sive mo[ralis]. Impotentiam physicam dicimus, cùm quis nullo [mo]do id potest: puta cùm est in carcere detentus, vel lect[o] ægritudinem affixus, aut navigat in mari, &c. nam [ju]xta regulam juris 9. Ad impossibile nemo potest ob[li]gari. Per impotentiam verò moralem intelligimus, q[uan]do quis nonnisi cum sumâ difficultate aut gravi detr[imen]to, spirituali aut temporali, proprio vel alieno, M[issam] audire potest: ut si quis timeat, ne adeundo Eccl[esiam] ab hostibus in via occidatur, vel si domum deserat [ne] furibus expiletur: vel si infirmum solum relinqu[at, ne] grave aliquod incommodum patiatur. Ita Nava[rrus], Suares, & alii apud Bonacinam disp. 44. quæst. u[lt. de] Missæ Sacrificio punct. ult. apud quem plurimi alii [simi]les casus videri possunt.

§. II.

Quot modis peccetur in tertiam Decalogi præce[ptum].

I. PEccant in primis, qui diebus Festis contra Ec[cle]siæ prohibitionem opera servilia absque ullâ cau[sâ le]gitimâ exercent, qui alios ad id cogunt vel inducunt. Pe[c]cant etiam Superiores politici, qui diebus festis sib[i sub]ditos operibus illis servilibus vacare permittunt.

Item qui diebus festis, citra necessitatem, vendun[t ali]quid aut emunt, præsertim si in emptione illâ aut v[endi]tione tempus aliquod notabile insumatur: qui diebu[s festis] officinas apertas tenent, aut merces vendendas exp[onunt].

Peccant Judices & illorum Officiales, si nullâ ur[gente] necessitate, diebus festis, citationes, testium juridic[as au]ditiones, & alias judiciales actiones exercent: Ite[m qui] totos dies festos, aut maximam & præcipuam ill[orum] partem, aleis, choreis, comessationibus, & aliis vani[s ac] profanis actionibus impendunt. 2. Pe-

2. Peccant, qui diebus festis Missam audire omittunt, vel illam integram non audiunt, vel qui audiunt quidem, sed sine attentione ac per illius partem aliquam notabilem vanis confabulationibus aut superfluis cogitationibus deliberatè distrahuntur.

Peccant denique Patresfamilias, aliique Superiores, qui à filiis & subditis Missam diebus festis audiri non curant, aut eos talibus occupationibus detinent, ex quibus fit ut Missam audire non possint.

SECTIO IV.

Explicatur quartum Decalogi Præceptum.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, &c.

CUm juxta doctrinam S. Thomæ 2. 2. qu. 33. art. 2. ad 2. præcepta quæ pertinent ad officia charitatis proximo impendenda ad hoc quartum Decalogi præceptum reducantur: idcirco, antequam explicemus particularia illa officia, quibus erga Parentes & alios Superiores obstringimur, videtur doctrinæ ordo, quem etiam Navarrus secutus est, postulare, ut priùs de ipsa charitate Proximi, illiusque generalibus præceptis & obligationibus tractemus; quod ut distinctius exequamur, tria præsertim hic explicanda sunt. Primò, quænam personæ sint ex charitate diligendæ. Secundò, quis ordo sit in illa dilectione servandus. Tertiò, quinam sint actus charitatis & quo tempore ad illos exercendos obligemur. Exinde ipsius quarti præcepti specialem obligationem aggrediemur: & investigabimus quænam personæ, patris ac matris nomine designentur, & quem honorem illis impendere debeamus.

§. I.

Quænam personæ sint ex charitate diligendæ.

DOcet S. Thomas qu. 23 art. 22. quatuor præsertim esse ex charitate diligenda, juxta mentem S. Augustini

stini lib. 1. de doctr. Christ. cap. Unum, quod supra nos est, scilicet Deum: alterum, quod nos sumus: tertium, quod iuxta nos est, scilicet proximum: quartum, quod infra nos est, scilicet proprium corpus. Atqui in primis de dilectione ipsius Dei, sectione 1. egimus. Quod vero spectat ad dilectionem illam, qua nos ipsos ex charitate diligere tenemur, docet S. Thomas art. 4. quòd cùm charitas, qua Deum diligimus, etiam ad ea, quæ ipsius sunt, debeat extendi: cùmque iuxta Apostolum ad Rom. 14. Nemo nostrum sibi vivat, nemo sibi moriatur: sed vivimus, sive morimur, Domini sumus: & quidem tot titulis, quot in eius divinitate perfectiones fulgent, quot ab eius bonitate beneficia in nos effluunt: Ideò unusquisque se ipsum; non propter se, sed propter Deum, aliquid ipsius Dei, debet ex charitate diligere.

2. Quod spectat ad corpus nostrum, idem S. Doctor art. 5. dicit illud duobus modis considerari posse, vel secundùm eius naturam, vel secundùm infectionem culpæ, & corruptionem pœnæ. Cùm igitur natura eius Deo sit, possimusque uti corpore nostro ad ipsius Dei obsequium, & ut loquitur Apostolus Rom. 5. Exhibete membra nostra, arma iustitiæ Deo; eâ ratione debemus etiam corpus nostrum diligere. Sed infectionem culpæ aut corruptionem pœnæ in corpore nostro nullatenus diligere aut fovere debemus, imò potius ex verò charitatis affectu amovere: unde intelligitur quo sensu dixit Apostolus Coloss. 3. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, &c.

Quod denique spectat ad proximum, quem ex charitate diligere debemus, S. Doctor ab illâ proximi denominatione excludit in primis creaturas rationis expertes, quæ sunt incapaces beatudinis supernaturalis, in cuius communicatione charitas fundari debet: Excludit deinde damnatos & dæmones; quia ipsis bonum æternæ vitæ optare non possumus, cùm ipsis illud Deus nos velit, imò contrarium pro totâ æternitate decreverit.

Non-

Nomine igitur proximi S. Doctor art. 6. 8. & 10. affe-
significari Sanctos Angelos & homines, sive beatos,
: viatores, sive peccatores, sive iustos, amicos, sive
micos: quos quidem ita ex charitate diligendos esse
it, ut eos nunquam actu ipsi charitati contrario, odio
icet, prosequamur; neque ullum eorum ab illâ ge-
alitate dilectionis proximi excludamus, & præterea
ecundùm animi dispositionem semper parati simus,
ritatis actus, sive internos elicere, sive externos exer-
e erga quoscunque, etiam peccatores aut inimicos quo-
cunque id ex divinæ legis præscripto faciendum esse
ois innotescet.

3. Quod autem spectat ad inimicos, in quibus est spe-
lis difficultas, certum est illos ex charitate propter
um esse diligendos: quod expressè præcepit Christus
ominus S. Matth. 5. Ego autem dico vobis, diligite ini-
cos vestros: illisque dilectionis signa generalia exhi-
nda, quæ communiter alijs eiusdem conditionis ho-
nibus, nos æquè attingentibus, exhibere solemus, &
casu extremæ vel gravis necessitatis illis æquè ac alijs
xilia & beneficia præstanda: quod etiam iussit Chri-
s Dominus, cùm dixit: Benefacite ijs, qui oderunt
s. Imò etiam injuria ab eis accepta propter Deum
s est condonanda. SS. Mat. 6. si enim (ut dixit Chri
s Dominus:) Non dimiseritis hominibus, nec Pater
ter cælestis dimittet vobis peccata vestra, &c. 18. dicit
donationem illam, non solùm exteriùs, sed ex inte-
ri cordis affectu esse præstandam. Quod si actio iniu-
um civilis aut criminalis ab eo, qui damnum aut læ-
nem passus est, instituatur, sicut id jure potest, sic ex
o & vindictæ appetitu facere non debet: sed civilem
dem, eo tantùm fine, ut damnum illatum compense-
: criminalem verò, ex amore justitiæ, aut alicuius al-
us virtutis motivo, ut Richardus, Gabriel, Navarrus,
lij apud Laymann. tract. 3. de char. cap. 4. non verò
motu odij, aut appetitu vindictæ.

Quamvis autem hæc ita se habeant, certum est nihilominùs licitum esse & honestum, in peccatoribus & inimicis odisse ac detestari peccatum, illudque per emendationem tollere; si id jure possumus; vel optare ut à Deo aut à Superioribus puniatur, unde Apostolus licitè optabat Gal. 5. Utinam abscindantur qui vos conturbant. Quin & de eiusmodi punitione lætari possumus, quatenùs per illam tollitur malum peccati; & è contrario tristari, si peccatorum pravos conatus prosperari videamus: quod optimè explicat Sanctus Greg. lib. 22. Mor cap. 11. his verbis: Evenire plerumque solet, ut non amissa charitate & inimici nos ruina lætificet, & rursus eius gloria sine invidiæ culpa contristet: cùm & ruente eo quosdam benè erigi credimus, & eo proficiente, quosdam iniustè opprimi formidamus.

§ II.

Quis ordo in charitate servandus sit.

I. Certum est ordinem aliquem in dilectione charitatis esse servandum, ut docet & probat S. Thomas q. 26. art. 1. 2. & 3. Hic autem ordo, ut idem explicat exigit à nobis ut Deum amore appretiativo plusquam res alias quascunque, absque ulla comparatione aut exceptione, diligamus: tùm ut post Deum nos ipsos, et inde proximos nostros; ac ultimo loco corpus nostrum eadem charitatis dilectione complectamur.

Cùm autem diligere nihil aliud sit quam bonum velle, sintque tria præcipua bonorum genera, quæ nobis ipsis vel proximis velle possumus: spiritualia scilicet, ut gratiam, virtutes, gloriam, &c. corporalia, ut vitam & sanitatem corporis, &c. exteriora denique, ut famam, divitias, &c. ordo charitatis supra relatus postulat, ut post Deum (de cuius dilectione iam supra egimus) quisque primò seipsum diligat, quoad bona spiritualia; deinde proximum quoad eadem bona spiritualia: postea seipsum

quoad

ad bona corporalia, & exinde proximum quoad ea-
n bona corporalia, & sic deinceps seipsum & proxi-
m, quoad alia bona exteriora. Ita S. Thomas per to-
a quæst. 26. ubi id fusè explicat.

2. Unde sequitur 1. nunquam licitum esse, cuiusvis
ni alijs procurandi prætextu, spiritualem aliquam ani-
jacturam per peccatum quantumvis exiguum delibe-
è incurrere. Quid enim prodest homini: ait Christus
minus S. Matth. 8. Si universum mundum lucretur,
mæ verò suæ detrimentum patiatur? & cap. 22, ponit
ectionem suiipsius, tanquam regulam & normam di-
tionis proximi: Diliges proximum tuum sicut teipsum.
ula autem. ut docet S. Thomas art. 4. prior & potior
quàm regulatum.

Sequitur 2. quoad alia bona corporalia & exteriora,
teris paribus, unumquemque debere magis seipsum
igere quâm proximum: unde, ut ait S. August. lib. de
endacio cap. 6. Si quis exponat vitam corporalem pro-
iam pro vita corporali alterius, iam non diligit pro-
num sicut seipsum, sed plusquàm seipsum: quod, ut
stea subjungit, Sanæ doctrinæ regulam excedit. Non
tamen contra hunc charitatis ordinem, si quis ex mo-
o alicuius virtutis, vitam propriam pro tuenda amicā
a exponeret, quod à S. Hieronymo in cap. 7. Mich.
S. Ambrosio lib. 3. de Officijs cap. 12. tanquam hone-
& perfectæ amicitiæ officium commendatur: & à
tiori posset, imò aliquandò deberet quis pro salute
nporali communitatis suæ, puta civitatis aut patriæ,
tam, & alia bona exteriora exponere; cùm rationis or-
postulet, ut pars pro suo toto periclitetur.

Sequitur 3. Si de bonis diversi generis agatur, tunc
num spirituale proximi, bono nostro corporali aut tem-
rali præferendum esse, ac proinde proximo versanti in
trema necessitate spirituali etiam cum certo propriæ
æ periculo, succurrendum esse; dummodò tamen pro-
bilis spes juvandi proximum affulgeat, Ita S. Thomas

quæst. 44. art. ult. ad 2. unde S. Joannes Epist. 1. cap.
Et nos debemus, inquit, pro fratribus animas pone

Et in extrema quidem ac moraliter insuperabili ne-
cessitate spirituali, tenetur quilibet Christianus huncce
ritatis ordinem servare, ut ex ante dictis constat, & etiam
docet S. Augustinus & post illum communiter omn
Theologi: Pastores autem & ij, quibus animarum cur
incumbit, subditis suis, non solùm in extrema, sed etiam
in gravi necessitate constitutis succurrere debent, etiam
cùm propriæ vitæ periculo, ut fusiùs docet & probat va-
rijsque exemplis illustrat Gregorius à Valentia disp.
quæst. 4. de ord. char. p. 4.

3. Quod autem spectat ad ordinem charitatis in pro-
ximorum dilectione servandum, certum est in primis
quotiescunque agitur de auxilio præstando in extrema vel
gravi necessitate corporali alicuius, ordinem charitati
postulare, ut personas nobis secundùm carnem magis con-
iunctas, alijs secundum carnem minùs coniunctis præfe-
ramus: unde sequitur patrem & matrem alijs omnibus
esse præferendos, exinde uxorem, postea filios, fratres
alios consanguineos, prout quisque illorum nobis secun-
dùm carnem coniunctior existit, ut docet S. Thomas art.
8. & sequent. & post illum Isambertus tract. de charit.
disput. ult, art. 2.

Quod si fiat comparatio eorum qui secundùm carnem
cum alijs qui secundùm spiritum nobis coniuncti sint
quamvis variæ sint Doctorum sententiæ, nec satis lu-
cidè constet quænam super hac quæstione fuerit nec S.
Doctoris, probabilissima tamen nobis videtur eorum sen-
tentia, qui asserunt, quod quamvis absolutè loquendo
illi qui sunt meliores & sanctiores, alijs minùs bonis &
sanctis obiectivè magis diligi debeant, id est amore ap-
probationis & complacentiæ, quo illorum virtutum &
sanctitatem magis æstimemus & amemus: appretiativè
tamen eos qui nobis secundùm carnē propinquiores sunt,
magis diligere debemus ijs qui nobis spiritualiter tantùm

sunt

t coniuncti. Ita Richardus, Bannes. & alij, quos citat sequitur Isambertus suprà.

Quod tamen non obstat quin amicum vel benefactorem insignem præferre interdum liceat aliquibus consanguineis, ut post Dominicum Bannem docet Valentia sup. n. 5. fieri etiam potest, ut aliquando causæ aliquæ rationi maximè consentaneæ occurrant, ob quas ordo charitatis supra relatus licitè ac honestè inverti possit, ut expressè docet S. Thom. q. 32. a. q. e. g. in favorem personæ bono publico maximè utilis.

§. III.

De actibus charitatis erga proximum, ac præsertim de eleemosyna corporali.

VArij sunt & multiplices actus charitatis erga proximum, quorum præcipuos enumerat S. Doctor quæst. 27. 28. & sequent. scilicet dilectionem, qua alteri per charitatem bonum volumus; beneficentiam, quâ bonum quod ei volumus, quantùm possumus, re ipsa illi tribuimus: gaudium, quo de illius bono, v. g. conversione à peccatis; profectu in virtute, &c. lætamur: pacem, quâ simul cum proximo conspiramus in ijs, quæ ad eius bonum spirituale conferunt: misericordiam, quâ eius miserijs tanquam nostris condolemus, eâsque, quantum possumus, sublevamus.

Sunt autem duo præcipui actus ipsius misericordiæ, de quibus Theologi fusiùs disputare solent, eleëmosyna scilicet & correctio fraterna.

Eleëmosyna, ut docet S. Thomas, quæst. 32. art. 1. est actus charitatis, quo quis propter Deum proximo indigenti subvenit. Cùm autem duplex indigentia reperiri possit in proximo: spiritualis scilicet ac corporalis: ideò etiam duplex eleëmosynæ species à S. Doctore art. 2. assignatur alia spiritualis, quâ indigentiæ spirituali succurritur, de qua paragrapho sequenti agemus: alia corporalis, quâ miseria & indigentia corporis sublevatur.

2. Circa hanc verò eleëmosynam corporalem, certum est illam esse, non solùm in consilio, sed etiam in præcepto, ut docet & probat S. Thomas art. 3. & apertè colligitur ex varijs Scripturæ locis. Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, manum egeno & pauperi non porrigebant. Et S. Matth. 25. Christus Dominus flammis æternis adjudicat eos qui misericordiæ opera exercere omiserunt. Idipsum SS. Patres unanimiter asserunt. S. Ambrosius lib. de Nabute, loquens de eleëmosyna: Debitum, inquit, reddis, non largiris indebitum: ideòque tibi dicit Scriptura: Inclina pauperi aurem tuam, & redde debitum tuum. S Basilius concione in illud divitis: Destruam horrea mea: dicit divitem illum non cogitasse de superfluo pauperibus erogando, nullamque præcepti divini habuisse rationem: S. Gregorius Nazianz. orat. de pauperum amore dicit nos, Mandato divino atque exemplo ad eleëmosynam largiendam excitari.

Verùm difficultas est, cùm præceptum illud affirmativum sit, quo potissimùm tempore obliget: quod ut meliùs & certiùs dignoscatur, observandum est ex S. Doctore, obligationem faciendæ eleëmosynæ ex duplici capite oriri: Primò, ex parte dantis, si habeat bona superflua, sive ea sint superflua naturæ, id est non necessaria ad vitam suam & suorum sustentandam; sive sint superflua personæ, id est non necessaria ad personæ conditionem dignitatemque tuendam. Secundò, ex parte accipientis, si aliquâ prematur necessitate: quæ quidem triplex esse potest: una extrema, cui nisi succurratur, homini vita periclitabitur, altera gravis, cui nisi subveniatur, vitam ægrè ac difficulter sustentabit; tertia communis: qualis est fermè eorum qui ostiatim mendicant.

3. Hâc observatione suppositâ in quæstione valdè perplexâ & difficili, quæ Doctores in varias distraxit sententias, breviter dicimus, probabilissimam nobis videri sententiam illorum qui asserunt unumquemque obligari sub peccato mortali ad eleëmosynam erogandam de super-

is naturæ. ijs qui sunt in extremâ necessitate constituti: superfluis verò personæ, ijs qui gravi necessitate la-rant. Ita Tolet. lib. 8. cap. 35. ubi pro hac sententiâ at S. Doctorem, & plurimos alios Theologos, probatq; am ex his Christi Domini verbis: Ite maledicti in ignem ernum: esurivi enim; & non dedistis mihi manducare, c. Hospes eram, & non collegistis me, &c. infirmus & carcere, & non visitastis me: manifestum est enim has cessitates non esse extremas: & tamen condemnari minem, qui in illis proximum suum sublevare omisit-
An verò ex superfluis illis personæ unusquisque sub ccato mortali teneatur ad erogandam eleëmosynam in mmunibus pauperum necessitatibus; ita ut nullus li-è possit superflua sibi retinere, sed pauperibus qui nun-iam & nusquam desunt, illa distribuere obligetur: idem oletus supra asserit communiorem Doctorum sententi-n esse negativam, quamvis non desint, qui affirmati-am amplectantur: proindèque nullum sub peccato mor-li ad eroganda pauperibus superflua teneri extra graves t extremas necessitates; aitque se non audere ad id bligare sub morrali eos, quos tot & tanti Doctores ab o citati excusant.
Rectè tamen monet eos, qui habent superflua, non nninó securos esse debere; sed timere ne fortè sibi, suæq; piditati nimis blandiantur: & seriò perpendere, quàm versa sint judicia Dei à judicijs hominum; ideòque ngè tutiùs esse, ut superflua illa statûs & dignitatis in pera charitatis aut alia Deo grata & honorifica impen-nt, quàm otiosa apud se retineant, præsertim cùm SS. atres, quorum plurimos citat, sint hâc in re longè ri-idiores, videanturque asserere universim homini Chri-iano illicitum esse superflua retinere, quandiu sunt ali-ui pauperes, in quos illa erogare possit.
4. Addit prætcrea idem Author, aliter hoc eleëmosy-e faciendæ præcepto teneri eos, qui aliorum curam ha-nt, præsertim Ecclesiasticam & spiritualem: aliter eos,

 qui

qui non habent: hi enim satisfaciunt indigentibus illis occurrunt eleëmosynam erogando, illi verò insuper acquirere aliquo modo tenentur, num sibi subditi, sueque curæ commissi gravem aliquam egestatem patiantur, ut eis succurrant. Docet præterea personas Ecclesiasticas sive beneficia & reditus Ecclesiasticos obtineant, de quibus infrà suo loco, sive bona tantùm patrimonialia possideant, eodem faciendæ eleëmosynæ præcepto arctius obligari eo quòd in illis superfluum magis inveniri soleat quàm in Laicis: cùm enim neque uxores, neque liberos aut filias habeant, cùmque modum ac modestiam in victu ac vestitu servare teneantur, non tot rebus indigent, nec ad tantas expensas faciendas obligantur.

Quæres, num omnes personæ eleëmosynam erogare licitè possint. Respondet S. Doctor art. 8. illum, qui sub alicuius potestate constitutus, de re illâ, secundùm quam Superiori subijcitur, eleëmosynam licitè facere non posse, nisi de consensu illius, cui subditus est: unde sequitur religiosos, filiosfamilias, ac servos, eleëmosynam absque consensu Superiorum, Parentum, aut Dominorum erogare licitè non posse, nisi extrema aliqua indigentis necessitas eos ad id obliget: possunt tamen filiifamilias ex bonis castrensibus aut quasi castrensibus, id est ex illis quæ vel in bello, vel in alicuius officij publici exercitio consequuntur, erogare eleëmosynas; sicut & de ijs, quæ in proprias expensas ipsis à Parentibus conceduntur. Ita Toletus lib. 8. cap. 31.

5. Quod autem spectat ad uxorem, quamvis de bonis communibus absque mariti consensu eleemosynas erogare non debeat: poterit tamen, ut idem Toletus docet suprà cap. 29. id facere, si ultra dotem quam attulit aliquid sibi proprium reservavit: aut si per alterius donationem vel proprium laborem & industriam aliquid illi obveniat: in quo tamen locorum consuetudinem servandam esse dicit. Item si maritus sit amens, aut ipsi uxori rei domesticæ administrationem relinquat, aut sit prodi-

modum

odum tenax & avarus; nec eleemosynas ullas, etiam m tenetur, erogare velit: tunc enim uxor id poterit emplo Abigail 1. Reg. 25. quæ David dedit viro suo sciente. Addit idem Author posse etiam de bonis sibi m marito communibus facere modicam eleemosynam, opter quam maritus nullam indigentiam patietur.

§. IV.

e eleemosyna spirituali, & correctione fraternâ.

DOcet S. Thom. quæst. 32. art. 1. septem præsertim modis spiritualem eleëmosynam exerceri posse, sci·et docendo ignorantem, consilium dando dubitanti, flictum consolando, corripiendo peccantem, tolerando nignè illos qui graves sunt & onerosi, condonando inrias, & pro vivis ac defunctis orando.

De hâc autem spirituali eleemosynâ idem quod de cororali dicendum est, servatâ tamen debitâ proportione; cilicet unũquẽque teneri eo quo potest modo ad succurendum proximo constituto in extremâ & moraliter inperabili necessitate spirituali, ut dictum est §. 2. & etim in gravi, id est, quando nonnisi ægrè & cum summâ ifficultate necessitas illa spiritualis superari potest: uamvis hæc obligatio succurrendi in gravi necessitate piritua li, non adeò stricta sit in Laicis, ac in Sacerdotius; illis præsertim quibus animarum cura commissa st, qui proinde ratione officij sui debent instruere ignoantes de rebus illis, quæ ad salutem necessaria sunt onsilium rectum de ijsdem rebus ad salutem necessariis ræbere; item afflictis quam possunt impendere consoltionem, ne malorum pondere oppressi in desperationem ncidant: similiter & aliorum defectus tolerare, condoare iniurias, corripere peccantes, ac pro vivis & defuntis orare, quoties id ab illis charitatis ordo, aut muneis sibi impositi ratio exigit.

2. Verùm peculiaris est difficultas circa correctionem raternam peccantium; quo nomine à Theologis intelli-

gitur qualiſcumque ſermo, quo quis vel monendo, reprehendendo, vel hortando, vel rogando, vel inſtruendo, aut alia ſimili ratione nititur proximum à peccato revocare, & ad officium virtutemque reducere, idq; ob ipſius proximi proprium ac peculiare bonum.

De hâc autem fraternâ correctione ſupponimus tam quam certum, ineſſe obligationem ad illam faciendam non ſolùm ex conſilio, ſed ex præcepto, ut docet S. Thomas, qu. 33. art. 2. & cum eo Theologi omnes, qui communiter probant ex his Chriſti Domini verbis Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum &c, id eſt, ſi te ſciente, peccavit frater tuus, ut explicat S. Auguſt. ſerm. 16. de verb. Dom. qui hæc Chriſti Domini verba tanquam de præcepto dicta intelligit.

Hoc ſuppoſito; tria præſertim de correctione fraterna quæri poſſunt. Primum, quando facienda ſit. Secundum à quo facienda ſit. Tertium, quis ordo in illâ ſervandus.

3. Ad primum quæſitum reſpondetur, hoc præceptum, cùm affirmativum ſit, non quovis tempore obligare, ſed ſolùm concurrentibus quatuor conditionibus. Prima eſt ut noveris peccatum proximi: ſi enim illud ignores, corrigere non teneris, imò nec curioſiùs inquirere debes; hoc enim ad Superiorem illius propriè pertinet, ut docet S. Thomas art. 2. ad 4. unde Proverb. 24. Ne quæras, inquit Sapiens, impietatem in domo juſti, & non vaſtes requiem ejus. Secunda eſt, ut ille qui peccavit nec emendatus ſit, nec mox ſive per alium, ſive per ipſum credatur emendandus; ſi enim emendatus ſit, vel proximè emendandus exiſtimetur, correctione tuâ non indiget, nec proinde ad illam faciendam obligaris, ut docet Valentia diſput. 3. quæſt. de correct. fraterna part. 2. Imò valdè probabilis eſt ſententia Sylveſtri, Turriani, & aliorum, quos citat & ſequitur Laymannus tract. 3. cap. 1. de correct. fratern. peccatum merè præteritū, ſi non ubſit periculum recidendi, non cadere ſub obligationem præcepti correctionis fraternæ: unde Eccl. 19. dicitur: Cor-

pe proximum, ne fortè iteret. Tertia eſt, ut ſperes ali-
uem fructum tuæ correctionis: ſi enim nulla ſit emen-
ationis ſpes, imò verearis ne is qui peccavit, correctio-
e tuâ deterior fiat, tunc manifeſtum eſt te ad illam mi-
imè obligari: unde S. Auguſt. dicit lib. 1. de civit. cap.
. ad charitatem pertinere, ut quis corripiendis malè
gentibus parcat, quia ipſis metuit, ne deteriores ex hoc
fficiantur. Excipiendus eſt tamen caſus ille, in quo ex
efectu correctionis alij ſcandalum paterentur: tunc enim
orrectio facienda, ne alij inde peccandi occaſionem acci-
iant. Quarta denique conditio eſt, ut locus, tempus,
liæque ad corrigendum circumſtantiæ opportunæ ſint:
i enim alterius temporis vel loci opportunitatem ad pro-
imum corrigendum commodiorem expectes, non tene-
is ſtatim illum corrigere, ſed laudabiliter id differre po-
es. Ita docet S. Thomas art. 1. ad 3. & S. Auguſtinus
upra dicit eſſe conſilium charitatis, ſi aliquis propterea
objurgandis & corripiendis malè agentibus parcat, quia
pportunum tempus requirit.

4. Quod ſpectat ad ſecundum quæſitum, quinam vide-
cet ad correctionem fraternam obligentur, aſſerit S. Do-
tor art. 3. omnes teneri ex virtute charitatis: quod eti-
m conſtat ex Eccl. 17. ubi dicitur quod Deus manda-
it unicuique de proximo ſuo: & S. Matth. 18. ubi Chri-
us indefinitè præſcripſit: Si peccaverit in te frater tu-
s, corripe eum, &c. Prælati tamen & Superiores, qui-
us aliorum cura incumbit, ſtrictiùs ad correctionem fa-
endam obligantur; quæ quidem, ſi ſpectetur ut eſt actus
uſtitiæ vindicativæ, ad illos ſolos pertinet, ut obſervat
lem S. Doctor.

Quod denique ſpectat ad tertium quæſitum, videlicet
uis ordo in correctione fraterna ſervandus ſit, & an or-
o à Chriſto Domino in Evangelijs præſcriptus, ſit ex
ræcepto neceſſarius; ut ſcilicet peccans primò privatim
lmoneatur; tùm ſi hæc admonitio nihil proſit, unus
ut duo teſtes adhibeantur; ac demùm Eccleſiæ ſuæ Præ-

lato aut Superiori denuncietur? Respondetur secundù
mentem S. Doctoris art. 7. & 8. non modò ipsam co
rectionem fraternam, sed & illius faciendæ modum
Christo Domino præscriptum esse de præcepto: qu
tamen præceptum cùm sit affirmativum, nec quovis l
co & tempore obliget, inde sequitur tunc solùm ex præ
cepto modum illum correctionis servandum esse, quan
do ad ipsius correctionis finem assequendum necessari
esse censetur: quapropter S. Augustinus serm. 16. de ver
Dom. de ipso corripiendi modo loquens: *Discernere
inquit, debemus aliquando istud, aliquando illud e
faciendum; aliquando corripiendo fratrem inter te
ipsum solum, aliquando coram omnibus.*

5. Observat autem Gregorius à Valentia disp. 3 q
10. de correct. frater. pun. 5. varios esse casus, in quib
nulla videtur esse ad illum modum correctionis fra
ternæ servandum obligatio: ut si peccatum sit public
vel si quamvis occultum, cedat autem in damnum com
munitatis, & periculum sit in mora, aut si ob aliqu
incurrentem circumstantiam prudenter judicetur mod
illum ad emendationem proximi futurum inutilem, quo
etiam docet S. Thomas art. 9. ad 1. ubi etiam in re
addit ex S. August. si post occultam admonitionem pe
cator minimè resipiscat, utiliùs interdum fore pec
eius Prælato seu Superiori, non quidem ut judici, sed
Patri priùs manifestare, quàm testes adhibeantur, eo
paternâ charitate; & admonitione peccatori plus
quivis alius prodesse possit. Videri potest idem Va
loco citato, ubi fusissimè de istis agit.

6. Supersunt adhuc aliquæ difficultates circa corr
nem fraternam, breviter hîc à nobis solvendæ.

Prima est. an etiam inferiores teneantur correct
fraternam erga Superiores exercere? Respondetu affi
mativè, dummodò concurrant quatuor condition sup
explicatæ: Ita enim docet S. Thomas art. 4. & in re
ad 2. confirmat exemplo S. Pauli, qui cùm esset S.

ut pe

potè Apostolorum Principi, subditus, (ut ibidem dicit ...ctus Doctor) erga ilum tamen correctionem fra...nam exercuit. Hæc tamen correctio subditorum erga ...periores, (ut ibidem monet) cum omni mansuetudine ... reverentia facienda est, juxta illud Apostoli 1 ad Ti...oth. 5. Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem.

... Secunda difficultas est, an sit obligatio ad correctio...m fraternam faciendam de quibuscunque peccatis eti...n venialibus. Respondetur quamvis laudabile sit pro...mum etiam de venialibus corripere, modò prudenter ... cum charitate id fiat, non esse tamen ad id obli...tionem saltem sub peccato mortali: imò interdum uti...ùs esse leviora eiusmodi peccata dissimulare: nisi talia ...nt, quæ vel scandalum aliorum, vel gravioris alicuius ...eccati committendi occasionem præbere possint. Ita ...avarr. cap. 24. n. 10. ubi addit aliquando licitum esse ...xpectare, ut peccator rursùs incidat in peccatum, in quo deprehensus possit cum fructu corrigi.

7. Tertia difficultas est, an tenemur admonere & corri...ere illum, qui ex ignorantia peccat. Respondetur, nos ...d id teneri, si ignorantia sit vincibilis, id est de re, quam ...quis scire potest & debet; si autem sit invincibilis di...stinguendum est: vel enim speratur fructus aliquis ex illa correctione vel minimè speratur si primum instruere te...nemur ignorantem, præsertim si illius cura nobis com...missa sit: si secundùm bonæ fidei relinquendus est, dum...modò tamen inde alterius damnum aut scandalum non sequatur. Ita Bannes, Malderus, Azorius, Navarrus, & alij, quos citat & sequitur Bonacina disp. 3. quæst. 4. de charitate punct. 7.

Quarta & ultima difficultas est, quale peccatum sit fra...ternæ correctionis omissio. Respondetur illum peccare mortaliter, qui commodè ac facilè impedire vel tollere potest correctione fraternâ gravem miseriam spiritualem proximi, quale est peccatum aliquod mortale: sed non audet ob alicuius mali temporalis timorem, vel alicuius temporalis boni cupiditatem, quæ in eius animo fra-

ternæ charitati præponderat, ut constat ex dictis § illum autem, qui propter passionem aliquam timoris verecundiæ aut pusillanimitatem non existimat se strictè ad hoc obligari, vel minùs se idoneum reputat ad correctionem faciendam, adeòque illam omittit, rumque nonnisi venialem culpam incurrere, ut docet Thom. art. 12. ad 3. quod tamen intelligendum videtur cum exceptione, nisi is qui corrigere omittit sit Superior, aut ex illa omissione grave aliquod scandalum sequatur.

§ V.

Quænam peccata charitati proximi adversentur.

1. QVatuor sunt præsertim peccatorum genera, quæ proximi charitati opponuntur, & ad quæ reliqua possunt revocari, odium scilicet, invidia, discordia, & scandalum: de quibus agit S. Doctor quæst. 34. & sequent. vbi docet esse duplex proximi odium; abominationis scilicet, & inimicitiæ. Odium abominationis est alienatio & aversio voluntatis à proximo, propter aliquod malum, quod in eo concipimus: odium verò inimicitiæ est illud, quo malum aliquod proximo volumus; utrumque odium ex genere suo peccatum mortale est: si quis v. g. proximum suum aversetur & abominetur, quatenùs homo, vel quatenùs Christianus est; item si grave malum aliquod illi optet, quatenùs illi malum est iuxta illud quod dicitur 1. Joan. 3. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: defectus tamen deliberationis, aut materiæ levitas à peccato mortali excusare posset; imò nullum esset peccatum, si quis peccatorem odio prosequeretur, non quatenùs homo est, sed quatenùs peccator, id est, si abominaretur eius peccatum vel si optaret illi aliquod malum, non quatenùs eius malum est; sed quatenùs ad destructionem & exterminium peccati conferre potest, ut patet ex ijs, quæ paragraphis præcedentibus dicta sunt.

2. Invidia, ut docet S. Thomas quæst. 36. est depra-

; voluntatis affectus, quo quis tristatur de bono proxi-
, quatenùs est propriæ excellentiæ imminutivum ;
od ut meliùs intelligatur, observandum est ex Toleto
. 8. cap. 62. septem potissimùm modis contingere posse,
quis tristetur de bono proximi. Primò, quia inde ali-
od malum sibi timet : ut si quis tristetur de electione
cuius in aliquam dignitatem, eo quòd sibi inde damnũ
quod proventurum vereatur : quod si damnum illud
injustè inferendum rationabiliter timeat, nullum erit
ccatum : si autem justè : v. g. si fur aut sicarius triste-
r, eo quòd electus in judicem vir integerrimi animi, à
o scelerùm suorum vindictam sibi metuit, peccabit :
ia sicut non liceret illi talem virum dignitate sua, &
testate ob hunc metum privare ; sic nec etiam de ea
istari licitum est.

Secundo tristari potest aliquis de alterius bono: eo
uod simili bono careat : ut quando quis videns homi-
em doctum, tristatur non quia doctus sit : sed quia ipse
ari doctrinâ non sit præditus : & hæc tristitia dicitur
mulatio, estque licita & honesta, si bona quæ quis æmu-
tur, ad salutem animæ divinamque gloriam conducant:
si quis videns hominem pœnitentem, zelo ferventem
istetur, non de illius bono, sed ex eo quod se virtuti-
us eiusmodi destitutum videat ; si autem æmulatio illa
t de temporalibus bonis, quæ non referantur in ullum
onestum finem, tunc erit mala, vel indifferens ratione
notivi unde orietur.

3. Tertiò tristari potest quis de bono alterius, quia eum
ali bono indignum judicat : & hæc est indignatio ; quæ
uidem bona vel mala est pro ratione motivi, ex
uo concipitur : si enim aliquis tristetur, verbi gratia
uòd sceleratus aliquis & flagitiosus dignitatem aliquam
onsecutus sit, quia indignus est, & rationabiliter credi-
ur abusurus non peccabit : si verò ex pravo aliquo affe-
ctu temerè judicet alium bono quod illi obvenit, indi-
gnum ideòque de illo tristetur, peccatum committit gra-

ve vel leve pro ratione gravitatis vel levitatis p
materiæ.

Quartò, poteſt triſtari quis de bono alterius, qua
erga illum malè affectus: quando enim malo animo
aliquem ſumus, bonum eius nobis diſplicet: & hoc per
net ad odium, de quo ſupra.

Quintò, poteſt quis triſtari de bono alterius, qua
propriæ excellentiæ diminutivum, & hòc propriè per
net ad invidiam, quæ (ut docet S. Thomas ſupr.) ex g
nere ſuo eſt peccatum mortale, niſi defectus advertenti
aut materiæ levitas excuſet: & ſic peccavit Saül invide
gloriæ Davidis, quatenùs exiſtimabat ſuam ab ill o
ſcurari & minui.

Sextò, poteſt triſtari quis de bono temporali ali
quia eſt maioris boni ſpiritualis impeditivum: & ho
pertinet ad charitatem.

Septimò de eodem bono temporali triſtari poteſt
quia modo aliquo injuſto acquiſitum eſt in damnum pri
vatum vel publicum: & hoc ad zelum juſtitiæ pertinet.

Diſcordia eſt diſſenſio voluntatis à voluntate pro
circa aliquod bonum, in quo tenetur quis conſentire
S. Thomas quæſt. 37. diſſentire enim à proximo in r
aliquâ malâ, bonum eſt: imò etiam diſſentire in re ali
quâ bonâ, ſed quam quis velle minimè obligatur, no
eſt per ſe malum: ſed tunc ſolummodò diſcordia pecca
tum eſt, quando quis in re aliquâ bonâ, quam velle te
netur, ab aliis ex voluntatis pravitate diſſentit.

4. Quod ſi hæc diſcordia ſit circa veritatem, quam qui
cum altercatione verborum impugnet, vocatur contentio
& ſi veritas illa quæ impugnatur, divinum honorem aut
notabilem proximi utilitatem ſpectet, ut quando verita
tes ad fidem aut morum rectitudinem ſpectantes impu
gnantur, eſt peccatum mortale: ſi eò uſque proceda di
ſcordia illa & diſſenſio voluntatis, ut quis ſeipſum ab uni
tate Eccleſiæ ſejungat, nolitque eius capiti viſibili, nimi
rùm Romano Pontifici ſubeſſe; dicitur Schiſma, eſtque
grave peccatum mortale, ut docet S. Thomas qu. 39

Si ad discordiam animorum accedit etiam armorum
lentia, quâ proximo nocumenta aliqua in bonis for-
æ vel corporis iniustè inferantur, vocatur bellum: si
nen bellum ob causam aliquam justam suscipiatur, si
eo, qui legitimam potestatem habet, si cum recta in-
itione. tunc non est peccatum: & ut docet ibidem S.
iomas quæst. 40. in eo pugnare licitum est. Aliàs, si
a ex tribus ijs conditionibus desit, peccatum mortale
, & quidem eo gravius, quo graviora per illud
mna proximo inferuntur. Quod quamvis ita sit;
n debent tamen subditi de intentione Principis judi-
re: sufficit enim ut illis manifestè non constet de in-
litiâ belli: imò quamvis dubitent an bellum justum
; possunt & etiam interdùm debent, quando ipsis à
incipe ita præcipitur, pro illo militare: quod optimè
plicat S. August. lib. 22. cont. Faust. cap. 75. his ver-
s: Vir justus, si fortè sub Rege homine etiam sacrile-
o militet, rectè potest illo jubente bellare; si quod sibi
Principe jubetur, vel non esse contra Dei præceptum
rtum est: vel utrùm sit, certum non est, ita ut fortasse
um faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem au-
m militem ostendat ordo serviendi.

Scandalum denique, ut docet S. Thomas qu. 43. art. 1.
t dictum, vel factum minùs rectum; præbens alteri oc-
sionem ruinæ. Dicitur 1. dictum vel factum; quia interi-
res actus, cum aliis noti non sint, illis nocere non possunt.
icitur 2. minùs rectum, ut significetur posse aliquando
andalum oriri ex aliquo dictò vel factò, quod non sit
r se malum, sed quod habeat tantùm speciem mali: Di-
itur denique, præbens alteri occasionem ruinæ, non ve-
ò casum; eo quod propriè loquendo humana volun-
as à nullâ causâ efficaciter induci possit ad peccandum:
ed solummodò veluti oblatâ occasione spontè in illud
onsentiat.

5. Docet autem S. Thomas art. 2. aliud esse scanda-
um activum, aliud passivum. Scandalum activum est

ipsummet

ipſummet dictum vel factum minùs rectum, quod ſit alteri occaſio ruinæ: ſive id fiat, ex certâ & directâ intentione alium inducendi ad peccandum: ſive, quamvis eiuſmodi intentio non adſit, id tamen quod fit, ex ſe & natura ſua alium inducere poteſt ad peccandum. Scandalum paſſivum eſt ipſa ſpiritualis ruina eius, qui ſcandalizatur. Poteſt autem aliquando ſcàndalum activum eſſe ſine paſſivo: ut ſi quis aliquem inducere conetur ad peccandum; nec ille conſentire velit. Poteſt etiam ſcandalum paſſivum eſſe ſine activo: ut ſi quis ex facto vel dicto alterius, quod ex ſe ad peccandum nulla ratione inductivum eſt, occaſionem ruinæ aut ſcandali per voluntatis pravitatem accipiat; quale fuit ſcandalum Phariſæorum occaſione verborum Chriſti Domini. Et ſcandalum quidem paſſivum, mortale vel veniale peccatum eſt, ut declarat S. Doctor art. 4, pro qualitate criminis, in quod quis propter dictum vel factum alterius impingit: ſimiliter ſcandalum activum mortale eſt vel veniale: ſecundùm rationem dicti, vel facti, quo præbetur alteri occaſio ruinæ vel ſecundum intentionem illius, qui eiusmodi occaſionem præbet. Quamvis verò ſcandalum paſſivum non ſit ſpeciale peccatum, nec opus ſit ut qui peccatum aliquod commiſit, in confeſſione declaret ſe ab alio ad id inductum fuiſſe, ſcandalum activum tamen eſt peccatum ſpeciale præcepto correctionis fraternæ oppoſitum, ac proinde in confeſſione declarandum, præſertim quandò quis deliberatè alterum ad peccandum inducit: quod ſi præter eius intentionem id accidat, quamvis Caietanus in art. 3. quæſt. 42. & quidam alij Theologi negent in eo caſu ſcandalum activum eſſe peccatum ſpeciale; probabiliùs tamen alij affirmant, ut Mart. Sylveſter, Navarrus, quos citat, & ſequitur Valentia disp. 3. quæſt. 18. de ſcand. punct. 8. unde is qui advertit dictum quod dictum vel factum ſuum minùs rectum poſſe alium ad peccandum inducere; nec tamen ideò ab illo dicto vel facto deſiſtit, debet ſecundùm illos Doctores circumſtan-

tiam

m illam in Confessione declarare, si mortale fuit il-
l peccatum, cuius occasionem præbuit.

6. Deinde monet S. Doctor art. 7. spiritualia bona ad
utem propriam vel alterius necessaria, nunquam esse
nittenda, licet inde scandali passivi occasionem aliquis
cipiat, nec ad evitandum huiusmodi scandalum, illum
quam peccatum, ne quidem veniale, committi debe-
; imò neque ullum opus bonum, licet minimè præ-
ptum, omittendum esse: si scandalum ex solâ alterius
alitiâ oriatur: si tamen ex ignorantiâ vel infirmitate
iretur, tunc ad vitandum scandalum pusillorum, præ-
ret quodvis opus bonum minimè præceptum omitte-
, & quidvis aliud secluso peccato facere. Exemplum
riusque habemus in ipsa Christi Domini personâ, qui
Matth. 15. ob scandalum Pharisæorum minimè ab in-
pto sermone destitit, & è contra cap. 17. ad vitandum
opuli scandalum vectigal, ad quod minimè tenebatur,
lvere voluit.

§. VI.

uænam sint obligationes filiorum erga Parentes, & Parentum erga filios.

PRæter obligationes generales, quæ unumquem-
que proximorum spectant; sunt aliquæ speciales
liorum erga parentes, & vicissim parentum erga filios,
æ hoc quarto Decalogi præcepto præscribuntur.

Docet autem Catechismus Romanus par. 3. cap. 5.
omine honoris parentibus exhibendi. tria præsertim si-
nificari, amorem scilicet, reverentiam, & obedientiam;
nentur siquidem filij speciali modo ad amorem erga
arentes: ita ut odium parentum longè graviùs pecca-
m sit, quàm cuiuscunque alterius personæ; unde Na-
arrus cap. 14. nu. 11. & Tolet. lib. 5. cap. 1. existimant
peccato odij circumstantiam personæ parentum esse
confessione declarandam. Neque sufficit amor inter-

nus,

nus, sed exterioribus effectibus prodere se debet, adeò teneantur filij parentum necessitatibus sive corporalib sive spiritualibus, quantùm in ipsis est, subvenire v. alimenta & alia ad vitam necessaria, si ad egestat gravem redacti sint, eis præbere; si in ægritudinem ciderint, vel in carcerem detrusi sint, illos visitare, & qu poterunt modo ipsis ad sanitatem vel libertatem recup randam succurrere, & à fortiori curare, ne absque ig Sacramentorum susceptione ex hâc vitâ decedânt, ne pia opera parentum testamentis præscripta differantu neve suffragijs Ecclesiæ & alijs subsidijs quocunque mo do debitis post mortem fraudentur.

Tenentur etiam filij reverentiam parentibus exhibere Sunt enim (ut loquitur Catechismus Rom. sup.) immo talis Dei quasi quadam simulacra: quare olim edixerat Deus Exod. 21, Qui maledixerit Patri vel Matri, morte moriatur. Unde contumeliæ, convitia, irrisiones, & similia peccata, quæ plerumque ob levitatem materiæ in alijs personis nonnisi venialia forent in parentibus ob circumstantiam personæ, ut plurimùm mortalia censentur. Simili ratione percutere, quantumvis leviter, parentes imò illis solummodò interminari, gravis respectu illorum censetur injuria, proindèque peccatum mortale, ut asserunt Graffius Reginaldus, Navarrus. & alij, quos citat & sequitur Bonacina disp. 6. de 4. Decal. præc. qu. unic. punct. 2:

Tenentur denique filij obedire parentibus: unde Apostolus pluribus in locis illud inculcat: Coloss. 3. & Ephes. 6. Filij obedite Parentibus: & ipse Christus Dominus, ut huius obedientiæ in se præberet exemplum, Sanctissimæ Matri eiusque Sponso S. Josepho erat subditus. S. Luc. 2.

2. Atque in primis tenetur filius Patri obedire in ijs, quæ ad gubernationem domus pertinent; ita ut, si recusset obedire in re gravi & alicuius momenti, maximè si ex contemptu vel animi obstinatione id faciat, peccet mortaliter, ut docet Toletus lib. 5, cap. 1. Tenetur etiam obe

obedire in ijs, quæ ad bonos mores pertinent; ita ac
cet mortaliter, si cum pertinaciâ nolit acquiescere
ceptis Patris, quibus illum à peccato mortali, aut
us occasionibus, ut à pravis conversationibus, ludis, &c.
trahere conatur, ut docet idem Toletus, & plures alij
ad Bonacinam suprà.

Quamvis autem, ut docet S Thomas, 2. 2. qu. 189.
6 Filius post pubertatis annos directè parentibus non
datur in ijs, quæ ad statum vitæ amplectendum, puta
igionis vel matrimonij; pertinent; docet tamen Tole-
suprà, filium peccare mortaliter, qui contra volun-
e patris uxorem conditioni suæ minimè convenientem
cit. Existimant etiam Abulensis, Sanches, & alij apud
nacinam supr. pun. 5. filium teneri ab ingressu reli-
onis abstinere, ut subveniat parentibus, quos ad extre-
m necessitatem redactos, aut aut brevi redigendos
ævidet.

Sicut autem filij erga parentes; sic etiam parentes erga
os ad tria præsertim charitatis officia obligantur, ut
cet idem Toletus suprà. Primum est ad alimenta, &
a vitæ adiumenta necessaria ipsis præbenda: quod in-
ligendum est, quandiu illis indigent, nec sibi provide-
possunt, ut rectè notat Bonacina supra, pun. 6. Se-
ndum est, illorum curam gerendam, quoad ea
æ salutem æternam & spirituale animæ bonum spe-
nt: unde tenentur parentes procurare, ut filij ad-
cant rudimenta fidei, Symbolum scilicet Apostolorum,
ationem Dominicam, Præcepta Dei & Ecclesiæ. aliaq;
salutem consequendam necessaria. Debent etiam illos
ib.s & exemplis ad bonos mores inducere, & à pecca-
rum occasionibus avertere; eosdemque, si fortè delin-
ant, non ex ira, sed ex charitate corripere, ut fusiùs
plicat Bonacina supr. Tertium denique officium paren-
n erga filios est, ut illos relinquant liberos ad eligen-
m statum illum, ad quem ipsos à Deo vocari cogno-
rint, ita ut neque a bono aliquo statu amplectendo eos
invi-

invitos sine ullâ legitimâ causâ abstrahant, neque d[illegible] tum aliquem, sive Sacerdotij, sive religionis, sive [illegible] monij amplectendum invitos cogant, ut docet id[illegible] Toletus suprà.

3. Quæ autem de officijs filiorum erga parentes [illegible] rentum erga filios dicta sunt, eadem etiam intellig[illegible] bent, servatâ tamen debitâ proportione, de officijs [illegible] lorum erga tutores & alios; qui parentum vices g[illegible] item de officiis servorum, subditorum. & quorumcu[illegible] inferiorum erga Dominos. vel quoscunque Superi[illegible] & è contra; ut docet Navarr. cap. 14. num. 21. [illegible] unde infert Bonacina pun. 8. suprà, Christianos omn[illegible] neri sub mortali peccato Summo Pontifici in re gra[illegible] justâ ad fidem vel disciplinam Christianam pertinent[illegible] dire: similiter Diœcesanos Episcopis: Parochianos [illegible] chis: servos Dominis: subditos Superioribus; & p[illegible] los Principibus, in iis quibus respectivè illis subditi [illegible] Neque tantùm probis & modestis, ut loquitur S. Pe[illegible] sed etiam discolis: illisque non modò obedientiam [illegible] verentiam; sed etiam amorem specialem, illiusque [illegible] ris officia: quotiescumque recta ratio id ab illis p[illegible] labit, exhibere. Secundo, Superiores omnes vicissim [illegible] neri ad gerendam curam inferiorum tam in tempora[illegible] quàm in spiritualibus; prout cuiusque officium po[illegible] Et quidem quod spectat ad temporalia, tenentur D[illegible] ni servis alimenta præbere, mercedem debitam sol[illegible] & alia præstare, quæ justitia vel charitas ab illis e[illegible] quoad spiritualia verò procurare, ut in rebus ad sal[illegible] necessarijs instruantur, ut à peccatis abstineant, ut F[illegible] dies debitè sanctificent, & alia præcepta divina & E[illegible] siastica servent; neque in morbis Sacramenta, & [illegible] spiritualia subsidia illis desint.

In ista verò spirituali curâ inferiorum, certum est [illegible] gè strictiorem esse obligationem Pastorum & alio[illegible] quibus id ex officio incumbit.

Para

§ VII.

Quot modis peccetur in quartum Decalogi præceptum.

CVm (ut initio huius sectionis dictum est) in hoc quarto Decalogi præcepto, non solum præscritur ea, quæ inferiorum & superiorum mutua officia stant, sed etiam alia omnia quæ ad charitatem properinent, idcircò hic adnotare debemus peccata, hac & illa ratione huic præcepto adversantur & ut à catis charitati proximi oppositis incipiamus.

Peccant contra proximi charitatem, qui omittunt exre opera charitatis sive corporalia, sive spiritualia, is casibus, in quibus ad illa exercenda obligantur: qui xtrema necessitate proximum deserunt: qui illum ad vem necessitatem redactum eleemosynis iuvare non ant: qui, cùm habeant multa superflua, nec ad vitæ status conservationem honestam ullo modo necessa, in vanos ac inutiles sumptus illa expendunt, vel ul, aut nonnisi raras & exiles eleemosynas pauperibus gant: qui proximum peccantem corripere, illumque eccati statu aut occasione abstrahere negligunt, cùm ssint & debeant: qui odia & inimicitas cum aliquo exent, illi mortem aut aliquod malum optant vel imcantur: qui iniurias & offensas acceptas ex corde rettere nolunt: qui fide & verbo tenùs cum inimicis rens ciliantur, vel quamvis condonent offensas, exteriora nen charitatis officia exhibere recusant.

Item qui ex invidia, aut pravo aliquo affectu tristantur proximi bonis, aut lætantur de eiusdem infortuniis: qui prava quadam animi dispositione cum proximo discornt in iis, quæ bona & iusta sunt, aut verbis cum illo ntendunt, veritatemque agnitam impugnant; qui se ab itate Ecclesiæ, & obedientia summi Pontificis subducunt. Item qui militant in bello, quod iniustum esse certò unt, vel in bello quidem iusto; sed cum prava intentione,

ne, v.g. vt expleant cupiditatem, libidinem, ambitione &c. vel qui in bello res sacras diripiunt; aut conta belli opprimunt vel spoliant innocentes.

Item qui scandali occasionem aliis præbent, illosque peccandum inducunt, sive id directè & expressâ intentione faciant, sive indirectè, aliquid agendo vnde sciunt alios ad peccandum fore inducendos.

Iam quod spectat ad specialia filiorum, parentum similium personarnm officia, peccant in primis filii, qui parentibus amorem, reverentiam & obedientiam debitam denegant: qui parentes odio prosequvuntur; mortem aut aliquod malum illis optant: qui in egestate illis subvenire aut in adversis opem & solatium ferre non curant: qui morientibus subsidia ad salutem necessaria, aut mortuis Ecclesiæ suffragia debita non procurant: qui eorum testamenta & ultimas voluntates adimplere negligunt aut nimis diu differunt.

Item qui parentes contemnunt, aut irrident, in eos convicia aut contumelias proferunt, illos percutiunt, vel percussuros minantur, qui eorum iussa parvi pendunt, illis iusta & rationabilia præcipientibus obedire renuunt.

3. Similiter contra hoc præceptum peccant omnes inferiores, qui Superioribus obedientiam in iis rebus, in quibus illis subsunt, deferre nolunt.

Et ex adverso contra idem præceptum peccant parentes, qui infantes exponunt: qui filiis indigentibus, nec sibi providere valentibus alimenta denegant: illos in rebus ad salutem necessariis non instruunt, nec instrui curant; qui illos ad peccandum vel iussione, vel pravo exemplo inducunt: qui illos peccantes non corripiunt; vel nonnisi irati & furentes id præstant: qui avertunt illos ab aliquo statu perfectiori amplectendo, ad quem Deo inspirante vocantur; aut è contra invitos cogunt ad statum religiosum amplectendum, aut Matrimonium contrahendum.

Peccant item domini, qui alimenta aut mercedem servis debitam non tribuunt: qui illos in fidei rudimentis aliisque

que ad fidem necessariis instrui non curant, eos pec- es non corripiunt, imò potiùs ad peccandum imperio pravo exemplo inducunt.

SECTIO V.

Explicatur quintum præceptum.

Non occides.

) faciliorem huius quinti præcepti explicationem ea, uæ de illo dicenda nobis sunt, quinque paragraphis plectemur, in quorum primo explicabimus, quomodo eptum hoc intelligi debeat: in secundo agemus de icidio vel mutilatione alterius: in quarto inquire- quot modis peccetur contra hoc præceptum: in to denique investigabimus, quænam restitutio pro- alterius iniustam occisionem aut mutilationem fa- da sit.

§ I.

omodo hoc quintum Decalogi præceptum in- telligi debeat.

HOc præcepto, secundùm explicationem & ampliati- onem à Christo Domino summo Legislatore appo- S. Matth: 5. tria præsertim prohibentur. Primum est cunque nocumentum corporale proximo iniustè il- n, vel per seipsum, vel per alium, iubendo, consulen- onsentiendo, aut aliâ quâcumque ratione cooperan- t explicatur in Catechismo Romano part. 3. cap. 6. ndum est quodcumqne convitium aut probrosum & osum verbum, ex ira & vindictæ appetitu prolatum. um est quilibet deliberatus iræ motus, & vindictæ ap- is iniustus, etiamsi neque actu, neque vllo verbo, aut exteriori se prodat. Hoc apertè colligitur ex his ti Domini verbis S. Matth. 5. *Audistis quia dictum est uis: Non occides: Ego autem dico vobis: quia omnis ascitur fratri suo, reus erit iudicio: Qui autem dixe-*

 rit

rit fratri suo, racha, reus erit consilio: qui autem di[xerit] fatue, reus erit gehennæ ignis. Quibus verbis Chri[stus] minus docet, hoc Decalogi præcepto, non modò [re]ri homicidium: sed etiam quemlibet iniustum [in] appetitum, & quodlibet probrosum & convitios[um ver]bum, aut aliud iræ & malevolentiæ externius signu[m], bus veluti gradibus inter rixantes ad vltimum ira[&] dictæ effectum, homicidum scilicet, pervenitur: q[uæ pec]cata, cùm mortalia sint, digna esse censentur ætern[a] quæ nomine iudicij, consilij & gehennæ, tanquam gradibus distincta, significatur, prout hunc locum cant Hugo Cardinalis, Maldonatus, & alij commu[nes in]terpretes.

2. Si tamen plena rationis advertentia & del[iberatio] deesset, aut si vindicta aliqua levis duntaxat appe[teretur] peccatum non esset nisi veniale; imò nullum esse [pecca]tum, si iusta aliqua irascendi causa subesset, & si [corre]onis solùm gratia, verba aliqua asperiora proferr[entur] dummodò tamen nec ira nec lingua vltrà præscrip[tos a] cta ratione limites excurrant: vnde S. Chrysostom[us in] Psalm. 4. verba (*Irascimini & nolite peccare*) inqu[it], *[lici]tè irasci; nam & Paulus Elimæ succensuit, & Petrus [Sap]phiræ: sed id non iram dixerim absolute, sed Philosop[hi]curam, & œconomiam: irascitur enim pater filio, [sed] curam gerens: ille est qui temere irascitur, qui sei[psum] cisscitur.* Et S. Gregorius in cap. 5. Iob. *Sciendum [est,* in]quit, *quod alia est ira quam impatientia excitat: ali[a] zelus iustitiæ format: illa ex vitio; hæc ex virtute ger[itur].*

Imò etiam ipsum homicidium actu perpetratum [quan]doque iustum & licitum esse potest, vt in sequent[ibus ex]plicabitur.

§ II.

De homicidio & mutilatione sui ipsiu[s].

1. CVm hoc præcepto prohibeatur occisio injust[a & mu]tilatio, aut quævis alia corporalis læsio alteri[us: à for]tiori etiam sui ipsius iniusta occisio, mutilatio, & q[uæ]

poris læsio prohibita esse censetur. Sunt tamen aliqui ca- in quibus occisio vel mutilatio sui ipsius aut alterius, a, proindeque licita, esse potest.

Atque in primis quod spectat ad occisionem vel mutilationem sui ipsius, certum est gravioris alicuius mali devi- di causa licitum esse seipsum mutilare, aut ab altero mu- ri permittere: vt si ad mortem evitandam, quæ ex pu- factione alicuius membri sequeretur aliquis sibi eius- di membrum abscindat, aut abscindi permittat: vt ex mmuni Theologorum sententia docet Toletus lib. 5. a. quod quamvis possit; ad id tamen faciendum aut per- ttendum sub peccato mortali non tenetur, sicut nec ad dicamenta quædam difficillima acceptanda, quamvis medicorum consilio ad vitæ conservationem necessaria, observat idem author.

Certum est præterea se ipsum interimere gravissimum e peccatum, neque id in vllo casu licitum esse, vnico lum excepto, si nimirum Deus ita iubeat: quod fusè ex- cat & probat S. Augustinus lib. 1. de civit. cap. 21. & . & sequent. vbi expendit factum Samsonis, qui seipsum erfecit, & sanctarum quarumdam virginum, quæ ex pe- lari Dei instinctu se ipsas interemerunt.

Cùm hæc duo certa sunt, vnum est de quo dubitatur in- Theologos, nimirùm an liceat seipsum permissivè oc- lere; id est, an licitum sit, vt quis permittat se ab alio cidi, cum prohibere possit. Respondet Toletus suprà esse illicitum, & ex se peccatum mortale, cùm homo vi- suæ non sit dominus, illique proinde secundùm rectam tionem, in quantum potest, consulere teneatur.

Sunt tamen duo casus (vt idem author docet) in qui- is homo, cuius vita bono publico minimè necessaria es- t, illam exponere, seque ab alio occidi permittere potest imus est ob amici periclitantis defensionem aut liberati- nem, iuxta illud S. Ioannis 14. *Maiorem hac dilectionem mo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis s*: Secundus casus est ob bonum spirituale proximi; e-

g. si quis ab alio invasus eò redigatur, vt fugere n[on pos]sit, nec aliter mortem evadere nisi occidendo invaso[rem], tunc, quamvis licitè possit vim vi repellere, illum[que oc]cidere, potest etiam ex motivo charitatis permittere [se ab] illo occidi, ne scilicet hostis in peccato mortali mori[atur].

Addit idem author tres alios casus, in quibus ho[mo] non solùm licitè potest; sed etiam tenetur vitam ex[pone]re, seque occidi permittere. Primus est in fidei ve[ri]tis defensionem: v. g. si quis sub interminatione mo[rtis] cogeretur fidem negare, aut peccatum aliquod com[mit]tere: tunc enim mortem potiùs oppetere teneretur qu[àm] in vllum peccatum consentire, vt per se patet. Se[cun]dus est, quando vitam exponere necessarium est ob bon[um] pu[bli]ci conservationem. e. g. si aliqua civitas obsessa n[on pos]set aliter expugnatione aut eversione liberari, nisi [per]so[]na aliqua innocens ad mortem hosti traderetur; [t]unc [e]nim deberet innocens ille hosti postulanti se tradere: [im]o Navarrus, Lessius; Valentia, & alii, quos citat & se[quitur] Laymannus tr. 3. de iust. part. 3. cap. 1. asserunt in t[ali ca]su Principem vel Magistratum civitatis, sicut alia [vir]t[ut]um officia bono publico necessaria, sic etiam istud il[li] præcipere posse; quod tamen negat Toletus suprà, qui [af]fe[rt] quod quamvis tunc innocens tradere se teneatur, ad[huc ta]men iustè à civibus aut Magistratu compelli non [p]oss[e]. Tertius denique est, quando quis iurisdicè ad morte[m] condemnatus; tunc enim non solùm potest; sed eti[am te]netur mortem quæ illi infertur, subire, nec inferent[ibus] re[si]stere, fugere quidem potest, si occasio se offerat: n[on ta]men vi aut armis se ex lictorum manibus liberare, [vt do]cet idem Toletus supra.

3. Quæres an peccent illi, qui ioco, vel lucri al[icu]ius captandi gratia se probabili periculo mortis exponu[nt, v.] g. funambuli, aut isti, qui ad probandam theriacam [bib]unt venenum. Respondet Navarus cap. 5. numero 8. & p[ost] illum Toletus suprà, peccare quidem eos, qui se pr[oxi]mo aut certo mortis periculo exponerent, quod ev[i]de[nter]

ne[...]

e ſcirent, neque poſſent, non verò qui ex artis peritiâ
ertâ experientiâ compertum habent, ſe probabiliter
m ſubituros mortis periculum.

um hîc ex eodem Toleto ſupereſt obſervandum, ni-
m quòd quamvis licitum ſit, imò valdè laudabile, &
aliquandò neceſſarium, ieiunijs, & alijs maceratio-
proprium corpus affligere, illiusque vires debilitare,
t promptiùs & faciliùs ſpiritui ſubijciatur, ſive vt iu-
divinæ ſatisfactio aliqua exhibeatur, iuxta quod dixit
. 1. Corinth. 9. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitu-
edigo:* & Coloſſ. 1. *Adimpleo ea, quæ deſunt Paſſio-
Chriſti, in carne mea: &c.* ſi quis tamen id indiſcre-
vore, & cum notabili vitæ aut virium detrimento
aret; haud dubiè peccaret & quidem mortaliter, vt
unt Sairus Petr. de Navarra, & alij apud Laymanum
; niſi fortè inculpabilis ignorantia aut inadvertentia
excuſaret.

§ III.

De homicidio & mutilatione alterius.

Ertum eſt homicidium iniuſtum alterius eſſe pec-
tum mortale. Vnde Apocal. 22. homicidæ à cæleſti
excluduntur. Nomine autem homicidij intelligimus
is hominis occiſionem; eſt enim in confeſſo apud o-
, vt docet S. Auguſtinus lib. 1. de civit. cap. 20. oc-
em animalium ad ſuſtentationem humanæ vitæ non
licitam.

tamen aliquæ cauſæ, ob quas hominis occiſio à pec-
xcuſari poteſt, imò aliquando redditur licita & iuſta.
ommuniter à Theologis numerantur, ſcilicet iuſti-
ceſſitas, & inconſideratio: ex quibus duæ priores
idium reddunt licitum; tertia verò illud à peccato
mortali excuſat. De ſingulis breviter aliquid di-
m eſt.

micidium ex iuſtitia fieri dicitur, quando ſimul con-
t quatuor conditiones: quarum prima eſt, vt fiat

 autho-

authoritate publicâ. Principis v. g. aut Magistratûs potestatem habentis, ad quem tanquam Dei Mini pertinet ius gladij; vt declaratur Rom. 13. sine qu thoritate nemini privato licet alium quantumvis fla sissimum & nocentissimum interficere, vt docet S. Th mas 2.2. quæst. 64. art. 3. Secunda conditio est, vt fit causa iusta, eaque gravi, ad bonum publicum pertinen vt docet Toletus suprà. Tertia conditio est, vt fiat ctâ intentione, verbi gratia ex zelo justitiæ, amore bo publici, &c. si enim judex, v. g. ex aliquo pravo & no dinato affectu, puta iræ, invidiæ, &c. judicium c proferat in aliquem sibi aliàs infensum, quantumvis gi ma authoritas & causa iusta subesset: graviter tamen pe caret, vt per se manifestum est. Quarta denique con est, vt fiat secundùm iuris ordinem, qui (vt docet To & Laymannus tractatu 6. de iudiciis capite 2. postu primis, vt præcedat accusatio vel denunciatio, aut s inquisitio iuridica, si nullo accusante aut denuncian dex ex officio procedere debeat. Deinde vt crimen p tur sufficientibus testimoniis aut indiciis, vel propriâ rei confessione sponte factâ. Denique vt citetur reus cumque ac tempus se defendendi accipiat: quamvis dum (vt rectè observat Toletus supr.) reus etiam in tus morte plecti possit, si nimirum ob potentiam ni formidandum se præbeat, nec aliter iustitia possit effe suum sortiri: in quo tamen casu crimen debet esse n um, vel tam evidenter probatum, vt nulla subsit ra illo dubitandi. Plura super hâc iudiciorum formâ in vi præcepti explicatione dicentur.

2. Secunda causa, quæ homicidium licitum reddi necessitas, quando scilicet quis eo redactus est, vt propriam aliter tueri non possit quàm occidendo in rem: quod quidem licitum est, dummodò fiat cum ramine inculpatæ tutelæ, vt docet S. Thom. Quod a de propria vita, hoc etiam de vita personæ alterius, sangvinitatis aut amicitiæ vinculo coniunctæ intelli

ocet Toletus, suprà ; & habetur Clement. vn. de ho-
io. Observat autem idem Toletus quòd si invasor es-
rsona bono reipublicæ admodum necessaria, puta ex
occisione bella civilia & alia similia damna publica
gere possent, tunc licitum non esset illum occidere :
iors potiùs oppeti deberet.

Quæres an sicut ad vitæ defensionem ; sic etiam ad
rum exteriorum conservationem liceat invasorem
ere, quando aliter bona illa salvari non possunt? Re-
etur etiam licitum esse, dummodò bona illa sint ma-
icuius valoris, nec aliter conservari possint. Id con-
n primis ex Scriptura Exod. 22. vbi dicitur : *Si ef-
ens fur domum, sive suffodiens fuerit inventus, & acce-
ulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis.*
tat præterea ex cap. *Olim*, de restitutione spoliatorum;
cap. *Dilecto*, de censura excomm. in 6. Idque docent
tonius, Maior, Sylvester, Caietanus, Sotus, & alij, quos
& sequitur Laymanus tract. 2. de iust. part. 3. cap. 2.
tamen Toletus suprà; id solummodò esse laicis licitū;
verò Ecclesiasticis, quos (vt habetur cap. *suscepimus* de
icidio) *satius est, post tunicam relinquere pallium, quàm
ebus transitoriis tam acerbè in alium exardescere.*

uod autem de bonis fortunæ, hoc etiam de fama &
ore dici posse existimat idem Toletus : quod etiam
nt Sotus, Navarrus, Sylvester, & plures alij, quot ci-
& sequitur Lessius lib. 2. de iust. & in cap. 9. dub. 8.
quorum sententiam, quamvis nobilis ab alio invasus
t vitam fugiendo salvare : si tamen inde aliquam no-
em contrahat infamiam, non tenetur fugere ; sed in-
rem occidere potest, si aliter vitam tutari nequeat.
rvat autem Toletus id non licere, nisi nobilibus &
onis iis, quæ suum honorem tutari maximè obligan-
idque solummodò ad vitandam aliquam notabilem
niam, non verò ad iniuriam acceptam ulciscendam,
ad vanum aliquod nomen fortitudinis sibi comparan-
i. Addit insuper idem quoque censendum esse de ca-

ſtitatis & pudicitiæ defenſione: poteſt enim mulier ob de-
fenſionem caſtitatis occidere invaſorem, ſi aliter illam im-
pugnare nequeat.

Quod autem hîc de occiſione alterius dictum ſt,
etiam de illius mutilatione intelligi debet; ſcilicet ad vi-
tæ, vel bonorum, ſeu honoris vel pudicitiæ iuſtam & ne-
ceſſariam defenſionem licitum eſſe alium mutilare, im
ſi illum mutilando vita vel honor, &c. propugnari ou
occidere non licet.

Quamvis verò licitum ſit parentibus, dominis, & al
Superioribus, vt docet S. Thomas, correctionis cau
berare & percutere filios, ſervos, & alios inferiores, n
tamen licet illos mutilare: vnde peccant quando i cor-
rectione ex nimiâ irâ modum excedunt; vt inferiores m-
tilentur, aut notabiliter in corpore lædantur.

Tertia denique cauſa, quæ homicidium à peccato ex
ſat, eſt inconſideratio; ſi v.g. aliquis inadvertenter & præ-
ter omnem intentionem alium occidat: cùm enim, vt do-
cet S. Thomas quæſt. 64. art. 8. ea, quæ ex caſu & præter
intentionem accidunt, ſint involuntaria: hinc ſequitur no
eſſe peccata, cùm nullum ſit peccatum niſi voluntarium.
Rectè tamen obſervat S. Doctor, & poſt illum Leſſius ſu-
prà dub. 13. contingere poſſe, vt id quod non eſt voluntar-
um in ſe, ſit voluntarium in causâ; vt quando quis al-
quid facit, vnde periculum eſt, ne ſequatur mors alterius
tunc enim niſi ſufficientem ad periculum illud evitandum
diligentiam adhibeat, homicidium, quod inde licet ca
præter illius intentionem ſequetur, cenſebitur voluntar-
um in ſuâ causâ: e.g. nobilis aliquis venatur, & ictu
peti exiſtimans impetere feram, occidit hominem: tunc e-
nim ſi ſufficientem non adhibuit diligentiam, vt occiſionem
illam præcaveret, cenſebitur ei voluntaria, eritque p
de illius homicidij reus. Eſt autem ſufficiens illa diligentia
penſanda, iuxtà maius vel minus periculum quod im-
net; ſi enim, v.g. locus illius venationis erat iuxta via
publicam, per quam multi tranſire ſolebant, maior
d

è ad vitandum homicidij periculum adhiberi debebat
entia, quàm si fuisset desertus.

dem quoque dici debet iuxtà S. Doctoris mentem, de
qui omittit aliquid facere ad quod tenebatur, ex quâ
ssione sequitur præter eius intentionem mors alterius:
enim pro ratione maioris vel minoris negligentiæ aut
rantiæ, quæ illius omissionis causa fuit, maioris vel
oris peccati reus censebitur: e. g. si ex aliquâ Medici
rantiâ vel negligentiâ mors infirmi sequatur, reus e-
peccati gravioris aut levioris, prout maior vel minor
it illa eius ignorantia aut negligentia: quod iudicio
prudentis perpendendum est.

uæ autem hîc de occisione dicta sunt, eadem etiam
portionaliter de mutilatione intelligi debent.

§ IV.

Quot modis peccetur in quintum Decalogi Præceptum.

PEccant in primis, qui iniustum vindictæ appetitum
deliberatè concipiunt: qui se motu aliquo iræ, vl-
tationis aut charitatis limites abripi sinunt: qui verba
tumeliosa & convitiis plena in alios proferunt; qui
ipsis ex desperatione mortem optant, aut inferre conan-
: qui se temerè & sine vllâ rationabili causâ periculo
rtis exponunt.

Qui aliquem sibi non subditum verberant aut percuti-
; aut sibi quidem subditum, sed sine iusta causa; aut li-
ex iusta causa, tamen cum notabili excessu, vnde læsio
vis aut mutilatio & etiam mors sequatur.

tem qui sine legitima authoritate alterum mutilant vel
idunt: aut cum legitima authoritate, sed sine iusta &
icienti causa, vel ex prava intentione: qui alium occi-
t ob vitæ vel honoris, aut pudicitiæ vel fortunarum
ensionem, sed non servato moderamine inculpatæ tute
: qui alium casualiter quidem & præter intentionem

occidunt: sed non adhibita sufficienti diligentiâ, aut qui ignorantiâ vel negligentiâ omittunt aliquid facere ad quod tenebantur, ex quo tamen sequitur mors alterius.

2. Peccant etiam qui alios ad duellum provocant, aut provocationem illam acceptant: item qui in duellum aliorum consentiunt, aut non impediunt cùm possint; qui duello tanquam patrini, vt loqvuntur, aut spectatores intersunt; qui consilio, favore, aut quâvis aliâ ratione duello cooperantur.

Peccant etiam contra hoc præceptum, mulieres, quæ pharmacum sumunt, aut aliquod aliud adhibent remedium directè tendens ad impediendam conceptionem fœtûs, vel ad expulsionem & abortum illius, sive animatus sit, sive non: peccant matres, quæ infantes in eodem lecto secum ponunt, cum periculo illos opprimendi.

Sunt autem hîc obiter observandæ duæ circumstantiæ homicidij in Confessione necessario declarandæ. Prima circumstantia est personæ occisæ aut mutilatæ: an v.g. sit sacra & Ecclesiastica, vel laica; & si laica est, an sit pater, vel mater, aut Superior, &c. Secunda circumstantia est loci nimirùm an occisio vel percussio alterius facta sit in Ecclesiâ, aut aliquo loco sacro cum sangvinis effusione, vnde locus ille pollutus fuerit.

§ V.

De restitutione ob alterius occisionem vel mutilationem faciendâ.

1. DVo præsertim circa restitutionem illam explicanda sunt. Primò, quantum sit ob mutilationem vel occisionem alterius restituendum. Secundò, quibus sit restituendum.

Quod ad primum spectat, certum est pro alterius occisione aut mutilatione nullam præcisè loquendo condignam restitutionem fieri posse; cùm vita hominis nullo pretio pecuniario æstimari possit, vt ex communi Theologorum

um consensu docet Lessius lib. 2. de iust. & iure, cap. 9
. 13. Quod quamvis verum sit, ordo tamen iustitiæ po-
at, vt damna omnia ex occisione, vel mutilatione alte-
secuta resarciantur ab eo, qui iniustè occidit vel muti-
it, sive aggressor fuerit, sive seipsum defendendo mode-
ien inculpatæ tutelæ notabiliter excesserit, vt rectè ob-
vat Navarrus cap. 25. num. 27. & Lessius suprà, dub.
Atque in primis expensæ omnes factæ pro curatione
tilati vel occisi restitui debent: item restituenda sunt
ra omnia & emolumenta, quæ is qui occisus est, ex
ificio, negotiatione, vel officio probabiliter consequi
erat, detractis tamen his, quæ ipse consumpsisset: quod
am similiter dici debet de eo qui mutilatus est pro co
mpore, quo ratione læsionis acceptæ artificium, negoti-
onem aut officium exercere non potuit. Quæ omnia
i prudentis & docti iudicio, in casibus particularibus de-
rminanda sunt, vt præfati Authores fusiùs docent.

2. Quæres, quomodò facienda sit æstimatio lucri futu-
cùm ignoretur quandiù victurus fuisset is qui occisus
. Respondetur non posse ad id dignoscendum regulam
tiorem, & commodiorem præscribi, quam vt tantum
tituatur quantum probi prudentesque viri spectatis vi-
us, ætate, complexione illius qui occisus est, aliisque
ilibus circumstantiis, & habitâ ratione lucri cessantis,
damni ex illius occisione emergentis, æqvum esse iu-
averint. Quod etiam servatâ proportione debita dici
bet, si alicuius vita ex iniusta percussione, aut quâvis
â læsione brevior effecta sit; tunc enim erit facienda si-
liter æstimatio temporis, quo ille vitam vlterius secun-
m communem naturæ cursum fuisset producturus.

Rectè etiam monet idem Lessius supr. dub. 25. æquis-
num esse, vt is, qui alium iniustè occidit, pro illius ani-
i orationibus, eleemosynis, aliisque piis operibus Deo
isfaciat, ac præsertim sanctum Missæ sacrificium pro re-
gerio illius offerri curet: idque proindè pro aliqua sa-
factionis Sacramentalis parte illi convenienter iniungi
posse.

3. Quod

3. Quod ſpectat ad ſecundum; quibus ſcilicet reſtitutio ob iniuſtam alterius occiſionem facienda ſit, docent communiter Doctores faciendam illam eſſe parentibus, filiis, & vxori. Ita Bannes Sotus, & plures alii quos citat & ſequitur Leſſius ſupr. dub. 26. Obligatio autem ad illam reſtitutionem (quod obſervandum eſt) oritur non ex iure quod hæ perſonæ habent in bona defuncti, cùm ipſe defunctus nullum ius habuerit ad illam reſtitutionem, cuius faciendæ obligatio non aliunde quàm ex eius morte orta eſt; ſed ex arctiſſima illa coniunctione, quæ inter defunctum & eiuſmodi perſonas intercedebat; ratione cuius cenſebantur quodammodò vna cum ipſo defuncto perſona, & competebat illis ſpeciale quoddam ius poſtulandi, ab eo alimenta, & alia ad decentem vitæ ſuſtentationem neceſſaria: vnde ſequitur quod occiſor eadem illis præſtare obligetur, ad quæ occiſus obligatus fuiſſet.

Quæres an ſimiliter creditoribus defuncti reſtituere teneatur. Reſpondetur plures Theologos, quibus ſubſcibit Laymannus tract. 3. de iuſtitia part. 3. cap. 6. exiſtimare illum teneri; Leſſius verò ſuprâ dub. 23. contendit, neque creditoribus, neque etiam hæredibus occiſi (ſi tamen parentes, vxor & filij excipiantur) vllam ex rigore iuſtitiæ reſtitutionem eſſe faciendam; cùm neque creditoribus, neque etiam hæredibus defuncti ius vllum niſi in eius bona competat; ea verò, quæ ob illius occiſionem reſtituuntur inter eius bona connumerari non poſſint. Quæ quidem ſententia, tùm ob illam rationem, tùm etiam ob Bannis & Soti, quos pro illa citat, authoritatem, probabilis ac in praxi tuta videtur.

SECTIO VI.

Explicatur ſextum Decalogi præceptum.

Non Mœchaberis.

MOnet Catechiſmus Romanus part. 1. cap. 7. ſpecial[illegible]

elam ac prudentiam, nec-non delectum verborum re-
in explicandâ huius præcepti materiâ, *quæ*, vt ait,
rationem potius desiderat, quàm orationis copiam: quod
ræstemus, & brevitati simul ac honestati consulentes,
omittamus eorum quæ à Sacerdotibus sciri debent,
pram à lepra discernere possint: omnia quæ dicen-
obis sunt, tribus paragraphis complectentur: in quo
primo investigabimus, quid hoc sexto præcepto pro-
atur: in secundo quot modis in illud peccetur: in ter-
lenique restitutiones quasdam in certis casibus ob hu-
præcepti transgressionem faciendas explicabimus.

§ I.

Quid hoc sexto præcepto prohibeatur.

nctus Augustinus quæst. 17. super Exod. explicans
oc sextum præceptum, docet illo prohiberi non mo-
adulterium quod nomine mœchiæ designatur; sed in
ere omnem illicitam concubitum, ac quemcunque
uriæ actum; sive externum, sive internum.

unt autem sex luxuriæ species, vt docet S. Thom. 2. 2.
st. 14. art. 1. & sequent. & declaratur cap. *Lex illa*,
quæst. 1. scilicet fornicatio, stuprum, adulterium, in-
us, raptus, & peccatum contra naturam; quibus aliqui
ologi addunt sacrilegium, quandò peccatum istud
mittitur cum persona Deo sacra; quod tamen S. Tho-
reducit ad speciem adulterij, quia personæ sacræ con-
io quodam spirituali sunt Deo coniunctæ.

ornicatio est concubitus illicitus soluti cum soluta, id
hominis nullo coniugij vinculo aut castitatis voto, aut
igiosi, vel Ecclesiastici statûs conditione obligati, cum
ina, quæ nec virgo est, nec coniugio, aut aliquo voto
itatis obstricta, nec Religiosi statûs susceptione Deo
icipata. Hanc autem simplicem fornicationem esse
catum mortale adeò certum est, vt oppositum perti-
iter asserere sit hæreticum, vt definitum est in Clement.

Ad nostrum, de hæreticis: & expressis verbis dicit Apo-
lus Ephes. 5. *quod omnis fornicator aut immundus non ha-
bet hæreditatem in regno Christi.* Excipitur tamen casus
in quo mulier vim ab alio pateretur; tunc enim, quam-
vis delectationem sentiat, si tamen impudico actui non
consentiat, nullatenus peccat, vt fusè declarat & probat
Augustinus lib. 1. de civit. cap.

Ad hoc peccatum reducitur concubinatus: quo nomi-
ne nihil aliud intelligitur, quam fornicatio continuata cum
certâ personâ solutâ, & cohabitatio cum illâ. Est autem
hoc peccatum grave & periculosum, eò quòd hominem
in continuo statu peccati detineat: nec absolvi debent
concubinarij, nisi priùs à concubinis separentur.

2. Porrò rectè observat Lessius lib. 4. de iust. & iure
cap. 3. dub. 7. fornicationis peccatum in Christianis speci-
alem habere deformitatem, ratione Sacramentorum Ba-
ptismi & Eucharistiæ, per quorum susceptionem singuli
quodammodo vnitur Christo Domino, & membra illo-
rum fiunt membra Christi: vnde Apostolus; *Nescitis*,
inquit, *quoniam corpora vestra membra sunt Christi; tollens
ergo membra Christi faciam membra meretricis? absit.*

Stuprum est virginis defloratio; estque hoc peccatum
gravius simplici fornicatione, eo quòd præter illius malitiam e-
tiam habeat specialem deformitatem propter violationem
signaculi virginalis, & maximum deinceps peccandi peri-
culum, cui virginem sic defloratam exponit. Existimat ta-
men Lessius lib. 2 c. 10. probabiliter dici posse, stuprum
tunc solummodò esse peccatum specie distinctum à sim-
plici fornicatione, quando virgini vis infertur, illaque
per violentiam defloratur.

Adulterium est illicitus concubitus cum personâ con-
iugatâ, sive vir tantùm aut mulier, sive vterque coniu-
gio copulati sunt. Est aut gravius fornicatione & etiam
stupro, tum propter violationem fidei coniugalis, tùm eti-
am propter damnum filiorum legitimorum, & alia simi-
lia mala, quæ ex eo peccato consequuntur, de quo loq

ap. *Hoc nefas est*, inquit, *& iniquitas maxima, & i-*
ósque ad perditionem devorans, & eradicans genimina.
Sacrilegium est illicita copula cum personâ sacra, seu
Deo consecrata est & dicata, sive per votum castita-
ive per ordinis sacri susceptionem. Addit etiam To-
lib. 5. cap. 12. sacrilegium committi, si quis in Mino-
constitutus luxuriæ peccatum committat; vel si
in loco sacro actum venereum exerceat, quamvis sit
ugalis, vt existimant Paludanus, Tabiena, & alij apud
lem Toletum: vnde circa hoc peccatum, circumstan-
ersonæ vel loci declaranda est. Locus autem sacer di-
, qui solemni ritu, divino cultui dicatus est, vt Ec-
a, & capellæ illi adiacentes, nec non sacristia, vt pars
, ac etiam cœmeterium.

cestus est copula illicita cum persona consangvinita-
ut affinitatis nexu intra quartum gradum coniuncta.
am verò grave sit hoc peccatum ex eo colligitur, quod
eteri lege constituta erat mortis pœna in incestuosos:
dditur hæc causa Levit. 10. *Quia rem nefariam opera-*
nt. Est autem eò gravius peccatum, quo maior est
peccantes personas coniunctio; imò specie distin-
esse existimat Navarrus cap. 16. num. 15. asseritque
nde gradum consangvinitatis aut affinitatis esse decla-
lum,

bservat etiam Lessius violationem cognationis spiri-
is per actum luxuriæ, quamvis propriè ad hanc ince-
speciem non pertineat, habere tamen specialem de-
itatem: ratione cuius, circumstantiam cognationis
tualis in Confessione declarandam esse existimat. Quod
liter dicendum est, si hoc peccatum committatur cum
spirituali Confessionis, id est cum eâ cuius quis Con-
onem sacramentalem excepit: quod quàm grave pec-
m sit, constat ex capite *Omnes*, & capite *Non debet*, 30.
st. 1. vbi depositio ab Ordine Sacerdotali & perpetua
itentia vsque ad exitum vitæ decernitur in eum, qui
scelus perpetraverit.

Raptus

Raptus, quantum ad ipsum actum luxuriæ, mo[dis] omnibus supradictis committi quidem potest; sed [ad]dit præterea violentiam, & iniustam personæ à domo [su]a vel paterna subtractionem, & in aliena detentionem: [vn]de raptus cum simplici fornicatione, vel adulterio, vel [sa]crilegio, vel incestu simul committi potest: & hæ cir[cum]stantiæ cum illa, quæ ipsius raptus est propria, de[bent] in Confessione declarari.

Peccatum denique contra naturam est illud (vt ex[pli]cat S. Doctor quæst. 154. a. 11.) *quod repugnat natu[rali] ordini venerei actus, qui convenit speciei humanæ.* A[d]que illud quatuor præsertim modis contingere posse: *[Vno] quidem modo si absque omni concubitu, causa delecta[tionis] venereæ, pollutio procuretur, & vocatur mollities: alio [modo] si fiat per concubitum ad rem non eiusdem speciei; & voca[]tur bestialitas: tertio si fiat per concubitum ad non debi[tum] sexum, puta masculi ad masculum, fæminæ ad fæminam, [vt] Apostolus dicit Rom. 1. quod dicitur Sodomiticum viti[um]: quarto si non servetur naturalis modus concumbendi, [aut] quantum ad instrumentum non debitum, a[ut quan]tum ad alios monstruosos & bestiales concumbendi modos.*

Et hi quatuor modi specie distingvuntur, vt obse[rvat] Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 1. cum vnusquisque illo[rum] contineat specialem turpitudinem castitati repugnan[tem]. Quàm nefandum autem & quàm detestabile sit illud [pec]catum, satis constat ex horrendâ punitione Sodomita[rum] Gen. 19. & Onam filij Iudæ Gen. 38. vbi dicitur q[uod] *percussit eum Dominus, eo quod rem detestabilem face[ret]*. & Levit. 20. morti adjudicatur, qui peccatum istud c[om]miserint: neque tantum divinis legibus, sed & hum[anis] hæc peccatorum monstra damnantur. In Codice The[odo]siano lib. 9. tit. 7. edicitur quod *huiusmodi scelus spec[tan]te populo flammæ vindices expiabunt.*

Est autem observandum circa peccatum mollitiei, [pol]lutionem omnem directè in se voluntariam esse pecca[tum] mortale: nec vnquam quovis prætextu, etiam tuend[æ]

nita-

atis, esse licitam, vt ex communi Doctorum consensu
obat & docet Lessius suprà dub. 14. imò & illam etiam,
æ indirectè tantùm voluntaria est, id est quæ sequutura
ævidetur ex aliquâ causâ, quæ tamen non evitatur, cum
ssit & debeat evitari.

6. Si tamen iusta aliqua ratio subsit eiusmodi causam
n evitandi, vt si quis libros de eiusmodi rebus tractan-
legat, vt alios doceat; aut confessionibus excipiendis
cet: vnde turpes imaginationes & delectationes in par-
inferiori. ac exinde pollutiones consequantur: tunc non
t peccatum, dummodo absit periculum consensûs, vt
cent Lessius suprà, Navarrus cap. 16. n. 6. & alij com-
uniter. Quod si pollutio nullo modo sit voluntaria: vt
andò inter dormiendum accidit, neque postquam
is plenè expergefactus est, in delectationem ex illa pro-
nientem deliberatè consentit, tunc non est peccatum, vt
lem authores proximè citati docent.

Præter has luxuriæ species, sunt alij plurimi eiusdem
ccati actus, tàm exteriores quàm interiores, ad vnam-
iamque illarum pertinentes, hoc sexto præcepto prohi-
i. Atque in primis prohibetur morosæ delectationes, quæ
rebus obscœnis cogitatione vel imaginatione appre-
nsis cum pleno & deliberato voluntatis consensu perci-
antur: & etiam ipsæ cogitationes & imaginationes tur-
s, quamvis nulla ex illis sequatur turpis delectatio, si
nen illius percipiendæ causa animo versentur & fove-
tur, æqualem cum ipsis obscœnis delectationibus cen-
ntur, habere malitiam, scilicet mortalem, quamvis nulla
bsit voluntas rem illam turpem opere implendi: quod
eliùs explicare simul & probare non possumus, quàm
Sancti Augustini verbis lib. 12. de Trinit. cap. 2. *Totus*
quit, *homo damnabitur, nisi hæc, quæ sine voluntate ope-*
ndi, sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi,
ius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gra-
m remittantur.

7. Prohibentur etiam à fortiori obscœna omnia desi-
deria

deria & turpes affectus, quando quis deliberatè appetit & vult actum aliquem luxuriosum perpetrare. Et hæc desideria eandem cum ipsis actibus desideratis deformitatem induunt: vnde qui mulierem coniugatam turpiter concupiscit, *iam mœchatus est eam in corde suo*, vt ait Christus Dominus S. Matth. 6 & coram Deo adulterij reus efficitur.

Præterea oscula, tactus, quæ fiunt ob carnalem & veneream delectationem quæ ex illis percipi potest, sunt etiam peccata mortalia hoc præcepto prohibita; quamvis enim vt rectè observat S. Doctor 2. 2. quæst. 154. a. 4. hæ & similes actiones sint ex genere suo indifferentes, possintque secluso quovis libidinoso affectu licitè exerceri; e. g. si quis mulierem osculetur eam salutando, quia talis est consvetudo patriæ, vel ob aliquam aliam causam rationabilem; si tamen nulla eiusmodi causa subsit, nec aliud in osculis, tactibus, & aspectibus intendatur, quàm delectatio illa, quæ carnem afficit & ad libidinem excitat; tunc secundum mentem S. Doctoris peccati mortalis reatus incurritur.

§ II.

Quot modis peccetur in sextum Decalogi præceptum.

1. EX dictis colligi potest quot & quam variis modis peccetur in hoc Decalogi præceptum. Atque in primis peccant contra illud qui turpium rerum cogitationibus, aut imaginationibus, deliberatè intendunt vt illis delectentur: qui delectationes illas soboriri advertunt, nec illas protinus abiiciunt, sed potiùs fovent: qui legunt libros impudicos, vnde tales cogitationes & delectationes plerumque oriri solent, qui intendunt in imagines aut picturas obscœnas & libidinem aspectu sui excitantes: qui illas domi expositas habent, vnde alii occasionem peccandi sumere possunt: qui turpes cantilenas, aut verba obscœna proferunt, aut ab aliis prolata libenter audiunt:

Comœdiis, aut aliis ſpectaculis, vel ſaltationibus & eis delectantur, in quibus advertunt ſe graves adver- caſtitatem tentationes experiri, iiſque vt plurimum ſuc- bere: qui notabiliter in cibo vel potu excedunt, vnde ſis motus impudici & aliquandò pollutiones oriri ſo- , quibus ferè ſemper conſenſum præbent.

. Qui veſtitu, aut geſtu, aliquo immodeſto vel aſpe- aliis huius peccati occaſionem præbent: qui ſe vel alias ſonas impudicè aſpiciunt: qui oſculis aut tactibus libi- oſis delectantur: qui voluntate ſolâ, aut etiam actu committunt peccatum fornicationis, ſtupri, adulterij ilegij, inceſtus, aut raptûs: qui in peccatum mollitiei iberatè incidunt, pollutionibus deliberatè delectantur, eas ſibi tactibus impudicis vel aliis modis procurare antur: qui infandum Sodomiæ aut beſtialitatis crimen petrant, aut aliis illicitis, aut infamibus concumbendi odis ſe polluunt.

§ III.

uænam reſtitutiones ob huius præcepti trans- greſſionem facienda ſint.

DVobus præſertim caſibus obligatio reſtitutionis ali- cuius faciendæ huius præcepti tranſgreſſoribus in- mbere poteſt, nimirùm ratione ſtupri, vel adulterij.

Quod ad ſtuprum ſpectat; certum eſt in primis illum, virginem aliquam coniugij promiſſione decepit, & ſub usmodi ſpe, corporis illius vſuram impetravit, ad eam matrimonium ducendum obligari etiamſi ficte tantùm dolosè promiſerit. Ita Navarrus, Sotus, Adrianus, & ij apud Leſſium lib. 2. c. 10. dub. 3. ſi tamen eſſet condi- onis valdè inæqualis; aut ſi promiſſionem adimplere on poſſet, puta quia eſt coniugatus: aut ſi ex illius pro- iſſionis impletione grave aliquod ſcandalum timeatur: nc promiſſioni ſatisfacere cenſebitur, ſi ſufficientem illi, ro ratione conditionis & ſtatûs, dotem tribuat: vt docet Navarrus c. 16. n. 18. & poſt illum Toletus l. 5. c. 11.

2. Certum est etiam illum, qui violentiâ, aut imponis precibus, aut falsis & dolosis persvasionibus virginem ad stuprum induxit, teneri illam vel ducere, vel convenienter dotare, vt habetur ex cap. *si seduxerit*, de adulterijs. Quod si virgo nullâ vi aut promissione, nullis item importunis precibus, aut dolosis persvasionibus ad peccatum inducta est, sed ipsa sponte & liberè in illud consensit, nulla restitutionis faciendæ obligatio incumbit, vt docet Navarrus supra, Lessius sup. dub. 2. & alij: quia iuxtà regulam 28. iuris in 6. *Scienti & consentienti non fit iniuria*, legesque Canonicæ, vt observat Navarrus ibid non obligant ad restitutionem nisi eum, qui aut violentiam, aut dolum seu deceptionem ad stuprum perpetrandum adhibuit: quod etiam similiter dicendum existimat idem Navarrus, si virgo per stuprum deflorata æquè commodè & convenienter nupsit, ac si minimè peccasset, quia stuprum illius nemini innotuit: tunc enim, quamvis ille qui eam ad peccandum induxit, gravem & rigidam pœnitentiam seram Deo subire teneatur, ad nullam tamen restitutionem illi faciendam tenebitur: quia scilicet nullum damnum passa est, quod pecunia æstimari possit.

Quod spectat ad adulterium si mulier coniugata filium ex adulterio suscepit, tenetur omnibus modis, quibus potest, citrà famæ dispendium, aut vitæ periculum, procurare ne legitimi hæredes ratione huius illegitimæ prolis aliquid detrimenti patiantur: vnde si habet bona aliqua præter dotem sibi propria, quæ possit quibus velit tribuere, tenetur illis tantùm legitimis hæredibus applicare, quantùm satis erit, ad compensationem damni per spurium illati aut inferendi. Ita Caietanus opusc. 31. resp. 14. Navarrus cap. 16. num. 47. Toletus lib. 5. capite 11. Lessius libro 2 cap. 10. dupl. 7. & alij communiter.

3. Quod si mulier nulla eiusmodi bona possideat, neque vllo modo damnum illud compensare possit, quærunt Theologi an teneatur etiam cum periculo vitæ, vel dispendio famæ, crimen suo marito vel filio suo spurio prodere.

Respon-

spondetur ex communi Doctorum sententia, yt videre apud Lessium & Toletum suprà, non teneri cum peulo vitæ: quamvis autem aliqui existiment ad id obliri cum honoris & famæ dispendio, probabilis tamen tuta in praxi est sententia Scoti, Innocentij, Panormini, Cajetani, Navarri, & aliorum, quos refert & ibus subscribit Lessius suprà, dub. 7. qui negant mulierm cum notabili famæ honorisque dispendio ad crimen um marito vel filio spurio revelandum obligari: quom ratio est, quòd fama, cùm sit bonum superioris oris, præsertim cùm illius dictis neque maritus, neque rius filius credere teneantur: *alleganti enim suam turudinem*, iuxta regulam juris, *nulla debetur fides*, prodeque ex illa peccati sui declaratione nihil aliud seeretur, nisi scandalum in familia & discordia inter fis: vnde etiam cap. *Officij*, de pœnitent. & remiss. nil aliud præscribitur respectu mulieris, quæ filium suposuerat, nec suppositionem illam marito revelare volet, sicut nec alterius qui prolem ex adulterio suscepet, nisi vt competens satisfactio per discretum Sacerdotem ique injungatur: vnde iuxta illum canonem prudentis t Confessarij, eiusmodi mulieri, præter alia opera satisctoria, præcipere vt solitas expensas, quantùm poterit, bitâ ratione statûs, valetudinis, &c. imminuat, & majosedulitate rem domesticam administret: & si quid luproprio labore captare possit, illud in compensatiouem orum aut hæredum applicet: & alia similia præstet, ibus si non totum damnum, saltem illius partem aliam compensare conetur.

4. Quæres, vtrùm ipse adulter ad restitutionem aliam faciendam obligetur. Respondetur, si moraliter ei rtum sit filium, qui ex muliere cum quâ peccavit nas est, suum esse, obligari illum ad compensationem danorum, quæ legitimo marito aut eius hæredibus obvere possunt; sive ratione alimentorum quæ illi præstanr; sive ratione hæreditatis, quam cum aliis legitimis fi-

lijs

lijs tanquam vnus ex illis aditurus eſt. Et hæc eſt co-munis ſententia Doctorum, paucis exceptis, quorum o-nionem vt minùs probabilem & tutam meritò reijei L-ſius ſuprà dub. 6.

SECTIO VII.

Explicatur ſeptimum Decalogi præceptum

Non furaberis.

CVm hoc ſeptimo præcepto, vt obſervat Cathechiſmi Rom. part. 3. cap. 8. Deus in tutelam veluti ſuam b-na noſtra exteriora ſuſcepit: ita vt nullus ea iniuſtè ſur-pere, aut invitis nobis, detinere poſſit, quin iniuria illa ipſum etiam Deum refundatur, ac obedientia illi debi-violetur. hinc patet, quanti facienda ſit huius præcep-obſervatio, & quo ſtudio illius obligationes omnes perve-ſtigandæ ſint, præſertim cum innumeris propè modis illud peccetur. Vt igitur majori cum luce in illius exp-catione procedamus, ipſius juris ac juſtitiæ principi b-viter conſideranda nobis ſunt, vt ex illis poſtea ratio-omnes, quibus erga proximi bona obſtringimur, encle-tiùs cognoſcamus.

§ I.

Quid iuris, quid iuſtitiæ nomine intelligendum ſit.

1. NOmen juris (vt illius varias & multiplices acce-ones omittamus) in duplici præſertim ſignifi-ne ſumi ſolet. Primò pro lege tam naturali quàm p-tivâ, ſive divinâ ſive humanâ: quo ſenſu dicimus e-rentibus honorem deferre, eſſe de iure naturali; mentum Baptiſmi recipere, eſſe de jure divino poſi-co etiam ſenſu legum & ſanctionum Eccleſiaſticarum

le

ctionem juris Canonici nomine indigitamus. Secundò mitur pro facultate illa, seu potestate legitima quam us habet ad rem aliquam obtinendam aut retinendam, t ad aliquid faciendum, ita vt ab illius reî obtentione, vel alia actione facienda impediri licitè non possit.

Similiter justitiæ nomen duobus potissimùm modis accipitur. Primò pro virtute quâdam generali, quam Sanus Anselmus Dial. de verit. cap. 13. vocat *Rectitudinem voluntatis*: quo sensu virtutes omnes in se complectitur, pro illis sive generatim sive speciatim significandis pleumque in Scriptura ponitur, vt Matth. 5. *Beati qui esuiunt & sitiunt iustitiam*: & capite 6. *Attendite: ne Iustiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.*

2. Secundò pro virtute particulari, quæ à Sancto Doctore 21. quæst. 58. art. 1, & à Iurisconsultis communiter efinitur: *Constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique ribuendi*: quorum verborum sensus est, justitiam esse virtutem, quæ inclinat & firmat voluntatem ad tribuendum vnicuique quod suum est: quâ in acceptione vna est ex quatuor illis virtutibus, quæ à Sancto Ambrosio in c. sex um Sancti Lucæ vocantur *Cardinales*, eo quòd sint aliaum virtutum tanquam cardines: ita vt sicut ostium in ardine, sic (vt loquitur S. Gregorius lib. 2. mor. cap. 26.) *mnis honesta vitæ ratio, & vniversa boni operis structura, llis inniti quodammodo videatur.*

3. Dividitur autem justitia à S. Doctore quæst 61. art. 1. in commutativam & distributivam. Iustitia distributiva illa est, quæ dividit & distribuit munera, officia, onera, bona & alia similia communitatis alicuius propria secundùm proportionem quam vocant geometricam: id est, considerando non solùm valorem & quantitatem bonorum illorum aut onerum, &c. sed etiam personarum conditionem idoneitatem, merita, &c. Commutativa verò illa est, quæ constituit æqualitatem inter personas particulares secundùm proportionem arithmeticam: id est considerando solùm valorem vel quantitatem rerum sine vllo respectu

ad

ad personas : v. g. mutuatus est aliquis centum aure- qualiscunque sit, dives an pauper, nobilis aut ignobi- debet centum aureos reddere.

§ II.

Quid sit ius ad rem, & ius in re.

Celebris illa divisio juris, quæ à Theologis & Iurispe- tis tractatur, lucem dabit varijs difficultatibus circa h- jus præcepti violationem occurrentibus, ideòque à no- prætermitti non debuit. Ius igitur ad rem est illud qu- habetur, per alicuius contractus stipulationem, puta p- donationem, emptionem, &c. antequam illius rei qu- donata vel empta est, traditio fiat. Ius in re est illu- quod per ipsam rei traditionem acquiritur.

Hæc est autem vtriusque differentia, quòd jus in re- faciat illam propriam eius qui acquisivit, vt quocunqu- in loco sit, & in cuiuscunque manus pervenerit, facul- tem habeat, eam ubicunque reperit, recipiendi, & à quo- cunque repetendi, obligeturque ex justitia eam ei restitu- ete, quisquis acceperit : Ius verò ad rem, non tribuat fa- cultatem eiusmodi in ipsam rem ; sed solummodò ti- lum justum & aptum ad habendum illius rei dominium. e. g. quis emit eqvum ab altero illiusque pretium solvit, si eqvus ille nondum ei à venditore traditus sit, habet tan- tum jus ad illum eqvum, non verò in illo : vnde si vendi- tor, fraudulenter eundem eqvum alteri vendat & trada- primus emptor non potest ab illo altero eqvum repetere sed agere tantùm potest in venditorem, vt pretium red- tuat, sibique præterea persolvat quantùm sua interer- contractum illius venditionis anteà celebratum, firm- esse & ad plenum effectum perduci : è contra si eqvus il- le venditus, sed nondum traditus, moriatur aut furto a- ducatur, venditori perit & non emptori.

2. Ex quibus intelligi potest quid sibi velint leges ci- les, dum dicunt, ei qui habet jus in re, competere act-

realem, quæ *Vendicatio* vocatur, qua res ipsa repeti
mi possit ubicunque reperiatur : ei verò qui habet
ummodò jus ad rem, competere actionem personalem,
quâ res ipsa (in cuiuscunque manus devenerit, possit
icari & accipi ; sed quâ traditio ejus possit exigi à
onâ, cum quâ stipulatio de re illâ intercessit.

§ III.

d sit dominium, & quibus personis competat.

Lures sunt juris particularis species, variæque rati-
ones, quibus competere potest alicui facultas accipi-
aut retinendi rem aliquam, vel de illâ disponendi, in-
quas præcipua, & ad quam reliquæ aliquo pacto re-
ntur, est dominium ; ex cujus proinde explicatione,
de aliis sentiendum sit, facilè poterit intelligi.

c in primis observandum est, duplex esse dominium,
sdictionis scilicet & proprietatis. Dominium jurisdi-
nis est potestas gubernandi sibi subditos ; illis aliquid
ipiendi, aut prohibendi, illos judicandi, puniendi,
præmiandi.

ominium verò proprietatis, est jus possidendi rem a-
am, & de illâ tanquam suâ disponendi : estque rursùm
ex : perfectum scilicet & imperfectum. Dominium
ctum, quod & plenum dicitur, continet proprietatem
x commodorum ejus, extenditque se ad omnem ejus
n & dispositionem, nisi lege aliquâ divinâ vel huma-
rohibeatur : Dominium veró imperfectum habet tan-
proprietatem absque emolumentis vel emolumen-
sque proprietate. Primum vocant jurisperiti domi-
n directum, quale est principis, respectu feudorum,
illius qui dedit agrum in emphiteusim : secundum
int dominium vtile, quale habet feudatarius, emphi-
a, vsufructuarius, &c.

. Quod autem spectat ad subjectum dominij, seu per-
s illius capaces, Theologi communiter docent illud

nonnisi naturæ rationali competere posse: cùm i lam rationem quisque potestatem habeat immedi actus suos, & per hos in alias res exteriores.

Atque in primis certum est, Deum in omnes c ras summum quoddam & absolutissimum obtiner minium; quod Scriptura innumeris propè in locis tur: proindeque illum liberè, & prout ipsi placuer omnibus creaturis sine cuiusquam injuria disponer se. Certum est etiam hominem esse dominij capacem ta illud Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem militudinem nostram, Vt præsit piscibus maris, bestiis &c.* vbi tribuitur homini præfectura & dominium lias creaturas inferiores, ratione imaginis divinæ gerit, quæque in intellectu rationis capaci, & liber luntate consistit. Sed difficultas est de quibusdam h nibus in particulari, an de facto dominium aliquo quarumnam rerum habeant: ac præsertim de filiis lias, de quibus breviter dicimus, quòd secundùm dispositionem, quandiu sub patriâ potestate constituti duo sunt tantummodò genera bonorum, quorum p ctum dominium habere possunt; castrensia scilicet & si castrensia. Bona castrensia sunt illa, quæ in militi occasione militiæ justè acquiruntur, vt stipendia, do ducum, &c. Quasi castrensia verò sunt ea, quæ ex be cio Ecclesiastico; aut officio publico, judicis v. g. au vocati, aut ex professione alicujus artis liberalis p niunt. Bonorum autem illorum, quæ adventitia v tur, id est quæ ex aliorum donatione, vel ex pr industriâ, negotiatione, &c. proveniunt, dominium dem directum habere censentur, non tamen de ijs d nere possunt absque consensu patris, penes quem ill administratio, & utilitas remanet. Quæ omnia fusiù plicata videri possunt apud Navarrum cap. 17. num Lessium lib. 2. cap. 4. dub. 3. & alios.

Pa

§ IV.

ibus modis dominium proprietatis acquiratur.

Es externæ quæ sub dominium proprietatis cadere possunt, duplicis sunt generis: vel enim nullius sunt, licuius propriæ: & de vtrisque quæstio proposita igi potest.

que in primis quod spectat ad res illas, quæ nullius nij sunt, dicendum est spectato communi naturæ ac um jure, illas fieri primi occupantis, nisi leges ci- & locorum consvetudines de aliquibus in particulaiter constituant: proindeque hæc occupatio est legis modus, quo prædictarum rerum dominium acqui-. Id patet ex *Paragraf. feræ* instit. de rer. divis. & ex . ff. de acquirendâ possess. item ex l. 1. & 3. ff. de irendo rer. domin. quibus legibus omnes Theologi ribunt.

inc colliges feras & animalia sylvestria, quæ in nulpotestate sunt, vel quæ jam ab aliquo capta illius poem evaserunt, & in libertatem naturalem se vinunt; vbicumque re; erta fuerint, capi posse: è contrà animalia illa, quæ natura mansveta sunt & dome-, quamvis è domini domo effugerint, vbicunque obntia reperiantur, esse restituenda: quia tanquam ad inum pertinentia considerantur, vt fusiùs explicat Lesib. 2. de iust. & jure, cap. 5. dub. 6. vnde parag. *Galrum*, instit. de rerum divisione ille dicitur furtum comcre, qui eiusmodi animalia, cum effugerint, detinet. li ratione lapilli, gemmæ, margaritæ & alia similia nunquam dominum habuerunt, & in littore maris aliis locis inveniuntur, sunt primi occupantis.

. Secùs verò dicendum est de rebus illis quæ dominũ

aliquando habuerunt, & casu aliquo fuerunt amissi quæ naufragio facto ejectæ sunt ad litus maris, q enim res eiusmodi reperit, illas dominis restituere dignoscere possit, & ad illos dignoscendos moral gentiam adhibere tenetur. Quod si illarum rerum ni dignosci non possint, tunc secundùm S. Doctore qu. 66. a. 5. cui plurimi alii Theologi subscribunt, læ pauperibus erogandæ, vel in alios vsus insur Ratio est, quia rerum illarum non desinit esse d qui eas amisit, ideoque, si ipsimet restitui nequeunt, restitui debent illis, quibus velle præsumitur, nemo tem, qui amissam rem suam non malit pauperibu quàm in alios vsus expendi.

3. Non desunt tamen Doctores qui sententiam c riam tuentur, asserantque res illas inventas domi nimè comparente, post diligentem inquisitionem, ventore posse retineri, cùm nullo jure naturali aut E astico id prohibeatur. Ita Sotus, Medina, & alij apu mannum lib. 3. de iust. tract. 1. cap. 5. qui rectè con quòd, quamvis hæc posterior sententia sit probabilis que temerè damnandus esset qui eam sequeretur; tamen sit magis pia & in praxi tuta: præsertim, c cundùm illam, ut monet Navarrus cap. 17. num. 17 sit inventor, si aliquâ egestate laboret, sibimet rem tam aut partem illius retinere, maximè de consilio dentis Confessarii, cuius erit determinare, quid in ei di casu magis expedire videatur.

Quod spectat ad res illas, quæ sunt alicuius pro dicendum est rerum eiusmodi dominium acquiri, v voluntatem propriam domini rei illius suæ domini alterum transferentis, quod duobus potissimùm mo genere fieri potest, scilicet vel per aliquem contra puta venditionem, permutationem, &c. aut absque tractu per donationem, promissionem, &c. vel per v tatem Superioris, aut dispositionem legis ob justas rei alicuius dominium ab vno in alterum transfer

ræſertim fit per præſcriptionis legem. De quibus
us & ſingulis in ſequentibus paragraphis agendum

§ V.

De præſcriptione.

æſcriptio ſeu vſucapio, vt loquuntur Iuriſperiti, eſt
odus quidam acquirendi dominij per poſſeſſionem
s rei, certo temporis ſpatio legibus definito conti-
n: Hic autem acquirendi dominii modus civili ju-
oductus eſt; *Ne diu & ferè ſemper*, vt habetur le-
le vſurp. & vſucap. *quarundam rerum dominia in-*
ſſent: & locum habet, non ſolum in foro conſci-
ita vt poſſit quis licitè rei alicuius dominium, titu-
ſcriptionis, acquirere, vt pluribus probat Leſſius l. 2.
dub. 17. dummodò tamen præſcriptio illa legitima
eatque requiſitas à jure conditiones, quæ quatuor
initer à Doctoribus numerantur. Prima eſt poſſeſ-
im ſecundùm regulam juris: Reg. 3. in 6. *Sine poſ-*
præſcriptio non procedit. Secunda eſt bona fides: ſi
a vt ibidem habetur, Reg. 2. *poſſeſſor malæ fidei vllo*
non præſcribit. Tertia eſt titulus probabiliter præ-
is, puta donationis, emptionis, ſucceſſionis, &c. vt
ex digeſt. leg. 4. tit. 4. & ſequ. Quamvis interdum
des etiam ſine titulo ad præſcriptionem ſufficiat;
ſcilicet nulla præſumptio in contrarium habetur,
commune contradicit. Quarta denique eſt conti-
poſſeſſionis tempore legibus definito.

Quæres quantum temporis requiratur ad legitimam
ptionem. Reſpondetur ex communi Doctorum ſen-
pud Leſſium ſupr. cap. 6. dub. 2. 3. 2. & ſeq. ad præ-
nem ſeu vſucapionem rerum mobilium quarum-
, cum titulo probabiliter præſumpto, requiriri
onem per triennium bonâ fide continuatam;
ulo verò, per triginta annorum ſpatium; e. g. ali-
na fide tibi rem alienam dedit, quam ſuam puta-

 bat:

bat: tuque bonâ fide illam acceptavisti; tunc t possessione tibi acquiritur res illa ratione tituli dona quòd si nullo titulo, bonâ tamen fide illam possidea non fit nisi triginta annorum continuata possessione.

Ad præscriptionem autem rerum immobilium c tulo requiriri spatium decem annorum, inter præs id est eos, qui in eodem territorio habitant, quamv in eadem vrbe; viginti annorum inter absentes; t verò annorum, si nullus adsit titulus, vt suprà de n bus rebus dictum est.

3. Excipiuntur tamen bona immobilia Ecclesiæ, M sterii, Hospitalis, & aliorum piorum locorum, ad rum præscriptionem requiruntur anni quadraginta: si bona illa sint Ecclesiæ Romanæ, nonnisi annorum tum spatio præscribi possunt. Bona verò pupilloru mobilia, sive immobilia, quandiù in illa ætate sunt lo temporis lapsu præscribuntur, sicut nec res Ec quæ alienari prohibitæ sunt, aut vsibus tantùm sunt destinatæ.

Est tamen observandum non easdem vbiqve leg ca tempus & modum præscriptionis esse receptas, a inde cuiusque regni aut loci speciales leges & legi consvetudines esse super hac re consulendas.

§ VI.

De contractibus in genere.

1. NOmine contractûs intelligitur conventio aliq ter duos facta, exqua in vtroque, vel saltem terutro illorum, obligatio aliqua nascitur. Sunt aut lii contractus qui vocantur *nominati*, alii *innomina* cuntur. Contractus *nominati* sunt illi, qui speciali n ne inter se distingvuntur, vt emptio, venditio, locati Contractus verò *innominati* sunt illi, quibus nullu ciale nomen assignatum est; dividunturque à Iuris in quatuor species, quæ his verbis exprimuntur: *des: do vt facias: facio, vt des: facio vt facias.*

prænotatis dicendum 1. contractum omnem spontè factum, quamvis in eo non serventur juris formalitates, obligare tamen in foro conscientiæ; ita vt alteri contrahentium invito, rescindi non possit, nisi jure positivo irritus sit, aut irritari possit. Ita Gomesi. Guarruuias, & alii, quos citat & sequitur Lessius su- lib. 4. Ratio est, quia jure naturæ tenetur quisque quod promisit altero acceptante, vt ex infra dicendis Lessius constabit.

Dicendum 2. contractum illum in quo contingit error circa substantiam rei, iure naturæ irritum & invalidum Ita S. Antoninus, Sotus, Cajetanus, & alii apud eundem Lessium suprà. dub. 5. quia, vt dicitur leg. 9. C. de & facti ignorantia. *Errantis nullus est consensus*: sine consensu autem nullus est contractus: e. g. si quis gemmam vendat existimans esse crystalli fragmentum, post re compertâ tenebitur ad restitutionem gemmæ, ad justum ejus pretium venditori persolvendum: secus verò si error solummodò sit circa qualitatem rei; vt cognoscens esse gemmam, sed valorem eius ignorans, pretio eam vendiderit; tunc enim validus quidem erit contractus, tenebitur tamen emptor postquam id rescivesupplere id, quod justo gemmæ pretio defuit, vt docent suprà citati Authores.

Dicendum 3. contractum illum, cui alterutrius contrahentium dolus causam dedit, non esse omninò jure naturæ irritum; sed tamen pro arbitrio ejus qui deceptus est contractus solubilis sit; irritari posse. Ita Ægidius Ko-, & alii apud Laymann. l. 3. de just. tr. 4. cap. 5. & ius suprà, Quod non sit irritus, patet ex eo quod si deceptus est, velit contractum subsistere, deceptor re non potest: *Ne lucrum ex dolo suo reportet*, vt habetur cap. 1. de eo qui duxit in matrimonium: quod irritari possit pro arbitrio illius qui deceptus est, continetiam ex eo quod qui dolo inducit alterum ad contrahendum, injuriam ei facit: ac proinde tenetur eum re-

Z 4 stituere

ſtituere in integrum, & reddere omnia infecta, ſi
ptus velit.

3. Dicendum 4. contractus omnes ex aliquo grav
tu injuſtè incuſſo celebratos, non eſſe quidem jure
ræ irritos; ſed irritari poſſe, & revocari in foro co
entiæ pro arbitrio ejus qui metum injuſtè paſſus eſt
Sotus, Paludanus, Richardus, & alii apud Leſſium
dub. 6. Id patet tùm ex eo quod, vt habetur cap.
his quæ vi metusque cauſa fiunt, *quæ vi & metu fiun*
bent in irritum revocari: tùm etiam quia, vt dicit S.
mas 2. 2. quæſt. 89. a. 7. ad 3. *qui vim intulit, hoc m*
tur, vt ei promiſsio non ſervetur. Eadem etiam ratio,
ſuprà de dolo allata eſt, poteſt de metu injuſtè illat
telligi; qui enim metum injuſtè incuſſit, injuriam
ri intulit; vnde tenetur illum in priorem ſtatum reſ
ere; & alter ius habet exigendi hanc reſtitutionem.
metum verò gravem intelligimus illum, qui eſt de m
aliquo, quod viro conſtanti formidabile eſt, eúmque
ritò commovere poteſt; qualis eſt metus mortis, ex
carceris, infamiæ, amiſſionis bonorum, &c. Ad me
quoque gravem pertinere dixit Leſſius ſuprà, metum
verentialem, quo filius timet gravem offenſionem pat
ſubditus Principis, vxor mariti, &c. vbi rectè obſe
metum etiam gravem dici poſſe illum, qui reſpectivè
lùm talis eſt; vt ſi ſit de aliquo malo, quod quamvis
ro conſtanti non ſit formidabile, fœminæ tamen vel
ero, vel ſeni formidandum meritò videtur.

§ VII.

De promiſſionibus, donationibus, & teſtament

1. PRomiſſionis nomine non intelligimus hic promi
onem illam quæ fit ſub aliquo onere vel condit
ne, quæque vt ſic extendi poteſt ad omnes ferè ſtipul
ones & contractus, in quibus vt plurimùm promiſſio
qua reciproca intervenit; ſed promiſſionem ſimplicem

grat

itam, quâ ex mera liberalitate aut gratitudine aliquid
i promittitur; de quâ.

icendum 1. promissionem antequam acceptetur,
im parere obligationem naturalem aut civilem:
& similiter de donatione intelligendum est: vnde
tur quod vtraque ante acceptationē possit licitè revo-
Ita Sotus lib. 4. de iust. quæst. 5, art. 1. Suares tom.
relig. lib. 4. cap. 2. Lessius lib. 2. cap. 18. dub. 6. &
ommuniter. Ratio est; quia omnis promissio & do-
suapte naturâ respectiva est, cuius proinde obli-
ex alterius partis consensu dependet.

cipiunt tamen Doctores aliqui promissiones factas
siæ, Hospitali, Monasterio, aliisque locis piis; existi-
que etiam antè acceptationem, promissiones & dona-
s eiusmodi obligare: alii verò Theologi hanc exce-
em non admittunt; asseruntque vniversim promissi-
n non acceptatam minimè obligare: quam senten-
probabilem & in praxi tutam existimat Laymann.
tra. 4. c. 1. & pro illa Sotum, aliosq; Doctores citat.

Dicendum 2. promissionem seriò & deliberatè fa-
, & ex animo verè promittendi, seque alteri obligan-
x virtute fidei seu fidelitatis, vbi acceptata fuerit,
are, etiam sub peccato mortali; si res promissa sit a-
is momenti. Ita Navarrus, Sotus & plures alii quos
& sequitur Lessius supr. dub. 8. Ratio est quia o-
promissio dat ius ad rem promissam, quod etiam ad
des promissarii transit: & si fiat performam stipula-
, datur etiam actio in foro exteriori, & promissor
potest sententiâ judicis ad promissionem implen-
: vnde sequitur illam inducere strictam aliquam ob-
onem, quæ proinde sub peccato obliget. Quod si
vtatur verbis quidem promissoriis, non tamen ani-
eriò promittendi; sed solummodo ad significandum
n propositum, vel ad firmius asseverandum, vt ci
tur: tunc, vt rectè observat idem Lessius, non cen-
obligatio sub peccato mortali ad implendum id

quod sic promisit, nisi fortè ex fictâ illâ promissione
bile aliquod damnum alterius sequatur; & hoc sensi
intelligendas esse promissiones plurimorum, qui
multa se promittere facturos; cùm tamen non inte
seriò se ad id obligare, aut aliis jus exigendi tribuere
duntaxat firmiter id asseverare.

3. Quæres quanti valoris aut momenti esse debe
promissa ut promissionis violatio censeatur pecc
esse mortale? Navarrus cap. 18. num. 6. existimat su
re valorem rei promissæ talem esse, qui in furto ad
catum mortale sufficeret: probabiliùs tamen Lopes l
de contr. cap. vltimo, & Lessius suprà 6. docent, in
missione ad materiam peccati mortalis constituend
longè majorem valorem quàm in furto requiri; q
men valor difficile determinari potest, sed viri pruden
dicio ex æquo & bono dijudicari debet: certè com
hominum æstimatione maior iniuria fieri censetur, si
aureum vnicum surripiat quàm si quatuor vel quinqu
reos ex liberali promissione debitos non solvat.

Dicendum 3. promissionem alteri factam, & ab e
ceptatam, desinere obligare: si res promissa fiat in
aut illicita, aut impossibilis: item si status rerum au
sonarum ita mutetur, vt secundùm judicium viri prud
promissor non videatur illum eventum voluisse con
hendere: quod ex conditione rei promissæ, aut ipsius
missionis, vel etiam promissarij, alijsque circumstanti
judicandum est. Ita Cajetanus, & alij, quos citat & s
tur Lessius supr. dub. 10. Ratio est, quia promissio
censetur habere vim, nisi ex eâ voluntate & intenti
quam promittens explicitè vel implicitè habuit, dum
misit: ex quo sequitur quod vltra hanc intentioner
pressam vel prudenter interpretatam non possit obl

4. Dicendum 4. donationem illam quæ dicitur int
vos, id est, cùm quis ex merâ liberalitate sic donat
etiam se vivo velit rem donatam esse alterius, facta
eo qui donare potest, id est, qui dominium & admin
tionem habet rei quam donat, cum facultate illam

li, posse etiam post donatarij acceptationem revocari ob quasdam causas legibus expressas: quarum præcipua est ingratitudo ipsius donatarij; vt si donatarius iniurias atroces in donantem effuderit; si violenter illum percusserit; si ex certâ malitiâ notabile damnum bonis eius intulerit: aut si ad gravem inopiam redactum non aluerit. Sylvester, Gomesius, & alij, quos citat & sequitur Lessius suprà, dub. 14. vbi tamen observat donatarium ante iudicis sententiam non teneri ad restitutionem, quia est pœna quæ prærequirit donatoris querelam, & ingratitudinis probationem.

Dicendum 5. donationem, quæ fit causâ mortis, id est, cùm quis ita donat, vt rem non velit absolutè & irrevocabiliter esse alterius nisi post suam mortem, qualiter in testamentis & codicillis fieri solet, posse ad arbitrium donantis revocari. Ita communiter Doctores: vnde Apostolus Heb. 9. dicit quod, *Vbi testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris; alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est*: & Iurisperiti communiter dicunt: *Ambulatoriam esse testantis voluntatem vsque ad supremum vitæ exitum.* Est tamen difficultas inter Theologos, vtrùm testamentum sit validum in foro conscientiæ, si desint ei solemnitates legibus requisitæ. Omissis aliorum sententiis, probabilis & in praxi tuta videtur esse illa, quam propugnant Adrianus, Angelus, Tabiena, Sylvester, Ioannes Medina, Lopes, & alij quos citat & sequitur Lessius, suprà c. 19. dub. 3. quæ asserit eiusmodi testamentum in foro conscientiæ validum esse, & licitè retineri posse id quod ex tali testamento habetur, sive titulo hæreditatis, sive legati. Ratio est, quia, vt dicitur paragrapho *Per traditionem*, institutione de rerum divisione, *nihil est tam conveniens naturali æquitati, quàm voluntatem Domini volentis rem suam in alium transferri, ratam haberi.* Præterea testamentorum solemnitates à legibus eo solùm fine introductæ sunt, *ne quid falsitatis in testamentum incurrat*, vt dicitur *l. quæstionem* 23. C. de fidei commissis: quare

dummodo

dummodò certò constet de ultimâ testantis volunt potest quis rem, sibi eius testamento relictam tutâ co entiâ retinere.

§ VIII.

De Emptione & venditione.

I. DVÆ sunt præcipuæ conditiones in qualibet emp ne & venditione observandæ, vt docet S. Tho 2. 2. qu: 77. a. 1. & sequ. Prima est, vt fraus omnis & lus absit, tam ex parte venditoris quàm emptoris: ex sequitur contra justitiam esse, si quis vendat rem hab tem vitium aliquod, seu defectum in quantitate aut q litate, eodem pretio, quo venderetur, si eiusmodi fectu & vitio careret: proindeque peccare qui mensu adhibent illegitimas aut pondera dolosa, iuxtà illud Pr 10. *Statera dolosa abominatio est apud Deum*, item mixtione aliquâ res efficiunt deteriores; vt caupones quam vino miscentes: frumentarii qui tritico miscent a semina deteriora, sicut illi qui Amos 8. dicebant: *qu quilias frumenti vendamus.*

Vnde idem S. Doctor sup. a. 3. asserit rei quæ vendit vitia occulta quæ ab emptore deprehendi non possun quæque illius valorem notabiliter diminuunt, aut illa emptori inutilem vel incommodam reddunt, esse mani standa. Quod etiam docuit S. Ambros. l. 3. de offic. c 10. *In contractibus*, inquit, *vitia eorum quæ veneunt pr iubentur: ac nisi intimaverit venditor, quamvis in ius e ptoris transierint, doli actione tenetur.*

Quæ autem de venditore, hæc etiam de emptore int ligi debent: omnem scilicet fraudem ab emptione abe debere: proindeque contra iustitiam esse, rem aliqua pretiosam pro vili, puta gemmam pro fragmento vitr emere ab alio, qui eius valorem ignoret: secùs si in a qua regione res parvi æstimentur, qui tamen alibi cen rentur pretiosissimæ, putâ margaritæ, gemmæ, aut alia generis, quæ vt plurimùm in Indiis & aliis dissitis regi

nibu

[...]s pro cultellis, tintinnabulis, & aliis similibus crepun-
[...]icitè permutantur.
[...]cunda conditio ad iustitiam emptionis & venditio-
[...]x mente S. Doctoris necessaria, est vt res neque cari-
[...]endatur, neque vilius ematur quàm illius pretium
[...]t. Pro cuius intelligentia obseruandum est duplex es-
[...]stum pretium alicuius rei. Primum est, quod à po-
[...]e publica taxatum est; & vocatur à Doctoribus pre-
[...] legitimum; quasi lege definitum: & illud augere in
[...]endo, aut minuere in emendo non licet. Secundum
[...]lud, quod communi hominum æstimatione determi-
[...]r, quando à publicâ potestate minimè taxatum est, &
[...]um vulgare seu commune dicitur, habetque quan-
[...] latitudinem: cùm enim ex plurimorum æstimatione
[...]eat, qui non eodem modo de rerum valore iudicant,
[...]fit quod aliqui, verbi gratiâ, decem nummis valere ar-
[...]ntur, quod alii vndecim, alii verò tantùm nouem æ-
[...]nt: vnde à Doctoribus hoc vulgare & commune pre-
[...] triplex esse dicitur, infimum scilicet, medium, & sum-
[...], quod etiam rigorosum nominatur. Quamvis au-
[...]in exteriori foro, actio minimè detur ei, qui emendo
[...]s vel vendendo vilius non est deceptus vltra dimidi-
[...]usti pretii: in foro tamen conscientiæ omnis vendi-
[...]n quâ iusti pretij latitudo exceditur & omnis emptio,
[...]a iusti pretii quantitas non attingitur, iniusta est, &
[...]æ legi contraria. Ita S. Thomas art. 1. & hæc est eti-
[...]xpressa doctrina Sancti Augustini l. 13. de Trin. cap. 1.
Sunt tamen duæ causæ, ob quas licitum est rem plu-
[...]liquando vendere quàm per se valeat. Prima est rati-
[...]officii mercandi: mercatori siquidem merces suas
[...]ò pluris vendere licitum est, quàm ab aliis venderen-
[...]qui non ex officio, sed ex occasione aliquid vendunt.
[...]oannes Medina, Caietanus, & alii apud Lessium supr.
[...]21. dub. 4. Ratio est, quia pretio aliquo æstimabile
[...]etur, quòd mercator curas & cogitationes suas, ac o-
[...]tempus suum in mercibus illis conquirendis, conser-
vandis,

vandis & distrahendis assiduè impendit. Secunda est, one damni emergentis, aut lucri cessantis ; quando q solam emptoris gratiam rem aliquam vendit, quæ si plurimum vtilis, commoda, & etiam necessaria : q casu, vt dicit S. Doctor supr. art. 1. *Iustum pretium er non solùm respiciatur ad rem quæ venditur ; sed etian damnum quod venditor ex venditione incurrit: & sic te poterit aliquid vendi plusquam valeat secundùm se :* quidem iudicio viri prudentis æstimandum. Si ver quæ venditur, esset maximè commoda emptori, nec ditor ex illius distractione damnum vllum aut incon dum pateretur : tunc, vt rectè monet S. Doctor su *Non debeat eam supervendere : quia vtilitas, quæ alteri crescit, non est ex vendente, sed ex conditione ementis : bus autem debet alteri vendere id quod non est suum.*

4. Sunt etiam duæ causæ ob quas interdum potest licitè rem minori pretio emere quàm aliàs valeret. P est, si emptori parum vtilis sit, illamque solummodò in gratiam venditoris ; quia tunc pretium & valor secundum communem hominum æstimationem vile censetur, vt docet Lessius suprà : in quo tamen ca dum est ne à pauperibus aliisque quos adigit egestas propriam supellectilem, v. g. distrahendam, aliquid v quam par sit emendo iustitia vel charitas violetur. Se da causa oritur ex ratione & modo vendendi, vt in ctionibus publicis, in quibus sicut aliquando rerum c mune pretium ex emptorum contralicitatione auge sic etiam interdùm ex defectu emptorum minuitur, vt servat Navarrus cap. 23. n. 85.

Quæres quid de quibusdam rebus censendum sit, nullum certum pretium habent, vt sunt quædam g mæ, picturæ veteres, &c. an scilicet tanti eas vender ceat, quanti vendi poterunt. Respondet Lessius supr. 21. dub. 3. quamvis Sotus & quidam alij Theologi fieri posse arbitrentur, longè tamen probabilius esse tutius in conscientia, res eiusmodi non posse licitè v

arbitrio venditoris, sed iuxta æstimationem intelligen-
, aut etiam ipsius venditoris spectatis bonâ fide cir-
stantiis omnibus ad ipsius rei valorem facientibus.

§ IX.

e mutuo, commodato, deposito & locato.

HOrum quatuor contractuum, qui frequentiores sunt, & ad quos cæteri aliquo pacto reduci pos-
, notitiam hîc aliquam generalem proponemus, vt
iùs dignosci possit, quibus in casibus hoc septimum
alogi præceptum occasione illorum violetur; & eti-
quâ ratione sub illorum obtentu vsuræ interdum pal-
e committantur, de quibus posteà.

'er mutuum intelligitur traditio rei alicuius numero,
dere, vel mensura constantis, facta eo animo, vt fit ac-
ientis: cum obligatione tamen, vt similis in specie ac
itate restituatur.

Per commodatum verò, rei alicuius quoad solum vsum
tuita concessio, cum obligatione eandem numero re-
uendi.

Per depositum, rei alicuius ad solam custodiam tradi-
, cum obligatione eandem integram restituendi.

Per locatum denique seu locationem, significatur rei
cuius ad vsum vel fructum, certâ conventione factâ,
acessio.

2. Differunt autem inter se hi contractus; primo in
quòd mutuum fiat tantùm de rebus mobilibus; reli-
i tres contractus de rebus etiam immobilibus fieri pos-
t, vt fusè ex diversis legibus declarat Lessius.

Differunt 2. in eo quòd per mutuũ transferatur rei mu-
ɔ datæ dominium, sufficiatque vt similis in specie re-
tuatur; per alios verò tres contractus non transfera-
r rei dominium, sed eadem numero debeat restitui, vt
cet idem Lessius, & ex iisdem legibus probat. lib. 2.
p. 20. & sequent.

Diffe-

Differunt 3. in eo quòd mutuatarius rem mutuò datam pro libito consumere possit; commodatarius & locatarius eâ tantummodò vti, vel fructus illius percipere; depositarius verò nec illâ vti, nec ex ea fructus vllos suos facere licitè possit, vt explicat & probat idem Lessius.

Differunt 4. in eo quòd, si res mutuò data & tradita pereat, soli mutuatario pereat, cùm sit in dominio eius: quoad alios verò contractus, in quibus dominium non transfertur, si res aliena apud depositarium vel commodatarium, vel locatarium casu fortuito & sine vlla eorum culpa pereat, domino suo pereat; nec illis incumbat vlla faciendæ restitutionis obligatio, nisi aliter expressè conventum sit, vel aliqua alia ratio specialis ad id obliget, vt ex communi legum vsu & Theologorũ consensu tradit idem Lessius. Quòd si res illa ex aliquâ culpâ pereat, commodatarius quidem ob cuius solius vtilitatem res gratuitò commodata est, illam tenebitur restituere; si vel levissimâ eius culpâ perierit, vt habetur cap. vn. de commodato: locatarius verò, qui rem alterius conduxit pretio, nonnisi ex levi: depositarius autem, qui rem alienam gratuitò custodit, nonnisi ex culpâ latâ: quia scilicet locatum cedit in commodum locatarij simul & domini: depositum verò solius domini vtilitatem respicit.

Differunt denique in eo quòd ratione mutui præcisè vt mutuum est, nihil à mutuario vltrà rem mutuatam aut illius valorem exigere licitum sit; in contractu verò locationis id licitè & iustè fieri possit, vt ex antè dictis intelligitur & plenius ex dicendis constabit.

§ X.

Quid hoc septimo Decalogi præcepto prohibetur.

1. HOc septimo præcepto prohibetur, non solùm quævis iniusta rei alienæ acceptio & detentio, quæ furti nomine designatur; sed etiam (vt explicat S. Augustinus quæst. 71. in Exod.) quævis alia iniusta rei alienæ

contre-

ectatio, aut damni illatio, & consequenter delibera-
ævis voluntas alterius rem iniustè vsurpandi, vel de-
di, aut damnum illi inferendi; vt enim docet S. Tho-
1. 2. quæst. 72. art. 7. peccata voluntatis & operis
lem sunt speciei; cum hâc tamen differentiâ, quòd
ata operis contra hoc septimum præceptum ad testi-
nem obligent, non verò peccata solius voluntatis.

t autem observandum, solam illam rei alienæ invi-
omino vsurpationem ac detentionem, quæ iniusta est,
præcepto prohiberi; quia vt ex communi Theolo-
m doctrinâ observat Toletus, lib. 7. cap. 14. variis ex
us ablatio rei alienæ invito Domino fieri potest
ue vllo iustitiæ detrimento, verbi gratiâ cum fit ex le-
â superioris authoritate, qui ex causâ iusta & ratio-
i, bona vnius in alterum transfert; qua ratione Isra-
non peccaverunt, cùm Deo jubente spoliaverunt Ægy-
: item cùm fit in vtilitatem domini, vt cum à furio-
nsis subripitur, ne vllum percutiat; dummodò tamen
t & pretium eius in vtilitatem domini convertantur:
ratione dicit idem author non committi furtum ab
e, quæ pecunias clam aufert à marito suo, ne (quòd
Timè scit ab illo fieri) ludis & commessationibus eas
undat; dummodò tamen in vsum familiæ pecunias
convertat: nec etiam peccare illum, qui vinum al-
s effundit, ne inebrietur; nec qui chartas rumpit &
at, ne alij ludendo, blasphemias proferant, aut alia
ne peccent.

Docet etiam idem Toletus non committi furtum
o, qui clam aliquid accepit, quod sibi alias debetur:
ndò scilicet certò scit illud sibi deberi, nec potest co-
Iudice debiti solutionem exigere, quia debitor est po-
, aut debitum probare non potest, aut inde sibi aliquod
um timet, si enim viâ iuridicâ debiti solutionem obti-
possSet, peccaret occultè rapiendo; quamvis ad resti-
onem minimè teneretur. Monet tamen cavendum es-
e ex illâ secretâ ablatione, quamvis iustâ, scandalum
aliquod

aliquod aut damnum alterius sequatur: puta ne ali suspicionem furti veniant; neve is à quo accepit, ru idem debitum solvat? ac denique ut nihil aliud accip præterquam quod ipsi debetur, verbi gratiâ si pactum certâ mercede inter dominum & famulum intercessit, famulus liberè in illud consensit, non potest famulus v illam quidquam sibi sumere, nisi fortè adigatur ab domino ad alia opera præstanda, de quibus inter eos convenerat; tunc enim teneretur dominus solvere v pactum, & eo denegante, famulus, quod sibi iustè deb tur, posset accipere.

Sunt autem duæ species iniustæ ablationis rei alien scilicet furtum, cùm aliquid secretò ab alio iniustè au tur: & rapina cùm palam & violenter aufertur: quâ tione (vt docet S. Thomas 2. 2. quæst 63. art. 4. & rapinæ peccatum non solùm specie differt à furto; sed illo graviùs est, quia præter iniustam rei alienæ abla nem, violentiæ illatæ iniuria etiam in eo reperitur, c circumstantia ideò in confessione declaranda est.

3. Cùm verò quævis rei alienæ ablatio & detentio i sta, sit ex genere suo mortale peccatum, vt docet S. T mas suprà, art. 6. nisi rei furto ablatæ parvitas excu difficultas est inter Theologos, quænam quantitas, quisnam valor rei ablatæ sufficiat ad peccatum mort in materia furti constituendum. Variæ sunt Doctor super hâc re sententiæ: Navarrus cap. 17. num. 4 di dium regalem (qui ætate illius quinque solidis aut ci ter æstimabatur) existimat sufficere ad peccatū mortal materia furti: Toletus lib. 5. cap. 6. vnum regal aut duos etiam respectu ditissimi: Sotus lib. 5 quæst art. 3. ad 3. vnum vel duos aureos. In re maximè diffi probabilissimè loqui videntur illi, qui hanc furti quan tatem viri prudentis & pij arbitrio esse definiendam stimant, idque non solum ex valore aut quantitate ablatæ: sed etiam spectatis circumstantiis tùm perso cui ablata est. tùm damni quod iniustè illatum est, ti

etiam

m pravæ diſpoſitionis illius qui rem alienam abſtulit : quo fit vt peccatum mortale committatur interdum modici valoris auferendo, ſi perſona cui ſurripitur s ſit, vt ſi quis viduæ illi Evangelicæ Chriſti Domini laudatæ duo illa minuta, quæ in gazophilacium miſit, uliſſet, totum illius victum (vt idem Dominus loqui- Matth. 12.) ſurripuiſſet : item ſi quis rem modicam tur, vnde damnum aliquod notabile ſequatur, vt ſi à ore acum, à ſutore ſubulam, à ſcribâ calamum ſurri- ; qui eiuſmodi inſtrumenta ad præſtanda opera ſua rium dierum ſpatio reperire non poſſent : item ſi quis dicum quid furto acciperet, ſed animo & voluntate ra ſurripiendi : haud dubiè in his & ſimilibus caſibus dicus valor & exigua quantitas, ad peccatum mortale i conſtituendum ſufficere poſſet. Præterea vix eſt vl- conſcientiæ vtcumque timoratæ, qui ſi dimidiam vel m tertiam partem aurei à quocunque furetur, ſe pec- um mortale committere non arbitretur. Vnde videtur gis expedire vt prudens Confeſſarius in hâc furti mate- , ſive pro reſtitutione injungendâ, ſive pro pœnitente ab hoc peccato infami deterendo, rigidiorem potius àm laxiorem ſententiam amplectatur, vt ſapienter mo- Leſſius, cap. 12. dub. 8.

4. Quæres 1. quid cenſendum ſit de eo, qui plura mo- a furta committit? Reſpondetur cum diſtinctione ; ſi m per modica illa furta intendat conquirere notabilem quam quantitatem, peccat mortiferè per illam pravam entionem, & etiam per quodvis exterius furtum licet dicum, quod ex illâ intentione fit : ſi verò abſque ta- intentione, ſed ex occaſione ſolum res aliquas modi- s diverſis vicibus furetur ; licet vnaquaque vice in par- ulari non peccet niſi venialiter, ob materiæ levitatem : i tamen res illæ ſimul junctæ conſtituunt quantitatem tabilem ad peccatum mortale ſufficientem : tunc ſi hoc vertat, reſque illas iniuſtè acceptas velit retinere, aut iquam aliam, quæ quantitatem illam peccati mortalis

comple-

compleat, denuò surripere, peccabit mortaliter, vt ex communi Doctorum consensu docet Lessius suprà dub. 8. c
etiam rectè observat moraliter loquendo maiorem quantitatem ad peccatum mortale requiri, quandò quis val
dissitis temporum intervallis aliquid eidem subtrahit, quà
brevi tempore aut simul accipiat: item maiorem adh
quantitatem requiri, quandò quis à diversis modicas
furatur, quàm si ab vno easdem res furetur: eò qu
minùs illi singuli lædantur, quàm si aliquis solus totu
illud damnum sustineret.

§ XI.

Quot modis peccetur contra hoc septimum Decalogi præceptum.

1. EX paragraphis præcedentibus satis constat quàm v
rii sint & multiplices modi, quibus in hoc præc
ptum divinum peccatur.

Ac in primis peccant contra illud, qui rem aliena
furantur, aut iniustè detinent, vel furari aut detinere i
iustè volunt, qui debita non solvunt, aut solvere nim
diu differunt, cùm possint, præsertim si creditor dilati
nem illam molestè ferat, aut ex illâ incommodum a
damnum aliquod patiatur; qui cùm violentiâ rem ali
nam rapiunt, & qui metu iniustè incusso, aut dolo al
quo alterum adigunt, vt contractui oneroso atque d
mnoso subscribat.

Qui rem aliquam suam, vel sibi debitam apud alteru
furtim surripiunt, quandò illam commodè aliâ ration
repetere possunt: præsertim si inde sequatur scandalu
aliquod aut damnum alterius, cui licet innocenti furtu
illud fortasse imputabitur.

Qui promissionem alteri seriò factam, & ab eo acc
ptatam in re notabili exequi nolunt: qui cùm sint alte
rius hæredes aut testamenti executores illius debita au
legata solvere non curant.

2. Quid

.. Qui damnum aliquod alteri deliberatè inferunt, vel ...erius damno cooperantur aliquo ex novem modis quos ...moriæ iuvandæ causa Doctores duobus his versibus ...nplexi sunt.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Iussione, filios, servos, aut alias personas sibi subditas ...furtum faciendum, aut damnum alteri inferendum com...lendo: aut furtum factum aut damnum illatum ratum ...hendo 2. *Consilio*, alteri suadendo, vel promissionibus ... precibus illum promovendo, 3. *Consensu*, iniustæ ali... actioni consensum præbendo. 4. *Palpatione* seu adula...ne, ac ementitis laudibus alterum ad aliquid contra ...titiam faciendam inducendo. 5. *Recursu*, offerendo ... præbendo refugium iis qui damnum iniustum alteri ...ulerunt; eorum instrumenta occultando aut furta re...ptando, & sic peccatum illorum fovendo. 6. *Participa...ne*, sive in actione furti, rapinæ. &c. sive in prædâ & lu... inde obveniente 7. *Silentio*, seu omissione correctio...; aut inhibitionis ad furtum aut damnum alterius im...diendum necessariæ, si sit superior; vel recti & æqui ...nsilii; si consultor: vel debitæ vigilantiæ, custodiæ, si ...tos existit. 8. *Non obstando* damno quòd iniustè infer..., & id minimè faciendo quo damnum impedire possit, ...æsertim si ad id ex officio teneatur. 9. *Non manifestan...* malefactorem, cùm ad id tenetur ex officio, sive vt da...num impediatur antequam fiat, sive vt resarciatur post...am factum est.

3. Peccant etiam contra hoc præceptum, qui rem ali...am emunt, quam sciunt vel dubitant esse furtivam vt ...i retineant; secus verò, vt eam vero domino restituant.

Qui res inventas, cùm possint, vero domino non resti...unt, vel diligentiam requisitam ad illum dignoscendum ...hibere non curant.

Qui emendo aut vendendo dolo vel fraude vtuntur: ...i rem aliquam notabiliter pluris vendunt, aut minùs

emunt quàm valeat : qui rem defectuosam pro int
vendunt, nec illius defectum occultum emptori pate
unt ; qui in pondere, numero, aut mensura fraudem
quam committunt : qui monopolium aliquod iniust
ciunt, quando scilicet plures mercatores simul conspi
vt merces omnes alicuius generis coemant, easque pc
vltra iustum pretium pro arbitratu suo vendant.

Qui servis aut mercenariis stipendium debitum
mercedem detinent, aut absque vlla ratione illis so
onem notabiliter differunt : quod quidem peccatum
huc gravius est, si ex illa dilatione damnum aut inc
modum aliquod notabile illis obveniat.

Peccant etiam qui ad lucrum in ludis vel sponsion
faciendum fraude vel dolo vtuntur ; qui res alienas l
& aleis exponunt ; vel proprias, sed alendæ familiæ
cessarias : qui alium minis, convitiis, fraude aliqua,
ad ludum pertrahunt : qui aleis & similibus ludis iur
vili prohibitis immodicam pecuniæ quantitatem expon

Denique contra hoc septimum præceptum peccant
qui ex mutuo vsuras exigunt ; quæ quoniam variis a
bus vt plurimum teguntur & palliantur, idcircò pa
fusiùs de illis agendum est.

§ XII.

Quibus modis vsuræ peccatum committatu

I. SVpponimus vsuræ nomen iuxtà communem & v
tam significationem sumi ; vel pro lucro vsurar
quod ex mutuo provenit : vel pro actione quâ tale
crum iniustè acquiritur ; seu pro contractu, in quo m
um datur cum pacto expresso vel tacito, aut saltem c
voluntate accipiendi à mutuatario vltra sortē principal
aliquid pretio æstimabile, tanquam debitum ratione ip
mutui : vnde S. August. dixit in Psalm. 36. *fænerari,
mutuam pecuniam tuam dare ei, à quo aliquid plus q
dedisti, expectes accipere.* Ex quo intelligitur vsuram
plic

ter committi posse, scilicet vel sola voluntate & in-
one, vel pacto explicito, vel implicito; vnde con-
it vsura mentalis, vsura formalis & vsura palliata.
Est autem certum quascunque vsuras, & quovis
o fiant, esse illicitas ac prohibitas. Id constat in primis
riptura Psalm. 14. vbi postquam Propheta Regius di-
Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? respondet;
pecuniam suam non dedit ad vsuram. Ezech. 8 vbi
pheta declarans, quis verè iustus dici possit, inter ali-
onditiones hanc apponit: *si ad vsuram non commo-
rit, & amplius non acceperit.* Et S. Lucas 6. vbi Chri-
expressis verbis edixit: *Mutuum date, nihil inde spe-
es.* Quæ Christi Domini verba continent non modò
ilium, vt scilicet mutuum detur ex mera charitate,
ihil inde ne quidem gratuitum speretur; sed etiam
ceptum prohibitivum ne quid ratione mutui exigatur
uam ex justitia debitum; quo sensu verba intellexit
anus III. cap. *Consuluit*, extrà de vsuris, vbi postquam
stionem hanc sibi factam proposuit: *An ille in iudi-
inimarum quasi vsurarius debeat iudicari, qui non
s mutuo traditurus eo proposito mutuam pecuniam cre-
vt licet omni conventione cessante, plus tamen sorte re-
it, &c. Item an negotiator pœna consimili debeat con-
nari, qui merces suas longe maiori pretio distrahit,
d solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio pro-
tur, quam si ei in continenti pretium persolvatur:*
ondet: *Verum quia quid in his casibus tenendum sit,
Evangelio Lucæ manifestè cognoscitur, in quo dicitur,
mutuum nihil inde sperantes: huiusmodi homines pro
ntione lucri quam habent (cum omnis vsura & super-
ndantia prohibeatur in lege) iudicandi sunt male age-*
Id constat prætereà ex capite *Quia in omnibus*, ibidem,
uo prohibitum est ne vsurarij manifesti ad communi-
m altaris admittantur, neve Christianam, si in hoc
cato decesserint, accipiant sepulturam, & Clement. vn.
vsuris in Concilio Viennensi decernitur velut hæreti-

ticum esse puniendum illum, qui pertinaciter affi re præsumpserit, exercere vsuras non esse peccatum.

Id etiam hâc ratione probat S. Doctor 2. 2. q. 78. quia illicitum est ac iniustum, vt pro eadem re du pretium exigatur, vel vt vendatur id, quod non est dentis, atqui is qui vsuras exigit, duplex eiusdem pretium exigit; aut vendit id quod non est suum: enim vsuras accipit pro pecuniâ quam mutuo dedit, pro vsu illius pecuniæ: si primum, duplex pretium dem rei accipit, nempe summam sorti principali æ lem, & præterea vsuræ fœnus: Si secundum, vendit non suam: cum enim per mutuum transferatur don um rei mutuatæ in mutuatariũ, consequenter vsus e lius, non verò mutuantis.

Ex dictis concludes peccatum vsuræ committi, tiescunque hæc duo simul concurrunt, verum scilicet tuum, & pactum vel propositum, seu intentio re endi aliquid pretio æstimabile, vltra sortem princ lem tanquam ratione mutui debitum. Ex quâ regul gnosci possunt varij & multiplices casus, in quibus quando vsuræ peccatum incurritur, aliquandò verò nimè incurritur.

4. Atque in primis sequitur ex illa regula, vsuræ catum in censibus minimè reperiri: cùm in illis no verum mutuum, sed potiùs species quædam venditi vt explicat Lessius lib. 2. c. 22. vbi etiam docet & p bus probat, non tantùm census reales, sed etiam sonales (qui hodie vbique sunt in vsu) esse licitos, (si modò nullus subsit fucus) vsuram vllo pacto red re: in illis siquidem venditur & emitur non vsus p niæ, sed jus exigendi quotannis certam pecuniæ qua tatem, cuius pretium iustum vel ex Principis lege, ex naturali æquitate dijudicandum est.

Sequitur 2. in Cambiis, si bonâ fide & seclusa o simulatione fiunt, nullam inesse vsuram: in reali e & legitimo Cambio non reperitur mutuum verum, perm

utatio pecuniæ pro pecuniâ; sive fiat localiter, seu
go dicitur per literas, quando v. g. datur Pecunia
is vt tantumdem Romæ reddatur; sive fiat simplex
tio numismatum diversæ rationis & speciei, vt aure-
cum argenteis, patriorum cum externis: in iis enim
utationibus sive ratione translationis & assecuratio-
cuniæ, vt in cambiis localibus, sive ratione offi-
mpsoris regiâ aut publicâ authoritate constituti, vt
nbiis simplicibus, sive ob alias quasdam rationabi-
ausas quæ in cambiis occurrunt (de quibus fusè Les-
git c. 23. dub. 2.) lucrum aliquod moderatum li-
ccipi potest, quod cum non accipiatur ratione mu-
d vsuram minimè pertinere dignoscitur. Si verò in
propter solam dilationem solutionis aliquid exigere-
ambium illud esset vsurarium: tunc autem cense-
n cambio lucrum ob solam dilationem accipi, quan-
ecunia solvitur cum augmento in eodem loco, in
accepta fuit, ob fictam illius in alium translationem.

Sequitur 3. neque etiam in ipso mutuo committi
um, si non ratione mutui, sed aliqua alia de causa
um aliquod vltra sortem accipiatur: duæ autem e-
odi causæ à Doctoribus præcipuè assignantur. Prima
atione damni emergentis, vt docet S. Thomas suprà
1. ad 1. si enim mutuans damnum aliquod aut in-
modum pretio æstimabile in rebus suis patiatur ra-
e mutui, potest licitè damni illius compensationem
am à mutuatario accipere. Secunda est ratione lucri
ntis: quamvis enim quidam Doctores id negent;
nes Maior tamen, Medina, Caietanus, Lessius & plu-
alii, quos citat & sequitur Laymannus lib. 3. de iu.
. 4. cap. 16. supr. id licitum esse docent, dummodò,
ionet Navarrus cap. 17. n. 211. & commentario de v
; num. 43. omnis dolus, & fraus, aut vsuræ palliatio
t. Observat autem rectè Lessius, vt hæc pactio licita
equiri, vt mutuatio sit verè causa lucri cessantis, ve-
ratiâ si quis mutuet alteri pecuniam, quam habet

 p[illegible]

proximè destinatam negotiationi aut emptioni rei fru-
feræ: item vt compensatio lucri illius cessantis non ad-
qualitatem: sed ex æquo & bono secundùm viri prud-
tis & pij iudicium fiat, deducta existimatione laborum
expensarum, & etiam periculi, quod lucri illius facie-
causa subeundum fuisset.

6. Addunt aliqui tertiam causam, ob quam in mu-
vltrà sortem aliquid accipi possit, scilicet ratione peri-
cui pecunia mutuata interdum exponitur: vt si quis m-
tuum det homini decoctori aut dubiæ fidei, vel à q-
nonnisi difficulter & cum multis fortasse expensis pecu-
mutuò data recipi poterit; docentque periculum il-
ac expensarum illarum & difficultatum metum esse q-
pretio æstimabile. Ita Sylvest. Medina, Corduba, &
quos citat & sequitur Lessius supr. dub 13. quorum s-
tentia licet probabilis videatur; contraria tamen, quæ
crum huiusmodi illicitum esse asserit, quamque Navarr
cap. 23. num 81. amplectitur, asseritque esse commun-
Theologorum & Canonistarum, probabilior videtur, &
praxi tutior, eâ præsertim ratione quòd, quamvis pr-
illa sententia pluribus rationibus quas affert Lessius, n-
videatur; in praxi tamen (quod maximè attendere d-
bent Confessarij) sit periculosa, & vsuris facilem aditu-
præbeat: quis enim in quâcunque mutui dandi occasio-
non deprehendat varias timendi causas, ne pecunia m-
tuata periclitetur, neve in illius recuperatione difficult-
tes aliquæ subeundæ sint, aut expensæ faciendæ; sicq-
possit semper obtendere quasdam rationes lucri vltrà so-
tem principalem accipiendi?

7. Ex eâdem regulâ infertur contrariâ ratione plu-
mos contractus esse vsurarios, qui prima specie tales e-
minimè videntur: quales sunt omnes illi in quibus rati-
ne mutui exigitur à mutuatario vltrà sortem principalem
non quidem pecunia, sed aliquid aliud pretio æstimabile
quodcunque tandem illud sit: verbi gratiâ, si quis mutu-
det pecunias alteri, vt domum eius viliori pretio conduca-

illo munus aliquod vel obsequium à lingva vel à
ı accipiat ; vt satisfactionem aliquam ex iustitia, rati-
niuriæ debitam ipsi remittat, &c. ista enim & simi-
ıat pretio æstimabilia, proindeque ratione mutui ae-
ut intendi sine labe vsuræ non possunt : quare dili-
r & attentè perpendendum est, quoties in mutuo
tio aliqua onerosa mutuatario imponitur ; an sit pre-
timabilis ; & an ratione mutui apponatur ; quia in
ıodi appositione vsura deprehenditur.

§ XIII.

untur quædam dubia circa vsuræ materiam frequentiùs occurrentia.

Rimum est, an liceat dare mutuum eâ conditione,
vt si mutuatarius termino constituto non reddat mu-
, in pœnam dilationis aliquid vltrà sortem principa-
olvat. Respondetur iuxta sententiam Sylvestri, Me-
Navarri, & aliorum apud Lessium sup. dub. 15. id
m esse ; dummodò tamen nulla fraus aut intentio
ria subsit : aliàs si mutuans lucrum illud principali-
tendat, & terminum aliquem brevem mutuatario
ribat, eo solùm fine, vt causam aliquam lucri ex mu-
ptandi prætexere possit, vsuram haud dubiè commit-
quod etiam de illo dicendum videtur, qui principali-
ıtendens ex mutuo lucrum, nullam quidem pœnam
ntionalem apponit, sed cum mutuatario convenit vt
no aliquo brevissimo, quem illi ad solvendum præ-
t ; elapso, eum coram judice pro mutui solutione
: vt sic à die primæ citationis ad solvendum interesse
cant, sententia iudicis pro pecunia mutuata oblige-
in hoc enim casu & aliis similibus committitur vsura
alis ; cùm ipsius mutuantis intentio primò & princi-
r in lucrum ex mutuo sola mutui ratione percipien-
feratur.

2. Secundum est, vtrùm liceat creditori pignus alie
frugiferum accipere in assecurationem debitorum: &
illo donec debita solvantur fructus percipere: e.g.
dum aliquem frugiferum, putà hortum, pratum, &
quo fructus aliquos annuatim colligat, donec mutua
us ei debitum restituat. Respondetur posse quidem
modi pignus percipere; sed teneri fructus collecto
sortem principalem sibi debitam computare, vt docet
varrus & alij apud Lessium dub. 16. Ratio est, quia
modi fructus nullo alio quàm mutui titulo sibi reti
potest: atqui, vt iam dictum est, sola mutui ration
crum nullū, nullique proinde fructus licitè accipi pos

Excipitur communiter vnus casus qui habetur c
Salubriter, de vsuris, vbi Innocentius III. decernit, *g*
rum ad fructus possessionum, quæ sibi à socero sunt pr
numerata dote pignori obligatæ, in sortem computandos, n
se obligandum: quod æquissimè à Pontifice constitu
est, non ratione mutui quo socer erga generum oblig
sed ratione damni emergentis propter onera matrin
sustinenda, quibus gener titulo promissæ dotis & t
nondum solutæ obstringitur.

Addit etiam Navarrus, cap. 17. num. 217. si feu
rius debeat aliquid domino directo, eique in pignus
dat feudum; item si Emphyteuta simili ratione
gneret domino directo rem Emphyteuticam: qu
vtroque illo casu dominus directus feudi vel rei Em
teuticæ potest illius fructus sibi retinere, nec illos i
tem principalem computare tenetur: idque non ra
mutui; sed ne res apud dominum directum existens
ctificet alteri: quod rationi consentaneum minimè vi

3. Tertium est, vtrùm licitum sit inire societatem
altero, ea conditione, vt salvo capitali, lucrum ali
certum quotannis accipiatur. Vt huic difficultati, qu
ctenùs difficillima etiam doctissimis Theologis visa
lucem aliquam afferamus, supponimus hunc soci
modum tribus communiter contractibus perfici.

Pri

rimus contractus est, quo quis præsentes habens pe-
as, societatem init cum viro industrio; puta cum
catore, easque illi credit ad lucrum ex illis in nego-
do industria laboreque suo comparandum, eâ condi-
e, vt sicut cum illo lucri obvenientis particeps esse in-
lit, sic etiam damni partem sustineat, si quod in illâ ne-
atione ferendum sit. Secundus contractus est, quo
mercatore illo paciscitur aliquam lucri sibi obven-
partem illi cedendo; vt assecuret sibi summam illam
cipalem sibi collatam; ita vt quocunque eventu sal-
lli & integra remaneat. Tertius denique est, quo ad
iciones tollendas, & evitandas molestias reddendarũ
onum, cum eodem rursus convenit, vt certum ali-
d lucrum annuum illi assecuret: minus tamen illo,
d ei verisimiliter ex eiusmodi negotiatione obvenire
et.

. Cùm igitur hi tres contractus seorsim licitè fieri pos-
ideantur: quæritur an etiam coniunctim cum vno eo-
nque licitè possunt iniri.

Multi & graves & magni nominis Theologi id licitè
i posse asserunt, quorum antesignanus fuit olim Ioa-
Maior almæ facultatis Parisiensis Doctor celeberri-
s in 4. sent. distinctione 15. quæst. 49 cui posteà sub-
pserunt Gabriel, Sylvester, Angelus, Navarrus, Covar-
ias, Toletus & plures alij, quos citat & sequitur Lessi-
cap. 25. dub. 3. & nuperrimè Ludovicus Baillius Pro-
nitentarius Parisiensis in triplici examine titulo de exa-
ne pœnitent. quæst. 70. & Raymundus Bonaldus in
su Theologiæ moralis authoritate Illustrissimi Archie-
copi Tholozani recenter edito tom. 1. tract. 16. lect. 26.
E contra Cajetanus, Sotus, & plures alij non minùs
iditi Theologi, tres illos contractus coniunctim factos
ninò repudiant, & planè vsurarios esse contendunt.

Quamvis in quæstione adeò ancipiti atque perplexa
bis præstaret silere potiùs quàm eloqui; ne tamen le-
rem dubium & incertum relinquamus, tria hîc brevi-
dicimus.

5. Primum est posse salva fide in vtramque parte
per hâc quæstionis disputari: quod satis constat
quod tot & tam magni nominis Theologi, tam ve
quàm recentiores, quæstionis circà præfatos contr
propositæ partem alii negativam, alii affirmativam
plectuntur & propugnant, quod proculdubio minim
cerent, si id salvâ fide facere non liceret: neque
Bulla Sixti V. quæ incipit *Detestabilis avaritia*, tres
contractus condemnat, prout supra explicati sunt,
sè ostendit Lessius supr. vnde etiam, vt idem autho
servat, post Bullam illam publicatam Toletus & alii
ctores Romæ tres illos contractus licitos esse publicè
cuerunt, & scriptis ediderunt; quod haud dubiè non
essent, si id prohibitum fuisset: quare, cum nihil ad
super hâc quæstione definitum expressè ab Ecclesiâ
rit, nullus temerario aut præcipiti zelo condemnandus
vnde meritò Ioannes Gerson lib. de vitâ spirit. an lect
4. Theologos omnes admonet, *Ne faciles sint asserere a*
ones aliquas aut omissiones esse peccata mortalia, præser
sub verbo vniversali, & dum prædicandum erit ad popul
Additque se à literato quodam & experto viro didic
Perniciosam esse in omni arte vel doctrinâ assertionem
dacem & extremam, maximè vbi observatio communis
nititur, obviatque & nunquam quemlibet oblivisci deb
quàm incerta sit scientia nostra: ita vt sæpè idem homo
vi momento temporis, nunc in hanc, nunc in oppositam se
tur sententiam. Et subiungit, *fieri quandoque vt per tales*
sertiones publicas nimis duras & strictas, præsertim in
certissimis, nequaquam eruantur homines à luto peccato
sed in illud eo profundiùs quo desperatiùs immergantur.

6. Secundum est, præfatum contractum societatis
tribus aliis suprà explicatis conflatum, quamvis specul
vè loquendo videatur inniti rationibus aliquibus pro
bilibus; in praxi tamen doctis quibusdam & piis v
meritò videri suspectum. Primò, propter periculum p
... & vsurariæ intentionis, quæ illi vt plurimùm subo

potest

st : quotus enim quisque est hodie inter homines, qui
iusmodi negotiatione hoc primum & solum sincerè
m Deo intendat, scilicet societatem inire cum merca-
& cum illo de lucro ac damno periclitari ; posteaque
pecto eiusdem mercatoris animo, illi potiùs quàm
gratum aliquid præstare cupiens, de capitalis sui ac
i certi assecuratione, abstrahendo semper ab omni
ario affectu, cum illo paciscatur ? quis non videat
m lubrica sint ista, & quam dubius & incertus in eius-
di angustiis iustitiæ limes, à quo si vel minimùm de-
as, in horrendum vsurarum, fraudum & cuiusvis
stitiæ barathrum delabaris ? Deinde quis non perspi-
eiusmodi societatis contractum omnibus aliis contra-
us vsurariis aditum, non modo patefacere, sed etiam
munire ? quamvis enim non iam mercatori aut indu-
viro, sed pauperi & egestate laboranti pecunia mu-
detur ; nullus est, qui si ex illo mutuo lucrum, id est
am accipere velit, obtendere non possit causam lucri
antis, ac dicere se ad contractum dictæ societatis cum
mercatore incundum semper paratum esse.

Tertium denique est, quòd quamvis ob rationes alla-
longè tutius sit ab his & similibus lucris, & negotia-
ibus, quæ vsuram vtcumque redolent abstinere, si ta-
n aliquis bonâ fide, & virorum aliquorum piorum &
torum consilio fultus, præfatos contractus aut alios si-
es ineat, non ideò præcipiti iudicio damnandus aut
ibunali pœnitentiæ arcendus est ; sed aliquando con-
issimum erit, si aliud ei suaderi non possit ; illum in
â fide relinquere : ac dummodò dispositiones aliæ ne-
ariæ non desint, illi beneficium absolutionis imperiri :
sertim in iis casibus, in quibus sine scandalo aut salu
periculo denegari non potest.

§ XIV.

De restitutione ob violationem huius septimi præcepti facienda.

1. RESTITUTIONIS nomine intelligitur actus iustitiæ [com]mutativæ, quo res alterius, quæ iustè retin[eri non] potest, eidem restituitur, vel damnum iniuste [illatum] compensatur. Hanc autem ad salutem esse nece[ssariam] constat ex S. Doctore, & communi Theologorum [omni]um consensu, quibus suffragatur S. August. Epist. [ad] Macedonium, vbi sic loquitur: *Si res aliena, propte[r quam] peccatum est reddi possit, & non redditur; pœniten[tia non] agitur, sed simulatur: si autem veraciter agitur, [non re]mittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si (vt [dixi] est,) restitui possit.*

2. Est autem restitutio ita necessaria, vt non mo[dò non] possit absolvi, qui alienum iniustè retinet, nec ill[ud vult] restituere: sed etiam (vt rectè docet & probat [...] lib. 5. dub. 2.) continuè actu peccet toto eo te[mpore] quo non restituit, vt potuit, non quidem addend[o novum] peccatum, sed idem iniustitiæ peccatum contin[uando:] sed ea ratione singulis momentis crescit: tùm rati[one di]uturnioris durationis, tùm etiam ratione maioris [detri]menti, quod per illam iniustam rei alienæ detent[ionem] diutiùs continuatam eius domino infert: vnde Co[nfessa]rius non modò non debet absolvere illum qui re[stituere] non vult, cum tenetur & potest; sed etiam eum q[ui resti]tuere neglexit, quando commodè potuit, nisi pri[ùs] restituat, aut ita seriò id promittat, vt Confessari[us pro]bis illius fidem meritò adhibere possit; aliàs cum [in statu] peccati remaneat, incapax est absolutionis.

Ex variis autem & multis, quæ circa restitutioni[s mate]riam disputari à Theologis solent, nos præcipua [&] maximè necessaria seligemus, maiorisque facilita[tis cau]sa præpositis aliquot quæstiunculis, explicabimus.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quisnam restituere teneatur

1. AD restitutionem faciendam obligatur primò i[...]

è rem alienam accepit, vel qui iniustè alteri damni
it, idque non modò cum per se, sed etiam cum per
sive directè, sive indirectè id præstitit: quod S. Tho.
quæst. 62. art. 6. & 7. docet posse fieri novem modis
Parag. xi. citatis.

rca quos rectè observat Valentia disp. 5. q. 6. de re.
pun. 3. duo requiri ad restitutionis obligationem
endam. 1 Vt effectu ipso res aliena fuerit injustè
a aut damnum injustè illatum. 2. Vt quis causam
æ illius ablationis aut damnificationis verè dederit;
irectè jussione, consilio, adulatione, recursu, partici-
ne alium ad id ita inducendo, vt reipsâ propter hu-
odi iussionem; consilium, &c res aliena fuerit in-
ablata, aut damnum illatum; sive indirectè, non ob-
o ac impediendo, quandò scilicet ad id ex officio &
â tenebatur, vt docet S. Th. sup. art. 7. ad 3.

uod si plures simul concurrant ad vnam & eandem
am actionem, vt ad spoliandam vel incendendam
um, tunc quilibet illorum tenetur in solidum ad toti-
mni compensationem; quia vt ex Caiet. & aliis ad-
Valentia) quilibet tunc est causa totius damni,
ivis non solus: qui enim vna cum alio aliquid efficit,
illud efficere censetur.

uod si vnus illorum damnum illatum resarciret, non
ius, obligarentur alii ad restitutionem erga illum qui
um passus est; sed vnusquisque teneretur refundere
atâ suâ parte ei, qui totum damnum compensavit,
cet S. Thomas supra ad 2.

bligatur 2. ad restitutionem is, qui rem injustè acce
apud se habet, sive bonâ fide, sive mala illam ha-
e.g. si quis eqvum furto ablatum emat à fure, sci.
iusmodi eqvum esse furtivum, dicitur mala fide pos-
; si autem nesciat esse furtivum, nec eius vendito.
esse furem, tunc bona fide, possidere dicitur: & vtro-
modo possideat, tenetur semper illum vero domino
uere, cum hac tamen differentia, quod malæ fidei

 posse-

possessor, quomodocunque pereat res illa, quam m
de possidet, teneatur non solùm eam vero domino
tuere, sed etiam omne damnum, quod ex mora re
onis sequitur compensare: at verò possessor bonæ f
netur tantùm ad restitutionem rei, si adhuc illam l
quandò alterius esse deprehendit: non verò si stant
fide res illa periit, aut in eius potestate esse desiit: &
solummodò restituenda, in quibus factus est ditior,
ad ea quæ habet vltrà id quod habiturus fuisset si
Iam non habuisset.

Quòd si postquam deprehendit rem, quam bo
possidet, esse alienam, illam vero domino restitue
gligat: tunc si res pereat, tenetur ad restitutionem
de malæ fidei possessore dictum est: eò quòd ampliù
bona fide non possideat. Ita Toletus lib. 5. cap. 17.

Præterea qui bona fide rem alienam possidet, po
lam præscribere, id est si toto tempore ad præscript
à jure præfinito bona fide illam possideat, ampliùs
restituere non tenebitur: at verò malæ fidei possesso
lo tempore præscribere potest, vt docet idem Tol
ex antè dictis constat.

3. Obligatur denique ad restitutionẽ is, qui rem
apud se iusto quidem titulo habet, sed quam iustè
domini voluntatem diutiùs retinere non potest:
ratione, quicunque habet apud se rem commodata
catam, vel depositam, elapso tempore præfixo, ill
vito domino retinere non potest: sed illi tenetur r
re, vt ex communi Theologorum sententiâ docet T
supr. Similiter qui mutuum accepit termino cons
illud solvere tenetur: aliàs invito domino rem illi
tinere, si restituere possit, est illicitum: vnde q
vllâ ratione diuturnas trahunt moras in solvendis d
aut in reddendis rebus alienis quas apud se habent
dubiè contra iustitiam peccant; præsertim si illi, a
pertinent, dilationem solutionis aut restitutionis in
rant, aut ex illâ damnum patiantur.

QVÆ

QVÆSTIVNCVLA II.
Cui sit restituendum.

SAnctus Doctor supr. art. 5. dicit restitutionem illi ipsi faciendam esse, à quo res accepta est, vel cui nnum illatum est: quod si ille mortuus sit, eius hæ ibus; quod si rei illius dominus, aut eius hæredes ori sint, nec lapsu temporis possint deprehendi, tunc risto Domino (*quem* vt ait Apostolus Hebr. 1. *Deus stituit hæredem vniversorum*) in membris suis, id est, uperibus secundum mentem S. Doctoris debet fieri re utio: & si is, qui ad illam tenetur pauper sit, poterit consilio pastoris aut Confessarij partem rei restituendæ, l etiam totam illam sibi applicare, vel ex eiusdem con o erogare Ecclesiis, aliisque piis locis, vt ex communi eologorum doctrina docet Navarrus cap. 17. num. 9.

2. Dubitant autem Theologi vtrum qui rem emit à e, teneatur eam vero domino restituere, etiam cum pendio pretii quo illam emit; & vtrum licitum sit illi, recuperandum pretium datum, illam furi restituere. varrus suprà Respondet cum distinctione, asseritque um, qui bona fide rem eiusmodi emit à fure, posse illi ldere, vt pretium suum recuperet: illum verò qui ma fide, id non posse, sed ad restituendum vero domino eri. Verum Alexander Alensis, & Sylvester, quos citat sequitur Toletus suprà, probabilius existimant vtrique licitum esse, si fiat, non ex animo verum dominum sua fraudandi; sed pretium à se datum recuperandi.

QVÆSTIVNCVLA III.
uid, quando, & quo ordine sit restituendum.

DOcet S. Thomas quæst. 63. art. 2. id quod iniustè ablatum est, necessario esse restituendum, id est rem ndem quæ alterius est, & invito illo iustè retineri non

potest;

potest, ipsi esse reddendam: nec satisfaceret is, qui
illius valorem daret, vt observat Toletus suprà c
nisi in tribus casibus. Primus est cùm res deperdi
vel non est ampliùs in potestate illius qui restitue
netur: tunc enim sufficit rei valorem reddere. Sec
est, cùm res accepta deterior facta est; tunc enim v
us valor reddendus est, aut illius defectus, vel dim
supplenda, prout dominus elegerit: possessor tam
næ fidei, sicut de amissione rei, quam bonâ fide p
sic etiam de illius imminutione aut in deterius co
tatione respondere non tenetur. Tertius casus est
eiusdem rei restitutione fama restituentis periclita
aut aliquod notabile damnum ipsi timeretur: tunc
sufficit illius valorem reddere.

2. Qui autem iniustè damnum aliquod intulit,
tur illud compensare secundùm æstimationem viri p
tis: vnde qui animal aliquod in tenerâ ætate occidi
novellas arborum plantationes eradicavit, tenetur
tuere, non quantùm res illæ in perfecta ætate va
forent, sed quantum illarum damnum à viris prude
hìc & nunc æstimabitur.

3. Quod spectat ad tempus, docet idem Sanctus
mas restitutionem rei alienæ, quæ iniustè ablata est
malâ fide possidetur, statim si possibile sit, esse facien
& rectè observat Toletus suprà cap. 34. vniversim lo
do, cuiuscunque rei alienæ, quocunque titulo apu
rum sit, restitutionem, vbi primum commodè fieri p
esse faciendam; quando illius dominus est rationa
invitus, nec vllam vult ferre dilationem: alias, si
domino retineatur, contrà hoc præceptum peccabitu

Excipe tamen, si restitutio nonnisi cum summa di
tate aut notabili restituentis detrimento fieri possit
enim, vt docet Toletus suprà, per aliquod tempus
sit differri: item si is, cui restitutio facienda est, ex
vel tacitè in illius dilationem consentiat, vel ean
m[illegible]lum ægrè ferat; secùs vero si repetat debitum

debitorem; vel, quamvis urgere illum præ aliquo
metu non audeat, sciat tamen debitor illum invito
o ferre hanc dilationem; tunc haud dubiè peccabit,
num non restituat cum possit: in quo aliqui inter-
graviter contra iustitiam peccant, qui notabilem ali-
summam operariis, artificibus, aut mercatoribus
tes, per diuturnum aliquod tempus solvere debita
urant, quamvis commodè possint; multasque alias
es ac superfluas expensas, & aliquando etiam eleemo-
, ac largitiones pias ac inordinatas, neglectis credito-
, faciunt.

Quod spectat denique ad restitutionis ordinem, si
or habeat in bonis tantum, quantùm satis est ad hoc
editoribus omnibus satisfaciat, nullus certus ordo in
utione necessarius est; dummodò prout tenetur,
ibus satisfaciat: quod si bona eius ad id minimè suffi-
, communis Theologorum sententia est, debita certa
solvenda esse quàm incerta; & ex debitis certis pri-
ddenda esse illa quæ extant, quorum dominium man-
enes creditorem, ut deposita, commodata, locata, &c.
ebitis autem certis quæ non extant, prius solvenda
esse, quæ privilegiata vocantur, ut dos uxoris, &c.
de illa quæ sunt antiquiora; nam (ut habet regula ju-
qui prior est tempore, potior est iure: quæ tamen regu-
xceptionem aliquam recipere potest; ut si creditorum
uis gravem necessitatem patiatur; tunc enim charitatis
videtur postulare, ut illi priùs quam aliis solutio de-
fiat: quæ omnia fusius explicata & probata apud
gorium à Valentia disp. 5. quæst. 6. de rest. part. 10.
ri possunt.

QVÆSTIVNCVLA IV.

Quænam causæ à restitutione excusent.

PRima est, creditoris remissio ac debiti cõdonatio; quæ tamen ut validè excuset debet esse omnino libera, ne-
que

que fraude vel metu extorta. Ita Lessius lib. 2 c. 16.

Secunda est cessio bonorum, quæ tamen vt rectè Navarrus cap. 17. dub. 86. non excusat in foro con nisi ratione necessitatis; imò non magis excusat, qu necessitas sine cessione excusaret: vnde si is, qui bo sit, ad pinguiorem posteà fortunam redeat, teneb tegrè debitoribus satisfacere.

Tertia est inopia seu necessitas, cùm scilicet qu nullo modo habet vnde restituat, aut si aliqui quod restituat, eo tamen indiget ad sublevandam su cessitatem vel extremam (de quâ omnes conveniu etiam gravem: ita vt, si restituat, statús sui decenti la ratione conservare possit: dummodò tamen sta sit honestè & iustè acquisitus, & creditor æquè gr cessitate non vrgeatur. Ita S. Antoninus, Navarrus & plures alii apud Valentiam suprà pun. 7. Quòd usque necessitas esset extrema, posset debitor sibi quàm creditori consulere, vt iidem Doctores sentiu extrema enim necessitate qualiscunque res desinit cuius propria, sed fit communis.

2. Quarta denique causa excusans à restitutione mnum grave, quod debitor in rebus propriis incu vt in vita, libertate, famâ, vel in distractione posse suarum vili pretio faciendâ: dummodo tamen cr simile damnum non patiatur. Ita præfati authores rectè observant in proposito subiecto non esse repu magnum damnum, quod quis multum debens caret gnâ pecuniæ summâ, si debitum reddat; aut mag cro, quod eâ pecunia posset acquirere; neque etia iuscunque famæ iacturam excusare à restitutione tantummodo illius, quæ viri prudentis ac pii iudici sideratis omnibus circumstantiis pluris æstimanda tur, quàm commodum quod ipsa restitutio afferret tori.

SEC

SECTIO VIII.

Explicatur octavum Decalogi præceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

Hoc præcepto prohibetur, non solùm iniustitia, quæ per falsum testimonium, aut aliâ quavis ratione in icialibus actibus contra proximum committitur sed etiea, quæ extra iudiciales actus per detractionem, conneliam iudicium temerarium eidem proximo irrogatur, explicant illud Navarrus cap. 18. num. 1. Bonacina in ef. disp. 10. de hoc Decalogi præcepto; & plures alii eologi: quæ quidem iniustitia, quoniam vt plurimùm m mendacio solet coniungi, id circo primùm de illo amus; tùm de iniustitia, quæ in actibus iudicialibu tam parte Iudicis quam accusatoris, testis & rei committi rest; ac demùm de aliis iniuriis, quæ extra iudicium oximo per detractiones, contumelias & iudicia temera inferuntur.

§ I.

De Mendacio.

Mendacium (vt docet S. August. lib. 1. contra mendacium cap. 42.) est *Enunciatio falsa cum voluntate ad fallendum prolata*; & cap. 22. Enchiridii, dicit quòd *le mentitur, qui contra id quod animo sentit, loquitur vontate fallendi*. Vnde secundùm eius mentem duo ad tionem mendacii requiruntur; scilicet voluntas fallen- i seu falsum enunciandi, & locutio seu enunciatio vel gnificatio aliqua exterior, mentis iudicio contraria.

Fuit autem sententia quorundam antiquorum (vt videre est

re est apud Cassian. Coll.17. cap. 8.) mendacium aliquandò non modò licitum, sed etiam necessarium esse; *Vtendum esse tanquam elleboro, quod sumitur imminente aliquo exitiali morbo.* Verùm hæc sententia tanquam erronea & sacræ scripturæ contraria refutata est à S. Augustino lib. 1. contra mendacium cap. 5. & sequ. & ab Innocentio III. ca. *Superior*, de vsura, vbi dicit *Scripturam sacram prohibere ne quis etiam pro alterius vita servanda mentiatur.*

Ex quo sequitur omne mendacium esse intrinsecè malum, ac proindè peccatum, quando formalis ratio mendacii in eo reperitur. Duplex est enim falsitas (vt observat S. Doctor 2. 2. q. 110. art. 5) alia materialis tantummodò, quam dicit esse *præter intentionem loquentis*, quando scilicet aliquis falsum dicit, putans esse verum: qui (vt ait S. Augustinus cap. 18. Enchir.) *iudicandus non est mentiri, quoniam quantum in ipso est, non fallit, sed fallitur.* Alia verò formalis, quando quis ex intentione fallendi, aliquid tanquam verum asseverat, quod existimat esse falsum, sive id revera falsum sit, sive contra eius opinionem verum existat: quia (vt dicit S. Doctor) quidquid sit de re illa quam asseverat, etiamsi de facto vera sit, *Actus eius, inquantum est voluntarius & moralis, habet per se falsitatem, & per accidens veritatem.* Docet item idem S. Thomas mendacium esse aliquandò mortale peccatum, aliquandò verò veniale: mortale quidem, quando charitati adversatur; quod dupliciter contingere potest; vno modo secundùm se, quandò ex falsa significatione grave aliquod præiudicium in divinum honorem derivatur, vel grave aliquod nocumentum proximo infertur: alio modo secundùm finem intentum, quando scilicet in aliquem pravum finem dirigitur: v.g. si quis mentiatur, vt proximi famam graviter lædat, vel vt notabile aliquod damnum eius fortunis inferat: & vtroque isto modo dicitur mendacium perniciosum.

Veniale autem, quando ex ratione sui, aut finis intenti

eque Dei, neque proximi charitati contrariatur; quod octor ſupra, contingere ait dupliciter; ſcilicet in men- iocoſo, in quo levis aliqua delectatio intenditur. & in dacio officioſo, in quo vtilitas aliqua proximi ſpectatur; d etiam docuit ſupr. S. Auguſtinus his verbis: *Duo genera mendaciorum, in quibus non eſt magna culpa; amen non ſunt ſine culpa, cùm aut iocamur, aut proxi- onſulendo mentimur.*

onet tamen rectè ſuprà S. Doctor mendacium eius- iocoſum vel officioſum, licet ex ſ[...] ſit niſi ve- , poſſe per accidens fieri mortale, ratione ſcandali d cauſare poteſt; vt ſi quis vir Deo ſacer coram aliis dacium iocoſum tale proferat, ex quo aliqui deſu- t gravis alicuius ſcandali occaſionem.

§ II.

iis quæ ad proceſſum iudicialem ſpectant, ac primo de Iudice.

QVatuor ſunt præcipuæ conditiones ad hoc requiſi- tæ, vt quis officio Iudicis ritè fungatur; de qui- agit S. Doctor quæſt. 67. art. 1. & ſequent.

Prima eſt, vt habeat legitimam iudicandi poteſtatem quadruplex eſt, vt obſervat Toletus lib. 5. cap. 56. ordinaria quæ ipſi competit ratione officii: altera egata, quæ eſt ex commiſſione ordinarii: tertia arbi- ria, qualis eſt eius qui ex conſenſu partium in Iudicem gitur: quarta denique acceſſoria, quam quis habet in m, qui licet ſibi ſubditus non ſit, delictum tamen com- ſit intra limites ſuæ iurisdictionis.

Qui autem abſque poteſtate legitima ſe in officium dicis ingerit, mortalis peccati reatum incurrit; & obli- tur ad reſtitutionem damni, ſi quod ex illius illegiti- æ poteſtatis vſu ſequatur, vt docet Toletus ibid.

Secunda conditio eſt, vt iudicet ſecundum veritatem, æ (vt declarat S. Doctor ſuprà) innoteſcit illi; tam

in

in generali per leges divinas ac humanas, quas optimè callere debet, ne si earum laboret ign (quæ in illo nullatenùs excusari potest) aliquid nat ipsis legibus contrarium, ac proinde iniqvum in particulari per instrumenta, testes aliaque similia menta, quæ, (vt monet ibidem S. Doctor) sequi in iudicando debet, quàm id quod ipse tanquam p persona novit: ex quo tamen iuvari potest ad pro nes inductas accuratiùs discutiendas; vt possit earum fectum investigare.

2. Est autem controversum inter Theologos, an teneatur secundùm allegata & probata ferre senten ita vt condemnare debeat illum, quem ex privata certo scit esse innocentem. Variæ sunt super hâc rum sententiæ: alii siquidem existimant nunquam Iudici, ne in causis quidem civilibus contra veritate etiam privatim notam iudicare: alii ad solas crim causas id restringunt; alii verò è contra in omnibu civilibus quàm criminalibus, Iudicem probationes cas sequi debere asserunt: quorum sententia cæteri babilior eo præsertim nomine censeri debet: quod Doctor apertè subscribit suprà. art. 2. & post illum mi alii magni nominis Theologi, quos citat & sec Valentia disp. 5. quæst. 11. de iud. pun. 2. quibus a authoritas S. Ambrosii qui super illa Psalm. 118. v *Miserat ones tuæ multa nimis*, sic loquitur: *Bonus nihil ex arbitrio suo facit, sed iuxta leges & iura pr ciat; statutis iuris obtemperat; non indulget propria tati, nihil paratum & meditatum domo refert sed sicu dit: ita iudicat.*

Quid igitur, dicet aliquis, faciet iudex in eo casu quo certo scit innocentem aliquem falsò accusari & testimoniis ac probationibus de crimine aliquo conv Respondetur in tali casu Iudicem teneri ad facie quidquid potest citra populi scandalum, vt sententia tra innocentem non feratur, v. g. impediendo accu

protrahendo iudicium, aperiendo carceres, testes i-
per varia intervalla pluries interrogando, ab iisque
atim circumstantias loci, temporis, personarum stri-
inquirendo, vt ex illa inquisitione testimonium illo-
alsitatis convincere possit. Quid si hæc & similia ad
entis iustificationem, nihil proficiant, sicut non po-
psum innocentem absolvere, quandiu is secundum
as probationes nocens apparet, sic etiam illum
ũvis probationibus illis convictum morti adiudicare
ondemnare nunquam debet, si eius innocentiam pri-
perspectam habeat: quare vel causam remittere de-
d iudicem superiorem, si ipse sit inferior; ac depositâ
s personâ, officium testis assumere apud illum, si
atione putet innocentem posse liberari: vel quâvis
atione ab hoc iudicio abstinere: imò etiam potiùs
am iudicis dimittere, quàm innocentis condemnati-
bscribere: cùm vitam innocenti adimere, sit intrin-
malum, quod proinde nunquam facere licitum est.
anormitanus, Hostiensis, & plures alii, quos citat &
tur Lessius cap. 29, dub. 10.

Tertia conditio est, vt in iudicando formam à iure
gibus præscriptam servet, ac in civilibus quidem cau-
ocedere non solet nisi postulatus: quin & tunc ope-
dare debet, vt si fieri possit, pares ad concordiam re-
atur, quâ ratione l. *quidam* ff. de rebus creditis dici-
quòd *Ad Officium Iudicis pertinet lites diminuere.*

criminalibus autem causis duobus modis procedere
st, vel ad petionem partis seu instantiam accusatoris,
ragraph. sequent. dicitur; vel deficiente accusatore,
iam inquisitionis. Quamvis autem (vt ex communi
ologorum sententia docet Lessius supr. dub. 13.) ad
isitionem generalem faciendam nulla requiratur præ-
ns personæ vel delicti infamia, cùm in iure præcipia-
Ecclesiasticis, Prælatis & Superioribus, vt suo tempo-
ciant visitationes & inquisitiones generales, vt habe
ex capite *Perniciosa.* 1. de Offic[illegible] Iud[illegible] nqui-

rendum tamen contra aliquem particularem requi
illius infamia aliqua præcesserit, vt habetur ex cap.
sitioni, & cap. *qualiter*. 2. de accusatione, hæc eni
mia (vt ait S. Doctor suprà. 3. ad 2.) accusatoris i
supplet.

4. Observat autem Laymannus lib. 3. de iustit.
cap. 2. præter infamiam, alia interdum suppeter
indicia, ex quibus Iudices præsertim sæculares, bo
bli[illegible] causâ moveri solent ad inquirendum, & pro
dum contra criminosos, ne, si crimina remaneant i
ta, maiorem aliis similia patrandi audaciam tri
quod quidem licitum esse docet Lessius sup. dub
circumspectè & secundùm leges aut consvetudines re
in furtis, homicidiis, aliisque criminibus reipublicæ p
ciosis id fiat.

Hæc autem indicia ex vna parte tantò maiora re
runtur ad inquirendum de persona aliqua, quant
gniori dignitate præfulget, vt constat ex canone 2.
5. & ex cap. *qualiter & quando*. 2. de accusatio
ex altera verò parte tantò leviora plerumque suffi
quantò perniciosius crimen est, de quo Iudex debe
rere; quale est proditio, hæresis, latrocinium pub
&c. quæ fusius explicata videri possunt apud eunde
mannum suprà.

Quarta denique conditio est, vt in exequendâ
tiâ à se iustè lata, firmus sit & constans: nec vllo
timore, aut respectu humano se flecti sinat: vnd
7. dicitur: *Noli quærere fieri Iudex, nisi valeas vir
rumpere iniquitates, ne fortè extimescas faciem p*

5. Quæret aliquis, num Iudex pœnam à iure de
licitè relaxare possit. Respondetur 1. nunquam id
esse, si sit contra publicam vtilitatem, vt docet S. T
suprà art. 4. vnde Deut. 13. dicitur de illo, qui
alios & ad idololatriam inducit: *Non parcat illi
tuus, vt miserearis & occultes eum; sed statim int*
Respondetur 2. ex eodem S. Doctore hanc esse dif

Iudices inferiores & supremum Iudicem seu Princi-
cui plenariè potestas publica commissa est; quòd
or semper teneatur sententiam ferre secundùm iura,
que exequi, non modo cum is qui damnum passus
postulat, sed etiam quamvis à tali postulatione de-
sibique satisfactum esse dicat: licet viam appella-
denegare non debeat, nisi in casibus à iure expressis.
mus autem Iudex seu Princeps, si is qui passus est in-
n, velit eam remittere, poterit reum eximere à pœ-
hoc publicæ vtilitati conducere, aut saltem minimè
e perspexerit: quòd si læsus nolit iniuriam remittere,
it nihilominùs Princeps, satisfactione debitâ erga
n læsum iniunctâ, pœnam à iure decretam relaxare,
n aliam leviorem commutare: quod tamen nonnisi
imè facere debet, & ob causas tales quæ illum apud
num omnium Iudicem Deum, ab omni culpa immu-
reddere possint.

§ III.

De accusatore.

Vo præsertim quæri possunt: primum est, quis ac-
cusare teneatur: secundum, quomodo in accusati-
se gerere debeat.

Quod spectat ad primum, observandum est ex commu-
Doctorum consensu, duplicem esse viam in iure expres-
(vt habetur ex cap. *super his* extra de accusationibus)
crimen aliquod ad publicam potestatem deferri po-
, denunciationis scilicet, & accusationis, quæ in eo dif-
unt quòd accusatori incumbat onus probandi criminis:
n item denunciatori, sed solum aperiendi indicia, qui-
s iudex ex officio moveri possit ad ulteriorem inquisi-
nem. Rursùs denunciatio dupliciter fieri potest, vel
aritativè, cùm quis admonitione privata præmissa, nec
cuta proximi emendatione, peccatum eius defert ad

Supe-

Superiorem tanquam ad patrem, vt efficacius reme
adhibeat, iuxta illud Chriſti Domini ſancti Matth: 16.
non audierit, dic Eccleſiæ: vel iuridicialiter, cùm qu
vindictam & punitionem criminum ob bonum pub
denuntiat illa Superiori tanquam Iudici.

2. Hac obſervatione præmiſſa, docet S. Thomas
qui crimen aliquod reipublicæ maximè pernicioſum,
eſt hæreſis, proditionis, falſæ monetæ, &c. certò co
ſcit, ac probare poteſt, teneri ad criminoſum accuſan
aut ſaltem iudicialiter denunciandum.

Quòd ſi tale crimen iam emendatum ſit, isque qu
lud perpetravit, de eo pœnituit, & ad meliorem fru
ſe recepit, tunc nullam ampliùs remanere accuſandi
denunciandi obligationem docet Toletus lib. 5. cap
niſi fortè quis de illo iuridicè interrogetur: tunc enim
rum reſpondere tenebitur.

In aliis autem criminibus, quæ non vergunt in
mentum reipublicæ, nulla eſt obligatio inſtituendæ
ſationis aut iudicialis denunciationis: ſed tantùm fra
correctionis, vt ex S. Doctore probat Valentia di
q. 12 de accuſ. pun. 1.

Excipit tamen Toletus ſuprà, crimen illud, ex
grave nocumentum perſonæ alicui immineret, vt ſi
ſciret alteri parari inſidias, in quibus eius vita peri
retur: tunc enim, ſi via correctionis fraternæ id im
re non poteſt, denunciare debet Iudici, aut admone
lum, in quem ſtruuntur inſidiæ, vt ſibi caveat, non ta
illi aperire, quis ſit ille à quo ſibi cavere debet:
periendo, contra charitatem peccet. Rectè etiam
Toletus monet, Clericos in cauſis criminalibus, ob
mors aut mutilatio infligi poteſt, non poſſe accuſa
partes ſuſcipere; ſed tantùm denunciare iuridicè,
miſſa tamen proteſtatione, quòd illius cuius crimen
ipſis defertur, neque mortem neque mutilationem i
dant.

3. Quod ſpectat ad modum, quo accuſatio vel de

fieri debet, vt neque contra justitiam, neque con-
ritatem peccetur, docet S. Thomas art. 3. accusatio-
u denunciationem ex omni parte debere esse iustam,
nullus in ea calumniæ, prævaricationi, aut tergi-
oni locus sit; requiri præterea vt ex intentione in-
ectâ procedat, non verò odio, irâ, aut alio simili
affectu.

mvis autem nullus ex iustitiâ teneatur præmitte-
tam & fraternam correctionem ante accusationem
unciationem; tenetur tamen ex charitate, si deli-
it occultum, sitque spes aliqua re um eiusmodi cor-
e fraterna esse emendandum, & ad debitam satis-
em inducendum: si tamen nulla sit eiusmodi spes,
fectura censeatur admonitio: tunc ad illam præ-
lam nulla est obligatio; imò quando crimen est
bonum publicum, vrgétque illius periculum; tunc
â morâ publicæ potestati denu ciandum est. Ità
cap. 30 dub. 2. Toletus lib. 5. cap. 57. Bonacina
. qu. 3. pun. 1. & alii communiter.

bservat tamen Lessius cap. 29. dub. 13. quandò cri-
ccultum est, nec vllo modo probari potest, tune
ntra iustitiam illud per viam accusationis aut de-
tionis iudicialis aperire: cùm enim probari non
non potest quoque puniri, proindéque ex eius
station e nihil aliud quàm alterius infamia sequi
Excipit tamen duos casus, in quibus licitum est
ere Superiori crimen occultum alterius; quamvis
non possit. Primus est quando id conducere exi-
r ad emendationem illius qui crimen eiusmodi
sit; tunc Superiori, non quidem vt Iudici; sed vt
manifestari potest, præmissa tamen admonitione fra-
vt suprà dictum est: Alter est, quandò ex occulto
imine, grave aliquod malum spirituale vel tempo-
ninet, quod nonnisi Superioris potentia vel autho-
averti potest;

§ IV.

De Testibus.

I. CErtum est t estem interrogatum à Iudice secu ordinem iuris suprà explicatum Parag. 2. ob ad ferendum testi nonium, & ad declarandum cr quod ab altero c ommissum esse cognoscit. Ita S Doctor quæst. 70. art. 1. & cum illo communiter o

Excipiuntur ta nen aliqui casus, Primus est, si qu men ex solâ conf essione Sacramentali cognoscat enim nullatenùs il lud vnquam declarare debet, vt sè docet S. Thom as resp. ad 1. & satis constat ex quæ in tractatu pr æcedenti c. 5. dicta sunt.

Secundus est, q uandò in causis criminalibus, in mortis vel mutil ationis sententia infligenda cen testimonium ferer idum est; ad illud enim clerici nentur, imò nec testimonium in eiusmodi causis debent, vt docet S. Thomas sup. ad 3.

Tertius est, si cr imen suum quis alteri sub secre claravit, consilii, vel auxilii petendi causâ, ad sa propriam spirituale m aut corporalem, vt fieri solet co, Advocato, obst etrici, &c. tunc enim nullus ar suæ fidei commiss um declarare tenetur; nisi fortè nis illius testifica tio necessaria sit ad aliquod gra mnum publicum vel privatum avertendum: tun promissio secreti, etiam iur amento confirmata, no gat, cum nullum iuramentum promissorium ced damnum iniustum alterius, obliget: proindéque i crimen eiusmodi n ovit, tenet ur illud interroganti patefacere. Ita S. Doctor in r sp. ad 2. & post illu sius sup. cap. 3. dub. 6.

Quartus est, si quando Iudex procedit per viam i tionis generalis ad cognoscen da & punienda cr tunc enim si quis ab illo interro getur, v. g. vtrùm loco sint aliqui adulteri, incestuo si, &c. non tenetu non debet adulterium aut incestum alicuius patefac

nò sit occultum, vt patet ex c. *qualiter & quando*
accusationibus, & docet Sylvester & plures alii apud
um suprà.

Quæres quid igitur faciet testis in casibus suprà rela-
à Iudice, iuramento interposito, vt semper fit, com-
ur ad interrogata respondere: si enim verum dicat,
bit contra charitatem: imò contra religionem, &
um Confessionis, si manifestet peccatum aliquod in
ssione declaratum: si autem neget id quod verum
ognovit, mendacii, imò periurii, reatum incurret.
cilis est aliquorum responsio, testem in casibus illis
imonio ferendo abstinere debere; & si à Iudice ve-
r, declarare se iustâ aliquâ ratione impediri, quomi-
d facere possit: ad quod, si à Iudice, his non obstan-
cogatur ad veritatem patefaciendam, quid in illis
ltiis faciet? Perplexa est haud dubiè & difficilis hæc
io, cuius solutio, qualiscunque afferatur, faciliùs
& argui poterit, quàm prout ad conscientiarum le-
n expedit, explicari: ne tamen lectorem ambiguum
rentem relinquamus, tria breviter hîc proponimus ex
nuni, & recepta probatorum authorum doctrina.

Primum est, quod, quotiescunque quis, sive testis, si-
us, secundùm ordinem juris à Iudice, vel Superiore
siastico, sive laico interrogatur de aliqua re, quam
llo peccato declarare potest; tunc candidè ac sincerè,
lusâ omni ambiguitate vel restrictione mentali, se-
um mentem interrogantis respondere tenetur, quam-
uim multi Doctores existiment reum non esse obli-
n confiteri crimen morte, vel mutilatione dignum,
alias scit plenè probari non posse, vt Angelus, Syl-
r, Armilla verbo (*Delicti Confessio*) Rosella verbo
usatur) Panormitanus cap. 3. de Confessione, Pezan-
in 2. 2. qu. 70. disp. vnic. in fine, & alii, quarum
ntiam probabilem existimat Bonacina ad 8. Deca-
præceptum, disp. 10 quæst. 3. pun. 2. num. 7. longè
n probabilior est aliorum sententia, qui existimant eti-

am in casu supra relato reum, quando à proprio iu[dice]
interrogatur secundùm juris ordinem, id est de crim[ine]
aliquo, de quo præcessit infamia, aut de quo supp[etunt]
indicia aut semiplena probatio, teneri ad fatendum c[rimen]
& verum manifestandum, etiamsi ex eius Confessi[one]
mors sequatur. Ita docet S. Thomas 2. 2. quæst. 69. a[rt.]
& post illum plures alii, ac præsertim Toletus lib. 5.
Torres in 2. 2. disp. 50. dub. 2. Filiucius tract. 40. n[um.]
263. Becanus lib. 5. manual. cap. 21. num. 4. Lessius li[b.]
cap. 31. num. 12. & Laymann. tract. de iudicis cap.

4. Secundum est, posse interdum talem causam sup[ponere],
ex qua licitum fiat, imò etiam necessarium sit no[n]
aper[t]è profiteri veritatem; sed illam vel aliquibus v[erbis]
multiplici sensu vertibilibus, seu æquivocatione ali[qua],
vel restrictione aliqua mentali tegere. Exemplum p[ro]-
fert S. Thomas in 4. dist. 1. quæst. 3. art. 1. quæst. 1. [ad 2.]
& 3. de Confessario, qui de peccato sibi in Confessio[ne de]-
clarato à Iudice interrogaretur; asseritque posse [imò]
etiam iuramento affirmare se nescire eius peccatum [cum]
hâc restrictione mentali: quod nesciat vt interrog[at]
subditus. Ita cum S. Doctore sentiunt Altissiodo[rensis]
libro 3. summæ, tract. 18. quæst. 2. sub finem: Dur[and.]
in 4. dist. 21. quæst. 4. num. 10. Paludanus ibid. quæ[st.]
art. 3. Maior ibid. quæst. 3. ad 7. Adrianus in 4. [de]
Confessione quæst. de Confessore: Ioannes Medina [C.]
de pœnitentiâ tract. 2. quæst. 25. qui omnes vnan[imi]-
ter idem asserunt id quod ex S. Doctore suprà relatum [est.]
præterea Dominicus Soto lib 5. de iust. quæst. 6. [art.]
concl. 7. docet testem qui contrà iuris ordinem in[terro]-
garetur de crimine, quòd secretò cognovit, posse a[bsque]
mendacio respondere, & etiam iuramento affirmar[e se il]-
lud nescire, cum hac restrictione mentali, quod nes[ciat ut]
alteri contra iustitiæ ordinem interroganti revelet; q[uod]
etiam asserit & fusè probat Dominicus Bannes i[n 2. 2.]
quæst. 69. art. 2 dub. 1.

Tertium, causa legitima & rationabili deficiente,

vnquam fas esse, vt docent suprà citati authores & Theologi communiter, verbis ambiguis aut æquivo-
el mentali restrictione inter loquendum vti: aliàs
in quem instituta sunt verba, perverteretur; omnis
quiorum & sermonum certitudo; adeòque omne
anum commercium, & fructus civilis ac Christianæ
tatis tolleretur; semperque inesset ratio suspicandi
m aliquem in verbis latere & ambiguitatem & men-
a restrictionem subesse.

§ V.

De Reo.

Ria præsertim circa obligationes Rei quæri possunt.
Primum est, vtrum teneatur fateri veritatem, quan-
à Iudice interrogatur. Responsio facilis est ex dictis
grapho præcedenti: si enim à Iudice legitimo inter-
etur secundùm formam juris, tenetur verum respon-
: è contrà si Iudex legitimam non habeat potestatem,
formam juris non servet; id est, si infamia non præ-
erit de crimine de quo fit interrogatio, aut saltem illi
criminis semiplena probatio, vel indicia sufficientia
suppetant; tūc respondere ad interrogata non tenetur:
d si à Iudice cogatur, quod tamen sine peccato facere
potest, nec ab alio per appellationis viam declinare
it; tunc poterit respondendo crimen occultare ac te-
e eo modo, quo præcedenti Parag. explicatum est.
etvat etiam Toletus lib. 5. cap. 58. simili ratione re-
non teneri ad complices suos revelandos, nisi illorū
mia aliqua præcesserit: id est, nisi ex fama constet il-
a socios habuisse; vel quandò crimen tale est, vt sine
iis non committatur: quod etiam docet Lessius suprà
29. dub. 17.

2. Secundum est, an licitum sit reo ad superiorem in
em appellare. Respondet S. Doctor, id ei licitum esse,
causam suam iustam esse confidat, vel se ab inferiori Iu

dice gravatum esse arbitretur: illicitum verò, si appellatio fiat solùm ad moram afferendam, ne vel iusta sententia feratur, vel si lata est, executioni mandetur, vt habetur. cap. *omnino* 2. quæst. 6.

Tertium est, vtrùm reus condemnatus possit se per vim defendere, ne sententia in eum lata executioni mandetur. Respondet S. Doctor id licitum non esse, si iustè condemnatus sit, etiam ad mortem: licitum verò esse, si iniustè condemnatus; dummodò tamen nullum inde scandalum, neque gravis aliqua perturbatio in communitate timeatur. Addit S. Doctor illum qui ad mortem iniustè damnatus est, posse licitè fugere, si occasio se offerat, dummodò nullam iudici, vel eius ministris vim in corum persona inferat.

§ VI.

De Advocato & Procuratore.

I. SAnctus Thomas 2. 2. q. 71. quatuor præsertim conditiones requirit in Advocato, quæ etiam, servata debita proportione, de Procuratore intelligi debent.

Prima est peritia, quâ, vt dicit S. Doctor art. 2. *possit convenienter assumptæ causæ iustitiam ostendere*: vnde: vt dicit Toletus lib. 5. cap. 60. si ex ignorantia in causa, cur cliens causâ alioquin iustâ decidat, peccat, & damnum illatum resarcire tenetur: quod etiam similiter dicendum censet de eius negligentia.

Secunda conditio est iustitia in exhibendo patrocinio: qui enim scienter iniustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, vt asserit S. Doctor art. 3. tenetur ad restitutionem damni quod pars adversa incurrit; si per clientem suum resarciatur. Quod si causa dubia sit, nec satis ex utrâque parte iustitia dignoscatur, potest quidem eius patrocinium suscipere; dummodò paratus sit quàm primùm ab illo patrocinio abstinere, si in progressu litis eius iniustitiam deprehendat.

. Tertia conditio est ab omni avaritiæ labe immunitas: *m̃cis enim*, vt dixit S. Augustinus ep. 54. ad Maced. *vocatus iustum patrocinium, & Iuriperitus verum consil-licitè vendere possit:* patrocinii tamen vel consilii illi-pretium moderatè accipere debet. *Considerata* vt lo-tur S. Doctor art. 4. *conditione personarum, negotiorũ, ris & consuetudinis patriæ.*

Quarta denique conditio est charitas, quâ tenetur Ad-atus pauperum causas suscipere, illisque patrocinari, ndò aliter ipsis subveniri non potest, eâdem ratione, tenentur omnes necessitatem patienti misericordiæ impendere, vt fusiùs explicat Sanctus Doctor, a. 1.

§ VII.

iniuriis honoris & famæ per detractionem & contumeliam.

HOnoris nomine intelligitur testificatio quædam ex-terior excellentiæ alterius; per famam verò signifi-r multorum existimatio de vitâ, moribus & actibus dem, vt docet S. Thomas q. 72. & 73. vnde per de-tionem, fama præsertim læditur: honor verò, per tumeliam: detractio siquidem est alienæ famæ occul-& iniusta denigratio; contumelia verò addit novam riam, quâ non tantùm fama, sed etiam honor viola-; non enim occultè in absentia, vt fit per detractio-, sed coram & in præsentiâ honor per contumeliam quodam contemptu impetitur. Ex quo fit vt, quam-detractio sit ex genere suo peccatum mortale; & qui-graviſſimum, vt docet S. Thomas quæst. 73. art. 2. tumelia tamen sit peccatum adhuc illo gravius; quia gis lædit, & acerbiorem infert iniuriam.

Diximus detractionem esse iniustam famæ alienæ de-ationem; quia non erit detractio, si iustè fama alic-denigretur; v. g. si quis ex motivo iustitiæ vel chari-

tatis, alicuius crimen, quòd vel bono publico pernici
est, vel alteri iniuriosum & nocuum Superiori aut
alteri aperiat, qui remedium afferre potest: quod si
auferatur ex intentione nocendi, tunc illius ablatio d
tractionem pertinet.

2. Hæc autem intentio nocendi, vt observat Tole
cap. 63. dupliciter in detrahente reperiri potest: vno
do directè, cùm quis per detractionem reipsa noce
tendit; altero modo indirectè, cùm licet expressè n
intendat: ea tamen dicit, ex quibus nocumentum fam
terius iniustè sequitur: vt qui ex joco vel loquacita
teri notabiliter detrahit.

Docet præterea S. Thom: art. 1. ad 3. detractionem
potissimùm modis committi posse, nimirum quatuo
dis directè, & quatuor indirectè. Directè quidem 1.
ponendo alteri falsum crimen. 2. crimen illius v
verbis adaugendo: 3. manifestando crimen verum
occultum: 4. malitiosè ac perperam alterius factu
tum interpretando: qui quartus modus (vt notat L
lib. 2. cap. 11. dub. 2.) quatenùs per illam pravam in
pretationem fama proximi læditur in animo audi
pertinet ad detractionem: quatenùs verò concipit
animo illius, qui sic malitiosè interpretatur, pertin
judicium temerarium, de quo sequenti Parag. age

Indirectè autem committitur detractio. 1. negan
ctè facta aut egregias dotes alterius: 2. verbis extenu
do: 3. reticendo bona alterius eo tempore & loco,
silentium istud eius famæ nocere potest: 4. remi
frigidè laudando.

3. Quovis autem modo committatur detractio
directè, sive indirectè, sive ex intentione formali & ex
sa nocendi, sive alio quovis illicito motivo, censetu
per esse peccatum mortale, quoties quis delibera
mam alterius lædit in re gravi: veniale autem, si t
in re levi, vt docet S. Thomas art. 2. Gravitas aut
levitas illa æstimanda est, tùm ex qualitate læsionis

detractionem famæ alterius infertur : tùm ex conditi
. personæ cuius fama læditur : fieri siquidem potest ,
od rectè observat Tolet. c. 64. vt manifestatio peccati
cuius respectu personæ vnius censeatur infamia levis ,
ò interdum nulla , quæ respectu alterius gravem in-
iam induceret , aut notabile scandalum secum inve-
et ; e. g. qui de milite diceret : quòd ad duellum pro-
catus inimicum occiderit ; de adolescente dissoluto ,
òd amore aliquo illicito implicitus sit , levem ; imò
pè nullam maculam illorum famæ inurere censere-
, cùm tales vt plurimùm de similibus rebus glorien-
: qui verò idem de Episcopo, aut personâ aliquâ Ec-
siasticâ, vel religiosâ diceret, haud dubiè gravissimam
s famæ & maximè scandalosam iniuriam irrogaret.
Hinc etiam colligitur, vt docet Lessius cap. 11. dub. 3.
plurimùm nonnisi venialiter peccare illos qui aliorum
ectus naturales occultos sive corporis, sive animi pa-
ciunt ; vt quod aliquis sit gibbosus , quòd ignarus ,
lis ingenii, &c. nisi fortè inde , vt idem monet, grave
quod illius damnum , aut notabilis contemptus in ani-
audientium, vel scandalum alterius oriretur.

§ VIII.

Solvuntur dubia quædam circa peccatum detractionis.

PRimum est an peccet mortaliter is , qui alterius pec-
cata audita refert coram aliis , nihil tamen asseve-
ido. Respondetur quòd quamvis per se loquendo id
n sit peccatum mortale , quandò nulla inde infamia ori-
; nec apud prudentes viros isto loquendi modo qui
llam meretur fidem , alterius fama multum lædatur :
amen, vt rectè observat Lessius dub. 5. crimen esset val-
grave, quod in audientium animis suspicionem aliquam
vam ingeneraret, in illo casu peccaret mortiferè , qui

huiusmodi crimen referret, præsertim de persona i honesta, respectu cuius suspicio illa grave malum ef ferret: quod etiam similiter dicendum, si quis pe alterius audita referat coram iis quos probabile sua levitate credituros.

Secundum est, an peccet mortaliter is, qui pec proximi occultum vni aut alteri tantùm manifes Respondetur, quamvis Navarrus cap. 18. 21. 23. met in tali casu non esse nisi peccatum veniale, subsit periculum evulgationis, aut alterius incomm probabiliorem tamen & in praxi tutiorem esse e sententiam, qui asserunt talem manifestationem es plurimum peccatum mortale: cùm fieri possit, vt monet Lessius dub. 11. aliquem malle peccata sua n externis & plebeis esse nota, quàm Prælato vel gravi viro, cum quo assiduè versatur, vel à quo depe

Si tamen aliquis iniuriam sibi ab altero illatam a aperiret; non quidem animo detrahendi aut nocend vt consilium vel consolationem aliquam accipiat ill fu idem Lessius dub. 12. censet non esse peccatum fa mortiferum.

Tertium est, an liceat hominem diffamatum in loco, etiam diffamare, seu crimen illius manifesta altero, vel apud alios qui illud ignorant. Respon ex Tolet. supr. cap. 65. id facere ex intentione no esse peccatum mortale, si gravis sit diffamatio; se verò eiusmodi prava intentione, non esse peccatu quis alterum criminis notorietate aut publica Iu sententia infamatum in aliqua vrbe manifestet, al in eadem vrbe ignorantibus, nisi ob temporis diutu tem crimen illius iam oblivioni datum esset, aut emendatione bonam famam recuperasset: in aliis locis id ipsum notum facere, quò fama communis brevi perlatura creditur, idem Toletus neque justitiæ que charitati repugnare existimat: quòd si verisim crederetur, famam illius criminis illuc nunquam

non

nisi post longum tempus perventuram esse, existimat
sius, fore peccatum mortiferum, crimen illud in tali
o divulgare, præsertim si is, qui illud crimen admisit,
iam famam illic consecutus fuisset, vel si ex illa diffa-
tione aliquod damnum aut incommodum illi aut eius
pinquis obveniret; secùs verò si ille parùm curaret se
i infamari, quod sæpè fieri solet, præsertim si pro-
absit; aut si quis ob grave crimen fuisset publicè
itus: tunc enim sæpè expedit ista ad aliorum exem-
m divulgari.

. Quartum est, an licitum sit aliquandò quibusdam
ausis crimen alicuius occultum alteri detegere. Re-
ndetur licitum esse, quoties id necessarium est ad impe-
idum notabile aliquod damnum alterius, sive corpo-
, sive spirituale, quod aliâ viâ impediri non potest.
Sotus lib. 5. de iust. quæst. 7. art. 1. Navarrus cap. 18.
n. 1. Lessius suprà dub. 9. E. g. scis aliquem furtis
ictum & sæpè in illis deprehensum, monere potes
quibuscum habitat, vt sibi caveant, &c. similiter no-
aliquem se gerentem pro Medico, in illa tamen sci-
â valdè imperitum; potes eos monere, quibus ex
imperitiâ periculum immineret: imò interdum non
m potes; sed etiam ex charitate teneris alterius cri-
occultum manifestare, si ex illo grave aliquod no-
ientum publicum, aut etiam particulare immineat,
d censeatur præponderare damno quod is qui illud
misit in fama vel honore patietur: in dubio autem
m præponderet, inclinandum est potius in favorem
ocentis, e. g. si quis aliquâ hæresi occulta laboret,
ne periculum ne alios inficiat; in illo enim casu ho-
salus illius famæ debet præponderare.

. Quintum; an sit peccatum mortale infamare seipsū.
pondetur quòd, quamvis per se loquendo hæc infa-
io sui non sit peccatum mortale; cum, vt rectè pro-
Lessius dub. 6. neque sit contra iustitiam, homo si qui-
est dominus suæ famæ, nec illam sicut alia bona dis-

ſpando vlli faciat iniuriam : neque etiam contra c
ritatem, quæ non obligat ad bona exteriora compar
vel conſervanda, niſi quatenùs neceſſaria ſunt ad
ſpiritualia vel noſtra vel proximorum : ſi tamen ex
matione illa ſuiipſius ſequeretur aliquod ſcandalum
aliorum nocumentum; vt in perſonis, quorum bon
ma ad aliorum ſalutem neceſſaria eſt, v. g. Epiſc
Paſtoribus, &c. tunc infamatio illa eſſet peccatum
tale, vt docet idem author ſuprà.

Sextum denique eſt, vtrùm audiens detractorem
cet. Reſpondetur ex mente S. Doctoris quaſt. 7. a
lo 4. peccare quoties conſentit detractioni, iuxtà
Rom. 1. *Digni ſunt morte, non ſolùm qui peccata fac*
ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

5. Poteſt autem quis dupliciter detractioni conſe
vt obſervat Toletus c. 65. directè ſcilicet, vel indir
Directè conſentit qui vel alterum inducit ad detr
dum, vel illius detractione delectatur: & is non m
peccat quàm detractor; de eòque intelligi debet
dictum S. Bernardi: *Detrahere aut detrahentem aud*
vtrum horum deteſtabilius ſit, *non facile dixerim.* In
ctè autem conſentit detractioni, qui, licet nec ad
inducat, nec eâ delectetur; illam tamen non proh
nec detrahenti reſiſtit, cùm poſſit & debeat; & ſiqu
detractio ſit notabilis, & in materiâ gravi, poſſitqu
cilè illam impedire, mortaliter peccat : cum charita
liget, vt grave damnum proximi, ſi commodè poſſu
impediamus : venialiter verò ſi detractio ſit levis,
pra nimiâ verecundiâ vel animi puſillanimitate re
detrahenti non audeat; niſi fortè infamia eſſet valdè
vel gravia incommoda putaretur illatura : tunc
deberet ſibi ipſi vim facere, & excuſsâ verecundiâ
feſtè contradicere. Nullo autem modo peccat q
trahentem non arguit, eo quòd probabiliter exi
monitionem ſuam nihil profuturam : imò potiùs o
tam, ſi detractor occaſionem ex eâ ſumat magis

cuiio

tionem suam asseverandi. Item non peccat, qui ra- rabili aliqua verecundiâ præpeditur, vt si famulus do- no, vel filius patri detrahenti non resistat, quandò se nil profuturum existimat.

Observat tamen rectè Toletus c. 67 longè strictius ligari Superiores respectu inferiorum ad prohibendas tractiones, sicut & alia quæcunque peccata; proindéque recundiam at pusillanimitatem illos à peccato mor- i minimè excusare, si graviter detrahenti non resistant, andò id profuturum arbitrantur; imò quamvis de- henti nihil id prodesset, si alios silentio suo scandali- ndos esse advertant.

Admonet autem S. Doctor art. 4. ad 2. detrahentem ripi posse, non solum arguendo, sed etiam signis qui- sdam exterioribus vt tristitiâ facici, ostendendo sibi plicere detractionem, iuxtà dictum Sapientis Prov. 25. *ntus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam de- hentem:* vel discedendo, vel sermonem aliò divertendo.

§ IX.

De iudicio temerario.

Quoniam, ut rectè observat Navarrus, cà, 18. men- dacia, detractiones, aliæque huius octavi præce- transgressiones vt plurimùm à judiciis temerariis pro- iscuntur, magnamque cum illis habent culpæ affinita- m: idcircò de iis breviter hic agendum est.

Iudicium autem hic suminus, non prout significat a- um proprium Iudicis quo sibi subditis jus dicit: sed out denotat actum intellectûs, quo quilibet particula- de altero apud se aliquid cogitat & definit seu sta- it: & eo sensu tres veluti gradus distingvere possumus judicio, quod quis de aliquo concipit. Primus est, quo is de alterius malo dubitat, neutram in partem incli- ndo. Secundus est, cùm suspicatur inesse malū; & cum iquo debili assensu ita esse existimat, cum formidine ta-

men oppositi. Tertius est, quando cum pleno assens
firma animi sententia ita esse judicat.

Hâc observatione suppositâ, certum est in primis d
bitare, suspicari, vel judicare de proximo, esse quid in
ferens in genere moris, ac benè vel malè se habere p
se: benè quidem, si fiat secundùm regulam rectæ ra
nis malè autem si à regulâ rectæ rationis aberret:
Christus Dominus S. Ioan. 12. *Nolite*, inquit, *iudicar
cundùm faciem, sed rectum iudicium iudicare*.

2. Certum est 2. dubitare, suspicari aut iudicare a
piam mali de altero, quandò causæ sufficientes ad id
petunt, non esse illicitum, vt communiter Theologi
cent, ac præsertim Azorius tom. 3. cap. 11. dub. 3.
Valentia disp. 5. quæst. 4. de iudicio, pun. 3. Layma
lib. 3. de iustitia tract. 3. part. 2. cap. 2. vbi tamen
monet maiores rationes & clariora indicia requiri a
spicandum, quàm ad dubitandum, & ad iudicandum q
ad suspicandum.

Quæres quænam causæ & rationes ad rectè dub
dum, vel suspicandum, vel iudicandum de malo alt
sufficientes esse censeantur. Respondetur nullam ce
regulam afferri posse, vt rectè docet Sotus libro terti
iustitia, quæst. 4. art. 3. & post illum Valentia suprà p
sed id iudicio viri prudentis esse definiendum, c
deratâ conditione rei, qualitate personæ, aliisque cir
stantiis: quæ omnia cùm interdum sint valdè perp
& involuta, ideò rectè monet Laymannus, sæpè
nire posse vt quis decipiatur existimans sufficientes s
adesse dubitandi, suspicandi aut iudicandi rationes; qu
men reipsa tales non sunt, præsertim quando ex c
tione operum externorum iudicatur de intentionibus
isque actibus internis: vnde rectè concludit longè t
esse animum ab eiusmodi iudiciis, &c. cohibere, De
omnia diiudicanda relinquere, nisi fortè necessitas ali
vel vtilitas propria vel aliena nos ad id obliget; qu
tunc rationis ac prudentiæ partes erunt, expendere q

exteriores apparentiæ habeant probabilitatis animũ-
cohibere, nè vltrà iustitiæ aut chaitatis metas pro-
iatur.

Certum est 3. iudicium temerarium, seu illud quo
rtenter ac deliberatè iudicatur aliquid mali de alte-
x levibus & insufficientibus rationibus ac indiciis, esse
atum mortale: si malum illud grave sit, eiusque fa-
n notabiliter lædat. Ita Sanctus Thomas quæst. 60.
3. & illud est iudicium quod Christus Dominus pro-
it his verbis S. Matth. 7. & S. Luc. 6. *Nolite iudicare,*
on iudicemini, vt exponit S. Augustinus libro 2. de
n. Domini in monte cap. 18. & Sanctus Basilius in re-
s Brevioribus reg. 164. aliàs si malum sit leve, neq;
ximi fama multum lædat, non erit nisi veniale.

Cum hæc certa sint & in confesso apud omnes, vnum
de quo non convenit inter Theologos; scilicet quale
catum sit ex levibus indiciis & causis suspicari aliquid
i de proximo, vt plerumque solet evenire. Tres
super hâc quæstione sententiæ. Prima est omnem
icionem temerariam de gravi aliquo proximi malo
peccatum mortale. Ita Bannes ad quæst. 60. art. 3.
unda est, suspicionem illam, quæ debili tantùm assen-
aititur cum formidine oppositi, nunquam esse pecca-
n mortale. Ita Caietanus in hunc art. 3. Navarrus in
ricâ de iudiciis, & Ludovicus Mæratius tract. de iu-
â & iure disp. 9. sect. 1. & 2. qui pro hac sententiâ ci-
S. Doctorem a. 3. & S. Augustin. tract. 99. in S. Ioan.
dicit genus istud suspicionis *ad humanam tentationem*
tinere, sine qua vita ista non ducitur: concluditque: *Su-*
piciones vitare non possumus, quia homines sumus;
icia tamen, id est definitivas firmasque sententias
tinere debemus. Tertia denique sententia, quæ
nium probabilissima videtur, est, suspicionem te-
rariam non esse plerumque nisi peccatum veniale:
ri tamen posse interdum ratione gravitatis materiæ re-
ctivè ad quasdam personas, vt sit mortale: verbi gra-

tiâ

tiâ, si quis Prælatum Ecclesiasticum doctrina & p
conspicuum ex levibus quibusdam indiciis suspicetu
hæreticum, aut peccatum aliquod nefandum aut sc
losum commisisse. Ita Sotus lib. 3. quæstione 4. art.
Lessius suprà dub 3. vbi hanc sententiam fusè pr
præmissa tamen distinctione inter suspicionem illam
oritur ex errore quodam intellectûs & eam quæ ex p
vo affectu voluntatis; dicitque suspicionem illam
tantùm peccatum veniale, quæ procedit ex quodam
rore intellectûs, quo quis apprehendit indicia tam
sufficientia ad suspicandum de proximo aliquod ma
negligitque perspicere & examinare num illa sint s
entia; est tamen paratus ad suspicionem deponenda
adverteret causam illius non esse sufficientem: sus
nem verò illam esse peccatum mortale, quæ oritu
pravo quodam affectu voluntatis & malevolentiæ
alterum, qua fit vt etiamsi advertat indicia illa non
sufficientia, velit nihilominùs pergere in sua suspic
quæ est de gravi aliquo proximi malo, quod in maxi
illius vergit infamiam.

4. Optimè S. Augustinus lib. 2. de serm. Dom. in mo
c. 18. *Duo sunt*, inquit, *in quibus temerarium iudi
cavere debemus: vel cum incertum est qualis futuru
qui nunc bonus vel malus apparet: si ergo quispiam
ebriquestus de stomacho ieiunare noluit; & tu non crede
id edacitatis vitio tribueris; temere iudicabis. Item si
nifestam edacitatem ebriositatemque cognoveris, & it
prehenderis quasi nunquam ille possit corrigi atque mu
nihilominus temere iudicabis. Non ergo reprehendamu
quæ nescimus quo animo fiunt, neque ita reprehenda
quæ manifestè sunt, vt desperemus sanitatem: vitab
iudicium de quo nunc dicitur: nolite iudicare, ne iudic
de vobis.*

Quæres vtrùm ea, de quibus dubium est quo anim
ant in meliorem partem sint interpretanda. Respo
tur ex hypothesi, quòd si æqualia sint vtrinque indi

cium de proximo ferre velimus, tunc in partem me-
em ſeu benigniorem eſſe ferendum: quia (vt docet S.
omas art. 4. ad 1.) melius eſt in dubio frequenter fal-
ne opinando de proximo, quàm malè: opinando ſe-
decipi.

. Monet tamen rectè Leſſius cap. 19. dub. 4. quando
ur de vitando aliquo damno, vel de adhibendo re-
dio, tutius eſſe dubia in deteriorem partem interpre-
; non quidem exiſtimando proximum v. g. eſſe furem
improbum, vel pro tali habendum eſſe: ſed iudicando
exterius cavendum eſſe, & ſibi vel alteri conſulendum,
i dubia eſſet ipſius proximi probitas. Ita S. Thomas
4. ad 3. & hâc ratione dum accipimus perſonam igno-
in ædes, poſſumus licitè rebus noſtris ita cavere; ac
ubia eſſet eius probitas; quamvis nullomodò impro-
n illam iudicemus: ſic etiam Superiores, quamvis
ad internum affectum erga ſubditos dubia in melio-
n partem interpretari debeant; ad præcavendum tamen
lum & diſciplinam obſervandam, ita ſe gerere poſſunt
ſi de illorum probitate dubitarent.

§ X.

uot modis peccetur in octavum hoc Decalogi præceptum.

PEccant in primis contra octavum hoc Decalogi præ-
ceptum, qui deliberatè mendacium aliquod profe-
nt; quod quidem erit mortale, ſi honori divino aut pro-
ni bono ſit pernicioſum. Peccant etiam qui per hypo-
ſim vitæ ſanctimoniam fingunt: quod peccatum adhuc
avius erit, ſi ex illo ſequatur aliquod proximi damnũ,
ſi id fiat ad diſſeminandos errores: item qui habitu
u veſtibus mentiuntur ſexum; vt ſi fœmina veſte virili,
it vir fœminea induatur, ſi id fiat propter aliquem pra-
m finem, aut ex eo peccati alicuius aut ſcandali pe-
culum immineat.

Peccant

Peccant qui sine legitima authoritate iudicis sibi offi arrogant: aut istud ambiunt, quamvis legum ac ignari: Item iudices qui notitiam illam iuris & le conservare negligunt: qui de causa aliqua ad se non tinente iudicialiter cognoscere, & sententiam ferre pr munt: qui contra allegata & probata, aut contra leg iura iudicant qui formã à iure præscriptã in iudicando servãt; qui sine vlla præcedenti infamia aut aliis suffici bus indiciis, de occulto alicuius crimine iudicialiter in runt, reũ indebitè interrogant, & ad respondendũ cog qui favore vel respectu aliquo humano, aut alio qu pravo affectu à recto iustitiæ tramite deflectunt, sive iustam ferendo sententiam; sive causarum expeditio notabiliter differendo, aut fieri permittendo: qui sententiâ ferendâ, aliisque actibus iudicialibus ali exigunt vltrà id, quod pro iusto & honesto stipendio lege vel legitimâ consvetudine accipere licitum est.

2. Peccant qui crimen aliquod bono communi pe ciosum non denunciant, quandò commodè id possu qui contra alterum litem intentant ex odio, vindictæ petitu, aut alio quovis pravo affectu: qui fraude, iniusto aliquo processu in litibus vtuntur.

Peccant qui ad testimonium ferendum citati, & à l timo iudice secundùm iuris ordinem interrogati, aliq falsum aut ambiguum, & contra ipsius iudicis men respondent: quod & similiter de ipsis accusatis & intelligi debet: qui etiam præterea peccant, quandò dici legitimè aliquid statuenti, aut iustitiæ ministris il iussa exequentibus resistunt, aut vim aliquam inferunt

Peccant etiam contra hoc præceptum, qui alterius nori contumeliam irrogant: in eum verba probrosa iniuriosa proferunt; eidem peccata occulta palam exp brant: aut alia quævis cum irrisione & contemptu o ciunt.

3. Peccant qui alterius famæ secretò detrahunt;

sen aliquod falsum imponunt, aut verum malitiosè ugent, aut eius peccatum occultum manifestant, vel è factum perperam interpretantur: Item qui rectè fa- alterius inficiantur, vel eadem extenuant, aut de illis nt, vel ea frigidè ac simulatè laudant, cùm ex silentio & frigida seu simulata laude sequitur aliquod in pro- o famæ dispendium.

tem qui alterum ad detrahendum alliciunt, aut illius actione delectantur; vel qui cum possint & debeant, actionem non impediunt: qui susurrationibus causant ordias, qui libellos diffamatorios scribunt, aut in vul- spargunt, illos pravo animo legunt, asservant, aut legendos tradunt.

eccant denique qui deliberatè ac temerè aliquid ma- e proximo iudicant, vel suspicantur: qui actiones il- honestas vel indifferentes malè interpretantur.

§ XI.

restitutione ob huius octavi praecepti vio- lationem facienda.

DVplex restitutio occurrere potest ob huius præce- pti violationem facienda, pro duplici damno famæ honoris ac bonorum fortunæ, quod ex ea oriri potest. vtraque breviter aliquid dicendum est.

tque in primis quod spectat ad restitutionem bonorum unæ, certum est ex iis, quæ præcedenti sectione dictæ ; ratione mendacii aut contumeliæ vel detractionis imbere obligationem restituendi, quoties per illud ndacium aut contumeliam illam seu detractionem, nni alicuius causa iniustè data est, aliquo ex modis ione præcedenti explicatis.

Constat præterea Iudicem, qui sive in ferenda senten- , sive in toto iudiciali processu iniustitiam aliquam nmisit, vnde secutum est damnum innocentis, ad il- compensationem obligari: similiter & illum, qui

falsò

falsò alterum accusavit, aut qui falsum testimonium
dicio detulit, ad resarcienda damna inde secuta ten

Quod verò spectat ad restitutionem famæ & b
certum est (vt ex communi Theologorum doctri
cet Sotus libro 1. de iust. quæst. 6. art. 3. in resp.
post illum Valentia disp. 5. quæst. 6. de restit. pun
mam ablatam restitui debere, si tres concurrant c
ones: prima est, vt fama reipsa ablata fuerit: sec
vt iniustè ablata fuerit: tertia, vt non fuerit recu
His tribus conditionibus concurrentibus.

2. Dicendum 1. eum qui alterum infamavit, a
do aliquid falsum de illo, ad famam illi restituenda
bligari, affirmando se dixisse falsum. Ita S. Doctor
art. 2. ad 3. & post illum Richardus, Cajetanus,
Novarrus, & alii apud Valentiam suprà, qui tamen
esse intelligendum existimat, si aliâ ratione faman
rius à se iniustè læsam sufficienter reparare non

Dicendum 2. illum qui alterum diffamavit; c
eius verum quidem, sed occultum patefaciendo,
mam illius restituendam obligari, non quidem di
se falsum dixisse; id enim esset mendacium, quod
ex ante dictis constat) nunquam licitum est; sed
aliâ ratione, nimirum vel dicendo se malè & inco
ratè locutum fuisse; vt monet S. Doctor in rest.
vel se antea quidem existimasse id esse verum, sed p
comperisse perperam a se id esse dictum, vt censet
nes Maior in 4. dist. 15. quæst. 16. vel si timeatur,
pud personas eruditas aut perspicacis ingenii simil
quendi modi opinionem de crimine proximi conce
potius confirment, quam ex animis eorum deleant,
& Navarrus, apud Valentiam existimant tacendun
de illo crimine, illumque qui famæ detrimentum p
est, quâcunque datâ occasione de aliis rebus com
dandum esse; vt sic quadam iniuriæ compensatio
Addit Valentia posse etiam eum, qui verum dicend
iterum infamavit, aliqua ambiguitate aut mentali r

Ri

me vi ad retractandum id quod à ſe dictum eſt, quod
men vltimum remedium noniſi aliis deficientibus,
in gravi aliqua famæ reparandæ neceſſitate cum maxi-
cautela videtur eſſe adhibendum.

3. Dicendum 3. illum etiam qui crimen alterius occul-
ab alio auditum refert, obligari ad reparationem fa-
, ſi advertat hoc ſuum dictum in aliis, vt ſæpè fit,
ſtram de proximo ingeneraſſe opinionem: quod præ-
e poterit, ſive adhibendo aliquod ex mediis ſupradi-
, ſive oſtendendo, & quantum poterit aliis perſvaden-
quam incerta ſint & plerumque falſa, quæ de aliis
ſim audiuntur & referuntur. Ita Sotus, Navarrus, &
apud eundem Valentiam ſuprà. Ratio eſt, quia quo-
icunque damnum famæ proximi iniuſtè illatum eſt,
ies incumbit illius ſarciendi obligatio: atqui vt ſup-
nimus, tale damnum illatum eſt: ergo ſarciendū eſt.
Sunt tamen aliquæ cauſæ ab illa reſtitutione famæ
mmuniter excuſantes eum qui alterum infamavit. Pri-
eſt, ſi is, qui infamatus eſt, illi, à quo infamatus eſt,
titutionem famæ condonavit; niſi fortè talis ſit, qui
adonare non debeat, quales ſunt perſonæ illæ, quarum
a bono publico neceſſaria eſt; quam proinde negli-
e non debent, nec illius reparationem leviter condo-
re. Secunda, ſi id, quod contra famam alterius oblocu-
eſt, in oblivionem abiiſſe prudenter exiſtimetur. Ter-
eſt, ſi ex eius oblocutione nulla infamia ſecuta ſit; pu-
quia illi, quibus occultum crimen patefecit, iam illud
verant, aut nullam fidem eius dictis adhibuerunt.
iarta, ſi fama quæ ablata eſt, per aliam viam ſit re-
perata. Quinta, ſi famæ illius reſtitutio fiat moraliter
poſſibilis. Sexta denique, ſi non poſſit fieri ſine amiſ-
ne famæ, quæ ſit longè maioris momenti; vt ſi Præla-
s aliquis vel vir valdè illuſtris infamaverit plebeium,
n tenetur cum notabili iactura honoris ſui famam illi
arcire: ſed ſufficit vt id faciat eo meliori modo, quo
e propriæ famæ iactura id poterit, v. g. laudando illum

eo

eo genere virtutis in quo infamavit, aut alia ratio[ne se]cundùm iudicium viri prudentis. Ita Sotus, Cor[...] Toletus, & alii apud Lessium lib. 2. cap. 11. dub. 2[...]

4. Quæres, vtrum in eo casu, in quo fama restitu[i non] potest, debeat pecuniâ compensari. Respondetur p[roba]bile esse, id quod asserunt quidam Doctores quos ci[tat &] sequitur Valentia, nempe id fieri posse, ac proind[e fa]ciendum, Probabilius tamen esse id quod Navarrus, S[yl]ve[st]er, & alii quos citat; & quibus subscribit Lessius [...] dub. 6. docent; nullo scilicet pecuniæ pretio famam [di]gnè compensari posse, iuxta illud Prov. 22. *Melius e[st no]men bonum, quàm divitiæ multæ*; cum sit bonum s[uperi]oris ordinis, nec proinde ad illam compensationem [fa]ciendam nullum obligari.

Quod autem de restitutione famæ, idem quoqu[e de] honoris læsi compensatione intelligi debet, quoties [quis] aliquam contumeliam in alium protulit, aut quocu[mque] alio modo honorem illius iniustè læsit: tunc enim i[llum] reparare & personæ læsæ satisfacere debet, vel ab e[o pe]tendo veniam, aut aliquid simile faciendo, quod [iu]dicio viri prudentis honoris illius compensationi satis esse [videa]tur.

SECTIO IX.

Explicatur nonum & decimum Decalogi præceptum.

Non concupisces vxorem proximi tui, &c.

Non domum, non agrum, &c. & vniversa q[uæ] illius sunt.

1. QVamvis ea, quæ his duobus vltimis Decalogi [præ]ceptis prohibentur, iam sexto & septimo prohi[bita] esse videantur, in quibus vt in aliis, vetantur non so[lùm] actus exteriores, sed etiam interiores divinæ legi re[pug]

g

s: nihilominùs (vt rectè obſervat S. Doctor 1. 2. 102. a. 4. & 5.) non ſine maximâ ratione hæc duo præcepta Deus ſubjunxit aliis præcedentibus, tùm un ſuarum perfectionem, & ab humanis legibus ntiam oſtenderet; *Leges ſiquidem humanæ* (vt lo- Catechiſmus Romanus part. 3. c. 10. *rebus tantum is contentæ ſunt, divinæ verò ipſius animi puram mque caſtitatem atque integritatem requirunt*: tùm vt expreſſiùs moneret quam cauti & ſolliciti eſſe mus in devitandis illis peccatis, quæ ſolâ cogitatio- animi propoſito committuntur: cùm, vt habetur ncilio Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. *Nonnunquam animum is ſaucient, & periculoſiora ſint iis, quæ in manifeſto ttuntur.*

cet autem Catechiſmus Romanus ſuprà, hoc dupli- cepto non prohiberi illam concupiſcendi vim, quæ à Deo vt authore naturæ indita eſt, ſed pravum il- ſum & effrænatam illam cupiditatem, quæ fines à ratione conſtitutos tranſgreditur, ſive res malas ap- do, vt adulteria, ebrietates, &c. ſive res quidem bo- ſed iniuſtè & inordiatè deſiderando. Quæ quidem ſatis conſtent ex iis, quæ præcedentibus ſectionibus cata ſunt, hîc breviter adjungemus modos aliquos, is Romanus Catechiſmus declarat, duo vltima De- gi præcepta poſſe violari.

Atque in primis docet peccare in nonum De-alo- æceptum, non modò illum qui alterius uxorem a- ro affectu concupiſcit, ſed etiam qui eam ſibi matri- io iungi præmaturo & inordinato affectu optat; propter illius deſiderii perverſitatem, tùm etiam ter periculum, ne ex illo inducatur ad optandam vi- ortem aut illegitimum vxoris eius complexum con- ſcendum. Quod quidem non ſolum de mulieribus ugatis, ſed etiam de illis quæ alteri deſponſatæ ſunt, lligendum eſſe dicit; has ſiquidem concupiſcere non : ſicut nec pacta ſponſaliorum reſcindere, nec fidem m violare licitum eſt.

Quod verò spectat ad decimum & vltimum pr
ptum, docet idem Catechismus in illud peccare, pr
tim eos qui nimis avidè divitias expetunt, alienis op
inhiant, qui modis pravis & illicitis artibus opes au
concupiscunt: qui lucri captandi gratiâ erga ludos
immoderatè afficiuntur.

5. Peccare item mercatores, qui rerum penurian
nonæque caritatem optant: qui ægrè ferunt vt sint
præter ipsos qui vendant aut emant, quo ipsi cariùs
dere aut viliùs emere possint: qui alios egere cupi
vt vendendo & emendendo magis lucrentur. Simi
& milites qui militiæ nomen dant, aut bellum appe
vt impunè furentur: medicos etiam qui morbos alic
exoptant, Advocatos, Procuratores, & etiam iudice
lites multiplicari & protrahi cupiunt, artifices den
qui quæstûs avidi earum rerum, quæ ad vitam alia
vitæ necessitates pertinent, penuriam exoptant, vt
plurimum lucri faciant.

Porrò quàm noxia sint & perniciosa hæc prava &
ordinata desideria, si deliberatè animo foveantur,
tur Apostolus his verbis 1. Timoth. 6. *Nihil intulim
hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid p
mus: habentes autem alimenta, & quibus tegamur,
contenti simus: nam qui volunt divites fieri, incidu
tentationem & in laqueum diaboli: & desideria mult
utilia & nociva, quæ mergunt hominem in interitu
perditionem: radix enim omnium malorum est cupidi*

Atque hactenùs de Legis divinæ præceptis ad i
supremi optimi & maximi Legislatoris maiorem la
& gloriam.

CAPVT QVINTVM.

De Præceptis Ecclesiæ.

lesiæ præcepta quinque communiter numerantur, videre est apud Petrum Canisium in summâ doct. t cap. 3. in quorum primo & secundo sanctificatio m festorum, & in iisdem diebus Missæ auditio præ- tur: in tertio ieiunium certis diebus servandum in- tur: in quarto & quinto confessio Sacramentalis se- altem in anno facienda, & sacra Eucharistia saltem schate sumenda præcipitur. Et de primo quidem & do egimus suprà in explicatione Decalogi: quartum intum etiam explicavimus in tractatu de Sacramen- quare nunc de solo tertio, scilicet ieiunii servandi epto, aliquid dicendum nobis superest.

SECTIO VNICA.

licatur tertium Ecclesiæ præceptum, quod est de ieiunio.

§ I.

Quid ad debitam Ieiunii observationem requiratur.

IEjunii nomen tribus modis accipi solet. Primo pro abstinentia à vitiis & peccatis, iuxta illud S. Augusti- : *Ieiunium magnum & generale, est abstinere ab iniqui- ibus & illicitis voluptatibus sæculi, quod est perfectum ie- iunium.* Secundò pro abstinentia à quolibet cibo & potu, iturque ieiunium naturale; quale requiritur ex præce- Ecclesiastico ad sumptionem Eucharistiæ, vt supra di-

ctum

ctum est tract. de sac. cap. 5. Tertiò denique pro absti
tia quadam & cibi subtractione secundùm formam
Ecclesia præscriptam; & vocatur ieiunium Ecclesiast
de quo proposita quæstio intelligenda est. Pro cuius
solutione.

Dicendum est tria præsertim requiri ad debitam
nii Ecclesiastici observationem.

2. Primum est ciborum delectus, seu abstinentia à
nibus, vt docet S. Thomas 2. 2. quæst. 147. art. 8. &
stat ex perpetuo Ecclesiæ vsu & traditione, cuius t
sunt S. Basilius hom. 1. de ieiunio, S. Augustinus lib
contra Faustum cap. 5. & alii plurimi apud Azorium
cap. 10. quæsito 6. Quamvis autem non à carnibus
lùm, sed etiam ab iis, quæ à carne procedunt, vt ab
& lacticiniis, in diebus ieiuniorum esset abstinendum
habetur ex rescripto S. Gregorii Papæ ad Augusti
Anglorum Episcopum; imò in quibusdam solemnior
ieiuniis, v. g. sex diebus hebdomadæ sanctæ cibis tan
aridoribus, pane videlicet, aquâ & oleribus vesci lic
vt testatur S. Clemens lib. 5. cap. 17. & S. Epiphanius
resi 75. Ecclesia tamen ob causas rationabiles de p
no illo rigore nonnihil remisit & abstinentiam illam
ctiorem cuiusque devotioni relinquens, in quadrage
quidem vniversim à carnibus & ovis abstinendum
censuit, lacticiniorum vsum in plerisque locis indu
in aliis autem ieiuniorum diebus per annum etiam
vorum vsum concessit: de quibus tamen vt rectè m
Bonacina quæst. 1. de præc. Eccl. pun. 2. consuli debe
servari cuiusque loci legitima consvetudo, quæ est opt
legum Ecclesiasticarum interpres.

3. Secundum est vnica in die refectio, vt docet San
Thomas supr. art. 6. & communiter cum illo Theo
omnes: quod meliùs probari non potest, vt obse
idem S. Doctor, & post illum Bonacina supr. punct
quàm ex perpetua & vniversali Ecclesiæ praxi; cum
lum super hâc re decretum reperiatur.

Ter

rtium denique est certum refectionis tempus, ita vt
io illa vnica, non prandij, sed cœnæ rationem obti-
vt tradit idem S. Doctor suprà art. 7. & constat ex S.
osio serm. 8. in Psalm. 118. & ex S. Gregorio homil.
Evangelia. Et olim quidem aliis ieiuniorum diebus
nona, quæ est tertia post meridiem, erat ordinarium
ndi ieiunij tempus: in quadragesima verò vsque ad
ram prorogari solebat, vt testatur S. Bernardus serm.
quadrag. *Hactenus, inquit, vsque ad horam no-*
ieiunavimus soli, nunc, in tempore quadragesimæ scili-
sque ad vesperam ieiunabunt pariter vniversi Reges &
rincipes, clerus & populus, nobiles & ignobiles, simu
um dives & pauper.

clesia tamen his posterioribus sæculis, tùm ob infir-
tem corporum quæ, mundo ipso senescente, minùs
is retinent, tùm ob alias rationes tacito consensu in-
t, vt hora illa vespertina licitè anticipetur, & in qua-
esimâ diebusq; aliis præscriptis, circa meridiē ieiuni-
olvi possit, atque ut præter illam refectionem mo-
m aliquid cibi serò per modum cœnulæ seu collati-
læ, vt vocant, sumeretur. Ita docent Navarrus, Ar-
i, Lessius, Azor, Reginaldus, Toletus, & alii apud Bona-
supr. pun. 3. & 4. Diximus modicum aliquid cibi: qu
i notabiliter excederet, haud dubiè ieiuniū frangeret.

Porrò quantùm cibi sumere liceat in eiusmodi cœ-
, difficile est determinare: Azorius & alii apud Bona-
m sentiunt quantitatem trium vel quatuor vnciarum
s & fructuū licitè sumi posse: Reginaldus apud eun-
existimat, non esse notabiliter excedendam quar-
partem eorum, quæ ipsi ieiunanti ad ordinariam cœ-
sufficerent: Toletus omnium optimè censet in eo
tandum esse morem locorum, prout à piis & timora-
etsonis servari solet ieiunium; & intra illius limites
nquemque licitè ac tutò continere se posse.

ectè autem monet Laymannus, cautè intelligendum
id qud docet Caietanus lib. 1. de observ. ieiun. verbo

ieiunium, non referre, quid quisquis in serotinâ cœnu
mat, si modum non excedat, additque consvetudinen
clesiæ à piis & timoratis servatam hanc esse, vt in co
illâ serotinâ non modò quantitas, sed etiam qualit
delectus ciborum observetur, vtque nihil aliud cum
nisi fructus aliquot vel olera in modica quantitate su
tur: neque sibi probari quod aliqui nimis liberalite
hibent placentas & alia similia obsonia butyro
quamvis iusculi cocti vsum, vrgente præsertim aliqu
firmitate aut necessitate, licitè indulgeri posse existi

Ex dictis colligitur 1. crebriore potûs sumptione
solvi ieiunium, vt docet S. Thomas supr. art. 6. ad 1.
si temperantiæ modum in potu excederet, haud dubi
caret, graviter quidem aut leviter, pro ratione grav
vel levitatis excessus.

Infertur 2. neque etiam solvi ieiunium, si aliqu
matur per modum medicinæ, nisi fortè, vt observ
Doctor suprà ad 3. in fraudem ieiunii aliquid eius
sumatur in notabili quantitate.

Infertur 3. lectores & ministros mensæ in mona
aliisque communitatibus aliquid præsumentes non p
re, nec ideò ab illis ieiunium solvi, vt ex Navarro, &
ietano docet Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 2. cum id
fiat veluti inchoando prandium: sicut etiam ieiu
non solveret is, qui v. g. ob negotium aliquod à me
vocaretur, & refectionem inchoatam interrumper
postmodum negotio absoluto, ad mensam rediret, &
dium seu cœnam perficeret.

Quæres vtrum anticipare notabiliter horam ref
nis in die ieiunii, sit peccatum mortale. Navarrus &
dam alii affirmant: Toletus tamen & plures alii,
citat & sequitur Lessius suprà, nonnisi veniale pec
committi existimant: imò dicit nullum fore pecc
si iusta aliqua causa subsit; sicut nec si vespertina c
mane, vel meridie, vrgente aliqua causa rationab
mereretur, cœnâ in vesperum dilatâ.

§ II.

Quæ sit obligatio Ieiunij.

Ertum & indubitatum est apud omnes Catholicos, præceptum Ecclesiasticum ieiunii obligare ad sui vationem sub peccato mortali, vt ex communi The- rum consensu docet Lessius supr. dub. 5. probatque quod can. 68. Apostolorum & can. 56. sexti Conci- neralis, item can. 19. Concilii Gangrensis & pluribus violatores ieiunii excommunicationis pœnâ plectun- quæ tamen ab Ecclesiâ nusquam nisi ob peccatum od mortale infligi solet, vt infra suo loco explicabi- vnde sequitur illum peccare mortaliter, qui absque imâ causâ ieiunium aliquod ab Ecclesiâ præscriptum git.

erùm difficultas est, quas personas & quibus tempo- præceptum illud obliget. Quod spectat ad primum, t S. Thomas art. 4. omnes Christianos, cuiuscunque dignitatis aut perfectionis, præcepto ieiunii obstringi, usta aliqua causa excusentur; vnde etiam in Concilio nensi, vt habetur c. *Ad nostrum*, de hæreticis, inter prava Beguardorum & Beguinarum dogmata, da- tum est tanquam hæreticum illud, quo asserebant, s imperfectos ad ieiunia obligari; perfectos vero ab esse exemptos.

. Diximus, nisi iusta aliqua causa excusentur, sunt e- causæ aliquæ, ob quas excusari potest quivis ab ob- atione ieiunii: quæ communiter ad tria capita redu- ossunt, vt videre est apud Lessium, Bonacinam, Na- um & alios locis suprà citatis; scilicet ob impoten- a, laborem & pietatem.

ratione impotentiæ excusantur illi, qui sine gravi ali- incommodo vel notabili damno ieiunare non pos- t; vt infirmi, convalescentes, debiles, accedente præ- im Medicorum iudicio: item mulieres prægnantes &

 lactan-

lactantes : item pauperes, qui non habent quod eis a
nicam comestionem commodè sufficiat : ob eam
sam excusantur pueri & adolescentes vsque ad annun
gesimum primum completum, vt docet S. Thomas a
ad 4. & post illum Abulensis, Navarrus, Azorius, Les
Reginaldus, Toletus, & plures alii apud Bonacinam
pun. vltim. & excusantur etiam senes, præsertim
genarii ; quos tamen ab hâc ieiunii observatione n
mè exemptos esse docet Abulensis apud Bonacinam
si ita robusti sint ; vt certum sit eos ex ieiunio nu
detrimentum in viribus corporis pati ; sicut è contra
sius supr & alii quos citat supr. existimant, etiam an
lam ætatem eximi licitè posse à ieiunio illos, in q
vires & calor naturalis notabiliter minui incipiunt.
si dubitetur, an eiusmodi senes satis virium habeant a
commoda ieiunii ferenda ; tunc ad illud servandum n
mè censentur obligati, præsertim in præfatâ ætat
xagenariâ ; vt docet idem Lessius suprà.

3. Ratione laboris eximuntur illi, qui tali labor
ctum sibi comparant, cum quo ieiunium viri prud
iudicio consistere non potest, quales sunt agricolæ,
ferrarii, & similes operarii, sive divites sint, sive pa
res, vt ex declaratione Eugenii IV. docet Lessius
imò Abulensis, Azor, & alii apud Bonacinam, ce
eiusmodi operarios excusari à ieiunio, non solùm d
lo quo laborant, sed etiam eo quo laborem intermit
si ieiunando laborem præcedentis aut sequentis die
gravi incommodo ferre non possint : simili ratio
cusantur viatores : præsertim pedibus iter facient
aliqua negotia quæ commodè differri nequeunt :
do itineris laborē simul cum ieiunii molestia sine gra
commodo ferre non possunt.

Qui verò solius delectationis gratiâ, putà venat
deambulationis, iter alioquin longum susciperent
excusarentur, cùm in aliud tempus differre possent
nec artifices, nec operarii illi, quorum labor exigu

&

cilè cùm ieiunio tolerari poteſt: quales Bonacina eſſe tonſores, pictores, ſartores, &c.

emùm ratione pietatis excuſantur omnes, qui operi- præſtantioribus vel maioris momenti incumbunt, vnà cum ieiunio absque gravi incommodo perficeon poſſunt: qualia ſunt opera miſericordiæ corpora-l ſpiritualis: item opera religionis, vt concionari, re, Sacramenta miniſtrare, ornare Templa, &c.

Porrò cum diximus hos vel illos à præcepto ieiu-xcuſari, id intelligi debet, quatenus per illud præce-n vnica ſolùm refectio præcipitur: non verò quate-carnium & aliorum huiusmodi ciborum vſus prohi-r, qui quidem rariùs concedi ſolet, nec niſi ratione ioris alicuius neceſſitatis: quæ ſi evidens ſit & ve-, poteſt quis carnibus & aliis cibis vetitis licitè veſci, a absque vllâ diſpenſatione, quandò Superior com-è adiri non poteſt: quod ſi neceſſitas non vrgeat, vel la non tam evidenter conſtet, diſpenſatione Superio-pus eſt, vt docet Leſſius dub. 6. qui etiam addit ex to, iis quibus carnium vſus conceditur, his etiam cri permiſſam ſecundam refectionem: quod tamen limitat idem Leſſius, ſi ratione alicuius infirmitatis debilitatis id conceſſum ſit: non autem ſi ea ſolùm auſa, quia aliquis à piſcibus abhorret, vel quia piſces temperamento nocere cenſentur: tunc enim nulla ſt cauſa, cur ſecunda refectio concedatur.

uod ſpectat ad tempora ieiuniorum quæ ab Eccleſia cripta ſunt, antiquiſſimum & apud SS. Patres maxi-eſtatum & commendatum ſemperfuit ieiunium qua-eſimæ, quod quidem teſte S. Ignatio epiſtol. ad Phi-enſes, S. Hieronymo Epiſt: 54. ad Marcellam, & S. ne ſerm. 9. de quadrageſima, ab Apoſtolis inſtitutum d exemplum Chriſti Domini. Hoc autem ieiunium ia 4. cinerum vſque ad Sabbatum ſanctum incluſivè rvari debet, ſolis diebus Dominicis exceptis, in qui-ſola à carnibus abſtinentia ſervatur: vnde mortali-

ter peccant, qui feria quinta hebdomadæ sanctæ so[lvunt] ieiunium: qui abusus in Concilio Laodiceno can. 5[0] omnino improbatur. vbi dicitur, *Non oportere in qua[dra]gesimâ, quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium solv[ere], totam quadragesimam inhonorari.*

5. Præter quadragesimale ieiunium, religiose c[ustodi]vatum fuit in vniversa Ecclesia ieiunium quatuor te[mpo]rum; quod quidem vel ab ipsis Apostolis, vel non [mul]tò post Apostolorum tempora institutum fuit, vt [ex] SS. Patrum testimoniis probat Laymannus cap. 2. [de] servat. ieiun. Alia etiam ieiunia indicta sunt in v[igiliis] quarumdam festivitatum solemniorum, Christi Do[mini], Sanctissimæ Virginis Deiparæ, Apostolorum, alioru[mque] Sanctorum: de quibus consulendæ sunt locorum leg[es &] consvetudines, & id observandum, quod in qualibet [regi]one seu Diœcesi lex seu consvetudo legitima præscrib[it. Si] tamen vigiliæ alicujus ieiunium incideret in diem [Do]minicam, anticipari deberet præcedenti sabbato, vt [dici]tur cap. *Ex parte*, de observatione ieiuniorum, & ex [com]muni Ecclesiæ vsu satis constat.

Singulis quoque hebdomadibus, diebus Veneris & [Sab]bati à carnibus abstinendum est, vt constat ex com[muni] Ecclesiæ praxi, & habetur cap. *Quia dies*, dist. 5. de c[onse]crat. & ex cap. vlt. de observat. ieiun. vbi tamen e[xcipi]tur, si festum Natalis Dom. in feriam 6. incidat: i[n eo] enim casu *Illi qui nec voto, nec regulari observantia ob[stricti] sunt*, vt loquitur Innocentius III. propter festi excel[lenti]am carnibus vesci possunt, secundùm consvetudine[m Ec]clesiæ generalis: nec tamen reprehendi debent, q[ui ob] devotionem voluerint abstinere. In aliquibus etiam [Ita]liæ nostræ partibus concessus est esus carnium, diebus [Sab]bati à Christi Domini Natali vsque ad Purificatione[m].

Servatur etiam abstinentia à carnibus in Festo S. M[arci] & in tribus Rogationum diebus: quod quidem iam [olim] in Romana Ecclesia vsitatum fuisse, testatur Ordo R[oma]nus cap. de Litania minore.

§ III.

ot modis peccetur in hoc Ecclesiæ præceptum.

PEccant inprimis qui absque iusta causa aut legiti-
ma dispensatione in diebus ab Ecclesia præscriptis
ieiunant, aut ieiunium inchoatum solvunt: qui absti-
tiam violant: carnibusque aut aliis cibis vetitis vescun-
; cùm hac tamen differentia, quòd quoties quis edit
s vetitos, toties peccet mortaliter: qui verò per se-
dam refectionem ieiunium violavit, non amplius pec-
saltem mortaliter, si posteà pluries comedat, vt ex
muni Theologorum consensu docet Layman. sup. c. 1.
Peccant quoque mortaliter, qui in die ieiunii crebrius
nedunt aliquid licet in exigua quantitate: quamvis
n, vt dicit Lessius suprà dub. 2. semel vel iterum pau-
buccellas extrà refectionis tempus comedere non sit
peccatum veniale; si tamen id crebrius fiat, puta se-
s vel octies, censebitur esse mortale: quia crebræ il-
comestiunculæ æquivalent notabili refectioni.
Peccant etiam qui in cænulâ seu collatiunculâ vesper-
i notabiliter excedunt vltrà quàm ieiunii ratio exigit,
ut à piis & timoratis servari solet.
2. Peccant qui alios ad ieiunium violandum inducunt
svasionibus, irrisionibus aut alio quovis modo: item
pones qui cœnam seu alteram refectionem apponunt
quos probè sciunt ad ieiunium obligari, quod quidem
elligendum est, vt monet Lessius dub. 4. quandò abs-
e gravi aliquo suo incommodo illis negare possunt:
etiam quando nullum inde scandalum secuturum vi-
it: aliàs si timeatur, ne ii quibus cœna negatur gravi-
Deum offendant, blasphemias & convitia proferendo,
t aliquid simile faciendo, poterit illis apponi: quâ ra-
ne dicit Lessius interdum excusari patres aut matres
nilias cœnam famulis & domesticis in die ieiunii per-
ttentes, ne, si denegetur, gravius Deum offendant:

aliàs si nihil simile timeatur, permittere non deben peccatis eorum cooperentur.

Ad hoc præceptum quoque reduci potest pecc eorum, qui temperantiæ & sobrietatis in cibo & po mites transgrediuntur, etiam in aliis diebus, in qu nulla est ieiunandi obligatio: qui se cibis ingurgitan de notabile damnum in sanitate percipiunt: qui ex n potu inebriantur, seipsosque vsu rationis per ebriet privant: qui alios ad largiùs bibendum inducunt, seqvuturam prævident ebrietatem: quod quidem e atis peccatum eò graviùs est, si ex illo alia peccata tura prævideantur, puta blasphemiæ, immunditiæ esimilia.

CAPVT SEXTVM.

De Censuris Ecclesiasticis & Irregularita

CEnsuræ nomen ex veteri Romanorum iure desum ab Ecclesiâ vsurpatum est ad significandam pœ spiritualem, per quam homo baptizatus delinquen contumax, authoritate ipsius Ecclesiæ bonorum quo dam spiritualium vsu privatur, vt docet & fusè exp Suares disp. 1. de censuris sect. 1. & pleniùs ex infr ocndis intelligetur.

SECTIO I.

De Censuris in communi.

CVm plurima sint & varia, quæ de censuris in ge à Theologis disputantur, nos pro ratione institut stri seligemus ea, quæ cognitu magis necessaria aut v visa sunt, & paragraphis sequentibus breviter explicabi

Par

§ I.

quibus personis resideat ferendarum censurarum potestas.

DIcendum est potestatem ordinariam ferendi censuras, residere in Prælatis Ecclesiæ, iurisdictionem in exteriori non impeditam habentibus, ac proinde in mo Pontifice, respectu omnium Christianorum; & erea in Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, respe ibi subditorum. vt docet S. Thomas in 4. distin. 18. t. 2. art. 2 & satis constat ex perpetuo vsu totius esiæ.

ndem etiam potestatem ferendi censuras obtinet Les à latere Summi Pontificis, vt habetur ex cap. *Lega.* de officio Legati in 6. Item Vicarius Papæ aut Epi, vt Theologi communiter docent, & habetur ex cap. ; de officio Vicarii. Docet etiam Suares, quem ci sequitur Bonacina quæst. 1 de censuris pun. 2. can potestatem habere Capitulum Sede vacante, & ipsi apituli Vicarium: Item Abbates, Provinciales, & Regularium Præpositos ac Superiores habentes po em in foro exteriori respectu sibi subditorum.

Hæc autem potestas ferendi censuras ab Ordinariis gari potest cuilibet Clerico privilegiis Clericalibus enti, vt habetur ex cap. vlt. de Officio Ordinarii, verò laico, quamvis religioso; nec etiam Clerico igato, vt ex communi Theologorum consensu do onacina suprà: ac multò minus fœminæ, vt habetur p. *Delicta*, de maioritate & obedientia, & fusius ex t & probat Suares disp. de cens. sect. 3.

§ II.

quasnam personas censura ferri possint.

DIcendum est ferri posse in omnes & quascunque perso-

personas baptizatas rationis & doli capaces, in
vitæ existentes, illiusque subditas à quo censuræ feru

Dicitur 1. personas illas, quæ censuris feriri po
debere esse baptizatas, aliàs Ecclesia in eas nullar
tinet iuris dictionem, iuxtà illud Apostoli: *Quid m
iis qui foris sunt iudicare?* quod etiam constat ex c.
demus, de divortiis, & cap. *Iudæis*, dist. 43.

Dicitur 2. rationis & doli capaces: censura en
peccati pœna: peccatum verò præsupponit peccat
esse rationis & doli capacem: vnde infert Suares &
illum Bonacina quæst. 1. de cens. part. 4. etiam im
res, si doli capaces sint, posse censuris plecti: quam
fieri non soleat, nisi postquā pubertatis annos atting

Dicitur 3. in statu vitæ existentes: *Non enim* (
ĉè observat Gratianus causa 24. quæst. 2.) *Dominus
quæcunque ligaveritis sub terra: sed super terram:
dens scilicet, quod viventes pro varietate meritorum
solvere possumus vel ligare: de mortuis autem sente
ferre non possumus: sed,* vt ait S. Leo Epist. 90. ad
cum, *horum causa Dei iudicio reservanda est.*

2. Potest quidem Ecclesia vel Prælatus declarare
tuum aliquem, dùm viveret censuras incurrisse: e
adversùs eum executioni mandare, v. g. privare
Ecclesiasticâ sepultura, vetare ne pro illo suffragia a
crificia offerantur: & è contrà si aliquis excommu
tus moriens contritionis & pœnitentiæ signa exhibu
pœna illius excommunicationis illum eximere, no
dem absolvendo, sed permittendo aliis, vt eum in
sacro sepeliant, ac pro illo suffragia & sacrificia off

Dicitur denique (subditus eius à quo censuræ feru
sicut enim nullus potest legibus suis aut decretis
obligare qui non est sibi subditus: sic nec illum ad i
nis cogere, vel renuentem censuris punire.

Pa

§ II.

Ob quam causam censuræ infligantur.

DIcendum est censuras infligi ob peccatum mortale exterius opere completum, cum contumacia.

Dicitur 1. (ob peccatum) quia pœna, vt iustè infli-t, supponit culpam, cum innocens iustè puniri non t: vnde, vt ex communi Theologorum consensu do-Bonacina supra, pun. 2. vbi non est peccatum, ibi nul-st censuræ locus.

Dicitur 2. (mortale) quod intelligi debet de censuris ioribus, puta excommunicatione maiori, suspensione rdine, interdicto generali, &c. eiusmodi enim pœ-um sint gravissimæ, nonnisi ob culpam gravem infli-ossunt, vt docent Navarrus, Suares, & plures alii a-Bonacinam sup. & habetur ex cap. *Nemo Episcopo-* & cap. *nullus Sacerdotum* 11. quæst. 3. & ex Conci-Tridene. sess. 25. cap. 1. de reform. Vnde sequitur vt observat Laymannus cap. 5. de censuris in commu-nullam incurri censuram graviorem, quandocunque gnorantiam aliquam, aut in advertentiam seu imper-ionem actûs, peccatum commissum non censetur esse tale.

Quod autem spectat ad censuras minus graves, vt ex-mmunicationem minorem, suspensionem levem, pro oribus interdum & venialibus peccatis infligi possunt, x Suare, Toleto & aliis docet idem Bonacina, supra.

Dicitur (exterius) quia ob peccatum merè internũ ura infligi non potest, cùm Ecclesia de rebus occultis erè internis non iudicet, vt docent Sotus, Sylvester, es, & plures alii apud Bonacinam supra: & habetur ap. *Erubescant*, & cap. *sicut tuis*, de simonia

Dicitur 4. (opere completum) ad incurrendam enim uram requiritur effectus completus, quem legislator ndit censura punire: v. g. si quis ex voluntate occi-

dendi

dendi Sacerdotem, sagittam in eum proiiciat, sed i
non attingat; tunc enim quamvis graviter pecca
non incidit tamen in excommunicationem latam c
percussores Clericorum.

Dicitur 5. (cum contumaciâ) cùm enim censu
Pœna medicinalis, vt dicitur cap. 1. de sententiâ excom
non infligitur per modum vltionis & vindictæ, sed
betur per modum medicinæ, ad hominem à pecca
vertendum, & ex consequenti præsupponit semper ad
nitionem aliquam præcedentem, quæ sine contum
respui non potest. Et de communicatione quidem
sentiunt omnes, vt videre est apud Bonacinam supr
reliquis verò censuris idem etiam docet Suares, Ægi
& alii apud eundem Laymannum cap. 5. de cens. &
stat ex cit. c. 1. de sententiâ excommun.

§ IV.

Quæ forma in ferendis censuris observanda

1. **F**Orma in censuris ferendis observanda secun
communem Ecclesiæ praxim duo requirit. Prim
est vt admonitio aliqua præcedat, vt habetur ex cap.
ero, de sententiâ excomm. & ex cap. *Reprehensibilis*
appellationibus, & ex cap. *Statutum* de sententiâ exc
in 6. Ratio est, quia censura fertur tantùm in contu
ces contra Ecclesiam vel Superiorem, vt suprà. dict
est, nisi autem admonitio aliqua præcedat, non p
quis censeri contumax. Hæc autem differentia inter c
suras quæ incurruntur vi alicuius legis aut constitutio
& eas quæ infliguntur ab homine, quòd illæ non re
rant admonitionem distinctam ab ipsa lege vel consti
one quæ eo ipso quo promulgatur vel notificatur, su
cientem admonitionem continere censetur; hæ verò
pressam & distinctam admonitionem requirant, vt doc
Suares, Filiucius, & alii apud Bonacinam suprà pun. 9

Triplex autem regulariter admonitio præmitti de
bus distinctis dierum aliquorum intervallis, vt hab

ap. *Omnes decimæ* 16. *quæst*, 7. & cap. *Constitutionem*, ententiâ excomm. in 6. nisi necessitas aliqua aut rati-bilibus causa trinam illam admonitionē, aut plurium um intervallum impediat, vt habetur ex citato capite ententia excomm.

. Secundum est, vt censura feratur in scripto, quo ex-natur species censuræ quæ infligitur, nomen illius cui gitur, & causa ob quam infligitur; alias ferens censu-solo verbo sine scripturâ, mortaliter peccat (vt ex mmuni Doctorum consensu docet Bonacina sup. pun. incurritque suspensionem ab ingressu Ecclesiæ per nsem: quam etiam suspensionem incurrit is, qui parti enti sententiæ latæ exemplar non concedit intra men-, vt habetur ex cap. *Cum medicinalis* de sententia ex-m. in 6. Eximuntur tamen ab hac suspensionis pænâ scopi ferentes censuram sine scripto: non enim in cita-apito fit mentio Episcoporum, quando autem in cen-s suspensionis vel interdicti non fit expressa mentio E-oporum, certum est Episcopos iis non obligari vt ha-r ex cap. *Periculosum* de sentent. excomm. Eximun-etiam ab hac pœna quicunque Superiores ferentes suram sine scripto, quandò id solummodo faciunt ob entem aliquam & iustam causam, vt observat idem acina; qui etiam rectè monet, quod, quamvis nullâ modi causâ vrgente illicitum sit censuram aliquam e sine scripto, hæc tamen censura valida est.

§ V.

...uam causa ab incurrendis censuris excusent.

QVatuor præcipuè à Theologis numerantur Prima est ignorantia invincibilis seu inculpabilis tum iuris facti. Atque in primis communis est Doctorum sen-ia, ignorantiam inculpabilem iuris excusare ab incur-dâ quâvis censura; cùm quis scilicet inculpabiliter orat prohibitionem aliquam aut legem latam esse à

iure

iure vel ab homine. Ratio est, quia ad incurrendam
suram requiritur contumacia: sed vbi adest ignora
eiusmodi inculpabilis, nulla committitur contumacia
go nec vlla censura incurritur Ita Sylvestet, Navar
Henriquez, Filiucius, Suares, & alii apud Bonaci
quæst. 2. pun 1. & habetur ex cap secundo consti
vnde colligitur illum, qui scit quidem delictum alie
esse divina lege vetitum; sed nescit illud esse quoqu
Ecclesia speciali lege prohibitum, si delictum illud c
mittat; quamvis alioquin graviter peccet, nullam ta
censuram incurrere, vt Doctores suprà citati docent.

Quod autem etiam ignorantia facti seu qualitatis f
excuset à censuris incurrendis, asserunt iidem Doctore
plures alii apud eundem Bonacinam: & constat tum
capite *Si vera* 2. de sent. excom. tum etiam ex eo q
eiusmodi facti vel qualitatis facti ignorantia interv
eute, nulla quoque adsit adversus Ecclesiam contuma
vnde patet eum, qui occiderit Sacerdotem, putans se c
dere hominem laicum, quamvis graviter peccet, non
men incurrere excommunicationem.

Addit idem Bonacina ex Suare, Navarro, & aliis q
citat, etiam ignorantiam pœnæ, id est censuræ excu
ab ipsa censura incurrenda; v. g. illum qui sciret quic
Sacerdotis percussionem esse divinâ & Ecclesiasticâ l
prohibitam, sed ignoraret sub excommunicationis pœ
prohibitam esse: si Sacerdotem percutiat, quamvis p
cet, nullam tamen incurrere excommunicationem.

2. Secunda causa excusans ab incurrendis censuris
appellatio iusta & debitè facta: quæ tamē causa locum
bet solummodò in censuris illis, quæ sub conditione
runtur; quandò iudex vel Prælatus inferior præcipit
cui sub interminatione censuræ, vt aliquid faciat vel
mittat; in eiusmodi enim causâ, si appellatio ad sup
orem fiat ante conditionis illius positionem, excusa
ab incurrenda censura, non verò si postquam cond
illa posita fuerit. Ita Sylvester, Henriquez, Navarrus

plur

res apud Bonacinam suprà. e. g. præcipitur alicui sub
na excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt com-
eat coram Iudice Ecclesiastico intra tres dies; si ab ea
etia ex causâ aliquâ rationabili appellet ante tres illos
expletos, appellatio impedit quominùs incurrat ex-
nmunicationem: non impedit autem; si post tres il-
dies appellationem differat.

Tertia causa est impotentia id faciendi, quod sub
suræ alicuius interminatione faciendum præcipitur:
impotentia illa sit Physica, sive Moralis tantùm:
ndò scilicet aliquis vel nullo modò, vel sine gravi
uo incommodo id facere non potest: quod similiter
debet, quando quis ob metum aliquem gravem &
entem in constantem virum, eiusmodi præcepto non
emperat, quia (vt Navarrus, Suares, Filrucius, & alii
ud Bonacinam docent q. 2. pun. 5.) Ecclesiæ præcepta
ignè sunt accipienda: nec credibile est illam cum tan-
rigore obligare velle: proindeque, cum huiusmodi
potentia vel metus à contumaciâ excuset, excusat eti-
à quavis censurâ incurrendâ.

Quarta denique causa, est voluntas & intentio illius,
cuius favorem lata est censura aliqua: v. g. si quis cre-
or ab Ecclesiastico iudice obtineat sententiam excom-
nicationis adversus debitores suos, nisi intra sex men-
restituant; proroget verò postea inscio illo iudice,
minum illum usque ad annum; debitores illi nonnisi
st annum elapsum incurrent excommunicationem vt
prà citati Doctores asserunt apud eundem Bonacinam
prà.

§ VI.

uis absolvere possit à censura, & quæ requi- rantur dispositiones in eo qui absolvitur.

A Censuris quæ nemini reservantur, absolvere potest
quilibet potestatem habens absolvendi, à peccatis
ortalibus, vt docet Navarrus, Sotus, Suares, & alii apud

Bona-

Bonacinam qu. 3. pun. 1. à censuris verò reservatis a
vere potest qui eas tulit, vel eius Superior aut Succ
aut delegatus, vt ex communi Doctorum consensu d
idem Bonacina; & habetur ex cap. *Perpetua*, & ex
Sacro, de sent. excomm. imò Episcopi à quibusvis
lictis annexam censuram Papæ reservatam habentibu
solvere possunt, dummodò delicta sint occulta; i
non sint publica, vel notoria, aut famosa, nec deducta
forum contentiosum, vt ex communi Doctorum sen
tia docet idem Bonacina. In articulo verò mortis p
quilibet Sacerdos etiam suspensus & degradatus, abso
re à quibuslibet censuris, vt in tractatu de Sacramētis
5. dictum est: cum onere tamen, vt qui sic absolutus
si periculum evadat, Superiorem adeat executurus id q
sibi ab eo præscribetur, vt habetur ex cap. *Eos*, de s
excomm. in 6.

2. Ad absolutionem autem à censuris ex parte ab
ventis nulla certa verborum forma necessaria est:
sufficiunt quæcunque verba ore prolata, vel scriptis
pressa, quibus ipsa absolutio exprimatur, vt docent S
res, Filiucius, & alii apud Bonacinam suprà.

Ex parte verò illius qui absolvitur, duo præsertim
quiruntur; scilicet ipsius absolutionis petitio, & del
satisfactio, si censura ob illatum alicui damnum illata
aut saltem sufficiens cautio de illâ præstandâ: & præ
rea si censura inflicta sit ob aliquod grave delictum,
bet absolvendus sub juramento polliceri, se non ampl
tale crimen patratuum, seque in posterum mandatis E
clesiæ obtemperaturū, vt docet illum Bonacina punct.

Iu absolutione verò solemni à censuris debent ea ser
ri, quæ in Rituali Romano, aut aliis cuiusque Diœce
propriis præscribuntur.

§ VII.

Quotuplex sit censura Ecclesiastica.

1. MVltiplex est censura: alia siquidem est censura
iure, quæ lege aliqua aut canone fertur; & tame

?, quamdiu ipsa lex aut Canon vim suā obtinet; alia
omine, quæ à judice, aut Superiore fertur, non per
ium sententiæ judicialis, seu præcepti temporalis &
sitorij: & hæc censura illo mortuo cessat.
lia item est censura *latæ sententiæ*, quæ ipso facto in-
itur, absque aliâ judicis sententiâ: alia *comminatoria*
ferendæ sententiæ, quæ non incurritur ante sententiam
cis. Ex terminis autem quibus censura fertur, digno-
cbet, an sit solummodò comminatoria, an verò ipso
incurratur.

. Alia præterea est censura *iusta*, quæ prævijs tribus
itionibus, & servato juris ordine, iustamque ob cau-
fertur ab eo qui legitimam habet authoritatem. Alia
sta, in qua deest aliquid ex supradictis, & hæc rursùs
lividitur in *validam* & *invalidam*. Censura iniusta &
lominùs valida. ea est quæ fertur ab eo qui habet au-
ritatem legitimam, ob causam sufficientem, & aliqua
nitione præcedente; quamvis aliæ conditiones supra-
æ desint. Censura verò iniusta & invalida illa est, in
deest vna ex his tribus conditionibus: nimirum quæ
ur ab eo qui legitimam non habet authoritatem, vel
que sufficienti causâ, aut nullâ monitione præmissâ.
Denique censura in tres præcipuas species dividitur:
icet excommunicationem, suspensionem & interdi-
m: de quibus sequenti sectione agendum.

SECTIO II.

De censuris in particulari.

Væ de ipsis censuris in communi dicta sunt, ea de vna-
quaque illarum in particulari intelligi debent; cùm
is, simili modo conveniant & par sit illarū ratio, vt ha-
ur ex cap. 1. de sentent. excomm. in 6. quare hîc so-
subiungemus ea, quæ cuiusque illarum propria sunt.

Parag.

§ I.

De Excommunicatione.

1. VT ea quæ de censura excommunicationis di[...] sunt meliùs percipiantur, observandum est, [...]clesia esse, *Sanctorum communionem*, vt dicitur in Sy[m]bo, id est societatem quandam & vnionem inter fid[eles] ac communium bonorum participationem: sicut corporis naturalis membra, licet in figura, situ & o[pera]tionibus diversa sint, eodem tamen spiritu animantu[r, ii]dem nutriuntur alimentis, & eadem solatia & su[pplicia] persentiunt; sic cum omnes fideles vnius corporis m[ysti]ci quod est Ecclesia, membra sint, ideò communibu[s ei]us Ecclesiæ bonis, v. g. Sacramentis, sacrificiis, divin[is of]ficiis, &c. participant, & prætereà orationibus, ele[emo]synis, & aliis particularibus virtutum operibus sese [iuva]re possunt: vnde dicebat Propheta: *Particeps ego su[m o]mnium timentium te, &c.* Psalm. 118. & hortabatu[r A]postolus, *Orate pro invicem, ut salvemini*, Iacob, vlt.

Hâc observatione supposita facilè intelligi potest [quid] sit excommunicatio. Est enim Censura Ecclesiastica, [quâ] homo baptizatus privatur communione fidelium, [id est] participatione aliquorum bonorum quæ sunt om[nium] fidelium communia.

Dicitur *censura Ecclesiastica*, quò significatur d[e ea] intelligi debere ea, quæ de censuris in communi [dicta] sunt.

Quâ homo baptizatus, quia homo per baptismum [subdi]ditur Ecclesiæ, & eius iurisdictioni subjacet. Qu[od de] non baptizatis dici non potest. *Quid enim* (inquit Ap[osto]lus) *mihi de iis qui foris sunt iudicare?*

Privatur communione fidelium, id est participation[e ali]quorum bonorum quæ sunt fidelium communia. [Et] dicitur privare participatione omnium bonorum [sed] t antùm aliquorum; non enim privat, e. g. gratiâ

P[...]

vationem illius per peccatum & contumaciam præponit; imò fieri posset vt quis perfectæ contritionis gratiam recuperasset, priusquam ab excommunicatione absolveretur. Similiter non privat bonis spiritualibus particularibus, v. g. effectu orationum, quas aliquis privatim pro excommunicato offert; sed tantum communibus.

Est autem duplex excommunicatio: alia major, alia minor: excommunicatio illa major dicitur, quæ communione plurium bonorum privat; minor, quæ pauciorum. Bona verò quibus maior excommunicatio privat, præsertim numerantur à Doctoribus.

. Primò enim privat administratione & receptione sacramentorum.

Secundò participatione suffragiorum communium Ecclesiæ, quæ scilicet à Clericis quatenùs Ecclesiæ Ministris, fidelibus offeruntur.

Tertiò iure audiendi Missam & assistendi officiis divinis publicis; tenetur tamen Clericus in sacris constitutus aut Beneficiatus, quamvis excommunicatus, privatim solus officium recitare; sed in illa recitatione abstinere debet ab illis verbis, *Dominus vobiscum*, vt docet Navarrus, & alii apud Bonacinam supra.

Quartò electione passivâ ad quævis beneficia & dignitates Ecclesiasticas.

Quintò sepulturâ Ecclesiasticâ.

Sextò communicatione omni humanâ & civili cum fidelibus: quod Doctores hoc versiculo exprimunt.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os significat allocutionem, confabulationem, sive fiat per litteras, nutus, aut alia signa: item quæcunque alia signa exteriora amicitiæ, vt oscula, amplexus, &c.

Orare significat simul cum excommunicato orationem facere, divinum officium recitare, &c.

Vale, id est excommunicatum salutare, aut honorem aliquem verbis aut gestis illi exhibere.

Commu-

Communio, id est quævis societas cum excommu[...]to, in habitatione, vel exercitio, aut contractu.

Mensa, id est, simul cum illo, & in eadem mens[...] medere.

Quæ communicationes cum excommunicato p[...]bentur, in quantum per illas vnio & amicitia mutu[...]ter fideles fovetur.

Qui autem cum excommunicato communicant, [...]cant; graviter quidem ac mortaliter, si hæc communi[...] fiat in divinis; venialiter verò si in aliis casibus: [...] cum illis communicant, incurrunt minorem excomm[...]cationem, quæ privat tantummodò susceptione Sacr[...]torum, & electione passivâ ad beneficia, aut digni[...] Ecclesiasticas, vt habetur ex cap. *Si celebrat*, de C[...] excomm. ministr.

3. Sunt tamen hîc duo observandâ. Primum e[...] quod habetur in Bulla Martini V. quæ incipit. *Ad [...]tanda*, & confirmata fuit à Leone X. in Concilio [...]ran. referturque à Navarro; cap. 27. num. 35. quâ [...]dem summus Pontifex ad evitanda animarum per[...] statuit, vt nemo deinceps quemquam ratione ali[...] sententiæ aut censuræ Ecclesiasticæ, à iure vel ab h[...] ne generaliter promulgatæ, in Sacramentorum mini[...]tione, receptione, aut aliis quibuscumque rebus di[...] vel externis vitare, aut interdictum observare tenea[...] nisi sententia vel censura eiusmodi contra certam p[...]nam, Collegium Ecclesiam, &c. specialiter à iudic[...]blicata vel denunciata fuerit, excepto, qui ob sacrile[...] manuum iniectionem in Clericum, excommunicatio[...] canonis ita notoriè incurrit, vt factum eius nullâ t[...]versatione celari, & nullo iuris suffragio excusari p[...]nam ab eiusmodi etiam non denunciati communion[...] stinendum est. Postea verò subjungitur: *Per hæc a[...] non intendimus ipsos excommunicatos, suspensos, interdi[...] in aliquo subleVare Vel quomodolibet eis suffragari*; id e[...] explicat Layman. part. 2. cap. 1. de excom. quod, qu[...]

n commodum aliorum hâc Pontificis indulgentiâ vti
nt excommunicati illi, qui non sunt denunciati, aut
rii Clericorum percussores: quando tamen agitur
sorum excommunicatorum commodo, eadem hæc
gentia ipsis suffragari minimè possit.
cundum est; ratione necessitatis, vel vtilitatis, vel pi-
s, licitam interdum esse communicationem aliquam
excommunicato etiam denunciato, vel notorio Cle-
rum percussore; vnde Doctores ex capite, *Quoniam
os*, 11. quæst. 3. causas aliquas colligunt, ob quas e-
nodi communicatio licitè haberi potest, quas hoc ver-
o communiter exprimunt.
tile, lex, humile, res ignorata, necesse.
' significat vtilitatem spiritualem excommunicati,
illius qui cum eo communicat.
ex, obligationem illi reddendi quod ei iustè debetur,
debitor creditori mutuum restituat; si vxor viro de-
m coniugale reddat.
Humile, designat subiectionem, & obsequium, quod fi-
parenti, servus domino deferre tenetur.
Res ignorata, iuris aut facti ignorantiam invincibilem
inculpabilem.
Necesse, necessitatem spiritualem, aut etiam tempora-
n, si sit notabilis: vnde licitum est, v. g. in gravi ne-
sitate corporali, eleemosynam petere, & accipere,
excommunicato denunciato
5. Quæret aliquis quot sint & qui nam casus, in qui-
excommunicatio maior incurritur: minorem siqui-
n constat vnico solùm casu incurri, communicatione
icet cum excommunicato in casibus suprà explicatis.
spondetur in duobus generatim casibus incurri. Pri-
, quando fit vel omittitur aliquid quod à iure prohi-
um est, vel præscriptum sub pœna excommunicationis
o facto incurrendæ. Secundò, quando Iudici Ecclesia-
o, vel Prælato aliquid sub pœna excommunicationis
o facto incurrendæ præcipienti, & motiones aliquas
sine adhibenti, non obtemperatur. Et

Et primi quidem generis excommunicationes pluri
& maximè diversæ per totum iuris canonici corpus pa
pro variis causis & eventibus latæ reperiuntur, quæ à
leto lib. 1. cap. 18. 19. &c. summâ curâ collectæ su
& apud illum videri possunt: quas proindè hic sig
tim recensere nimis prolixum foret, & instituti nobis
positi limites excederet. Unum tantùm casum; qui
quentiùs accidere potest, hîc breviter adnotabimus,
habetur capite, *Si quis*, 10. quæstione quartâ, his ve
Si quis suadente diabolo in Clericum vel Monachum
nus violentas iniecerit, anathematis vinculo subiaceat.
cuius Canonis intelligentiam, observandum hâc voc
quis, comprehendi omnes vtriusque sexûs, ordinis, a
gnitatis personas, quæ sunt excommunicationis capa
Nomine *Clerici* intelligi, non modò illum, qui in sa
vel minoribus Ordinibus constitutus est; sed eum et
qui primâ Tonsurâ initiatus est, dummodò privileg
Clericale non amiserit: amittitur autem illud privileg
primò degradatione, vt liquet ex capite *Degradatio*
pœnis in 6. secundò professione artis alicuius indece
puta histrionis, lenonis, cauponis, vt habetur in 6. in
ment. cap. de vitâ & honest. Clericorum; tertiò biga
vt constat ex cap. *Nuper*, de bigamis, part. 2. cap.
exc. Imò Bannes, Suares, & alii apud Laymannum
cent, Clericum non gaudere privilegiis dicti canonis
Clericalem habitum & Tonsuram deferre solitus fit;
beneficium Ecclesiasticum possideat: vel alicui Ecc
ex mandato Episcopi deserviat. Additque Layma
Clericum in sacris constitutum, si dimisso habitu & T
surâ, se negotiis secularibus immisceat, admonitusqu
Episcopo non emendetur, amittere prilegium Can
ut habetur ex capite *Audientia*, & capite *Contingit*, 2
sententia excom. non tamen privilegium fori; vnde
iudice seculari in aliquo crimine deprehendatur sin
bitu Clerici, postulare potest vt ad proprium iudicem
clesiasticum remittatur; quod illi à iudice sæculari r
sari non debet.

No

omine *Monachi* comprehenduntur religiosi professi
onversi, & etiam novitii : intelliguntur etiam Moni-
professæ, aut conversæ, aut novitiæ, vt habetur cap.
ilorum, & capite *De Monialibus*, de sent. excomm.
p. *Religioso*, de sentent. excomm. in 6.
r *manus violentas* significatur quævis exterior actio
iosa seu contumeliosa contra personam Ecclesiasti-
vel Religiosam, v. g. eam percutere manu vel pede,
violenter detinere, aliquid ab ea violenter eripere,
conspergere aqua, puluere, aut aliquid simile atten-
quod eam notabili aliquâ contumeliâ afficere cense-
vt fusiùs explicat Bonacina disp. 1. de exc. quæst. 4.
1. qui rectè observat non incurri excommunicatio-
, si eiusmodi manus iniectio fiat ex aliquo subito &
iberato animi motu ; aut si iniuria vel contumelia
a, viri prudentis iudicio, talis non sit, quæ ad pecca-
mortale sufficiat.

irca excommunicationes posterioris generis, cùm
urimùm ferantur à Iudice Ecclesiastico, non modò
ra eos, qui crimen aliquod commiserint, vt iis, quo-
interest satisfaciant : sed etiam contra illos, qui cri-
aliquod commissum esse probè scientes, illud de-
ciare aut revelare noluerint : difficultas est, vtrùm
uibusvis casibus teneatur quis Iudici denunciationem
declarationem eiusmodi, sub pœnâ excommunicatio-
imperanti obtemperare, & nisi fiat, vtrùm semper
ommunicationem incurrat. Pro cuius resolutione di-
lum est, varios esse casus, in quibus nulla est obliga-
ad eiusmodi revelationem seu denunciationem, ac
inde nulla ex omissione illius incurritur excommu-
itio : ad casus autem illos dignoscendos sequentes re-
æ communiter à Doctoribus proponuntur, vt videre
apud Bonacinam supr. quæst. 6. pun. 1.

7 Prima regula est, neminem teneri in delictis, quæ in
prium damnum ab aliis commissa sunt, seu in pro-
i causâ denunciare delinquentem, nisi fortè publicum
& com-

& commune bonum id postulet: cùm quilibet possi iurias sibi factas condonare.

Secunda regula est, neque etiam obligationem esse nunciandi quando ex tali denunciatione notabile aliq damnum aut periculum imminet denuncianti; nequ nim lex humana aut præceptum Superioris cum t incommodo censetur obligare; vnde sequitur neque rem teneri ad denunciandum crimen mariti, neque m tum vxoris, neque filium patris: quia scilicet dam mariti vel patris non potest non redundare in vxo aut filium, vel è contrà: Imò Avila & alii DD. apud dem Bonacinam hanc regulam extendunt ad genero ceros, fratres & alios intra 4. gradum, & etiam ad se & domesticos; quandò ex tali denunciatione ini tiæ, rixæ, aut alia similia incommoda oriri possunt. cipiuntur tamen crimina illa, quæ vergunt in maxi Communitatis aut Reipublicæ detrimentum, qualia crimen hæresis, læsæ Majestatis, &c. bonum enim c mune præferri debet bono particulari.

Tertia regula est, neminem obligari ad revelan id, quod novit ex secreto naturali: v. g. quando consilii vel auxilii petendi gratiâ pro salute anima corporis, aut pro defensione honoris, bonorum, &c. men suum alicui sub secreto manifestavit: quâ ra Medici, Advocati, Obstetrices, &c. non tenentur, imò debent revelare id quod hâc tantùm ratione cognove

8. Quarta regula est, neminem obligari ad denun dum crimen illud, quod scit probari non posse: v. qui solus vidit furtum aliquod committi, quod nullis testibus aut indiciis scit probari posse, non tenetur lud denunciandum: crimen enim quod probari no test, ita se habet, acsi nesciretur, vt colligitur ex c *Qualiter & quando*, de accusationibus: excipitur ta crimen hæresis, aut aliud vergens in grave dam Communitatis, quod semper denunciandum est, vt d Bannes, Filiucius & alii apud eundem Bonacinam:

sin

iter dicendum est, quando quis novit impedimen- aliquod Matrimonii; vnus enim testis sufficit ad im- ndum Matrimonium, vt habetur cap. *Postea*, de alibus.

uinta regula est, nullam esse obligationem revelan- , quæ verè & cum certitudine aliquâ morali non oscuntur, ita vt denunciatio illa nullam in foro ex- fidem facere possit: qualia sunt quæ audita sunt more aliquo incerto, vel à personis aliquibus quæ sunt fide dignæ, vel quando quis audivit à fide di- : sed non meminit quis ille sit, à quo audivit: Item dò audivit ab eo qui iam denunciavit. Addit idem icina nec etiam obligationem esse revelandi, quandò vel probabiliter creditur, nullum remedium factâ modi revelatione adhibendum esse à Superiore.

t autem hîc observandum, excommunicationis sen- am sive à lege, sive ab homine, nunquam ferri pos- ntra Communitatem aliquam aut Collegium, vt ha- r ex capite *Romana*, de excomm. in 6. Ratio est, (vt ibi dicitur) *exinde contingere posset innoxios hu- odi sententiâ irretiri:* proindèque *in illos duntaxat llegio vel communitate, quos culpabiles esse contigerit, ulgari debere.*

§ II.

De Suspensione.

Vspensio est censura Ecclesiastica, quâ prohibetur alicui personæ Ecclesiasticæ vsus seu exercitium of- vel beneficii Ecclesiastici. Ita ex communi Docto- sententia Navarrus cap. 27. num. 151. Ex quâ defi- one intelligitur multiplicem esse suspensionem: alia nim ab officio tantùm, sive officium sit ordinis, sive sdictionis: alia à beneficio tantum, seu ab administra- e & fructibus beneficii percipiendis: alia ab officio beneficio simul. Rursus alia suspensio ab officio in

totum quando quis privatur omni vsu officii sui: ali
in partem, qualis est illa quâ, verbi gratiâ, quis suspe
tur ab audiendis confessionibus, non verò ab aliis
cramentis administrandis. Alia præterea est suspe
temporalis, quæ fertur ad certum tempus, & illo ela
cessat; nec est opus absolutione, vt docet Navarru
prà: alia, quæ nullo termino temporis circumscrib
Alia denique est suspensio pœnalis, alia medicin
pœnalis est ea, quæ fertur in punitionem & vindic
delicti commissi, vt quandò quis suspenditur ob pecca
merè præteritum; quæ quidem non fertur per mo
censuræ, sed per modum pœnæ, vt observat Bona
disp. 3. sup. punct. 3. medicinalis est illa, quâ intend
emendatio delinquentis: & hæc est propriè censura.

Qui autem suspensionem violat, exercetque actu
quo suspensus est, peccat mortaliter, nisi materiæ lev
excuset: & si suspensionem illam violet per exercit
solemne ordinis alicuius maioris à quo suspensus est
currit irregularitatem, vt docent Suares, Navarrus
alii apud Bonacinam pun. 4. & ex dicendis constabit.

2. Sunt autem variæ suspensiones in iure: nos
quæ frequentiùs incurri possunt, hîc breviter subiicie

Prima est contra Clericum concubinarium notori
vt habetur ex cap. *Quæsitum*, de cohabitatione Cle
rum & mulierum: quamvis autem Bonacina supr.
5. & quidam alii DD. quos citat, existiment suspe
nem illam non incurri, nisi post sententiam Iudicis,
missâ monitione: nihilominus Toletus lib. 1. ca
asserit suspensionem illam ipso facto incurri ante q
cumque sententiam. Certè Concilium Tridentinum
45. cap. 14. graves decernit pœnas contra Clericos
cubinarios: præterquam enim quod innovat pœna
tiquis canonibus latas, statuit præterea vt, si à Sup
ribus admoniti non resipiscant, privatione beneficio
excommunicatione maiori, suspensione ab ordinibu
habilitate ad quæcunque beneficia, officia, & digni
ncarceratione, & aliis similibus pœnis plectantur.

ecunda est contra recipientem sacros Ordines sub
lo ficto patrimonii vel beneficii, vt colligitur ex
lâ Pii V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, vt docent
aranta, Suares, Filiucius, & alii apud Bonacinam sup.
nquam Tolet. existimet suspensionem illam non in-
ri ipso facto, sed arbitrio Episcopi infligendam esse.
Tertia est contra eum, qui sacros Ordines recepit extra
npora per Ecclesiam constituta, vel ante legitimam
tem, vel absque litteris dimissoriis, vt habetur in ex-
vaganti Pij II. quæ incipit: *Cum sacrorum*, & in al-
à extravaganti Sixti V. quæ incipit: *Sanctum & sa-
tre*, vt docent Suares, Navarrus, & alii apud Bona-
am suprà A quâ suspensione, vt ibidem dicit, absolve-
potest Episcopus, si delictum occultum sit: id est, si
n sit notorium, nec deductum ad forum contentiosum.
3. Quæres vtrùm recipiens Ordines non servatis inter-
iis, incurrat suspensionem aliquam. Respondetur non
urrere, quamvis peccet is qui interstitia non servat;
i id fiat licentiâ Episcopi, aut consvetudine aliquâ ex-
setur.
Quarta est contra suscipientem duos sacros Ordines in
dem die, aut duobus diebus continuis & immediatis;
i quidem suspenditur ab executione posterioris, vt ha-
tur ex capite *Litteras* de temp. ordinat. similiter su-
piens eodem die minores Ordines cum Subdiaconatu,
ibidem dicitur. Et hæc suspensio Papæ reservata est,
docet idem Bonacina. Observat tamen Laymann. tra-
it. 9. capite 10. de Sacram. Ordinis, Cardinalium con-
egationem super sess. 23. Conc. Trident. capite 13. de-
rasse eum, qui ex regionis consvetudine vno eodem-
e die quatuor Minores & Subdiaconatum recipit, nul-
m incurrere suspensionem.
Quinta est contra Clericũ, qui vacante Sede Episc. & non
status occasione beneficii recepti, aut recipiẽdi ordinẽ ali-
ẽ sacrũ recipit cũ dimissoriis Capituli, vt habetur in Conc.
ident. sess. 7. c. 10. de reform. vbi prohibetur Capitulis

Ecclesiarum, ne Sede vacante infra annum à die vacationis, dent litteras dimissorias, nisi urgente aliquâ necessitate, aliàs statuit vt Capitulum interdicto Ecclesiastico subjaceat; & sic ordinati ad beneplacitum futuri Prælati sint ab Ordinibus susceptis ipso facto suspensi.

4. Sexta est contra Clericum, qui per saltum recipit Ordinem superiorem, antequam receperit inferiorem, v. g. Presbyteratum ante Diaconatum, vt habetur cap. vnic. de Clerico per saltum promoto, & ex Conc. Tridenr. sess. 23. cap. 14.

Septima est contra eum, qui recipit Ordines ab Episcopo excommunicato, suspenso aut interdicto denunciato; vel etiam simoniaco per sententiam declarato, vt habetur capite 1. & 2. de schismat. & cap *Si quis*, quæst.

Octava est contra eum qui recipit scienter aliquem Ordinem per simoniam, quamvis occultam, vt habetur capite *Per tuas*, de simoniâ.

Nona est contra eum, qui excommunicatione aliqua irretitus scienter Ordinem recipit, vt habetur cap. *Cum illorum*, de sentent. excomm.

Decima est contra eum qui furtivè aliquem Ordinem recipit; id est, qui inscio Episcopo non vocatus vel approbatus ad Ordines suscipiendos accedit; aut qui alio praemisso, qui suo nomine examinetur, vocatus deinde proprio nomine Ordines recipit, vt habetur cap. 1. de eo qui furtivè, &c.

Vndecima est contra Sacerdotem tam sæcularem quam regularem coniungentem in matrimonium, vel benedicentem subditos alterius Parochiæ, absque licentia Parochi vel Ordinarii, vt habetur in Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. de ref.

Duodecima est contra Episcopum conferentem Ordines vel primam Tonsuram extraneo, absque dimissoriis Episcopi: aut ordinationes facientem in aliena Diœcesi absque licentia Ordinarii, vt habetur in Concil. Trident. sess. 2

23. cap. de reform. aut conferentem Ordines vel Ton-
m simoniacè, vt habetur cap. pen. de simoniâ.
Decimatertia est contra Episcopum aliquid etiam spon-
blatum in visitatione accipientem, præter id quod
debetur: qui quidem suspenditur ab ingressu Ecclesiæ
intra mensem duplum restituat, vt habetur cap.
rit, de censibus in 6. Et hæc suspensio incurritur eti-
ab aliis visitatoribus Ecclesiarum aut eorum famili-
s, si occasione visitationis munera etiam spontè obla-
ecipiant, nisi intra mensem duplum restituant.
unt aliæ plures iuris suspensiones rarius occurrentes,
videri possunt apud Tolet. & alios.
. Ad suspensionem proximè accedit depositio & de-
datio, per quam persona Ecclesiastica ob enorme ali-
d crimen removetur in perpetuum ab omni Ordine,
sdictione & beneficio; ita vt quamvis non amittat
acterem Ordinis qui indelebilis est, privetur tamen
i & quocunque illius vsu, sine remissionis spe. Quòd
ec fiat solis verbis, appellatur verbalis depositio: si
ter verba, quædam aliæ ceremoniæ in Pontificali præ-
ptæ adhibeantur, vocatur realis depositio seu degra-
o. Hæc est autem inter vtramque differentia, vt ob-
at Bonacina disp. 4. de deg. punct. vn. quòd deposi-
verbalis fieri possit in absentem; degradatio verò
mmodò fiat in præsentem; præterea depositio ver-
; non tollit privilegium fori, degradatio verò tollit;
vt degradatus possit à iudice laico eodem modo ple-
ctesi nunquam in Christi Domini Clerum fuisset coo-
us.
Observat autem Toletus, quòd quamvis depositio
alis ob crimen aliquod enorme arbitrio iudicis in-
possit; degradatio tamen realis fieri non debet, nisi
rimina illa quæ in iure expressa sunt, qualia sunt hæ
manifesta, sodomia, calumnia proprio Episcopo ir
ta, & alia similia, quæ videri possunt apud Doctores
anonistas.

§ III.
De Interdicto.

1. INterdicti nomine intelligitur Ecclesiastica censu[r]
per quam participatio Sacramentorum, divinor
officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ prohibetur. Id
ligitur ex cap. *Non est nobis*, de sponsalibus, & ex ca
Quod in te, de pœnitentia & remissione.

Interdictum aliud est locale, aliud personale, aliud m
tum. Locale est, quo interdicitur locus, ne in eo div
officia celebrentur, sacramenta administrentur, &c. qu
vis eiusmodi loci incolæ possint alibi divinis officiis a
stere, Sacramenta recipere, &c. Personale est, quo pe
na aliqua particularis vel communitas aliqua persona
puta populus civitatis aut provinciæ alicuius interdici
ne vbicunque sit, divinis officiis assistat, Sacramenta r
piat, &c. Mixtum verò complectitur vtrumque perso
de scilicet & locale. Ita Navarrus, Sylvester, & alii a
Bonacinam, disp. 5. de int. punct. 1.

2. Rursùs, interdictum aliud est generale, aliud pa
culare. Interdictum particulare est, quo locus ali
particularis interdicitur, v. g. Ecclesia aliqua ob cri
aliquod in eâ perpetratum, vel quo personæ aliquæ
ciuntur, non vt mẽbra civitatis, sed vt personæ particula
v. g. quando interdicuntur omnes & singuli, qui
facinus patrarunt. Interdictum verò generale est, q
fertur in locum aliquem generalem, qui à communi
aliqua occupatur, v. g. in regnum, diœcesim, civita
vel ipsam communitatem: vt est corpus aliquod p
cum, v. g. in populum alicuius regni, civitatis, &c
eiusmodi interdictum constringit omnes qui ex illa c
munitate sunt, etiam innocentes, qui proinde illud
vare tenentur, nisi speciali aliquo privilegio sint ex
pti, vt fusiùs explicat Bonacina sup.

Quamvis autem per interdictum prohibeatur pa
pa

sacramentorum, divinorum officiorum, & Ecclesia- sepulturæ: hæc prohibitio tamen varias recipit ex- ones.

In primis enim sacramenta Baptismi & Confirmati- solemniter tempore interdicti ministrari possunt, vt tur cap. *Quoniam.* & cap. *Alma mater*, de sentent. mm. in 6. Sacramentum etiam Pœnitentiæ, vt ibi- dicitur, ministrari potest, præterquam iis qui sunt usa culpabili, ob quam latum est interdictum, nisi satisfacerint, aut satisfaciendi idoneam dederint onem, vel saltem se satisfacturos esse iuraverint. amentum item Eucharistiæ tempore interdicti non ni- articulo mortis per modũ viatici ministrari potest. amentum verò Extremæ-vnctionis, secluso extremæ ssitatis casu, quandò alia suscipi non possunt, itẽ Ordi- & Matrimonii tempore interdicti neque ministrari, ie suscipi licitè possunt, vt fusius docet, & variis au- itatibus probat Bonacina suprà: quamvis Navarrus, 27. num. 179. & alii, probabiliter existiment, Matri- ium tempore interdicti licitè contrahi posse.

. Quod spectat ad officia divina, observandum est eo ine significari Sacrificium Missæ, Horas Canonicas, publicè cantantur in Ecclesiâ; Benedictiones sole- es, & alia omnia, quæ publicè ad cultum divinum t à personis Ecclesiasticis, quæ omnia prohibita es- ensentur, cum hâc tamen limitatione, sicut habetur ite *Alma mater*, vt tempore interdicti quotidie in Ec- iis specialiter non interdictis celebrentur Missæ, & divina officia, sed ianuis clausis, sine campanarum o, voce submissâ, exclusis excommunicatis & inter- is, præterquàm in festis Natalis Domini, Paschæ, tecostes, & Assumptionis B. M. V. quibus additus fu- Martino V. dies festus Corporis Christi cum octavâ, à Leone X. dies Conceptionis B. M. V. in quibus die- licitum est tempore interdicti generalis, Missas & di- a Officia celebrare publicè & solemniter, ianuis a- pertis

pertis, cum sono campanarum, admissis quoque in dictis, illis etiam quorum causa latum est interdicti modò isti longè sint ab altari, nec ad oblationes aut communionem admittantur. In Ecclesiis verò specialiter interdictis, in quibus asservatur Eucharistia licitum est tùm semel in hebdomadâ Missam celebrare ad renovandam Eucharistiam, vt docent Henriques, Navarrus alii apud Bonacinam suprà cap. 2. de interd.

Quod spectat denique ad privationem sepulturæ Ecclesiasticæ, observat Laymann. quòd quamvis tempore interdicti localis, non possint laici, licet non interdicti, sepeliri in loco interdicto; possint tamen Clerici, dummodò personaliter interdicti non sint, etiam in loco interdicto sepeliri, in silentio tamen sine campanarum pulsu sicut & laici etiam personaliter interdicti, si denunciati non sint, possunt in loco sacro non interdicto sepeliri.

Quæres, quibus in casibus incurratur interdictum. Respondetur interdictum locale generale præsertim incurritur quandò dominus terræ iniuriosè Episcopum percutit, capit, aut id fieri mandat: item quandò impedit ne Legatus aut Nuntius Apostolicus officium suum exequatur & in aliis etiam casibus, qui quoniam rariùs eveniunt & apud Bonacinam suprà, aliósque Doctores videri possunt, à nobis prætermittuntur; circa quos casus tamen observat Bonacina ex Suare, Filiucio, & aliis, nullam obligationem servandi interdicti ante denunciationem.

Proximè ad interdictum accedit cessatio à divinis quæ quidem non est censura, neque etiam pœna: sed simplex prohibitio divinorum officiorum, & administrationis Sacramentorum, ac sepulturæ Ecclesiasticæ, in signum mœroris alicuius gravissimi, propter atrocem aliquam iniuriam honori divino aut Ecclesiæ illatam; hæc cessatio servari debet eodem modo quo de interdicto suprà explicatum est, vt ex probabiliori Theologorum sententiâ docet Laymannus cap. 6. de cessat. à divinis.

SECTIO

SECTIO III.

De Irregularitate.

egularitas non est censura sed impedimentum Ca-
nicum susceptionem Ordinum Ecclesiasticorum, vel
m vsum impediens. Ita ex communi Theologorum
rina Suares, Henriques, Filiucius, & alii apud Bona-
m disp. 7. de irregul. quæst. 1. pun. 1. Ex duplici au-
capite contrahitur irregularitas, scilicet vel ex de-
u, vel ex delicto. De vtraque in sequentibus Parag.
viter agemus.

§ I.

De irregularitate quæ oritur ex defectu.

DEfectus ex quibus oritur irregularitas, sunt in gene-
re ii, qui aliquam inhabilitatem, vel indecentiam
ant ad Ordines Ecclesiasticos convenienter suscipi-
os aut exercendos: & ii septem præsertim à Docto-
s adnotantur, vt videre est apud Toletum lib. 1. cap.
& sequ. & alios.

rimus est defectus animæ, qualis reperitur in iis, qui
rationis carent, qui morbo epileptico laborant, qui
lunatici, energumeni, omninò illiterati, neophyti,
licam pœnitentiam agentes, vt fusiùs explicat Tole-
s supr. cap. 64.

ecundus est defectus corporis; quando scilicet aliqua
orpore mutilatio, vel deformitas, aut debilitas inest,
reddit hominem inhabilem ad functiones Ordinum
quendas, aut talem efficit, vt eas exercere non valeat,
cum notabili indecentiâ & deformitate, quæ maxi-
n illius contemptum & horrorem ingeneret: vt si
membro aliquo mutilatus, mutus, cœcus, aut altero

oculo, præsertim sinistro carens: Item si sit leprof
si monstruosum aliquid & valdè difforme præ se ferat,
pluribus docet idem Toletus cap. 63.

Tertius est eefectus natalium; quandò quis non ex
gitimo matrimonio; sed ex fornicatione, adulterio,
aliquo quovis illicito concubitu procreatus est, vt expli
idem Toletus cap. 58.

2. Quartus est defectus bonæ famæ; quandò q
contraxit infamiam aliquam; sive ea sit iuris, quâ ra
ne circulatores, histriones, mimi, comœdi, & alii a
eiusmodi aut officia exercentes, iure tùm civili, tum
clesiastico censentur infames; sive infamia sit facti;
quandò quis crimine aliquo notorio & scandaloso c
traxit infamiam, v. g. proditione, sacrilegio, & aliis
milibus, quæ degradatione vel depositione digna sunt,
habetur apud eundem Toletum cap. 62. & 74.

Quintus est defectus ætatis ad suscipiendos Ordi
requisitæ, de quo dictum est supr. tract. de sacram. c.

Sextus est defectus Sacramenti, qui in bigamiâ re
ritur: quandò quis pluries matrimonium contrax
quamvis enim id licitè fiat, tale nihilominùs matrin
nium pluries iteratum perfectionem suam omnimodâ
non habet, quantùm ad significationem Sacramenti: n
enim perfectè significare potest vnionem Christi Do
ni cum Ecclesia: quandò vnus vel vna cum plurib
successivè contraxit, vt fusiùs explicat idem Toletus c.
Est autem triplex bigamia, vt docet idem author: ve
quandò quis verè & realiter pluries nupsit; interpre
tiva, quando viduam in matrimonium duxit: & simi
tudinaria, vt loqvuntur Doctores, quando quis post v
tum solemne Castitatis matrimonium etiam obtentâ
spensatione contrahit.

3. Septimus denique est defectus lenitatis; quan
quis directè vel indirectè morti vel mutilationi alteri
quamvis modo aliquo licito & iusto cooperatur; vt
dices morti reum adiudicantes, accusatores, testes. Scril
& al

alii officiales capitalis ſententiæ executioni cooperan-
e: hi enim omnes, quandò mors vel mutilatio alte-
ſequitur: ſunt irregulares. Item qui alios conſilio
ſuaſionibus inducunt ad accuſandum, & ad litem cri-
alem intentandam, ſi ex ea lite ſequatur accuſati con-
natio, & eius mors vel mutilatio; non tamen incur
irregularitatem iudex Eccleſiaſticus, qui aliquem de-
dat & tradit brachio ſæculari, maximè præmiſſa pro-
tione ſe non intendere vllam pœnam ſangvinis, vt
et Bonacina diſp. 7. quæſt. 4. de irreg. pun. 1. non eti-
Inquiſitores fidei tradendo aliquos iudici ſæculari
burendos, etiamſi nullam præmittant proteſtationem:
onſtat ex Bulla Pij V. apud eundem Bonacinam, qui
m rectè docet Clericum qui alium accuſat, ſi non vin-
am, nec vllam ſangvinis pœnam petat, ſed tantùm
sfactionem ſibi iuſtè debitam, non fieri irregularem,
m ſi poſtea ſequatur accuſati mors vel mutilatio:
d tamen limitari debet, quandò quis in cauſa pro-
poſtulat ſatisfactionem, præmiſsâ proteſtatione ſe
am ſangvinis pœnam petere: ſecus verò ſi accuſet
iniuriâ illatâ perſonis extraneis: tunc enim quam-
prætermittat proteſtationem, ſi tamen mors vel
ilatio ſequatur, incurrit irregularitatem: ut habetur
ap. *Prælatis*, de homicidio: vbi permittitur quidem
rico conqueri coram iudice de malefactoribus ſuis,
verò de iis qui aliis nocuerunt: aliqui tamen Do-
es, vt Avila, Henriquez, & alii apud Bonacinam ſu-
probabiliter exiſtimant nullam incurri irregularita-
à Clerico, qui conqueritur coram iudice de illis qui
num Domeſticis ſuis aut aliis valdè propinquis, v.
arentibus, aut fratribus intulerunt; quia damnum
d propter vnionem, quæ cum eiusmodi perſonis in-
edit, vt proprium cenſetur.

: Qui autem fert teſtimonium coram iudice contra
n aliquem, ſi ex eius teſtificatione mors vel mutila-
ſequatur, fit irregularis: vnde perſonæ Eccleſiaſticæ
quam ferre debent teſtimonium in eiusmodi cauſis,
pluribus docet & probat idem Bonacina pun. 3.

Similiter qui pugnat & occidit in bello iusto, qua vis licitè id faciat, fit tamen irregularis, vt habetur capite *Petitio tua*, de homicidio: non tamen fit irregu ris ille qui proficiscens ad bellum iustum alio fine qu pugnandi, hostem invadentem occidit ad propriæ v defensionem; neque qui hostem oppugnantem mu vrbis, in sui suorumque defensionem occidit, aut hortatur milites ad fortiter pugnandum hostemque pellendum & generaliter quicunque in sui vel alior defensionem; vel etiam in propugnationem honoris aut rerum suarum alterum occidit, servato tamen mo ramine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis, vt fusius plicat & probat idem Bonacina pun. 6.

§ II.

De irregularitate quæ oritur ex delicto.

1 QVinque sunt præsertim genera delictorum, ob q irregularitas contrahitur.

Primum est iteratio Baptismi; quandò quis scien rebaptizat aut rebaptizatur; vterque enim contrahit regularitatem, quod tamen intelligendum est de Bap smo absolutè reiterato: qui enim sub conditione re ptizaret infantem, de quo dubitaret an validè baptiza esset, nec peccaret, nec vllam incurreret irregularitate vt docent Navarrus, Suares, & alii apud Bonacinam sput. 7. quæst. 3. pun. 3.

Secund m est violatio censuræ in susceptione, vel ercitio Ordinum; v. g. si quis maiori excommunica one ligatus recipiat Ordines, aut si excommunicatio suspensione, vel interdicto irretitus exerceat solemni aliquos actus maiorum Ordinum; vt si Missam celebr aut sacramentaliter absolvat: talis enim fit irregular vt habetur ex capite *Si quis Episcopus*, 11. quæst. 3. & pite *Is qui*, de sententia excomm. Observat tamen Bo cina quòd si quis censura aliqua ligatus exerceret act

Ordi

nis, vrgente gravi aliqua necessitate, aut ad evitandū od scandalum, non incurreret irregularitatem: sicut lle qui ex ignorantia, aut inadvertentia, vel oblivi- inculpabili idem faceret.

Tertium est indignum & indebitum sacrorum Ordi- exercitium absque legitima ordinatione: si quis, v. lemniter ministret in Ordine aliquo sacro, quem habet; vt si Sacerdos exerceat actus Ordinis Episco- , simplex Clericus Baptismum solemniter admini- : in his enim, & similibus casibus incurritur irregu- as.

uartum est crimen hæresis: nam hæretici omnes & tatæ à fide, nec non eorum fautores & defensores fiūt gulares, etiamsi sint occulti, vt habetur ex capite *in aliquod*, & capite *Presbyteros*, dist. 5. & etiam hæ- orum filii vsque ad secundam generationem, quam- ab errore parentum recesserint, & veram fidem am- i sint, vt habetur ex capite *statutum*, de hæreticis: si en parentes eorum ante mortem Ecclesiæ reconciliati int, tunc, quamvis ipsi parentes etiam post hæresis ctionem maneant irregulares, filii tamen nullam ab ontrahunt irregularitatem.

Quintum denique est homicidium & mutilatio: qui- que enim alterum iniustè quocunque modo occidit nutilat: vel illius iniustæ occisioni vel mutilationi co- ratur, iussu, consilio, auxilio, aut alio simili modo, fit gularis, vt fusè explicat & probat Bonacina sup. pun. & Toletus lib. 1 cap. 79. & sequent. neque solum rritur irregularitas ex homicidio voluntario, sed eti- ex casuali, quod accidit præter intentionem occiden- si debita diligentia adhibita non fuit: quæ si adhibita et, eiusmodi homicidium sequutum non fuisset: quod similiter de mutilatione dicendum est: quod quidem is exemplis explicat Toletus supr. quæ apud illum ri possunt.

Parag.

§ III.

Quâ ratione tollatur irregularitas.

1. QVatuor modis tolli potest irregularitas nimir suſceptione Baptiſmi, profeſſione religioſa; abl one ſeu remotione cauſæ, & diſpenſatione legitimâ.

Per Baptiſmum tollitur quævis irregularitas ex d cto proveniens, vel (vt magis propriè loquamur) Baptiſmum fit vt Baptizatus nullam incurrat irregul tatem delictorum, quæ ante Baptiſmum commiſit: n tollit verò irregularitatem quæ oritur ex defectu, ſi p Baptiſmum idem defectus remaneat.

Per profeſſionem religioſam tollitur ſolummodò ir gularitas ex defectu natalium proveniens quoad Ordin non verò quoad prælaturas, vt habetur cap. 1. de fil presbyterorum.

Aufertur etiam irregularitas ex defectu proveniens, blatâ causâ ob quam fuerat inducta: v. g. tollitur ir gularitas ex defectu ætatis proveniens, per adventum le timæ ætatis & ſic de aliis: vt docet Bonacina q. 5. p.

2. Demùm tollitur irregularitas per diſpenſatione legitimam; atque in primis ſummus Pontifex pro ſup mâ authoritate, quam in vniverſam Eccleſiam obtine diſpenſare poteſt in quavis irregularitate, quæ iure h mano introducta eſt, vt ex communi Doctorum conſen docet Bonacina pun. 1. & conſtat ex his quæ dicta ſu ſuprà cap. de Legibus.

Epiſcopus etiam diſpenſare poteſt cum ſuis ſubditis irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, eſt, delicto, quod non eſt publicum ſeu notorium in ra one delicti, e. g. ſi quis maiori excommunicatione occu tè ligatus publicè celebret, & ſic contrahat irregularit tem, poterit Epiſcopus in illa diſpenſare: quia licet c lebratio ſit publica, delictum tamen non eſt publicum vt explicat Bonacina ſupr.

xcipitur tamen irregularitas ex homicidio volunta- proveniens, & ex quocunque delicto deducto ad fo- contentiosum, à quâ solus summus Pontifex di- sat; sicut & à quavis aliâ irregularitate quæ ex de- aliquo provenit, vt ex communi Theologorum nsu docet Bonacina suprà. quæst. 2. pun. 1.

Potest nihilominus Episcopus dispensare cùm illegi- ad Tonsuram & minores Ordines, sicut & ad bene- im simplex, ad Ordines verò sacros, & alia beneficia Ordinem sacrum requirunt, dispensare non potest, betur cap. de filiis Presbyterorum in 6.

tque hactenus de censuris Ecclesiæ ad maiorem Dei iam & ipsius Ecclesiæ vtilitatem.

APPEN-

APPENDIX

De statu Clericali, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ disciplina.

NE quid eorum quæ personas divino cultui ma[n]patas spectant, hoc in opere desideretur, appe[n]cem instar cuiusdam veluti supplementi ad il[lius] calcem subiecimus, in qua breviter adnotavimus ea q[uæ] ad Clericalem statum & Ecclesiasticæ Hierarchiæ disci[pli]nam pertinent, nec in aliis huius libri partibus comm[o]de potuerunt explicari: vt quivis sacris Ordinibus initia[tus] aut Ecclesiasticis ministeriis adscriptus, ob oculos hab[ere] & vno veluti aspectu facilius intueri possit, quæ sint m[u]neris sibi impositi partes, quidve ratione characteris, beneficii, seu officii suscepti, præstare teneatur.

ARTICVLVS I.

De primo ad statum Clericalem ingressu.

1. QVoniam *in omni actione suscipienda* (vt loqu[itur] Catechismus Romanus part. 2. cap. 7. *magnop[ere] refert, quem sibi quisq; finem constituat; optimo enim [fine] posito, rectè omnia consequuntur; qui sacris initiari [vo]lunt, hoc in primis attendere debent, vt nihil sibi ta[nto] munere indignum proponant; &c. Alij enim eo consilio hanc vivendi rationem se convertant, vt quæ ad victum [ve]stitumque necessaria sunt, parent, ita vt præter quæst[um] nihil aliud in sacerdotio, quemadmodum vulgo cæteri om[nes] in quovis sordidi artificii genere, spectare videant[ur]: quamvis enim ex Apostoli sententia, naturalis & div[ina] lex iubeat vt qui Altari servit de Altari vivat; tamen q[uæ]-*

sti

& lucri causa ad Altare accedere, maximum sacri- gium est. Alios honoris cupiditas & ambitio ad Sacerdota- ordinem ducit. Alij vero, vt divitijs affluant, initiari t: cuius quidem illud argumentum est, quod nisi opu- m aliquod Ecclesiasticum beneficium eis deferatur, nul- sacri Ordinis cogitationem habent: hi vero sunt, quos ator noster mercenarios appellat Heb. 5. &c. Soli vero in Ecclesiam merito introire dicuntur, qui à Deo legiti- vocati Ecclesiastica munera eius vnius rei causa susci- t, vt Dei honori inserviant, &c.

uibus quidem verbis monentur quicunque in Chri- Domini Clerum coaptari cupiunt, vt antequam il- sanctuarium ingrediantur, seriò apud se perpendant, se ad sublime illud vitæ genus divino nutu vocatos scant, *Neque enim quisquã sibi sumit honorem*, vt ait stolus Heb. 5. *sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.*

. Quod vt faciliùs & certiùs quisque perspicere pos- onsiderare debet num à Deo acceperit ea, quæ ad isteria Ecclesiastica ritè obeunda requiruntur: quos vocavit, hos (iuxtà dictum eiusdem Apostoli) *ido- effecit Ministros novi Testamenti.*

tque inprimis debet attendere num ulla Censura, gularitate, aut alio simili impedimento sit obstrictus; aliquibus pravis inclinationibus aut vitiis cum Cle- lis vitæ sanctimoniâ è diametro repugnantibus obno- sit, num literaturam sufficientem sit adeptus, aut m ad illam adipiscendam idoneus iudicetur. Consi- t præterea quæ sit eius mens, quod consilium; quis ntatis scopus, in hoc clericali statu ãplectendo quonã intentio feratur; *Vniversos enim* (inquit S. Bernar- super illa verba: *Ecce nos reliquimus omnia*, *& Ordinibus Ecclesiasticis, cæterisq; ad sanctuarium perti- tibus, honorẽ quærentes propriũ, aut divitias, vel corporis ptatem, postremo quæ sua sunt non quæ Iesu Christi, ma- ste prorsus & indubitanter non ea quæ ex Deo est, sed*

ea

ea quæ ex Deo est charitas, sed aliena à Deo, & quæ omn ium malorum radix est, cupiditas introducit.

3. Denique quod præcipuum est, Superioris & Præ ti voluntatem auscultetur, non precibus importunis, aliorum interventu animum eius flectere nitatur; ni abscondat eorum quæ ab eo sciri debent; sed totum illius discretioni & providentiæ permittat.

Porro ad vocationem illam divinam certiùs dignoscen dam, conducere plurimùm potest, si (quod à plerisq Sanctorum factum legimus) qui Clericali militiæ scribi cupit, paululum se à negotiis sæcularibus & mun conversatione subducat, & in aliquo secessu ante ac vitæ rationem à seipso reposcat, conscientiæ sordes d genter abstergat, vt purgato mentis oculo, adspirante c lestis gratiæ luce, clariùs perspicere possit, quæ sit in tanti momenti divina voluntas: ad quod etiam v prudentis consilio plurimùm iuvari poterit. Certè Paulus ad Apostolatum ipsiusmet Christi Domini vo destinatus, & cœlestibus gratiis vsque ad miraculum pe fusus, nonnisi Ananiæ interventu divinæ voluntatis con lium agnovit.

ARTICVLVS II.

De Habitu & Tonsurâ clericali.

1. DE his aliquid supr. tra. 1. cap. sacræ ordinationis ctrinam explicantes delibavimus quæ quoni non minimi momenti esse cẽsentur, paulò accuratiùs, b viter tamen hic denuo attingere non erit inutile.

Atque in primis observandũ est Ecclesiam sapienti c silio voluisse, *vt sicut Clerici à laicis discreti esse debent in versatione* (vt dixit S. Anacletus papa Epist. ad Eccle per Galliam institutas circa annum Domini 167.) *ita in Tonsura, & in omni Habitu discreti apparerent.* quibus Pontificis verbis obiter colligi potest, quàm sit tiqvus ipsius Tonsuræ Clericalis vsus, quam ab ipso

S. Pe

ro incepisse testatur Rabanus lib. 1. de instit. Cler. . asseritque sanctum illum Apostolum *hunc ritum m sumpsisse, vt formā & similitudinem Christi in capi- aret, dum pro redemptione nostra crucis patibulum su- s, à nefanda Iudæorum gente acutis spinarum aculeis retur.*

c autem Tonsura Clericalis duo præsertim secundū siæ institutum requirit, primò vt Clerici comam elaxent aut nutriant: quod in plurimis Conciliis nathemate prohibitū est, nominatimque in Concilio nonensi sub Vigilio Papa can. 1. Conc. Romano sub orio II. cap. vlt. Conc. Moguntino, sub Leone IV. 15. Conc. Triburiensi sub Formoso can. 27. & aliis. Secundò vt in modum circuli & coronæ Tonsuram pite gestent: quod etiam plurimorum Conciliorum tis statutum reperitur ac potissimum Concilii Aquis- ensis 1. sub Stephano V. capite 1. Conc. Lateranen- ub Innocentio III. capite 16. Concilii Oxoniensis sub orio III. cap. de habitu Clericorum Conc. Revenna- ub Honorio IV. rubricâ 3.

militer etiam clericalis Habitûs deferendi lex, quæ sdem Conciliis lata est, & in plurimis aliis etiam no- huiusce sæculi confirmata, duo præsertim capita con- . Primum ipsius habitûs materiam spectat, de quâ oncilio Nicæno 2. Can. 6. id memorabili decreto stitutum fuit: *vt Episcopi & Clerici ex sericis texturis atum vestimentum non habeant, nec se splendidis vesti- exornent.* Quod etiam simili modo sancitum reperi- in Concilio Palentino. capite sexto, & in Concilio eranensi sub Leone X. in Bulla reformationis, & in ncilio Mediolanensi 1. sub S. Carolo Boromæo, in bus & plurimis aliis Conciliis tùm provincialibus, tum œcesanis prohibitæ sunt in privato habitu Clericali se- e vestes, & lanearum solummodò vsus vniversali pro- modum Ecclesiæ praxi approbatus fuit.

Secundùm eiusdem clericalis Habitus formam respi- cit

cit, vt ſcilicet veſtes eiusmodi ſint talares: quod hab
ex collectione antiquorum Canonum à S. Martino Bra
renſi Archiepiſcopo facta circa annnm Domini 572. &
Concilio Romano ſub Zachariâ can. 31. ac vt alia p
ma Concilia omittamus, demum in Concilio Senon
cap. 24. his verbis *Veſtes ſint talares, nec nimia ampli*
ne ſuperflua, nec plus æquo conſtrictæ, in quibus Cler
ordinis honeſtas & modeſtia deprehendatur, faſtus, ia
tia, vel elationis vitium devitetur. Præterea vt veſtes
ricales nigri ſint coloris: quamvis enim olim viola
color apud quoscunque Clericos in vſu eſſet (vt o
vat Baronius ad annum 393. n. 48.) nihilominùs c
munis Eccleſiæ vſus obtinuit nunc, vt colore viol
Epiſcopis reſervato, alii Clerici fuſco ſeu nigro vt
tur, quod etiam in Concilio Mediolanenſi 1. cap
Clericorum veſtitu, & in Concilio Burdegalenſi ann. 1
& Aquenſi, 1585. conſtitutum eſt: quas quidem ſan
nes Apoſtolica Sedes confirmavit.

His autem Conciliorum adeóque Eccleſiæ vniv
toties repetitis decretis, omnes omninò Clericali mi
adſcriptos conſtringi manifeſtum eſt: quod quamvi
ſce vltimis temporibus, relaxatâ nonnihil Eccleſia
diſciplinâ, non ita ſtrictè exigatur ab iis, qui Cler
ſolummodò tonſurâ initiati ſunt; certum eſt tamen
ricos beneficia aut officia Eccleſiaſtica obtinentes,
Ordinibus Eccleſiaſticis, præſertim ſacris, initiatos
Tonſuram & habitum Clericalem ſtrictè obligari; q
Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 6. de ref. expr
his verbis declaravit: *Omnes Eccleſiaſticæ perſonæ qu*
tumcunque exemptæ; quæ aut in ſacris fuerint, aut di
tates, perſonatus, officia, aut beneficia qualiacunque Ec
ſiaſtica obtinuerint, ſi poſtquam ab Epiſcopo ſuo etiam
edictum publicum moniti fuerint, honeſtum habitum Cl
calem illorum Ordini & dignitati congruentem, & iu
ipſius Epiſcopi ordinationem & mandatum non detuleri
per ſuſpenſionem ab Ordinibus ac officio & beneficio, ac f
ctibu

reditibus & proventibus ipsorum beneficiorum: nec semel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per ionem beneficiorum eiusmodi coërceri possint & de-

Ex cuius decreti tenore sequitur hodie Clericos Ton- & habitum Clericalem contemptui aut neglectui e, sine gravi peccato non posse; cùm pœna suspen- generalis in illius legis violatores decernatur, nonnisi ob peccatum aliquod grave decerni ex an- tis constat. Vnde Navarrus, Reginaldus, Riccius, ques & alii apud Bonacinam disp. 8. de sa. or. qu. 1. vlt. docent Clericum in sacris Ordinibus constitu- aut obtinentem beneficium, peccaturum mortaliter abili aliquo tempore Tonsuram aut habitum Cle- m non deferat. Verum est quidem in Conc. Medi 1. de Clericorum vestitu, num. 18. permitti vt Cleri tinere constitui, breviori & contractiori veste, quã Sotanellam vocant, vti possunt: quod etiam con- m reperitur in Conc. Aquensi ann 1585. approbato to V. S. Pontifice, necnon in Constitutionib. Syno- is Diœcesis Aletensis, & quarundam aliarum Diœ- i. Sed tamen accipi debet eo sensu, vt solummo- itinere, non verò domi, aut ruri, deambulationis licitum sit Clericis vti hac veste breviori & con- ori; quæ nihilominùs talis esse debet vt infrà ge- labatur, quod in supradictis Conciliis expressè ratum est, & vt eius forma Clericus à laico facile gvi possit.

ARTICVLVS III.
De Beneficiis Ecclesiasticis.

NOmine beneficii Ecclesiastici intelligitur ius per- petuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, propter

propter aliquod officium spirituale authoritate Ecc
constitutum. Lessius lib. 2. de iust. & iur. cap. 34. d

Sunt autem alia beneficia regularia, quæ solis re
ribus competunt; & alia sæcularia quæ sæcularibus
feruntur. Item alia sunt beneficia duplicia, vt loqv
Canonistæ apud Rebuffum in praxi pag. 6. alia si
cia Duplicia vocantur illa, quæ adiunctam h
aliquam administrationem aut Eminentiam in Ecc
qualia sunt beneficia curata, Archidiaconatus, Epis
tus, &c. Beneficia simplicia dicuntur illa, quæ n
administrationem aut eminentiam eiusmodi habent
tantùm instituta sunt ad preces Deo fundendas, al
divina officia obeunda; tales sunt Capellaniæ, &c.
cet Navarrus, & alii apud Lessium suprà, dubio 2.

2. His breviter prænotatis, ex variis & plurimis
à Theologis circa beneficia disputari solent, præcip
maximè scitu necessaria: ex communi & magis re
probatorum Authorum doctrina hic breviter subiic
& quæstiunculis aliquot explicabimus.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quot modis beneficia Ecclesiastica licitè ... neri possint.

1. QVinque præsertim modis beneficia hodie ob
possunt. 1. Præsentatione seu nominatione
ni, & institutione collatoris. 2. Electione & confi
one. 3. Collatione liberâ. 4. Resignatione in fav
cum secutâ collatione. 5. Permutatione.

Præsentatio seu nominatio est personæ alicuiu
neæ per patronum Episcopo vel alteri, ad quem
tutio seu collatio pertinet, legitimè facta exhibitio
stitutio autem est ipsius beneficii iuriumque illius
tio & attributio: & hæc institutio seu collatio fie
lùm potest per Ecclesiasticos, præsentatio verò etia
laicos.

E

ectio in eo differt à præsentatione, quòd electio fiat
ribus, vt à Capitulo, & à solis Ecclesiasticis, per suf-
a, præsertimque in prælaturis locum habeat : præ-
io verò etiam ab vnâ personâ etsi laicâ, & in quo-
eneficii genere. Confirmatio verò est collocatio be-
i facta electo; sicut institutio est eadem collatio
præsentato seu nominato.
ollatio libera dicitur, quandò beneficium solo iure
ati datur, nec subest iuri Patronatus.
esignatio est, quando quis beneficiū suum liberè resi-
seu dimittit in manibus collatoris, in favorē alterius.
ermutatio denique, quando hæc resignatio fit causâ
utandi beneficii cum alterius beneficio. De quibus
i potest Lessius supr.
Quæres vtrum beneficia sint semper dignioribus
erenda. Respondetur quod licet is, qui resignat be-
ium in favorem alterius, non teneatur quærere di-
imum, sed sufficiat si dignus sit resignatarius : electo-
amen, præsentatores & collatores tenentur semper
ntùm in ipsis est, curare vt dignissimis conferantur
ficia, præsertim curam animarum annexam haben-
vt ex S Thoma, & pluribus aliis Theologis docet
ius suprà, dubio 14. idque variis SS. Patrum authori-
us fusè probat; ita ut peccet mortaliter is quis ele-
præsentat, aut confert beneficium, præsertim curam
narum annexam habens, digno, prætermisso absque
causâ legitimâ eo, qui notabiliter dignior & aptior
tur, speratúrque multò meliùs functurus officio.
od etiam confirmari potest ex Concil. Trident. sess.
cap. 1. vbi dicitur expressè, *Omnes & singulos, qui ad
notionem præficiendorum quomodocunq; ius habent, mor-
ter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles
iudicaverint non quidem precibus vel humano affectu,
ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus me-
præfici diligenter curaverint.*
Dictum est, absque legitimâ causâ, quia si v. g. patro-
nus

nus præſentet dignum, collator conferre tenetur, etſi os magis idoneos noverit: Item ſi beneficium ex inſti tione ſua conferendum ſit alicui ex certa familia; enim aptiſſimo ex illa familia conferendum erit, verò aliis etſi aptioribus.

Quocunque autem modo beneficium aliquod obti atur, cavendum eſt præ cæteris ſimoniæ peccatum, q in prædictis omnibus obtinendi beneficii modis repe poteſt, tam ex parte obtinentis, quàm conferentis aut troni: de quo quidem peccato, quoniam nimis cre evenire ſolet, paulò accuratiùs nobis agendum eſt.

QVÆSTIVNCVLA II.

Quibus modis ſimonia, tùm in aliis caſibus tùm præſertim in obtinendis beneficiis committi poſſit.

1. SImoniæ peccatum à Simone Mago nomen accep eò quòd primus dona Spiritus ſancti pecuniâ em voluerit, Act. 8. & vt loquitur S. Auguſt. tract. 10 S. Ioan. *Volebat emere Spiritum ſanctum; quia Vole vendere Spiritum ſanctum*: ex quo factum eſt vt pec tum illud, quo ſpirituale aliquid aut ſpirituali anne pecunia, aut aliqua re pretio æſtimabili emitur aut v ditur, *Simonia* nuncupetur. Quàm grave ſit autem il peccatum, patet tùm ex obiurgatione aſperrima, S. Petrus erga præfatum Simonem vſus eſt; tùm eti ex eò quòd cap. *Reperiuntur*, 1. q. 1. appellatur *Exec bile flagitium*: & cap. *ſicuti*, 1. de ſimonia, dicitur *moniacam peſtem ſui magnitudine alios animæ morbos cere*: Et capite *ſane*, 15. *quæſt.* 13, dicitur, *Inſtar pub criminis leſæ Maieſtatis eſſe puniendam.*

2. Eſt autem triplex ſimonia (vt docet Toletus lib. cap. 86.) mentalis, conventionalis, & realis. Simo

menta

alis duplici modo contingere potest: primò, cùm
s deliberatè vult emere aut vendere aliquid spirituale:
dò cùm aliquid exteriùs facit cùm intentione emen-
vendendi aliquid spirituale, sine vllo pacto externo;
uis obsequium præstet prælato aut patrono hâc in-
ne: vt conferatur illi beneficium in obsequii mer-
dem.

Simonia conventionalis est, quandò aliquod pactum
enum intervenit; quod tamen sive ex vtraque sive
alterultra nondum executioni mandatum est.

Simonia realis est, quando ex vtraque parte pactum
executioni mandatum est.

Quocunque autem modo simonia committatur, est
per gravissimum peccatum; non tamen incurruntur
e adversùs simoniacos decretæ, nisi propter simoni-
alem, aut propter conventionalem, quæ in confi-
nta reperitur, vt docet & probat Lessius sup. dub. 27.
infrà dicendis patebit.

3 Quoniam verò innumeris propè modis hoc pecca-
committi potest, quos sigillatim persequi nimis pro-
foret: proponemus hîc regulã generalem commu-
à Theologis receptã qua dignosci poterit in quovis
particulari, vtrùm simoniâ committatur, necne: Ad
faciliorem intelligentiam supponimus 1. nomine
spiritualis, quæ per simoniam vendi aut emi dicitur,
ligi à Theologis, vt rectè observat Lessius lib. 2. cap.
dub. 1. non id omne, aut solum, quod est incorpore-
sed id quod est aliquo modo supernaturale, sive sit
id reale, sive aliquid morale tantùm, sive in modum
sive in modum habitûs, vt sunt virtutes supernatu-
gratiæ gratis datæ, aut gratum facientes, Sacramen-
quivis vsus potestatis alicuius supernaturalis, vel
id quod est rei supernaturali annexum, vt sunt
ficia Ecclesiastica, &c.

Supponimus 2. pecuniam, aut aliquid pecunia æstima-
vario & multiplici titulo pro aliqua re spirituali

dari posse : scilicet vel per modum pretii ipsius rei sup naturalis, vel per modum eleemosynæ & sustentationi q æ Ministro Ecclesiastico tribuitur; vel per modu oblationis quæ Deo fit in persona Ministri ; vel per m dum liberalis & gratuitæ donationis, aut denique p modum laudabilis consvetudinis ab Ecclesia approbat

Supponimus 3. ex communi & recepta Theologoru doctrina, cuius probatio videri potest apud Lessium su dub. 4. duplicem esse simoniam, aliam iure divino, alia iure humano & Ecclesiastico prohibitam : e. g. vendi quævis aut emptio rei spiritualis supernaturalis, est monia iure divino prohibita, vt ex variis Scripturæ lo probat Lessius ; venditio autem aut emptio rei alicu temporalis, quæ alicui rei spirituali annexa est, v. g. e ptio aut venditio beneficiorum Ecclesiasticorum, quo partem temporalem, simonia est Ecclesiastico iure ve a : quia, vt idem Lessius fusè declarat, quamvis ius percipiendos fructus beneficii materialiter & seorsim quovis officio spirituali & sacro consideratum, sit quid temporale, quod proinde divino iure non est inv dibile, Ecclesiasticis tamen legibus quæ ab eodem Le & aliis Doctoribus fusè citantur, ob reverentiam rei ritualis annexæ prohibitum fuit, ne tale ius vendi poss vnde sicut Ecclesia potest decreto aliquo suo locum r rialem divino cultui dicatum reddere immunem, vt qui violat immunitatem illam Ecclesiastico iure troductam, peccet contra virtutem religionis, adeò peccatum sacrilegii committat : ita rem temporalem spirituali annexam, propter annexionem illam pote venditione reddere immunem, ita vt si vendatur au matur pretio aliquo temporali, venditio illa aut em simoniaca censeatur.

4. His suppositis, ad dignoscendum in quibus casi simoniæ labes incurratur, vel non incurratur, gene regula hæc esto. Quotiescunque aliquid spirituale, spirituali annexum, eo sensu qui suprà explicatus e

mi

...tur aut venditur: id est, quotiescunque pro tali re accipitur aut datur aliquid pecunia æstimabile, tanquam illius pretium, toties peccatum simoniæ committitur: secus verò si alio titulo detur, vel accipiatur: tunc enim respondendum est qualis sit ille titulus, an verus & legitimus, an verò fucatus & ad palliandam simoniam applicitus.

Ex quo intelligitur ad rationem simoniæ duo præsertim requiri quorum vnum est pretium, qualis est pecunia, aut quidvis aliud pretio aliquo æstimabile, quale est munus à lingua, vel à manu, vel ab obsequio, vt communiter docent Theologi: alterum est veluti merx, scilicet res aliqua spiritualis, aut spirituali annexa, quæ tali pretio æstimatur, eoque venditur aut emitur: vnde quotiescunque hæc duo simul concurrunt, toties committitur simonia; si verò vel vnum illorum desit, non committitur.

Ex antè dictis sequitur 1. non esse simoniam, si pretium aliquod vel merx recipiatur pro munere docendi scientiam aliquam naturali industriâ comparabilem: quia huiusmodi scientia non est quid supernaturale: & præterea, vt rectè observat Alensis 2. p. 185. num. 3. merx propriè loquendo non tam datur pro doctrinâ, quàm pro labore docendi, qui est pretio æstimabilis: qua ratione etiam licitè merces aliqua honesta, pro tradenda Theologiæ doctrina dari & accipi potest ratione laboris, qui in scientia adeò sublimi & ardua rectè explicanda, non-nisi maximus esse potest, quique proinde ipsius corporis vires valde exhaurire solet: quod etiam docent Adrianus, Caietanus, Victoria, Sotus, Suares & alii apud Laymannum, cap. 7. de sim. Parag. 4.

5 Sequitur 2. neque etiam committi simoniam, si Sacerdotes stipendium seu honorariũ accipiant pro celebrationibus Missarum, exequiis mortuorum, aliisque functionibus Ecclesiasticis, quando illud non datur per modum pretii, sed per modum Eleemosinæ & sustenta-

tionis ; aut laudabilis consvetudinis ab Ecclesia approba-tæ : vnde Apostolus 1. Cor. 9. dicit quod *Qui in sacra-rio operantur, quæ de sacrario sunt, edunt ; & qui Alta-ri deserviunt, cum Altari participant* : & cap. *ad Aposto-licam audientiam*, de simonia, expressè habetur, quod quamvis Sacerdotibus & Clericis, pro his & similibus pecuniam exigere & extorquere prohibitum sit : li-tamen laudabilem consvetudinem pia erga sanctam Ec-clesiam devotione introductam infringere non debe-sub prætextu canonicæ pietatis ; sed quod per Episco-ad id possunt compelli.

Sequitur 3. nullam quoque committi simoniam, qu-dò pro dote puellæ, quæ vitam religiosam vult pr-teri, aliquid ab ea vel eius parentibus accipitur ; c-id accipiatur per modum sustentationis : secùs verò præcisè pro ipsa susceptione ad statum religiosum quid acciperetur, quia tunc esset id omnino simonia vt docent S. Thomas, Sotus, Sylvester, Suares apud L-mann. cap. vlt. de sim. Parag. 4. qui etiam meritò d-tat vtrùm, quandò monasterium dives est, licitum aliquid eiusmodi titulo sustentationis exigere. C-Sanctus Doctor 4. dist. 25. quæst. 3. art. 2. qu. 2. a-apertè declarat. *Quando sine gravamine Monasterij* -*pi potest novitius, simoniacum est aliquid exigere* : cui scribunt Caietanus, Victoria, Rosella ; Armilla, Lessi-Suares, & alii apud Laymann. suprà, & Innocentius in Concilio generali Lateranensi cap. 64. habeturque *Quoniam*, de simonia, penitùs prohibuit, ne Moni-pro aliis in cœtum & monasterium suum coaptandi admittendis, pretium ullum recipiant prætextu pau-tatis, non quidem veræ, sed fictæ & simulatæ. Qu-vis autem Lessius cit. cap. 35. dub. 12. Tolet. lib. 5. 89. & quidem alii Theologi nitantur excusare praxin lam, quæ in omnibus fermè Monasteriis etiam ditis-nunc viget, vt in ea nonnisi mediante dote ac pre-sub obtentu sustentationis pateat aditus ; idem ta-

Less-

us fatetur id esse verum avaritiæ signum, & speci-
moniæ redolere.

6 Sequitur 4. nullam esse simoniam, quando cali-
c alia vasa & vestimenta sacra venduntur aut emun-
r, quia vt ex communi Theologorum consensu docet
s lib. 4. cap. 4. num. 12. hæc & similia, quamvis
ncrata & cultui divino dicata, remanent semper se-
se pretio æstimabilia, ac proinde vendibilia: con-
rio enim nonnisi accidentaliter illis annectitur, si
n maiori pretio venderentur, quia consecrata sunt,
simonia committeretur, vt docet Toletus supra, &
per se patet.

Quod autem spectat ad simoniam quæ in beneficiis
clesiasticis reperiri potest, vt faciliùs & certiùs digno-
ssit, in quibusnam casibus id contingat, observa-
ns aliquas ex magis communi & recepta Doctorum
ntiâ hîc breviter subiicemus.

Prima est, nullam esse simoniam resignare beneficiũ
vorem tertii cum clausulâ, *Non aliter, non aliàs*,
adò eiusmodi resignatio fit in manibus Summi Pon-
c, vt ex Rebuffo, Navarro, & aliis docet Lessius
35. dub. 14. & satis ex cõmuni vsu & praxi constat.

Secunda, nullam quoque esse simoniam, resignare be-
ficium in manibus eiusdem Summi Pontificis, reser-
tâ aliquâ moderatâ pensione, vt docet idem Author
15. & ex communi vsu satis patet. Imò qui vult re-
nare in favorem tertij sub onere alicuius pensionis,
t licitè cum illo transigere de illâ, non quidem ab-
utè, sed sub beneplacito summi Pontificis, aliàs si ab-
utè faceret, simoniam committeret.

7 Quæres vtrùm is, qui resignat sub onere pensionis,
ciliorem & tutiorem illius solutionem de hypothe-
aliquâ aut fideiussore cum resignatario convenire lici
ssit. Respondetur posse dummodò fiat sub eiusdem
i Pontificis beneplacito, & illius authoritate con-
tur; aliàs illicitum fore, ac simoniam redolere, vt

docet idem Lessius: qui etiam rectè monet in religionibus quibuscunque, omne pactum de onere temporali quod iure non est annexum, licitè fieri non posse sine legitima authoritate Superioris: quod maximè servandum est.

Tertia, resignare vel conferre beneficium alicui in confidentiam, id est ex intentione illum obligandi, vt post aliquod tempus, propinquo vel amico resignantis, aut conferentis, aut cuiusvis alteri resignet, aut ut pensionem ex eo alteri solvat, esse simoniam confidentiæ mentalis: si verò pactum intercedat, esse confidentiam simoniæ realis, quæ pœnas iuris infert, vt docet idem Lessius dub. 16. & habetur in Pii V. Bulla quam refert Navarrus cap. 23. num. 110.

Quarta est, beneficia non posse licitè permutari sine Prælati authoritate: & hanc permutationem non modo illicitam esse ac simoniam redolere, sed etiam irritam & invalidam, vt habetur apud eundem Lessium dub. 17.

Quæres vtrùm in permutatione beneficiorum compensari possit fructuum inæqualitas. Respondetur posse, dummodò id fiat ex licentia & authoritate summi Pontificis, vel reservando pensionem ex beneficio quod ampliores habet proventus, vel aliquid præstando, quod ab ipso Pontifice, tanquam iustum & licitum approbetur, vt docet idem Lessius supr.

Quinta est, illum qui habet ius in beneficio aliquo, cui beneficii collatio legitimè facta est, posse pretio redimere vexationem iniustam, si fortè quis illum in possessione capienda impediat; nec in ea redemptione illum committi simoniam, vt ex S. Doctore, Soto, Navarro, & aliis docet Lessius lib. 18.

QVÆSTIVNCVLA III.

Quænam sint pœnæ contra simoniacos constitutæ.

11 POEnæ illæ secundùm iuris dispositionem non incurruntur, nisi ob simoniam commissam in Religionis ingressu, Ordine, & Beneficiis.

Atque in primis excommunicantur tam dantes quàm cipientes aliquid ſimoniacè pro ingreſſu Religionis; & ii ſic admiſſi ſunt, nonniſi ex diſpenſatione Ordinarii Monaſterio illo manere poſſunt, vt patet ex extravag. rbani IV. quæ incipit: *Sanè non in Vinea Domini.*

Similiter is, qui confert Ordines ſimoniacè, eſt excomunicatus, vt habetur extravag. *Cum deteſtabile*, de ſioniâ: eſt etiā ſuſpenſus à collatione cujusvis Ordinis, iam Tonſuræ, & ab executione omnium munerum ontificalium; interdictus eſt etiam illi Eccleſiæ ingreſs: & ſi contra ſuſpenſionem vel interdictum illud aliuid fecerit, eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione ſuæ Eccleæ, & à perceptione fructuum omnium ſuorum beneficirum, nullusque poteſt illum abſolvere præter ſumnum Pontificem; etiamſi delictum ſit occultum, vt haetur in Bullâ Sixti V. editâ in malè promoventes & romotos: quod intelligendum eſt pro iis locis, in quius Bulla illa promulgata & recepta fuit: exiſtimat ſiuidem Leſſius du. 24. illam plerisque in locis ignorari, roindéque non eſſe receptam.

2. Qui autem Ordinem aliquem ſimoniacè ſuſceperit, ſt excommunicatus ipſo facto, vt habetur cit. extravag. *um deteſtabile*: eſt etiam ſuſpenſus ab executione ſuorū rdinum, vt ibidem dicitur; & per ſupradictam Bullam ixti V. privatur omnibus dignitatibus, officiis, beneficiis, c efficitur inhabilis ad omnia, nec ab alio quam à Roano Pontifice abſolvi poſſe dicitur.

Denique qui beneficium ſimoniacè confert, aut conrri procurrat, eligendo, præſentando, confirmando, ommendando, eſt ipſo facto excommunicatus, vt habeur ex citat. extravag. *Cum deteſtabile*: quæ pœna etim ibidem decernitur contra illos, qui operam ſuam nterponunt, vt beneficium ſimoniacè obtineatur, vel vt rdo ſimoniacè conferatur.

3. Qui verò beneficium per talem ſimoniam acquiit, eſt ipſo facto excommunicatus, collatio ac proviſio benefi-

beneficii nulla est: nullumque ius tribuit, vt in c[illegible]
extravaganti statuitur, ac insuper fit inhabilis ad [illegible]
beneficium obtinendum, vt habetur capite *Nobis fui*[illegible]
simonia, & capite penultimo de electione. Quæ pe[illegible]
similiter inflictæ sunt contra eos, qui simoniam conf[illegible]
tiæ committunt, vt fusiùs explicat Lessius dub. 26.

Quæres vtrùm pretium simoniacè acceptum sit [illegible]
tuendum. Respondetur quòd, quamvis Navarrus [illegible]
23. num. 108. & 104. & quidam alii Theologi existim[illegible]
nullam ad id esse obligationem; probabilior tame[illegible]
tutior videtur sententia Adriani, Henrici, Soti, & plur[illegible]
rum aliorum Doctorum apud Lessium dub. 28. qui [illegible]
runt pretium illud esse restituendum, non quidem e[illegible]
dedit, sed Ecclesiæ vel pauperibus, vt ex S. Thoma[illegible]
aliis probat idem Lessius dub. 31.

QVÆSTIVNCVLA IV.

Vtrùm licitum sit plura simul beneficia possid[illegible]

I. VT huic quæstiunculæ satisfiat, nihil aptius aff[illegible]
possumus, quàm ipsius Concilii Tridentini de[illegible]
tum, in quo quis esset vniversæ Ecclesiæ sensus super[illegible]
re, declaravit sess. 24. cap. 17. his verbis. *Cùm Eccl*[illegible]
sticus ordo pervertatur, quando vnus plurium officia c[illegible]
pat; sanctè sacris Canonibus cautum fuit, nemi[illegible]
debere in duabus Ecclesiis adscribi: verùm quoniam m[illegible]
ti improbæ cupiditatis affectu seipsos, non Deum dec[illegible]
entes, ea quæ benè constituta sunt variis artibus illude[illegible]
& plura simul beneficia obtinere non erubescunt, san[illegible]
Synodus debitam gerendis Ecclesiis disciplinam restit[illegible]
cupiens, præsenti decreto, quod in quibuscunque pers[illegible]
quocunque titulo, etiamsi Cardinalatus honore fulge[illegible]
mandat observari: statuit in posterum vnum tantum[illegible]
neficium Ecclesiasticum singulis conferatur: quod qui[illegible]
ad vitam eius, cui confertur, honestè sustinendum

suffic

ffeiat; liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dumdo vtrumque personalem residentiam non requirat, ei-m conferri. Haecque non modò ad Cathedrales Ecclesias, etiam ad alia omnia beneficia, tam saecularia quàm relaria quaecunque, etiam commendata pertineant; cucunque tituli ac qualitatis existant.

Ex quibus Concilii verbis quaedam scitu necessaria, & servatu dignissima colligere possumus.

2. Primùm est, quòd quamvis habere plura benefinon sit intrinsecè malum, alioquin nullo in casu sur illis dispensari posset, non est tamen ex se omninò lifferens; sed est ex genere eorum quae deformitatem andam & inordinationem prae se ferunt, cùm Concilin dicat pluralitate illâ ordinem Ecclesiasticum perrti; proindéque nonnisi adhibitis certis circumstantiis honestari posse: quae est expressa S. Thomae doctrina odlib. 9. art. 15. cui communiter alii Theologi subibunt.

Secundum est, pluralitatem illam praesertim in benefis curam animarum habentibus censeri illicitam, vt presse declaratur in Concilio Tridentino loco sup. cit. in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 13. od etiam similiter intelligendum est de aliis quibusque incompatibilibus, quales sunt dignitates, personatus, officia, & alia omnia beneficia quae residentiam quirunt: quae quidem plura simul retineri non posit: quamvis vnumquodque eorum seorsim ad vitam neste sustentandam non sufficiat, vt ex Concilii versatis constat. Est tamen verum aliquando in ista pluitate beneficiorum incompatibilium Summum Pontiem dispensare posse, quando evidens & notabilis Ecsiae necessitas vel vtilitas id exigit; qua ratione sans Gregorius, Martinum, Paulinum, Agnellum, & ali Episcopos, duobus simul Episcopatibus praeesse voluitrum de illa necessitate & utilitate Ecclesiae, an talis, quae pluralitatem illam coram Deo excuset, penes sum Summum Pontificem est iudicium. Tert-

3. Tertium est, licitum esse plura beneficia compa-
tibilia simul obtinere, si ita necesse sit ad honestam vita
sustentationem, vt ex citato Concilii decreto habetur. Com-
patibilia autem beneficia in diversis quidem Ecclesiis c
sentur ea, quorum saltem alterum ad residentiam pe
nalem non obligat; in eadem autem Ecclesiâ com
bilia beneficia dicuntur ea quæ non sunt uniformia,
quæ ad easdem functiones minimè concurrunt, quæ
inde in casu supradictæ necessitatis simul retineri pos
nisi alicuius specialis Ecclesiæ constitutio, vel consu
do repugnet, vt docet Navarrus, Lessius, & alii apud
Laymannum tract. 10. cap. 8. de benef. 6.

Qualis autem sit honesta illa vitæ sustentatio q
necessitas pluralitatem illam beneficiorum coram
excuset, prudentis ac timorati viri iudicio dete
nandum est, qui spectatis & perpensis circumstan
status, conditionis, ætatis, personæ, & aliis similibu
ex æquo & bono diiudicare debet: alia siquidem
setur esse honesta vitæ sustentatio requisita in Episc
alia in Sacerdote inferioris ordinis: alia item esse
ratio victûs in persona multùm nobili & illustri, al
ignobili. Constat etiam virum doctum, ingeniique
bus, præcellentem, ac pro bono communi Ecclesiæ l
rantem, uberiori annonâ indigere, non quidem ad d
as aut fastum; sed ad sustentandas corporis vires,
ad alia adiumenta necessaria comparanda.

4. Quartum denique est, cessante causâ rationabi
iustâ, sive honestæ sustentationis, sive necessitatis au
litatis ipsius Ecclesiæ (vt suprà dictum est) illicitu
se plura beneficia, quamvis compatibilia, simul reti
nec ad id vllam Summi Pontificis dispensationem
suffragari, cùm hæc beneficiorum qualiumcunque
ralitas iuri naturali repugnet, quando nullâ iustâ
tionabili causâ cohonestatur. Ita sentit Sanctus Be
dus Epist. 271. ad Theobaldum Campaniæ Comi
& lib. 3. de Consideratione ad Eugenium cap. 6. &

us Thomas cit. quod lib. 9. art. 5. Ita etiam docent Paludanus, Adrianus, Gabriel, Sylvester, Maior, Caietanus, Azorius, Navarrus, & plures alii, quos citat & sequitur Laymannus suprà: quibus addere possumus Cardinalem Bellarminum in Epistola ad Episcopum Theanum nepotem suum; vbi postquam dixit sacros Canones horrere multiplicitatem beneficiorum, addit Theologos Parisienses post longam disputationem anno 1238. definiisse, *Neminem posse duo beneficia, si vnum sufficeret ad eum alendum, obtinere sine peccato mortali.*

Cæterùm an præter Ecclesiæ necessitatem & vtilitatem, & honestam vitæ sustentationem, subesse possit aliqua alia causa iusta & rationabilis, ob quam dispensatio super pluralitate beneficiorum compatibilium licitè postulari & validè impetrari queat, Doctorum iudicio discutiendum relinquentes, hoc solùm observamus huic beneficiorum pluralitati absque vllâ legitimâ causâ minimè suffragari consvetudinem & vsum à multis introductum; cùm (vt rectè monuit Bellarminus in admonitione ad Clement. VIII.) vsus ille tanquam pravus, & abusivus à Concilio Tridentino sit abrogatus.

QVÆSTIVNCVLA V.

Qualiter se beneficiarii gerere debeant in expendendis beneficiorum suorum reditibus.

TRia sunt genera bonorum, quæ beneficiarii possidere possunt: *Patrimonialia*, quæ ipsi hæreditate, vel industria, vel donatione, vel alio modo, quo laici solent, sibi acquirunt: *Quasi patrimonialia*, quæ ipsis tanquam Clericis obveniunt, ob functiones aliquas Ecclesiasticas, v. g. ob Missæ celebrationem, concionem, cantum Ecclesiasticum, &c. *Merè Ecclesiastica*, quæ ratione beneficii alicuius, v. g. Canonicatûs, Decanatus &c. percipiuntur. Et de bonis quidem patrimonialibus certum est beneficiarios

arios (secundùm doctrinam Sancti Thomæ 2. 2. quæst. 158. art. 7 Lessij lib. 2. cap. 4. dub. 6. Laymann. cap. de benef. & aliorum communiter Theologorum) libere disponere posse: cùm eiusmodi bonorum verum habeant dominium, perinde ac laici: neque enim per Clericatum aut Ordinis susceptionem fiunt dominii incapaces, neque se bonorum dominio abdicant, proindéque bona patrimonialia pro libito expendere possunt, dummodò tamen in eis expendendis nihil ab ipsis fiat, quòd iustitiæ vel charitati repugnet. Idem quoque de bonis quasi patrimonialibus dici posse censent Ioannes Maior, Covarruvias, Navarrus, Lessius & alii, quos, citat & sequitur Laymann supr. & etiam de bonis merè Ecclesiasticis, seu de redditibus beneficiorum, quoad eam partem tantùm quæ congruæ cuiusque sustentationi necessaria est.

2. Difficultas igitur præcipua de ea parte redituum proventuum Ecclesiasticorum, quæ congruæ & honestæ sustentationi minimè necessaria est, ac proinde ipsis beneficiariis superflua: de quâ quæritur qualiter ab ipsis expendi debeat. Cuius quidem difficultatis resolutio pendere videtur ex altera quæstione, num scilicet beneficiarii habeant verum & proprium dominium illius partis fructuum & redituum suorum, quæ congruæ & honestæ illorum sustentationi necessaria non est: de qua duæ sunt celebres doctorum sententiæ.

Prior est Maioris, Paludani, Navarri, & aliorum apud Lessium suprà, qui censent beneficiarios non esse dominos illius partis redundantis, sed tantùm dispensatores, proindéque obligari ex iustitia ad partem illam in pios vsus expendendam; aliàs si secùs fecerint, non modò peccare mortaliter, sed etiam ad restitutionem obligari, id est teneri tantumdem ex aliis bonis in pia opera impendere. Posterior sententia est eorum, qui docent post erecta beneficia, cæterosque proventus singulis ... culis assignatos: beneficiarios effici absolutè dominos omnium proventuum, ita vt quamvis partem superfluam

profanos vsus expedendo mortaliter peccent, non ta-
en ad vllam restitutionem faciendam obligentur. Ita
tus, Covarruvias, Franciscus Sarniento, & alii quos
at & sequitur idem Lessius suprà.

3. Quamvis autem ambæ illæ sententiæ propter au-
oritatem gravium & insignium Theologorum qui eas
opugnant, & rationes quibus fulciuntur, sint valdè
obabiles: prior tamen, vt ipsemet Lessius fatetur, tu-
r est, & in praxi consulenda; licet damnari non de-
at is, nec à Sacramento Pœnitentiæ arceri, qui posteri-
em amplecteretur, nec ab illâ recedere vellet.

Cæterum sive beneficiarii censeantur esse domini redi-
uum suorum, sive solummodò dispensatores, certum
t & apud omnes in confesso, peccaturos illos, si por-
onem illam redundantem profanis vsibus, aut propin-
uis ditandis impendant: quod apertè constat ex Conci-
o Tridentino sess. 25. cap. 1. de reformat. quod quidem
put quoniam multa super quæstione quam tractamus,
ontinet observatu dignissima, quæ quivis in beneficiis
dignitatibus Ecclesiasticis constitutus maximè ob ocu-
s habere deberet, integrum hic subiicimus. Sic igitur
oncilium: *Optandum est*, inquit, *vt ij, qui Episcopale mi-
sterium suscipiunt* (ea verò quæ de Episcopis, de qui-
scunque etiam aliis beneficiariis intelligenda esse infrà
eclarat) *quæ sua sint partes agnoscant; ac se non ad pro-
ria commoda, non ad divitias aut luxum; sed ad labores
& sollicitudines pro Dei gloriâ vocatos esse intelligant. Nec
nim dubitandum est, fideles reliquos ad religionem inno-
entiamque facilius inflammandos, si præpositos suos vide-
nt, non ea quæ mundi sunt, sed animarum salutem, ac
œlestem patriam cogitantes. Hæc cùm ad restituendam Ec-
clesiasticam disciplinam præcipua esse sancta Synodus ani-
madvertat, admonet Episcopos omnes vt secum ea sæpe me-
itantes, factis etiam ipsis ac vitæ actionibus, quod est veluti
erpetuum quoddam prædicandi genus, se muneri suo con-
ormes ostendant: in primis vero, ita mores suos omnes*

compo-

componant, vt reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, co-
nentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, sanctæ hu-
militatis exēpla petere poßint. Quapropter exēplo Patrū n-
rum in Concilio Carthaginensi, non solùm iubet vt Ep-
modesta supellectili & mensa, ac frugali victu contenti
verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius dom-
veant, ne quid appareat quod à sancto hoc instituto sit
num; quodque non simplicitatem, Dei zelum: ac va-
tum contemptum præ se ferat. Omnino vero eis inter-
ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve
augere studeant: Cùm & Apostolorum Canones prohibe-
ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis don-
sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant; eas a-
non distrahant, nec dissipent illorum causa: imò q-
maximè potest, eos sancta Synodus monet, vt omnem hu-
num hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis
ctum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium
tat, penitus deponant. Quæ vero de Episcopis d-
sunt, eadem non solùm in quibuscunque beneficia Eccl-
stica, tam secularia quam regularia obtinentibus pro
dus sui conditione obseruari, sed & ad sanctæ Romanæ
clesiæ Cardinales pertinere decreuit, quorum consilio
Sanctissimum Romanum Pontificem, cùm vniuersalis Ec-
siæ administratio nitatur, nefas videri potest, non iis e-
virtutum insignibus & viuendi disciplinâ eos fulgere,
meritò omnium in se oculos conuertant.

QVÆSTIVNCVLA VI.

Quæ sit obligatio beneficiariorum ad residen-

1. Residentiæ nomine intelligitur assiduitas commo-tionis in loco beneficii, ad obsequia Ecclesias personaliter reddenda: vnde colligitur, vt rectè ob-vat Sylvester, verbo *Residentia*, illum qui in loco ben-

commoraretur, sed nullum vnquam per se præstaret officium, cùm posset, & deberet, non censendum esse residere.

Ad residentiam igitur personalem eo modo intellectã, obligantur in primis omnes habentes beneficia, quibus animarum cura incumbit, vt expressè declaratur in Concilio Tridentino sess. 23. cap. 1. de reform. his verbis: *Cùm præcepto diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, &c. quæ omnia ab iis nequaquam præstari & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant & assistunt, sed mercenariorum more deserunt, &c: declarat sancta Synodus omnes Cathedralibus Ecclesiis præfectos obligari ad personalem in sua ecclesia vel Diœcesi residentiam, vbi iniuncto sibi officio defungi teneantur, &c.* Et infrà: *Eadem omninò etiam quoad culpam, amissionem fructuum & pœnas, de Curatis inferioribus, & aliis quibuscunque, qui beneficium aliquod ecclesiast. cum curam animarum habens obtinent, sacrosancta Synodus declarat & decernit.* In illo tamen capite permittitur Episcopis singulis annis, siue continuè, siue interruptè, à suis Ecclesiis, siue Diœcesibus, ex iustâ aliquâ causâ abesse per duos, aut ad summum tres menses.

2. Ex eodem etiam capite colligunt Doctores, Curatos seu Parochos, & quosvis alios beneficium Ecclesiasticum curam animarum habens obtinentes, ab Ecclesiis seu Parochiis, per duos tantummodò menses siue continuè, siue interruptè quotannis abesse posse, idque nonnisi iustâ aliquâ ex causâ, & dummodò idoneos vicarios ab Ordinariis approbatos substituant: ita vt grex ipsorum curæ commissus nihil ex eiusmodi absentiâ detrimenti patiatur.

Vtrùm autem huius bimestris absentiæ causa per Episcopum approbari debeat, illiusque licentia obtineri, non satis expressè declarauit Concilium: Lessius approbationem illam & licentiam Episcopi requiri affirmat loco suprà citato, Navarrus vero cap. 25. numero 121.

negat:

negat: videtur autem probabilissima sententia Laymanni, qui hac in re tutissimum esse dicit, cuiusque Dioecesis consvetudinem & statuta Episcopalia sequi.

Qui autem sive Episcopi, sive Curati, vltra praefatum tempus, à iure concessum non resident: praeter culpam mortalem quam incurrunt, etiam fructus pro tempore absentiae suos non faciunt, vt habetur ex citato decreto Concilii: quod tamen Laymannus intelligi posse existimat eo solum casu, quo ex pastoris absentia damnum aliquod notabile illatum Ecclesiae foret.

3. Quod spectat ad alios beneficiarios, qui officium aliquod Ecclesiis quibus adscripti sunt, personaliter praestare debent, quales sunt ii, qui obtinent dignitates, Canonicatus, praebendas vel portiones vel in cathedralibus vel collegiatis Ecclesiis; decrevit Concilium sess. cap. 12. de reform. vt illis non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consvetudinis, vltrà tres menses ab iis Ecclesiis quolibet anno abesse, salvis nihilominus earundem Ecclesiarum constitutionibus, quae longius servitium requirunt, alioquin pro tempore absentiae privandos fructibus decernit: super quâ re legitima cuius Ecclesiae consvetudo consulenda est & servanda.

Sunt autem quaedam causae, ob quas diuturnior absentia quorumcunque beneficiariorũ etiam curã animarum habentium licita reddi potest, quales sunt (vt loquitur Concilium sess. 23. cap. .) *Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiae vel reipublicae vtilitas*: quae tamen causae vt legitimae censeantur, a Superioribus probari debent; nisi quando absentia contingit ob aliquod munus & reipublicae officium Episcopatibus aut aliis beneficiis adiunctum.

QV.

QVÆSTIVNCVLA VII.

...enam requirantur dispositiones, vt quis censeatur idoneus ad beneficium aliquod Ecclesiasticum.

PRima est, vt sit ex legitimo thoro procreatus: illegitimus enim cuiuscunque beneficii incapax est, nisi ...n eo dispensetur: dispensatio autem illa in Episcopa...us & aliis beneficiis curam animarum habentibus non... per Summum Pontificem dari potest; in aliis autem ...eficiis simplicibus etiam per Episcopum. Ita habetur cap. 1. de filiis presbytorum in 6.

Secunda est, vt sit saltem prima clericali tonsurâ initi...s, aliàs inhabilis censetur ad quodvis beneficium. Id ...stat ex cap *Cum Deo* 17. de rescriptis & cap. *Ex lite... in* 6. de transactionibus. Requiritur præterea vt is ...Ecclesiam Parochialem adeptus est, promoveatur ad ...linem Presbyteratûs intra annum à tempore pacificæ ...essionis, aliàs ipso iure beneficio illo privatus censebi.... Ita capite *Liceat Canon* 14. & capite *Commissa* 35. de ...ctione in 6. qui autẽ dignitatẽ, personatũ, præbendã, por...ẽ, & aliud simile beneficiũ in Ecclesiis Cathedralib9 vel ...llegiatis obtinet, tenetur infra annũ ordinẽ officio sibi ...prio convenientem suscipere, v.g. si ad Evangelium ...tandum ratione officii sui deputatus est, Diaconatum ...cipere debet; si ad Missam celebrandam, presbytera...n: In Ecclesiis tamen Cathedralibus tenentur Cano...i intra annum ad Ordinem sacrum presbyteratûs aut ...conatûs, vel saltem subdiaconatûs promoveri, vt sta...um est in Concilio Tridentino, sess. 22. cap. 4. & sess. 24. ...p. 12. qui verò Episcopatum adeptus est, nisi munus ...nsecrationis intra tres menses susceperit, ad fructuum ...ceptorum restitutionem tenetur: & si totidem postea ...nses neglexerit, Episcopatu ipso iure privatus est, ex ...dem Concilio Tridentino sess. 23. cap. 2.

2. Tertia est, vt non sit coniugio copulatus, vt h tur cap. 1. 2. & 8. de clericis coniugatis, & in Tride sess. 22. cap. 4. Vnde si quis clericus beneficium ha & nondum sacro Ordine initiatus Matrimonium co hat, ipso iure illud amittit, vt ex communi Docto consensu & Ecclesiæ praxi constat.

Quartâ est, vt nulla sit censurâ irretitus aut irregu tate affectus; collatio enim beneficii facta excomm cato excommunicatione maiori, suspenso, interdicto irregulari, nulla est, & ipso facto irrita; vt habetu capite *Cum dilectus* 8. de consvetudine, cap. 1. de p latione Prælatorum, & capite *Tanta* 18. de exces Prælatorum.

Quinta est, vt probis moribus, & doctrina suffic præditus sit. Id habetur ex capite *Cum in cunctis*, de ctione, & ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 12.

3. Sexta denique est, vt habeat determinatam int onem status Ecclesiastici, Ordinisque muneri suo n sarii, necnon in suscepto beneficio sincerè & bonâ Deo inserviendi. Id constat ex capite *Super inordin* & capite *Gravi*, de præbendis & ex communi Theol rum consensu docet Lessius cap. 34. dub. 26. vnd quitur illum peccare mortaliter qui acceptat ben um aliquod absque rectâ & Deo gratâ intentione, se summodò vt fructus per aliquod tempus percipiat, donec studiorum cursum absolverit, vel opulentam rem invenerit, vt ex Navarro & aliis probat Lessius qui etiam docet eundem teneri ad restitutionem fru um perceptorum, nec posse beneficium illud licitè tinere.

ARTICVLVS IV.

De Horarum Canonicarum recitatione.

HOrarum canonicarum nomine intelliguntur pu quædam ac determinatæ preces horis diurnis no nis c

sque ab Ecclesiasticis personis ex sacrorum canonum :creto, Ecclesiæ nomine, ad Deum persolvendæ, quæ iam interdum officii Divini vel Ecclesiastici nomine gnificantur.

Quatuor autem præsertim de Horarum Canonicarum citatione quæri solent. Primum est, quinam ad horas as recitandas obligentur, Secundum, quomodo horæ læ recitari debeant, vt obligationi illi satisfiat. Tertum, quibus pœnis subiaceant illi qui recitare omittunt. uartum denique, quæ sint causæ ab hâc horarum recitione excusantes.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quænam personæ obligentur ad recitandas Horas Canonicas.

HOrarum Canonicarum recitandarum obligatio ex triplici capite oritur, nimirum ex susceptione Orinis sacri, ex beneficio Ecclesiastico, & ex religiosi statûs rofessione: ac proinde tria sunt genera personarum quæ d recitationem illam obligantur: initiati sacris Ordinius, beneficium aliquod obtinentes, ac Religiosi.

Atque in primis certum est omnes & quoscunque Clericos in sacro aliquo Ordine constitutos, ad Horas Canonicas privatim recitandas, sub culpa mortali obligari, etiamsi nullum Ecclesiasticum beneficium obtineant: Ita communiter Doctores, ac præsertim Angelus, Sylvester, Azor, Covarruvias, Medina, Sotus, Suares, Toletus, & alii apud Laymannum tract. 1. de Horis Canonicis capite 4. & apertè constat tum ex capite *Dolentes*, de celebratione Missarum, tùm maximè ex generali totius Ecclesiæ praxi & consvetudine, quæ vim legis obtinere meritò censetur, vt rectè observat Navarrus c. 7. num. 2.

Certum est prætereà, omnes ac quoscunque Clericos bene-

beneficium aliquod Ecclesiasticum obtinentes, licet n
lo sacro Ordine insignitos, ad easdem Horas Canoni
recitandas similiter obligari, vt habetur ex capite *Q
per ambitiosam*, de rescriptis in 6. & ex Concilio Late
nensi sub Leone X sess. 9. in Bulla reformationis; Pa
Statuimus; quam constitutionem posteà renovavit &
plicavit Pius V. Bullâ suâ 138. quæ refertur apud
varrum cap. 26. num. 122.

2. Quod verò spectat ad Religiosos, quamvis quid
Doctores existiment illos ad Horarum Canonicarum
citationem minimè teneri, nisi vel sacrum aliqu
Ordinem susceperint, vel speciali aliquo regulæ suæ
tuto ad id obligentur; vera nihilominùs & in praxi
nendæ est contraria sententia, quæ asserit Religiosos
mnes, ac singulos (exceptis novitiis, ac laicis) qui p
fitentur religionem Choro addictam, non minùs qu
Clericos maioribus Ordinibus initiatos sub mortali p
cato ad Horas Canonicas recitandas obligatos esse, i
vi generalis consvetudinis quæ in omnibus Religioni
choro addictis recepta est. Ita S. Antoninus, Bartholom
Medina, Emmanuel, Rodrigues Suares, Azorius, Val
tia, Bellarminus, Lessius & alii quos citat & sequi
Laymann. cap. 4. de Horis Canonicis. Toletus etiam
cap. 12 non modò Religiosos, sed etiam Moniales p
fessas ad easdem Horas recitandas censet obligari: qu
tamen cum duplici limitatione intelligendum videt
Prima est vt illæ tantùm ad id obligentur quæ religi
Choro addictam professæ sunt: vnde Religiosæ illæ q
se ad infirmorum obsequium totas devoverunt, ab h
iusmodi recitatione vt plurimùm censentur immun
Secunda est, vt ex instituto Ordinis sui, aliæ preces lo
Canonicarum recitandæ, illis præscriptæ non sint: q
ratione Moniales illæ, quæ ex instituto suo ad recit
dum Officium parvum B. V. M. solummodò tenentu
ad maius Officium persolvendum non censentur ob
gatæ.

QVÆSTI

QVÆSTIVNCVLA II.
Quomodo Canonicæ Horæ recitari debeant.

QVatuor in recitatione Horarum Canonicarum præsertim observanda sunt, qualitas scilicet illarum at egritas, & in iis recitandis aptum tempus, & modus itus.

Quod spectat ad primum, omnes qui ad Horas Canoas obligantur, tenentur eas recitare iuxta præscriptum viarii Romani à Pio V. editi, & à Clemente VIII. ormati, exceptis Ecclesiis & Conventibus; qui iam ducentis annis, antè illius editionem, alio Breviario fuerint, quibus permittitur ut illud deinceps retine-, nisi malint cum Episcopi seu Prælati & Capituli conſu Romanum Breviarium acceptare. Ita expressè etur in Bulla Pii V. ipsi Breviario Romano præfixa. dit Suares tom. 2. de relig. lib. 4. cap. 11. postquam æ Ecclesiæ Breviarium suum cum Romano semel nmutarunt, non posse deinceps, hoc relicto, suum anuum accipere, eò quòd Pontificiæ concessioni antiquũ ım retinendi renunciasse censentur.

Quamvis autem in publica recitatione officii quæ fit choro vsus proprius cuiusque Ecclesiæ servari deat, & maximè deceat Clericos in privatâ eiusdem offi. recitatione, Ecclesiæ suæ ritum sequi; multi tamen ctores probabiliter existimant, cuivis extra chorum, itum esse, posthabito Ecclesiæ suæ breviario, Romam recitare. Ita Navarrus, Rodrigues, Emmanuel Sa, ssius, & alii quos citat & sequitur Laymann. cap. 5. Hor. Can.

2. Quod si (vt interdum contingere potest) ex inadrtentiâ quis Officium mutet, v. g. Officium de feriâ, o Officio alicuius festi proprio recitet, quamvis lauda-

bile

bile sit vt postquàm id adverterit, Officium prætermi-
sum repetat: ad id tamen sub peccato non obligatu
quia dummodò septem Horæ Canonicæ integræ recite
tur, præceptum Ecclesiasticum quoad substantiam serva
censetur, Ita Sylvester, Caietanus, Azorius, Lessius,
alii apud eundem Laymann. supr. qui tamen addit
Suare, si Officium vtrumque sit æquivalens, consultu
esse ea subiungere, si commodè fieri possit, quæ interm
so Officio propria sunt: si autem Officium, quod per e
rorem recitatum est multo brevius sit, v. g. de Sancto
cùm de Dominica fieri debuisset, compensationem a
quam esse faciendam, dicendo, v. g. novem Psalmos
primo Dominicæ nocturno, ne tam notabilis pars Of
cii intermissa maneat. Similiter si quis ex obl
vione, vel ex aliqua causa Ordinem horarum inverter
si v. g. Vesperas recitaverit ante Sextam, aut Nonam, s
ficit vt omissas horas repetat, nec enim vllum peccatu
est, saltem mortiferum, ordinem horarum inverere, cù
eiusmodi ordo extra Chorum non sit sub præcepto n
secundariò & tanquam circumstantia minoris moment
vt docet Lessius cap. 37. dub. 12.

3. Quod spectat ad secundum, septem sunt Horæ C
nonicæ scilicet Matutinum cum Laudibus, Prima, Terti
Sexta, Nona, Vesperæ & Completorium, quæ singu
integrè recitari debent, idque continuè & sine notab
interruptione, vt habetur capite *Nihil* 7. quæst. 1. capi
Nullus, de consecrat. dist. 1. & in Concilio Basiliensi se
21. capite. *Qualiter horæ.* Sed difficultas est quale
peccatum, cùm quis horarum recitationem interrump
Respondetur nullum esse peccatum, si hæc interrupt
fiat ex causa aliquâ iustâ, v. g. si vocetur quis à Supe
ore, vel si ex charitate vel necessitate aliquid faciendu
occurrat, quod differri commodè non possit; si verò nu
la eiusmodi causa subsit, Navarrus cap. 16. tract. de o
existimat interruptionem illam sine peccato mortali fie
deliberatè non posse: alii tamen communiter censent

quanta

tacunque sit interruptio illa, secluso contemptu, non
rri nisi peccatum veniale; neque vllam esse obliga-
em officium aut horam inchoatam repetendi, quæ
am vt plurimùm inter se connexionem habeat, cùm
uli Psalmi, imò singuli penè versiculi, per se suam si-
cationem completam retineant. Ita Peltanus, Zechi-
aietanus, Suares, Lessius & alii, quos citat Layman.
cap. 5. Monet tamen Comitolus lib. 1. resp. quæst.
si interruptio quamvis iusta, diuturna tamen fuerit,
ultum esse repetionem facere saltem ab initio no-
ii vel Psalmi, si id commodè fieri possit.

Quod spectat ad tertium, in recitatione quidem pu-
horarum tempus à legitimâ consvetudine præscri-
n servari debet: in privatâ autem, etsi laudabile sit,
ngulæ horæ suis temporibus & intervallis recitentur,
tandum tamen peccatum mortale, sufficit vt reciten-
eo intervallo quod est inter medium noctis præce-
is & sequentis: qui enim intra illud tempus Horas
averit sive initio, sive in medio, sive in fine, satisfa-
ubstantiæ præcepti, vt docet Tolet. lib. 2. cap. 11. Les-
supr. & alii communiter. Quamvis autem id citrà
atum mortale fieri possit, nihilominùs qui ex culpabili
igentiâ tempus Horis recitandis præscriptum notabi-
inverteret, peccati venialis reatum haud dubiè in-
ereret: v. g. si absque vllâ causâ summo mane Horas
nes etiam Vespertinas & Completorium, aut post
idiem Matutinum illius diei recitaret.

Observat autem Lessius sup. ex consvetudine licitum
Matutinum & Laudes recitare pridie, post Solis occa-
n, vt Caietanus, Navarrus, & alii dicunt; imò etiam
e Solis occasum, post tempus Vesperarum, & Comple-
i, vt docet S. Thomas quodlib. 5. art. 8. vnde vbi hæc
olvi solent in Ecclesiis horâ quartâ pomeridianâ, lici-
n erit privatim nocturnum Officium sequentis diei
hoare, cui Laudes adjungi vel ab illo disiungi possunt,
in sequentem diem differri: parvæ autem horæ non
possunt

possunt dici pridie, sed solùm post mediam nocte
possunt tamen omnes vsque ad Vesperas exclusivè
aliquam honestam causam recitari manè, teste Nava
suprà: imò si causa iusta subsit, etiam Vesperæ adiu
possunt, vt censet idem Lessius & vt satis apertè colli
tur ex cap. 1. de celebratione Missarum: est autem iu
causa, si quis perspiciat se maiori cum devotione
animi tranquillitate horas mane recitare; vel si verea
ne in aliis temporibus occurrant occupationes aut int
pellationes quæ animum distrahant: Optimè & ap
sitè Hugo de Sancto Victore dixit, vt refert Paludar
in 4. dist. 15. quæst. 5. *Ante horam orare providentia e*
post horam, negligentia: in horâ, obedientiæ.

5. Quod denique ad 4. spectat; in Concilio Late
nensi sub Innocentio III. capite *Dolentes*, distinctè præ
pitur *vt divinum Officium nocturnum pariter & diurn*
studiosè ac devotè celebretur.

Studiosè *quoad officium oris*, vt Glossa interpretatu
id est, vt verba debitè proferantur, vt habetur in Con
lio Basiliensi sess. 2. cap. *Qualiter horæ Canonicæ: vt n*
gutture, vel inter dentes, seu deglutiendo, & syncopando
ctiones, vel verba, sed reverenter, verbis distinctis officiu
persolvatur. Quamvis autem si id ex inadvertentiâ, a
infirmitate aliquâ seu balbutie linguæ proveniat, n
lum sit peccatum: si tamen negligentiâ aut culpab
præcipitatione, erit peccatum veniale quidem, si non
magnus excessus: mortale verò si hæc omissio & sy
copatio syllabarum ad notabilem aliquam partem Of
cii pertingat: quo casu recitans tenebitur, id quod
debitè prolatum est, repetere, vt docet Lessius capite
dub. 10.

6. Devotè *quoad officium cordis*: quod quidem requ
rit vt attentè & reverenter Officium recitetur. Cùm a
tem multiplex esse possit attentio, vel ad sola verba,
rectè proferantur; vel ad verborum sensum, vt men
& corde percipiatur; vel ad Deum, quem vt præse
ten

n recitans intuetur, ad eumque petitiones suas & af-
us dirigit, aut circa quem occupatur, veritates ali-
s aut Mysteria fidei considerando, vt sic se ad eius amo-
n excitet; quæritur quænam attentio necessaria sit
hoc vt quis Horarum recitandarum obligationi satis-
at. Quidam Doctores, quos citat Lessius dub. 11.
ent primam attentionem, quæ est ad sola verba re-
proferenda, esse sufficientem: quibus etiam subscri-
Toletus lib. 2. cap. 12. Alii tamen probabiliùs existi-
nt attentionem illam esse quidem necessariam; non
nen solam sufficere, nisi adsit quoque attentio ad sen-
n verborum, aut saltem generalis aliqua attentio ad
um, aut ad ea quæ Dei sunt. Ita Ioannes Gerson.
ior, Sotus, Navarrus, Caietanus, Suares, Lessius, &
res alii quos citat Laymannus cap. 5. de Hor. Can.
bus accedit authoritas S. Doctoris in 4. dist. 15. quæst.
ad 2. & hæc sententia videtur magis tuta & in praxi
inenda: quis enim dixerit eum satisfacere præcepto
itandi Officium divinum, qui animo spontè & delibe-
è vanis cogitationibus distracto, labiis solummodò ver-
illius Officii protulerit? Ecclesia certè præceptum il-
l imponendo Ministris suis, intendit, vt ab illis nomi-
totius populi Christiani Deus laudetur, exoretur, &c.
omodò verò Deus laudari, vel exorari poterit ab iis
ibus ipse exprobrat: *Populus hic labiis me honorat: cor*
tem eorum longè est à me? Vnde etiam supradicti Do-
res & nominatim Sanctus Thomas, censent distractio-
s illas voluntarias & deliberatas esse peccatum mor-
e, quandò notabiliter durant; seu cum quis in par-
aliquâ notabili Officii, voluntariè & deliberatè distra-
ur; aut quandò advertens se distractionibus implicari,
à se non abiicit: quamvis enim in Orationibus, ad
as nulla est obligatio, distractio quævis licet volunta-
, excluso contemptu, non sit nisi peccatum veniale,
docet Caietanus, Sotus, Lessius, & alii apud Layman-

 num

num supra, in iis tamen precibus, ad quas sub pecca mortali obligamur, distractio notabilis absque pecca mortali admitti deliberatè non potest.

7. Neque dicas, Ecclesiam iudicare non posse de inte nis actibus, ergo nec illos præcipere: quia, vt rectè d cet Lessius suprà, Ecclesia potest præcipere actus inte nos, quandò necessarii sunt, vt actus externi ab ea imp rati, sint actus virtutis: aliàs Ecclesiæ præceptis poss satisfieri per meram hypocrisim & simulationem; quo quàm absurdum sit, nemo non videt.

Ex his patet ad debitam attentionem, in recitando O ficio, requiri vt verba Officii debitè proferantur, anim orandi & laudandi Deum; nec interim quidquam pr fanum spontè voluatur animo; sponte inquam, qui eni invitus distraheretur, non peccaret; & in eius orati ne semper reperiretur attentio, si non actualis, salte virtualis, ratione primi propositi quod habuit inchoa do Officium, & hæc virtualis attentio, sicut in aliis ctibus virtutis, sic etiam in oratione sufficit.

8. Porrò ad attentionem illam debitam non minim confert reverentia, tùm interior quàm excitat fides, tu exterior quæ ex illâ interiori procedit, consistitque in el ctione prudenti temporis, loci & externæ compositio idoneæ ad orandum; quamvis enim exteriores illæ ci cumstantiæ ex liberâ cuiusque electione pendeant, tam maximè decet, vt is religionis actus cum tali gestu & h bitu corporis fiat, quo debitum nostræ erga divinam M jestatem submissionis affectum protestemur; neque vll est qui se non fateatur peccasse, si minùs modestè & r verenter Officium illud persolverit.

Est autem præsertim cavendum ne dum quis Hor recitat, aliquas actiones simul exerceat, quæ cum oratio censentur omninò incompatibiles, quale est, v.g. scriber aut quid simile facere; fieri enim non potest teste ips experientia, vt quis simul & orationi & scriptioni atte dat, imò tunc ab aliis quibuscunque actionibus exterio bus

abstinere consultum est, quæ vel attentionem minue-
vel reverentiæ debitæ minùs congruere censentur.

QVÆSTIVNCVLA III.

ibus pœnis subiaceant ij, qui Horas Canonicas recitare omittunt.

CErtum est ex communi Doctorum consensu, obli-
gationem ad Horas Canonicas recitandas, gravem
& sub peccato mortali ex suo genere, cum sit ex vir-
religionis, & in beneficiariis, etiam ex virtute iu-
æ. Ita S. Antoninus, Medina, Suares, & alii apud
mann. cap. 4. de ho. cap. 7. de orat. in 6. Requiritur
en omissio materiæ notabilis, cuiusmodi est integrũ
is diei Officium, vel integra aliqua hora: imò Na-
rus capite 7. de orat. n. 6. existimat omissionem ter-
partis vnius parvæ horæ, v. g. vnius Psalmi cum Hy-
o, esse peccatum mortale: quod tamen Lessio capite
dub. 9. nimis durum videtur.

am præter peccati mortalis reatum, quem incurrit is
totum vnius diei Officium, vel aliquam notabi-
illius partem recitare omittit, Concilium Lateranen-
ub Leone X. sess. 9. speciali Constitutione, quæ post-
lum à Pio V. renovata fuit & explicata, vt suprà, ini-
huius articuli dictum est, decrevit, vt quivis benefici-
s, qui elapsis sex mensibus à consecutione beneficii,
legitimo impedimento officium divinum recitare
serit, pro tempore illius omissionis teneatur ad fru-
m restitutionem.

. Ex qua quidem constitutione colligitur eum qui
nis sex mensibus post adeptam beneficii possessionem
ium non recitaverit, peccare quidem graviter: non
en ad restitutionem teneri, vi illius constitutionis:
d si post illos sex menses elapsos adhuc omiserit, tunc

ad faciendam restitutionem obligabitur, pro ratâ illius omissionis. Vnde qui per vnum diem officium omisit, tenetur illius diei fructus restituere: qui Matutinum tantùm omiserit, dimidiam partem: & sic, servatâ proportione de aliis. Quæ quidem restitutio facienda est fabricæ, vel pauperibus, sive illius loci, vbi beneficium situm est, vel alterius.

Quamvis autem Concilium omnes fructus restituendos esse decrevit; rectè tamen Sotus, Medina, Henriques, Toletus, Lessius, & alii apud Laymann. cap. 5. de Hor. Can. docent, hoc illius decretum intelligi posse cum tali moderamine, vt beneficiarii qui præter Horarum alia quoque habent annexa onera, eam solummodò fructuum partem restituant, quæ iudicio viri prudentis Horarum Canonicarum recitationi, servatâ debitâ proportione, respondere censetur: quâ ratione e. g. Toletus existimat Curatum teneri ad restituendam tertiam partem fructuum, Medina quartam sufficere dicit, Henriquez, & Emmanuel Sà quintam; Laymannus supr. omnium optimè censet considerandã esse tùm quantitatem onerum & officiorum, quæ beneficiarius, sive Curatus, sive quilibet alius præter Horarum pensum præstare tenetur, & re ipsa præstat, quæ quidem officia interdum tam multa & gravia sunt, vt viri prudentis arbitrio sextuplo, imò interdum decuplo superent Officium Horarum Canonicorum: tùm etiam quantitatem redituum: fieri enim potest vt reditus illi interdum vix æquent justum vitæ dispendium, quod beneficiario ob aliorum munerum præstationem naturali iure deberetur: quibus omnibus perpensis, maiori cum æquitate determinari potest; quæ restitutio ob supradictam Horarum omissionem iniungenda sit.

QVÆSTI

QVÆSTIVNCVLA IV.

Quænam causæ ab Horarum Canonicarum recitatione excusent.

PRima est gravis infirmitas, quæ talis est, vt sine magna difficultate, aut corporis periculo, Horariæ pre-
es recitari posse non videantur: neque enim Ecclesia in
iusmodi casu obligare intendit, vt sumitur ex cap. *Cle-
rus victum*, dist. 91. & docent Azor, Suares, Toletus, &
lii apud Laymann. cap. 6. de Hor. Can. In dubio autem,
i talis sit infirmitas quæ excuset, iudicio Confessarii vel
Medici, aut alterius pii & prudentis viri standum est.
Secunda est gravis & repentina occupatio, quæ sine
scandalo vel notabili detrimento proprio vel alieno o-
mitti aut differri nequit, cum qua tamen Officii divini re-
citatio moraliter loquendo, consistere non potest: v. g.
i populi tumultus subitò exortus sedandus sit; si Confes-
siones infirmorum excipiendæ, quæ nonnisi cum nota-
bili periculo illorum differri possunt: si tamen recitatio
illa intra eundem diem naturalem absque maxima diffi-
cultate anteponi vel postponi possit, id fieri deberet; Ita
citati Authores apud eundem Laymann. suprà.
Tertia est recitandi impotentia; v. g. si quis iter faci-
ens in terris Infidelium, amittat Breviarium, nec aliud
reperire possit, haud dubie excusabitur, cum ad impos-
sibilia nemo teneatur.
2. Quæres vtrùm qui ob causas supradictas integrum
Dei Officium recitare non potest, teneatur saltem illius
partem aliquam recitare, si possit. Navarrus, Azor, Ro-
drigues, & alii apud Laymannum existimant, si quis ma-
iorem saltem, vel præcipuam Officii partem, v. g. Matu-
tinum cum Laudibus recitare possit, obligandum esse:
non item si partem solùm minorem vel minùs præci-

puam, v. g. parvas Horas, vel etiam Vesperas: quo quamvis probabiliter dici possit; probabilior tamen v detur, & in praxi tenenda sententia Suaris lib. 4. de Ho ris Canonicis cap. 28. num. 27. & Laymann. supr. q censent eum, qui commodè potest integram aliqua Officii Ecclesiastici Horam recitare, teneri ad illam rec tandam: quod si dubitet num possit vnam horam int gram recitare, certus sit autem se non posse omnes, pr sumere potest se omninò excusatum: in his enim ca bus leges Ecclesiæ non obligant cum tanto rigore, vt m teriam anxietatis & scrupulorum pariant.

3. Quarta denique causa excusans à recitatione Hor rum, est quando beneficiarius nondum sacris Ordinib initiatus, nullos, vel adeò tenues fructus è benefic percipit, vt æstimabilem aliquam partem sustentatio non præbeant, quintam, v. g. aut sextam. Ita Sotus, A ragonius, Lessius, & alii, quos citat & sequitur Layma nus cap. 5. de benef. Quod intelligendum est, dumm dò non stet per beneficiarium illum, quominùs benefi sui fructus percipiat, neque illos aliquandò perceptur sit, vt fusiùs explicat idem Laymannus. Rectè tam monet Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 31. eos, qui tenu reditus è beneficiis recipiunt, quamvis ad quotidian Horarum recitationem non obligentur, obligati tam ad Horas illas aliquoties per annum recitandas, aut s tem ad aliquas alias preces, v. g. ad recitandum Off um parvum B. V. singulis diebus Dominicis aut festiv quod judicio pii & prudentis Confessarii determinari d bet.

ARTICVLVS V.

Explicantur reliqua iuxtà Canonicas sanction ad Clericalis vitæ disciplinam spectantia.

1. Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 1. de refor totius disciplinæ Ecclesiasticæ Summam paucis co plect

ecti volens, hoc decretum ſcitu & obſervatu digniſ-
ſimum condidit : quod integrum hîc exſcripſimus. *Nihil*
inquit, *quod alios magis ad pietatem & Dei cultum*
idue inſtruat, quam eorum vita & exemplum qui ſe di-
no miniſterio dicarunt. Cum enim à rebus ſæculi in alti-
m ſublati locum ſuſpiciantur : in eos tanquam in ſpecu-
r, reliqui oculos conijciunt, ex ijsque ſumunt quod imiten-
r. Quapropter ſic decet omnino Clericos in ſortem Domi-
vocatos, vitam moresque ſuos omnes componere, vt habi-
geſtu, inceſſu, ſermone, alijsque omnibus rebus nihil niſi
ve, moderatum, ac religione plenum præ ſe ferant : le-
etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant, ut
um actiones cunctis afferant venerationem. Cùm igitur,
o maiore in Eccleſia Dei & vtilitate & ornamento hæc
nt, ita etiam diligentius ſint obſervanda : ſtatuit ſancta
nodus, vt quæ alias à ſummis Pontificibus, & à ſacris
ncilijs de Clericorum vitâ, honeſtate, cultu, doctrinâque
inenda, ac ſimul de luxu, commeſſationibus, choreis, aleis,
ibus, ac quibuscunque criminibus, necnon de ſæcularibus
gotiis fugiendis copiosè ac ſalubriter ſancita fuerunt, ea-
n in poſterum iiſdem pœnis vel maioribus, arbitrio Ordi-
rij imponendis, obſerventur : nec appellatio excuſatio-
m hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat.
quæ verò ex ijs in deſuetudinem abijſſe compererint : ea
amprimum in uſum revocari, & ab omnibus accuratè
ſtodiri ſtudeant, non obſtantibus conſuetudinibus quibus-
nque, ne ſubditorum neglecta emendationis ipſi condignas,
eo vindice, pœnas perſolvant.

2. Ex quo quidem decreto illud præ cæteris habetur,
nc fuiſſe Concilii mentem, vt quæ olim circa vitam,
ores, honeſtatemque Clericorum, ſalubriter ſancita fu-
rint, eadem etiam nunc religiosè obſervarentur ; & ſi
æ in deſuetudinem abiiſſent, in priſtinum vſum revo-
rentur, & ab omnibus accuratè cuſtodirentur : qua-
opter opere pretium duximus, præcipuas ipſius Eccle-
: ſuper reliquis Eccleſiaſticæ diſciplinæ partibus ſancti-

ones excerpere, easque ex vniverso jure Canonico co lectas sub vnum veluti aspectum ponere: vt quivi Christi Domini Clero adscriptus præ oculis habere possit quid secundùm ipsius Ecclesiæ vota & decreta in eo requ ratur, vt (sicut loquitur Apostolus Eph. 4.) *dignè ambu let eâ vocatione quâ vocatus est.*

Majoris autem facilitatis & perspicuitatis gratiâ, qu dicenda supersunt in breves titulos digessimus, & cuiq vnum aut alterum canonem attexímus, aliorum præc puorum decretorum si quæ sint, locis tantum brevit adnotatis.

Quod sacris Ordinibus initiati, perpetuam co tinentiam servare teneantur.

1. **M**Inistri *altaris, Presbyteri, sive Diaconi ad domini tales eligantur Officia, qui continentiam serve* S. Lucius Papa dist. 81. cap. *ministri.*

Nullus Subdiaconorum ad nuptias transire aliquâ pr varicatione præsumat. Concilium Romanum sub S. Sy vestro cap. 8.

Cavendum est his, Diaconis scilicet & Subdiaconis, *quandoque sponsionis suæ immemores ad terrenas nuptia aut furtivos concubitus vltrò recurrant, quod si forte feceri vt sacrilegij rei ab Ecclesia habeantur extranei.* Conciliu Toletanum 2. c. 1. Idem habetur quoque constitutum Concil. Romano sub Nicolao II. cap. 3. in alio Conc Romano sub Calisto II. cap. 20. in Concil. Carthaginen si I. cap. 3. & 4. & in pluribus aliis.

Quare S. Gregorius Papa lib. 1. Epist. 42. sapient edixit, *vt nullus ad ministerium altaris accedat, nisi cu castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.*

Quoniam verò adeò sublimis & ardua virtus inter t hujus vitæ illecebras, nonnisi adhibitâ summâ caute servari potest, ad evitanda pericula, sapienter ab Eccl sia provisum est.

Ne sacri Ecclesiæ Ministri in eadem domo cum fæminis commorentur.

1. INterdixit *per omnia magna Synodus, non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnium qui in Clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi fortè aut materteram, aut eas tantùm personas quæ suspiciones effugiunt.* Conc. Nicænum cap. 3.

Idem habetur in Concil Aquisgranensi II. part. 3. cap. 1. Carthaginensi III. cap. 4. Turonensi II. cap. 10. Toletano IV. cap. 41. Nannetensi cap. 3. Metensi cap. 3. *Ancillas ab eadem mansione, in quâ Clericus manet placuit removeri :* Agathense cap. 11.

Concilium autem Moguntinum (ut habetur capite *Inhibendum est*, extrà de cohabitatione Clericorum & mulierum) prohibuit, *Ne Sacerdos etiam mulieres illas, quas Canones concedunt, matrem, amitam, & sororem secum in eadem domo retineat; quia instigante diabolo & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis earum.*

Certè S. Gregorius Papa lib. 7. Epist. 36. refert : *quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens, quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt, Docti ergo viri cautela, magna nobis debet esse instructio.*

3. Appositè S. Hieronymus Epist: ad Nepot. de vita Clericorum : *Hospitiolum,* inquit, *tuum raro, aut nunquam mulierum pedes terant: omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige : ne sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas, nec David sanctior, nec Salomone sapientior potes esse, &c. ægrotanti tibi sanctus quilibet frater assistat, & germana vel mater, &c. periculose tibi ministrat, & cuius vultum frequenter attendis, &c. caveto omnes suspiciones : & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur ante devita.* Et in Epist. ad Occ-

ad Oceanum. *Prima,* inquit, *tentamenta Clericorum, fœminarũ frequẽtes acceſſus ſunt; iſte ſexus reprehenſibiles exhibet Clericos: quid tibi re vera cum fœminis qui ad altare cum Domino fabularis? te in publico cuncti, te in agro ruſtici, aratores, ac vinitores quotidie lacerabunt, ſi contra depoſitum fidei cum fœminis habitare contendis, &c. mihi crede, non poteſt toto corde habitare cum Domino qui fœminarum acceſſibus copulatur.*

Porrò quanto horrore crimen huic ſacræ continentiæ oppoſitum proſecuti ſint SS. Patres in Sacerdotibus aliiſque altaris miniſtris, hinc patet, quod cum variis Conciliis graves pœnæ depoſitionis, exilii, &c. eâ de causâ impoſitæ fuerint; in Concilio Eliberitano, can. 8. ſummo quidem, ſed tamen iuſtiſſimo rigore ſancitum fuerit, ut *ſi quis Epiſcopus, Sacerdos aut Diaconus infandum hoc mœchiæ crimen perpetravit, etiam in fine vitæ Corporis Chriſti communione privetur:* quem rigorem licet poſterioribus ſæculis Eccleſia ob cauſas iuſtiſſimas remiſerit, nihil tamen hæc eius remiſſio de ſacrilegii huius enormitate diminuit; quod ſemper æquè dignum cenſeri debet, quod pœna illa, imò adhuc longè graviori plectatur, ſi quæ in hac vita reperiri poſſit.

Ne Clerici temperantiæ modum in victu excedant.

1. A Crapula *& ebrietate omnes Clerici diligenter abſtineant, &c. Nec ad bibendum quiſpiam incitetur, &c. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi à Superiore commonitus ſatisfecerit, ab officio ſuſpendatur.* Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. cap. 15.

Ante omnia Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix eſt; itaque eum quem ebrium fuiſſe conſtiterit, triginta dierum ſpatio à communione ſtatuimus ſubmovendum. Conc. Agathenſe capite 14.

Ad evi-

Ad evitandum excessum illum cibi & potûs, maximè conducit, si tabernæ, cauponæ, & similia loca vitentur, in quibus temperantia omnis & sobrietas vt plurimum periclitatur; ideò sæpius prohibitum fuit, ne Clerici eiusmodi loca edendi & bibendi causa ingrediantur, nisi causa necessitatis, quandò sunt in itinere constituti. Ita expressè habetur in Conc. Lateranensi sub Innocentio III. cap. 16. Concil. Carthaginensi 3. cap. 23. Laodicensi cap. 24. Aquisgranensi 2 part. 3. capite 8. Cabilonensi capite 4. & aliis.

Neque solùm cauponas & alia similia loca, sed etiam convivia præsertim nuptialia, Clericis evitanda esse censuit Concilium Agathense cap. 39. & habetur dist. 34. his verbis, *Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi vel deinceps, quibus ducendi vxores licentia non est, etiam aliarum nuptiarum vitent convivia, nec his cœtibus misceantur vbi amatoria cantantur & turpia, aut obscœni motus corporis choreis & saltationibus efferuntur, ne auditus aut obtutus sacris Mysteriis deputati, turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.*

Præterea Concilium Toletanum 3. cap. 7. mensam Clericalem lectione sacrâ condiri voluit. *Pro reverentia*, inquit, *Dei Sacerdotum, id vniversa sancta constituit Synodus, vt (quia solent crebro mensis otiosæ fabulæ interponi) in omni Sacerdotali convivio lectio divinarum scripturarum misceatur: per hoc enim animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.*

Ne Clerici sæcularium negotiorum procurationibus implicentur.

PErvenit *ad sanctam Synodum, quia de ijs qui in Clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarum possessionum conductiones, & causas sæculares*

res suscipiunt, & à sacris quidem officiis se per desidiam separant; ad domos autem sæcularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernatores avaritiæ causa suscipiunt. Decrevit ergo Sancta Synodus nullum Clericum deinceps aut Monachum conducere possessiones, aut miscere sæcularibus procurationibus, nisi forte qui legibus ad minorum ætatum tutelas sive curationes inexcusabiles attrahitur, aut cui civitatis ipsius Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula & orphanorum ac viduarum quæ indefensæ sunt; & earum personarum, quæ maximè Ecclesiastico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero, transgressus fuerit hæc præcepta, correctioni Ecclesiasticæ subiaceat. Concilium Calcedonense cap. 5. Idem constitutum habetur in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 16 & in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. capite 12 & etiam à Melchiade Papâ cap. *Decrevit.* Idist. 18. & Gelasio cap. *Consequens est,* ibid & ab Honorio III. cap. *Ex litteris.*

Et in Concilio Carthaginensi 3. prohibetur Clericis *Ne fiant conductores vel procuratores.* In Concilio Calcedonensi cap. 3. *Ne aliena prædia conducant, nec tractent administrationem rerum sæcularium :* & in Concilio Cabilonensi sub Carolo Magno cap. 12. *Ne fiant villici.*

Ne Clerici aleis, venationibus & histrionum ac iaculatorum spectaculis vacent.

7. CLerici *mimis, jaculatoribus, & histrionibus non intendant, & ad aleas & taxillos non ludant, nec eiusmodi ludis intersint.* Conc. Lateranense sub Innocentio III cap. 17.

Idem quoad histriones & mimos constitutum habetur in Concilio Laodiceno, cap. 54. Turonensi sub Carolo cap. 7. Cabilonensi cap. 9. Parisiensi sub Ludovico & Lothario lib. 1. cap. 36.

Simi-

Similiter venatio, illa præsertim quæ fit cum strepitu & clamore, prohibetur Clericis in Concilio Romano sub Eugenio II. cap. 12. Moguntino sub Carolo cap. 14. Turonensi cap. 8. Et ne canes ad venandum aut accipitres habeant, in Concilio Agathensi cap. 55. Epaunensi c. 2. Vormac. cap. 17.

Apposite S. Hieronymus in cap. 2. Micheæ, & citatur in c. Quorundam, dist. 34. *Esau, inquit, venator erat: quoniam peccator erat, & penitus non invenimus in Scripturis sanctis Sanctum aliquem venatorem.*

Ne Clerici militent, aut criminalibus causis se immisceant.

SI quis Clericus relicto officii sui Ordine, Laicam voluerit agere vitam, vel se militiæ tradiderit, excommunicationis pœnâ feriatur. Concilium Turonense cap. 5. Idem constitutum habetur in Concil. Meldensi cap. 37. Ticaviensi cap. 10. Metensi cap. 3. Claromontano cap. 4.

Quod spectat ad causas criminales, Innocentius III. in Concilio Lateranensi cap. 18. prohibuit, *Ne vllus Clericus sententiam sanguinis dictet vel proferat; sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut vbi exercetur, intersit, &c. Nullus quoque Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos illius chirurgiæ partem exerceat, quæ adustionem vel incisionem inducit.*

Ne Clerici absque litteris commendatitiis Episcopi sui discedant, neve ab vllo suscipiantur.

PEregrinos *Clericos in aliena vrbe sine commendatitiis Episcopi, nulla modo ministrare oportet.* Concil. Calchedonense capite 13.

Presbyteri vel Diaconi, qui de alio Episcopo ad alium transe-

transeunt, vel quicunque Clerici, sine commendatitiis à [illegible] *Episcopo litteris, non recipiantur.* Concil. Romanum [illegible] Gregorio VII. cap. 23. Idem habetur quoque in Conc Milevitano capite 41. Agathensi c. 38. Andegavensi cap. Turonensi cap. 12. & aliis.

Ne Clerici sint illiterati.

10 Literis *carens, sacris non potest aptus esse Mysteriis.* G[illegible] lasius in Epistolâ ad Episcopos Lucaniæ cap. 18.

Presbyteri sint litterati; aliter enim quomodo erunt Ma gistri qui non fuerunt discipuli? &c. Isti sunt canes mu non valentes latrare. Conc. Romanum sub Eugenio I. c. Idem habetur strictè constitutum à Summis Pontificibu Clemente Epist. I. Leone Epist. 23. Item in Concilio To letano 4. cap. 24. dicitur quòd *Ignorantia mater cunctor errorum maximè in Sacerdotibus vitanda est, qui docen officium populi susceperunt.*

Porrò circa hanc Sacerdotũ scientiã conqueritur S. Hi ronymus Epist. 146. ad Damasum, *Sacerdotes Dei, omiss Evangeliis & Prophetis, Comedias legere, amatoria Bucol corum versuum verba canere, Virgilium tenere, & id quo in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis.* I alibi rectè monet in caput 1. Epist. ad Tit. *Si quis arter Grammaticam docuerit, &c. inter falsa & vera diiudice non improbamus, Geometrica quoque & Arithmetica, & Mu sica habent in sua scientia veritatem: sed non est scienti illa scientia pietatis: scientia pietatis est noscere legem, in telligere Prophetas, Evangelio credere, Apostolos non ignorar*

Appositè S. Ambrosius super S. Lucam in explana Proemii loquens de multiplicibus libris, qui interdum o varias causas legendi occurrunt: *Legimus,* inquit, *aliqu ne negligantur, legimus ne ignoremus, legimus non vt tene amus, sed vt repudiemus.*

Coro-

Coronidem huic operi idem S. Pater imponet his ver-
bis ex Sacerdotis animo nunquam delendis, in libro de
dignitate Sacerdotali capite 3. vbi Sacerdotes omnes ipse
vuti consacerdos alloquens, *Dignè cognoscamus*, inquit,
*quid sumus; & quod sumus professione, actione potiùs quàm
nomine demonstremus; nomen congruat actioni, actio re-
spondeat nomini: ne sit nomen inane & crimen immane;
ne sit honor sublimis & vita deformis: ne sit deifica profes-
sio & illicita actio ne sit gradus excelsus, & deformis exces-
sus: ne habeatur in Ecclesia Cathedra sublimior, & consci-
entia Sacerdotis reperiatur humilior: ne locutionem simu-
lemus columbinam, & mentem habeamus caninam: ne pro-
fessionem monstremus ovinam, & ferocitatem habeamus lu-
pinam: ne digne nobis per Prophetam respondeatur à Do-
mino; Populus hic labiis me honorat; cor autem longe est
a me.*

Age iam nunc sanctificus Spiritus, qui in hoc opere divinis inspirationibus adiuuisti; cunctos Sacerdotes adiuua, & insta vt faciant quæ in hoc opusculo ipse qui inspirasti, vt eis vnamecum tribuas sæculorum regna, quæ sanctus in regna sæculorum dare promisisti, Amen.

Sanct. Amb. lib. de dign. Sacer. cap. vlt.

AD MAIOREM DEI PRÆPOTENTIS GLORIAM.

INDEX

INDEX
ERRORUM FIDEI VERITATIBU adversantium, qui passim in hac secunda Medullæ Theologicæ parte referuntur & refutantur.

Circa Sacramenta in genere.

Circa Baptismum.

Circa Confirmationem.

Circa

Circa Eucharistiam.

Circa Pœnitentiam.

Circa Indulgentias & Purgatorium.

Circa Extremam Vnctionem.

Valdenses iidem & Albigenses negarunt Extremam V- ctionem esse Sacramentum à Christo Domino institutu- quibus posteà Lutherani & Calvinistæ subscripserunt ca 6. sect. 1.

Circa Ordinem.

Massaliani contendebant nullum esse in Ecclesia Sacr- mentum Ordinis, quorum errorem renovarunt Luth- rani & Calvinistæ, cap. 7. sect. 1.

Collyridiani & Cataphrigæ mulieres sacris Ordinibus ini- abant, sect. 3.

Circa Matrimonium.

Lutherani & Calvinistæ negant Matrimonium esse S- cramentum à Christo Domino institutum, cap. 8. sect.

Circa peccata.

Lutherani & Calvinistæ asserunt omnia peccata infide- um aut reprobrum esse mortalia; fidelium verò & præ- stinatorum tantum esse venialia, tract. 2. cap. 2. sect.

Calvinus asseruit Deum esse authorem peccati, ibid. sect.

Circa Leges.

Vicleffus negabat Superiores Ecclesiasticos aut politi- authoritatem vllam seu potestatem habere condendi- ges, cap. 3. sect. 1.

Begardi hæretici asserebant qui perfectionem vitæ Christia- consecuti essent, nullis legibus Ecclesiasticis aut Civili- esse subiectos, ibid. sect. 3.

Marcionistæ & Manichæi, Legem Mosaicam inutilem malam fuisse contendebant, ibid. sect. 8.

Observabit lector, præter errores hic recensitos, al- plurimas veritates fide divinâ credendas, tùm in h- posteriori tùm etiam in priori huius operis parte p- sim explicari & probari, ex quibus plurimarum al- rum hæreseon, quarum in hoc indice nulla mentio - refutatio satis poterit intelligi.

INDE-

INDEX
RERVM PRÆCIPVARVM
quæ in hac secunda Medullæ Theologicæ parte continentur.

QVÆ QVIDEM IN EVM ORDINEM gestæ sunt, vt quid de vnaquaque notatu dignum variis in locis sparsim continetur, sub vno veluti aspectu positum reperiatur.

Actus humanus.

Vtrum

Baptiſmi materia.

Baptiſmi forma.

Baptiſmi Miniſter.

Baptiſmi ſubiectum.

Charitas erga proximum.

Circumcisio.

Circumstantia.

Clericalis status.

Clerici.

Concilia.

Concupiscentia.

Confessio.

Confeſſarius.

Confeſſarii obligatio quoad ſigillum confeſſion

Confirmatio

Confirmationis materia & forma

Confirmationis effectus.

Contractus.

Contritio.

Correctio fraterna.

Decalogus.

Primum Decalogi preceptum.

Secundum Decalogi preceptum.

Tertium Decalogi preceptum.

Quartum Decalogi preceptum.

Depositio & Degradatio

Detractio.

Discordia.

Divinatio.

Dominium.

Eucharistia.

Eucharistia Materia.

Eucharistia forma.

Quid

An

Fides.

Habitus Clericalis.

Horæ Canonicæ.

An

Idololatria.

Ieiunium.

Ignorantia.

Indulgentia.

Infernus.

Infidelitas.

Interdictum.

Invidia.

Irregularitas.

Iudicialis processus.

Iudicium temerarium.

Iuramentum.

Ius.

Quibus

Matrimonium.

Mendacium.

Miſſa

Missæ Sacrificium.

Effectus Sacrificij Missæ.

Sacrificii Missæ applicatio.

rcumstantiæ quædam observandæ in celebratione Missæ.

Odium proximi.

[S]acramentorum effectus.

Sacramentorum Minister.

Sacramentalia.

Sacrificium.

Sacrilegium.

Satisfactio.

Quid

Scandalum.

Simonia.

Sortes.

Spes.

Sponsalia.

Superstitio.

Suspensio.

Tentatio Dei.

CATECHESIS CHRISTIAN

Ex iis quæ in vtraque huius Operis par continentur, breviter & methodicè con cinnata, & ad communiorem Catechiſ- mi praxim accommodata.

CVm Vniverſa Catechiſmi Chriſtiani Doctri communiter ad quinque capita ſoleat revocar videlicet ad fidem, ſpem, charitatem, officia i ſtitiæ Chriſtianæ, & Sacramenta, quibus con nentur omnia quæ à quolibet Chriſtiano ad ſalutem æterna conſequendam credi & præſtari debent: Idcirco breviter h adnotabimus ea quæ ſuper vnoquoque illorum quinque cap tum, in variis huius Medullæ Theologicæ locis explicata r periuntur, vt ex iis tanquam ex fontibus vberioribus, qui que haurire poſſit, quæ vel ad propriam, vel ad aliorum i ſtitutionem neceſſaria aut vtilia eſſe exiſtimaverit.

CAPVT PRIMVM.

De Fide.

FIdes eſt virtus ſupernaturalis Theologica, q homo firmiter aſſentitur iis quæ Deus revel vit, & per Eccleſiam credenda propoſuit; ſive il ſcripta ſint, ſive non ſint.

Dicitur 1. Virtus ſupernaturalis, quia naturæ vires exc dit, hominemque elevat ad cognitionem earum reru ad quas naturali capacitate contingere non poteſt.

Dici-

Dicitur 2. Theologica quia Deum immediatè pro obje-
cto respicit.

Dicitur 3. quâ firmiter assentitur iis, quæ Deus revela-
vit, quia cùm ratio formalis qua movetur homo ad as-
sentiendum sit infallibilis Dei veritas, hinc sequitur as
sensum illũ fidei debere ita esse firmum vt omnem pror-
sus dubitationem excludat.

Dicitur 4. & per Ecclesiam credenda proposuit, quia ad
Ecclesiam pertinet ea definire & proponere, quæ fi-
de credenda sunt.

Dicitur denique, sive illa scripta sint, sive non sint, quia
ut Conc. Trid. definivit, Veritas & disciplina Christiana
continetur in libris scriptio sine scripto traditionibus.

Quotuplex sit fides, ibid.

Quid sit fides actualis? quid habitualis? quid item expli-
cita vel implicita? formata vel informis, viva vel mor-
tua? ibid.

An fides sit necessaria ad salutem necessitate præcepti vel
medii; sect. 2. & 3.

An sit ad salutem necessarium, aliquorum mysteriorum
fidem explicitam habere? & quorum? sect. 4.

An, & quâ ratione externa fidei confessio sit ad salutem
necessaria? sect. 5.

An fuerit necessarium condi symbolum aliquod fidei,
quod præcipua fidei capita complecteretur? *cpt.* 2. *sect* 5.

Symbolum Apostolorum.

CRedo in Deum Patrem Omnipotentem, Crea-
torem cœli & terræ.

Et in Iesum Christum Filium eius vnicum, Domi-
num nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Ma-
ria Virgine.

Passus

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus; mortuus & sepultus.

Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis.

Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.

Inde venturus est iudicare vivos & mortuos.

Credo in Spiritum Sanctum,

Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem,

Remissionem peccatorum,

Carnis resurrectionem.

Vitam æternam. Amen.

Credo,

In DEVM.

Patrem

Omnipotentem.

Creatorem

Cœli & Terræ.

Credo in Spiritum Sanctum,
De Persona Spiritus Sancti. tract. 3. cap. 2. sect. 6.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
Quænam sit vera Ecclesia, & quibus notis dignoscatur. tract. 1. cap. 2. sect. 4.
De Romano Pontifice summo totius Ecclesiæ Pastore; part. 2. tract. 2. cap. 3. sect. 5. Parag. 3.
De Conciliis Generalibus quæ Ecclesiam Vniversam repræsentant. ibid. Parag. 2.
De Episcopis aliisque Ecclesiæ prælatis? ibid. Parag. 3.

Sanctorum Communionem,
Quid per Sanctorum Communionem intelligatur; part. 2. tract. 2. cap. 6. sect. 2. Parag. 1.

Remissionem peccatorum,
De Remissione peccatorum per Sacramentum Baptismi & Pœnitentiæ percipienda. part. 2. cap. 2. sect. 6. & cap. 5. sect. 5.

Carnis Resurrectionem,
Qua ratione Christi Resurrectio sit causa nostræ Resurrectionis. part. 1. tract. 5. cap. 7. sect. 4.
De Corporum Resurrectione & glorificatione. tract. 6. cap. 5. sect. 6.

Vitam æternam,
In quo consistat vita & Beatitudo æterna. tract. 6. cap. 5. sect. 6.
Quænam sint aureolæ Beatorum? ibid.
De clara & intuitiva Divinæ Essentiæ visione. tract. 2. cap. 6. sect. 1. 2. & sequ.
An Deus velit omnes homines salvos fieri; tract. 6. c. 2. sect. 5.
De loco inferni, & damnatorum pœnis; part. 2. tract. 2. cap. 2. in digress. post sect. 8.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM

De Spe.

SPes est virtus supernaturalis Theologica, quâ homo fidelis in præsenti quidem sæculo, bona salutaria; in futuro vero ipsam æternam beatitudinem, à Deo cum fiducia, per Christi merita expectat.

Vide explicationem illius definitionis; part. 2. tract. 2. cap. 4. sect. 1. Parag. 2.

Omnia verò, quæ à Deo sperare & postulare possumus & debemus, continentur in septem petitionibus orationis dominicæ, quæ sequitur.

Pater noster qui es in Cælis,
Sanctificetur nomen tuum,
Adveniat Regnum tuum,
Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra:
Panem nostrum quotidianum da nobis hodie;
Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris,
Et ne nos inducas in tentationem.
Sed libera nos à malo.

De oratione, part. 2. tract. 2. cap. 4. sect. 1. Parag. 3.
Quid sit & quotupliciter fiat oratio? ibid.
An oratio necessaria sit ad salutem? ibid.
Quo tempore fieri debeat oratio? ibid.
Ad quem debeat dirigi oratio, seu quis debeat orari? ibidem.
Pro quibus orandum sit? ibid.
Quomodo sit orandum? ibid.
Quænam in oratione sint postulanda? ibid.

Quis sit singularum petitionum orationis dominicæ sensus ? ibid.

Orationi dominicæ communi Ecclesiæ vsu subiungitur salutatio Angelica, cum precatiuncula quæ sequitur.

Ave Maria, gratiâ plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui, Iesus. Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis nostræ, Amen.

De cultu Sanctissimæ Virgini Mariæ exhibendo ? part. 1. tract. 1. cap. 8. sect. 3.

Vide explicationem singulorum verborum salutationis Angelicæ ? ibid.

CAPVT TERTIVM

De Charitate.

CHaritas est virtus supernaturalis Theologica, quâ Deus summè super omnia diligitur propter seipsum, & proximus propter ipsum Deum.

Vide illius definitionis explicationem. part. 2. tract. 2. cap. 4. sect. 1. Parag. 4.

An & quâ ratione charitas sit virtutum forma ? ibid.

Quâ ratione charitas sit amor perfectæ amicitiæ ? ibid.

Quinam sint actus charitatis eliciti, & qui imperati ? ibid.

Quomodo intelligi debeat illud dictum Sancti Bernardi, quod *modus diligendi Deum est diligere sine modo?* ibid.

An charitas vnico mortali peccato deperdatur ? ibid.

Quale sit præceptum de diligendo Deo, & quo tempore obliget ? ibid.

Cum verò præcipuus charitatis actus sit o[b]servatio divinæ legis, dicente Christo (Qui h[a]bet mandata mea & servat ea, ille est qui dili[git] me. *Ioan.* 14.) ideò agendum est hîc de Decalog[o] seu de præceptis divinæ legis, quæ in Scriptura r[e]censentur his verbis.

Decalogi præcepta.

Ego sum Dominus Deus tuus,

I. Non habebis Deos alienos coram me. N[on] facies tibi sculptile vt adores illud.

II. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum

III. Memento vt diem Sabbati sanctifices.

IV. Ho-

V. Honora patrem tuum & matrem tuam, vt [i]s longævus ſuper terram, quam Dominus [D]eus tuus daturus eſt tibi.

[V]. Non occides.

[V]I Non mœchaberis.

[V]I. Non furtum facies.

[V]II. Non loqueris contra proximum tũum fal[ſu]m teſtimonium.

[I]X Non concupiſces vxorem proximi tui.

[X] Non domum, non agrum, non ſervum, non [a]ncillam, non bovem, non aſinum, & vniverſa [q]uæ illius ſunt.

[Ego] ſum Dominus Deus tuus; non habebis De[o]s, &c.

[Vid]e explicationem primi præcepti; part. 2. tract. 2. c. 4. [ſe]ct. 1.

[Q]uidnam primo illo præcepto circa virtutes fidei, ſpei, [a]ut charitatis præcipitur aut prohibetur? ibid. Par. 1. & 3.

[Qui]d eodem præcepto circa virtutem Religionis, illius[q]ue actus præcipitur aut prohibetur? Parag. 4.

[Qu]ot modis peccatur in primum decalogi præceptum? [P]arag. 5.

[No]n aſſumes nomen Domini, &c.

[V]ide explicationem ſecundi præcepti? ſect. 2.

[D]e juramento, quot modis fiat, & quâ ratione licitum ſit [a]ut illicitum? ibid. Parag. 1.

[D]e blaſphemia, quid ſit & quot modis committatur? [P]arag. 2.

De voto, quid ſit, & quotuplex? Parag. 3.

Quænam perſonæ votum emittere poſſint? ibid.

Qu[æ] & quanta ſit voti obligatio, & quibus modis ceſſa[r]e poſſit? ibid. Parag. 4.

Non mœchaberis,

Vide explicationem huius ſexti præcepti; ſect. 6. Par. 1.
Quot ſint luxuriæ ſpecies? ibid.
Quot modis peccetur in hoc ſextũ præceptum? Parag. 2.
An aliqua reſtitutio quandoque facienda ſit ob inviolationem huius præcepti? Parag. 3.

Non furaberis.

Vide explicationem huius ſeptimi præcepti; ſect. 6.
Quænam requirantur ad iuſtitiam ſervandam in variis contractibus v. g. in emptione, venditione, mutuo, locato, & aliis: Vid. ibid. Parag. 6. 7. 8. 9.
Quidnam prohibeatur hoc ſeptimo præcepto? Parag. 10.
Quot modis peccetur in illud: Parag. 11.
Quibus modis peccatum vſuræ committitur? Parag. 12.
Quænam reſtitutio facienda ſit ob violationem huius præcepti; Parag. 4.

Non loqueris contra proximum tuum, &c,

Vide explicationem huius octavi præcepti; ſect. 8.
Quid ſit mendacium, & quotupliciter committatur; ibid. Parag. 1.
Quid ſit detractio, & quot modis committatur; Par. 7. & 8.
Quid ſit iudicium temerarium; Parag. 9.
Quot modis peccetur in hoc præceptum; Parag. 10.

Non concupiſces vxorem proximi tui,
Non domum, non agrum, &c. nec vniverſa quæ illius ſunt.

Vide explicationem noni & decimi præcepti? ſect. 9.
Quænam concupiſcentia his duobus præceptis prohibeatur? ibid.
Quot modis in illa duo vltima Decalogi præcepta peccetur? ibid.

Præter

Præter divina Decalogi præcepta, ſunt etiam alia præcepta Eccleſiæ, quæ à quolibet Chriſtiano cum omni reverentia ſuſcipi, & humiliter ac fideliter ſervari debent; dicente Chriſto, illum, qui Eccleſiam audire, ipſique obedire noluerit; habendum eſſe tanquam ethnicum & publicanum.

Sunt autem quinque præcipua Eccleſiæ præcepta cuique Chriſtiano, & ſcitu, & obſervatu neceſſaria.

I. Statutos ab Eccleſia feſtos dies celebrato.

II. Sacrum Miſſæ officium diebus feſtis reverenter audito.

III. Ieiunia certis diebus temporibusque indicta ſervato.

IV. Peccata tua proprio Sacerdoti tuo annis ſingulis confitetor.

V. Sacro-Sanctam Euchariſtiam ad minimum ſemel in anno, idque circa feſtum Paſchæ ſumito.

Vide explicationem primi & ſecundi præcepti Eccleſiæ, ſupra in explicatione tertii præcepti Decalogi; part. 2. tract. 2. cap 4. ſect. 3.

Vide explicationem tertii præcepti, quod eſt de Ieiunio, cap. 5. ſect. vnic.

Quid ad debitam ieiunii ab Eccleſia præſcripti obſervationem requiratur; ibid. Parag. 1.

Quænam perſonæ ad ieiunium obligentur; Parag. 2.

Quot modis in hoc tertium Eccleſiæ præceptum peccetur? Parag. 3.

Vide explicationem quarti præcepti Eccleſiæ; tract. 1. cap. 5. ſect. 12.

Vide explicationem quinti præcepti eiusdem Eccleſiæ; cap. 4. ſect. 1.

CAPVT

CAPVT QVARTVM

De Officiis Iustitiæ Christianæ.

IVstitiæ Christianæ nomine nihil aliud intelligitur quàm animæ mundities & rectitudo : hoc est ab omni labe peccati saltem mortalis puritas; & verum ac sincerum pietatis ac bonorum operum studium.

Ex quo infertur, quod etiam ex sacris litteris discimus, duo esse præcipua Christianæ iustitiæ officia.

Primum est, declinare à malo, id est peccatum quodcunque sollicitè devitare,

Et ad hoc explicandum est.

Secundum Officium Iustitiæ Christianæ, est facere Bonum, id est opera bona, & coram Deo meritoria exercere; Et ad hoc videndum,

In quo consistat iustificatio hominis; part. 1. tract. 6. c. 4. sect. 1.

Quænam dispositiones requirantur ad iustificationem; sect. 5.

An aliquis citra revelationem certo scire possit se esse iustificatum: sect. 7.

An homo possit velle aut facere bonum aliquod sine gratia: cap. 1. sect. 6.

An homo iustificatus indigeat aliquo gratiæ actualis auxilio ad operandum bonum, & ad finalem perseverantiam: eod. cap. 7. sect. 2.

An cuilibet homini detur gratia sufficiens ad salutem, cap. 2. sect. 4.

An possit homo aliquid à Deo mereri: cap. 5. sect. 1.

Quænam conditiones requirantur ad meritum; sect. 3 & 4.

Quænam res cadant sub meritum; sect. 5.

Quid iustus sibi, quid aliis mereri possit; sect. 6. & 7.

CAPVT QVINTVM

De Sacramentis.

CVm Sacramenta sint eo fine divinitus instituta, vt nobis conferant gratiam, sine qua nec Deo placere, nec opera illi placita exequi possimus; ideò post virtutum Theologicarum, & Iustitiæ Christianæ Doctrinam, populus Christianu[s] de ipsi[s]

le ipsis Sacramentis instrui maximè debet, vt noverit quid de illis credere videatur, & qua ratione se ad illa debitè & fructuosè recipienda disponere possit, vt illorum virtute ac efficacia gratias illas obtineat, quæ ad iustificationem consequendam, & ad virtutes exercendas sibi necessaria est, atque inprimis de ipsis Sacramentis in genere, iam de iisdem in particulari agendum est.

De Sacramentis in genere.

SAcramentum est signum aliquod sensibile, quod ex institutione Dei, Sanctitatis & Iustitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet.

Vide explicationem huius definitionis? part. 2. tract. 1. cap. 1. sect. 1.

Qua ratione Sacramenta novæ legis differant à Sacramentis legis naturæ & Legis Mosaicæ: ibid.

An Sacramenta novæ legis conferant gratiam; sect 4.

An præter gratiam sanctificantem, dona Spiritus sancti, & virtutes infusas, Sacramenta novæ legis conferant quædam gratiæ actualis auxilia; sect. 5.

An gratiam illam, & auxilia conferant omnibus suscipientibus? ibid.

An Sacramenta novæ legis æqualem gratiam conferant? ibidem.

An per aliqua Sacramenta caracter imprimatur? sect. 6.

Quid sit ille caracter, & an sit indelebilis? ibid.

Quænam Sacramenta caracterem imprimant. ibid.

Quot sint Sacramenta novæ legis; sect. 6.

De Ba-

De Baptismo.

Baptismus est Sacramentum novæ legis à Christo institutum, in quo per exteriorem corporis ablutionem aqua naturali factam, sub præscripta verborum forma, confertur gratia.

Qua-

De Confirmatione.

Confirmatio est Sacramentum novæ legis à Christo institutum, in quo virtute vnctionis Chrismatis ab Episcopo factæ, & verborum ab eo prolatorum gratia in Baptismo accepta augetur, & perficitur ; & robur confertur ad fidem Christi interius retinendam & exterius profitendam.

De Eucharistia.

EVcharistia est Sacramentum novæ legis nobilissimum & excellentissimum, in quo, snb speciebus panis & vini, continetur verum corpus, & verus sangvis Iesv Christi, & per illius dignam sumptionem gratia confertur ad sanctificationem & perfectionem animarnm.

De Sacrificio Missæ.

MISSÆ nomine significatur actio illa religiosa, divinitùs instituta, per quam Christi Domini Corpus & Sangvis, sub speciebus Panis & Vinii,

ni, à Sacerdote, cum sacris quibusdam ritibus ab Ecclesia præscriptis, consecratur, & in verum ac propriè dictum sacrificium offertur, & ab ipso offerente sumitur.

Quid nomen (Missa) significet? Vid. sect. 11. Parag. 1.
Quid sit sacrificium? ibid.
An in Missa verum & propriè dictum sacrificium offeratur? ibid. Parag. 2.
Quinam sint huius sacrificii effectus? Parag. 3.
An sacrificium Missæ sit non modo Latreuticum & Eucharisticum, sed etiam propitiatorium, & impetratorium? ibidem.
Qua ratione Missæ sacrificium offerri possit etiam pro temporalibus bonis à Deo impetrandis? ibid.
An Missæ sacrificium effectus suos infallibiliter producat? ibidem.
An sit æqualis efficientiæ, sive à bono sive à malo ministro offeratur? ibid.
Pro quibus personis sacrificium Missæ validè & licitè offerri possit? Parag. 4.

De Pœnitentia.

Pœnitentia est Sacramentum à Christo institutum, quosdam hominis pœnitentis, & Ministri absolventis actus complectens; quo, ab hoc, ille Deo reconciliatur, & à peccatis post baptismum commissis absolvitur.

Pœnitentiæ nomen sumitur aliquando pro virtute morali, aliquando pro Sacramento novæ legis. Vide utriusque illius acceptionis differentiam, cap. 5. sect. 1.

De In-

De Indulgentiis & Purgatorio.

CVm per Indulgentias condonetur pœna peccatis quoad culpam remissis debita, pro qua satisfactio esset exolvenda, & in purgatorio post hanc vitam pœna illa luatur, pro qua satisfactio in hac vita non esset exoluta, ideo Doctrinæ de satisfactione rectè subiungitur ea, quæ est de Indulgentiis & Purgatorio.

Quid per nomen Indulgentiæ intelligatur? in appendic post sect. 25. Parag. 1.
An in Ecclesia extet Thesaurus ex satisfactionibus Chri & Sanctorum superabundantibus compositus, vnde applicandæ fidelibus indulgentiæ proferuntur? ibid.
An thesauri illius dispensatio Ecclesiæ à Christo credit sit? ibid.
Quisnam sit indulgentiarum effectus? ibid.
Quotuplices sint indulgentiæ? ibid.
Ad quem pertineat concedere indulgentias? Parag. 2.
Quænam dispositiones requirantur in eo, qui indulgentiarum fructum percipere intendit? Parag. 3.
Quid purgatorii nomine intelligatur? Parag. 4.
Vndenam constet esse purgatorium? ibid.
Vbinam sint purgatorii locus? ibid.
Quanto tempore illic animæ detineantur? ibid.
Quibus modis animæ illic existentes iuvari possint? ibid.

De Extrema Vnctione.

EXtrema-Vnctio est Sacramentum à Christo institutum, in quo virtute vnctionis super infirm

cor-

orpus à Saeerdote factæ, adiunctis certis precibus, gratia ipſi infirmo confertur, ad reſtituendum tentationibus dæmonis, & ad ægritudinem patienter tolerandam, imo & ad ſanitatem priſtinam ſi eius ſaluti conducat recuperandam.

Quod Extrema Vnctio ſit Sacramentum à Chriſto inſtitutum? Vid. cap. 6. ſect. 1.
Quis ſit proprius huius ſacramenti miniſter? ibid.
Quinam ſint effectus Extremæ Vnctionis? ſect. 3.
Quis ſuſcipere poſſit hoc ſacramentum, & quæ in eo diſpoſitiones requirantur? ſect. 4.
Quænam ſit obligatio recipiendæ Extremæ Vnctionis? ibidem.

De Ordine.

ORdo eſt Sacramentum à Chriſto inſtitutum, quo confertur poteſtas, ad exercendas miniſteriorum Eccleſiaſticorum functiones; & gratia, ad eaſdem dignè & fructuosè obeundas.

Quod Ordo ſit Sacramentum à Chriſto inſtitutum? Vid cap. 6 ſect. 2.
De variis ordinum gradibus; Vid. ibid.
De Tonſura clericali; ibid.
Quis Sacramentum Ordinis ſuſcipere, quis illud conferre poſſit; ſect. 3.
Quænam diſpoſitiones requirantur in iis, qui ſunt promovendi ad ordines; ſect. 4.
Quinam ſint effectus Sacramenti Ordinis; ſect. 5.

An per

De Matrimonio.

MAtrimonium est Sacramentum à Christo institutum, quo vir & mulier vinculo indissolubili vniuntur, & eisdem gratia confertur, vt status coniugalis officia debitè implere, & onera convenienter ferre possint.

FINIS.

ur caracter; ibid.
nis propriæ; ibid.

um à Christo in-
vinculo indissolu-
onfertur, vt sta-
lere, & onera

Vid. cap. 8. sect. 1.
monium validè &
quæ officia coniu-
; sect. 5.
, & dissolutione,